॥ अथ श्रीमद्गर्गसंहिता प्रारभ्यते ॥

गर्गाचार्यमुनि
शिष्यमंडळी
कृष्ण
बलराम

अथ गर्गसंहितायाः अनुक्रमणिका प्रारभ्यते।

इति गोलोकखण्डम् १।

वृन्दावनखण्डे २ ।

इति वृन्दावनखण्डम् २ ।

गिरिराजखण्डे ३ ।

इति गिरिराजखण्डम् ३ ।

अथ माधुर्यखंडे ४ ।

इति माधुर्यखण्डम् ४ ।

अथ मथुराखंडे ५ ।

इति मथुराखण्डम् ।

अथ द्वारकाखण्डे ६ ।

इति श्रीद्वारकाखण्डम् ।

अथ विश्वजित्खण्डे ७ ।

इति विश्वजित्खंडम् ७ ।

इति बलभद्रखण्डम् ८ ।

अथ विज्ञानखण्डे ९ ।

॥ इति गर्गसंहितायाः विषयानुक्रमः समाप्तिमियात् ॥

नेत्रंद्वयाष्टभूशाके मार्गशुक्लाष्टमीदिने ॥ साधले इत्युपाह्वेन शंभुपुत्रेण धीमता ॥ १ ॥
गजाननेन गार्गीयासंहितेयं यथामति ॥ संशोधिता सा जगदीश्वराख्ये मुद्रणालये ॥ २ ॥
गौडवंशावतंसेन श्रीभगीरथसूनुना ॥ हरिप्रसादनाम्ना वै मुद्रिता सुकृतीमुदे ॥ ३ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॐ सरस्वत्यैनमः ॥ अथगोलोकखंडोलिख्यते ॥ ॐ नारायणंनमस्कृत्यनरंचैवनरोत्तमं ॥ देवींसरस्वतींव्यासं
ततोजयमुदीरयेत् ॥ १ ॥ शरद्विकचपंकजश्रियमतीवविद्वेषकंमिलिन्दमुनिसेवितंकुलिशकंजचिह्नावृतम् ॥ स्फुरत्कनकनूपुरंद
लितभक्ततापत्रयंचलद्द्युतिपदद्वयंहृदिदधामिराधापतेः ॥ २ ॥ वदनकमलनिर्वद्यस्यपीयूषमाद्यंपिबतिजनवरोयंपातुसोयंगिरंमे ॥
बदरवनविहारःसत्यवत्याःकुमारःप्रणतदुरितहारःशार्ङ्गधन्वावतारः ॥ ३ ॥ कदाचिन्नैमिषारण्येश्रीगर्गोज्ञानिनांवरः ॥ आययौ
शौनकंद्रष्टुंतेजस्वीयोगभास्करः ॥४॥ तंदृष्ट्वासहसोत्थायशौनकोमुनिभिःसह ॥ पूजयामासपाद्याद्यैरुपचारैर्विधानतः ॥ ५ ॥ शौन
कउवाच ॥ सतांपर्यटनंधन्यंगृहिणांशांतयेस्मृतम् ॥ नृणामन्तस्तमोहारीसाधुरेवनभास्करः ॥ ६ ॥ तस्मान्मेहृदिसंभूतंसंदेहंना
शयप्रभो ॥ कतिधाश्रीहरेर्विष्णोरवतारोभवत्यलम् ॥ ७ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाब्रह्मन्भगवद्गुणवर्णनम् ॥ शृण्वतांगदतां
यद्वैपृच्छतांवितनोतिशम् ॥ ८ ॥ अत्रैवोदाहरंतीममितिहासंपुरातनम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेणमहादोषःप्रशाम्यति ॥ ९ ॥ मिथिलान
गरेपूर्वंबहुलाश्वःप्रतापवान् ॥ श्रीकृष्णभक्तःशान्तात्माबभूवनिरहंकृतिः ॥ १० ॥ अंबरादागतंदृष्ट्वानारदंमुनिसत्तमम् ॥ संपूज्यचा
सनेस्थाप्यकृतांजलिरभाषत ॥११॥ श्रीजनकउवाच ॥ योनादिरात्मापुरुषोभगवान्प्रकृतेःपरः ॥ कस्मात्तनुंसमाधत्ततन्मेब्रूहिमहा
मते ॥ १२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ गोसाधुदेवताविप्रवेदानांरक्षणायवै ॥ तनुंधत्तेहरिःसाक्षाद्भगवानात्मलीलया ॥ १३ ॥ यथानटःस्व
लीलायांमोहितोनपरस्तथा ॥ अन्येदृष्ट्वाचतन्मायांमुमुहुस्तेनसंशयः ॥ १४ ॥ श्रीजनकउवाच ॥ कतिधाश्रीहरेर्विष्णोरवतारोभव
त्यलम् ॥ साधूनांरक्षणार्थंहिकृपयावदमांप्रभो ॥१५॥ श्रीनारदउवाच ॥ अंशांशोंशस्तथावेशःकलापूर्णःप्रकथ्यते ॥ व्यासाद्यैश्चस्मृ
तःषष्ठःपरिपूर्णतमस्स्वयम् ॥ १६ ॥ अंशांशस्तुमरीच्यादिरंशाब्रह्मादयस्तथा ॥ कलाःकपिलकूर्माद्याआवेशाभार्गवादयः ॥१७॥ पूर्णो
नृसिंहोरामश्चश्वेतद्वीपाधिपोहरिः ॥ वैकुंठोपितथायज्ञोनरनारायणःस्मृतः ॥ १८ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥

 असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेधाम्निराजते ॥ १९ ॥ कार्याधिकारंकुर्वन्तःसदंशास्तेप्रकीर्तिताः ॥ तत्कार्यभारंकुर्वन्तस्तेऽशांशाविदिताः
प्रभोः ॥ २० ॥ येषामन्तर्गतोविष्णुःकार्यंकृत्वाविनिर्गतः ॥ नानाऽऽवेशावतारांश्चविद्धिराजन्महामते ॥ २१ ॥ धर्मंविज्ञायकृत्वायः
॥ १ ॥ पुनरंतरधीयत ॥ युगेयुगेवर्तमानःसोऽवतारःकलाहरेः ॥ २२ ॥ चतुर्व्यूहोभवेद्यत्रदृश्यंतेचरसानव ॥ अतःपरंचवीर्याणिसतुपूर्णः
प्रकथ्यते ॥ २३ ॥ यस्मिन्सर्वाणितेजांसिविलीयन्तेस्वतेजसि ॥ तंवदन्तिपरेसाक्षात्परिपूर्णतमंस्वयम् ॥ २४ ॥ पूर्णस्यलक्षणंयत्रयं
पश्यन्तिपृथक्पृथक् ॥ भावेनापिजनाःसोयंपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ २५ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोनान्यएवहि ॥ एककार्यार्थ
मागत्यकोटिकार्यंचकारह ॥ २६ ॥ पूर्णःपुराणःपुरुषोत्तमोत्तमःपरात्परोयःपुरुषःपरेश्वरः ॥ स्वयंसदाऽऽनन्दमयंकृपाकरंगुणाकरंतं
शरणंव्रजाम्यहम् ॥ २७ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाहर्षितोराजारोमांचीप्रेमविव्हलः ॥ प्रामृश्यनेत्रेऽश्रुपूर्णेनारदंवाक्यमब्रवीत्
॥ २८ ॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णःकेनहेतुना ॥ आगतोभारतेखंडेद्वारावत्यांविराजते ॥ २९ ॥ तस्यगोलो
कनाथस्यगोलोकंधामसुन्दरम् ॥ कर्माण्यपरिमेयानिब्रूहिब्रह्मन्बृहन्मुने ॥ ३० ॥ यदातीर्थाटनंकुर्वञ्छतजन्मतपःपरः ॥ तदासत्सं
गमेत्याऽऽशुश्रीकृष्णंप्राप्नुयान्नरः ॥ ३१ ॥ श्रीकृष्णदासस्यचदासदासःकदाभवेयंमनसार्द्रचित्तः ॥ योदुर्लभोदेववरैःपरात्मासमे
कथंगोचरआदिदेवः ॥ ३२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ धन्यस्त्वंराजशार्दूलश्रीकृष्णेष्टोहरिप्रियः ॥ तुभ्यंचदर्शनंदातुंभक्तेशोऽत्रागमिष्य
ति ॥ ३३ ॥ त्वांनृपंश्रुतदेवंचद्विजदेवोजनार्दनः ॥ स्मरत्यलंद्वारकायामहोभाग्यंसतामिह ॥ ३४ ॥ इतिश्रीगर्गसंहितायांगोलोक
खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीकृष्णमाहात्म्यवर्णनंनामप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ श्रीनारदउ० ॥ जिव्हांलब्ध्वापियःकृष्णंकीर्तनीयंनकी ॥ १ ॥
र्तयेत् ॥ लब्ध्वापिमोक्षनिश्रेणींसनारोहतिदुर्मतिः ॥ १ ॥ अथतेसंप्रवक्ष्यामिश्रीकृष्णागमनंभुवि ॥ अस्मिन्वाराहकल्पेवैयद्भूतंतंचछृ
णुप्रभो ॥ २ ॥ पुरादानवदैत्यानांनराणांखलुभुभूजाम् ॥ भूरिभारसमाक्रांतापृथ्वीगोरूपधारिणी ॥ ३ ॥ अनाथवद्रुदंतीविवेदयंतीनिजव्य

थाम्॥ कंपयंतीनिजंगात्रंब्रह्माणंशरणंगता ॥४॥ ब्रह्माऽथाश्वास्यतांसद्यःसर्वदेवगणैर्वृतः॥ शंकरेणसमंप्रागाद्वैकुंठंमंदिरंहरेः॥ ५॥
नत्वाचतुर्भुजंविष्णुंस्वाभिप्रायंजगादह ॥ अथोद्विग्नंदेवगणंश्रीनाथःप्राहतंविधिं ॥ ६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ कृष्णंस्वयंविगणितांडप
तिंपरेशंसाक्षादखंडमतिदेवमतीवलीलम् ॥ कार्यंकदापिनभविष्यतियंविनाहिगच्छाशुतस्यविशदंपदमव्ययंत्वम् ॥ ७ ॥ श्रीब्रह्मो
वाच ॥ त्वत्तःपरंनजानामिपरिपूर्णतमंस्वयम् ॥ यदियोन्यस्तस्यसाक्षाल्लोकंदर्शयनःप्रभो ॥८॥ श्रीनारद० । इत्युक्तोपिहरिःपूर्णःसर्वै
र्देवगणैःसह ॥ पदवींदर्शयामासब्रह्मांडशिखरोपरि ॥९॥वामपादांगुष्ठनखभिन्नब्रह्मांडमस्तके॥ श्रीवामनस्यविवरेब्रह्मद्रवसमाकुले
॥ १० ॥ जलयानेनमार्गेणबहिस्तेनिर्ययुःसुराः॥ कलिंगबिंबवच्चैदंब्रह्मांडंददृशुस्त्वधः ॥११॥ इंद्रायनफलानीवलुठंत्यन्यानिवैजले
॥ विलोक्यविस्मिताःसर्वेबभूवुश्चकिताइव ॥ १२ ॥ कोटिशोयोजनार्द्धवैपुराणामष्टकंगताः ॥ दिव्यप्राकाररत्नादिद्रुमवृंदमनोहरम्
॥१३॥ तदूर्ध्वंददृशुर्देवाविरजायास्तटंशुभम् ॥ तरंगितंक्षौमशुभ्रंसोपानैर्भास्वरंपरम् ॥१४॥ तंदृष्ट्वाप्रचलन्तस्तेतत्पुरंजग्मुरुत्तमम्॥
असंख्यकोटिमार्तंडज्योतिषांमंडलंमहत् ॥१५॥ दृष्ट्वाप्रताडिताक्षास्तेतेजसाधर्षिताःस्थिताः ॥ नमस्कृत्वाऽथतत्तेजोदध्यौविष्ण्वा
ज्ञयाविधिः ॥ १६ ॥ तज्ज्योतिर्मंडलेऽपश्यत्साकारंधामशान्तिमत् ॥ तस्मिन्महाद्भुतंदीर्घंमृणालधवलंपरम् ॥ सहस्त्रवदनंशेषंदृष्ट्वा
नेमुःसुरास्ततः ॥ १७ ॥ तस्योत्संगेमहालोकोगोलोकोलोकवंदितः ॥ यत्रकालःकलयतामीश्वरोधाममानिनाम् ॥१८॥ राजन्नप्रभवे
न्मायामनश्चित्तंमतिर्ह्यहम् ॥ नविकारोविशत्येवनमहांश्चगुणाःकुतः ॥१९॥ तत्रकंदर्पलावण्याःश्यामसुंदरविग्रहाः॥ द्वारिगंतुंचाभ्यु
दितान्यपेधन्कृष्णपार्षदाः ॥२०॥ देवाऊचुः ॥ लोकपालावयंसर्वेब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ श्रीकृष्णदर्शनार्थायशक्राद्याआगताइह ॥
॥२१॥ श्रीनारदउवाच ॥ तच्छ्रुत्वातदभिप्रायंश्रीकृष्णायसर्वाजनाः॥ऊचुर्देवप्रतीहारागत्वाचांतःपुरंपरम्॥२२॥ तदाविनिर्गताका
चिच्छतचंद्राननासखी ॥ पीतांबरावेत्रहस्तासाऽपृच्छद्वांछितंसुरान् ॥ २३ ॥ चन्द्राननोवाच ॥ कस्यांडस्याधिपादेवायूयंसर्वे

 समागताः ॥ वदताशुगमिष्यामितस्मैभगवतेह्यहम् ॥ २४ ॥ देवाऊचुः ॥ अहोअंडान्युतान्यानिनास्माभिर्दर्शितानिच ॥ एकमंडं
प्रजानीमोऽथोऽपरंनास्तिनःशुभे ॥ २५ ॥ श्रीचन्द्राननोवाच ॥ ब्रह्मदेवलुठंतीहकोटिशोह्यंडराशयः ॥ तेषुयूयंयथादेवास्तथांडेंऽडे
 पृथक्पृथक् ॥ २६ ॥ नामग्रामंनजानीथकदानात्रसमागताः ॥ जडबुद्ध्याप्रहृष्यध्वेगृहान्नापिविनिर्गताः ॥ २७॥ ब्रह्मांडमेकंजानंति
यत्रजातास्तथाजनाः ॥ मशकाचयथांतस्थाऔदुंबरफलेषुवै ॥ २८॥ श्रीनारदउवाच ॥ उपहास्यंगतादेवाइत्थंतूष्णींस्थिताःपुनः ॥
चकितानावतान्दृष्ट्वाविष्णुर्वचनमब्रवीत् ॥ २९॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ यस्मिन्नंडेपृश्निगर्भोऽवतारोभूत्सनातनः ॥ त्रिविक्रमनखोद्भिन्ने
तस्मिन्नंडेस्थितावयं ॥ ३० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तच्छ्रुत्वातंचसंश्लाघ्यशश्रिमन्तःपुरंगता ॥ पुनरागत्यदेवेभ्योप्याज्ञांदत्त्वागताः
पुरम् ॥ ३१ ॥ अथदेवगणाःसर्वेगोलोकंददृशुःपरम् ॥ तत्रगोवर्द्धनोनामगिरिराजोविराजते ॥ ३२ ॥ वसन्तमानिनीभिश्चगोपीभिर्गो
गणैर्वृतः ॥ कल्पवृक्षलतासंघैरासमंडलमंडितः ॥ ३३॥ यत्रकृष्णानदीश्यामातोलिकाकोटिमंडिता ॥ वैदूर्य्यकृतसोपानास्वच्छन्दग
तिरुत्तमा ॥ ३४ ॥ वृंदावनंभ्राजमानंदिव्यद्रुमलताकुलम् ॥ चित्रपक्षिमधुव्रातैर्वंशीवटविराजितं ॥ ३५ ॥ पुलिनेशीतलेवायुर्मंदगा
मीविहत्यलम् ॥ सहस्रदलपद्मानांरजोविक्षेपयन्मुहुः ॥ ३६॥ मध्येनिजनिकुंजोस्तिद्वात्रिंशद्वनसंयुतः ॥ प्राकारपरिखायुक्तोरुणाक्षय
वटाजिरः ॥ ३७ ॥ सप्तधापद्मरागाग्राजिरकुड्यविभूषितः ॥ कोटींदुमंडलाकारैर्वितानैर्गुलिकाद्युतिः ॥ ३८ ॥ पतत्पताकैर्दिव्याभैः
पुष्पमन्दिरवर्त्मभिः ॥ जातभ्रमरसंगीतोमत्तबर्हिपिकस्वनः ॥ ३९॥ बालार्ककुंडलधराःशतचन्द्रप्रभाःस्त्रियः ॥ स्वच्छन्दगतयोरत्नैः
पश्यंत्यःसुंदरंमुखम् ॥ ४०॥ रत्नाजिरेषुधावंत्योहारकेयूरभूषिताः ॥ क्वणन्नूपुरकिंकिण्यश्चूडामणिविराजिताः ॥ ४१॥ कोटिशःकोटिशो
गावोहारिद्वारिमनोहराः ॥ श्वेतपर्वतसंकाशादिव्यभूषणभूषिताः ॥ ४२॥ पयस्विन्यस्तरुण्यश्चशीलरूपगुणैर्युताः ॥ सवत्साःपीतपुच्छा
श्चव्रजंत्योभव्यमूर्तिकाः ॥ ४३॥ घंटामंजीरसंरावाःकिंकिणीजालमंडिताः ॥ हेमशृंग्योहेमतुल्यहारमालास्फुरत्प्रभाः ॥ ४४॥ पाटलाह

रितास्ताम्राःपीताःश्यामाविचित्रिताः॥धूम्राःकोकिलवर्णाश्चयत्रगावस्त्वनेकधा ॥ ४५ ॥ समुद्रवद्दुग्धदाश्चतरुणीकरचिह्निताः ॥
कुरंगवद्विलंघद्भिर्गोवत्सैर्मंडिताःशुभाः ॥४६॥ इतस्ततश्चलंतश्चगोगणेषुमहावृषाः ॥ दीर्घकन्धरशृंगाढ्यायत्रधर्मधुरंधराः ॥ ४७ ॥
गोपालावेत्रहस्ताश्चश्यामावंशीधराःपराः ॥कृष्णलीलांप्रगायंतोरागैर्मदनमोहनैः॥४८॥इत्थंनिजनिकुंजन्तंनत्वामध्येगताःसुराः॥
ज्योतिषांमंडलंपद्मंसहस्रदलशोभितम् ॥४९॥ तदूर्ध्वंषोडशदलंततोष्टदलपंकजम् ॥ तस्योपरिस्फुरद्दीर्घसोपानत्रयमंडितम् ॥५०॥
सिंहासनंपरंदिव्यंकौस्तुभैःखचितंशुभैः ॥ ददृशुर्देवताःसर्वाःश्रीकृष्णंराधयायुतम् ॥५१॥दिव्यैरष्टसखीसंघैर्मोहिन्यादिभिरन्वितम्
॥श्रीदामाद्यैःसेव्यमानमष्टगोपालसेवितैः॥५२॥हंसाभैर्व्यजनांदोलचामरैर्वज्रमुष्टिभिः॥कोटिचन्द्रप्रतीकाशैःसेवितंछत्रकोटिभिः॥
॥५३॥श्रीराधिकालंकृतवामबाहुंस्वच्छन्दवक्रीकृतदक्षिणांघ्रिम् ॥ वंशीधरंसुन्दरमन्दहासंभ्रूमंडलामोहितकामराशिम् ॥५४॥घनप्र
भंपद्मदलायतेक्षणंप्रलंबबाहुंबहुपीतवाससम् ॥ वृंदावनोन्मत्तमिलिंदशब्दैर्विराजितंश्रीवनमालयाहरिम् ॥५५॥ कांचीकलाकंकण
नूपुरद्युतिंलसन्मनोहारिमहोज्ज्वलस्मितम्॥श्रीवत्सरत्नोत्तमकुन्तलश्रियंकिरीटहारांगदकुंडलत्विषम् ॥५६॥दृष्ट्वातमानन्दसमुद्र
मग्नवत्प्रहर्षिताश्चाश्रुकलाकुलेक्षणाः॥ततःसुराःप्रांजलयोनताननानेमुर्मुरारिंपुरुषंपरायणं ॥ ५७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलो
कखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीगोलोकधामवर्णनंनामद्वितीयोऽध्यायः ॥२॥ ॥ श्रीजनकउवाच ॥मुनेदेवामहात्मानंकृष्णंदृष्ट्वापरा
त्परम् ॥ अग्रेकिंचक्रिरेतत्रतन्मेब्रूहिकृपांकुरु॥१॥श्रीनारदउ० ॥सर्वेषांपश्यतांतेषांवैकुंठोपिहरिस्ततः॥उत्थायाष्टभुजःसाक्षाल्लीनो
भूत्कृष्णविग्रहे॥२॥तदैवचागतःपूर्णोनृसिंहश्चंडविक्रमः॥कोटिसूर्यप्रतीकाशोलीनोभूत्कृष्णतेजसि॥३॥रथेलक्षहयेशुभ्रेस्थितश्चाग
तवांस्ततः ॥ श्वेतद्वीपाधिपोभूमासहस्रभुजमंडितः ॥ ४ ॥ श्रियायुक्तःस्वायुधाढ्यःपार्षदैःपरिसेवितः ॥ संप्रलीनोबभूवाशु
सोपिश्रीकृष्णविग्रहे ॥ ५ ॥ तदैवचागतःसाक्षाद्रामोराजीवलोचनः ॥ धनुर्बाणधरःसीताशोभितोभ्रातभिर्वृतः ॥ ६ ॥ दशको

ग. सं ह्यर्कसंकाशेचामरैर्दोलितेरथे ॥ असंख्यवानरेंद्राढ्येलक्षचक्रघनस्वने ॥ ७ ॥ लक्षध्वजेलक्षहयेशातकौंभेस्थितस्ततः ॥ श्रीकृष्ण गो. १
विग्रहेपूर्णःसंप्रलीनोबभूवह ॥ ८ ॥ तदैवचागतःसाक्षाद्यज्ञोनारायणोहरिः ॥ प्रस्फुरत्प्रलयाटोपज्वलदग्निशिखोपमः ॥ ९ ॥ रथेज्यो
॥ ३ ॥ तिर्मयेद्दश्योदक्षिणाढ्यःसुरेश्वरः ॥ सोपिलीनोबभूवाशुश्रीकृष्णेश्यामविग्रहे ॥ १० ॥ तदाचागतवान्साक्षान्नरनारायणःप्रभुः ॥ चतु अ. ३
र्भुजोविशालाक्षोमुनिवेषोघनद्युतिः ॥ ११ ॥ तडित्कोटिजटाजूटःप्रस्फुरद्दीप्तिमंडलः ॥ मुनींद्रमंडलैर्दिव्यैर्मंडितोऽखंडितव्रतः ॥ १२ ॥
सर्वेषांपश्यतांतेषामाश्चर्यमनसानृप ॥ सोपिलीनोबभूवाशुश्रीकृष्णेश्यामसुंदरे ॥ १३ ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्रीकृष्णंचस्वयंप्रभुं ॥
ज्ञात्वादेवाःस्तुतिंचक्रुःपरंविस्मयमागताः ॥ १४ ॥ श्रीदेवाऊचुः ॥ कृष्णायपूर्णपुरुषायपरात्पराययज्ञेश्वरायपरकारणकारणाय ॥
राधावरायपरिपूर्णतमायसाक्षाद्गोलोकधामाधिषणायनमःपरस्मै ॥ १५ ॥ योगेश्वराःकिलवदन्तिहमःपरंत्वंतत्रैवसात्वतमनाःकृतवि
ग्रहंच ॥ अस्माभिरद्यविदितंयददोऽद्वयंतेतस्मैनमोस्तुमहसांपतयेपरस्मै ॥ १६ ॥ व्यंग्येनवाननहिलक्षणयाकदापिस्फोटेनयच्चक
वयोनविशंतिमुख्याः ॥ निर्देश्यभावरहितंप्रकृतेःपरंचत्वांब्रह्मनिर्गुणमलंशरणंव्रजामः ॥ १७ ॥ त्वांब्रह्मकेचिदवयंतिपरेचकालंकेचित्प्र
शांतमपरेभुविकर्मरूपं ॥ पूर्वेचयोगमपरेकिलकर्तृभावमन्योक्तिभिर्नविदितंशरणंगताःस्म ॥ १८ ॥ श्रेयस्करींभगवतस्तवपादसेवांहि
त्वाथतीर्थयजनादितपश्चरन्ति ॥ ज्ञानेनयेचविदिताबहुविघ्नसंघैःसंताडिताःकिलभवन्तिनतेकृतार्थाः ॥ १९ ॥ विज्ञाप्यमद्यकिमुदेवअ
शेषसाक्षीयःसर्वभूतहृदयेषुविराजमानः ॥ देवैर्नमद्भिरमलाशयमुक्तदेहैस्तस्मैनमोभगवतेपुरुषोत्तमाय ॥ २० ॥ योराधिकाहृदयसुन्दर
चन्द्रहारःश्रीगोपिकानयनजीवनमूलहारः ॥ गोलोकधामधिषणध्वजआदिदेवःसत्वंविपत्सुविबुधान्परिपाहिपाहि ॥ २१ ॥ वृंदावनेश ॥ ३ ॥
गिरिराजपतेव्रजेशगोपालवेषकृतनित्यविहारलील ॥ राधापतेश्रुतिधरांधिपतेधरात्वंगोवर्द्धनोद्धरणउद्धरधर्मधाराम् ॥ २२ ॥ श्रीनार
द० ॥ इत्युक्तोभगवान्साक्षाच्छ्रीकृष्णोगोकुलेश्वरः ॥ प्रत्याहप्रणतान्देवान्मेघगंभीरयागिरा ॥ २३ ॥ श्रीभगवानु० ॥ हेसुरज्येष्ठहेशंभो

देवाःशृणुतमद्वचः॥ यादवेषुचजन्यध्वमंशैश्रीभिर्मदाज्ञया ॥२४॥ अहंचावतरिष्यामिहरिष्यामि भुवोभरम् ॥ करिष्यामिचवःका
र्यंभविष्यामियदोःकुले ॥ २५॥ वेदामेवचनंविप्रामुखंगावस्तनुर्मम ॥ अंगानिदेवतायूयंसाधवोह्यसवोहृदि॥ २६ ॥ युगेयुगेचबाध्ये
तयदापाखंडिभिर्जनैः ॥ धर्मःक्रतुर्दयासाक्षात्तदात्मानंसृजाम्यहम्॥ २७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्तवंतंजगदीश्वरंहरिंराधाप
तिप्राणवियोगविह्वला ॥ दावाग्निनादुःखलतेवमूर्छिताऽश्रुकंपरोमांचितभावसंवृता ॥ २८ ॥ श्रीराधोवाच ॥ भुवोभरंहर्तुमलंव्रजे
र्भुवंकृतंपरमेशपथंशृणोत्वतः ॥ गतेत्वयिप्राणपतेचविग्रहंकदाचिदत्रैवनधारयाम्यहम् ॥ २९ ॥ यदात्वमेवंशपथंनमन्यसेद्वितीय
वारंप्रददामिवाक्पथम् ॥ प्राणोधरेगंतुमतीवविह्वलःकर्पूरधूमःकणवद्गमिष्यति ॥ ३० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ त्वयासहगमिष्यामि
माशोचंकुरुराधिके ॥ हरिष्यामिभुवोभारंकरिष्यामिवचस्तव ॥ ३१ ॥ श्रीराधिकोवाच ॥ यत्रवृंदावनंनास्तियत्रनोयमुनानदी ॥ यत्र
गोवर्द्धनोनास्तितत्रमेनमनःसुखम् ॥३२॥ श्रीनारदउवाच ॥ वेदनागक्रोशभूमिंस्वधाम्नःश्रीहरिःस्वयं ॥ गोवर्द्धनंचयमुनांप्रेषयामा
सभूपरि ॥ ३३ ॥ तदाब्रह्मादेवगणैर्नत्वानत्वापुनःपुनः ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्रीकृष्णंसमुवाचह ॥ ३४ ॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥ अहंकुत्रभ
विष्यामिकुत्रत्वंचभविष्यसि ॥ एतेकुत्रभविष्यंतिकैर्गृहैःकैश्चनामभिः ॥३५॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वसुदेवस्यदेवक्यांभविष्यामिपरः
स्वयम् ॥ रोहिण्यांमत्कलाशेषोभविष्यतिनसंशयः ॥३६॥ श्रीःसाक्षाद्रुक्मिणीभैष्मीशिवाजांबवतीतथा॥सत्याचतुलसीभूमौसत्य
भामावसुंधरा ॥ ३७ ॥ दक्षिणालक्ष्मणाचैवकालिन्दीविरजातथा ॥ भद्राह्रीर्मित्रविंदाचजाह्नवीपापनाशिनी॥ ३८॥रुक्मिण्यांकामदे
वश्वप्रद्युम्नइतिविश्रुतः॥भविष्यतिनसन्देहस्तस्यत्वंचभविष्यसि ॥ ३९ ॥ नंदोद्रोणोवसुःसाक्षाद्यशोदासाधरास्मृता॥वृषभानुःसुच
न्द्रश्चतस्यभार्याकलावती॥४०॥भूमौकीर्तिरितिख्याताऽतस्यांराधाभविष्यति ।सदारासंकरिष्यामिगोपीभिर्व्रजमंडले॥४१॥इतिश्री
मद्गर्गसंहितायांगोलोकखंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेआगमनोद्योगवर्णनंनामतृतीयोऽध्यायः॥ ३॥श्रीभगवा०॥नन्दोपनन्दभवनाः

 श्रीदामासुबलःसखा ॥ स्तोकःकृष्णोर्जुनोंशश्चनवनन्दगृहेविधे ॥ १ ॥ विशालार्षभतेजस्वीदेवप्रस्थवरूथपाः ॥ भविष्यंतिसखायो
मेव्रजेषड्वृषभानुषु॥ २ ॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥कस्यवैनन्दपदवीकस्यवैवृषभानुता ॥ वददेवपतेसाक्षादुपनन्दस्यलक्षणं॥ ३ ॥ श्रीभगवा
 नु०॥गाःपालयन्तिघोषेषुसदागावृत्तयोनिशम्॥तेगोपालामयाप्रोक्तास्तेषांत्वंलक्षणंशृणु ॥ ४ ॥ नन्दःप्रोक्तःसगोपालैर्नवलक्षगवांप
तिः ॥ उपनन्दश्चकथितःपंचलक्षगवांपतिः ॥ ५ ॥ वृषभानुःसउक्तोयोदशलक्षगवांपतिः॥ गवांकोटिर्गृहेयस्यनन्दराजःसएवहि॥ ६॥
कोट्यर्वंचगवांयस्यवृषभानुवरस्तुसः ॥ एतादृशौव्रजेद्वौतुसुचन्द्रोद्रोणएवहि ॥ ७ ॥ सर्वलक्षणलक्ष्याढ्यौगोपराजौभविष्यतः ॥
शतचन्द्राननानांचसुन्दरीणांसुवाससाम् ॥ गोपीनामंद्व्रजेरम्येशतयूथंभविष्यति ॥ ८ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ हेदीनबंधोहेदेवजगत्कारण
कारण ॥ यूथस्यलक्षणंसर्वंतन्मेब्रूहिपरेश्वर ॥ ९ ॥ श्रीभगवानु० ॥ अर्बुदंदशकोटीनांमुनिभिःकथितंविधे ॥दशार्बुदंयत्रभवेत्सोपि
यूथःप्रकथ्यते ॥ १० ॥ गोलोकवासिन्यःकाश्चित्काश्चिद्द्वारपालिकाः॥शृंगारप्रकराःकाश्चित्काश्चिच्छय्योपकारकाः ॥ ११ ॥ पार्षदा
ख्यास्तथाकाश्चिच्छ्रीवृंदावनपालिकाः ॥ गोवर्द्धननिवासिन्यःकाश्चित्कुंजविधायकाः ॥ १२ ॥ मेनिकुंजनिवासिन्योभविष्यंतिव्रजे
मम ॥ एवंचयमुनायूथोजान्हवीयूथएवच॥ १३॥रमायामधुमाधव्याविरजायास्तथैवच ॥ ललितायाविशाखायामायायूथोभविष्य
ति॥ १४॥एवंह्यष्टसखीनांचसखीनांकिलषोडश॥द्वात्रिंशच्चसखीनांचयूथाभाव्याव्रजेविधे ॥ १५ ॥ श्रुतिरूपाऋषिरूपामैथिलाःकोश
लास्तथा॥अयोध्यापुरवासिन्योयत्रसीतापुलिंदकाः॥ १६॥यासांमयावरोदत्तोपूर्वेपूर्वेयुगेयुगे ॥तासांयूथाभविष्यंतिगोपीनामंद्व्रजेशु
भे॥ १७॥श्रीब्रह्मोवाच ॥ एताःकथंव्रजेभाव्याःकेनपुण्येनकैर्वरैः ॥ दुर्लभंहिपदंतावैयोगिभिःपुरुषोत्तम॥ १८॥श्रीभगवानुवाच॥श्वेत
द्वीपेचभूमानंश्रुतयस्तुष्टुवुःपरम्॥उशतीभिर्गिराभिश्चप्रसन्नोभूत्सहस्रपात् ॥ १९॥ श्रीहरिरुवाच॥वरंवृणीतयूयंवैयन्मनोवाञ्छितंम
हत् ॥ येषांप्रसन्नोहंसाक्षात्तेषांकिंदुर्लभंहितत् ॥ २० ॥ श्रीश्रुतयऊचुः ॥ वाङ्मनोगोचरातीतंततोनज्ञायतेतुतत् ॥ आनन्दमात्र

मितियद्वदंतीहपुराविदः ॥ २१ ॥ तद्रूपंदर्शयास्माकंयदिदेयोवरोहिनः ॥ श्रुत्वैतद्दर्शयामासस्वंलोकंप्रकृतेःपरम् ॥ २२ ॥ केवलानु
भवानन्दमात्रमक्षरमव्ययम् ॥ यत्रवृंदावनंनामवनंकामदुघैर्द्रुमैः ॥ २३ ॥ मनोरमनिकुंजाढ्यंसर्वर्तुसुखसंयुतम् ॥ यत्रगोवर्द्धनोना
मसुनिर्झरदरीयुतः ॥ २४ ॥ रत्नधातुमयःश्रीमान्सुपक्षिगणसंवृतः ॥ यत्रनिर्मलपानीयाकालिन्दीसरितांवरा ॥ रत्नबद्धोभयतटी
हंसपद्मादिसंकुला ॥ २५ ॥ नानारासरसोन्मत्तंयत्रगोपीकदंबकम् ॥ तत्कदंबकमध्यस्थःकिशोराकृतिरच्युतः ॥ २६ ॥ दर्शयित्वा
चताःप्राहब्रूतकिंकरवाणिवः ॥ दृष्टोमदीयोलोकोऽयंयतोनास्तिपरंवरम् ॥ २७ ॥ श्रीश्रुतयऊचुः ॥ कन्दर्पकोटिलावण्येत्वयिदृष्टेम
नांसिनः ॥ कामिनीभावमासाद्यस्मरक्षिप्तान्यसंशयं ॥ २८ ॥ यथात्वल्लोकवासिन्यःकामतत्त्वेनगोपिकाः ॥ भजंतिरमणंमत्त्वाचि
कीर्षाऽजनिनस्तथा ॥ २९ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ दुर्लभोदुर्घटश्चैवयुष्माकंतुमनोरथः ॥ मयानुमोदितःसम्यक्सत्योभवितुमर्हति ॥ ३० ॥
आगामिनिविरिंचौतुजातेसृष्ट्यर्थमुद्यते ॥ कल्पेसारस्वतेतीतेव्रजेगोप्योभविष्यथ ॥ ३१ ॥ पृथिव्यांभारतेक्षेत्रेमाथुरेममंडले ॥
वृंदावनेभविष्यामिप्रेयान्वोरासमंडले ॥ ३२ ॥ चारधर्मेणसुस्नेहंसुदृढंसर्वतोधिकं ॥ मयिसंप्राप्यसर्वाहिकृतकृत्याभविष्यथ ॥
॥ ३३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ ताश्चगोप्योभविष्यंतिपूर्वकल्पवरान्मम ॥ अन्यासांचैवगोपीनांलक्षणंशृणुतद्विधे ॥ ३४ ॥ सुराणां
रक्षणार्थायराक्षसानांवधायच ॥ त्रेतायांरामचंद्रोभूद्वीरोदशरथात्मजः ॥ ३५ ॥ सीतास्वयंवरंगत्वाधनुर्भंगंचकारसः ॥ उवाहजा
नकींसीतारामोराजीवलोचनः ॥ ३६ ॥ तंदृष्ट्वामैथिलाःसर्वाःपुरन्ध्र्योमुमुहुर्विधे ॥ रहस्यूचुर्महात्मानंभर्तानोभवहेरघो ॥ ३७ ॥
तामाहराघवेन्द्रस्तुमाशोकंकुरुतस्त्रियः ॥ द्वापरान्तेकरिष्यामिभवतीनांमनोरथम् ॥ ३८ ॥ तीर्थदानंतपःशौचंसमाचरतत
त्त्वतः ॥ श्रद्धयापरयाभक्त्याव्रजेगोप्योभविष्यथ ॥ ३९ ॥ इतिताभ्योवरंदत्त्वाश्रीरामःकरुणानिधिः ॥ कोसलान्प्रययौधन्वीते
जसाजितभार्गवः ॥ ४० ॥ मार्गेचकौसलानार्योरामंदृष्ट्वाऽतिसुंदरम् ॥ मनसावव्रिरेतंवैपतिंकन्दर्पमोहनम् ॥ ४१ ॥ मन

सापिवरंरामोदद्दौताभ्योह्यशेषवित ॥ मनोरथंकरिष्यामिव्रजेगोप्योभविष्यथ ॥४२॥ आगतंसीतयासार्द्धंसैनिकैःसहितंरघुं ॥अयो
ध्यापुरवासिन्यःश्रुत्वाद्रष्टुंसमाययुः ॥४३॥ वीक्ष्यतंमोहमापन्नामूर्छिताःप्रेमविह्वलाः ॥ तेपुस्तपस्ताःसरयूतीरेरामधृतव्रताः ॥४४॥

॥ ५ ॥ आकाशवागभूत्तासांद्वापरान्तेमनोरथः॥भविष्यतिनसन्देहःकालिंदीतीरजेवने ॥४५॥ पितुर्वाक्याद्यदारामोदंडकारण्यंवनंगतः ॥ च
चारसीतयासार्धंलक्ष्मणेनधनुष्मता ॥ ४६ ॥ गोपालोपासकाःसर्वेदंडकारण्यवासिनः ॥ ध्यायन्तःसततंमांवैरासार्थंध्यानतत्पराः
॥४७॥येषामाश्रममासाद्यधनुर्बाणधरोयुवा ॥ तेषांध्यानेगतोरामोजटामुकुटमंडितः ॥४८॥ अन्याकृतिंतेतंवीक्ष्यपरंविस्मितमान
साः ॥ ध्यानादुत्थायददृशुःकोटिकन्दर्पसन्निभम्॥४९॥ ऊचुस्तेयस्तुगोपालोवंशीवेत्रेविनाप्रभुः॥इत्थंविचार्यमनसानेमुश्चक्रुःस्तुतिं
परम् ॥५०॥ वरंवृणीतमुनयःश्रीरामस्तानुवाचह ॥ यथासीतातथासर्वेभूयाःस्मइतिवादिनः ॥ ५१ ॥ श्रीरामउवाच ॥ यथाहिल
क्ष्मणोभ्रातातथाप्रार्थ्योवरोयदि ॥ अद्यैवसफलोभाव्योभवद्भिर्मत्प्रसंगतः ॥५२॥ सीतोपमेयवाक्येनदुर्घटोदुर्लभोवरः॥ एकपत्नी
व्रतोहंवैमर्यादापुरुषोत्तमः ॥ ५३ ॥ तस्मात्तुमद्वरेणापिद्वापरान्तेभविष्यथ ॥ मनोरथंकरिष्यामिभवतांवांछितंपरम् ॥ ५४ ॥ इतिद
त्त्वावरंरामस्ततःपंचवटींगतः ॥ पर्णशालांसमासाद्यवनवासंचकारह ॥५५॥ तद्दर्शनस्मररुजःपुलिन्द्यःप्रेमविह्वला ः॥ श्रीमत्पादर
जोधृत्वाप्राणांस्त्यक्तुंसमुद्यताः ॥ ५६ ॥ ब्रह्मचारीवपुर्भूत्वारामस्तत्रसमागतः ॥ उवाचप्राणसंत्यागंमाकुरुतास्त्रियोवृथा ॥ ५७ ॥
वृन्दावनेद्वापरान्तेभवितावोमनोरथः॥ इत्युक्त्वाब्रह्मचारीतुतत्रैवान्तरधीयत ॥५८॥ अथरामोवानरेन्द्रैरावणादीन्निशाचरान् ॥
जित्वालङ्कामेत्यसीतांपुष्पकेणपुरींययौ ॥ ५९ ॥ सीतांतत्त्याजराजेन्द्रोवनेलोकापवादतः ॥ अहोसतामपिभुविभवनंभूरिदुःखदम् ॥ ५ ॥
॥ ६० ॥ यदायदाकरोद्यज्ञंरामोराजीवलोचनः ॥ तदातदास्वर्णमयींसीतांकृत्वाविधानतः ॥ ६१ ॥ यज्ञसीतासमूहोभून्मंदिरेराघव

स्यच ॥ ताश्चैतन्यघनाभूत्वारंतुंराममंसमागताः ॥ ६२ ॥ ताआहराघवःशन्द्रोनाहंगृह्णामिहप्रियाः ॥ तदोचुस्ताःप्रेमपरारामंदशरथा

यातेकथितंब्रह्मन्यशःकलिमलापहं ॥ चतुष्पदार्थदंदिव्यंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३० ॥ शौनकउवाच ॥ बहुलाश्वोमैथिलेंद्रः
किंपप्रच्छमहामुनिं ॥ नारदंज्ञानदंशांतंतन्मेब्रूहितपोधन ॥ ३१ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ नारदंज्ञानदंनत्वामानदोमैथिलोनृपः ॥ पुनः
पप्रच्छकृष्णस्यचरितंमंगलायनं ॥ ३२ ॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ श्रीकृष्णोभगवान्साक्षात्परमानंदविग्रहः ॥ परंचकारकिंचित्रंच
रित्रंवदमेप्रभो ॥ ३३ ॥ पूर्वावतारैश्चरितंकृतंवैमंगलायनं ॥ अपरंकिंतुकृष्णस्यपवित्रंकिमतःपरम् ॥ ३४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ सा
धुसाधुत्वयापृष्टंचरित्रंमंगलंहरेः ॥ तत्तेहंसंप्रवक्ष्यामिवृंदारण्येचयद्यशः ॥ ३५ ॥ इदंगोलोकखंडंचगुह्यंपरममद्भुतं ॥ श्रीकृष्णेन
प्रकथितंगोलोकेरासमंडले ॥ ३६ ॥ निकुंजेराधिकायैचराधामह्यंददाविदं ॥ मयातुभ्यंश्राविंतंचदत्तंसर्वार्थदंपरं ॥ ३७ ॥ इदंप
ठतिविप्रस्तुसर्वशास्त्रार्थगोभवेत् ॥ श्रुत्वेदंचक्रवर्तीस्यात्क्षत्रियश्चंडविक्रमः ॥ ३८ ॥ वैश्योनिधिपतिर्भूयाच्छूद्रोमुच्येतबंधनात् ॥
निष्फलोयोपिजगतिजीवन्मुक्तःसजायते ॥ ३९ ॥ योनित्यंपठतेसम्यक्भक्तिभावसमन्वितः ॥ सगच्छेत्कृष्णचंद्रस्यगोलोकंप्र
कृतेःपरं ॥ ४० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायां गोलोकखंडे नारदबहुलाश्वसंवादे भगवज्जन्मवर्णनं दुर्वाससो मायादर्शनं श्रीनंद
नंदनस्तोत्रवर्णनंनामविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥

इति गोलोकखंडं समाप्तम् ॥ १ ॥

ऽभूत्पर्वतेसिते ॥ १० ॥ तपस्ततापवर्षाणांशतकोटिप्रभुंभजन् ॥ नैमित्तिकाख्येप्रलयेप्राप्तेविश्वभयंकरे ॥ ११ ॥ आगच्छंतःसमु
द्रास्तेप्लावयंतोधरातलम् ॥ वहंस्तेषुचदुर्वासानप्रापांतंजलस्यच ॥१२॥ व्यतीतेयुगसाहस्रेमग्नोऽभूद्विगतस्मृतिः ॥ पुनर्जलेषु
विचरन्नंडमन्यंददर्शह ॥ १३ ॥ तच्छिद्रेचप्रविष्टोऽसौदिव्यांसृष्टिंगतस्ततः ॥ तदंडमूर्ध्निलोकेषुविधेरायुःसमंचरन् ॥ १४ ॥ एवं
छिद्रंतत्रवीक्ष्यप्राविशत्सहरिंस्मरन् ॥ बहिर्विनिर्गतोह्यंडाद्ददर्शाशुमहाजलम् ॥ १५ ॥ तस्मिन्जलेतुलक्ष्यंतेकोटिशोह्यंडराश
यः ॥ ततोमुनिर्जलंपश्यन्ददर्शविरजांनदी ॥ १६ ॥ तत्पारंप्रगतःसाक्षाद्गोलोकंप्राविशन्मुनिः ॥ वृंदावनंगोवर्द्धनंयमुनापुलिनंशु
भं ॥ १७ ॥ दृष्ट्वाप्रसन्नःसमुनिर्निकुंजंप्राविशत्तदा ॥ गोपगोपीगणवृतंगवांकोटिभिरन्वितम् ॥ १८ ॥ असंख्यकोटिमार्तंडज्योति
षांमंडलेततः ॥ दिव्येलक्षदलेपद्मेस्थितंराधापतिंहरिं ॥ १९ ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्रीकृष्णंपुरुषोत्तमं ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिंगो
लोकस्वंददर्शह ॥ २० ॥ श्रीकृष्णस्यापिहसतःप्रविष्टस्तन्मुखोमुनिः ॥ पुनर्विनिर्गतोपश्यद्बालंश्रीनंदनंदनम् ॥ २१ ॥ कालिंदीनि
कटेपुण्येसैकतेरमणस्थले ॥ बालकैःसहितंकृष्णंविचरंतंमहावने ॥ २२ ॥ तदामुनिश्चदुर्वासाज्ञात्वाकृष्णंतपरात्परं ॥ श्रीनंदनंदनं
नत्वानत्वाप्राहकृतांजलिः ॥ २३ ॥ श्रीमुनिरुवाच ॥ बालंनवीनशतपत्रविशालनेत्रंबिंबाधरंसजलमेघरुचिंमनोज्ञं ॥ मंदस्मितंमधु
रसुंदरमंदयानंश्रीनंदनंदनमहंमनसानमामि ॥ २४ ॥ मंजीरनूपुररणन्नवरत्नकांचीश्रीहारकेसरिनखप्रतियंत्रसंघं ॥ दृष्ट्वाऽर्तिह
रिमषिबिंदुविराजमानंवंदेकलिंदतनुजातटबालकेलिम् ॥ २५ ॥ पूर्णेन्दुसुंदरमुखोपरिकुंचिताग्राःकेशानवीनघननीलनिभाःस्फुरं
तः ॥ राजंतआनतशिरःकुमुदस्ययस्यनंदात्मजायसबलायनमोनमस्ते ॥ २६ ॥ श्रीनंदनंदनस्तोत्रंप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ तन्नेत्र
गोचरोयातिसानंदंनंदनंदनः ॥ २७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिप्रणम्यश्रीकृष्णंदुर्वासामुनिसत्तमः ॥ तंध्यायन्प्रजपन्प्रागाद्बदर्या
श्रममुत्तमम् ॥ २८ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ इत्थंदेवर्षिवर्येणनारदेनमहात्मना ॥ कथितंकृष्णचरितंबहुलाश्वायधीमते ॥ २९ ॥ म

ग. सं. नतेश्रद्दधिरेततः ॥ मुमोचनंदःस्वंबालंदाम्नाबद्धमुलूखले ॥ २४ ॥ संलालयन्स्वांकदेशेसमाघ्रायशिशुंनृप ॥ निर्भर्त्स्यभामिनीनंं गो. १
दो विप्रेभ्योगोशतंददौ ॥२५॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ काविमौपुरुषौदिव्यौवददेवर्षिसत्तम ॥ केनदोषेणवृक्षत्वंप्रापितौयमलार्जुनौ
॥२४॥ ॥ २६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ नलकूबरमणिग्रीवौराजराजसुतौपरौ ॥ जग्मतुर्नंदावनंमंदाकिन्यास्तटेस्थितौ ॥ २७ ॥ अप्सरोभि अ. २०
र्गीयमानौचेरतुर्गतवाससौ ॥ वारुणीमदिरामत्तौयुवानौद्रव्यदर्पितौ ॥ २८ ॥ कदाचिद्देवलोनाममुनींद्रोवेदपारगः ॥ नग्नौदृष्ट्वाच
तावाहदुष्टशीलौगतस्मृती ॥२९॥ देवलउवाच ॥ युवांवृक्षसमौदृष्टौनिर्लज्जौद्रव्यदर्पितौ ॥ तस्माद्वृक्षौतुभूयास्तांवर्षाणांशतकंभु
वि ॥ ३० ॥ द्वापरांतेभारतेचमाथुरेव्रजमंडले ॥ कलिंदनंदिनीतीरेमहावनसमीपतः ॥ ३१ ॥ परिपूर्णतमंसाक्षात्कृष्णंदामोदरं
हरिम् ॥ गोलोकनाथंतंदृष्ट्वापूर्वरूपौभविष्यथः ॥ ३२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंदेवलशापेनवृक्षत्वंप्रापितौनृप ॥ नलकूबरमणिग्री
वौश्रीकृष्णेनविमोचितौ ॥३३॥ इतिश्रीमद्ग० गो० खंडे० नारदबहुलाश्वसंवादेयमलार्जुनभंगोनामैकोनविंशोध्यायः ॥१९॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ एकदाकृष्णचंद्रस्यदर्शनार्थंपरस्यच ॥ दुर्वासामुनिशार्दूलोव्रजमंडलमाययौ ॥१॥ कालिंदीनिकटेपुण्येसैकते
रमणस्थले ॥ महावनसमीपेचकृष्णमाराद्ददर्शह ॥ २ ॥ श्रीमन्मदनगोपालंलुठंतंबालकैःसह ॥ परस्परंप्रयुद्ध्यंतंबालकेलिंमनो
हरम् ॥ ३ ॥ धूलिधूसरसर्वांगंवक्रकेशंदिगंबरम् ॥ धावंतंबालकैःसार्द्धंहरिंवीक्ष्यसविस्मितः ॥४॥ श्रीमुनिरुवाच ॥ सईश्वरोऽयं
भगवान्कथंबालैर्लुठन्भुवि ॥ अयंतुनंदपुत्रोस्तिनश्रीकृष्णःपरात्परः ॥ ५ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंमोहंगतेतत्रदुर्वाससिमहामु
नौ ॥ क्रीडन्कृष्णस्तत्समीपेतदंकेह्यागतःस्वयम् ॥ ६ ॥ पुनर्विनिर्गतोह्यंकाद्बालसिंहावलोकनः ॥ हसन्कलंब्रुवन्कृष्णःसंमुखः ॥२४॥
पुनरागतः ॥७॥ हसतस्तस्यचमुखेप्रविष्टःश्वसनैर्मुनिः ॥ ददर्शान्यंमहालोकंसारण्यंजनवर्जितम् ॥८॥ अरण्येषुभ्रमंस्तत्रकुतःप्रा
प्तइतिब्रुवन् ॥ तदैवाजगरेणापिनिगीर्णोभून्महामुनिः ॥ ९ ॥ ब्रह्मांडंतत्रददृशेसलोकंसबिलंपरम ॥ भ्रमन्द्वीपेषुसमुनिःस्थितो

प्रापनहस्तमात्रात् ॥ योगीश्वराणामपियोदुरापः कथंसमातुर्ग्रहणेप्रयाति ॥ ६ ॥ तथापिभक्तेषुचभक्तवश्यताप्रदर्शिताश्रीहरिणा
नृपेश्वर ॥ बालंगृहीत्वास्वसुतंयशोमतीबबंधरज्वाऽथरुषाह्युलूखले ॥ ७ ॥ आदाययद्यद्बहुदामतत्तत्स्वल्पंप्रभूतंस्वसुतेयशोदा ॥
गुणैर्नबद्धःप्रकृतेःपरोयःकथंसबद्धोभवतीहदाम्ना ॥ ८ ॥ यदायशोदागतबन्धनेच्छाखिन्नानिषण्णानृपछिन्नमानसा ॥ आसीत्तदा
यंकृपयास्वबंधेस्वच्छंदयानःस्ववशोपिकृष्णः ॥ ९ ॥ एवंप्रसादोनहिवीतकर्मणांनज्ञानिनांकर्मधियांकुतःपुनः ॥ मातुर्यथाभून्नृ
पएषुतस्मान्मुक्तिंव्यधाद्भक्तिमलंनमाधवः ॥ १० ॥ तदैवगोप्यस्तुसमागतास्त्वरंदृष्ट्वाऽथभग्नंदधिमंथभाजनम् ॥ उलूखलेबद्धम
र्तिवदामभिर्भीतंशिशुंवीक्ष्यजगुर्घृणातुराः ॥ ११ ॥ गोप्यऊचुः ॥ अस्मद्गृहेषुपात्राणिभिनत्तिसततंशिशुः ॥ तदप्येनंनोवदामः
कारुण्यान्नंदगेहिनि ॥ १२ ॥ गतव्यथेह्यकरुणेयशोदेदेहेव्रजेश्वरि ॥ यष्ट्यानिर्भर्त्सितोबालस्त्वयाबद्धोघटक्षयात् ॥ १३ ॥ श्री
नारदउवाच ॥ इत्युक्तायांयशोदायांव्यग्रायांगृहकर्मसु ॥ कर्षन्नुलूखलंकृष्णोबालैःश्रीयमुनांययौ ॥ १४ ॥ तत्तटेचमहावृक्षौपु
राणौयमलार्जुनौ ॥ तयोर्मध्येगतःकृष्णोहसन्दामोदरःप्रभुः ॥ १५ ॥ चकर्षसहसाकृष्णस्तिर्यग्गतमुलूखलम् ॥ कर्षणेनसमू
लौद्वौपेततुर्भूमिमंडले ॥ १६ ॥ पातनेनापिशब्दोऽभूत्प्रचंडोवज्रपातवत् ॥ विनिर्गतौचवृक्षाभ्यांदेवौद्वावेधसोऽग्निवत् ॥ १७ ॥
दामोदरंपरिक्रम्यपादौस्पृष्टौस्वमौलिना ॥ कृतांजलीहरिंनत्वानतौतत्संमुखेस्थितौ ॥ १८ ॥ देवावूचतुः ॥ आवांमुक्तौब्रह्मदं
डात्सद्यस्तेऽच्युतदर्शनात् ॥ माभूत्तेनिजभक्तानांहेलनंह्यावयोर्हरे ॥ १९ ॥ करुणानिधयेतुभ्यंजगन्मंगलशीलिने ॥ दामोदरा
यकृष्णायगोविंदायनमोनमः ॥ २० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिनत्वाहरिंतौद्वौउदीचींचदिशंगतौ ॥ तदैवह्यागताःसर्वेनंदाद्याभ
यकातराः ॥ २१ ॥ कथंवृक्षौप्रपतितौविनावातंव्रजार्भकाः ॥ वदताशुतदाबालाऊचुःसर्वेव्रजौकसः ॥ २२ ॥ बालाऊचुः ॥ अने
नपातितौवृक्षौताभ्यांद्वौपुरुषौस्थितौ ॥ एनंनत्वागतावद्यतावुदीच्यांस्फुरत्प्रभौ ॥ २३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचस्तेषां

जद्वारमाश्रिताः ॥ वेत्रहस्ताःश्यामलांगानवनंदाश्चतेस्मृताः ॥ ८ ॥ निकुंजेकोटिशोगावस्तासांपालनतत्पराः ॥ वंशीमयूर
॥२३॥ पक्षाढ्याउपनंदाश्चतेस्मृताः ॥ ९ ॥ निकुंजदुर्गरक्षायांदंडपाशधराःस्थिताः ॥ षट्द्वारमास्थिताःषड्वैकथितावृषभानवः ॥ १० ॥
श्रीकृष्णस्येच्छयासर्वेगोलोकादागताभुवि ॥ तेषांप्रभावंवक्तुंहिनसमर्थश्चतुर्मुखः ॥ ११ ॥ अहंकिमुवदिष्यामितेषांभाग्यं
महोदयम् ॥ तेषामारोहमास्थायबालकेलिर्बभौहरिः ॥ १२ ॥ एकदायमुनातीरेमृत्कृष्णेनावलीढिता ॥ यशोदांबालकाः
प्राहुरत्तिबालोमृदंतव ॥१३॥ बलभद्रेचवदतितदासानंदगेहिनी ॥करेगृहीत्वास्वसुतंभीरुनेत्रमुवाचह ॥ १४ ॥ श्रीयशोदोवाच ॥
कस्मान्मृदंभक्षितवान्महाज्ञभवान्वयस्याश्चवदंतिसाक्षात् ॥ ज्यायान्बलोयंवदतिप्रसिद्धंमाएवमर्थंनजहातिनेष्टम् ॥ १५ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ सर्वेमृषावादरताव्रजार्भकामातर्मयाक्वापिनमृत्प्रभक्षिता ॥ यदासमीचीनमनेनवाक्पथंतदामुखंपश्यमदीयमंज
सा ॥ १६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथगोपीबालकस्यपश्यंतीसुंदरंमुखम् ॥ प्रसारितंचदद्दशेब्रह्मांडंरचितंगुणैः ॥ १७ ॥ सप्तद्वीपा
न्सप्तसिंधून्सखंडान्सगिरीन्द्दढान् ॥ आब्रह्मलोकाँल्लोकांस्त्रीन्स्वात्मभिःसव्रजैःसह ॥ १८ ॥ दृष्ट्वानिमीलिताक्षीसाभूत्वाश्रीयमुना
तटे ॥ बालोऽयंमेहरिःसाक्षादितिज्ञानमयीह्यभूत् ॥ १९ ॥ तदाजहासश्रीकृष्णोमोहयन्निवमायया ॥ यशोदावैभवंदृष्टंनसस्मा
रगतस्मृतिः ॥ २० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलोकखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेब्रह्मांडदर्शनंनामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ एकदागोकुलेगोप्योममंथुर्दधिसर्वतः ॥ गृहेगृहेप्रगायन्त्योगोपालचरितंपरम् ॥१॥ यशोदापिसमुत्थायप्रातःश्री
नंदमंदिरे ॥ भांडेरायंविनिक्षिप्यममंथदधिसुंदरी ॥ २ ॥ मंजीररावंसंकुर्वन्बालःश्रीनंदनंदनः ॥ ननर्त्तनवनीतार्थैरायःशब्दकुतूह ॥२३॥
लात् ॥ ३ ॥ बालकेलिर्बभौनृत्यन्मातःपार्श्वमनुभ्रमन् ॥ सुनादिकिंकिणीसंघझंकारंकारयन्मुहुः ॥ ४ ॥ हय्यंगवीनंसततंनवीनं
याचन्समातुर्मधुरंब्रुवन्सः ॥ आदायहस्तेऽश्मसुतंरुषासुर्वीर्बिभेदकृष्णोदधिमंथपात्रम् ॥५॥ पलायमानंस्वसुतंयशोदाप्रधावती

प्रापनहस्तमात्रात् ॥ योगीश्वराणामपियोदुरापःकथंसमातुर्ग्रहणेप्रयाति ॥ ६ ॥ तथापिभक्तेषुचभक्तवश्यताप्रदर्शिताश्रीहरिणा
नृपेश्वर ॥ बालंगृहीत्वास्वसुतंयशोमतीबबंधरज्वाऽथरुषाह्युलूखले ॥ ७ ॥ आदाययद्यद्बहुदामतत्तत्स्वल्पंप्रभूतंस्वसुतेयशोदा ॥
गुणैर्नबद्धःप्रकृतेःपरोयःकथंसबद्धोभवतीहदाम्ना ॥ ८ ॥ यदायशोदागतबन्धनेच्छाखिन्नानिषण्णानृपछिन्नमानसा ॥ आसीत्तदा
यंकृपयास्वबंधेस्वच्छंदयानःस्ववशोपिकृष्णः ॥ ९ ॥ एवंप्रसादोनहिवीतकर्मणांनज्ञानिनांकर्मधियांकुतःपुनः ॥ मातुर्यथाभून्नृ
पएपुतस्मान्मुक्तिंव्यधाद्भक्तिमलंनमाधवः ॥ १० ॥ तदैवगोप्यस्तुसमागतास्त्वरंदृष्ट्वाऽथभग्नंदधिमंथभाजनम् ॥ उलूखलेबद्धम
तीवदामभिर्भीतंशिशुंवीक्ष्यजगुर्घृणातुराः ॥ ११ ॥ गोप्यऊचुः ॥ अस्मद्गृहेषुपात्राणिभिनत्तिसततंशिशुः ॥ तदप्येनंनोवदामः
कारुण्यान्नंदगेहिनि ॥ १२ ॥ गतव्यथेह्यकरुणेयशोदेहेव्रजेश्वरि ॥ यष्ट्यानिर्भर्त्सितोबालस्त्वयाबद्धोघटक्षयात् ॥ १३ ॥ श्री
नारदउवाच ॥ इत्युक्तायांयशोदायांव्यग्रायांगृहकर्मसु ॥ कर्षन्नुलूखलंकृष्णोबालैःश्रीयमुनांययौ ॥ १४ ॥ तत्तटेचमहावृक्षौपु
राणौयमलार्जुनौ ॥ तयोर्मध्येगतःकृष्णोहसन्दामोदरःप्रभुः ॥ १५ ॥ चकर्षसहसाकृष्णस्तिर्यग्गतमुलूखलम् ॥ कर्षणेनसमू
लौद्वौपेततुर्भूमिमंडले ॥ १६ ॥ पातनेनापिशब्दोऽभूत्प्रचंडोवज्रपातवत् ॥ विनिर्गतौचवृक्षाभ्यांदेवौद्वावेधसोऽग्निवत् ॥ १७ ॥
दामोदरंपरिक्रम्यपादौस्पृष्ट्वौस्वमौलिना ॥ कृतांजलीहरिंनत्वानतौतत्संमुखेस्थितौ ॥ १८ ॥ देवावूचतुः ॥ आवांमुक्तौब्रह्मदं
डात्सद्यस्तेऽच्युतदर्शनात् ॥ माभूत्तेनिजभक्तानांहेलनंह्यावयोर्हरे ॥ १९ ॥ करुणानिधयेतुभ्यंजगन्मंगलशीलिने ॥ दामोदरा
यकृष्णायगोविंदायनमोनमः ॥ २० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिनत्वाहरिंतौद्वौउदीचींचदिशंगतौ ॥ तदैवह्यागताःसर्वेनंदाद्याभ
यकातराः ॥ २१ ॥ कथंवृक्षौप्रपतितौविनावातंव्रजार्भकाः ॥ वदताशुतदाबालाऊचुःसर्वेंव्रजौकसः ॥ २२ ॥ बालाऊचुः ॥ अने
नपातितौवृक्षौताभ्यांद्वौपुरुषौस्थितौ ॥ एनंनत्वागतावद्यतावुदीच्यांस्फुरत्प्रभौ ॥ २३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचस्तेषां

त्मजम् ॥ ६३ ॥ कथंचास्मान्नगृह्णासिभजन्तीर्मैथिलीःसतीः ॥ अर्धांगीर्यज्ञकालेषुसततंकार्यसाधिनीः ॥ ६४ ॥ धर्मिष्ठस्त्वं श्रुतिध
रोऽधर्मवद्भाषसेकथम् ॥ करंगृहीत्वात्यजसिततःपापमवाप्स्यसि ॥६५॥ श्रीरामउवाच॥समीचीनंवचःसत्योयुष्माभिर्गदितंचमे ॥
एकपत्नीव्रतोहंहिराजर्षिःसीतयैकया ॥६६॥ तस्माद्यूयंद्वापरान्तेपुण्येवृंदावनेवने॥भविष्यथकरिष्यामियुष्माकंतुमनोरथम् ॥६७॥
श्रीभगवानुवाच ॥ ताव्रजेपिभविष्यन्तियज्ञसीताश्वगोपिकाः ॥ अन्यासांचैवगोपीनांलक्षणंशृणुतद्विधे ॥ ६८ ॥ इतिश्रीमद्गर्ग
संहितायांगोलोकखंडेभगवद्ब्रह्मसंवादेउद्योगप्रश्नवर्णनंनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ रमावैकुंठवासिन्यःश्वेत
द्वीपसखीजनाः ॥ ऊर्द्ध्ववैकुंठवासिन्यस्तथाजितपदाश्रिताः ॥ १ ॥ श्रीलोकाचलवासिन्यःश्रीसख्योपिसमुद्रजाः ॥ तागोप्योपिभ
विष्यन्तिलक्ष्मीपतिवराद्व्रजे ॥२॥ काश्चिद्दिव्याअदिव्याश्वतथात्रिगुणवृत्तयः ॥ भूमिगोप्योभविष्यन्तिपुण्यैर्नानाविधैःकृतैः ॥ ३ ॥
यज्ञावतारंरुचिरंरुचिपुत्रंदिवस्पतिम् ॥ मोहिताःप्रीतिभावेनवीक्ष्यदेवजनास्त्रियः ॥ ४ ॥ ताश्वदेवलवाक्येनतपस्तेपुर्हिमाचले ॥
भक्त्यापरमयातामेगोप्योभाव्याव्रजेविधे ॥५ ॥ अन्तर्हितेभगवतिदेवेधन्वन्तरौभुवि ॥ ओषध्योदुःखमापन्नानिष्फलाभारतेभवन्
॥ ६ ॥ सिद्ध्यर्थन्तास्तपस्तेपुःस्त्रियोभूत्वामनोहराः ॥ चतुर्युगेव्यतीतेतुप्रसंन्नोभूद्धरिःपरम् ॥ ७ ॥ वरंवृणीतचेत्युक्तंश्रुत्वानार्योम
हावने ॥ तंदृष्ट्वामोहमापन्नाऊचुर्भर्ताभवात्रनः ॥ ८ ॥ श्रीहरिरुवाच ॥ वृन्दावनेद्वापरान्तेलताभूत्वामनोहराः ॥ भविष्यथस्त्रि
योरासेकरिष्यामिवचश्वश्वः ॥ ९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भक्तिभावसमायुक्ताभूरिभाग्यावरांगनाः ॥ लतागोप्योभविष्यन्तिवृन्दारण्ये
पितामह ॥ १० ॥ जालंधर्यश्वयानार्योवीक्ष्यवृन्दापतिंहरिम् ॥ ऊचुर्वाऽयंहरिःसाक्षादस्माकंतुवरोभवेत् ॥ ११ ॥ आकाशवा
गभूत्तासांभजताशुरमापतिम् ॥ यथावृंदातथायूयंवृन्दारण्येभविष्यथ ॥ १२ ॥ समुद्रकन्याःश्रीमत्स्यंहरिंदृष्ट्वाचमोहिताः ॥ ता
हिगोप्योभविष्यन्तिश्रीमत्स्यस्यवराद्व्रजे ॥ १३ ॥ आसीद्राजापृथुःसाक्षान्ममांशश्चंडविक्रमः ॥ जित्वाशत्रून्नृपश्रेष्ठोधरां

कामान्दुदोहह ॥ १४ ॥ बर्हिष्मतीभवास्तत्रपृथुंदृष्ट्वापुरस्त्रियः ॥ अत्रेःसमीपमागत्यताऊचुर्मोहविह्वलाः ॥१५॥ अयंतुराजराजेन्द्रः
पृथुःपृथुलविक्रमः ॥ कथंवरोभवेन्नोवैतद्वदत्वंमहामुने ॥ १६ ॥ अत्रिरुवाच ॥ गोदोहंकुरुताश्वद्यपृथ्वीयंधारणामयी ॥ सर्वदास्य
तिवोदुर्गमनोरथमहार्णवम् ॥ १७ ॥ मनोरथंप्रदुदुहुर्मनःपात्रेणताश्चगाम् ॥ तस्माद्द्वेष्योभविष्यन्तिवृन्दारण्येपितामह ॥१८॥ का
मसेनामोहनार्थंदिव्याअप्सरसोवराः ॥ नारायणस्यसहसाबभूवुर्गंधमादने ॥ १९ ॥ भर्तृकामाश्चताआहसिद्धोनारायणोमुनिः ॥
मनोरथोवोभविताव्रजेगोप्योभविष्यथ॥२०॥स्त्रियःसुतलवासिन्योवामनंवीक्ष्यमोहिताः॥तपस्तप्ताभविष्यंतिगोप्योवृन्दावनेविधे
॥२१॥ नागेन्द्रकन्यायाःशेषंभेजुर्भक्त्यावरेच्छया ॥ संकर्षणस्यरासार्थंभविष्यन्तिव्रजेचताः ॥ २२ ॥ कश्यपोवसुदेवश्चदेवकी चादि
तिःपरा ॥ शूरःप्राणोध्रुवःसोपिदेवकोवतरिष्यति ॥२३॥ वसुश्चैवोद्धवःसाक्षाद्दक्षोक्रूरोदयापरः॥ हृदीकोधनदश्चैवकृतवर्मात्विपांपतिः
॥२४॥ गदःप्राचीनबर्हिश्चमरुतोह्युग्रसेनउत ॥ तस्यरक्षांकरिष्यामिराज्यंदत्त्वाविधानतः ॥ २५ ॥ युयुधानश्चांबरीषःप्रह्लादःसात्य
किस्तथा॥क्षीराब्धिःशन्तनुःसाक्षाद्भीष्मोद्रोणोवसूत्तमः ॥२६॥ शलश्चैवदिवोदासोधृतराष्ट्रोभगोरविः ॥ पांडुःपूषासतांश्रेष्ठोधर्मोरा
जायुधिष्ठिरः ॥२७॥ भीमोवायुर्बलिष्ठश्चमनुःस्वायंभुवोर्जुनः ॥शतरूपासुभद्राचसविताकर्णएवहि॥२८॥ नकुलःसहदेवश्चस्मृतौद्वा
वश्विनीसुतौ ॥ धाताबाह्लीकवीरश्चवह्निर्द्रोणःप्रतापवान् ॥ २९॥ दुर्योधनःकलेरंशोऽभिमन्युःसोमएवच॥द्रौणिःसाक्षाच्छिवस्यापि
रूपंभूमौभविष्यति ॥३०॥ इत्थंयदोःकौरवाणामन्येषांभूभुजांनृणाम्॥कुलेकुलेचभवतःस्वांशैःस्त्रीभिर्मदाज्ञया ॥३१॥ येयेऽवतारा
मेपूर्वंतेषांराज्ञ्योरमांशकाः ॥ भविष्याराजराज्ञीषुसहस्राणिचषोडश॥ ३२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाश्रीहरिस्तत्रब्रह्माणंकम
लासनम् ॥ दिव्यरूपांभगवतींयोगमायामुवाचह ॥ ३३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ देवक्याःसप्तमंगर्भंसंनिकृष्यमहामते॥वसुदेवस्यभा
र्यायांकंसत्रासभयात्पुनः ॥ ३४ ॥ नन्दव्रजेस्थितायांचरोहिण्यांसन्निवेशय ॥ नन्दपत्न्यांभवत्वंवैकृत्वेदंकर्मचाद्भुतम् ॥ ३५ ॥

श्रीनारदउवाच ॥ श्रुत्वाब्रह्मादेवगणैर्नत्वाकृष्णंपरात्परम् ॥ भूमिमाश्वास्यवाणीभिःस्वधामचसमाययौ ॥३६॥ परिपूर्णतमंसाक्षा
च्छ्रीकृष्णंविद्धिमैथिल ॥ कंसादीनांवधार्थायप्राप्तोयंभूमिमंडले ॥३७॥ रोममात्रतनौजिह्वाभवंतीत्थंयदानृप ॥ तदपिश्रीहरेस्तस्यव
र्ण्यतेनगुणोमहान् ॥३८॥ नभःपतंतिविहगायथाह्यात्मसमंनृप ॥ तथाकृष्णगतिंदिव्यांवदन्तीहविपश्चितः ॥ ३९ ॥ इतिश्रीमद्गर्ग
संहितायांगोलोकखंडेभगवद्ब्रह्मसंवादेभगवदागमोद्योगपूरणंनामपंचमोऽध्यायः ॥५॥ ॥श्रीबहुलाश्वउवाच॥ कंसःकोयंपुरादैत्यो
महाबलपराक्रमः ॥ तस्यजन्मानिकर्माणिब्रूहिदेवर्षिसत्तम ॥ १ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ समुद्रमथनेपूर्वंकालनेमिर्महासुरः ॥ युयुधेवि
ष्णुनासार्द्धंयुद्धेतेनहतोबलात ॥२॥ शुक्रेणजीवितस्तत्रसंजीविन्याचविद्यया ॥ पुनर्विष्णुंयोद्धुकामउद्योगंमनसाकरोत् ॥३॥ तपस्ते
पेतदादैत्योमन्दराचलसन्निधौ ॥ नित्यंदूर्वारसंपीत्वाभजन्देवंपितामहम् ॥ ४ ॥ दिव्येषुशतवर्षेषुव्यतीतेषुपितामहः ॥ अस्थिशेषंस
वल्मीकंवरंब्रूहीत्युवाचतं ॥ ५ ॥ कालनेमिरुवाच ॥ ब्रह्मांडेयेस्थितादेवाविष्णुमूलामहाबलाः ॥ तेषांहस्तैर्नमेमृत्युःपूर्णानामपिमाभ
वेत् ॥ ६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ दुर्लभोयंवरोदैत्ययस्त्वयाप्रार्थितःपरः ॥ कालान्तरेतेप्राप्तःस्यान्मद्वाक्यंनमृषाभवेत् ॥७॥ श्रीनारदउवाच॥
कौमारेपिमहामल्लैःसततंसयुयोधह ॥ उग्रसेनस्यपत्न्यांकौजन्मलेभेऽसुरःपुनः ॥८॥ जरासंधोमागधेंद्रोदिग्जयायविनिर्गतः ॥ यमु
नानिकटेतस्यशिबिरोभूदितस्ततः ॥ ९ ॥ द्विपःकुवलयापीडःसहस्रद्विपसत्त्वभृत् ॥ बभंजशृंखलासंघंदुद्रावशिबिरान्मदी ॥ १० ॥
निपातयन्सशिबिरान्गृहांश्वभूभृतस्तटान् ॥ रंगभूम्यामाजगामयत्रकंसोप्ययुध्यत ॥११॥पलायितेषुमल्लेषुकंसस्तंतुसमागतम् ॥शुं
डादंडेसंगृहीत्वापातयामासभूतले॥१२॥पुनर्गृहीत्वाहस्ताभ्यांभ्रामयित्वोग्रसेनजः ॥जरासंधस्यसेनायांचिक्षेपशतयोजनं ॥१३॥
तदद्भुतंबलंदृष्ट्वाप्रसन्नोमगधेश्वरः ॥ अस्तिप्राप्तीददौकन्येतस्मैकंसायशंसिते ॥१४॥ अश्वार्बुदंहस्तिलक्षंरथानांचत्रिलक्षकम् ॥ अयु
तंचैवदासीनांपारिबर्हंजरासुतः ॥१५॥ द्वंद्वयोर्धीततःकंसोभुजवीर्यमदोद्धतः ॥ माहिष्मतींययौवीरोथैकाकीचंडविक्रमः ॥ १६ ॥

चाणूरोमुष्टिकःकूटःशलस्तोशलकस्तथा ॥ माहिष्मतीपतेःपुत्रामल्लायुद्धजयैषिणः॥१७॥ कंसस्तानाहसाम्नापिदीयध्वंरंगमेवमे॥अ
हंदासोभवेयंवोभवंतोजयिनोयदि ॥ १८ ॥ अहंजयीचेद्भवतोदासान्सर्वान्करोम्यहम् ॥ सर्वेषांपश्यतांतेषांनागराणांमहात्मनाम्
॥१९॥ इतिप्रतिज्ञांकृत्वाथयुयुधेतैर्जयैषिभिः ॥ यदागतंसचाणूरंगृहीत्वायादवेश्वरः॥२०॥भूपृष्ठेपोथयामासशब्दमुच्चैःसमुच्चरन् ॥
तदायान्तंमुष्टिकाख्यंमुष्टिभिर्युधिनिर्गतम्॥२१॥एकेनमुष्टिनातंवैपातयामासभूतले॥कूटंसमागतंकंसोगृहीत्वापादयोश्चतम्॥२२॥
भुजमास्फोट्यधावन्तंशलंनीत्वाभुजेनसः ॥ पातयित्वापुनर्नीत्वाभूमिंतंविचकर्षह ॥२३॥ अथतोशलकंकंसोगृहीत्वाभुजयोर्बला
त् ॥ निपात्यभूमावुत्थाप्यचिक्षेपदशयोजनम् ॥ २४ ॥ दासभावेचतान्कृत्वातैःसार्द्धंयादवेश्वरः ॥ मह्वाक्येनययावाशुप्रवर्षणगिरिंव
रम्॥२५॥ तस्मैनिवेद्याभिप्रायंयुयुधेवानरेणसः ॥ द्विविदेनापिविंशत्यादिनैकंसोह्यविश्रमम् ॥२६॥ द्विविदोगिरिमुत्पाट्यचिक्षेपत
स्यमूर्द्धनि ॥ कंसोगिरिंगृहीत्वाचतस्यौपरिसमाक्षिपत् ॥ २७ ॥ द्विविदोमुष्टिनाकंसंघातयित्वानभोगतः ॥ धावन्कंसश्चतंनीत्वापात
यामासभूतले ॥२८॥ मूर्छितस्तत्प्रहारेणपरंकल्मषमाययौ ॥क्षीणसत्त्वश्चूर्णितोस्थिर्दासभावंगतस्तदा ॥ २९ ॥ तेनैवाथगतःकंसऋ
ष्यमूकवनंततः ॥ तत्रकेशीमहादैत्योहयरूपोघनस्वनः ॥३०॥ मुष्टिभिर्घातयित्वातंवशीकृत्वारुरोहतम्॥ इत्थंकंसोमहावीर्योमहेंद्रा
ख्यंगिरिंययौ॥३१॥शतवारंचोज्जहारगिरिमुत्पाट्यदैत्यराट् ॥ पुनस्तत्रस्थितंरामंक्रोधसंरक्तलोचनं ॥३२॥प्रलयार्कप्रभंदृष्ट्वाननाम
शिरसामुनिम्॥पुनःप्रदक्षिणीकृत्यतदंघ्र्योर्निपपातह ॥३३॥ ततःशान्तोभार्गवोपिकंसंप्राहमहोग्रदृक्॥हेकीटमर्कटीडिंभतुच्छोसिम
शकोयथा॥३४॥अद्यैवत्वांहन्मिदुष्टक्षत्रियंवीर्यमानिनं॥मत्समीपेधनुरिदंलक्षभारसमंमहत् ॥ ३५॥इदंचविष्णुनादत्तंशंभवेत्रैपुरेयु ॥ ७ ॥
धि॥शंभोःकरादिहप्राप्तंक्षत्रियाणांवधायच ॥३६॥ यदिचेदंतनोषित्वंतदाचकुशलंभवेत् ॥ चेदस्यकर्षणंनस्याद्घातयिष्यामितेबल
म् ॥ ३७ ॥ श्रुत्वावचस्तदादैत्यःकोदंडसप्ततालकं ॥ गृहीत्वापश्यतस्तस्यसज्जंकृत्वाऽथलीलया ॥ ३८ ॥आकृष्यकर्णपर्यंतं

शतवारंततानह ॥ प्रत्यंचास्फोटनेनैवटंकारोभूत्तडित्स्वनः ॥ ३९ ॥ ननादतेनब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ विचेलुर्दिग्गजास्तारा
ह्यपतन्भूमिमंडले ॥ ४० ॥ धनुःसंस्थाप्यतत्कंसोनत्वानत्वाहभार्गवं ॥ हेदेवक्षत्रियोनास्मिदैत्योहंतेचकिंकरः ॥ ४१ ॥ तवदासस्य
दासोहंपाहिमांपुरुषोत्तम ॥ श्रुत्वाप्रसन्नःश्रीरामस्तस्मैप्रादाद्धनुश्वतत् ॥४२॥ श्रीजामदग्न्युवाच ॥ यत्कोदंडंवैष्णवंतद्येनभंगीभविष्य
ति ॥ परिपूर्णतमोनात्रसोपित्वांघातयिष्यति ॥ ४३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथनत्वामुनिंकंसोविचरन्समदोन्मदः ॥ नकेपियुयुधुस्ते
नराजानश्चबलिंददुः ॥४४॥ समुद्रस्यतटेकंसोदैत्यंनाम्नाह्यघासुरं ॥ सर्पाकारंचफूत्कारैर्लेलिहानंददर्शह ॥४५ ॥ आगच्छन्तंदश
न्तंचगृहीत्वातंनिपात्यसः ॥ चकारस्वगलेहारंनिर्भयोदैत्यराड्बली ॥४६॥ प्राच्यांतुवंगदेशेषुदैत्योरिष्टोमहावृषः ॥ तेनसार्द्धंसयुयुधे
गजेनापिगजोयथा ॥ ४७ ॥ शृंगाभ्यांपर्वतानुच्चांश्चिक्षेपकंसमूर्द्धनि ॥ कंसोगिरिंसंगृहीत्वाचाक्षिपत्तस्यमस्तके ॥ ४८ ॥ जघानमु
ष्टिनारिष्टंकंसोवैदैत्यपुंगवः ॥ मूर्च्छिततंतंविनिर्जित्यतेनोदीचींदिशंगतः ॥ ४९ ॥ प्राग्ज्योतिषेश्वरंभौमंनरकाख्यंमहाबलम् ॥ उवा
चकंसोयुद्धार्थीयुद्धंमेदेहिदैत्यराट् ॥ ५० ॥ अहंदासोभवेयंवोभवन्तोजयिनोयदि ॥ अहंजयीचेद्भवतोदासान्सर्वान्करोम्यहम् ॥५१॥
श्रीनारदउवाच ॥ पूर्वंप्रलंबोयुयुधेकंसेनापिमहाबलः ॥ मृगेंद्रेणमृगेंद्रोऽद्रावुद्भटेनयथोद्भटः ॥ ५२ ॥ मल्लयुद्धेगृहीत्वातंकंसोभूमौ
निपात्यच ॥ पुनर्गृहीत्वाचिक्षेपप्राग्ज्योतिषपुरंदरे ॥५३॥ आगतोधेनुकोनाम्नाकंसंजग्राहरोषतः ॥ नोदयामासदूरेणबलंकृत्वाथ
दारुणं ॥ ५४ ॥ कंसस्तंनोदयामासधेनुकंशतयोजनं ॥ निपात्यचूर्णयामासतदंगंमुष्टिभिर्दृढैः ॥ ५५ ॥ तृणावर्तोभौमवाक्यात्कंसंनी
त्वानभोगतः ॥ तत्रैवयुयुधेदैत्यऊर्ध्वंवैलक्षयोजनं ॥ ५६ ॥ कंसोऽनंतबलंकृत्वादैत्यंनीत्वातदांबरात् ॥ भूम्यांसंपातयामासवमंतं
रुधिरंमुखात् ॥ ५७ ॥ तुंडेनाथग्रसन्तंचबकंदैत्यंमहाबलं ॥ कंसोनिपातयामासमुष्टिनावज्रघातिना ॥ ५८ ॥ उत्थायदैत्यो
बलवान्सितपक्षोघनस्वनः ॥ क्रोधयुक्तःसमुत्पत्यतीक्ष्णतुंडोऽग्रसच्चतम् ॥ ५९ ॥ निगीर्णोऽपिसवज्रांगोतद्गलेरोधकृच्चयः ॥

सद्यश्चच्छर्दतंकंसंक्षतंकंठोमहाबकः ॥ ६० ॥ कंसोबकंसंगृहीत्वापातयित्वामहीतले ॥ कराभ्यांभ्रामयित्वाचयुद्धेतंविचकर्षह ॥ ६१ ॥
तत्स्वसारंपूतनाख्यांयोद्धुकामामवस्थिताम् ॥ तामाहकंसःप्रहसन्वाक्यंमेशृणुपूतने ॥ ६२ ॥ स्त्रियासार्द्धमहंयुद्धंनकरोमिकदाचन ॥
बकासुरःस्यान्मेभ्रातात्वंचमेभगिनीभव ॥ ६३ ॥ ततोऽनन्तबलंकंसंवीक्ष्यभौमोपिधर्षितः ॥ चकारसौहृदंकंसेसाहाय्यार्थंसुरान्प्रति
॥ ६४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलोकखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेकंसबलवर्णनंनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
अथकंसःप्रलंबाद्यैरन्यैःपूर्वंजितैश्चतैः ॥ शंबरस्यपुरंप्रागात्स्वाभिप्रायंनिवेदयत् ॥ १ ॥ शंबरोह्यतिवीर्योपिनयुयोधसतेनवै ॥ चका
रसौहृदंकंसेसर्वैरतिबलैःसह ॥ २ ॥ त्रिशृंगशिखरेशेतेव्योमोनामाऽसुरोबली ॥ कंसपादप्रबुद्धोभूत्क्रोधसंरक्तलोचनः ॥ ३ ॥ कंसं
जघानचोत्थायप्रबलैर्दृढमुष्टिभिः ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरमितरेतरमुष्टिभिः ॥ ४ ॥ कंसस्यमुष्टिभिःसोपिनिःसत्त्वोभूद्भ्रमातुरः ॥ भृत्यंकृ
त्वाऽथतंकंसःप्राप्तंमांप्रणनामह ॥ ५ ॥ हेदेवयुद्धकांक्षोऽस्मिक्वयामित्ववदाशुमे ॥ प्रोवाचतंतदागच्छंदैत्यबाणंमहाबलम् ॥ ६ ॥
प्रेरितश्चेतिकंसाख्योमयायुद्धदिदृक्षुणा ॥ भुजवीर्यमदोन्नद्धःशोणिताख्यंपुरंययौ ॥ ७ ॥ बाणासुरस्तत्प्रतिज्ञांश्रुत्वाक्रुद्धोह्यभून्महा
न् ॥ तताडलत्तांभूमध्येजगर्जघनवद्बली ॥ ८ ॥ आजानुभूमिगांलत्तांपातालांतमुपागताम् ॥ कृत्वातमाहबाणस्तुपूर्वंचैनांसमुद्धर ॥
॥ ९ ॥ श्रुत्वावचःकराभ्यांतामुज्जहारमदोत्कटः ॥ प्रचंडविक्रमःकंसःखरदंडंगजोयथा ॥ १० ॥ तयाचोद्धृतयोत्खातालोकाःसप्ततलाद्द
ढाः ॥ निपेतुर्गिरयोनेकाविचेलुर्दृढदिग्गजाः ॥ ११ ॥ योद्धुंतमुद्यतंबाणंदृष्ट्वागत्यवृषध्वजः ॥ सर्वान्संबोधयामासप्रोवाचबलिनंद
नम् ॥ १२ ॥ कृष्णंविनापरंचैतंभूमौकोपिनजेष्यति ॥ भार्गवेणवरंदत्तंधनुरस्मैचवैष्णवम् ॥ १३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वासौहृदं ॥ ८ ॥
हृद्यंसद्योवैकंसबाणयोः ॥ चकारपरयाशांत्याशिवःसाक्षान्महेश्वरः ॥ १४ ॥ अथकंसोदिक्प्रतीच्यांश्रुत्वावत्संमहासुरम् ॥ तेनसार्द्धं
सयुयुधेवत्सरूपेणदैत्यराट् ॥ १५ ॥ पुच्छेगृहीत्वातंवत्संपोथयामासभूतले ॥ वशेकृत्वाथतंशैलंम्लेच्छदेशांस्ततोययौ ॥ १६ ॥

मन्मुखात्कालयवनःश्रुत्वादैत्यंमहाबलम्॥निर्ययौसंमुखेयोद्धुंरक्तश्मश्रुर्गदाधरः॥ १७॥ कंसोगदांगृहीत्वास्वांलक्षभारविनिर्मिता
म्॥ प्राक्षिपद्यवनेन्द्रायसिंहनादमथाकरोत्॥ १८॥ गदायुद्धमभूद्घोरंतत्तर्हिकंसकालयोः॥विस्फुलिंगान्क्षरंत्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः
॥१९॥कंसःकालंसंगृह्यत्वापातयामासभूतले॥ पुनर्गृहीत्वानिष्पात्यमृततुल्यंचकारह॥२०॥ बाणवर्षंप्रकुर्वन्तींसेनांतांयवनस्य
च॥ गदयापोथयामासकंसोदैत्याधिपोबली॥२१॥ गजांस्तुरंगान्सुरथान्वीरान्भूमौनिपात्यच॥ जगर्जघनवद्वीरोगदायुद्धेमृधांग
णे॥२२॥ ततश्चदुद्रुवुर्म्लेच्छास्त्यक्त्वास्वंस्वंरणंपरं॥ भीतान्पलायितान्म्लेच्छान्नजघानाथनीतिमान्॥ २३॥ उच्चपादोदीर्घजा
नुःस्तंभोरुर्लंघिमाकटिः॥ कपाटवक्षाःपीनांसःपुष्टःप्रांशुर्बृहद्भुजः॥ २४॥ पद्मनेत्रोबृहत्केशोऽरुणवर्णोऽसितांबरः॥ किरीटीकुंडली
हारीपद्ममालीलयार्करुक्॥२५॥ खड्गीनिषंगीकवचीमुद्गराढ्योधनुर्धरः॥ मदोत्कटोययौजेतुंदेवान्कंसोऽमरावतीम्॥२६॥ चाणूर
मुष्टिकारिष्टशलतोशलकेशिभिः॥ प्रलंबेनबकेनापिद्विविदेनसमावृतः॥ २७॥ तृणावर्ताघकूटैश्चभौमबाणाख्यशंबरैः॥ व्योमधेनु
कवत्सैश्चरुरुधेसोमरावतीम्॥२८॥ कंसादीनागतान्दृष्ट्वाशक्रोदेवाधिपःस्वराट्॥ सर्वैर्देवगणैःसार्द्धंयोद्धुंक्रुद्धोविनिर्ययौ॥ २९॥ तयो
र्युद्धमभूद्घोरंतुमुलंरोमहर्षणं॥ दिव्यैश्चशस्त्रसंघातैर्बाणैस्तीक्ष्णैःस्फुरत्प्रभैः॥३०॥शस्त्रांधकारेसंजातेरथारूढोमहेश्वरः॥ चिक्षेपवज्रं
कंसायशतधारंतडिद्द्युति॥३१ मुद्गरेणापितद्वज्रंतताडाशुमहासुरः॥पपातकुलिशंयुद्धेछिन्नधारंबभूवह॥३२॥त्यक्त्वावज्रंतदावज्रीख
ड्गंजग्राहरोषतः॥ कंसंमूर्ध्नितताडाशुनादंकृत्वाथभैरवं॥३३॥सक्षतोनाभवत्कंसोमालाहतइवद्विपः॥ गृहीत्वासगदांगुर्वीमष्टधातुम
यींदृढां॥३४॥लक्षभारसमांकंसश्चिक्षेपेन्द्रायदैत्यराट्॥तांसमापततींवीक्ष्यजग्राहाशुपुरंदरः॥३५॥ ततश्चिक्षेपदैत्यायवीरोनमुचिसू
दनः॥चचारयुद्धेविदलन्नरीन्मातलिसारथिः॥३६॥कंसोगृहीत्वापरिघंतताडाऽसेसुरद्विषः॥तत्प्रहारेणदेवेंद्रःक्षणंमूर्च्छामवापसः ३७
कंसंमरुद्गणाःसर्वेगृध्रपक्षैःस्फुरत्प्रभैः॥बाणौघैश्छादयामासुर्वर्षासूर्यमिवांबुदः॥ ३८॥ दोःसहस्रयुतोवीरश्चापटंकारयन्मुहुः॥

 तदातान्कालयामासबाणैर्बाणासुरोबली ॥ ३९॥ बाणंचवसवोरुद्राआदित्याऋभवःसुराः ॥जघ्नुर्नानाविधैःशस्त्रैःसर्वतोद्रिंसमागताः
॥४०॥ ततोभौमासुरःप्राप्तःप्रलंबाद्यसुरैर्नदन्॥तेननादेनदेवास्तेनिपेतुर्मूर्च्छितारणे ॥४१॥ उत्थायाशुतदाशक्रोगजमारुह्यरक्तदृक्
 ॥ नोदयामासकंसायमत्तमैरावतंगजम् ॥४२॥ अंकुशास्फालनात्क्रुद्धंपातयंतंपदैर्द्विषः ॥ शुंडादंडस्यफूत्कारैर्मर्दयन्तमितस्ततः ॥
॥४३॥स्रवन्मदंचतुर्दन्तंहिमाद्रिमिवदुर्गमं॥नदन्तंशृंखलांशुंडांचालयंतंमुहुर्मुहुः॥४४॥घंटाढ्यकिंकिणीजालरत्नकंबलमंडितम्॥गो
मूर्द्धचयसिन्दूरकस्तूरीपत्रभृन्मुखम् ॥४५॥ दृढेनमुष्टिनाकंसस्तंतताडमहागजम् ॥ द्वितीयमुष्टिनाशक्रंसंजघानरणांगणे ॥४६॥ त
स्यमुष्टिप्रहारेणदूरेशक्रःपपातह ॥ जानुभ्यांधरणींस्पृष्ट्वागजोपिविह्वलोभवत् ॥ ४७ ॥ पुनरुत्थायनागेन्द्रोदन्तैश्वाहत्यदैत्यपम् ॥ शुं
दादंडेनचोद्धृत्वाचिक्षेपलक्षयोजनम्॥४८॥पतितोपिसवज्रांगःकिंचिद्व्याकुलमानसः॥स्फुरदोष्ठोतिरुष्टांगोयुद्धभूमिंसमाययौ॥४९॥
कंसोगृहीत्वानागेन्द्रंसंनिपात्यरणांगणे ॥ निष्पीड्यशुंडांतस्यापिदन्तांश्चूर्णीचकारह ॥५०॥ अथचैरावतोनागोदुद्रावाशुरणांगणा
त् ॥ निपातयन्महावीरान्देवधानींपुरींगतः ॥५१ ॥ गृहीत्वावैष्णवंचापंसज्जंकृत्वाऽथदैत्यराट् ॥ देवान्विद्रावयामासबाणौघैश्चध
नुःस्वनैः ॥ ५२ ॥ ततःसुरास्तेननिहन्यमानाविदुद्रुवुर्लीनाधियोदिशान्ते ॥ केचिद्रणेमुक्तशिखाबभूवुर्भीताःस्मइत्थंयुधिवादिनस्ते
॥५३॥केचित्तथाप्रांजलयोतिदीनवत्संन्यस्तशस्त्रायुधिमुक्तकच्छाः॥स्थातुंरणेकंसनृदेवसंमुखेगतेप्सिताःकेचिदतीवविह्वलाः॥५४॥
इत्थंसदेवान्प्रगतान्निरीक्ष्यतान्नीत्वाचसिंहासनमातपत्रवत् ॥ सर्वैस्तदादैत्यगणैर्जनाधिपःस्वराजधानींमथुरांसमाययौ ॥ ५५॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलोकखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेदिग्विजयवर्णनंनामसप्तमोध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ श्रुत्वा
तदाशौनकभक्तियुक्तःश्रीमैथिलोज्ञानभृतांवरिष्ठम् ॥ नत्वापुनःप्राहमुनिंमहाद्भुतंदेवर्षिवर्यंहरिभक्तिनिष्ठः ॥ १ ॥ श्रीबहुलाश्व
उवाच ॥ त्वयाकुलंकौविशदीकृतंमेस्वानंददोर्जद्यशसामलेन ॥ श्रीकृष्णभक्तक्षणसंगमेनजनोपिसत्स्याद्बहुनाकिमुस्वित् ॥ २ ॥

श्रीराधयापूर्णतमस्तुसाक्षाद्भूत्वाव्रजेकिंचरितंचकार॥तद्ब्रूहिमेदेवऋषेऋषीशत्रितापदुःखात्परिपाहिमांत्वम्॥३॥श्रीनारद उ०॥धन्यंकु
लंयन्निमिनानृपेणश्रीकृष्णभक्तेनपरात्परेण॥पूर्णीकृतंयत्रभवान्प्रजातोयुक्तोहिमुक्ताभवतोनचित्रम्॥४॥अथप्रभोस्तस्यपवित्रलीलां
सुमंगलांसंशृणुतात्परस्य॥अभूत्सतांयोभुविरक्षणार्थंनकेवलंकंसवधायकृष्णः॥५॥अथैवराधांवृषभानुपत्न्यामावेश्यरूपंमहसःप
राख्यं॥कलिंदजाकूलनिकुंजदेशेसुमन्दिरेसावततारराजन्॥६॥घनावृतेव्योम्निदिनस्यमध्येभाद्रेसितेनागतिथौचसौमे॥अवाकिर
न्देवगणाःस्फुरद्भिस्तन्मन्दिरेनन्दनजैःप्रसूनैः॥७॥राधावतारेणतदाबभूवुर्नद्योमलाभाश्चदिशाःप्रसेदुः॥ववुश्चवाताअरविंदरागैःसु
शीतलाःसुंदरमंदयानैः॥८॥सुतांशरच्चंद्रशताभिरामांदृष्ट्वाथकीर्तिर्मुदमापगोपी॥शुभंविधायाशुददौद्विजेभ्योद्विलक्षमानंदकरंगवांच
॥९॥प्रेंखेखचिद्रत्नमयूखपूर्णेसुवर्णयुक्तेकृतचंदनांगे॥आंदोलितासाववृधेसखीजनैर्दिनेदिनेचंद्रकलेवभाभिः॥१०॥यद्दर्शनंदेववरैःसु
दुर्लभंयज्ञैरवाप्तंजनजन्मकोटिभिः॥सविग्रहांतांवृषभानुमंदिरेलक्ष्यन्तिलोकाललनाप्रलालनैः॥११॥श्रीरासरंगस्यविकासचंद्रिका
दीपावलीभिर्वृषभानुमंदिरे॥गोलोकचूडामणिकंठभूषणांध्यात्वापरांतांभुविपर्यटाम्यहं॥१२॥श्रीबहुलाश्वउ०॥वृषभानोरहोभा
ग्यंयस्यराधासुताभवत्॥कलावत्यासुचंद्रेणकिंकृतंपूर्वजन्मनि॥१३॥श्रीनारदउवाच॥नृगपुत्रोमहाभागःसुचंद्रोनृपतीश्वरः॥
चक्रवर्तीहरेरंशोबभूवातिवसुंदरः॥१४॥पितृणांमानसीकन्यास्तिस्रोऽभूवन्मनोहराः॥कलावतीरत्नमालामेनकानामनामतः
॥१५॥कलावतींसुचन्द्रायहरेरंशीयधीमते॥वैदेहायरत्नमालांमेनकांचहिमाद्रये॥पारिबर्हेणविधिनास्वेच्छाभिःपितरोददुः॥१६॥
सीताभूद्रत्नमालायांमेनकायांचपार्वती॥द्वयोश्चरित्रंविदितंपुराणेषुमहामते॥१७॥सुचंद्रोथकलावत्यागोमतीतीरजेवने॥दिव्यै
र्द्वादशभिर्वर्षैस्ततापब्रह्मणस्तपः॥१८॥अथविधिस्तमागत्यवरंब्रूहीत्युवाचह॥श्रुत्वावल्मीकदेशाच्चनिर्ययौदिव्यरूपधृक्॥१९॥
तंनत्वोवाचमेभूयाद्दिव्यंमोक्षंपरात्परम्॥तच्छ्रुत्वादुःखितासाध्वीविधिंप्राहकलावती॥२०॥पतिरेवहिनारीणांदैवतंपरमंस्मृतं॥

यदिमोक्षमसौयातितदामेकागतिर्भवेत् ॥ २१ ॥ एनंविनानजीवामियदिमोक्षंप्रदास्यसि ॥ तुभ्यंशापंप्रदास्यामिपतिविक्षेपवि गो. १
ग. सं. ह्वला ॥ २२ ॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥ त्वच्छापाद्भयभीतोहंमेवरोपिमृषानहि ॥ तस्मात्त्वंप्राणपतिनासार्धंगच्छत्रिविष्टपम् ॥ २३ ॥ भुक्त्वा
सुखानिकालेनयुवांभूमौभविष्यथ ॥ गंगायमुनयोर्मध्येद्वापरान्तेचभारते ॥ २४ ॥ युवयोराधिकासाक्षात्परिपूर्णतमप्रिया ॥ भविष्य अ. ९
॥१०॥ तियदापुत्रीतदामोक्षंगमिष्यथः ॥२५॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंब्रह्मवरेणाथदिव्येनामोघरूपिणा ॥ कलावतीसुचन्द्रौचभूमौतौद्वौब
भूवतुः ॥ २६ ॥ कलावतीकान्यकुब्जेभलंदननृपस्यच ॥ जातिस्मराह्यभूद्दिव्यायज्ञकुंडसमुद्भवा ॥ २७ ॥ सुचन्द्रोवृषभान्वाख्यः
सुरभानुगृहेऽभवत् ॥ जातिस्मरोगोपवरःकामदेवइवापरः ॥२८॥ संबंधंयोजयामासनन्दराजोमहामतिः ॥ तयोश्चजातिस्मरयोरि
च्छतोरिच्छयाद्वयोः ॥ २९ ॥ वृषभानोःकलावत्याआख्यानंशृणुतेनरः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तःकृष्णसायुज्यमाप्नुयात् ॥ ३० ॥ इति
श्रीमद्गर्गसं०गो०नारदबहुलाश्वसंवादेश्रीराधिकाजन्मवर्णनंनामाष्टमोऽध्यायः ॥८॥ ॥ श्रीनारदउ० ॥ तत्रैकदाश्रीमथुरापुरेवरेपु
रोहितःसर्वयदूत्तमैःकृतः ॥ शूरेच्छयागर्गइतिप्रमाणिकःसमाययौसुन्दरराजमंदिरम् ॥१॥ हीराखचिद्धेमलसत्कपाटकंद्विपेन्द्रकर्णा
हतभृंगनादितम् ॥ इभस्रवन्निर्झरगंडधारयासमावृतंमंडपखंडमंडितम् ॥२॥ महोद्भटैर्धीरजनैःसकंचुकैर्धनुर्धरैश्चर्मकृपाणपाणिभिः
॥रथद्विपाश्वध्वजिनीबलाभिःसुरक्षितंमंडलमंडलीभिः ॥३॥ ददर्शगर्गोनृपदेवमाहुकंश्वाफल्किनादेवककंससेवितम् ॥ श्रीशक्रसिंहा
सनउन्नतेपरेस्थितंवृतंछत्रवितानचामरैः ॥ ४ ॥ दृष्ट्वामुनिंतंसहसासनाश्रयादुत्थायराजाप्रणनामयादवैः ॥ संस्थाप्यसंपूज्यसुभद्र
पीठकेस्तुत्वापरिक्रम्यनतःस्थितोभवत् ॥ ५ ॥ दत्वाशिषंगर्गमुनिर्नृपायवैपप्रच्छसर्वंकुशलंनृपादिषु ॥ श्रीदेवकंप्राहमहामनाऋषि ॥१०॥
र्महौजसंनीतिविदंयदूत्तमम् ॥ ६ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ शौरिंविनाभुविनृपेषुवरस्तुनास्तिचिन्त्योमयाबहुदिनैःकिलयत्रतत्र ॥
तस्मात्त्वंदेववसुदेववरायदेहिश्रीदेवकींनिजसुतांविधिनोद्वहस्व ॥ ७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ कृत्वातदैवपुरिनिश्चयनागवल्लीं

श्रीदेवकः सकलधर्मभृतांवरिष्ठः ॥ गर्गेच्छयातुवसुदेववरायपुत्रींकृत्वाथमंगलमलंप्रददौविवाहे॥८॥कृतोद्वहःशौरिरतीवसुन्दरंरथंप्र
याणेसमलंकृतंहयैः॥ सार्द्धंतयादेवकराजकन्ययासमारुहत्कांचनरत्नशोभया ॥ ९ ॥ स्वसुःप्रियंकर्तुमतीवकंसोजग्राहरश्मींश्चल
तांहयानाम्॥ उवाहवाहांश्चतुरंगिणीभिर्वृतःकृपास्नेहपरोथशौरौ ॥ १० ॥ दासीसहस्रंत्वयुतंगजानांसत्पारिबर्हंनियुतंहयानाम्॥
लक्षंरथानांचगवांहिलक्षंप्रादाद्दुहित्रेनृपदेवकोवै ॥ ११ ॥ भेरीमृदंगोद्धरगोमुखानांधुंधुर्जवीणानकवेणुकानाम् ॥ महत्स्वनोभूच्चल
तांयदूनांप्रयाणकालेपथिमंगलंच ॥१२॥ आकाशवागाहतदेवकंसंत्वामष्टमोहिप्रसवोंजसास्याः ॥ हन्तानजानासिचयांरथस्थांर
श्मीन्गृहीत्वावहसेऽबुधस्त्वम् ॥१३॥ कुसंगनिष्टोतिखलोहिकंसोहंतुंस्वसारंधिषणांचकार ॥ कचेगृहीत्वासितखड्गपाणिर्गतत्र
पोनिर्दयउग्रकर्मा ॥ १४ ॥ वादित्रकाराहिताबभूवुरग्रेस्थिताःस्युश्चकिताहिपश्चात् ॥ सर्वेषुवाश्वेतमुखेषुसत्सुशौरिस्तमाहाशुस
तांवरिष्ठः ॥ १५ ॥ श्रीवसुदेवउ० ॥ भोजेन्द्रभोजकुलकीर्तिकरस्त्वमेवभौमादिमागधबकासुरवत्सबाणैः ॥ श्लाघ्यागुणास्तवयुधिप्र
तियोद्धुकामैःसत्वंकथंतुभगिनींमसिनात्रहन्याः ॥१६॥ ज्ञात्वास्त्रियंकिलबकींप्रतियोद्धुकामांयुद्धंकृतंनभवतानृपनीतिवृत्त्या॥सातुत्व
यापिभगिनीवकृताप्रशांत्यैसाक्षादियंतुभगिनीकिमुतेविचारात्॥१७॥उद्वाहपर्वणिगताचतवानुजाचबालासुतेवकृपणाशुभदासदेषा
॥योग्योसिनात्रमथुराधिपहंतुमेनांत्वंदीनदुःखहरणेकृतचित्तवृत्तिः॥१८॥ श्रीनारदउ० ॥ नामन्यतेत्थंप्रतिबोधितोपिकुसंगनिष्ठोति
खलोहिकंसः॥तदाहरेःकालगतिंविचार्यशौरिःप्रपन्नःपुनराहकंसम्॥१९॥श्रीवसुदेवउ०॥नास्यास्तुतेदेवभयंकदाचिद्यद्दैववाक्यात्क
थितंचतच्छृणु॥पुत्रान्ददामीतियतोभयंस्यान्मातेऽयथास्याःप्रसवप्रजातान्॥२०॥ श्रीनारदउ०॥श्रुत्वासनिश्चित्यवचोथशौरेःकं
सःप्रशंस्याशुगृहंगतोभूत ॥ शौरिस्तदादेवकराजपुत्र्याभयावृतःसन्गृहमाजगाम॥ २१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसं० वसुदेवविवाहवर्णनं
नामनवमोऽध्यायः॥९॥ ॥ श्रीनारदउ०॥भीतःपलायितेवायंयोद्धारःकंसनोदिताः॥अयुतंशस्त्रसंयुक्तारुरुधुःशौरिमंदिरम्॥१॥ शो

ग. सं. रिःकालेनदेवक्यामष्टौपुत्रानजीजनत् ॥ अनुवर्षंचाथकन्यामेकांमायांसनातनीम् ॥ २ ॥कीर्तिमंतंसुतंह्याद्यौजातमानकदुंदुभिः ॥ नी गो. १
त्वाकंसंसमभ्येत्यददौतस्मैपरार्थवित् ॥ ३ ॥सत्यवाक्यस्थितंशौरिंदृष्ट्वाकंसोघृणीह्यभूत् ॥ दुःखंसाधुर्नसहतेसत्येकस्यक्षमानहि ॥४॥
॥११॥ कंसउवाच ॥ एषबालोयातुगृहमेतस्मान्नहिमेभयम् ॥ युवयोरष्टमंगर्भंहनिष्यामिनसंशयः ॥ ५ ॥ श्रीनारदउवाच॥इत्युक्तोवसुदेव अ. १०
स्तुसपुत्रोगृहमागतः ॥ सत्यंनामन्यतमनाक्वाक्यंतस्यदुरात्मनः ॥ ६ ॥ तदांबरादागतंमांनत्वापूज्योग्रसेनजः ॥ पप्रच्छदेवाभिप्रा
यंप्रावोचंतंनिबोधमे ॥ ७ ॥ नंदाद्यावसवःसर्वेवृषभान्वादयःसुराः ॥ गोप्योवेदऋगाद्याश्चसंतिभूमौनृपेश्वर ॥ ८ ॥ वसुदेवादयोदे
वामथुरायांचवृष्णयः ॥ देवक्याद्याःस्त्रियःसर्वादेवताःसन्तिनिश्चयः ॥ ९ ॥ सप्तवारप्रसंख्यानामष्टमाःसर्वएवहि ॥ तेहन्तुःसंख्यया
यंवादेवानांचमतोगतिः ॥ १० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वातंमयिगतेकृतदैत्यवधोद्यमे ॥ कंसःकोपावृतःसद्योयदूनहंतुंमनोदधे
॥ ११ ॥ वसुदेवंदेवकींचबध्वाचनिगडैर्दृढैः ॥ ममर्दतंशिलापृष्ठेदेवकीगर्भजंशिशुम् ॥ १२ ॥ जातिस्मरोविष्णुभयाज्जातंजातंजघान
ह ॥ इतिदुष्टविभावाच्चभूमौभूतंह्यसंशयम् ॥ १३ ॥ उग्रसेनस्तदाक्रुद्धोयादवेन्द्रोनृपेश्वरः ॥ वारयामासकंसाख्यंवसुदेवसहायकृत्
॥ १४ ॥ कंसस्यदुरभिप्रायंदृष्ट्वोत्तस्थुर्महाभटाः ॥ उग्रसेनानुगारक्षांचक्रुस्तेखड्गपाणयः ॥ १५ ॥ उग्रसेनानुगान्दृष्ट्वाकंसवीराःसमुत्थि
ताः ॥ तैःसार्द्धमभवद्युद्धंसभामंडपमध्यतः ॥ १६ ॥ द्वारदेशेपिवीराणांयुद्धंजातंपरस्परम् ॥ खड्गप्रहारैरयुतंजनानांनिधनंगतम् ॥ १७ ॥
कंसोगृहीत्वाथगदांपितुःसेनांममर्दह ॥ कंसस्यगदयास्पृष्टाःकेचिच्छिन्नललाटकाः ॥ १८ ॥ भिन्नपादाभिन्ननखाश्छिन्नाशाश्छिन्नबा
हवः ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखाःसशस्त्राःपतिताःक्षणात् ॥ १९ ॥ वमन्तोरुधिरंवीरामूर्छितानिधनंगताः ॥ सभामंडपमारक्तंहृश्य ॥११॥
तेक्षतजस्रवात् ॥ २० ॥ इत्थंमदोत्कटःकंसस्संनिपात्योद्भटान्रिपून् ॥ क्रोधाढ्योराजराजेन्द्रंजग्राहपितरंखलः ॥ २१ ॥ नृपास
नात्संगृहीत्वाबध्वापाशैश्चतंखलः ॥ तन्मित्रैश्चनृपंसार्द्धंकारागारेरुरोधह ॥ २२ ॥ मधूनांशूरसेनानांदेशानांसर्वसंपदाम् ॥ सिं

हासनेचोपविश्यस्वयंराज्यंचकारह॥२३॥पीडितायादवाःसर्वेसंबंधस्यमिषैस्त्वरम्॥चतुर्दिशांतरंदेशान्विविशुःकालवेदिनः॥२४॥
देवक्याःसप्तमेगर्भेहर्षशोकविवर्द्धने॥व्रजंप्रणीतेरोहिण्यामनन्तेयोगमायया॥२५॥ अहोगर्भःक्वविगतइत्यूचुर्माथुराजनाः॥२६॥
अथव्रजेपंचदिनेषुभाद्रेस्वातौचषष्ठ्यांचसितेबुधेच ॥ उच्चैर्ग्रहैःपंचभिरावृतेचलग्नेतुलाख्येदिनमध्यदेशे॥ २७॥ सुरेषुवर्षत्सुसुपु
ष्पवर्षघनेषुमुंचत्सुचवारिबिन्दून्॥ बभूवदेवोवसुदेवपत्न्यांविभासयन्नंदगृहंस्वभासा॥ २८॥ नंदोपिकुर्वन्शिशुजातकर्मददौद्विजे
भ्योनियुतंगवांच॥ गोपान्समाहूयसुगायकानांरावैर्महामंगलमातनोति॥ २९॥ द्वैपायनोदेवलदेवरातवसिष्ठवाचस्पतिभिर्मयाच॥
आगत्यतत्रैवसमास्थितोभूत्पाद्यादिभिर्नन्दकृतैःप्रसन्नः॥ ३०॥ नंदराजउ० ॥सुंदरोबालकःकोयंनदृश्योयत्समःक्वचित्॥ कथंपंच
दिनाज्जातस्तन्मेब्रूहिमहामुने॥ ३१॥ श्रीव्यासउ० ॥ अहोभाग्यंतुतेनंदशिशुःशेषःसनातनः॥ देवक्यांवसुदेवस्यजातोयंमथुरा
पुरे॥ ३२॥ कृष्णेच्छयातदुदरात्प्रणीतोरोहिणींशुभाम्॥ नंदराजत्वयादृश्योदुर्लभोयोगिनामपि॥ ३३॥ तद्दर्शनार्थंप्राप्तोहंवेदव्या
सोमहामुनिः॥ तस्मात्त्वंदर्शयास्माकंशिशुरूपंपरात्परम्॥ ३४॥ श्रीनारद०॥ अथनंदःशिशुंशेषंदर्शयामासविस्मितः॥ दृष्ट्वाप्रेंख
स्थितंप्राहनत्वासत्यवतीसुतः॥ ३५॥ श्रीव्यासउ०॥ देवाधिदेवभगवन्कामपालनमोस्तुते॥ नमोनन्तायशेषायसाक्षाद्रामायतेन
मः॥३६॥धराधरायपूर्णायस्वधाम्नेसीरपाणये॥ सहस्रशिरसेनित्यंनमःसंकर्षणायते॥३७॥रेवतीरमणत्वंवैबलदेवोच्युताग्रजः॥ह
लायुधःप्रलंबघ्नःपाहिमांपुरुषोत्तम॥ ३८॥ बलायबलभद्रायतालांकायनमोनमः॥ नीलांबरायगौरायरौहिणेयायतेनमः॥३९॥धेनु
कारिर्मुष्टिकारिःकुंभांडारिस्त्वमेवहि॥ रुक्म्यरिःकूपकर्णारिःकूटारिर्बल्वलान्तकः॥४०॥ कालिन्दीभेदनोसित्वंहस्तिनापुरकर्षकः॥
द्विविदारिर्यादवेन्द्रोव्रजमंडलमंडनः॥४१॥कंसभ्रातृप्रहंतासितीर्थयात्राकरःप्रभुः॥ दुर्योधनगुरुःसाक्षात्पाहिपाहिजगत्प्रभो॥४२॥
जयजयाच्युतदेवपरात्परस्वयमनन्तदिगन्तगतश्रुत॥सुरमुनीन्द्रफणीन्द्रवरायतेमुसलिनेबलिनेहलिनेनमः॥४३॥इहपठेत्सततंस्त

वनंतुयःसतुहरेःपरमंपदमाव्रजेत्॥जगतिसर्वबलंत्वरिमर्दनंभवतितस्यजयःस्वधनंधनम्॥४४॥श्रीनारदउवाच॥बलंपरिक्रम्यशतं
 प्रणम्यतैर्द्वैपायनोदेवपराशरात्मजः॥ विशालबुद्धिर्मुनिर्बादरायणःसरस्वतींसत्यवतीसुतोययौ॥ ४५ ॥इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगो
लोकखंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेबलभद्रजन्मवर्णनंनामदशमोऽध्यायः॥ १०॥ ॥श्रीनारदउ०॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णो
॥१२॥ भगवान्स्वयम्॥ विवेशवसुदेवस्यमनःपूर्वंपरात्परः॥१॥सूर्येन्दुवह्निसंकाशोवसुदेवोमहामनाः॥बभूवात्यन्तमहसासाक्षाद्यज्ञइवाप
रः॥२॥ देवक्यामागतेकृष्णेसर्वेषामभयंकरे॥ रराजतेनसागेहेघनेसौदामिनीयथा॥ ३॥ तेजोवतींचतांवीक्ष्यकंसःप्राहभयातुरः॥
प्राप्तोयंप्राणहन्तामेपूर्वंमेषानचेदृशी॥ ४॥ जातमात्रंहनिष्यामीत्युक्त्वास्तेभयविह्वलः॥ पश्यन्सर्वत्रचहरिंपूर्वशत्रुंविचिंतयन्॥५॥
अहोवैरानुबन्धेनसाक्षात्कृष्णोपिदृश्यते॥ तस्माद्वैरंप्रकुर्वन्तिकृष्णप्राप्त्यर्थमासुराः॥६॥ अथब्रह्मादयोदेवामुनीन्द्रैरस्मदादिभिः॥
शौरिगेहोपरिप्राप्ताःस्तवंचक्रुःप्रणम्यतम्॥७॥देवाऊचुः॥ यज्ञागरादिषुभवेषुपरंह्यहेतुर्हेतुःस्विदस्यविचरन्तिगुणाश्रयेण॥नैतद्विश
न्तिमहदिंद्रियदेवसंघास्तस्मैनमोग्निमिवविस्तृतविस्फुलिंगाः॥ ८॥ नैवेशितुंप्रभुरयंबलिनांबलीयान्मायानशब्दउतनोविषयीक
रोति॥ तद्ब्रह्मपूर्णममृतंपरमंप्रशान्तंशुद्धंपरात्परतरंशरणंगताःस्मः॥ ९॥अंशांशकांशककलाद्यवतारवृंदैरावेशपूर्णसहितैश्चपरस्यय
स्य॥ सर्गादयःकिलभवन्तितमेवकृष्णंपूर्णात्परंतुपरिपूर्णतमंनताःस्मः॥१०॥मन्वन्तरेषुचयुगेषुगतागतेषुकल्पेषुचांशकलयास्ववपु
र्बिभर्षि॥अद्यैवधामपरिपूर्णतमंतनोषिधर्मंविधायभुविमंगलमातनोषि॥११॥यद्दुर्लभंविशदयोगिभिरप्यगम्यंगम्यंद्रवद्भिरमलाशय
भक्तियोगैः॥आनंदकंदचरतस्तवमन्दपानंपादारविन्दमकरन्दरजोदधानः॥ १२॥पूर्वन्तथात्रकमनीयवपुष्मयंत्वांकंदर्पकोटिशतमो
हनमद्भुतंच॥ गोलोकधाममधिषणद्युतिमादधानंराधापतिंधरणधुर्यधनंदधामः॥१३॥ श्रीनारदउवाच॥ नत्वाहरिंतदादेवाब्रह्माद्या
मुनिभिःसह॥ गायन्तस्तंप्रशंसन्तःस्वधामानिययुर्मुदा॥ १४॥ अथमैथिलराजेन्द्रजन्मकालेहरेःसति॥ अंबरंनिर्मलंभूतंनिर्मला

श्वदिशोदश ॥ १५ ॥ उज्ज्वलास्तारकाजाताःप्रसन्नंभूमिमंडलं ॥ नदानद्यःसमुद्राश्चप्रसन्नापःसरोवराः ॥ १६ ॥ सहस्त्रदलपद्मानि
शतपत्राणिसर्वतः ॥ विकचानिमरुत्स्पर्शैःपतद्गन्धिरजांसिच ॥ १७ ॥ तेषुनेदुर्मधुकरानदन्तश्चित्रपक्षिणः ॥ शीतलामन्दपानाश्चगं
धाक्तावायवोववुः ॥ १८ ॥ ऋद्धाजनपदाग्रामानगरामंगलायनाः ॥ देवाविप्रानगागावोबभूवुःसुखसंवृताः ॥ १९ ॥ देवदुन्दुभयोने
दुर्जयध्वनिसमाकुलाः ॥ यत्रतत्रमहाराजसर्वेषांमंगलंपरम् ॥ २० ॥ विद्याधराश्चगन्धर्वाःसिद्धकिन्नरचारणाः ॥ जगुःसुनायकादे
वास्तुष्टुवुःस्तुतिभिःपरम् ॥ २१ ॥ ननृतुर्दिविगन्धर्वाविद्याधर्य्योमुदान्विताः ॥ पारिजातकमन्दारमालतीसुमनांसिच ॥ २२ ॥ मुमु
चुर्देवमुख्याश्चगर्जन्तश्चघनाजले ॥ भाद्रेबुधेकृष्णपक्षेधात्रर्क्षेहर्षणेवृषे ॥ कर्णेष्टम्यामर्द्धरात्रेनक्षत्रेशमहोदये ॥ २३ ॥ अन्धकारावृ
तेकालेदेवक्यांशौरिमन्दिरे ॥ आविरासीद्धरिःसाक्षादरण्यामध्वरेग्निवत् ॥ २४ ॥ स्फुरदक्षविचित्रहारिणंविलसत्कौस्तुभरत्नहारि
णं ॥ परिधिद्युतिनूपुरांगदधृतबालार्ककिरीटकुंडलं ॥ २५ ॥ चलदद्भुतवह्निकंकणंतडिदूर्जितगुणमेखलाचितं ॥ मधुभृद्ध्वनिपद्ममालिनं
नवजांबूदनदिव्यवासनं ॥ २६ ॥ सतडिद्घनदिव्यसौभगंचलनीलालकवृन्दभृन्मुखं ॥ चलदंशुतमोहरंपरंशुभदंसुन्दरमंबुजेक्षणं ॥ २७ ॥
कृतपत्रविचित्रमंडनंसततंकोटिमनोजमोहनं ॥ परिपूर्णतमंपरात्परंकलवेणुध्वनिवाद्यतत्परं ॥ २८ ॥ तमवेक्ष्यसुतंयदूत्तमोहरिजन्मोत्स
वफुल्ललोचनः ॥ अथविप्रजनेषुचाशुवैनियुतंसन्मनसागवांददौ ॥ २९ ॥ हरिमानकदुंदुभिस्तवैःस्तवनंतंप्रणिपत्यविस्मितः ॥ अकरोद्मु
दितप्रभूद्दयोगतभीःसूतिगृहेकृतांजलिः ॥ ३० ॥ श्रीवसुदेवउवाच ॥ एकोयःप्रकृतिगुणैरनेकधासिहर्तात्वंजनकउतास्यपालकस्त्वम् ॥
निर्लिप्तःस्फटिकइवाद्यदेहवर्णैस्तस्मैश्रीभुवनपतेनमामितुभ्यम् ॥ ३१ ॥ एधःसुत्वनलइवात्रवर्तमानोयोन्तस्थोबहिरपिचाम्बरंयथा
हि ॥ आधारोधरणिरिवास्यसर्वसाक्षीतस्मैतेनमइवसर्वगोनभस्वान् ॥ ३२ ॥ भूभारोद्भटहरणार्थमेवजातोगोदेवद्विजनिजवत्सपाल
कोसि ॥ गेहेमेभुविपुरुषोत्तमोत्तमस्त्वंकंसान्मांभुवनपतेप्रपाहिपापात ॥ ३३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्रीकृष्णंश्यामसुन्द

ग. सं. रम्॥ज्ञात्वानत्वाथतंप्राहदेवकीसर्वदेवता॥३४॥श्रीदेवक्युवाच॥हेकृष्णहेविगणितांडपतेपरेशगोलोकधामाधिषणध्वजआदिदेव ॥ गो. १
पूर्णेशपूर्णपरिपूर्णतमप्रभोमांत्वंपाहिपाहिपरमेश्वरकंसपापात् ॥ ३५॥ श्रीनारदउवाच॥तच्छ्रुत्वाभगवान्कृष्णःपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥
॥१३॥ सस्मितोदेवकींशौरिंप्राहसवृजिनार्दनः ॥३६॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इयंचपृश्निःपतिदेवताचत्वंपूर्वसर्गेसुतपाःप्रजार्थी ॥ब्रह्माज्ञयादि अ. ११
व्यतपोयुवाभ्यांकृतंपरंनिर्जलभोजनाभ्यां ॥ ३७ ॥ कालेषुमन्वन्तरयेव्यतीतेतपःपरन्तत्तपसःप्रजार्थी ॥ तदाप्रसन्नोयुवयोरभूवंवरं
परंब्रूतमयातदोक्तम् ॥ ३८ ॥ श्रुत्वायुवाभ्यांकथितंतदैवभूयात्सुतस्त्वत्सदृशःकिलावयोः ॥ तथास्तुचोक्त्वाथगतेमयिप्रजापतीह्य
भूतंस्वकृतेनदम्पती ॥ ३९ ॥ नमत्समःकोपिसुताजगत्यलंविचार्यतद्वामभवंपरेश्वरः ॥ श्रीपृश्निगर्भोभुविविश्रुतःपुनर्द्वितीयकालेह
मुपेन्द्रवामनः ॥ ४० ॥ तथाभवंह्यद्यतनेपरात्परोनीत्वाथमांप्रापयनन्दमन्दिरम् ॥ अतोनभूयाद्भयमौग्रसेनतःसुतांसमादायसुखी
भविष्यथः ॥४१॥ श्रीनारदउवाच॥तूष्णींभूत्वाहरिस्तत्रतद्भूयःपश्यतोस्तयोः॥दृश्यंह्यप्रकटंकृत्वाबालोभूत्कौयथानटः॥४२॥ प्रेंखे
धृत्वाथतंशौरिर्यावद्गंतुंसमुद्यतः॥तावद्व्रजेनन्दपत्न्यांयोगमायाजनिस्वतः॥४३॥तयाशयानेविश्वस्मिन्रक्षकेषुस्वपत्सुच॥द्वारउद्घा
टिताःसर्वाःप्रस्फुटच्छृंखलार्गलाः॥४४॥निर्गतेवसुदेवेचमूर्ध्निश्रीकृष्णशोभिते॥सूर्योदयेयथासद्यस्तमोनाशोभवत्स्वतः ॥४५॥घने
षुव्योम्निवर्षत्सुसहस्रवदनःस्वराट्॥निवारयन्दीर्घफणैरासारंशौरिमन्वगात्॥४६॥ऊर्म्यावर्ताकुलावेगैःसिंहसर्पादिवाहिनी ॥सद्यो
मार्गंददौतस्मैकालिन्दीसरितांवरा॥४७॥नन्दव्रजंसमेत्यासौप्रसुप्तंसर्वतःपरम्॥शिशुंयशोदाशयनेनिधायाशुददर्शतां॥४८॥तत्सुतां
समुपादायपुनर्गेहान्जगामसः ॥ तीर्त्वाश्रीयमुनांशौरिःस्वागारेपूर्ववत्स्थितः ॥ ४९ ॥ सुतंसुतांवाजातंचाज्ञात्वागोपीयशोमती ॥ ॥१३॥
परिश्रांतास्वशयनेसुष्वापानन्दनिद्रया ॥ ५० ॥ अथबालध्वनिंश्रुत्वारक्षकाःसमुपस्थिताः ॥ ऊचुःकंसायवीरायगत्वातद्राजम
न्दिरम् ॥ ५१ ॥ सूतीगृहंत्वरंप्रागात्कंसोवैभयकातरः ॥ स्वसाऽथभ्रातरंप्राहरुदतीदीनवत्सती ॥ ५२ ॥ श्रीदेवक्युवाच॥

सुतामेकांदेहिमेत्वंपुत्रेषुप्रमृतेषुच ॥ स्त्रियंहंतुंनयोग्योसिभ्रातस्त्वंदीनवत्सलः ॥५३॥ तेऽनुजाहंहतसुताकारागारेनिपातिता॥दातु
मर्हसिकल्याणकल्याणींतनुजांचमे॥५४॥श्रीनारदउवाच ॥ अश्रुमुख्यामोहितयासमाच्छाद्यात्मजांबहु ॥ प्रार्थितोंकाद्विनिर्भर्त्स्य
तांसआचिच्छिदेखलः॥५५॥कुसंगनिरतःपापःखलोयदुकुलाधमः॥स्वसुःसुतांशिलापृष्ठेगृहीत्वांघ्र्योर्निपातयत्॥५६॥कंसहस्तात्स
मुत्पत्यत्वरंसाचांबरेगता ॥ शतपत्रेरथेदिव्येसहस्त्रहयसेविते ॥ ५७॥ चामरांदोलितेशुभ्रेस्थितादृश्यतदिव्यदृक् ॥ सायुधाष्टभुजा
मायापार्षदैःपरिसेविता ॥ शतसूर्यप्रतीकाशाकंसमाहघनस्वना ॥ ५८ ॥ श्रीयोगमायोवाच ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवा
न्स्वयम् ॥ जातःक्वातुतेहंतावृथादीनांदुनोषिवै ॥ ५९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वातंततोदेवीगताविन्ध्याचलेगिरौ ॥ योगमा
याभगवतीबहुनामाबभूवह ॥ ६० ॥ अथकंसोविस्मितोभूच्छ्रुत्वामायावचःपरम् ॥ देवकींवसुदेवंचमोचयामासबन्धनात् ॥६१॥ कं
सउवाच ॥ पापोहंपापकर्माहंखलोयदुकुलाधमः ॥ युष्मत्पुत्रप्रहन्तारंक्षमध्वंमेकृतंभुवि ॥६२॥ हेस्वसःशृणुमेशौरेमन्येकालकृतंत्वि
दम् ॥ येननिश्चाल्यमानोवावायुनेवघनावलिः ॥ ६३ ॥ विश्वस्तोहंदेववाक्येदेवास्तेपिमृषागिरः ॥ नजानामिक्वमेशत्रुर्जातःकौकथि
तोनया ॥ ६४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंकंसस्तदंघ्र्योश्चपतितोऽश्रुमुखोरुदन् ॥ चकारसेवांपरमांसौहृदंदर्शयंस्तयोः ॥ ६५ ॥ अहो
श्रीकृष्णचंद्रस्यपरिपूर्णतमप्रभोः ॥ दानदक्षैःकटाक्षैश्चकिन्नस्याद्भूमिमंडले ॥ ६६ ॥ प्रातःकालेतदाकंसःप्रलंबादीन्महासुरान् ॥
समाहूयखलस्तेभ्योऽवददुक्तंचमायया ॥ ६७ ॥ कंसउवाच ॥ जातोमेह्यंतकृद्भूमौकथितोयोगमायया ॥ अनिर्दशान्निर्दशांश्च
शिशून्यूयंहनिष्यथ ॥ ६८ ॥ दैत्याऊचुः ॥ सज्जस्यधनुषोयुद्धेभवताद्वंद्वयोधिना ॥ टंकारेणोद्गतादेवामन्यसेतैःकथंभयम्
॥ ६९ ॥ गोविप्रसाधुश्रुतयोदेवाधर्मादयःपरे ॥ विष्णोश्चतनवोह्येषांनाशेदैत्यबलंस्मृतम् ॥ ७० ॥ जातोयदिमहाविष्णुस्ते
शत्रुर्योमहीतले ॥ अयंचैतद्वधोपायोगवादीनांविहिंसनम् ॥ ७१ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंमहोद्भटादुष्टादैतेयाःकंसनोदिताः ॥

ग. सं. दुद्रुवुःखंगवादिभ्योजघ्नुर्जातांश्चबालकान् ॥ ७२ ॥ आसमुद्राद्भूमितलेविशंतश्चगृहेगृहे ॥ कामरूपधरादैत्याश्चेरुःसर्पाइवाभवन् गो. १
॥ ७३ ॥ उत्पथाउद्भटादैत्यास्तत्रापिकंसनोदिताः ॥ कपिःसुराप्यलिहतोभूतग्रस्तइवाभवन् ॥ ७४ ॥ वैदेहमैथिलनरेन्द्रउपेन्द्रभ
॥१४॥ क्तधर्मिष्टमुख्यसुतपोजनकप्रतापिन् ॥ एतत्सतांचभुविहेलनमंगराजन्सर्वंछिनत्तिबहुलाश्वचतुष्पदार्थं ॥ ७५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसं० अ. १२
श्रीगोलोकखंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीकृष्णचन्द्रजन्मवर्णनंनामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथपुत्रो
त्सवंजातंश्रुत्वानन्दउपःक्षणे ॥ ब्राह्मणांश्चसमाहूयकारयामाससमंगलम् ॥ १ ॥ सविधिंजातकंकृत्वानन्दराजोमहामनाः ॥ विप्रेभ्यो
दक्षिणाभिश्चमुदालक्षंगवांददौ ॥ २ ॥ कोशमात्रंरत्नसानून्सुवर्णशिखरान्गिरीन् ॥ सरसान्सप्तधान्यानिददौविप्रेभ्यआनतः ॥ ३ ॥
मृदंगवीणाशंखाद्यानेदुर्दुंदुभयोमुहुः ॥ गायकाश्चजगुर्द्वारिननृतुर्वारयोषितः ॥ ४ ॥ पताकैर्हैमकलशैर्वितानैस्तोरणैःशुभैः ॥ अनेकव
र्णैश्चित्रैश्चबभौश्रीनन्दमन्दिरं ॥ ५ ॥ रथ्यावीथ्यश्चदेहल्योभित्तिप्रांगणवेदिकाः ॥ तोलिकामंडपसमारेजुर्गन्धिजलांबरैः ॥ ६ ॥ गावः
सुवर्णशृंग्यश्चहेममालालसद्गलाः ॥ घंटामंजीरझंकारारक्तकंबलमंडिताः ॥ ७ ॥ पीतपुच्छाःसवत्साश्चतरुणीकरचिह्निताः ॥ हरिद्राकुं
कुमायुक्ताश्चित्रधातुविचित्रिताः ॥ ८ ॥ बर्हपुष्पैर्गन्धजलैर्वृषाधर्मधुरंधराः ॥ इतस्ततोविरेजुःश्रीनन्दद्वारिमनोहराः ॥ ९ ॥ गोवत्सा
हेममालाढ्यामुक्ताहारविराजिताः ॥ इतस्ततोविलंघन्तोमंजीरचरणाःसिताः ॥ १० ॥ श्रुत्वापुत्रोत्सवंतस्यवृषभानुवरस्तथा ॥ क
लावत्यागजारूढोनन्दमंदिरमाययौ ॥ ११ ॥ नन्दानवोपनन्दाश्चतथाषट्वृषभानवः ॥ नानोपायनसंयुक्ताःसर्वेतेपिसमाययुः ॥
॥ १२ ॥ उष्णीषोपरिमालाढ्याःपीतकंचुकशोभिताः ॥ बर्हकुंजाबद्धकेशावनमालाविभूषणाः ॥ १३ ॥ वंशीधरावेत्रहस्ताःसुप ॥१४॥
त्रतिलकार्चिताः ॥ बद्धवर्णापरिकरागोपास्तेपिसमाययुः ॥ १४ ॥ नृत्यन्तःपरिगायंतोधुन्वंतोवसनानिच ॥ नानोपायनसंयुक्ताः
श्मश्रुलाःशिशवःपरे ॥ १५ ॥ हय्यंगवीनदुग्धानांदध्याज्यानांबलीन्बहून् ॥ नीत्वावृद्धायष्टिहस्तानन्दमंदिरमाययुः ॥ १६ ॥

पुत्रोत्सवंव्रजेशस्यकथयन्तः परस्परम् ॥ प्रेमविव्हलभावैःस्वैरानन्दाश्रुसमाकुलाः ॥ १७ ॥ जातेपुत्रोत्सवेनन्दःस्वानन्दाश्रुकुलेक्ष
णः ॥ पूजयामासतान्सर्वांस्तिलकाद्यैर्विधानतः ॥१८॥ श्रीगोपाऊचुः ॥ हेव्रजेश्वरहेनन्दजातोपुत्रोत्सवस्तथा ॥ अनपत्यस्येच्छ
तोलमतःकिंमंगलंपरम् ॥१९॥ दैवेनदर्शितंचेदंदिनंवोबहुभिर्दिनैः ॥ कृतकृत्याश्चभूताःस्मोदृष्ट्वाश्रीनन्दनन्दनम् ॥२०॥ हेमोहनेति
दूरात्तमंकंनीत्वागदिष्यसि ॥ यदालालनभावेनभवितानोतदासुखम् ॥२१॥ श्रीनन्दउवाच ॥ भवतामाशिषःपुण्याज्जातंसौख्यमिदं
शुभं ॥ आज्ञावर्तीह्यहंगोपगोपीनांव्रजवासिनाम् ॥ २२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रीनन्दराजसुतसंभवमद्भुतंचश्रुत्वाविसृज्यगृहकर्म
तदैवगोप्यः ॥ तूर्णंययुःसबलयोव्रजराजगेहानुद्यत्प्रमोदपरिपूरितहृन्मनोंगाः ॥ २३ ॥ आनन्दमंदिरपुरात्स्वगृहाद्व्रजंत्यःसर्वाइत
स्ततउतत्वरमाव्रजन्त्यः ॥ यानश्लथद्वसनभूषणकेशबन्धारेजुर्नरेंद्रपथिभूपरिमुक्तमुक्ताः ॥२४ ॥ झंकारनूपुरनवांगदहेमचरिमंजी
रहारमणिकुंडलमेखलाभिः ॥ श्रीकंठसूत्रभुजकंकणबिंदुकाभिःपूर्णेंदुमंडलनवद्युतिभिर्विरेजुः ॥ २५ ॥ श्रीराजिकालवणरात्रि
विशेषचूर्णैर्गोधूमसर्षपयवैःकरलालनैश्च ॥ उत्तार्यबालकमुखोपरिचाशिषस्ताःसर्वाददुर्नृपजगुर्जगदुर्यशोदाम् ॥ २६ ॥ श्रीगो
प्यऊचुः ॥ साधुसाधुयशोदेतेदिष्ट्यादिष्ट्याव्रजेश्वरि ॥ धन्याधन्यापराकुक्षिर्यथायंजनितःसुतः ॥ २७ ॥ इच्छायुक्तंकृतंतेवैदेवे
नबहुकालतः ॥ रक्षबालंपद्मनेत्रंसुस्मितंश्यामसुन्दरम् ॥ २८ ॥ श्रीयशोदोवाच ॥ भवदीयदयाशीर्भिर्जातंसौख्यंदयाचमे ॥
भवतीनामपिपरंदिष्ट्याभूयादतःपरम् ॥ २९ ॥ हेरोहिणिमहाबुद्धेपूजनंतुव्रजौकसाम् ॥ आगतानांसत्कुलानांयथेष्टंहीप्सितंकुरु
॥ ३० ॥ श्रीनारदउवाज ॥ रोहिणीराजकन्यापितत्करौदानशीलिनौ ॥ तत्रापिनोदितादानेददावतिमहामनाः ॥ ३१ ॥ गौरवर्णादि
व्यवासारत्नाभरणभूषिता ॥ व्यचरद्रोहिणीसाक्षात्पूजयंतीव्रजौकसाम् ॥ ३२ ॥ परिपूर्णतमेसाक्षाच्छ्रीकृष्णेव्रजमागते ॥ न
दत्सुनरतुर्येषुजयध्वनिरभून्महान् ॥ ३३ ॥ दधिक्षीरघृतैर्गोपागोप्योहैयंगवैर्नवैः ॥ सिषिचुर्हर्षितास्तत्रजगुरुच्चैःपरस्परम् ॥ ३४ ॥

ग. सं. बहिरन्तःपुरेजातेसर्वतोदधिकर्दमे ॥ वृद्धाश्वस्थूलदेहाश्चपेतुर्हास्यंकृतंपरैः ॥३५॥ सूताःपौराणिकाःप्रोक्तामागधावंशशंसकाः ॥ गो. १
बंदिनस्त्वमलप्रज्ञाःप्रस्तावसदृशोक्तयः ॥ ३६ ॥ तेभ्योनंदोमहाराजसहस्रंगाःपृथक्पृथक् ॥ वासोलंकाररत्नानिहयेभानखिला अ. १२
॥१५॥ न्ददौ ॥ ३७ ॥ बंदिभ्योमागधेभ्यश्चसर्वेभ्योबहुलंधनम् ॥ ववर्षघनवद्गोपोनंदराजोव्रजेश्वरः ॥ ३८ ॥ निधिःसिद्धिश्चवृद्धिश्चभुक्ति
र्मुक्तिर्गृहेगृहे ॥ वीथ्यांवीथ्यांलुठंतीवतादिच्छाकस्यचिन्नहि ॥३९ ॥ सनत्कुमारकपिलशुकव्यासादिभिःसह ॥ हंसदत्तपुलस्त्याद्यै
र्मयाब्रह्माजगामह ॥ ४० ॥ हंसारूढोहेमवर्णोमुकुटीकुंडलीस्फुरन् ॥ चतुर्मुखोवेदकर्ताद्योतयन्मंडलंदिशाम् ॥ ४१ ॥ तथातमनु
भूताढ्योवृषारूढोमहेश्वरः ॥ रथारूढोरविःसाक्षाद्गजारूढःपुरंदरः ॥ ४२ ॥ वायुश्चखंजनारूढोयमोमहिषवाहनः ॥ धनदःपुष्पका
रूढोमृगारूढःक्षपेश्वरः॥४३॥अजारूढोवीतिहोत्रोवरुणोमकरस्थितः ॥ मयूरस्थःकार्तिकेयोभारतीहंसवाहिनी॥४४॥ लक्ष्मीचग
रुडारूढादुर्गाख्यासिंहवाहिनी॥गोरूपधारिणिपृथ्वीविमानस्थासमाययौ॥४५॥दोलारूढादिव्यवर्णामुख्याःषोडशमातृकाः॥ षष्ठी
चशिबिकारूढाखड्गैरर्यष्टिधारिणी॥४६॥मंगलोवानरारूढोभासारूढोबुधःस्मृतः ॥ गीष्पतिःकृष्णसारस्थःशुक्रोगवयवाहनः॥४७॥
शनिश्चमकरारूढउष्ट्रस्थःसिंहिकासुतः ॥ कोटिबालार्कसंकाशआययौनंदमंदिरम् ॥ ४८ ॥ कोलाहलसमायुक्तंगोपगोपीगणाकु
लं ॥ नंदमंदिरमभ्येत्यक्षणंस्थित्वाययुःसुराः ॥ ४९ ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्रीकृष्णंबालरूपिणम् ॥ नत्वादृष्ट्वातदादेवाश्चक्रु
स्तस्यस्तुतिंपराम् ॥ ५० ॥ वीक्ष्यकृष्णंतदादेवाब्रह्माद्याऋषिभिःसह ॥ स्वधामानिययुःसर्वेहर्षिताःप्रेमविह्वलाः ॥ ५१ ॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलोकखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीनंदमहोत्सववर्णनंनामद्वादशोऽध्यायः ॥ ॥१२॥ ॥ श्रीनारद ॥१५॥
उवाच ॥ शौर्यनामयपृच्छार्थंकरंदातुंनृपस्यच ॥ पुत्रोत्सवंकथयितुंनंदेश्रीमथुरांगते ॥ १ ॥ कंसेनप्रेषितादुष्टापूतनाघातका
रिणी ॥पुरेषुग्रामघोषेषुचरंतीघर्घरस्वना ॥२॥ अथगोकुलमासाद्यगोपगोपीगणाकुलम् ॥ रूपंदधारसादिव्यंवपुःषोडशवा

र्षिकम् ॥ ३ ॥ नकेपिरुरुधुर्देवाःसुंदरींतांचगोपिकाः ॥ शचींवाणींरमांरंभांरतिंचक्षिपतीमिव ॥ ४ ॥ रोहिण्यांचयशोदायांधर्षिता
यांस्फुरत्कुचा ॥ अंकमादायतंबालंलालयंतीपुनःपुनः ॥ ५ ॥ ददौशिशोर्महाघोराकालकूटावृतस्तनं ॥ प्राणैःसार्द्धंपपौदुग्धंकटुंरो
षावृतोहरिः ॥ ६ ॥ मुंचमुंचवदंतीत्थंधावंतीपीडितस्तना ॥ नीत्वाबहिर्गतातंवैगतमायाबभूवह ॥ ७ ॥ पतन्नेत्राश्वेतगात्रारुदंतीप
तिताभुवि ॥ ननादतेनब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ ८ ॥ चचालवसुधाद्वीपैस्तदद्भुतमिवाभवत् ॥ षट्क्रोशंसाद्दढान्दीर्घान्वृक्षान्पृ
ष्ठतलेगतान् ॥ ९ ॥ चूर्णीचकारवपुषावज्रांगेणनृपेश्वर ॥ वदंतस्तेगोपगणावीक्ष्यघोरंवपुर्महत् ॥ १० ॥ अस्यारंगुलिगोबालोनजी
वतिकदाचन ॥ तस्याउरसिसानंदंक्रीडंतंसुस्मितंशिशुं ॥ ११ ॥ दुग्धंपत्वाजृंभमाणंतंदृष्ट्वाजगृहुःस्त्रियः ॥ यशोदयाचरोहिण्यानि
धायोरसिविस्मिताः ॥ १२ ॥ सर्वतोबालकंनीत्वारक्षांचक्रुर्विधानतः ॥ कालिंदीपुण्यमृत्तोयैर्गोपुच्छभ्रमणादिभिः ॥ १३ ॥ गोमूत्र
गोरजोभिश्चस्नापयित्वात्विदंजगुः ॥ १४ ॥ श्रीगोप्यऊचुः ॥ श्रीकृष्णस्तेशिरःपातुवैकुंठःकंठमेवहि ॥ श्वेतद्वीपपतिःकर्णौनासिकां
यज्ञरूपधृक् ॥ १५ ॥ नृसिंहोनेत्रयुग्मंचजिह्वांदशरथात्मजः ॥ अधरावक्तांतेतुनरनारायणावृषी ॥ १६ ॥ कपोलौपातुतेसाक्षात्स
नकाद्याःकलाहरेः ॥ भालंतेश्वेतवाराहोनारदोभ्रूलतेवतु ॥ १७ ॥ चिबुकंकपिलःपातुदत्तात्रेयउरोवतु ॥ स्कंधौद्वावृषभःपातुकरौम
त्स्यःप्रपातुते ॥ १८ ॥ दोर्दंडंसततंरक्षेत्पृथुःपृथुलविक्रमः ॥ उदरंकमठःपातुनाभिंधन्वन्तरिश्चते ॥ १९ ॥ मोहिनीगुह्यदेशंचकटिं
तेवामनोऽवतु ॥ पृष्ठंपरशुरामश्चतवोरूबादरायणः ॥ २० ॥ बलोजानुद्वयंपातुजंघेबुद्धःप्रपातुते ॥ पादौपातुसगुल्फौचकल्किर्धर्मप
तिःप्रभुः ॥ २१ ॥ सर्वरक्षाकरंदिव्यंश्रीकृष्णकवचंपरम् ॥ इदंभगवतादत्तंब्रह्मणेनाभिपंकजे ॥ २२ ॥ ब्रह्मणाशंभवेदत्तंशंभुर्दुर्वा
ससेददौ ॥ दुर्वासाःश्रीयशोमत्यैप्रादाच्छ्रीनंदमंदिरे ॥ २३ ॥ अनेनरक्षांकृत्वास्यगोपीभिःश्रीयशोमती ॥ पाययित्वास्तनंदानंवि
प्रेभ्यःप्रददौमहत् ॥ २४ ॥ तदानंदादयोगोपाआगतामथुरापुरात् ॥ दृष्ट्वाघोरांपतनाख्यांबभूवुर्भयविह्वलाः ॥ २५ ॥ छित्वा

कुठारैस्तद्देहंगोपाःश्रीयमुनातटे ॥ अनेकाश्वचिताःकृत्वादाहयामासुरेवताम् ॥ २६ ॥ एलालवंगश्रीखंडतगरागरुगंधिभृत् ॥ धू
मोदग्धस्यदेहस्यपवित्रस्यसमुत्थितः ॥ २७ ॥ अहोकृष्णमृतेकंवाव्रजामशरणंत्विह ॥ पूतनायैमोक्षगतिंददौपतितपावनः ॥
 ॥ २८ ॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ केयंवाराक्षसीपूर्वंपूतनाबालघातिनी ॥ विषस्तनादुष्टभावापरंमोक्षंकथंगता ॥ २९ ॥ श्रीनारदउ
वाच ॥ बलियज्ञेवामनस्यदृष्ट्वारूपमतःपरम् ॥ बलिकन्यारत्नमालापुत्रस्नेहंचकारह ॥ ३० ॥ एतादृशोयदिभवेद्बालस्तंहिशुचि
स्मितम् ॥ पाययामिस्तनंतेनप्रसन्नंमेमनस्तदा ॥ ३१ ॥ बलेःपरमभक्तस्यसुतायैवामनोहरिः ॥ मनोरथस्तुतेभूयान्मनस्यपिवरं
ददौ ॥ ३२ ॥ साऽभवद्द्वापरांतेवैपूतनानामविश्रुता ॥ श्रीकृष्णस्पर्शसंभूतापरंप्राप्तमनोरथा ॥३३॥ यःपूतनामोक्षमिमंशृणोतिकृ
ष्णस्यदेवस्यपरात्परस्य ॥ भक्तिर्भवेत्प्रेमयुतापितस्यत्रिवर्गशुद्धिःकिमुमैथिलेंद्र ॥ ३४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलोकखंडेनार
दब०सं०पूतनामोक्षोनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ इत्येवंकथितंदिव्यंश्रीकृष्णचरितंवरम् ॥ यःशृणो
तिनरोभक्त्यासकृतार्थोनसंशयः ॥ १ ॥ श्रीशौनकउवाच ॥ सुधाखंडात्परंमिष्टंश्रीकृष्णचरितंशुभम् ॥ श्रुत्वात्वन्मुखतःसाक्षात्कृ
तार्थाःस्मोवयंमुने ॥ २ ॥ श्रीकृष्णभक्तःशांतात्माबहुलाश्वःसतांवरः ॥ अथोमुनिंकिंपप्रच्छतन्मेब्रूहितपोधन ॥ ३ ॥ श्रीगर्ग
उवाच ॥ अथराजामैथिलेंद्रोहर्षितःप्रेमविह्वलः ॥ नारदंप्राहधर्मात्मापरिपूर्णतमंस्मरन् ॥ ४ ॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ धन्यो
ऽहंचकृतार्थोऽहंभवताभूरिकर्मणा ॥ संगोभगवद्दीपानांदुर्लभोदुर्घटोस्तिहि ॥ ५ ॥ श्रीकृष्णस्त्वर्भकःसाक्षादद्भुतोभक्तवत्सलः ॥
अग्रेचकारकिंचित्रंचरित्रंवदमेमुने ॥ ६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजन्भवताकृष्णधर्मिणा ॥ संगमःखलुसाधूनांस
वर्षांवितनोतिशं ॥ ७ ॥ एकदाकृष्णजन्मर्क्षेयशोदानंदगेहिनी ॥ गोपीगोपान्समाहूयमंगलंचाकरोद्द्विजैः ॥ ८ ॥ रक्तांबरंकन
कभूषणभूषितांगंबालंप्रगृह्यकलितांजनपद्मनेत्रम् ॥ श्यामंस्फुरद्धरिनखावृतचंद्रहारंदेवान्प्रणम्यसुधनंप्रददौद्विजेभ्यः ॥ ९ ॥

प्रेंखेनिधायनिजमात्मजमाशुगोपीसंपूज्यमंगलदिनेप्रतिगोपिकास्ताः ॥ नैवाशृणोत्सुरुदितस्यसुतस्यशब्दंगोपेषुमंगलगृहेषुगताग
तेषु ॥ १० ॥ तत्रैवकंसखलनोदितउत्कचाख्योदैत्यःप्रभंजनतनुःशकटंसएत्य ॥ बालस्यमूर्ध्नियदिपातयितुंप्रवृत्तःकृष्णोपितंकिल
तताडतुरोदनेन ॥ ११ ॥ चूर्णंगतेथशकटेपतितेचदैत्येत्यक्त्वाप्रभंजनतनुंविमलोबभूव ॥ नत्वाहरिंशतहयेनरथेनयुक्तोगोलोक
धामनिजलोकमलंजगाम ॥ १२ ॥ नंदादयोव्रजजनाव्रजगोपिकाश्चसर्वेसमेत्ययुगपत्पृथुकांस्तदाहुः ॥ एषस्वयंचपतितःशकटः
कथंहिजानीथहेव्रजसुताःसुगताश्चयूयम् ॥ १३ ॥ बालाऊचुः ॥ प्रेंखस्थोयंक्षिपन्पादौरुदन्दुग्धार्थमेवहि ॥ तताडपादंशकटेते
नेदंशकटंत्वनु ॥ १४ ॥ श्रद्धांनचक्रुर्बालोक्तेगोपागोप्यश्चविस्मिताः ॥ त्रैमासिकःक्वबालोऽयंक्वचैतद्भारभृत्त्वनः ॥ १५ ॥ बालमंके
संगृहीत्वायशोदाग्रहशंकिता ॥ कारयामासविधिवद्यज्ञंविप्रैःसुतर्पितैः ॥ १६ ॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ कोयंपूर्वेतुकुशलीदैत्यउत्क
चनामभाक् ॥ अहोकृष्णपदस्पर्शाद्गतोमोक्षंमहामुने ॥ १७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ हिरण्याक्षसुतोदैत्यउत्कचोनाममैथिल ॥ लो
मशस्याश्रमेगच्छन्वृक्षांश्चूर्णीचकारह ॥ १८ ॥ तंदृष्ट्वास्थूलदेहाढ्यमुत्कचाख्यंमहाबलं ॥ शशापरोषयुग्विप्रोविदेहोभवदुर्मते ॥
॥ १९ ॥ सर्प्पकंचुकवद्देहंपतनूकर्मविपाकतः ॥ सद्यस्तच्चरणोपांतेपतित्वाप्राहदैत्यराट् ॥ २० ॥ उत्कचउवाच ॥ हेमुनेहेकृपा
सिंधोकृपांकुरुममोपरि ॥ तेप्रभावंनजानामिदेहंमेदेहिहेप्रभो ॥ २१ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदाप्रसन्नःसमुनिर्दृष्टेनयशतंविधेः ॥
सतांरोषोपिवरदोवरोमोक्षार्थदःकिमु ॥ २२ ॥ श्रीलोमशउवाच ॥ वातदेहस्तुतेभूयाद्व्रजतीतेचाक्षुषांतरे ॥ वैवस्वतांतरेमुक्तिर्भ
विताचपदाहरेः ॥ २३ ॥ श्रीनारदउ० ॥ तस्मादुत्कचदैत्यस्तुमुक्तोलोमशतेजसा ॥ सद्भ्योनमोस्तुयेनूनंसमर्थावरशापयोः ॥ २४ ॥
उत्संगेक्रीडितंबालंलालयंत्येकदानृप ॥ गिरिभारंनसेहेतवोढुंश्रीनंदगेहिनी ॥ २५ ॥ अहोगिरिसमोबालःकथंस्यादिति
विस्मिता ॥ भूमौनिधायतंसद्योनेदंकस्मैजगादह ॥ २६ ॥ कंसप्रणोदितोदैत्यस्तृणावर्तोमहाबलः ॥ जहारबालंक्रीडंतंवाता

वर्तेनसुंदरम् ॥ २७ ॥ रजोंधकारोऽभूत्तत्रघोरशब्दश्चगोकुले ॥ रजस्वलानिचक्षूंषिबभूवुर्घटिकाद्वयम् ॥ २८ ॥ ततोयशोदाना
पश्यत्पुत्रंतंमंदिराजिरे ॥ मोहितारुदतीघोरानपश्यंतीगृहशेखरान् ॥ २९ ॥ अदृष्टेचयदापुत्रेपतिताभुविमूर्छिता ॥ उच्चैरुरोदकरु
णंमृतवत्सायथाहिगौः ॥ ३० ॥ रुरुदुश्चतदागोप्यःप्रेमस्नेहसमाकुलाः ॥ अश्रुमुख्योनंदसूनुंपश्यंत्यस्ताइतस्ततः ॥ ३१ ॥ तृणा
वर्तोनभःप्राप्तऊर्ध्वंवैलक्षयोजनम् ॥ स्कंधेसुमेरुवद्बालंमन्यमानःप्रपीडितः ॥ ३२ ॥ अथकृष्णंपातयितुंदैत्यस्तत्रसमुद्यतः ॥ गलं
जग्राहतस्यापिपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ ३३ ॥ मुंचमुंचेतिगदितेदैत्येकृष्णोद्भुतोर्भकः ॥ गलग्राहेणमहताव्यसुंदैत्यंचकारह ॥ ३४ ॥
तज्ज्योतिःश्रीघनश्यामेलीनंसौदामिनीयथा ॥ दैत्योंबरान्निपतितःशिलायांशिशुनासह ॥ ३५ ॥ विशीर्णावयवस्यापिपतितस्यस्व
नेनवै ॥ विनेदुश्चदिशःसर्वाःकंपितंभूमिमंडलम् ॥ ३६ ॥ तत्पृष्ठस्थंशिशुंतूर्ष्णींरुदंत्योगोपिकास्ततः ॥ ददृशुर्युगपत्सर्वानीत्वामा
त्रेददुर्जगुः ॥ ३७ ॥ गोप्यऊचुः ॥ नयोग्यासियशोदेत्वंबालंलालयितुंमनाक् ॥ नघृणातेक्कचिद्दृष्टाक्रुद्धासिकथितेनवै ॥ ३८ ॥
प्राप्तेऽधकारेस्वारोहात्कोपिबालंजहातिहि ॥ त्वयानिर्घृणयाभूमौधृतोबालोमहाभये ॥ ३९ ॥ श्रीयशोदोवाच ॥ नजानामिकथंबा
लोभारोभूतोगिरींद्रवत् ॥ तस्मान्मयाकृतोभूमौचक्रवातेमहाभये ॥ ४० ॥ गोप्यऊचुः ॥ मामृषावदकल्याणिहेयशोदेगतव्यथे ॥
अयंदुग्धमुखोबालोलघुःकुसुमतूलवत् ॥ ४१ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदागोप्योऽथगोपाश्चनंदाद्याआगतेशिशौ ॥ अतीवमोदंसं
प्रापुर्वदंतःकुशलंजनैः ॥ ४२ ॥ यशोदाबालकंनीत्वापाययित्वास्तनंमुहुः ॥ आघ्रायोरसिवस्त्रेणरोहिणींप्राहमोहिता ॥ ४३ ॥ श्री
यशोदोवाच ॥ एकोदैवेनदत्तोयंनपुत्राबहवश्चमे ॥ तस्यापिबहवोरिष्टाआगच्छंतिक्षणेनवै ॥ ४४ ॥ अद्यमृत्युमुखान्मुक्तोभविष्य
त्किमतःपरम् ॥ किंकरोमिक्कगच्छामिकुत्रवासोभवेदतः ॥ ४५ ॥ धनंदेहोगृहंसौधोरत्नानिविविधानिच ॥ सर्वेषांतुह्यवश्यंवैभूया
न्मेकुशलीशिशुः ॥ ४६ ॥ हरेरर्चांदानमिष्टंपूर्वंदेवालयंशतम् ॥ करिष्यामितदाबालोऽरिष्टेभ्योविजयीयदा ॥ ४७ ॥ एकबालेनमेसौ

ख्यमंवयष्टिरिवप्रिये ॥ बालंनीत्वागमिष्यामिदेशेरोहिणिनिर्भये ॥ ४८ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदैवविप्राविद्वांसआगतानंदमंदिरम् ॥
यशोदयाचनंदेनपूजिताआसनस्थिताः ॥ ४९ ॥ श्रीब्राह्मणाऊचुः ॥ माशोचंकुरुहेनंदहेयशोदेव्रजेश्वरि ॥ करिष्यामःशिशोरक्षां
चिरजीवीभवेदयम् ॥ ५० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाद्विजमुख्यास्तेकुशाग्रैर्नवपल्लवैः ॥ पवित्रकलशैस्तोयैर्ऋग्यजुःसामजैः
स्तवैः ॥ ५१ ॥ परैःस्वस्त्ययनैर्यज्ञंकारयित्वाविधानतः ॥ अग्निंसंपूज्यविधिवद्रक्षांविदधिरेशिशोः ॥ ५२ ॥ ब्राह्मणाऊचुः ॥ दा
मोदरःपातुपादौजानुनीविष्टरश्रवाः ॥ ऊरूपातुहरिर्नाभिंपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ ५३ ॥ कटिंराधापतिःपातुपीतवासास्तवोदरम् ॥
हृदयंपद्मनाभश्चभुजौगोवर्द्धनोद्धरः ॥ ५४ ॥ मुखंचमथुरानाथोद्वारकेशःशिरोऽवतु ॥ पृष्ठंपात्वसुरध्वंसीसर्वतोभगवान्स्वयम् ॥ ५५ ॥
श्लोकत्रयमिदंस्तोत्रंयःपठेन्मानवःसदा ॥ महासौख्यंभवेत्तस्यनभयंविद्यतेक्कचित् ॥ ५६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ नंदस्तेभ्योगवांल
क्षंसुवर्णंदशलक्षकम् ॥ सहस्त्रंनवरत्नानांवस्त्रलक्षंददौपरम् ॥ ५७ ॥ गतेषुद्विजमुख्येषुनंदोगोपान्नियम्यच ॥ भोजयामाससंपूज्य
वस्त्रैर्भूषैर्मनोहरैः ॥ ५८ ॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ तृणावर्तःपूर्वकालेकोयंसुकृतकृन्नरः ॥ परिपूर्णतमेसाक्षाच्छ्रीकृष्णेलिनितांगतः ॥
॥ ५९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ पांडुदेशोद्भवोराजासहस्त्राक्षःप्रतापवान् ॥ हरिभक्तोधर्मनिष्ठोयज्ञकृद्दानतत्परः ॥ ६० ॥ रेवातटेमहा
दिव्येलतावेत्रसमाकुले ॥ नारीणांचसहस्त्रेणरममाणोचचारह ॥ ६१ ॥ दुर्वाससंमुनिंसाक्षादागतंननाम ह ॥ तदामुनिर्ददौशापं
राक्षसोभवदुर्मते ॥ ६२ ॥ पुनस्तदंघ्र्योःपतितंनृपंप्रादाद्वरंमुनिः ॥ श्रीकृष्णविग्रहस्पर्शान्मुक्तिस्तेभवितानृप ॥ ६३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
सोपिदुर्वाससःशापात्तृणावर्तोऽभवद्भुवि ॥ श्रीकृष्णविग्रहस्पर्शात्परंमोक्षमवापह ॥ ६४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलोकखंडेनार
दब० सं० शकटासुरतृणावर्त्तमोक्षोनामचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ प्रेंखेहरिंकनकरत्नमयेशयानंश्यामंशि
शुंजनमनोहरमन्दहासम् ॥ दृष्ट्वर्तिहारिमिषिबिंदुधरंयशोदास्वांकेचकारधृतकज्जलपद्मनेत्रम् ॥ १ ॥ पादंपिबंतमतिचंचलमद्भुतां

 गंवक्रैर्विनीलनवकोमलकेशबंधैः ॥ श्रीपत्रकेसरिनखस्फुरदर्द्धचंद्रंतंलालयन्त्यतिघृणामुदमापगोपी ॥ २ ॥ बालस्यपीतपयसोर्नृप
जृंभितस्यतत्त्वावृतंचवदनेसकलंविराजम् ॥ मातासुराधिपमुखैःप्रयुतंचसर्वंदृष्ट्वापरंभयमवापनिमीलिताक्षी ॥ ३ ॥ राजन्परस्यप
 रिपूर्णतमस्यसाक्षात्कृष्णस्यविश्वमखिलंकपटेनसाहि ॥ नष्टस्मृतिःपुनरभूत्स्वसुतेघृणार्ताकिंवर्णयामिसुतपोबहुनंदपत्न्याः ॥ ४ ॥
श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ नंदोयशोदयासार्द्धंकिंचकारतपोमहत् ॥ येनश्रीकृष्णचंद्रोपिपुत्रीभूतोबभूवह ॥ ५ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
अष्टानांवैवसूनांचद्रोणोमुख्योधरापतिः ॥ अनपत्योविष्णुभक्तोदेवराज्यंचकारह ॥ ६ ॥ एकदापुत्रकांक्षीचब्रह्मणानोदितोनृप ॥
मंदराद्रिंगतस्तत्तुंधरयाभार्ययासह ॥ ७ ॥ कंदमूलफलाहारौतप्तपर्णाशनौतपः ॥ जलभक्षौततस्तौतुनिर्जलौनिर्जनोस्थितौ ॥ ८ ॥
वर्षाणामर्बुदेयातेतपस्तत्तपतोर्द्वयोः ॥ ब्रह्माप्रसन्नस्तावेत्यवरंब्रूहीत्युवाचह ॥ ९ ॥ वल्मीकान्निर्गतोद्रोणोधरयाभार्ययासह ॥ न
त्वाविधिंचसंपूज्यहर्षितःप्राहतंप्रभुम् ॥ १० ॥ श्रीद्रोणउवाच ॥ परिपूर्णतमेकृष्णेपुत्रीभूतेजनार्दने ॥ भक्तिःस्यादावयोर्ब्रह्मन्सत
तंप्रेमलक्षणा ॥ ११ ॥ ययांऽजसातरंतीहदुस्तरंभवसागरम् ॥ नान्यंवरंवांछितंस्यादावयोस्तपतोर्विधे ॥ १२ ॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥
युवाभ्यांयाचितंयन्मेदुर्घटंदुर्लभंवरम् ॥ तथापिभूयात्सफलंयुवयोरन्यजन्मनि ॥ १३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ द्रोणोनंदोऽभवद्भूमौय
शोदासाधरास्मृता ॥ कृष्णोब्रह्मवचःकर्तुंप्राप्तोघोषंपितुःपुरात् ॥ १४ ॥ सुधाखंडात्परंमिष्टंश्रीकृष्णचरितंशुभम् ॥ गंधमादनशृंगे
वैनारायणमुखाच्छ्रुतं ॥ १५ ॥ कृपयाचकृतार्थोहंनरनारायणस्यच ॥ मयातुभ्यंचकथितंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ १६ ॥ श्रीबहु
लाश्वउवाच ॥ नंदगेहेहरिःसाक्षाच्छिशुरूपःसनातनः ॥ किंचकारबलेनापितन्मेब्रूहिमहामुने ॥ १७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एकदा
शिष्यसहितोगर्गाचार्योमहामुनिः ॥ शौरिणानोदितःसाक्षादाययौनंदमंदिरम् ॥ १८ ॥ नंदःसंपूज्यविधिवत्पाद्याद्यैर्मुनिसत्तमम् ॥
ततःप्रदक्षिणीकृत्यसाष्टांगंप्रणनामह ॥ १९ ॥ श्रीनंदउवाच ॥ अद्यनःपितरोदेवाःसंतुष्टाअग्नयश्चनः ॥ पवित्रंमंदिरंजातंयुष्मच्च

रणरेणुभिः ॥ २० ॥ मत्पुत्रनामकरणंकुरुद्विजमहामुने ॥ पुण्यैस्तीर्थैश्चदुष्प्राप्यंभवदागमनंप्रभो ॥ २१ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ तेपुत्र
नामकरणंकरिष्यामिनसंशयः ॥ पूर्ववार्तांगदिष्यामिगच्छनंदरहःस्थलम् ॥२२॥ श्रीनारदउवाच ॥ उत्थाप्यगर्गोनन्देनबालाभ्यां
चयशोदया ॥ एकांतेगोव्रजेगत्वातयोर्नामचकारह ॥ २३ ॥ संपूज्यगणनाथादीन्ग्रहान्संशोध्ययत्नतः ॥ नंदंप्राहप्रसन्नांगोगर्गा
चार्योमहामुनिः ॥ २४ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ रोहिणीनंदनस्यास्यनामोच्चारंशृणुष्वच ॥ रमन्तेयोगिनोह्यस्मिन्सर्वत्ररमतीतिवा ॥
॥ २५ ॥ गुणैश्चरमयन्भक्तांस्तेनरामंविदुःपरे ॥ गर्भसंकर्षणादस्यसंकर्षणइतिस्मृतः ॥ २६ ॥ सर्वावशेषाद्यंशेषंबलाधिक्याद्बलं
विदुः ॥ स्वपुत्रस्यापिनामानिशृणुनंदह्यतंद्रितः ॥ २७ ॥ सद्यःप्राणिपवित्राणिजगतांमंगलानिच ॥ ककारःकमलाकांतऋकारोराम
इत्यपि ॥ २८ ॥ षकारःषड्गुणपतिःश्वेतद्वीपनिवासकृत् ॥ णकारोनारसिंहोयमकारोह्यक्षरोग्निभुक् ॥ २९ ॥ विसर्गौचतथाह्येतौ
नरनारायणावृषी ॥ संप्रलीनाश्चषट्पूर्णायस्मिञ्छब्देमहामुनौ ॥३०॥ परिपूर्णतमेसाक्षात्तेनकृष्णःप्रकीर्तितः ॥ शुक्लोरक्तस्तथापी
तोवर्णोस्यानुयुगंधृतः ॥ ३१ ॥ द्वापरांतेकलेरादौबालोयंकृष्णतांगतः ॥ तस्मात्कृष्णइतिख्यातोनाम्नायंनंदनंदनः ॥ ३२ ॥ वसव
श्चेंद्रियार्णातितद्देवाश्चित्तमेवहि ॥ तस्मिन्यश्चेष्टतेसोपिवासुदेवइतिस्मृतः ॥ ३३ ॥ वृषभानुसुताराधायाजाताकीर्तिमंदिरे ॥ तस्याः
पतिरयंसाक्षात्तेनराधापतिःस्मृतः ॥ ३४ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेधाम्निराज
ते ॥ ३५ ॥ सोयंतवशिशुर्जातोभारावतरणायच ॥ कंसादीनांवधार्थायभक्तानांरक्षणायच ॥ ३६ ॥ अनंतान्यस्यनामानिवेदगुह्या
निभारत ॥ लीलाभिश्चभविष्यंतितत्कर्मसुनविस्मयः ॥ ३७ ॥ अहोभाग्यंतुतेनंदसाक्षाच्छ्रीपुरुषोत्तमः ॥ त्वद्गृहेवर्तमानोयंशिशु
रूपःपरात्परः ॥ ३८ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाऽथगतेगर्गेस्वात्मानंपूर्णमाशिषम् ॥ मेनेप्रमुदितःपत्न्यानंदराजोमहामतिः
॥ ३९ ॥ अथगर्गोज्ञानिवरोज्ञानदोमुनिसत्तमः ॥ कालिंदीतीरिशोभाढ्यांवृषभानुपुरंगतः ॥ ४० ॥ छत्रेणशोभितंविप्रंद्वितीयमिव

वासवम् ॥ दंडेनराजितंसाक्षाद्धर्मराजमिवस्थितम् ॥ ४१ ॥ तेजसाद्योतितदिशंसाक्षात्सूर्यमिवापरम् ॥ पुस्तकीमेखलायुक्तंद्वितीयमिवपद्मजं ॥ ४२ ॥ शोभितंशुक्लवासोभिर्देवंविष्णुमिवस्थितम् ॥ तंदृष्ट्वामुनिशार्दूलंसहसोत्थायसादरम् ॥ ४३ ॥ प्रणम्यशिरसा सद्यःसंमुखोऽभूत्कृतांजलिः ॥ मुनिंचपीठकेस्थाप्यपाद्याद्यैरुपचारवित् ॥ ४४ ॥ पूजयामासविधिवच्छ्रीगर्गंज्ञानिनांवरम् ॥ ततः प्रदक्षिणीकृत्यवृषभानुवरोमहान् ॥ ४५ ॥ श्रीवृषभानुरुवाच ॥ सतांपर्यटनंशांतंगृहिणांशांतयेस्मृतं ॥ नृणामंतस्तमोहारीसाधुरेवनभास्करः ॥ ४६ ॥ तीर्थीभूतावयंगोपाजातास्त्वद्दर्शनात्प्रभो ॥ तीर्थानितीर्थीकुर्वंतित्वादृशाःसाधवःक्षितौ ॥ ४७ ॥ हेमुनेराधिकानामकन्यामेमंगलायना ॥ कस्मैवरायदातव्यावदत्वंमेसुनिश्चितं ॥ ४८ ॥ त्वंपर्यटन्नर्कइवत्रिलोकींदिव्यदर्शनः ॥ वरोऽनयासमोयोवैतस्मैदास्यामिकन्यकाम् ॥ ४९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ हस्तंगृहीत्वाश्रीगर्गोवृषभानोर्महामुनिः ॥ जगामयमुनातीरंनिर्जनंसुंदरस्थलम् ॥ ५० ॥ कालिंदीजलकल्लोलकोलाहलसमाकुलम् ॥ तत्रोपवेश्यगोपेशंमुनींद्रःप्राहधर्मवित् ॥ ५१ ॥ श्रीगर्ग उवाच ॥ हेगोपगुप्तमाख्यानंकथनीयंनचत्वया ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ ५२ ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेशःपरात्परः ॥ तस्मात्परोऽवरोनास्तिजातोनंदगृहेपतिः ॥ ५३ ॥ श्रीवृषभानुरुवाच ॥ अहोभाग्यमहोभाग्यंनंदस्यापिमहामुने ॥ श्रीकृष्णस्यावतारस्यसर्वंत्वंवदकारणम् ॥५४॥ श्रीगर्गउ० ॥ भुवोभारावतारायकंसादीनांवधायचवाच॥ब्रह्मणाप्रार्थितःकृष्णोबभूवजगतीतले ॥ ५५ ॥ श्रीकृष्णपट्टराज्ञीयागोलोकेराधिकाऽभिधा ॥ त्वद्गृहेसापिसंजातात्वंनजानासितांपराम्॥ ५६ ॥श्रीनारदउ० ॥ तदाप्रहर्षितोगोपोवृषभानुःसुविस्मितः ॥ कलावतींसमाहूयतयासार्द्धंविचार्यच ॥ ५७ ॥ राधाकृष्णानुभावंचज्ञात्वागोपवरःपरः ॥ आनंदाश्रुकलांमुंचन्पुनराहमहामुनिम् ॥ ५८ ॥ श्रीवृषभानुरु० ॥ तस्मैदास्यामिहेब्रह्मन्कन्यांकमललोचनाम् ॥ त्वयापंथादर्शितोमेत्वयाकार्योयमुद्वहः ॥ ५९ ॥ श्रीगर्गउ० ॥ अहंनकाराधिष्यामिविवाहमनयोर्नृप ॥ तयोर्विवाहोभविताभांडीरेयमु

नातटे ॥ ६० ॥ वृंदावनसमीपेचनिर्जनेसुंदरस्थले ॥ परमेष्ठीसमागत्यविवाहंकारयिष्यति ॥ ६१ ॥ तस्माद्राधांगोपवरविद्धयर्धांगी
वरस्यच ॥ लोकेचूडामणिःसाक्षाद्राज्ञांगोलोकमंदिरम् ॥ ६२ ॥ यूयंसर्वेपिगोपालागोलोकादागताभुवि ॥ तथागोपीगणागोपागो
लोकेराधिकेच्छया ॥ ६३ ॥ यद्दर्शनंदुर्लभमेवदुर्घटंदेवैश्चयज्ञैर्नचजन्मभिःकिमु ॥ सविग्रहांतांतवमंदिराजिरेलक्ष्यंतिगुप्तांबहुगो
पगोपिकाः ॥ ६४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदाचविस्मितौराजन्दंपतीहर्षितौपरम् ॥राधाकृष्णप्रभावंचश्रुत्वाश्रीगर्गमूचतुः ॥६५॥
दंपतीऊचतुः ॥ राधाशब्दस्यहेब्रह्मन्व्याख्यानंवदतत्त्वतः ॥ त्वत्तोनसंशयच्छेत्ताकोपिभूमौमहामुने ॥ ६६ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥
सामवेदस्यभावार्थंगंधमादनपर्वते ॥ शिष्येणापिमयातत्रनारायणमुखाच्छ्रुतम् ॥ ६७॥ रमयातुरकारःस्यादाकारत्वादिगोपिका ॥
धकारोधरयाहिस्यादाकारोविरजानदी ॥ ६८ ॥ श्रीकृष्णस्यपरस्यापिचतुर्द्धातेजसोऽभवत् ॥ लीलाभूःश्रीश्चविरजाचतस्रः
पत्न्यएवहि ॥ ६९ ॥ संप्रलीनाश्चताःसर्वाराधायांकुंजमंदिरे ॥ परिपूर्णतमांराधांतस्मादाहुर्मनीषिणः ॥ ७० ॥ राधाकृष्णे
तिहेगोपयेजपंतिपुनःपुनः ॥ चतुष्पदार्थंकिंतेषांसाक्षात्कृष्णोपिलभ्यते ॥ ७१ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदातिविस्मितोराजन्वृष
भानुःप्रियायुतः ॥ राधाकृष्णप्रभावंतंज्ञात्वाऽऽनंदमयोह्यभूत् ॥ ७२ ॥ इत्थंगर्गोज्ञानिवरःपूजितोवृषभानुना ॥ जगामस्वगृहं
साक्षान्मुनींद्रःसर्ववित्कविः ॥ ७३ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीगोलोकखंडेना० ब० संवादेनंदपत्न्याविश्वरूपदर्शनंश्रीकृ
ष्णनामकरणंनामपंचदशोऽध्यायः ॥१५॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ गाश्चारयन्नंदनमंकदेशेसंलालयन्दूरतमंसकाशात् ॥ कलिंदजा
तीरसमीरकंपितंनंदोपिभाडीरवनंजगाम ॥ १ ॥ कृष्णेच्छयावेगतरोऽथवातोघनैरभून्मेदुरमंबरंच ॥ तमालनीपद्रुमपल्लवैश्चपत
द्भिरेजद्भिरतीवभीकैः ॥ २ ॥ तदांधकारेमहतिप्रजातेबालेरुदत्यंकगतेतिभीते ॥ नंदोभयंप्रापशिशुंसबिभ्रद्धरिंपरेशंशरणंजगाम
॥ ३ ॥ तदैवकोट्यर्कसमूहदीप्तिरागच्छतीवाचलतीदिशासु ॥ बभूवतस्यांवृषभानुपुत्रींददर्शराधांनवनंदराजः ॥ ४ ॥ कोटींदुबिंब

ग. सं. द्युतिमादधानांनीलांबरंसुंदरमादिवर्णम् ॥ मंजीरधीरध्वनिनूपुराणामाबिभ्रतींशब्दमतविमंजुम् ॥ ५ ॥ कांचीकलाकंकणशब्द गो. १
॥२०॥ मिश्रांहारांगुलीयांगदविस्फुरंतीम् ॥ श्रीनासिकामौक्तिकहंसिकीभिःश्रीकंठचूडामणिकुंडलाढ्याम् ॥ ६ ॥ तत्तेजसाधर्षितह्याशुनं
दोनत्वाऽथतामाहकृतांजलिःसन् ॥ अयंतुसाक्षात्पुरुषोत्तमस्त्वंप्रियासिमुख्यासिसदैवराधे ॥ ७ ॥ गुप्तंत्विदंगर्गमुखेनवेद्मिगृहा अ. १६
णराधेनिजनाथमंकात् ॥ एनंगृहंप्रापयमेघभीतंवदामिचेत्थंप्रकृतेर्गुणाढ्यम् ॥८॥ नमामितुभ्यंभुविरक्षमांत्वंयथेप्सितंसर्वजनैर्दुरा
पम् ॥ श्रीराधोवाच ॥ अहंप्रसन्नातवभक्तिभावान्मद्दर्शनंदुर्लभमेवनंद ॥ ९ ॥ श्रीनंदउवाच ॥ यदिप्रसन्नासितदाभवेन्मेभक्तिर्दृढा
कौयुवयोःपदाब्जे ॥ सतांचभक्तिस्तवभक्तिभाजांसंगःसदामेऽथयुगेयुगेच ॥ १० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तथास्तुचोक्त्वाथहरिंकरा
भ्यांजग्राहराधानिजनाथमंकात् ॥ गतेऽथनंदेप्रणतेव्रजेशेतदाहिभांडीरवनंजगाम ॥ ११ ॥ गोलोकलोकाच्चपुरासमागताभूमि
र्निजंस्वंवपुरादधाना ॥ यापद्मरागादिखचित्सुवर्णबभूवसातत्क्षणमेवसर्वम् ॥ १२ ॥ वृंदावनंदिव्यवपुर्दधानंवृक्षैर्वरैःकामदुघैस्स
हैव ॥ कलिंदपुत्रीचसुवर्णसौधैःश्रीरत्नसोपानमयीबभूव ॥ १३ ॥ गोवर्धनोरत्नशिलामयोभूत्सुवर्णशृंगैःपरितःस्फुरद्भिः ॥ मत्ता
लिभिर्निर्झरसुंदरीभिर्दरीभिरुच्चांगकरीवराजन् ॥ १४ ॥ तदानिकुंजोपिनिजंवपुर्दधत्सभायुतंप्रांगणदिव्यमंडपम् ॥ वसंतमाधु
र्यधरंमधुव्रतैर्मयूरपारावतकोकिलध्वनिं ॥ १५ ॥ सुवर्णरत्नादिखचिद्रटैर्वृतंपतत्पताकावलिभिर्विराजितम् ॥ सरःस्फुटाद्भि
र्भ्रमरावलीढितैर्विचार्चितंकांचनचारुपंकजैः ॥ १६ ॥ तदैवसाक्षात्पुरुषोत्तमोत्तमोबभूवकैशोरवपुर्घनप्रभः ॥ पीतांबरःकौस्तुभ
रत्नभूषणोवंशीधरोमन्मथराशिमोहनः ॥ १७ ॥ भुजेनसंगृह्यहसन्प्रियांहरिर्जगाममध्यसुविवाहमंडपम् ॥ विवाहसंभारयुतः ॥२०॥
समेखलंसदर्भमहारिघटादिमंडितम् ॥ १८ ॥ तत्रैवसिंहासनउद्धतेवरेपरस्परंसंमिलितौविरेजतुः ॥ परंब्रुवंतौमधुरंचदंपतीस्फुर
त्प्रभौखेचतडिद्घनाविव ॥ १९ ॥ तदांबराद्देववरोविधिःप्रभुःसमागतस्तस्यपरस्यसंमुखे ॥ नत्वातदंघ्रीह्युशतीगिराभिःकृतांज

लिश्चारुचतुर्मुखोजगौ ॥ २० ॥ श्रीब्रह्मोवाच ॥ अनादिमाद्यंपुरुषोत्तमोत्तमंश्रीकृष्णचंद्रंनिजभक्तवत्सलं ॥ स्वयंत्वसंख्यांडप
तिंपरात्परंराधापतिंत्वांशरणंव्रजाम्यहम् ॥ २१ ॥ गोलोकनाथस्त्वमतीवलीलोलीलावतीयंनिजलोकलीला ॥ वैकुंठनाथोसियदा
त्वमेवलक्ष्मीस्तदेयंवृषभानुजाहि ॥ २२ ॥ त्वंरामचंद्रोजनकात्मजेयंभूमौहरिस्त्वंकमलालयेयम् ॥ यज्ञावतारोसियदातदेयंश्रीद
क्षिणास्त्रीप्रतिपत्निमुख्या ॥ २३ ॥ त्वंनारसिंहोसिरमाहृदीयंनारायणस्त्वंचनरेणयुक्तः ॥ तदात्वियंशांतिरतीवसाक्षाच्छायेवयाता
चतवानुरूपा ॥ २४ ॥ त्वंब्रह्मचेयंप्रकृतिस्तटस्थाकालोयदेमांचविदुःप्रधानम् ॥ महान्यदात्वंजगदंकुरोसिराधातदेयंसगुणाचमा
या ॥ २५ ॥ यदांतरात्माविदितश्चतुर्भिस्तदात्वियंलक्षणरूपवृत्तिः ॥ यदाविराड्देहधरस्त्वमेवतदाऽखिलंवाभुविधारणेयम् ॥ २६ ॥
श्यामंचगौरंविदितंद्विधामहस्तवैवसाक्षात्पुरुषोत्तमोत्तम ॥ गोलोकधामाधिपतिंपरेशंपरात्परंत्वांशरणंव्रजाम्यहम् ॥ २७ ॥ सदा
पठेद्योयुगुलस्तवंपरंगोलोकधामप्रवरंप्रयातिसः ॥ इहैवसौंदर्यसमृद्धिसिद्धयोभवंतितस्यापिनिसर्गतःपुनः ॥ २८ ॥ यदायुवांप्री
तियुतौचदंपतीपरात्परौतावनुरूपरूपितौ ॥ तथापिलोकव्यवहारसंग्रहाद्विधिंविवाहस्यतुकारयाम्यहम् ॥ २९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
तदासउत्थायविधिर्हुताशनंप्रज्वाल्यकुंडेस्थितयोस्तयोःपुरः ॥ श्रुतेःकरग्राहविधिंविधानतोविधायधातासमवस्थितोभवत् ॥ ३० ॥
सवाहयामासहरिंचराधिकांप्रदक्षिणंसप्तहिरण्यरेतसः ॥ ततश्चतौतेप्रणमय्यवेदवित्तौपाटयामासचसप्तमंत्रकम् ॥ ३१ ॥ ततोह
रेर्वक्षसिराधिकायाःकरंचसंस्थाप्यहरेःकरंपुनः ॥ श्रीराधिकायाःकिलपृष्ठदेशकेसंस्थाप्यमंत्रांश्चविधिःप्रपाठयन् ॥ ३२ ॥ राधा
कराभ्यांप्रददौचमालिकांकिंजल्किनींकृष्णगलेऽलिनादिनीम् ॥ हरेःकराभ्यांवृषभानुजागलेततश्चवह्निंप्रणमय्यवेदवित् ॥ ३३ ॥
संवासयामाससुपीठयोश्चतौकृतांजलीमौनयुतौपितामहः ॥ तौपाठयामासतुपंचमंत्रकंसमर्प्यराधांचपितेवकन्यकाम् ॥ ३४ ॥
पुष्पाणिदेवाववृषुस्तदानृपविद्याधरीभिर्ननृतुःसुरांगनाः ॥ गंधर्वविद्याधरचारणाःकलंसकिन्नराःकृष्णसुमंगलंजगुः ॥ ३५ ॥ मृदं

गवीणामुरुयष्टिवेणवःशंखानकादुंदुभयःसतालकाः ॥ नेदुर्मुहुर्देववरैर्दिविस्थितैर्जयेत्यभून्मंगलशब्दमुच्चकैः ॥ ३६ ॥ उवाचतत्रैव
विधिंहरिःस्वयंयथेप्सितंत्वंवदविप्रदक्षिणाम् ॥ तदाहरिंप्राहविधिःप्रभोमेदेहित्वदंघ्र्योर्निजभक्तिदक्षिणाम् ॥ ३७ ॥ तथास्तु
वाक्यंवदतोविधिर्हरेःश्रीराधिकायाश्चपदद्वयंशुभम् ॥ नत्वाकराभ्यांशिरसापुनःपुनर्जगामगेहंप्रणतःप्रहर्षितः ॥ ३८ ॥ ततोनि
कुंजेषुचतुर्विधान्नंदिव्यंमनोज्ञंप्रिययाप्रदत्तम् ॥ जघासकृष्णःप्रहसन्परात्माकृष्णेनदत्तंक्रमुकंचराधा ॥ ३९ ॥ ततःकरेणापिकरं
प्रियायाहरिर्गृहीत्वाप्रचचालकुंजे ॥ जगामजल्पन्मधुरंप्रपश्यन्वृंदावनंश्रीयमुनालताश्च ॥ ४० ॥ श्रीमल्लताकुंजनिकुंजमध्येनि
लीयमानंप्रहसंतमेव ॥ विलोक्यशाखांतरितंचराधाजग्राहपीतांबरमाव्रजंती ॥ ४१ ॥ दुद्रावराधाहरिहस्तपद्माझंकारमंघ्र्योःप्रति
कुर्वतीको ॥ निलीयमानायमुनानिकुंजेपुनर्व्रजंतीहरिहस्तमात्रात् ॥ ४२ ॥ यथातमालःकलधौतवल्ल्याघनोयथाचंचलयाचका
स्ति ॥ नीलोद्रिराजोनिकषाश्मखन्याश्रीराधयाद्यस्तुतथारमण्या ॥ ४३ ॥ श्रीरासरंगेजनवर्जितेपरेरेमेहरीरासरसेनराधया ॥ वृं
दावनेभृंगमयूरकूजल्लतेचरत्येवरतीश्वरःपरः ॥ ४४ ॥ श्रीराधयाकृष्णहरिःपरात्माननर्तगोवर्द्धनकंदरासु ॥ मत्तालिषुप्रस्त्रवणैःस
रोभिर्विराजितासुद्युतिमल्लतासु ॥ ४५ ॥ चकारकृष्णोयमुनांसमेत्यवरंविहारंवृषभानुपुत्र्या ॥ राधाकराल्लक्षदलंसपद्मंधावन्गृही
त्वायमुनाजलेषु ॥ ४६ ॥ राधाहरेःपीतपटंचवंशींवेत्रंगृहीत्वासहसाहसंती ॥ देहीतिवंशींवदतोहरेश्चजगादराधाकमलंनुदेहि ॥
॥ ४७ ॥ तस्यैददौदेववरोथपद्मंराधाददौपीतपटंचवंशीम् ॥ वेत्रंचतस्मैहरयेतयोःपुनर्बभूवलीलायमुनातटेषु ॥ ४८ ॥ ततश्चभां
डीरवनेप्रियायाश्चकारशृंगारमलंमनोज्ञम् ॥ पत्रावलीपावककज्जलाद्यैःपुष्पैःसुरत्नैर्व्रजगोपरत्नः ॥ ४९ ॥ हरेश्चशृंगारमलंप्रकर्तुःस
मुद्यतातत्रयदाहिराधा ॥ तदैवकृष्णस्तुबभूवबालोविहायकैशोरवपुःस्वयंहि ॥ ५० ॥ नंदेनदत्तंशिशुमेवयादृशंभूमौलुठंतंप्ररुदंत
माभयात् ॥ हरिंविलोक्याशुरुरोदराधिकातनोषिमायांनुकथंहरेमयि ॥ ५१ ॥ इत्थंरुदंतीसहसाविषण्णामाकाशवागाहतदैवरा

धाम् ॥ शोचंनुराधेइहमाकुरुत्वंमनोरथस्तेभविताहिपश्चात् ॥५२॥ श्रुत्वाऽथराधाहिहरिंगृहीत्वागताशुगेहेव्रजराजपत्न्याः ॥ द
त्वाचबालंकिलनंदपत्न्याउवाचदत्तःपथितेचभर्त्रा ॥५३॥ उवाचराधांनृपनंदगेहिनीधन्यासिराधेवृषभानुकन्यके ॥ त्वयाशिशुर्मे
परिरक्षितोभयान्मेघावृतेऽव्योम्निभयातुरोवने ॥ ५४ ॥ संपूजितासद्गुणश्लाघितासासनंदितासावृषभानुपुत्री ॥ यदाह्यनुज्ञाप्ययशो
मतींसाशनैःस्वगेहंनिजगामराधा ॥ ५५ ॥ इत्थंहरेर्गुप्तकथाचवर्णिताराधाविवाहस्यसुमंगलावृता ॥ श्रुताचयैर्वापठिताचपाठि
तातान्पापवृंदानकदास्पृशंति ॥ ५६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसं० गोलोकखंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीराधिकाविवाहवर्णनंनामषोड
शोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथबालौकृष्णरामौगौरश्यामौमनोहरौ ॥ लीलयाचक्रतुरलंसुंदरंनंदमंदिरम् ॥ १ ॥
रिंगमाणौचजानुभ्यांपाणिभ्यांसहमैथिल ॥ व्रजताऽल्पेनकालेनब्रुवंतौमधुरंव्रजे ॥ २ ॥ यशोदयाचरोहिण्यालालितौपोषितौशि
शू ॥ कदाविनिर्गतावंकात्क्वचिदंकंसमास्थितौ ॥ ३ ॥ मंजीरकिंकिणीरावंकुर्वंतौतावितस्ततः ॥ त्रिलोकींमोहयंतौद्वौमायाबालक
विग्रहौ ॥ ४ ॥ क्रीडंतमादायशिशुंयशोदाऽजिरेलुठंतंव्रजबालकैश्च ॥ तद्धूलिलेपावृतधूसरांगंचक्रेह्यलंप्रोक्षणमादरेण ॥ ५ ॥ जा
नुद्वयाभ्यांचसमंकराभ्यांपुनर्व्रजन्प्रांगणमेत्यकृष्णः ॥ मात्रेकदेशेपुनराव्रजन्सन्बभौव्रजेकेसरिबाललीलः ॥६ ॥ तंसर्वतोहैमनचि
त्रयुक्तंपीतांबरंकंचुकमादधानम् ॥ स्फुरत्प्रभंरत्नमयंचमौलिंदृष्ट्वासुतंप्रापमुदंयशोदा ॥७ ॥ बालंमुकुंदमतिसुंदरबालकेलिंदृष्ट्वापरंमु
दमवापुरतीवगोप्यः ॥ श्रीनंदराजव्रजमेत्यगृहंविहायसर्वास्तुविस्मृतगृहाःसुखविग्रहास्ताः ॥ ८ ॥ श्रीनंदराजगृहकृत्रिमसिंहरू
पंदृष्ट्वाव्रजन्प्रतिरवन्नृपभीरुवद्यः ॥ नीत्वाचतंनिजसुतंगृहमाव्रजंतींगोप्योव्रजेसघृणयाह्यवदन्यशोदाम् ॥ ९ ॥ श्रीगोप्यऊचुः ॥
क्रीडार्थंचपलंह्येनंमाबहिष्कारयांगणात् ॥ बालकेलिंदुग्धमुखंकाकपक्षधरंशुभे ॥ १० ॥ ऊर्ध्वदंतद्वयंजातंपूर्वंमातुलदोषदम् ॥ अ
स्यापिमातुलोनास्तितेसुतस्ययशोमति ॥ ११ ॥ तस्माद्दानंतुकर्तव्यंविघ्नानांनाशहेतवे ॥ गोविप्रसुरसाधूनांछंदसांपूजनंतथा ॥

॥ १२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदायशोदारोहिण्यौसुतकल्याणहेतवे ॥ वस्त्ररत्ननवान्नानांदानंनित्यंचचक्रतुः ॥ १३ ॥ अथव्रजेरा गो. १
ग. सं. मकृष्णौबालसिंहावलोकनौ ॥ पद्भ्यांचलंतौघोषेषुवर्धमानौबभूवतुः ॥ १४ ॥ श्रीदामसुबलाद्यैश्चवयस्यैर्व्रजबालकैः ॥ यमुनासि अ. १७
॥२१॥ कतेशुभ्रेलुठंतौसकुतूहलौ ॥ १५ ॥ कालिंद्युपवनेश्यामैस्तमालैःसघनैर्वृते ॥ कदंबकुंजशोभाढ्येचेरतूरामकेशवौ ॥ १६॥ जनयन्
गोपगोपीनामानंदंबाललीलया ॥ वयस्यैश्चोरयामासनवनीतंघृतंहरिः ॥ १७ ॥ एकदाह्युपनंदस्यपत्नीनाम्नाप्रभावती ॥ श्रीनंद
मंदिरंप्राप्तायशोदांप्राहगोपिका ॥१८॥ प्रभावत्युवाच ॥ नवनीतंघृतंदुग्धंदधितक्रंयशोमति ॥ आवयोर्भेदरहितंत्वत्प्रसादाच्चमेऽभ
वत् ॥ १९ ॥ नाहंवदामिचानेनस्तेयंकुत्रापिशिक्षितम् ॥ शिक्षांकरोषिनसुतेनवनीतमुषिस्वतः ॥ २० ॥ यदामयाकृताशिक्षातदा
धृष्टस्तवांगजः ॥ गालिप्रदानंदत्त्वाऽयंद्रवतिप्रांगणान्मम ॥२१॥ व्रजाधीशस्यपुत्रोयंभूत्वास्तेयंसमाचरेत् ॥ नमयाकथितंकिंचि
द्यशोदेतवगौरवात् ॥२२॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रुत्वाप्रभावतीवाक्यंयशोदानंदगेहिनी ॥ बालंनिर्भर्त्स्यतामाहसाम्नाप्रेमपरायणा
॥ २३ ॥ श्रीयशोदोवाच ॥ गवांकोटिर्गृहेमेस्तिगोरसैराद्रिताऽचला ॥ नजानेदधिमुड्बालंनात्तिसोत्रकदाचन ॥ २४ ॥ अनेनमु
षितंगव्यंतत्समंत्वंगृहाणमे ॥ तेशिशौमेशिशौभेदोनास्तिकिंचित्प्रभावति ॥ २५ ॥ नवनीतमुखंचैनमत्रत्वंह्यानयिष्यसि ॥ तदा
शिक्षांकरिष्यामिभर्त्सनंबंधनंतथा ॥ २६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रुत्वावाक्यंतदागोपीप्रसन्नागृहमागता ॥ एकदादधिचौर्यार्थंकृष्ण
स्तस्यागृहंगतः ॥ २७ ॥ वयस्यैर्बालकैःसार्द्धंपार्श्वकुड्येगृहस्यच ॥ हस्ताद्धस्तंसंगृहीत्वाशनैःकृष्णोविवेशह ॥ २८ ॥ शिक्यस्थं
गोरसंदृष्ट्वाहस्ताग्राह्यंहरिःस्वयम् ॥ उलूखलेपीठकेचगोपान्स्थाप्यारुरोहतम् ॥२९॥ तदपिप्रांशुनालभ्यंगोरसंशिक्यसंस्थितम् ॥ ॥२२॥
श्रीदाम्नासुबलेनापिदंडेनापितताडच॥ ३०॥भग्नभांडात्सर्वगव्यंवहद्भूमौमनोहरम्॥जघाससबलोमर्कैर्बालकैःसहमाधवः॥ ३१ ॥भ

ग्नभांडस्वनंश्रुत्वाप्राप्तागोपीप्रभावती॥ पलायितेषुबालेषुजग्राहश्रीकरंहरेः॥ ३२॥नीत्वामृषाश्रुंभीरुंचगच्छन्तीनन्दमंदिरम्॥अग्रे

नन्दंस्थितंदृष्ट्वामुखेवस्त्रंचकारह ॥ ३३ ॥ हरिर्विचिंतयन्नित्यंमातादंडंप्रदास्यति ॥ दधारतद्बालरूपंस्वच्छन्दगतिरीश्वरः ॥ ३४ ॥
सायशोदांसमेत्याशुप्राहगोपीरुषान्विता ॥ भांडंभग्नीकृतंसर्वंमुषितंदध्यनेनवै ॥ ३५ ॥ यशोदातत्सुतंवीक्ष्यहसंतीप्राहगोपिकां ॥
वस्त्रांतंचमुखाद्गोपीदूरीकृत्यवदांहसः ॥ ३६ ॥ अपवादोयदादेयोनिर्वासंकुरुमेपुरात् ॥ युष्मत्पुत्रकृतंचौर्यमस्मत्पुत्रकृतंभवेत् ॥
॥ ३७ ॥ जनलज्जासमायुक्तादूरीकृत्यमुखांबरम् ॥ सापिप्राहनिजंबालंवीक्ष्यविस्मितमानसा ॥ ३८ ॥ निष्पदस्त्वंकुतःप्राप्तोव्र
जसारोस्तिमेकरे ॥ वदन्तीत्थंचतंनीत्वानिर्गतानन्दमन्दिरात् ॥ ३९ ॥ यशोदारोहिणीनंदोरामोगोपाश्चगोपिकाः ॥ जहसुःकथ
यंतस्तेदृश्योन्यायोव्रजेमहान् ॥ ४० ॥ भगवांस्तुबहिर्वीथ्यांभूत्वाश्रीनन्दनन्दनः ॥ प्रहसन्गोपिकांप्राहधृष्टांगश्चंचलेक्षणः ॥
॥ ४१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ पुनर्मांयदिगृह्णासिकदाचित्त्वंहिगोपिके ॥ तेभर्तृरूपस्तुतदाभविष्यामिनसंशयः ॥ ४२ ॥ श्रीनारदउ
वाच ॥ श्रुत्वासाविस्मितागोपीगतागेहेथमैथिल ॥ तदासर्वगृहेगोप्योनगृह्णन्तिहरिंह्रिया ॥ ४३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलोक
खंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीकृष्णबालचरित्रेदधिस्तेयवर्णनंनामसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ गोपीगृहेषु
विचरन्नवनीतचौरःश्यामोमनोहरवपुर्नवकंजनेत्रः ॥ श्रीबालचन्द्रइववृद्धिगतोनराणांचित्तंहरन्निवचकारव्रजेचशोभाम् ॥ १ ॥
श्रीनंदनंदनमतीवचलंगृहीत्वागेहंनिधायमुमुहुर्नवनंदगोपाः ॥ सत्कंदुकैश्चसततंपरिपालयंतेगायंतऊर्जितसुखानजगत्स्मरंतः ॥
॥ २ ॥ राजोवाच ॥ नवोपनंदनामानिवदद्देवऋषेमम ॥ अहोभाग्यंतुयेषांवैतेपूर्वेकेइहागताः ॥ ३ ॥ तथाषड्वृषभानूनां
कर्माणिमंगलानिच ॥ श्रीनारदउवाच ॥ गयश्चविमलःश्रीशःश्रीधरोमंगलायनः ॥ ४ ॥ मंगलोरंगवल्लीशोरंगोजिर्देवनायकः॥
नवनंदाश्चकथिताबभूवुर्गोकुलेव्रजे ॥ ५ ॥ वीतहोत्रोग्निभुक्सांबःश्रीकरोगोपतिःश्रुतः ॥ व्रजेशःपावनःशांतउपनंदाःप्रकीर्ति
ताः ॥ ६ ॥ नीतिविन्मार्गदःशुक्लःपतंगोदिव्यवाहनः ॥ गोपेष्टश्चव्रजेराजन्ज्ञाताःषड्वृषभानवः ॥ ७ ॥ गोलोकेकृष्णचंद्रस्यनिकुं

जद्वारमाश्रिताः ॥ वेत्रहस्ताःश्यामलांगानवनंदाश्चतेस्मृताः ॥ ८ ॥ निकुंजेकोटिशोगावस्तासांपालनतत्पराः ॥ वंशीमयूर
पक्षाढ्याउपनंदाश्चतेस्मृताः ॥ ९ ॥ निकुंजदुर्गरक्षायांदंडपाशधराःस्थिताः ॥ षट्द्वारमास्थिताःषड्वैकथितावृषभानवः ॥ १० ॥
श्रीकृष्णस्येच्छयासर्वेगोलोकादागताभुवि ॥ तेषांप्रभाववंवक्तुंहिनसमर्थश्चतुर्मुखः ॥ ११ ॥ अहंकिमुवदिष्यामितेषांभाग्यं
महोदयम् ॥ तेषामारोहमास्थायबालकेलिर्बभौहरिः ॥ १२ ॥ एकदायमुनातीरेमृत्कृष्णेनावलीढिता ॥ यशोदांबालकाः
प्राहुरत्तिबालोमृदंतव ॥१३॥ बलभद्रेचवदतितदासानंदगेहिनी ॥करेगृहीत्वास्वसुतंभीरुनेत्रमुवाचह ॥ १४ ॥ श्रीयशोदोवाच ॥
कस्मान्मृदंभक्षितवान्महाज्ञभवान्वयस्याश्चवदंतिसाक्षात् ॥ ज्यायान्बलोयंवदतिप्रसिद्धंमाएवमर्थंनजहातिनेष्टम् ॥ १५ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ सर्वेमृषावादरताव्रजार्भकामातर्मयाक्वापिनमृत्प्रभक्षिता ॥ यदासमीचीनमनेनवाक्पथंतदामुखंपश्यमदीयमंज
सा ॥ १६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथगोपीबालकस्यपश्यंतीसुंदरंमुखम् ॥ प्रसारितंचदद्दशेब्रह्मांडंरचितंगुणैः ॥ १७ ॥ सप्तद्वीपा
न्सप्तसिंधून्सखंडान्सगिरीन्द्दढान् ॥ आब्रह्मलोकाँल्लोकांस्त्रीन्स्वात्मभिःसव्रजैःसह ॥ १८ ॥ दृष्ट्वानिमीलिताक्षीसाभूत्वाश्रीयमुना
तटे ॥ बालोऽयंमेहरिःसाक्षादितिज्ञानमयीह्यभूत् ॥ १९ ॥ तदाजहासश्रीकृष्णोमोहयन्निवमायया ॥ यशोदावैभवंदृष्टंनसस्मा
रगतस्मृतिः ॥ २० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगोलोकखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेब्रह्मांडदर्शनंनामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ एकदागोकुलेगोप्योममंथुर्दधिसर्वतः ॥ गृहेगृहेप्रगायन्त्योगोपालचरितंपरम् ॥१॥ यशोदापिसमुत्थायप्रातःश्री
नंदमंदिरे ॥ भांडेरायंविनिक्षिप्यममंथदधिसुंदरी ॥ २ ॥ मंजीररावंसंकुर्वन्बालःश्रीनंदनंदनः ॥ ननर्त्तनवनीतार्थंरायःशब्दकुतूह
लात् ॥ ३ ॥ बालकेलिर्बभौनृत्यन्मातःपार्श्वमनुभ्रमन् ॥ सुनादिकिंकिणीसंघझंकारंकारयन्मुहुः ॥ ४ ॥ हय्यंगवीनंसततंनवीनं
याचन्समातुर्मधुरंब्रुवन्सः ॥ आदायहस्तेऽश्मसुतंकृपासुधीर्बिभेदकृष्णोदधिमंथपात्रम् ॥५॥ पलायमानंस्वसुतंयशोदाप्रधावती

अथ गर्गसंहितायां द्वितीयं वृंदावनखंडं प्रारभ्यते

ग. सं. श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ कृष्णातीरेकोकिलाकेलिकीरेगुंजापुंजेदेवपुष्पादिकुंजे ॥ कंबुग्रीवौक्षिप्तबाहूचलन्तौराधा वृं. २
कृष्णौमंगलंमेभवेताम् ॥ १ ॥ अज्ञानतिमिरान्धस्यज्ञानांजनशलाकया ॥ चक्षुरुन्मीलितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः ॥ २ ॥ श्रीनार
॥ १ ॥ दउवाच ॥ एकदोपद्रवंवीक्ष्यनंदोनन्दान्सहायकान् ॥ वृषभानूपनंदांश्चवृषभानुवरांस्तथा ॥ ३ ॥ समाहूयपरान्वृद्धान्सभायांता अ. १
नुवाचह ॥ नंदउवाच ॥ किंकर्त्तव्यंतुवदतोत्पाताःसंतिमहावने ॥४॥ नारदउवाच ॥ तेषांश्रुत्वाऽथसन्नन्दोगोपोवृद्धोतिमंत्रवित् ॥
अंकेनीत्वारामकृष्णौनंदराजमुवाचह ॥ ५ ॥ सन्नंदउवाच ॥ उत्थातव्यमितोऽस्माभिःसर्वैःपरिकरैःसह ॥ गंतव्यंचान्यदेशेषुय
त्रोत्पातानसंत्तिहि ॥ ६ ॥ बालस्तेप्राणवत्कृष्णोजीवनंव्रजवासिनाम् ॥ व्रजेधनंकुलेदीपोमोहनोबाललीलया ॥ ७ ॥ हाबक्या
शकटेनापितृणावर्तेनबालकः ॥ मुक्तोयंद्रुमपातेनह्युत्पातंकिमतःपरम् ॥८॥ तस्माद्वृंदावनंसर्वैर्गंतव्यंबालकैःसह ॥ उत्पातेषुव्यतीते
षुपुनरागमनंकुरु ॥ ९ ॥ नंदउवाच ॥ कतिक्रोशैर्विस्तृतंतद्वनंवृंदावनंव्रजात् ॥ तल्लक्षणंतत्सुखंचवदबुद्धिमतांवर ॥ १० ॥ सन्नंद
उवाच ॥ प्रागुदीच्यांबर्हिषदोदक्षिणस्यांयदोःपुरात् ॥ पश्चिमायांशोणपुरान्माथुरंमंडलंविदुः ॥ ११ ॥ विंशद्योजनविस्तीर्णंसार्द्धं
यद्योजनेनवै ॥ माथुरंमंडलंदिव्यंव्रजमाहुर्मनीषिणः ॥ १२ ॥ मथुरायांशौरिगृहेगर्गाचार्यमुखाच्छ्रुतम् ॥ माथुरंमंडलंदिव्यंतीर्थं
राजेनपूजितम् ॥ १३ ॥ वनेभ्यस्तत्रसर्वेभ्योवनंवृंदावनंवरम् ॥ परिपूर्णतमस्यापिलीलाक्रीडंमनोहरम् ॥ १४ ॥ वैकुंठान्नापरोलो
कोनभूतोनभविष्यति ॥ एकंवृन्दावनंनामवैकुंठाच्चपरात्परम् ॥ १५ ॥ यत्रगोवर्द्धनोनामगिरिराजोविराजते ॥ कालिन्दीनिकटेय
त्रपुलिनंमंगलायनम् ॥ १६ ॥ बृहत्सानुर्गिरिर्यत्रयत्रनन्दीश्वरोगिरिः ॥ क्रोशानांचचतुर्विंशद्विस्तृतैःकाननैर्वृतम् ॥ १७ ॥ पश ॥ १ ॥
व्यंगोपगोपीनांगवांसेव्यंमनोहरम् ॥ लताकुंजावृतंतद्वैवनंवृंदावनंस्मृतम् ॥ १८ ॥ नंदउवाच ॥ कदाव्रजोऽयंसन्नंदतीर्थराजेनपू
जितः ॥ एतद्वेदितुमिच्छामिपरंकौतूहलंहिमे ॥ १९ ॥ सन्नंदउवाच ॥ शंखासुरोमहादैत्यःपुरानैमित्तिकेलये ॥ स्वपतोब्रह्मणःसो

पिबेदध्रुग्दैत्यपुंगवः ॥ २० ॥ जित्वादेवान्ब्रह्मलोकाद्धृत्वावेदानगतोर्णवे ॥ गतेषुयदिवेदेषुदेवानांचगतंबलम् ॥ २१ ॥ तदासा
क्षाद्धरिःपूर्णोधृत्वामात्स्यंवपुःपरम् ॥ नौमित्तिकलयांभोधौयुयुधेतेनयज्ञराट् ॥ २२ ॥ शूलंचिक्षेपहरयेशंखोदैत्योमहाबलः ॥ स्व
चक्रेणहरिःसाक्षात्तच्छूलंशतधाऽकरोत ॥ २३ ॥ हरिंतताडशिरसाशंखोविष्णुमुरःस्थले ॥ तस्यमूर्द्धप्रहारेणनचचालपरात्परः ॥
॥ २४ ॥ तदागदांसमादायमत्स्यरूपधरोहरिः ॥ पृष्ठेजघानतंदैत्यंशंखरूपंमहाबलम् ॥ २५ ॥ गदाप्रहारव्यथितःकिंचिद्व्याकु
लमानसः ॥ पुनरुत्थायसर्वेशंमुष्टिनासतताडह ॥ २६ ॥ तदाविष्णुःस्वचक्रेणसशृंगंतच्छिरोदृढम् ॥ जहारकुपितःसाक्षाद्भगवा
न्कमलेक्षणः २७ ॥ जित्वाशंखंदेववरैःसार्द्धंविष्णुर्व्रजेश्वर ॥ प्रयागमेत्यसहरिर्वेदांस्तान्ब्रह्मणेददौ ॥ २८ ॥ यज्ञंचकारविधिवत्स
र्वदेवगणैःसह ॥ प्रयागंचसमाहूयतीर्थराजंचकारह ॥ २९ ॥ तत्साक्षादक्षयवटःकृतोलीलातपत्रवत् ॥ मुनिभानुसुतेथोर्मिचामरै
स्तंविरेजतुः ॥ ३० ॥ तदैवसर्वतीर्थानिजंबूद्वीपस्थितानिच ॥ नीत्वाबलिंसमाजग्मुस्तीर्थराजायधीमते ॥ ३१ ॥ तीर्थराजंचसं
पूज्यनत्वातीर्थानिसर्वतः ॥ स्वधामानिययुर्नन्दहरौदेवैर्गतेसति ॥ ३२ ॥ तदैवनारदःप्राप्तोमुनीन्द्रःकलहप्रियः ॥ सिंहासनेभ्राज
मानंतीर्थराजमुवाचह ॥ ३३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तीर्थैःप्रपूजितस्त्वंवैतीर्थराजमहातपः ॥ तुभ्यंचसर्वतीर्थानिमुख्यानीहबलिंद
दुः ॥३४॥ व्रजाद्वृंदावनादीनिनागतानीहतेपुरः ॥ तीर्थानांराजराजस्त्वंप्रमत्तस्तेस्तिरस्कृतः ॥३५॥ संनन्दउवाच ॥ इतिप्रभाष्य
तंसाक्षाद्गतेदेवर्षिसत्तमे ॥ तीर्थराजस्तदाक्रुद्धोहरिलोकंजगामह ॥ ३६ ॥ नत्वाहरिंपरिक्रम्यपुरःस्थित्वाकृतांजलिः ॥ सर्वतीर्थैः
परिवृतःश्रीनाथंप्राहतीर्थराट् ॥३७॥ तीर्थराजउवाच ॥ हेदेवदेवप्राप्तोहंतीर्थराजस्त्वयाकृतः ॥ बलिंददुर्मेतीर्थानिमथुरामंडलंवि
ना ॥ ३८ ॥ प्रमत्तैर्व्रजतीर्थैश्चतैरहंतुतिरस्कृतः ॥ तस्मात्तुभ्यंचकथितंप्राप्तोऽहंतवमंदिरे ॥ ३९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ धरायां
सर्वतीर्थानांत्वंकृतस्तीर्थराण्मया ॥ किंतुस्वस्यगृहस्यापिनकृतोराटत्वमेवहि ॥ ४० ॥ किंत्वंममेमंदिरंलिप्सुर्मत्तवद्भाषसेकथम् ॥

 तीर्थराजगृहंगच्छशृणुवाक्यंशुभंचमे ॥ ४१ ॥ मथुरामंडलंसाक्षान्मंदिरंमेपरात्परम् ॥ लोकत्रयात्परंदिव्यंप्रलयेपिनसंहृतम् ॥
॥ ४२ ॥ सन्नन्दउवाच ॥ इतिश्रुत्वातीर्थराजोविस्मितोऽभूद्गतस्मयः ॥ आगत्यनत्वासंपूज्यमाथुरंव्रजमंडलं ॥४३॥ ततःप्रदक्षिणी
॥ २ ॥ कृत्यस्वधामगतवान्पुनः ॥ धरायामानभंगार्थंपूर्वंमेतत्प्रदर्शितम् ॥ मयातवाग्रेकथितंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥४४॥ नन्दउवाच॥
धरायामानभंगार्थंकेनपूर्वंप्रदर्शितम् ॥ एतन्मेवदगोपेशमाथुरंव्रजमंडलम् ॥ ४५ ॥ सन्नन्दउ० ॥ आदौवाराहकल्पेस्मिन्हरिर्वारा
हरूपधृक् ॥ रसातलात्समुद्धृत्यगांबभौदंष्ट्रयाप्रभुः ॥ ४६ ॥ गच्छन्तंवारिवृन्देषुभगवन्तंरमेश्वरम् ॥ दंष्ट्राग्रेशोभितापृथ्वीप्राहदेवं
जनार्दनम् ॥ ४७ ॥ धरोवाच ॥ देवकुत्रस्थलेत्वंवैस्थापनांमेकरिष्यसि ॥ जलपूर्णंजगत्सर्वंदृश्यतेवदहेप्रभो ॥४८॥ वाराहउ०॥
यदावृक्षाःप्रदृष्टाहिभवन्त्योद्वेगताजले ॥ तदातेस्थापनाभूयात्पश्यंतीगच्छभूरुहान् ॥४९ ॥ धरोवाच ॥ स्थावराणांतुरचनाममो
परिसमास्थिता ॥ अन्यास्थिकिंवाधरणीत्वहंहिधारणामयी ॥ ५० ॥ सन्नंदउवाच ॥ वदंतीत्थंददर्शाग्रेजलेवृक्षान्मनोहरान् ॥
वीक्ष्यपृथ्वीहरिंप्राहसर्वतोविगतस्मया ॥ ५१ ॥ धरोवाच ॥ देवकस्मिंस्थलेवृक्षाःसन्तिह्येतेसपल्लवाः ॥ इदंमनसिमेचित्रंवदयज्ञ
पतेप्रभो ॥ ५२ ॥ वाराहउवाच ॥ माथुरंमंडलंदिव्यंदृश्यतेऽग्रेनितंबिनि ॥ गोलोकभूमिसंयुक्तंप्रलयेपिनसंहृतम् ॥ ५३ ॥ सन्न
न्दउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाविस्मितापृथ्वीगतमानाबभूवह ॥तस्मान्नन्दमहाबाहोव्रजोयंसर्वतोधिकः ॥५४॥ श्रुत्वेदंव्रजमाहात्म्यंजीव
न्मुक्तोभवेन्नरः ॥ तीर्थराजात्परंविद्धिमाथुरंव्रजमंडलं ॥ ५५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीवृन्दावनखंडेनन्दसन्नन्दसंवादेवृन्दावना
गमनोद्योगवर्णनंनामप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ नन्दउवाच॥हेसन्नन्दमहाप्राज्ञसर्वज्ञोसिबहुश्रुतः ॥व्रजमंडलमाहात्म्यंवदतस्तेमुखा ॥ २ ॥
च्छ्रुतं॥१॥गिरिर्गोवर्द्धनोनामतस्योत्पत्तिंचमेवद॥कस्मादेनंगिरिवरंगिरिराजंवदन्तिहि॥२॥ यमुनेयंनदीसाक्षात्कस्माल्लोकात्समाग
ता ॥ तन्माहात्म्यंचवदमेत्वमसिज्ञानिनांवरः॥ ३॥ सन्नन्दउवाच ॥ एकदाहास्तिनपुरेभीष्मंधर्मभृतांवरम् ॥ पप्रच्छपांडुरित्थंतं

जनानांचानुशृण्वताम् ॥ ४ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकाधिपतिःप्रभुः ॥ ५ ॥
भुवोभारावतारायगच्छन्देवोजनार्दनः ॥ राधांप्राहप्रियेभीरुगच्छत्वमपिभूतले ॥ ६ ॥ राधोवाच ॥ यत्रवृंदावनंनास्तिनयत्रयमु
नानदी ॥ यत्रगोवर्द्धनोनास्तितत्रमेनमनःसुखम् ॥ ७ ॥ सन्नंदउवाच ॥ वेदनागक्रोशभूमिंस्वधाम्नःश्रीहरिःस्वयम् ॥ गोवर्द्धनं
चयमुनांप्रेषयामासभूपरि ॥ ८ ॥ वेदनागक्रोशभूमिःसापिचात्रसमागता ॥ चतुर्विंशद्वनैर्युक्तासर्वलोकैश्चवन्दिता ॥ ९ ॥ भारता
त्पश्चिमदिशिशाल्मलीद्वीपमध्यतः ॥ गोवर्द्धनोजन्मलेभेपत्न्यांद्रोणाचलस्यच ॥ १० ॥ गोवर्द्धनोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ हि
मालयसुमेर्वाद्याःशैलाःसर्वेसमागताः ॥ ११ ॥ नत्वाप्रदक्षिणीकृत्यपूजांकृत्वाविधानतः ॥ गोवर्द्धनस्यपरमांस्तुतिंचक्रुर्महाद्रयः
॥ १२ ॥ शैलाऊचुः ॥ त्वंसाक्षात्कृष्णचंद्रस्यपरिपूर्णतमस्यच ॥ गोलोकेगोगणैर्युक्तेगोपीगोपालसंयुते ॥ १३ ॥ त्वंहिगोवर्द्धनो
नामवृन्दारण्येविराजसे ॥ त्वन्नोगिरीणांसर्वेषांगिरिराजोसिसांप्रतम् ॥ १४ ॥ नमोवृन्दावनांकायतुभ्यंगोलोकमौलिने ॥ पूर्णब्र
ह्मातपत्रायनमोगोवर्द्धनायच ॥ १५ ॥ सन्नन्दउवाच ॥ इतिस्तुत्वाऽथगिरयोजग्मुःस्वंस्वंगृहंततः ॥ शैलोगिरिवरःसाक्षाद्गिरिरा
जइतिस्मृतः ॥ १६ ॥ एकदातीर्थयायीचपुलस्त्योमुनिसत्तमः ॥ द्रोणाचलसुतंश्यामंगिरिंगोवर्द्धनंवरम् ॥ १७ ॥ माधवीलतिका
पुष्पंफलभारसमन्वितम् ॥ निर्झरैर्नादितंशान्तंकंदरामंगलायनम् ॥ १८ ॥ तपोयोगंरत्नमयंशतशृंगंमनोहरम् ॥ चित्रधातुविचि
त्रांगंसटंकंपक्षिसंकुलम् ॥ १९ ॥ मृगैःशाखामृगैर्व्याप्तंमयूरध्वनिमंडितम् ॥ मुक्तिप्रदंमुमुक्षूणांतंददर्शमहामुनिः ॥ २० ॥ तल्लि
प्सुर्मुनिशार्दूलोद्रोणपार्श्वंसमागतः ॥ पूजितोद्रोणगिरिणापुलस्त्यःप्राहतंगिरिम् ॥ २१ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ हेद्रोणत्वंगिरीन्द्रोसि
सर्वदेवैश्चपूजितः ॥ दिव्यौषधिसमायुक्तःसदाजीवनदोनृणाम् ॥ २२ ॥ अर्थीतवांतिकेप्राप्तःकाशिस्थोहंमहामुनिः ॥ गोवर्द्धनंसुतं
देहिनान्यैर्मेऽत्रप्रयोजनम् ॥ २३ ॥ विश्वेश्वरस्यदेवस्यकाशीनाम्नामहापुरी ॥ यत्रपापीमृतःसद्यःपरंमोक्षंप्रयातिहि ॥ २४ ॥ यत्र

 गंगागतासाक्षाद्विश्वनाथोपियत्रवै ॥ तत्रैवस्थापयिष्यामियत्रकोपिनपर्वतः ॥ २५ ॥ गोवर्द्धनेतवसुतेलतावृक्षसमाकुले ॥ तस्मिं
स्तपःकरिष्यामिजातोयंमेमनोरथः ॥ २६ ॥ सन्नंदउवाच ॥ पुलस्त्यवचनंश्रुत्वास्वसुतस्नेहविह्वलः ॥ अश्रुपूर्णोद्रोणगिरिस्तंमुनिं
 वाक्यमब्रवीत् ॥ २७ ॥ द्रोणउवाच ॥ पुत्रस्नेहाकुलोहंवैपुत्रोमेऽयमतिप्रियः ॥ तेशापभयभीतोहंवदाम्येनंमहामुने ॥२८॥ हेपुत्र
गच्छमुनिनाभारतेकर्मकेशुभे ॥ त्रैवर्ग्यंलभतेयत्रनृभिर्मोक्षमपिक्षणात् ॥ २९ ॥ गोवर्द्धनउवाच ॥ मुनेकथंमांनयसिलंबितंयोज
नाष्टकम् ॥ योजनद्वयमुच्चांगंपंचयोजनविस्तृतम् ॥ ३० ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ उपविश्यकरेमेत्वंगच्छपुत्रयथासुखम् ॥ वाहयामिक
रेत्वांवैयावत्काशींसमागतः ॥ ३१ ॥ गोवर्द्धनउवाच ॥ मुनेयत्रस्थलेभूम्यांस्थापनांमेकरिष्यसि ॥ करिष्यामिनचोत्थानंतद्भू
म्याःशपथोमम ॥ ३२ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ अहमाशाल्मलिद्वीपान्मर्यादीकृत्यकोशलम् ॥ नस्थापनांकरिष्यामिशपथस्तेपिमेप
थि ॥ सन्नंदउवाच ॥ ३३ ॥ मुनेःकरतलेतस्मिन्नारुरोहमहाचलः ॥ प्रणम्यपितरंद्रोणमश्रुपूर्णाकुलेक्षणः ॥ ३४ ॥ मुनिस्तंदक्षि
णकरेधृत्वागच्छञ्छनैःशनैः ॥ स्वतेजोदर्शयन्नृणांप्राप्तोऽभूद्व्रजमंडले ॥ ३५ ॥ जातिस्मरोगिरिस्तत्रप्राहेदंपथिचिंतयन् ॥ परिपूर्ण
तमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ ३६ ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्व्रजेऽत्रावतरिष्यति ॥ बाललीलांचकैशोरींचेष्टांगोपालबाल
कैः ॥ ३७ ॥ दानलीलांमानलीलांहरिरत्रकरिष्यति ॥ तस्मान्मयानगन्तव्यंभूमिश्चेयंकलिन्दजा ॥ ३८ ॥ गोलोकाद्राधयासार्द्धं
श्रीकृष्णोत्रागमिष्यति ॥ कृतकृत्योभविष्यामिकृत्वातद्दर्शनंपरम् ॥ ३९ ॥ इतिविचार्यमनसाभूरिभारंददौकरे ॥ तदामुनिश्चश्रां
तोभूद्भूतपूर्वगतस्मृतिः ॥ ४० ॥ करादुत्तार्यतंशैलंनिधायव्रजमंडले ॥ लघुशंकाजपार्थंहिगतोभूद्भारपीडितः ॥ ४१ ॥ कृत्वाशौचं
जलेस्नात्वापुलस्त्योमुनिसत्तमः ॥ उत्तिष्ठेतिमुनिःप्राहगिरिंगोवर्द्धनंपरम् ॥ ४२ ॥ नोत्थितंभूरिभाराढ्यंकराभ्यांतंमहामुनिः ॥
स्वतेजसाबलेनापिग्रहीतुमुपचक्रमे ॥ ४३ ॥ मुनिनासंगृहीतोपिगिरिराजोगिरार्द्रया ॥ नचचालांगुलिंकिंचित्तदपिद्रोणनन्द

नः ॥ ४४ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ गच्छगच्छगिरिश्रेष्ठभारंमाकुरुमाकुरु ॥ मयाज्ञातोसिरुष्टस्त्वमभिप्रायंवदाशुमे ॥ ४५ ॥ गोवर्द्ध
नउवाच ॥ मुनेऽत्रमेनदोषोस्तित्वयामेस्थापनाकृता ॥ करिष्यामिनचोत्थानंपूर्वंमेशपथःकृतः ॥ ४६ ॥ सन्नन्दउवाच ॥ पुलस्त्यो
मुनिशार्दूलःक्रोधात्प्रचलितेन्द्रियः ॥ स्फुरदोष्ठोद्रोणपुत्रंशशापविगतोद्यमः ॥ ४७ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ गिरेत्वयाऽतिधृष्टेननकृतो
मेमनोरथः ॥ तस्मात्तुतिलमात्रंहिनित्यंत्वंक्षीणतांव्रज ॥ ४८ ॥ सन्नन्दउवाच ॥ काशींगतेपुलस्त्यर्षौत्वयंगोवर्धनोगिरिः ॥ नित्यं
संक्षीयतेनन्दतिलमात्रंदिनेदिने ॥ ४९ ॥ यावद्भागीरथीगंगायावद्गोवर्द्धनोगिरिः ॥ तावत्कलेःप्रभावस्तुभविष्यतिनकर्हिचित् ॥
॥ ५० ॥ गोवर्द्धनस्यप्रकटंचरित्रंनृणांमहापापहरंपवित्रम् ॥ मयातवाग्रेकथितंविचित्रंसुमुक्तिदंकौरुचिरंनचित्रं ॥ ५१ ॥ इतिश्री
मद्गर्गसंहितायांश्रीवृन्दावनखण्डेगिरिराजोत्पत्तिकथनंनामद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ सन्नंदउवाच ॥ गोलोकेहरिणाज्ञप्ताकाले
न्दीसरितांवरा ॥ कृष्णंप्रदक्षिणीकृत्यगन्तुमभ्युदिताऽभवत् ॥ १ ॥ तदैवविरजासाक्षाद्गंगाब्रह्मद्रवोद्भवा ॥ द्वेनद्योयमुनायांतुसंप्र
लीनेबभूवतुः ॥ २ ॥ परिपूर्णतमांकृष्णांतस्मात्कृष्णस्यनन्दराट् ॥ परिपूर्णतमस्यापिपट्टराज्ञींविदुर्जनाः ॥ ३ ॥ ततोवेगेनमहता
कालिन्दीसरितांवरा ॥ बिभेदविरजावेगंनिकुंजद्वारनिर्गता ॥ ४ ॥ असंख्यब्रह्मांडचयंस्पृष्ट्वाब्रह्मद्रवंगता ॥ भिन्दन्तीतज्जलंदीर्घं
स्ववेगेनमहानदी ॥ ५ ॥ वामपादांगुष्ठनखभिन्नब्रह्मांडमस्तके ॥ श्रीवामनस्यविवरेब्रह्मद्रवसमाकुले ॥ ६ ॥ तस्मिन्श्रीगंगया
सार्द्धंप्रविष्टाभूत्सरिद्वरा ॥ वैकुंठंचाजितपदंसंप्राप्यध्रुवमंडले ॥ ७ ॥ ब्रह्मलोकमभिव्याप्यपतन्तीब्रह्ममंडलात् ॥ ततःसुराणांश
तशोलोकाल्लोकंजगामह ॥ ८ ॥ ततःपपातवेगेनसुमेरुगिरिमुर्द्धनि ॥ गिरिकूटानतिक्रम्यभित्वागंडशिलातटान् ॥ ९ ॥ सुमेरोर्द
क्षिणदिशांगन्तुमभ्युदिताऽभवत् ॥ ततःश्रीयमुनासाक्षाच्छ्रीगंगायांविनिर्गता ॥ १० ॥ गंगातुप्रययौशैलंहिमवन्तंमहानदी ॥
कृष्णातुप्रययौशैलंकालिंदंप्राप्यसायदा ॥ ११ ॥ कालिंदीतिसमाख्याताकालिंदप्रभवायदा ॥ कलिंदगिरिसानूनांगंडशैलतटान्

ग. सं. दृढान् ॥ १२ ॥ भित्त्वालुठन्तीभूखंडेकृष्णावेगवतीसती ॥ देशान्पुनन्तीकालिन्दीप्राप्तवान्खांडवेवने ॥ १३ ॥ परिपूर्णतमंसाक्षा वृं. २
च्छ्रीकृष्णंवरमिच्छती ॥ धृत्वावपुःपरंदीव्यंतपस्तेपेकलिन्दजा ॥ १४ ॥ पित्राविनिर्मितेगेहेजलेऽद्यापिसमाश्रिता ॥ ततोवेगेन अ. ३
॥ ४ ॥ कालिन्दीप्राप्ताऽभूद्व्रजमंडले ॥१५॥ वृन्दावनसमीपेचमथुरानिकटेशुभे ॥ श्रीमहावनपार्श्वेचसैकतेरमणस्थले ॥ १६ ॥ श्रीगोकु
लेचयमुनायूथीभूत्वातिसुन्दरी ॥ श्रीकृष्णचन्द्ररासार्थंनिजवासंचकारह ॥ १७ ॥ अथव्रजाद्व्रजन्तीसाव्रजविक्षेपविह्वला ॥ प्रेमा
नन्दाश्रुसंयुक्ताभूत्वापश्चिमवाहिनी ॥ १८ ॥ ततस्त्रिवारंवेगेननत्वाथोव्रजमंडले ॥ देशान्पुनंतीप्रययौप्रयागंतीर्थसत्तमम् ॥१९॥
पुनःश्रीगंगयासार्धंक्षीराब्धिंसाजगामह ॥ देवाःसुवर्षंपुष्पाणांचक्रुर्दिविजयध्वनिम् ॥ २० ॥ कृष्णाश्रीयमुनासाक्षात्कालिन्दीस
रितांवरा ॥ समुद्रमेत्यश्रीगंगांप्राहगद्गदयागिरा ॥ २१ ॥ यमुनोवाच ॥ हेगंगेत्वंतुधन्यासिसर्वब्रह्मांडपावनी ॥ कृष्णपादाब्जसं
भूतासर्वलोकैकवन्दिता ॥ २२ ॥ ऊर्ध्वंयामिहरेर्लोकंगच्छत्वमपिहेशुभे ॥ त्वत्समानंहिदिव्यंचनभूतंनभविष्यति ॥ २३ ॥ सर्व
तीर्थमयीगंगातस्मात्त्वांप्रणमाम्यहम् ॥ यत्किंचिद्धाप्रकथितंतत्क्षमस्वसुमंगले ॥ २४ ॥ गंगोवाच ॥ हेकृष्णेत्वंतुधन्यासिसर्वब्र
ह्माण्डपावनी ॥ कृष्णवामांससंभूतापरमानन्दरूपिणी ॥ २५ ॥ परिपूर्णतमासाक्षात्सर्वलोकैकवन्दिता ॥ परिपूर्णतमस्यापिश्री
कृष्णस्यमहात्मनः ॥ २६ ॥ पट्टराज्ञींपरांकृष्णेकृष्णांत्वांप्रणमाम्यहम् ॥ तीर्थैर्देवैर्दुर्लभात्वंगोलोकेऽपिचदुर्घटा ॥ २७ ॥ अहंया
स्यामिपातालंश्रीकृष्णस्याज्ञयाशुभम् ॥ त्वद्वियोगातुराहंवैपानंकर्तुंनचक्षमा ॥ २८ ॥ यूथीभूत्वाभविष्यामिश्रीव्रजेरासमंडले ॥ ॥ ४ ॥
यत्किंचिन्मेप्रकथितंतत्क्षमस्वहरिप्रिये ॥ २९ ॥ सन्नन्दउवाच ॥ इत्थंपरस्परंनत्वाद्वेनद्योययतुर्द्रुतम् ॥ लोकान्पवित्रीकुर्वन्तीपा
तालेस्वःसरिद्गता ॥ ३० ॥ सापिभोगवतीनाम्नाबभौभोगवतीवने ॥ यज्जलंसत्रिनयनःशेषोमूर्ध्नाबिभर्त्तिहि ॥ ३१ ॥ अथकृ
ष्णास्ववेगेनभित्त्वासप्ताब्धिमंडलम् ॥ सप्तद्वीपमहीपृष्ठेलुठन्तीवेगवत्तरा ॥ ३२ ॥ गत्वास्वर्णमयींभूमिंलोकालोकाचलंगता ॥

तत्सानुगंडशैलानांतटंभित्वाकलिन्दजा ॥ ३३ ॥ तन्मूर्ध्निचोत्पपाताशुस्फुरवज्जलधारया ॥ उद्गच्छन्तीतदूर्ध्वंसाययौस्वर्गंतुना
किनाम् ॥ ३४ ॥ आब्रह्मलोकंलोकांस्तानभिव्याप्यहरेःपदम् ॥ ब्रह्मांडरंध्रंश्रीब्रह्मद्रवयुक्तंसमेत्यसा ॥ ३५ ॥ पुष्पवर्षप्रवर्षत्सु
देवेषुप्रणतेषुच ॥ पुनःश्रीकृष्णगोलोकमारुरोहसरिद्वरा ॥ ३६ ॥ कलिन्दगीरिनन्दिनीनवचरित्रमेतच्छुभंश्रुतंचयदिपाठितंभुवि
तनोतिसन्मंगलम् ॥ जनोपियदिधारयेत्किलपठेच्चयोनित्यशःसयातिपरमंपदंनिजनिकुंजलीलावृतम् ॥३७॥इतिश्रीमद्गर्गसंहिता
यांश्रीवृन्दावनखण्डेनंदसन्नंदसंवादेकालिंद्यागमनवर्णनंनामतृतीयोऽध्यायः ॥३॥ ॥ श्रीनारदउवाच॥संनन्दस्यवचःश्रुत्वागन्तुं
नन्दःसमुद्यतः ॥ सर्वैर्गोपगणैःसार्द्धंमुदितोभून्महामनाः ॥ १ ॥ यशोदयाचरोहिण्यासर्वगोपीगणैःसह ॥ अश्वैरथैर्वीरजनैर्मंडि
तोविप्रमंडलैः ॥ २ ॥ गोभिश्चशकटैर्युक्तोवृद्धैर्बालैस्तथाऽनुगैः ॥ गायकैर्गीयमानश्चशंखदुंदुभिनिःस्वनैः ॥ ३॥ पुत्राभ्यांरामकृष्णा
भ्यांनन्दराजोमहामतिः ॥ रथमारुह्यहेराजन्वनंवृन्दावनंययौ ॥४ ॥ वृषभानुवरोगोपोगजमारुह्यभार्यया ॥ अंकेनीत्वासुतांराधां
गीयमानश्चगायकैः ॥ ५ ॥ मृदंगतालवीणानांवेणुनांकलनिःस्वनैः ॥ गोपालगोगणैःसार्द्धंवृन्दारण्यंजगामह ॥ ६॥ उपनन्दास्तथा
नन्दास्तथाषट्वृषभानवः ॥ सर्वैःपरिकरैःसार्द्धंजग्मुर्वृंदावनंवनम् ॥ ७ ॥ वृदावनेसंप्रविश्यगोपाःसर्वेसहानुगाः ॥ घोषान्विधाय
वसतीर्वासंचक्रुरितस्ततः ॥ ८ ॥ सभामंडपसंयुक्तंसदुर्गंपरिखायुतं ॥ चतुर्योजनविस्तीर्णंसप्तद्वारसमन्वितम् ॥ ९ ॥ सरोवरैः
परिवृतंराजमार्गंमनोहरम् ॥ सहस्त्रकुंजंचपुरंवृषभानुरचीकृपत् ॥ १० ॥ श्रीकृष्णोनन्दनगरेवृषभानुपुरेऽर्भकैः ॥ चचारक्रीड
नपरोगोपीनांप्रीतिमाहवन् ॥ ११ ॥ अथवृन्दावनेराजन्सर्वगोपालसंमतौ ॥ बभूवतुर्वत्सपालौरामकृष्णौमनोहरौ ॥ १२ ॥
चारयामासतुर्वत्सान्ग्रामसीम्न्यर्भकैःसह ॥ कालिन्दीनिकटेपुण्येपुलिनेरामकेशवौ ॥१३॥ निकुंजेषुचकुंजेषुसंप्रलीनावितस्ततः॥
रिंगमाणौचकुत्रापिनन्दंतौचेरतुर्वने ॥ १४ ॥ किंकिणीजालसंयुक्तौसिंजन्मंजीरनूपुरौ ॥ नीलपीतांबरधरौहारकेयूरभूषितौ ॥१५॥

क्षेपणैःक्षिपतौबालैर्वंशीवादनतत्परौ ॥ मुखेनकिंकिणिशब्दंकुर्वद्भिर्बालकैश्वतौ ॥ १६ ॥ धावन्तौपक्षिभिश्छायांरेजतूरामके
 शवौ ॥ मयूरपक्षसंयुक्तौपुष्पपल्लवभूषितौ ॥ १७ ॥ एकदावत्सवृन्देषुप्राप्तंवत्सासुरंनृप ॥ कंसप्रणोदितंज्ञात्वाशनैस्तत्रजगामह
॥ १८ ॥ धावन्गोपेषुसर्वत्रलांगूलंचालयन्मुहुः ॥ दैत्यःपश्चिमपादाभ्यांहरिमंसेतताडह ॥ १९ ॥ पलायितेषुबालेषुकृष्णस्तंपा
 दयोर्द्वयोः ॥ गृहीत्वाभ्रामयित्वाऽथपातयामासभूतले ॥ २० ॥ पुनर्नीत्वाकराभ्यांतंकपित्थेप्राहिणोद्धरिः ॥ तदामृत्युंगतेदैत्येक
पित्थोपिमहाद्रुमः ॥ २१ ॥ कपित्थान्पातयामासतदद्भुतमिवाभवत् ॥ विस्मितेषुचबालेषुसाधुसाध्वितिवादिषु ॥ २२ ॥ दिवि
देवाजयारावैःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ तद्दैत्यस्यमहज्ज्योतिःकृष्णेलीनंबभूवह ॥ २३ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ अहोपूर्वंसुकृतकृत्कोयंव
त्सासुरोमुने ॥ श्रीकृष्णेलीनतांप्राप्तःश्रीप्रपूर्णेपरात्परे ॥ २४ ॥ नारदउवाच ॥ मुरुपुत्रोमहादैत्यःप्रमीलोनामदेवजित् ॥ वसिष्ठ
स्याश्रमेप्राप्तोनन्दिनींगांददर्शह ॥ २५ ॥ तल्लिप्सुर्ब्राह्मणोभूत्वाययाचेगांमनोहराम् ॥ तूष्णींस्थितेगौरुवाचवसिष्ठेदिव्यदर्शने ॥
॥ २६ ॥ नन्दिन्युवाच ॥ मुनीनांगांसमाहर्तुंभूत्वाविप्रःसमागतः ॥ दैत्योसिमुरुजस्तस्माद्गोवत्सोभवदुर्मते ॥ २७ ॥ श्रीनारदउ
वाच ॥ तदैववत्सरूपोभून्मुरुपुत्रोमहासुरः ॥ वसिष्ठंगांपरिक्रम्यनत्वात्राहीत्युवाचह ॥ २८ ॥ गौरुवाच ॥ द्वापरान्तेमहादैत्यवृ
न्दारण्येयदातव ॥ गोवत्सेषुगतस्यापितदामुक्तिर्भविष्यति ॥ २९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ परिपूर्णतमेसाक्षात्कृष्णेपतितपावने ॥
तस्माद्वत्सासुरोदैत्योलीनोभून्नहिविस्मयः ॥ ३० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीवृन्दावनखण्डेवत्सासुरमोक्षोनामचतुर्थोऽध्यायः॥
॥४॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एकदाचारयन्वत्सान्सरामोबालकैर्हरिः ॥ यमुनानिकटेप्राप्तंबकंदैत्यंददर्शह ॥१॥ श्वेतपर्वतसंकाशो
बृहत्पादोघनध्वनिः ॥ पलायितेषुबालेषुवज्रतुंडोऽग्रसद्धरिम् ॥ २ ॥ रुदन्तोबालकाःसर्वेगतप्राणाइवाभवन् ॥ हाहाकारंतदाकृत्वा
देवाःसर्वेसमागताः ॥ ३ ॥ इन्द्रोवज्रंतदानत्वातंतताडमहाबकम् ॥ तेनघातेनपतितोनममारसमुत्थितः ॥ ४ ॥ ब्रह्मापिब्रह्मदं

डेनतंतताडपुरुषान्वितः ॥ तेनघातेनपतितोमूर्च्छितोघटिकाद्वयम् ॥५॥ विधुन्वन्स्वतनुंवेगाज्जृंभितःपुनरुत्थितः ॥ नममारतदा
दैत्योजगर्जघनवद्बली ॥ ६ ॥ त्रिलोचनस्त्रिशूलेनतंजघानमहासुरं ॥ छिन्नैकपक्षोदैत्योपिनमृतोऽतिभयंकरः ॥ ७ ॥ वायव्यास्त्रेण
वायुस्तंसंजघानबकंततः ॥ उच्चचालबकस्तेनपुनस्तत्रस्थितोऽभवत् ॥ ८ ॥ यमस्तंयमदंडेनताडयामासचाग्रतः ॥ तेनदंडेननमृ
तोबकोवैचंडविक्रमः ॥ ९ ॥ दंडोपिभग्नतांप्रागात्सक्षतोनाभवद्बकः ॥ तदैवचाग्रतःप्राप्तश्चंडांशुश्चंडविक्रमः ॥ १० ॥ शतबाणैर्बकं
दैत्यंसंजघानधनुर्धरः ॥ तीक्ष्णैःपक्षगतैर्बाणैर्नममारबकस्ततः ॥ ११ ॥ धनदस्तंचखड्गेनसुतीक्ष्णेनजघानह ॥ छिन्नद्वितीयपक्षो
ऽभून्नमृतोदैत्यपुंगवः ॥ १२ ॥ नीहारास्त्रेणतंसोमःसंजघानमहाबकम् ॥ शीतार्त्तोमूर्च्छितोदैत्योनमृतःपुनरुत्थितः ॥ १३ ॥ आ
ग्नेय्यास्त्रेणतंह्यग्निःसंतताडमहाबकम् ॥ भस्मरोमाऽभवद्दैत्योनममारमहाखलः ॥ १४ ॥ अपांपतिस्तंपाशेनबध्वाकौविचकर्षह ॥
कर्षणात्समहापापश्छिन्नोऽभून्नमृतश्चवै ॥ १५ ॥ तताडगदयातंवैभद्रकालीतरस्विनी ॥ मूर्च्छितस्तत्प्रहारेणपरंकश्मलतांययौ ॥
॥ १६ ॥ क्षतमूर्द्धासमुत्थायविधुन्वन्स्वतनुंपुनः ॥ जगर्जघनवद्वीरोबकोदैत्योमहाखलः ॥ १७ ॥ तदाशक्तिधरःशक्तिंतस्मैचिक्षेप
सत्वरः ॥ तयैकपादोभग्नोभून्नमृतःपक्षिणांवरः ॥ १८ ॥ तदाक्रोधेनसहसाधावन्दैत्यस्ताडितस्वनः ॥ देवान्विद्रावयामासस्वचं
च्वातीक्ष्णतुण्डया ॥ १९ ॥ अग्रेपलायितान्देवानन्वधावद्बकोऽम्बरे ॥ पुनस्तत्रगतोदैत्योनादयन्मण्डलंदिशाम् ॥ २० ॥ तदा
देवर्षयःसर्वेसर्वेब्रह्मर्षयोद्विजाः ॥ श्रीनन्दनन्दनायाशुसफलांचाशिषंददुः ॥ २१ ॥ तदैवकृष्णस्तन्मध्येततानवपुरुज्ज्वलम् ॥
चच्छर्दकृष्णंसहसाक्षतकंठोमहाबकः ॥ २२ ॥ पुनःकृष्णंसमाहर्तुंतीक्ष्णयातुंडयाऽऽगतम् ॥ पुच्छेगृहीत्वातंकृष्णःपोथयामास
भूतले ॥ २३ ॥ पुनरुत्थायतुण्डंस्वंप्रसार्य्यावस्थितंबकम् ॥ ददारतुंडेहस्ताभ्यांकृष्णःशाखांगजोयथा ॥ २४ ॥ तदामृतस्यदै
त्यस्यज्योतिःकृष्णेसमाविशत् ॥ देवतावव्रृषुःपुष्पैर्जयरावैःसमन्विताः ॥ २५ ॥ गोपालाविस्मिताःसर्वेकृष्णंसंश्लिष्यसर्वतः ॥

ग. सं. ऊचुस्त्वंकुशलीभूतोमुक्तोमृत्युमुखात्सखे ॥ २६ ॥ एवंकृष्णोबकंहत्वासबलोबालकैःसह ॥ गोवत्सैर्हर्षितोगायन्नाययौराजमन्दिरे वृं. २
॥ २७ ॥ परिपूर्णतमस्यास्यश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ जगुर्गृहेगताबालाःश्रुत्वेदंतेऽतिविस्मिताः ॥ २८ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ को
॥ ६ ॥ यंदैत्यःपूर्वकालेकस्मात्केनबकोऽभवत् ॥ पूर्णब्रह्मणिसर्वेशेश्रीकृष्णेलीनतांगतः ॥ २९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ हयग्रीवसुतोदैत्यउ अ. ६
त्कलोनामहेनृप ॥ रणेऽमरान्विनिर्जित्यशक्रछत्रंजहारह ॥ ३० ॥ तथानृणांनृपाणांचराज्यंहृत्वामहाबलः ॥ चकारवर्षाणिशतं
राज्यंसर्वविभूतिमत् ॥ ३१ ॥ एकदाविचरन्दैत्यःसिंधुसागरसंगमे ॥ जाजलेर्मुनिसिद्धस्यपर्णशालासमीपतः ॥ ३२ ॥ जलेनि
क्षिप्यबडिशंमीनानाकर्षयन्मुहुः ॥ निषेधितोपिमुनिनानामन्यतसदुर्मतिः ॥ ३३ ॥ तस्मैशापंददौसिद्धोजाजलिर्मुनिसत्तमः ॥ ब
कवत्त्वंझषानत्सित्वंबकोभवदुर्मते ॥ ३४ ॥ तत्क्षणाद्बकरूपोऽभूद्भ्रष्टतेजागतस्मयः ॥ पतितःपादयोस्तस्यनत्वाप्राहकृतांजलिः ॥
॥३५॥ उत्कलउवाच ॥ नजानेतेतपश्चण्डंमुनेमांपाहिजाजले ॥ साधूनांभवतांसंगंमोक्षद्वारंपरंविदुः ॥३६॥ मित्रेशत्रौसमामानेऽप
मानेहेमलोष्ठयोः ॥ सुखेदुःखसमायेवैत्वादृशाःसाधवश्चते ॥ ३७ ॥ किंकिंनजातंमहतांदर्शनात्कौमुनेनृणां ॥ पारमेष्ठ्यंचसाम्रा
ज्यमैन्द्रयोगपदंभवेत् ॥ ३८ ॥ जाजलेमुनिशार्दूलत्रैवर्ग्यंकिमभूज्जनैः ॥ साधूनांकृपयासाक्षात्पूर्णब्रह्मापिलभ्यते ॥ ३९ ॥ श्रीना
रदउ० ॥ तदाप्रसन्नःसमुनिर्जाजलिस्तमुवाचह ॥ वर्षषष्टिसहस्राणितपस्तप्तंचयेनवै ॥ ४० ॥ जाजलिरुवाच ॥ वैवस्वतान्तरे
प्राप्तेह्यष्टाविंशतिमेयुगे ॥ द्वापरान्तेभारतेपिमाथुरेव्रजमंडले ॥ ४१ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ वृंदावनेगवां
वत्सांश्चारयन्विचरिष्यति ॥ ४२ ॥ तदातन्मयतांकृष्णेयास्यसित्वंनसंशयः ॥ हिरण्याक्षादयोदैत्यावैरेणापिपरंगताः ॥ ४३ ॥ ॥ ६ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंबकासुरोदैत्यउत्कलोजाजलेर्वरात् ॥ श्रीकृष्णेलीनतांप्राप्तःसत्संगात्किंनजायते ॥४४॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहि
तायांवृन्दावनखण्डेबकासुरमोक्षोनामपंचमोऽध्यायः ॥५॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एकदाबालकैःसाकंगोवत्सांश्चारयन्हरिः ॥ क्व

लिन्दीनिकटेरम्येबालक्रीडांचकारह ॥ १ ॥ अघासुरोनाममहान्दैत्यस्तत्रस्थितोऽभवत् ॥ क्रोशदीर्घंवपुःकृत्वाप्रसार्यमुखमंडलम्
॥ २ ॥ दूराद्यंपर्वताकारंवीक्ष्यवृन्दावनेवने ॥ गोपाजग्मुर्मुखेतस्यवत्सैःकृत्वांजालिध्वनिम् ॥ ३ ॥ तद्रक्षार्थंचसबलस्तन्मुखेप्रावि
शद्धरिः ॥ निर्गीर्णेपुसवत्सेपुबालेपुत्वहिरूपिणा ॥ ४ ॥ हाशब्दोऽभूत्सुराणान्तुदैत्यानांहर्षएवहि ॥ कृष्णोवपुःस्वंवैराजंतताना
वोदरेततः ॥५॥ तस्यसंरोधगाःप्राणाःशिरोभित्वाविनिर्गताः ॥ तन्मुखान्निर्गताःकृष्णोबालैर्वत्सैश्चमैथिल ॥६॥ सवत्सकान्शिशून्
दृष्ट्वाजीवयामाससमाधवः ॥ तज्ज्योतिःश्रीघनश्यामेलीनंजातंतडिद्यथा ॥ ७ ॥ तदैववबृषुर्देवाःपुष्पवर्षाणिपार्थिव ॥ एवंश्रुत्वामु
नेर्वाक्यंमैथिलोवाक्यमब्रवीत् ॥ ८ ॥ राजोवाच ॥ कोयंदैत्यःपूर्वकालेश्रीकृष्णेलीनतांगतः ॥ अहोवैरानुबन्धेनशीघ्रंदैत्योहरिंग
तः ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ शंखासुरसुतोराजन्नघोनाममहाबलः ॥ युवाऽतिसुन्दरःसाक्षात्कामदेवइवापरः ॥ १० ॥ अष्टवक्रंमु
निंयांतंविरूपंमलयाचले ॥ दृष्ट्वाजहासतमघःकुरूपोयमितिब्रुवन् ॥ ११ ॥ तंशशापमहादुष्टंत्वंसर्पोभवदुर्मते ॥ १३ ॥ कुरूपावक्रगा
जातिःसर्पाणांभूमिमंडले ॥ १२ ॥ तत्पादयोर्निपतितंदैत्यंदीनंगतस्मयं ॥ दृष्ट्वाप्रसन्नःसमुनिर्वरंतस्मैददौपुनः ॥ १३ ॥ अष्टावक्र
उवाच ॥ कोटिकन्दर्पलावण्यःश्रीकृष्णस्तुतवोदरे ॥ यदागच्छेत्सर्परूपात्तदामुक्तिर्भविष्यति ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ अष्टावक्रस्य
शापेनसर्पोभूत्वाह्यघासुरः ॥ तद्दरात्परमंमोक्षंगतोदेवैश्चदुर्लभम् ॥ १५ ॥ वत्साढ्कमुखान्मुक्तंततोमुक्तंह्यघासुरात् ॥ श्रुत्वाकतिदि
नैःकृष्णंयशोदाभूद्भयातुरा ॥ १६ ॥ कलावतींरोहिणींचगोपीगोपान्वयोधिकान् ॥ वृषभानुवरंगोपंनन्दराजंव्रजेश्वरम् ॥ १७ ॥ न
वोपनन्दान्नन्दांश्ववृषभानून्व्रजेश्वरान् ॥ समाहूयतदग्रेचवचःप्राहयशोमती ॥ १८ ॥ यशोदोवाच ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिकल्या
णंमेकथंभवेत् ॥ मत्सुतेबहवोरिष्टाआगच्छन्तिक्षणेक्षणे ॥ १९ ॥ पूर्वंमहावनंत्यक्त्वावृन्दारण्येगतावयम् ॥ एतत्त्यक्त्वाक्वयास्या
मोदेशेवदतनिर्भये ॥ २० ॥ चंचलोऽयंबालकोमेक्रीडन्दूरेप्रयातिहि ॥ बालकाश्चंचलाःसर्वेनमन्यन्तेवचोमम ॥ २१ ॥ बकासुर

श्चमेबालंतीक्ष्णतुंडोऽग्रसद्बली ॥ तस्मान्मुक्तन्तुजग्राहार्भकैर्दीनमघासुरः ॥२२॥ वत्सासुरस्तज्जिघांसुःसोपिदैवेनमारितः ॥ वत्सा
थैस्वगृहाद्बालंनबहिःकारयाम्यहम् ॥ २३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंवदन्तींसततंरुदन्तींयशोमतींवीक्ष्यजगादनन्दः ॥आश्वासया
माससुगर्गवाक्यैर्धर्मार्थविद्धर्मभृतांवरिष्ठः ॥२४॥ नन्दराजउवाच ॥ गर्गवाक्यंत्वयासर्वंविस्मृतंहेयशोमति ॥ब्राह्मणानांवचःसत्यं
नासत्यंभवतिक्कचित् ॥२५॥ तस्माद्दानंप्रकर्तव्यंसर्वारिष्टनिवारणम् ॥ दानात्परंतुकल्याणंनभूतंनभविष्यति ॥२६॥नारदउवाच॥
तदायशोदाविप्रेभ्योनवरत्नंमहाधनम् ॥ स्वालंकारांश्चबालस्यसबलस्यददौनृप ॥२७॥ अयुतंवृषभानांचगवांलक्षंमनोहरम् ॥
द्विलक्षमन्नभाराणांनन्दोदानंददौततः ॥ २८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृन्दावनखंडेअघासुरमोक्षोनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ गोपेच्छयारामकृष्णौगोपालौतौबभूवतुः ॥ गाश्चारयन्तौगोपालैर्वयस्यैश्चेरतुर्वने ॥ १ ॥ अग्रेपृष्ठेतदागावश्चर
न्त्यःपार्श्वयोर्द्वयोः ॥ श्रीकृष्णस्यबलस्यापिपश्यन्त्यःसुंदरंमुखम् ॥ २ ॥ घंटामंजरिझंकारंकुर्वन्त्यस्ताइतस्ततः ॥ किंकिणीजाल
संयुक्ताहेममालालसद्गलाः ॥ ३ ॥ मुक्तागुच्छैर्बर्हिपिच्छैर्लसत्पुच्छाच्छकेसराः ॥ स्फुरतांनवरत्नानांमालाजालैर्विराजिताः ॥४॥
शृंगयोरन्तरेराजन्शिरोमणिमनोहराः ॥ हेमरश्मिप्रभास्फूर्जच्छृंगपार्श्वप्रवेष्टनाः ॥ ५ ॥ आरक्ततिलकाःकाश्चित्पीतपुच्छारुणां
घ्रयः ॥ कैलासगिरिसंकाशाःशीलरूपमहागुणाः ॥ ६ ॥ सवत्सामन्दगामिन्यऊधोभारेणमैथिल ॥ कुंडोध्न्यःपाटलाःकाश्चिल्लक्ष्
त्योभव्यमूर्तयः ॥ ७ ॥ काश्चित्पीताविचित्राश्चश्यामाश्चहरितास्तथा ॥ ताम्राधूम्राघनश्यामाघनश्यामेगतक्षणाः ॥ ८ ॥ ल
घुशृंग्योदीर्घशृंग्यउच्चशृंग्योवृषैःसह ॥ मृगशृंग्योवक्रशृंग्यःकपिलामंगलायनाः ॥ ९ ॥ शाड्वलंकोमलंकान्तंवीक्षन्त्योपिवनेवने ॥ ॥ ७ ॥
कोटिशःकोटिशोगावश्चरन्त्यःकृष्णपार्श्वयोः ॥ १० ॥ पुण्यंश्रीयमुनातीरंतमालैःश्यामलैर्वनम् ॥ नीपैर्निम्बैःकदम्बैश्चप्रवालैःपन
सैर्द्रुमैः ॥ ११ ॥ कदलैःकोविदाराम्रैर्जम्बुबिल्वैर्मनोहरैः ॥ अश्वत्थैश्चकपित्थैश्चमाधवीभिश्चमंडितम् ॥ १२ ॥ बभौवृन्दावनंदि

व्यंवसन्तर्तुमनोहरम् ॥ नन्दनंसर्वतोभद्रंक्षिप्तंचैत्ररथंवनम् ॥ १३ ॥ यत्रगोवर्द्धनोनामसनिर्झरदरीयुतः ॥ रत्नधातुमयःश्रीमा
न्मन्दारवनसंकुलम् ॥ १४ ॥ श्रीखंडबदरीरंभादेवदारुवटैर्वृतम् ॥ पलाशप्लक्षाशोकैश्चारिष्टार्जुनकदम्बकैः ॥ १५ ॥ पारिजातैः
पाटलैश्चचंपकैःपरिशोभितम् ॥ करंजजालकुंजाढ्यंश्यामैरिन्द्रयवैर्वृतम् ॥ १६ ॥ कलकंठैःकोकिलैश्चपुंस्कोकिलमयूरभृत् ॥ गा
श्चारयंस्तत्रकृष्णोविचचारवनेवने ॥ १७ ॥ वृन्दावनेमधुवनेपार्श्वेतालवनस्यच ॥ कुमुद्वनेबाहुलेचदिव्यकामवनेपरे ॥ १८ ॥
बृहत्सानुगिरेःपार्श्वेगिरेर्नन्दीश्वरस्यच ॥ सुन्दरेकोकिलवनेकोकिलध्वनिसंकुले ॥ १९ ॥ रम्येकुशवनेसौम्येलताजालसमान्विते ॥
महापुण्येभद्रवनेभांडीरोपवनेनृप ॥ २० ॥ लोहार्गलेचयमुनातीरेतीरेवनेवने ॥ पीतवासःपरिकरोनटवेषोमनोहरः ॥ २१ ॥ वेत्र
भृद्वादयन्वंशींगोपीनांप्रीतिमावहन् ॥ मयूरपिच्छभृन्मौलीस्रग्वीकृष्णोबभौनृप ॥ २२ ॥ अग्रेकृत्वागवांवृन्दंसायंकालेहरिःस्व
यम् ॥ रागैःसमीरयन्वंशींश्रीनन्दव्रजमाविशत् ॥ २३ ॥ वेणुवंशध्वनिकुलाश्रीवंशविटमार्गतः ॥ गोरजोभिर्नभोव्याप्तंवीक्ष्यगे
हाद्विनिर्गताः ॥ २४ ॥ दूरीकर्तुंह्याधिबाधामाहर्त्तुंसुखमुत्तमम् ॥ विस्मर्तुंनसमर्थास्तंद्रष्टुंगोप्यःसमाययुः ॥ २५ ॥ संकोचवीथी
षुनसंगृहीतःशनैश्चलन्गोगणसंकुलासु ॥ सिंहावलोकोगजबाललीलैर्बन्धूजनैःपंकजपत्रनेत्रः ॥ २६ ॥ सुमंडितंमैथिलगोरजो
भिर्नीलंपरंकुन्तलमादधानः ॥ हेमांगदीमौलिविराजमानआकर्णवक्रीकृतदृष्टिबाणः ॥ २७ ॥ गोधूलिभिर्मंडितकुन्दहारःकर्णोप
रिस्फूर्जितकर्णिकारः ॥ पीतांबरोवेणुनिनादकारःपातुप्रभुर्वोहृतभूरिभारः ॥ २८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृंदावनखण्डेश्रीकृष्ण
गोचारणवर्णनंनामसप्तमोऽध्यायः ॥७॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एकदासबलःकृष्णश्चारयन्गामनोहराः ॥ गोपालैःसाहितःसर्वैर्ययौ
तालवनंनवम् ॥ १ ॥ धेनुकस्यभयाद्गोपानगतास्तेवनान्तरम् ॥ कृष्णोपिनगतस्तत्रबलएकोविवेशह ॥ २ ॥ नीलांबरंकटौबद्ध्वा
बलदेवोमहाबलः ॥ परिपक्वफलार्थंहितद्वनेविचचारह ॥ ३ ॥ बाहुभ्यांकंपयंस्तालान्फलसंघंनिपातयन् ॥ गर्जंश्चनिर्भयःसाक्षा

 दनन्तोऽनन्तविक्रमः ॥ ४ ॥ फलानांपततांशब्दंश्रुत्वाक्रोधावृतःखरः ॥ मध्याह्नेस्वापकृद्दुष्टोभीमःकंससखोबली ॥ ५ ॥ आययौ
संमुखेयोद्धुंबलदेवस्यधेनुकः ॥ बलंपश्चिमपादाभ्यांनिहत्योरसिसत्वरम् ॥ ६ ॥ चकारखरशब्दंस्वंपरिधावन्मुहुर्मुहुः ॥ गृहीत्वा
 धेनुकंशीघ्रंबलःपश्चिमपादयोः ॥ ७ ॥ चिक्षेपतालवृक्षेचहस्तेनैकेनलीलया ॥ तेनभग्नश्चतालोपितालान्पार्श्वस्थितान्बहून् ॥८॥
पातयामासराजेन्द्रतदद्भुतमिवाभवत् ॥ पुनरुत्थायदैत्येंद्रोबलंजग्राहरोषतः ॥ ९ ॥ योजनंनोदयामासगजंप्रतिगजोयथा ॥ गृ
हीत्वातंबलःसद्योभ्रामयित्वाऽथधेनुकम् ॥१०॥ भूपृष्ठेपोथयामासमूर्च्छितोभग्नमस्तकः ॥ क्षणेनपुनरुत्थायक्रोधसंयुक्तविग्रहः ॥
॥ ११ ॥ मूर्ध्निकृत्वाचतुःशृंगंधृत्वारूपंभयंकरम् ॥ गोपान्विद्रावयामासशृंगैस्तीक्ष्णैर्भयंकरैः ॥ १२ ॥ अग्रेपलायितान्गोपान्
दुद्रावाशुमदोत्कटः ॥ श्रीदामातंचदंडेनसुबलोमुष्टिनातथा ॥ १३ ॥ स्तोकःपाशेनतंदैत्यंसतताडमहाबलम् ॥ क्षेपणेनार्जुनोंशु
श्चदैत्यंलत्तिकयाखरम् ॥ १४ ॥ विशालर्षभएत्याशुपादेनस्वबलेनच ॥ तेजस्वीह्यर्द्धचंद्रेणदेवप्रस्थश्चपेटकैः ॥ १५ ॥ वरूथपः
कंदुकेनसंतताडमहाखरम् ॥ अथकृष्णोपितंनीत्वाहस्ताभ्यांधेनुकासुरम् ॥ १६ ॥ भ्रामयित्वाशुचिक्षेपगिरिगोवर्द्धनोपरि ॥ श्री
कृष्णस्यप्रहारेणमूर्छितोघटिकाद्वयं ॥ १७ ॥ पुनरुत्थायस्वतनुंविधुन्वन्दारयन्मुखम् ॥ शृंगाभ्यांश्रीहरिंनीत्वाधावन्दैत्योनभो
गतः ॥ १८ ॥ चकारतेनखेयुद्धमूर्ध्वंवैलक्षयोजनम् ॥ गृहीत्वाधेनुकंदैत्यंश्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ १९ ॥ चिक्षेपाधोभूमिमध्ये
चूर्णितास्थिःसमूर्च्छितः ॥ पुनरुत्थायशृंगाभ्यांनादंकृत्वातिभैरवम् ॥ २० ॥ गोवर्धनंसमुत्पाट्यश्रीकृष्णेप्राहिणोत्खरः ॥ गिरिं
गृहीत्वाश्रीकृष्णःप्राक्षिपत्तस्यमस्तके ॥ २१ ॥ दैत्योगिरिंगृहीत्वाथश्रीकृष्णेप्राहिणोद्बली ॥ कृष्णोगोवर्धनंनीत्वापूर्वस्थानेसमा
क्षिपत् ॥ २२ ॥ पुनर्धावन्महादैत्यःशृंगाभ्यांदारयन्भुवम् ॥ बलंपश्चिमपादाभ्यांताडयित्वाजगर्जह ॥ २३ ॥ ननादतेनब्रह्मांडं
प्रैजद्भूखंडमंडलम् ॥ हस्ताभ्यांसंगृहीत्वातंबलदेवोमहाबलः ॥ २४ ॥ भूपृष्ठेपोथयामासमूर्च्छितंभग्नमस्तकम् ॥ पुनस्तताडतंदै

त्यंमुष्टिनाह्यच्युताग्रजः ॥ २५ ॥ तेनमुष्टिप्रहारेणसद्योवैनिधनंगतः ॥ तदैववववृषुर्देवाःपुष्पैर्नन्दनसंभवैः ॥ २६ ॥ देहाद्विनिर्ग
तःसोऽपिश्यामसुन्दरविग्रहः ॥ स्रग्वीपीतांबरोदेवोवनमालाविभूषितः ॥ २७ ॥ लक्षपार्षदसंयुक्तःसहस्रध्वजशोभितः ॥ सहस्र
चक्रध्वनिभृद्धयायुतसमन्वितः ॥ २८ ॥ लक्षचामरशोभाढ्योऽरुणवर्णोऽतिरत्नभृत् ॥ दिव्ययोजनविस्तीर्णोमनोयायीमनोहरः
॥ २९ ॥ किंकिणीजालसंयुक्तोघंटामंजीरसंयुतः ॥ हरिंप्रदक्षिणीकृत्यसबलंदिव्यरूपधृक् ॥ ३० ॥ दिव्यंरथंसमारुह्यद्योतयन्मं
डलंदिशाम् ॥ जगामदैत्योहेराजन्गोलोकंप्रकृतेःपरम् ॥ ३१ ॥ श्रीकृष्णोधेनुकंहत्वासबलोबालकैःसह ॥ तद्यशस्तुप्रगायद्भि
र्बभौगोकुलगोगणैः ॥ ३२ ॥ राजोवाच ॥ मुनेमुक्तिंकथंप्राप्तःपूर्वंकोधेनुकासुरः ॥ कथंखरत्वमापन्नएतन्मेब्रूहितत्त्वतः ॥ ३३ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ वैरोचनेर्बलेःपुत्रोनाम्नासाहसिकोबली ॥ नारीणांदशसाहस्रैरेमेवैगन्धमादने ॥ ३४ ॥ वादित्राणांनूपुराणांश
ब्दोऽभूत्तद्वनेमहान् ॥ गुहायामास्थितस्यापिश्रीकृष्णंस्मरतोमुनेः ॥ ३५ ॥ दुर्वाससोऽथतेनापिध्यानभंगोबभूवह ॥ निर्गतःपादु
कारूढोदुर्वासाःकृशविग्रहः ॥ ३६ ॥ दीर्घश्मश्रुर्यष्टिधरःक्रोधपुंजानलद्युतिः ॥ यस्यशापाद्विश्वमिदंकंपतेसजगादह ॥ ३७ ॥
दुर्वासाउवाच ॥ उत्तिष्ठगर्दभाकारगर्दभोभवदुर्मते ॥ वर्षाणांतुचतुर्लक्षंव्यतीतेभारतेपुनः ॥ ३८ ॥ माथुरेमंडलेदिव्येपुण्येतालव
नेवने ॥ बलदेवस्यहस्तेनमुक्तिस्तेभाविताऽसुर ॥ ३९ ॥ नारदउवाच ॥ तस्माद्बलस्यहस्तेनश्रीकृष्णस्तंजघानह ॥ प्रह्लादाय
वरोदत्तोनवध्योमेतवान्वयः ॥ ४० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीवृन्दावनखण्डेधेनुकासुरमोक्षोनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ बलंविनाथगोपालैश्चारयन्गाःहरिःस्वयम् ॥ कालिन्दीकूलमागत्यययौवारिविषावृतम् ॥ १ ॥ कालियेनफणीन्द्रे
णजलंयत्रविदूषितम् ॥ पीत्वानिपेतुर्व्यसवोगावोगोपाजलान्तिके ॥ २ ॥ तदाताञ्जीवयामासदृष्ट्यापीयूषपूर्णया ॥ आर्द्रचित्तो
हरिःसाक्षाद्भगवान्वृजिनार्दनः ॥ ३ ॥ कटौपीतपटंबद्ध्वानीपमारुह्यमाधवः ॥ पपातोत्तुंगविटपात्तत्तोयेविषदूषिते ॥ ४ ॥ उच्चचा

लजलंदुष्टंकृष्णसंपातघूर्णितं ॥ तत्सर्पमन्दिरनद्यांभृंगीभूतंबभूवह ॥ ५ ॥ तदैवकालियःक्रुद्धःफणीफणशतावृतः ॥ दशन्दन्तैश्च वृं. २
ग. सं. भुजयाचच्छादनृपमाधवम् ॥ ६ ॥ कृष्णोदीर्घंवपुःकृत्वाबन्धनान्निर्गतश्चतम् ॥ पुच्छेगृहीत्वासर्पेन्द्रंभ्रामयित्वात्वितस्ततः ॥ ७ ॥ अ. ९
॥ १ ॥ जलेनिपात्यहस्ताभ्यांचिक्षेपाशुधनुःशतम् ॥ पुनरुत्थायसर्पेन्द्रोलेलिहानोभयंकरः ॥ ८ ॥ वामहस्तेहरिंसर्पोरुषाजग्राहमाधव
म् ॥ हरिर्दक्षिणहस्तेनगृहीत्वातंमहाखलम् ॥ ९ ॥ तज्जलेपोथयामाससुपर्णइवपन्नगम् ॥ सर्पोमुखशतंदीर्घंप्रसार्यपुनरागतः ॥
॥ १० ॥ पुच्छेगृहीत्वातंकृष्णश्चकर्षाशुधनुःशतम् ॥ कृष्णहस्ताद्विनिष्क्रम्यसर्पस्तंव्यदशत्पुनः ॥ ११ ॥ तताडमुष्टिनासर्पंत्रैलो
क्यबलधारकः ॥ कृष्णमुष्टिप्रहारेणमूर्च्छितोविगतस्मृतिः ॥ १२ ॥ नतंकृत्वाऽऽननशतंस्थितोऽभूत्कृष्णसंमुखे ॥ आरुह्यतत्फणि
शतंमणिवृन्दमनोहरम् ॥ १३ ॥ ननर्तनटवत्कृष्णोनटवेषोमनोहरः ॥ गायन्सप्तस्वरैरागंसंगीतंचसतालकम् ॥ १४ ॥ पुष्पैर्देवे
षुवर्षत्सुतांडवेनटराजवत् ॥ वादयन्समुदावीणाऽऽनकदुन्दुभिवेणुकान् ॥ १५ ॥ सतालंपदविन्यासैस्तत्फणांसोज्ज्वलान्बहून् ॥
बभंजश्वसतःकृष्णःकालियस्यमहात्मनः ॥ १६ ॥ तदैवनागपत्न्यस्ताआगताभयविह्वलाः ॥ नत्वाकृष्णपदंदेवमूचुर्गद्गदयागि
रा ॥ १७ ॥ नागपत्न्यऊचुः ॥ नमःश्रीकृष्णचंद्रायगोलोकपतयेनमः ॥ असंख्यांडाधिपतयेपरिपूर्णतमायते ॥ १८ ॥ श्रीराधा
पतयेतुभ्यंव्रजाधीशायतेनमः ॥ नमःश्रीनंदपुत्राययशोदानंदनायते ॥ १९ ॥ पाहिपाहिपरदेवपन्नगंत्वत्परंनशरणंजगत्त्रये ॥
त्वंपदात्परतरोहरिःस्वयंलीलयाकिलतनोषिविग्रहम् ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ नागपत्नीस्तुतःकृष्णःकालियंविगतस्मयम् ॥
विससर्जहरिःसाक्षात्परिपूर्णतमःस्वयम् ॥ २१ ॥ पाहीतिप्रवदंतंतंकालियंभगवान्हरिः ॥ प्रणतंसंमुखेप्राप्तंप्राहदेवोजनार्दनः ॥ ॥ ९ ॥
॥ २२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ द्वीपंरमणकंगच्छसकलत्रसुहृद्वृतः ॥ सुपर्णोऽद्यतनात्त्वांवैनाद्यान्मत्पादलांछितम् ॥ २३ ॥ नारद
उवाच ॥ सर्पःकृष्णंतुसंपूज्यपरिक्रम्यप्रणम्यतम् ॥ कलत्रपुत्रसहितोद्वीपंरमणकंययौ ॥ २४ ॥ अथश्रुत्वाकालियेनसंग्रस्तंनंदनं

दनम् ॥ तत्राजग्मुर्गोपगणानंदाद्याःसकलाजनाः ॥ २५ ॥ जलाद्विनिर्गतंकृष्णंदृष्ट्वामुमुदिरेजनाः ॥ आश्लिष्यस्वसुतंनंदःपरां
मुदमवापह ॥ २६ ॥ सुतंलब्ध्वायशोदासासुतकल्याणहेतवे ॥ ददौदानंद्विजातिभ्यःस्नेहस्नुतपयोधरा ॥ २७ ॥ तत्रैवशयनंच
क्रुर्गोपाःसर्वेपरिश्रमात् ॥ कालिंदीनिकटेराजन्गोपीगोपगणैःसह ॥ २८ ॥ वेणुसंघर्षणोद्भूतोदावाग्निःप्रलयाग्निवत् ॥ निशीथेस
र्वतोगोपान्दग्धुमागतवांस्फुरन् ॥ २९ ॥ गोपावयस्याःश्रीकृष्णंसबलंशरणंगताः ॥ नत्वाकृतांजलिंकृत्वातमूचुर्भयकात
राः ॥ ३० ॥ गोपाऊचुः ॥ कृष्णकृष्णमहाबाहोशरणागतवत्सल ॥ पाहिपाहिवनेकष्टाद्दावाग्नेःस्वजनान्प्रभो ॥ ३१ ॥ नारद
उवाच ॥ स्वलोचनानिमाभैष्टन्यमीलयतमाधवः ॥ इत्युक्त्वावह्निमपिबद्देवोयोगेश्वरेश्वरः ॥ ३२ ॥ प्रातर्गोपगणैःसार्द्धंविस्मितै
र्नंदनंदनः ॥ गोगणैःसहितःश्रीमद्व्रजमंडलमाययौ ॥ ३३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृंदावनखंडेकालियदमनंदावाग्निपानंनामचन
वमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ॥ वैदेहउवाच ॥ यद्रजोदुर्लभंलोकेयोगिनांबहुजन्मभिः ॥ तत्पादाब्जंहरेःसाक्षाद्बभौकालियमूर्द्धसु
॥ १ ॥ कोऽयंपूर्वंकुशलकृत्कालियोफणिनांवरः ॥ एनंवेदितुमिच्छामिब्रूहिदेवर्षिसत्तम ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ स्वायंभुवान्तरेपूर्वं
नाम्नावेदशिरामुनिः ॥ विंध्याचलेतपोऽकार्षीद्भृगुवंशसमुद्भवः ॥ ३ ॥ तदाश्रमेतपःकर्तुंप्राप्तोह्यश्वशिरामुनिः ॥ तंवीक्ष्यरक्तनयनः
प्राहवेदशिरारुषा ॥ ४ ॥ वेदशिराउवाच ॥ ममाश्रमेतपोविप्रमाकुर्यास्सुखदंनहि ॥ अन्यत्रतेतपोयोग्याभूमिर्नास्तितपोधन ॥
॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वाऽथवेदशिरसोवाक्यंह्यश्वशिरामुनिः ॥ क्रोधयुक्तोरक्तनेत्रःप्राहतंमुनिपुंगवं ॥ ६ ॥ अश्वशिराउवाच ॥
महाविष्णोरियंभूमिर्नतेमेमुनिसत्तम ॥ कतिभिर्मुनिभिश्चात्रनकृतंतपउत्तमम् ॥ ७ ॥ श्वसन्सर्पइवत्वंभोवृथाक्रोधंकरोषिहि ॥ स
दासर्पोभवत्वंहिभूयात्तेगरुडाद्भयं ॥ ८ ॥ वेदशिराउवाच ॥ त्वंमहादुरभिप्रायोलघुद्रोहेमहोद्यमः ॥ कार्यार्थीकाकइवकौत्वंकाको
भवदुर्मते ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ आविरासीत्ततोविष्णुरित्थंचशपतोस्तयोः ॥ स्वस्वशापाद्दुःखितयोःसांत्वयामासतौगिरा ॥ १० ॥

श्रीभगवानुवाच ॥ युवांतुमेसमौभक्तौभुजाविवतनौमुनी ॥ स्ववाक्यंतुमृषाकर्तुंसमर्थोहंमुनीश्वरौ ॥ ११ ॥ भक्तवाक्यंमृषाकर्तुंने च्छामिशपथोमम ॥ तेमूर्ध्निहेवेदशिरश्चरणौमेभविष्यतः ॥ १२ ॥ तदातेगरुडाद्भीतिर्नभविष्यतिकर्हिचित ॥ शृणुमेऽश्वशिरोवा क्यंशोचंमाकुरुमाकुरु ॥ १३ ॥ काकरूपेपिसुज्ञानंतेभविष्यतिनिश्चितम् ॥ परंत्रैकालिकंज्ञानंसंयुतंयोगसिद्धिभिः ॥ १४ ॥ नार दउवाच ॥ इत्युक्त्वाथऽगतेविष्णौमुनिरश्वशिरानृप ॥ साक्षात्काकभुशुंडोऽभूद्योगींद्रोनीलपर्वते ॥१५॥ रामभक्तोमहातेजाःसर्व शास्त्रार्थदीपकः ॥ रामायणंजगौयोवैगरुडायमहात्मने ॥ १६ ॥ चाक्षुषेह्यन्तरेप्राप्तेदक्षःप्राचेतसोनृप ॥ कश्यपायददौकन्याएकाद शमनोहराः ॥ १७ ॥ तासांकद्रूश्चयाश्रेष्ठासाऽप्यैवंरोहिणीस्मृता ॥ वसुदेवप्रियायस्यांबलदेवोऽभवत्सुतः ॥ १८ ॥ साकद्रूश्चमहास र्पान्जनयामासकोटिशः ॥ महोद्भटान्विषबलानुग्रान्पंचशताननान् ॥ १९ ॥ महामणिधरान्कांश्चिद्दुःसहांश्चशताननान् ॥ तेषां वेदशिरानामकालियोऽभून्महाफणी ॥ २० ॥ तेषामादौफणीन्द्रोभूच्छेषोऽनन्तःपरात्परः ॥ सोप्यैवबलदेवोस्तिरामोनन्तोच्यु ताग्रजः ॥ २१ ॥ एकदाश्रीहरिःसाक्षाद्भगवान्प्रकृतेःपरः ॥ शेषंप्राहप्रसन्नात्मामेघगंभीरयागिरा ॥ २२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भूमंडलंसमाधातुंसामर्थ्यंकस्यचिन्नहि ॥ तस्मादेनंमहीगोलंमूर्ध्नित्वंहिसमुद्धर ॥ २३ ॥ अनंतविक्रमस्त्वंवैयतोनन्तइतिस्मृतः ॥ इदंकार्यंप्रकर्तव्यंजनकल्याणहेतवे ॥ २४ ॥ शेषउवाच ॥ अवधिंकुरुयावत्त्वंधरोद्धारस्यमेप्रभो ॥ भूभारंधारयिष्यामितावत्तेवच नादिह ॥ २५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ नित्यंसहस्रवदनैरुच्चारंचपृथक्पृथक् ॥ मद्गुणस्फुरतांनाम्नांकुरुसर्पेन्द्रसर्वतः ॥ २६ ॥ मन्नामानिचदिव्यानियदायांत्यवसानताम् ॥ तदाभूभारमुत्तार्यफणिस्त्वंसुसुखीभव ॥ २७ ॥ शेषउवाच ॥ आधारोहंभ विष्यामिमदाधारश्चकोभवेत् ॥ निराधारःकथंतोयेतिष्ठामिकथयप्रभो ॥ २८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अहंचकमठोभूत्वाधार यिष्यामितेतनुम् ॥ महाभारमर्यादीघाँमाशोचंकुरुमत्सखे ॥ २९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदाशेषःसमुत्थायनत्त्वाश्रीगरुड

ध्वजम् ॥ जगामनृपपातालादधोवैलक्षयोजनम् ॥ ३० ॥ गृहीत्वास्वकरेणेदंगरिष्ठंभूमिमंडलम् ॥ दधारस्वफणेशेषोऽप्येक
स्मिंश्चंडविक्रमः ॥ ३१ ॥ संकर्षणेऽथपातालेगतेऽनन्तपरात्परे ॥ अन्येफणीन्द्रास्तमनुविविशुर्ब्रह्मणोदिताः ॥ ३२ ॥
अतलेवितलेकेचित्सुतलेचमहातले ॥ तलातलेतथाकेचित्संप्राप्तास्तेरसातले ॥ ३३ ॥ तेभ्यस्तुब्रह्मणादत्तंद्वीपंरमणकंभुवि ॥
कालीयप्रमुखास्तस्मिन्नवसन्सुखसंवृताः ॥ ३४ ॥ इतितेकथितंराजन्कालियस्यकथानकं ॥ भुक्तिदंमुक्तिदंसारंकिंभूयःश्रोतु
मिच्छसि ॥ ३५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृंदावनखण्डेशेषोपाख्यानवर्णनंनामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ राजोवाच ॥
द्वीपेरमणकेब्रह्मन्सर्पानन्यान्विनाकथं ॥ एतन्मेब्रूहिसकलंकालियस्याभवद्भयं ॥ १ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तत्रनागान्तकोनित्यं
नागसंघंजघानह ॥ गतक्षुब्धंचैकदातेतार्क्ष्यंप्राहुर्भयातुराः ॥ २ ॥ नागाऊचुः ॥ हेगरुत्मन्नमस्तुभ्यंत्वंसाक्षाद्विष्णुवाहनः ॥ अ
स्मानत्सियदासर्पान्कथंनोजीवनंभवेत् ॥ ३ ॥ तस्माद्बलिंगृहाणाशुमासेमासेगृहात्पृथक् ॥ वनस्पतिसुधान्नानामुपचारैर्विधानतः
॥ ४ ॥ गरुडउवाच ॥ एकःसर्पस्तुमेदेयोभवद्भिर्वागृहात्पृथक् ॥ कथंपचामितमृतेबलिंवीटकवत्परम् ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ तथा
स्तुचोक्तास्तेसर्वेगरुडायमहात्मने ॥ गोपीथायात्मनोराजन्नित्यंदिव्यंबलिंददुः ॥ ६ ॥ कालियस्यगृहस्यापिसमयोऽभूद्यदानृप ॥
तदातार्क्ष्यबलिंसर्वंबुभुजेकालियोबलात् ॥ ७ ॥ तदागतःप्रकुपितोवेगतःकालियोपरि ॥ चकारपादविक्षेपंगरुडश्चंडविक्रमः ॥ ८ ॥
गरुडांघ्रिप्रहारेणकालियोमूर्च्छितोऽभवत ॥ पुनरुत्थायाजिव्हाभिःप्रावलीढन्मुखंश्वसन् ॥ ९ ॥ प्रसार्य्यस्वंफणशतंकालियःफ
णिनांवरः ॥ व्यदशद्गरुडंवेगाद्दद्भिर्विषमयैर्बली ॥ १० ॥ गृहीत्वातंचतुंडेनगरुडोदिव्यवाहनः ॥ भूपृष्ठेपोथयामासपक्षाभ्यां
ताडयन्मुहुः ॥ ११ ॥ तुंडाद्विनिर्गतःसर्पस्तत्पक्षान्विचकर्षह ॥ तत्पादौवेष्टयंस्तुद्यन्फूत्कारंव्यदधन्मुहुः ॥ १२ ॥ तेषांतुदर्शनंपु
ण्यंसर्वकामफलप्रदम् ॥ शुक्लपक्षेमैथिलेंद्रदशम्यामाश्विनस्यतत् ॥ १३ ॥ कुपितोगरुडस्तंवैनीत्वातुंडेनकालियं ॥ निपात्यभूम्यां

सहसातत्तनुंविचकर्षह ॥ १४ ॥ तदादुद्रावतत्तुंडात्कालियोभयविह्वलः ॥ तमन्वधावत्सहसापक्षिराट्चंडविक्रमः ॥ १५ ॥ सप्त
द्वीपान्सप्तखंडान्सप्तसिंधूंस्ततःफणी ॥ यत्रयत्रगतस्ताक्ष्यँतत्रतत्रददर्शह ॥ १६ ॥ भूर्लोकंचभुवर्लोकंस्वर्लोकंप्रगतःफणी ॥ मह
 र्लोकंततोधावज्जनलोकंजगामह ॥१७॥ यत्रैवगरुडेप्राप्तेऽधोऽधोलोकंपुनर्गतः ॥ श्रीकृष्णस्यभयात्केपिरक्षांतस्यनसंदधुः॥१८॥
कुत्रापिनसुखेजातेकालियोपिभयातुरः ॥ जगामदेवदेवस्यशेषस्यचरणांतिके ॥ १९ ॥ नत्वाप्रणम्यतंशेषंपरिक्रम्यकृतांजलिः ॥
दीनोभयातुरःप्राहदीर्घपृष्ठःप्रकंपितः ॥ २० ॥ कालियउवाच ॥ हेभूमिभर्तुर्भुवनेशभूमन्भूभारहत्त्वंह्यसिभूरिलीलः ॥ मांपाहिपा
हिप्रभविष्णुपूर्णःपरात्परस्त्वंपुरुषःपुराणः ॥ २१ ॥ नारदउवाच ॥ दीनंभयातुरंदृष्ट्वाकालियंश्रीफणीश्वरः ॥ वाचामधुरयाप्रीण
न्प्राहदेवोजनार्दनः ॥ २२ ॥ शेषउवाच ॥ हेकालियमहाबुद्धेशृणुमेपरमंवचः ॥ कुत्रापिनहितेरक्षाभविष्यतिनसंशयः ॥ २३ ॥
आसीत्पुरामुनिःसिद्धःसौभरिर्नामनामतः ॥ वृन्दारण्येतपस्तप्तोवर्षाणामयुतंजले ॥२४॥ मीनराजविहारंयोवीक्ष्यगेहस्पृहोभवत् ॥
सउवाहमहाबुद्धिर्मांधातुस्तनुजाशतम् ॥ २५ ॥ तस्मैददौहरिःसाक्षात्परांभागवतींश्रियम् ॥ वीक्ष्यतांनृपमांधाताविस्मितोभूद्गत
स्मयः ॥ २६ ॥ यमुनांतर्जलेदीर्घेसौभरेस्तपतस्तपः ॥ पश्यतस्तस्यगरुडोमीनराजंजघानह ॥ २७ ॥ मीनान्सुदुःखितान्दृष्ट्वादुःख
हादीनवत्सलः ॥ तस्मैशापंददौक्रुद्धःसौभरिर्मुनिसत्तमः ॥ २८ ॥ सौभरिरुवाच ॥ मीनानद्यतनादत्रयद्यत्सित्वंबलाद्द्विराट् ॥ तदैव
प्राणनाशस्तेभूयान्मेशापतस्त्वरम् ॥ २९ ॥ शेषउवाच ॥ तद्दिनात्तत्रनायातिगरुडःशापविह्वलः ॥ तस्मात्कालियगच्छाशुवृं
दारण्येहरेर्वने ॥ ३० ॥ कालिंद्यांचनिजंवासंकुरुमद्वाक्यनोदितः ॥ निर्भयस्तेभयंताक्ष्यार्न्नभविष्यतिकर्हिचित् ॥ ३१ ॥ नारद
उवाच ॥ इत्युक्तःकालियोभीतःसकलत्रःसपुत्रकः ॥ कालिंद्यांवासकृद्राजन्श्रीकृष्णेननिवासितः ॥ ३२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहि
तायांवृंदावनखंडेकालियोपाख्यानवर्णनंनामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इदंमयातेकथितंकालियस्यापिमर्द

नम् ॥ श्रीकृष्णचरितंपुण्यंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ १ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ श्रीकृष्णस्यकथांश्रुत्वाभक्तस्तृप्तिंनयातिहि ॥ यथा
ऽमरःसुधांपीत्वायथालिःपद्मकर्णिकाम् ॥ २ ॥ रासंकर्तुंहरौजातेशिशुरूपेमहात्मनि ॥ भांडीरेदेववागाहश्रीराधांखिन्नमानसाम् ॥
॥ ३ ॥ शोचंमाकुरुकल्याणिवृंदारण्येमनोहरे ॥ मनोरथस्तेभविताश्रीकृष्णेनमहात्मनि ॥ ४ ॥ इत्थंदेवगिराप्रोक्तोमनोरथमहा
र्णवः ॥ कथंबभूवभगवान्वृंदारण्येमनोहरे ॥ ५ ॥ कथंश्रीराधयासार्द्धंरासक्रीडांमनोहराम् ॥ चकारवृंदकारण्येपरिपूर्णतमःस्वय
म् ॥ ६ ॥ नारदउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजन्भगवच्चरितंशुभम् ॥ गुप्तंवदामिदेवैश्चर्लीलाख्यानंमनोहरम् ॥ ७ ॥ एकदामुख्य
सख्यौद्वेविशाखाललितेशुभे ॥ वृषभानोर्गृहंप्राप्यतांराधांजग्मतूरहः ॥ ८ ॥ सख्यावूचतुः ॥ यंचिंतयसिराधेत्वंयद्गुणंवदसिस्व
तः ॥ सोपिनित्यंसमायातिवृषभानुपुरेऽर्भकैः ॥ ९ ॥ प्रेक्षणीयस्त्वयाराधेदर्शनीयोतिसुन्दरः ॥ पश्चिमायांनिशीथिन्यांगोचारण
विनिर्गतः ॥ १० ॥ राधोवाच ॥ लिखित्वातस्यचित्रंहिदर्शयाशुमनोहरम् ॥ तर्हितत्प्रेक्षणंपश्चात्करिष्यामिनसंशयः ॥ ११ ॥
नारदउवाच ॥ अथसख्यौव्यलिखतांचित्रंनंदशिशोःशुभम् ॥ नवयौवनमाधुर्यैराधायैददतुस्त्वरम् ॥ १२ ॥ तद्दृष्ट्वाहर्षिताराधा
कृष्णदर्शनलालसा ॥ चित्रंकरेप्रपश्यन्तीसुष्वापानंदसंकुला ॥ १३ ॥ ददर्शकृष्णंभवनेशयानाघनप्रभंपीतपटंदधानम् ॥ भांडी
रदेशेयमुनांसमेत्यनृत्यन्तमाराद्वृषभानुपुत्री ॥ १४ ॥ तदैवराधाशयनात्समुत्थितापरस्यकृष्णस्यवियोगविह्वला ॥ संचिंतयन्ती
कमनीयरूपिणंमेनेत्रिलोकींतृणवद्विदेहराट् ॥ १५ ॥ तर्ह्यव्रजंतंस्ववनाद्व्रजेश्वरंसंकोचवीथ्यांवृषभानुपत्तने ॥ गवाक्षमेत्याशुस
खीप्रदर्शितंदृष्ट्वातुमूर्च्छांसमवापसुन्दरी ॥ १६ ॥ कृष्णोपिदृष्ट्वावृषभानुनंदिनींसुरूपकौशल्ययुतांगुणाश्रयाम् ॥ कुर्वन्मनोरंतुम
तीवमाधवोलीलातनुःसम्प्रययौस्वमंदिरम् ॥ १७ ॥ एवंततःकृष्णवियोगविह्वलांप्रभूतकामज्वरखिन्नमानसाम् ॥ संवीक्ष्यराधां
वृषभानुनंदिनीमुवाचवाचंललितासखीवरा ॥ १८ ॥ ललितोवाच ॥ कथंत्वंविह्वलाराधेमूर्छितातिव्यथांगता ॥ यदीच्छसिहरिं

ग. सं. सुभ्रुतस्मिन्स्नेहंदृढंकुरु ॥ १९ ॥ लोकस्यापिसुखंसर्वमाधिकृत्यास्तिसांप्रतम् ॥ दुखाग्निहृत्प्रदहतिकुंभकाराग्निवच्छुभे ॥ २० ॥ वृं. २
श्रीनारदउवाच ॥ ललितायाश्चललितंवचःश्रुत्वाव्रजेश्वरी ॥ नेत्रेउन्मील्यललितांप्राहगद्गदयागिरा ॥२१॥ राधोवाच ॥ व्रजालं
॥१२॥ कारचरणौनप्राप्तौयदिमेकिल ॥ कदाचिद्विग्रहंतर्हिनहिस्वंधारयाम्यहम् ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्याललिताभ अ. १२
यविह्वला ॥ श्रीकृष्णपार्श्वंप्रययौकृष्णातीरेमनोहरे ॥ २३ ॥ माधवीजालसंयुक्तेमधुरध्वनिसंकुले ॥ कदम्बमूलेरहसिप्राहचैका
किनंहरिं ॥ २४ ॥ ललितोवाच ॥ यस्मिन्दिनेचतेरूपंराधयादृष्टमद्भुतम् ॥ तद्दिनात्स्तंभतांप्राप्तापुत्तिकेवनवक्तिकिम् ॥ २५ ॥
अलंकारस्त्वर्चिरिववस्त्रंभर्जरजोयथा ॥ सुगंधिःकटुवद्यस्यामन्दिरंनिर्जनंवनम् ॥ २६ ॥ पुष्पंबाणंचंद्रबिंबंविषकन्दमवेहिभो ॥
तस्यैसंदर्शनंदेहिराधायैदुःखनाशनम् ॥ २७ ॥ तेसाक्षिणःकिंविदितंनभूतलेसृजत्यलंपासिहरस्यथोजगत् ॥ यदासमानोसिजने
पुसर्वतस्तथापिभक्तान्भजसेपरेश्वरः ॥ २८ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाहरिःसाक्षाल्ललितंललितांवचः ॥ उवाचभगवान्देवोमे
घगंभीरयागिरा ॥ २९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सर्वंहिभावंमनसःपरात्परंनह्येकतोभामिनिजायतेततः ॥ प्रेमैवकर्तव्यमतोमयिस्व
तःप्रेम्णासमानंभुविनास्तिकिंचित् ॥३०॥ यथाहिभांडीरवनेमनोरथोबभूवतस्याहितथाभविष्यति ॥अहैतुकंप्रेमचसद्भिराश्रितंत
च्चापिसन्तःकिलनिर्गुणंविदुः ॥ ३१ ॥ येराधिकायांमयिकेशवेमनाक्भेदंनपश्यन्तिहिदुग्धशौक्ल्यवत् ॥ तएवमेब्रह्मपदंप्रयान्तितद
हैतुकस्फूर्जितभक्तिलक्षणाः ॥ ३२ ॥ येराधिकायांमयिकेशवेहरौकुर्वन्तिभेदंकुधियोजनाभुवि ॥ तेकालसूत्रंप्रपतंतिदुःखितारंभोरु
यावत्किलचंद्रभास्करौ ॥ ३३ ॥ नारदउ० ॥ इत्थंश्रुत्वावचःकृत्स्नंनत्वातंललितासखी ॥ राधांसमेत्यरहसिप्राहप्रहसितानना ॥ ॥१२॥
॥ ३४ ॥ ललितोवाच ॥ त्वमिच्छसियथाकृष्णंतथात्वांमधुसूदनः ॥ युवयोर्भेदरहितंतेजस्त्वैकंद्विधाजनैः ॥ ३५ ॥ तथापिदेवि
कृष्णायकर्मनिष्कारणंकुरु ॥ येनतेवांछितंभूयाद्भक्तयापरमयासति ॥ ३६ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वासखीवाक्यंराधारासेश्वरी

नृप ॥ चंद्राननांप्राहसखींसर्वधर्मविदांवराम् ॥३७॥ राधोवाच ॥ श्रीकृष्णस्यप्रसन्नार्थंपरंसौभाग्यवर्धनम् ॥ महापुण्यंवांछितदंपू
जनंवदकस्यचित् ॥ ३८ ॥ त्वयाभद्रेधर्मशास्त्रंगर्गाचार्यमुखाच्छ्रुतम् ॥ तस्माद्व्रतंपूजनंवाब्रूहिमह्यंमहामते ॥ ३९ ॥ इतिश्रीमद्ग
र्गसंहितायांवृंदावनखण्डेराधाकृष्णप्रेमोद्योगंनामद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ राधावाक्यंततःश्रुत्वाराज
न्सर्वसखीवरा ॥ चंद्राननाप्रत्युवाचसंविचार्यक्षणंहृदि ॥ १ ॥ चंद्राननोवाच ॥ परंसौभाग्यदंराधेमहापुण्यंवरप्रदम् ॥ श्रीकृष्ण
स्यापिलब्ध्यर्थंतुलसीसेवनंमतम् ॥ २ ॥ यदास्पृष्टाथवाध्याताकीर्तितानामभिःस्तुता ॥ रोपितासिंचितानित्यंपूजितातुलसीदलैः
॥ ३ ॥ नवधातुलसीभक्तिंयेकुर्वंतिदिनेदिने ॥ युगकोटिसहस्राणितेयांतिसुकृतंशुभे ॥ ४ ॥ यावच्छाखाप्रशाखाभिर्बीजपुष्पदलैः
शुभैः ॥ रोपितातुलसीमर्त्यैर्वर्धतेवसुधातले ॥ ५ ॥ तेषांवंशेषुयेजातायेभविष्यंतियेगताः ॥ आकल्पयुगसाहस्रंतेषांवासोहरेर्गृ
हे ॥ ६ ॥ यत्फलंसर्वपत्रेषुसर्वपुष्पेपुराधिके ॥ तुलसीदलेनचैकेनसर्वदाप्राप्यतेतुतत् ॥ ७ ॥ तुलसीप्रभवैःपत्रैर्योनरःपूजयेद्धरि
म् ॥ लिप्यतेनसपापेनपद्मपत्रमिवांभसा ॥८॥ सुवर्णभारशतकंरजतंयच्चतुर्गुणम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोतितुलसीवनपालनात् ॥ ९ ॥
तुलसीकाननंराधेगृहेयस्यावतिष्ठति ॥ तद्गृहंतीर्थरूपंहिनयांतियमकिंकराः ॥ १० ॥ सर्वपापहरंपुण्यंकामदंतुलसीवनं ॥ रोपय
न्तिनराश्रेष्ठास्तेनपश्यन्तिभास्करिम् ॥ ११ ॥ रोपणात्पालनात्सेकाद्दर्शनात्स्पर्शनान्नृणाम् ॥ तुलसीदहतेपापंवाङ्मनःकायसंचि
तम् ॥ १२ ॥ पुष्कराद्यानितीर्थानिगंगाद्याःसरितस्तथा ॥ वासुदेवादयोदेवावसन्तितुलसीदले ॥ १३ ॥ तुलसीमंजरीयुक्तोय
स्तुप्राणान्विमुंचति ॥ यमोपिनेक्षितुंशक्तोयुक्तपापशतैरपि ॥ १४ ॥ तुलसीकाष्ठजंयस्तुचंदनंधारयेन्नरः ॥ तद्देहंनस्पृशेत्पापंक्रिय
माणमपीहयत् ॥ १५ ॥ तुलसीविपिनच्छायायत्रयत्रभवेच्छुभे ॥ तत्रश्राद्धंप्रकर्तव्यंपितॄणांदत्तमक्षयम् ॥ १६ ॥ तुलस्याःसखि
माहात्म्यमादिदेवश्चतुर्मुखः ॥ नसमर्थोभवेद्वक्तुंयथादेवस्यशार्ङ्गिणः ॥ १७ ॥ तुलसीसेवनंनित्यंकुरुत्वंगोपकन्यके ॥ श्रीकृष्णोव

तुलसीसेवनंसाक्षादारभेहरितोषण
 श्यतांयातियेनवासर्वदैवहि ॥१८॥ नारदउवाच ॥ इत्थंचन्द्राननावाक्यंश्रुत्वारासेश्वरीनृप ॥तुलसीसेवनंसाक्षादारभेहरितोषण
म् ॥ १९ ॥ केतकीवनमध्येचशतहस्तंसुवर्तुलम् ॥ उच्चैर्हेमखचिद्भित्तिपद्मरागतटंशुभम् ॥ २० ॥ हरिद्धीरकमुक्तानांप्राकारेणम
 होल्लसत् ॥ सर्वतस्तोलकायुक्तंचिंतामणिसुमंडितम् ॥ २१ ॥ हेमध्वजसमायुक्तमुत्तोरणविराजितम् ॥ हैमैर्वितानैःपरितोवैजय
न्तिमिवस्फुरत ॥ २२ ॥ एतादृशंश्रीतुलसीमन्दिरंसुमनोहरम् ॥ तन्मध्येतुलसींस्थाप्यहरित्पल्लवशोभिताम् ॥ २३ ॥ अभिजि
न्नामनक्षत्रेतत्सेवांसाचकारह ॥ समाहूतेनगर्गेणादिष्टेनविधिनासती ॥ २४ ॥ श्रीकृष्णतोषणार्थायभक्त्यापरमयासती ॥ इषपू
र्णांसमारभ्यचैत्रपूर्णावधिव्रतम् ॥२५॥ कृत्वाऽन्यपिंचदुग्धेनतथाचेक्षुरसेनवै ॥ द्राक्षयाऽऽम्ररसेनापिसितयाबहुमिश्रया ॥२६॥
पंचामृतेनतुलसींमासेमासेपृथक्पृथक् ॥ उद्यापनसमारंभंवैशाखप्रतिपद्दिने ॥ २७ ॥ गर्गदिष्टेनविधिनावृषभानुसुतानृप ॥ षट्पं
चाशत्तमैर्भोगैर्ब्राह्मणानांद्विलक्षकम् ॥ २८ ॥ संतर्प्यवस्त्रभूषाद्यैर्दक्षिणांराधिकाददौ ॥ दिव्यानांस्थूलमुक्तानांलक्षभारंविदेहराट्
॥ २९ ॥ कोटिभारंसुवर्णानांगर्गाचार्यायसाददौ ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्ननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ तन्मंदिरोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥३०॥
तदाविरासीत्तुलसीहरिप्रियासुवर्णपीठोपरिशोभितासना ॥ चतुर्भुजापद्मपलाशवीक्षणाश्यामास्फुरद्धेमकिरीटकुंडला ॥ ३१ ॥ पी
तांबराच्छादितसर्पवेणीस्त्रजंदधानानववैजयंतीम् ॥ खगात्समुत्तीर्यचरंगवल्लीचुचुंबराधांपरिरभ्यबाहुभिः ॥ ३२ ॥ तुलस्युवाच ॥
अहंप्रसन्नास्मिकलावतीसुतेत्वद्भक्तिभावेनजितानिरन्तरम् ॥ कृतंचलोकव्यवहारसंग्रहात्त्वयाव्रतंभामिनिसर्वतोमुखम् ॥ ३३ ॥
मनोरथस्तेसफलोऽत्रभूयाद्बुद्धीन्द्रियैश्चित्तमनोभिरग्रतः ॥ सदानुकूलत्वमलंपतेःपरंसौभाग्यमेवंपरिकीर्तनीयम् ॥ ३४ ॥ नारद
उवाच ॥ एवंवदन्तींतुलसींहरिप्रियांनत्वाऽथराधावृषभानुनंदिनी ॥ प्रत्याहगोविन्दपदारविन्दयोर्भक्तिर्भवेन्मेविदिताह्यहैतुकी ॥
॥ ३५ ॥ तथास्तुचोक्तातुलसीहरिप्रियाऽथांतर्दधेमैथिलराजसत्तम ॥ तदैवराधावृषभानुनन्दिनीप्रसन्नचित्तास्वपुरेबभूवह ॥३६॥

श्रीराधिकाख्यानमिदंविचित्रंशृणोतियोभक्तिपरःपृथिव्याम् ॥ त्रैवर्ग्यभावंमनसासमेत्यराजंस्ततोयातिनरःकृतार्थताम् ॥ ३७ ॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृन्दावनखंडेतुलसीपूजनंनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ राधा
कृष्णस्यचरितंशृण्वतोमेमनोमुने ॥ नतृप्तिंयातिशरदःपंकजेभ्रमरोयथा ॥ १ ॥ रासेश्वर्याकृष्णपत्न्यातुलसीसेवनेकृते ॥ यद्बभू
वततोब्रह्मंस्तन्मेब्रूहितपोधन ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ राधिकायाश्वविज्ञायतुलसीसेवनेतपः ॥ प्रीतिंपरीक्षञ्छ्रीकृष्णोवृषभानुपुरं
ययौ ॥ ३ ॥ अद्भुतंगोपिकारूपंचलज्झंकारनूपुरम् ॥ किंकिणीघंटिकाशब्दमंगुलीयकभूषितं ॥ ४ ॥ रत्नकंकणकेयूरमुक्ताहारवि
राजितम् ॥ बालार्कताटंकलसत्कबरीपाशकौशलम् ॥ ५ ॥ नासामौक्तिकदिव्याभंशामकुन्तलसन्निभं ॥ धृत्वाऽसौवृषभानोश्चम
न्दिरंसंददर्शह ॥ ६ ॥ प्राकारपरिखायुक्तंचतुर्द्वारसमन्वितम् ॥ करीन्द्रैःकज्जलाकारैर्द्वारिद्वारिमनोहरम् ॥ ७ ॥ वायुवेगैर्मनोवेगै
श्चित्रवर्णैःस्तुरंगमैः ॥ हारचामरसंयुक्तंप्रोल्लसन्मंडपाजिरम् ॥ ८ ॥ गवांगणैःसवत्सैश्चवृषैर्धर्मधुरंधरैः ॥ गोपालायत्रगायन्तेवंशी
वेत्रधरानृप ॥ ९ ॥ मायायुवतिवेषोऽसौततोह्यन्तःपुरंययौ ॥ १० ॥ यत्रकोटिरविस्फूर्जत्कपाटस्तंभपंक्तयः ॥ रत्नाजिरेषुशोभन्ते
ललनारत्नसंयुताः ॥ ११ ॥ वीणातालमृदंगादीन्वादयंत्योमनोहराः ॥ पुष्पयष्टिसमायुक्तागायंत्योराधिकागुणम् ॥ १२ ॥ त
स्मिन्नन्तःपुरेदिव्यंभ्राजच्चोपवनंमहत ॥ दाडिमीकुन्दमन्दारनिंबूनतद्रुमावृतम् ॥ १३ ॥ केतकीमालतीवृंदैर्माधवीभिर्विराजित
म् ॥ तत्रराधानिकुंजोस्तिकल्पवृक्षसुगन्धिभृत् ॥ १४ ॥ पतन्तियत्रभ्रमरामधुमत्तानृपेश्वर ॥ गन्धाक्तःशीतलोवायुर्मन्दगामीवह
त्यलम् ॥ १५ ॥ सहस्रदलपद्मानांरजोविक्षेपयन्मुहुः ॥ पुंस्कोकिलाकोकिलाश्चमयूराःसारसाःशुकाः ॥ १६ ॥ कूजन्तेमधुरंनादं
निकुंजशिखरेषुच ॥ पुष्पशय्यासहस्राणिजलकुल्याःसहस्रशः ॥१७॥ प्रोच्छलन्तिस्फुरच्छारायत्रवैमेघमन्दिरे ॥ बालार्ककुंडलध
राश्चित्रवस्त्रावराननाः ॥ १८ ॥ वर्त्तन्तेकोटिशोयत्रसख्यस्तत्कर्मकौशलाः ॥ तन्मध्येराधिकाराज्ञीभ्रमन्तीमंदिराजिरे ॥ १९ ॥

ग. सं. काश्मीरपंक्तिसंयुक्तेसूक्ष्मवस्त्रविराजिते ॥ शिरांबुपुष्पक्षितिजदलैरागुल्फपूरके ॥ २० ॥ मालतीमकरंदानांक्षरद्भिर्बिन्दुभिर्वृते ॥ वृं. २
कोटिचन्द्रप्रतीकाशातन्वीकोमलविग्रहा ॥ २१ ॥ शनैःशनैःपादपद्मंचालयन्तीचकोमलम् ॥ समागतांतांमणिमन्दिराजिरेददर्श
॥१४॥ राधावृषभानुनन्दिनी ॥ २२ ॥ यत्तेजसातल्ललनाहतत्विषोजातास्त्वरंचन्द्रमसेवतारकाः ॥ विज्ञायतद्गौरवमुत्तमंमहदुत्थायदो अ. १४
र्भ्यांपरिरभ्यराधिका ॥ दिव्यासनेस्थाप्यसुलोकरीत्याजलादिकंचार्हणमारभच्छुभं ॥ २३ ॥ राधोवाच ॥ स्वागतंतेसखिशुभेना
मधेयंवदाशुमे ॥ भूरिभाग्यंममैवाद्यभवत्याऽऽगतयास्वतः ॥२४॥ त्वत्समानंदिव्यरूपंदृश्यतेनाहिभूतले ॥ यत्रत्वंवर्तसेसुभ्रुपत्त
नंधन्यमेवतत् ॥ २५ ॥ वददेविसविस्तारंहेतुमागमनस्यच ॥ ममयोग्यंचयत्कार्य्यंवक्तव्यंतत्त्वयाखलु ॥ २६ ॥ कटाक्षेणसुदी
र्घ्याचवचसासुस्मितेनवै ॥ गत्याकृत्याश्रीपतिवद्दृश्यतेसांप्रतंमया ॥ २७ ॥ नित्यंशुभेमेमिलनार्थमाव्रजनचेत्स्वसंकेतमलंविधे
हि ॥ येनैवसंगोविधिनाभवेद्विविधिर्भवत्याससदाविधेयः ॥ २८ ॥ अयित्वदात्मातिपरंप्रियोमेत्वदाकृतिःश्रीव्रजराजनन्दनः ॥
येनैवमेदेविहृतंतुचेतस्त्वयाननान्देववधूर्दधामि ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ एवंराधावचःश्रुत्वामायायुवतिवेषधृक् ॥ उवाचभगवा
न्कृष्णोराधांकमललोचनाम् ॥३०॥ श्रीभगवानुवाच ॥ रंभोरूनन्दनगरेनंदगेहस्यचोत्तरे ॥ गोकुलेवसतिर्मेऽस्तिनाम्नाऽहंगोपदेव
ता ॥ ३१ ॥ त्वद्रूपगुणमाधुर्यंश्रुतंमेललितामुखात् ॥ तद्द्रष्टुंचंचलापांगित्वद्गृहेऽहंसमागता ॥ ३२ ॥ श्रीमल्लवंगलतिकास्फुट
मोदनीनांगुंजानिकुंजमधुपध्वनिकुंजपुंगम् ॥ दृष्टंश्रुतंनवनवंतवकंजनेत्रेदिव्यंपुरन्दरपुरोपिनयत्समानम् ॥ ३३ ॥ श्रीनारदउवा
च ॥ एवंतयोर्मेलनंतद्बभूवामिथिलेश्वर ॥ प्रीतिंपरस्परंकृत्वावनेतत्रविरेजतुः ॥ ३४ ॥ हंसंत्यौतेचगायंत्यौपुष्पकन्दुकलीलया ॥ ॥१४॥
पश्यन्तौवनवृक्षांश्चचेरतुर्मैथिलेश्वर ॥ ३५ ॥ कलाकौशलसंपन्नांराधांकमललोचनाम् ॥ गिरामधुरयाराजन्प्राहेदंगोपदेवता ॥
॥ ३६ ॥ गोपदेवतोवाच ॥ दूरेवैनन्दनगरंसख्यायातावजेश्वरि ॥ प्रभातेचागमिष्यामित्वत्सकाशंनसंशयः ॥ ३७ ॥ नारदउ

वाच ॥ श्रुत्वावचस्तस्यतुतद्व्रजेश्वरीनिक्षिप्यसद्योनयनांबुसन्ततिम् ॥ रोमांचहर्षोद्गमभावसंवृतारंभेवभूमौपतितासमुद्धता ॥
॥ ३८ ॥ शंकागतास्तत्रसखीगणास्त्वरंसुवीजयन्त्योऽव्यजनैर्व्यवस्थिताः ॥ श्रीखण्डपुष्पद्रवचर्चितांऽशुकांजगादराधांनृपगोपदे
वता ॥ ३९ ॥ गोपदेवतोवाच ॥ प्रभातेआगमिष्यामिमाशोचंकुरुराधिके ॥ गोश्वभ्रातुर्गोरसस्यशपथोमेनचेदिदं ॥ ४० ॥ नारद
उवाच ॥ एवमुक्त्वाहरीराधांसमाश्वास्यनृपेश्वर ॥ मायायुवतिवेषोसौययौश्रीनन्दगोकुलम् ॥४१॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृन्दा
वनखण्डेराधाकृष्णसंगमोनामचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथरात्र्यांव्यतीतायांमायायोषीद्वपुर्हरिः ॥ राधा
दुःस्वप्नशान्त्यर्थंवृषभानोर्गृहंययौ ॥ १ ॥ राधातमागतंवीक्ष्यसमुत्थायातिहर्षिता ॥ दत्तासनाविधानेनपूजयामासमैथिल ॥ २॥
राधोवाच ॥ त्वयाविनाहंनिशिदुःखिताऽऽसंत्वय्यागतायांसखिलब्धवस्तुवत् ॥ पूर्वंह्यपथ्यस्यसुखंयथाततोदुःखंतथाभामिनिम
त्प्रसंगतः ॥ ३ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाऽथतद्वाक्यंविमनागोपदेवता ॥ नकिंचिदूचेश्रीराधादुःखितेवव्यवस्थिता ॥ ४ ॥ धि
ज्ञायखेदसंपन्नांराधिकागोपदेवताम् ॥ सखीभिःसंविचार्य्यार्थंजगादस्नेहतत्परा ॥ ५ ॥ राधोवाच ॥ विमनास्त्वंकथंभद्रेवदमांगोप
देवते ॥ मात्राभर्त्राननंदावाश्वश्र्वाक्रोधेनभर्त्सिता ॥ ६ ॥ सपत्नीकृतदोषेणस्वभर्तुर्विरहेणवा ॥ अन्यत्रलग्नचित्तेनविमनाःकिंम
नोहरे ॥ ७ ॥ मार्गखेदेनवाकच्चिद्विह्वलाभूद्रुजाथवा ॥ शीघ्रंवदमहाभागेस्वस्यदुःखस्यकारणम् ॥ ८ ॥ कृष्णभक्तमृतेविप्रेयेनकेना
पिकुत्सितम् ॥ कथितंतेऽथरंभोरुतच्चिकित्सांकरोम्यहम् ॥ ९ ॥ गजाश्वादीनिरत्नानिवस्त्राणिचधनानिच ॥ मन्दिराणिविचित्रा
णिगृह्णाणत्वंयदीच्छसि ॥ १० ॥ धनंदत्त्वातनुंरक्षेत्तनुंदत्त्वात्रपांव्यधात् ॥ धनंतनुंत्रपांदद्यान्मित्रकार्यार्थमेवहि ॥ धनंदत्त्वाचस
ततंरक्षेत्प्राणान्निरन्तरम् ॥ ११ ॥ योमित्रतांनिष्कपटंकरोतिनिष्कारणंधन्यतमःसएव ॥ विधायमैत्रंकपटंविदध्यात्तंलंपटंहेतुप
टंनटंधिक् ॥ १२ ॥ तस्याःप्रेमवचःश्रुत्वाभगवान्गोपदेवता ॥ मनसाप्राहराजेन्द्रश्रींराधांकीर्तिनन्दिनीम् ॥ १३ ॥ गोपदेवतो

ग. सं. वाच ॥ राधेव्रजन्सानुगिरेस्तटीषुसंकोचवचीषुमनोहरासु ॥ यान्तींस्वतोमांदधिविक्रयार्थंरुरोधमार्गेणवनन्दपुत्रः ॥ १४ ॥ वंशी वृं. २
धरोवेत्रकरःकरेमांत्वरंगृहीत्वाप्रहसन्विलज्जः ॥ मह्यंकरादानधनायदानंदेहीतिजल्पन्विपिनेरसज्ञः ॥ १५ ॥ तुभ्यंनदास्यामि
॥१५॥ कदापिदानंस्वयंभुवेगोरसलंपटाय ॥ एवंमयोक्तेवचनेऽथभाण्डंनीत्वाविशीर्णीकृतवान्सदध्नः ॥ १६ ॥ भाण्डंसभित्त्वादधिकिंच अ. १५
पीत्वानीत्वोत्तरीयंममचेदुरीयम् ॥ नन्दीश्वराद्रेर्विदिशंजगामतेनाहमाराद्विमनाःस्मजाता ॥ १७ ॥ जात्यासगोपःकिलकृष्णवर्णो
ऽधनीनवीरोनहिशीलरूपः ॥ यस्मिंस्त्वयाप्रेमकृतंसुशीलेत्यजाशुनिर्मोहनमद्यकृष्णम् ॥ १८ ॥ इत्थंसवैरंपुरुषंवचस्तच्छ्रुत्वाच
राधावृषभानुनन्दिनी ॥ सुविस्मितावाक्यपदेसरस्वतीपदंस्मयन्तीनिजगादतांप्रति ॥ १९ ॥ राधोवाच ॥ यत्प्राप्तयेविधिहरप्रमु
खास्तपन्तिवह्नौतपःपरमयानिजयोगरीत्या ॥ दत्तःशुकःकपिलआसुरिरंगिरायत्पादारविन्दमकरन्दरजःस्पृशन्ति ॥ २० ॥ तंकृ
ष्णमादिपुरुषंपरिपूर्णदेवंलीलावतारमजमार्तिहरंजनानाम् ॥ भूभूरिभारहरणायसतांशुभायजातंविनिन्दसिकथंसखिदुर्विनीते ॥
॥ २१ ॥ गाःपालयन्तिसततंव्रजसोगवांचगंगांस्पृशंतिचजपंतिगवांसुनाम्नाम् ॥ प्रेक्षन्त्यहर्निशमलंसुमुखंगवांचजातिःपरानवि
दिताभुविगोपजातेः ॥ २२ ॥ तत्कृष्णवर्णविलसत्सुकलांसमीक्ष्यतस्मिन्विलग्नमनसासुसुखंविहाय ॥ उन्मत्तवद्व्रजतिधावतिनील
कण्ठोबिभ्रत्कपर्दविषभस्मकपालसर्पान् ॥ २३ ॥ स्वर्लोकसिद्धमुनियक्षमरुद्गणानांपालाःसमस्तनरकिन्नरनागनाथाः ॥ यत्पादप
द्ममनिशंप्रणिपत्यभक्त्यालब्धश्रियःकिलबलिंप्रददुःस्मतस्मै ॥२४॥ वत्साद्यकालियबकार्जुनधेनुकानामाचक्रवातशकटासुरपूत
नानाम् ॥ एषांवधःकिमुततस्ययशोमुरारेर्यःकोटिशोंऽडनिचयोद्भवनाशहेतुः ॥ २५ ॥ भक्तात्प्रियोनविदितःपुरुषोत्तमस्यशंभुर्विधि ॥१५॥
र्नचरमानचरौहिणेयः ॥ भक्ताननुव्रजतिभक्तिनिबद्धचित्तश्चूडामणिःसकललोकजनस्यकृष्णः ॥ २६ ॥ गच्छन्निजंजनमनुप्रपुना
तिलोकानावेदयन्हरिजनेस्वरुचिंमहात्मा ॥ तस्मादतीवभजतांभगवान्मुकुन्दोमुक्तिंददातिनकदापिसुभक्तियोगम् ॥ २७ ॥ गोप

देवतोवाच ॥ राधेत्वदीयधिषणाधिषणंहसन्तीवाणींश्रुतिंप्रकुशलेनविडंबयन्ती ॥अत्रागमिष्यतियदाथहरिःपरेशःसत्यंददातिवच
नंतवदेविमन्ये ॥ २८ ॥ राधोवाच ॥ यथाऽऽगमिष्यतियदाथहरिःपरेशःकिंकारयामिभवतींवदतर्हिसुभ्रु ॥ चेदागमोनहिभवेद्धन
मालिनःस्वंसर्वंधनंचभवनंचददामितुभ्यम् ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ अथराधासमुत्थायनत्वाश्रीनन्दनन्दनम् ॥ उपविश्यासने
दध्यौध्यानास्तिमितलोचना ॥ ३० ॥ उत्कंठितांस्वेदयुक्तांबाष्पकंठींप्रियांहरिः ॥ अश्रुपूर्णमुखींवीक्ष्यबिभ्रत्स्वांपौरुषींतनुम् ॥
॥ ३१ ॥ पश्यन्तीनांसखीनांचसहसाभक्तवत्सलः ॥ राधांप्राहप्रसन्नात्मामेघगंभीरयागिरा ॥ ३२ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ रंभोरु
चन्द्रवदनेव्रजसुन्दरीशेराधेप्रियेनवसुयौवनमानशीले ॥ उन्मील्यनेत्रमपिपश्यसमागतंमांतूर्णंत्वयामधुरयाचगिरोपहूतम् ॥ ३३॥
आगच्छकृष्णइतिवाक्यमतःश्रुतंमेसद्योविसृज्यनिजगोकुलगोपवृन्दं ॥ वंशीवटाच्चयमुनानिकटात्प्रधावंस्त्वत्प्रीतयेऽथललने
ऽत्रसमागतोस्मि ॥ ३४ ॥ मय्यागतेसतिगतासखिरूपिणीकायक्ष्यासुरीसुरवधूकिलकिन्नरोवा ॥ मायावतीछलयितुंभवतींचत
स्माद्विश्वासएवनविधेयउरंगपत्न्याम् ॥ ३५ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथराधाहरिंदृष्ट्वानत्वातत्पादपंकजम् ॥ मुदमापपरंराजन्सद्यः
पूर्णमनोरथा ॥ ३६ ॥ एवंश्रीकृष्णचन्द्रस्यचरितान्यद्भुतानिच ॥ यःशृणोतिनरोभक्त्यासकृतार्थोभवेन्नरः ॥ ३७ ॥ इतिश्री
मद्गर्गसंहितायांवृन्दावनखण्डेश्रीकृष्णचन्द्रदर्शनंनामपंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ राधायैदर्शनंदत्वाकृत्वाप्रे
मपरीक्षणम् ॥ अग्रेचकारकांलीलांभगवानात्मलीलया ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ माधवोमाधवेमासिमाधवीभिःसमाकुले ॥
वृंदावनेसमारेभेरासंरासेश्वरःस्वयम् ॥ २ ॥ वैशाखमासिपंचम्यांजातेचन्द्रोदयेशुभे ॥ यमुनोपवनेरेमेरासेश्वर्यामनोहरः ॥ ३ ॥
पुरामैथिलगोलोकाद्भूमिर्याकौसमागता ॥ सर्वाबभूवुःसौवर्णपद्मरागमयीत्वरम् ॥ ४ ॥ वृन्दावनंदिव्यवपुर्दधत्कामदुघैर्द्रुमैः ॥ मा
धवीभिर्लताभिश्चप्राक्षिपन्नन्दनन्दनम् ॥ ५ ॥ रत्नसोपानसंपन्नास्फुरत्सौवर्णतोलिका ॥ रराजयमुनाराजन्हंसपद्मादिसंकुला ॥

ग. सं. ॥ ६ ॥ रत्नधातुमयःश्रीमद्रत्नशृंगस्फुरद्युतिः ॥ सपक्षिगणसंयुक्तोलतापुष्पमनोहरः ॥ ७ ॥ निर्झरैःसुन्दरीभिश्चदरीभिर्भ्रम वृं. २
रीवृतः ॥ रेजेगोवर्द्धनोनामगिरिराजःकरीन्द्रवत् ॥ ८ ॥ सर्वेनिकुंजाःपरितोरेजुर्दिव्यवपुर्धराः ॥ सभामण्डपवीथीभिःप्रांगणस्तं
॥१६॥ भपंक्तिभिः ॥ ९ ॥ पतत्पताकैर्दिव्याभैःसौवर्णैःकलशैर्नृप ॥ श्वेतारुणैःपुष्पदलैःपुष्पमन्दिरवर्त्तिभिः ॥ १० ॥ वसन्तमाधुर्यधराः अ. १६
कूजत्कोकिलसारसाः ॥ पारावतैर्मयूरैश्चयत्रतत्रनिकुंजिताः ॥ ११ ॥ राधाकृष्णकथांपुण्यांगायमानैर्मधुव्रतैः ॥ पतद्भिर्मधुमत्तैश्च
कुंजाःसर्वेविराजिताः ॥ १२ ॥ पुलिनेशीतलोवायुर्मन्दगामीवहत्यलम् ॥ सहस्रदलपद्मानांरजोविक्षेपयन्मुहुः ॥ १३ ॥ काश्चि
द्गोलोकवासिन्यःकाश्चिच्छय्योपकारिकाः ॥ शृंगारप्रकाराःकाश्चित्काश्चिद्द्वारपालिकाः ॥ १४ ॥ पार्षदाख्याःसव्यजनाश्छत्रचा
मरपाणयः ॥ पुष्पाभरणकारिण्यःश्रीवृन्दावनपालिकाः ॥ १५ ॥ गोवर्द्धननिवासिन्यःकाश्चित्कुंजविधायकाः ॥ तन्निकुंजनिवासि
न्योनर्तक्योवाद्यतत्पराः ॥ १६ ॥ सर्वाश्चचन्द्रवदनाःकिशोरवयसोनृप ॥ आसांद्वादशयूथाश्चाजग्मुःश्रीकृष्णसन्निधिम् ॥ १७ ॥
तथैवयमुनासाक्षाद्यूथीभूत्वासमाययौ ॥ नीलाम्बरारत्नभूषाश्यामाकमललोचना ॥ १८ ॥ तथैवजाह्नवीगंगायूथीभूत्वासमा
ययौ ॥ श्वेताम्बराश्वेतवर्णामुक्ताभरणभूषिता ॥ १९ ॥ तथाययौरमासाक्षाद्यूथीभूत्वारुणाम्बरा ॥ चन्द्रवर्णामन्दहासापद्मराग
विभूषिता ॥ २० ॥ तथाययौकृष्णपत्नीनाम्नायामधुमाधवी ॥ पद्मवर्णापुष्पभूषायूथीभूत्वाशुभांबरा ॥ २१ ॥ तथैवविरजासा
क्षाद्यूथीभूत्वासमाययौ ॥ हरिद्वस्त्रागौरवर्णारत्नालंकारभूषिता ॥ २२ ॥ ललितायाविशाखायामायायूथःसमाययौ ॥ एवंत्वष्ट
सखीनांचसखीनांकिलषोडश ॥ २३ ॥ द्वात्रिंशच्चसखीनांचयूथाःसर्वेसमाययुः ॥ रराजभगवान्राजन्स्त्रीगणैरासमण्डले ॥ २४ ॥ ॥१६॥
वृन्दावनेयथाकाशेचन्द्रस्तारागणैर्यथा ॥ पीतवासःपरिकरोनटवेषोमनोहरः ॥ २५ ॥ वेत्रभृद्वादयन्वंशींगोपीनांप्रीतिमावहन् ॥
मयूरपक्षभृन्मौलिस्रग्वीकुण्डलमण्डितम् ॥ २६ ॥ राधयाशुशुभेरासेयथारत्यारतीश्वरः ॥ एवंगायन्हरिःसाक्षात्सुन्दरीरागसंवृतः

॥ २७ ॥ यमुनापुलिनंपुण्यमाययौराधयायुतः ॥ गृहीत्वाहस्तपद्मेनपद्माभंस्वप्रियाकरम् ॥ २८ ॥ निषसादहरिःकृष्णातीरेनी
रमनोहरे ॥ पुनर्जल्पन्सुमधुरंपश्यन्वृन्दावनंप्रियम् ॥ २९ ॥ चलन्हसन्राधिकयाकुंजंकुंजंचचारह ॥ कुंजेनिलीयमानंतंत्वरंत्य
क्त्वाप्रियाकरम् ॥ ३० ॥ विलोक्यशाखान्तरितंराधाजग्राहमाधवम् ॥ राधादुद्रावतद्धस्ताज्झंकारंकुर्वतीपदे ॥ ३१ ॥ विलीय
मानाकुंजेषुपश्यतोमाधवस्यच ॥ धावन्हरिर्गतोयावत्तावद्राधाततोगता ॥ ३२ ॥ वृक्षपार्श्वेहस्तमात्रादितश्चेतश्चधावती ॥ तमा
लोहेमवल्यैवघनश्चंचलयायथा ॥ ३३ ॥ हेमखन्येवनीलाद्रीरेजेराधिकयाहरिः ॥ राधयाविश्वमोहिन्याबभौमदनमोहनः॥३४॥
वृन्दावनेरासरंगेरत्येवमदनोयथा ॥ धृत्वारूपाणितावन्तियावन्तिव्रजयोषितः ॥ ३५ ॥ ननर्तरासरंगेऽसौरंगभूम्यांनटोयथा ॥
गायन्त्यश्चापिनृत्यन्त्यःसर्वागोप्योमनोहराः ॥ ३६ ॥ विरेजुःकृष्णचन्द्रैश्चयथाशक्रैःसुरांगनाः ॥ वरंविहारंकृष्णायांचकारमधुसू
दनः ॥ ३७ ॥ सर्वैर्गोपीगणैःसार्द्धंयक्षीभिर्यक्षराडिव ॥ कबरीकेशपाशाभ्यांप्रसूनैःप्रच्युतैःशुभैः ॥ ३८ ॥ चित्रवर्णैर्बभौकृष्णोऽय
थोष्णिङ्मुद्रितातथा ॥ मृदंगतालैर्मधुरध्वनिस्वनैर्जगुर्यशस्तामधुसूदनस्य ॥ प्रापुर्मुदंपूर्णमनोरथाश्चलत्प्रसूनहाराहरिणागतव्य
थाः ॥ ३९ ॥ श्रीहस्तसंताडितवारिबिंदुभिःस्फारासमस्फूर्जितशीकरद्युभिः ॥ वृन्दावनेशोव्रजसुंदरीभीरेजेगजीभिर्गजराडिवस्व
यम् ॥ ४० ॥ विद्याधर्योदेवगंधर्वपत्न्यःपश्यन्त्यस्तारासरंगंदिविस्थाः ॥ देवैःसार्द्धंचक्रिरेपुष्पवर्षमोहंप्राप्ताःप्रश्लथद्दस्त्रनीव्यः ॥
॥ ४१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृंदावनखंडेरासक्रीडानामषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथकृष्णोहरिर्वा
रिलीलांकृत्वामनोहरः ॥ सर्वैर्गोपीगणैःसार्द्धंगिरिंगोवर्द्धनंययौ ॥ १ ॥ गोवर्धनेकन्दरायांरत्नभूम्यांहरिःस्वयम् ॥ रासंचराधया
सार्द्धंरासेश्वर्याचकारह ॥ २ ॥ तत्रसिंहासनेरम्येतस्थतुःपुष्पसंकुले ॥ तडिद्घनाविवगिरौराधाकृष्णौविरेजतुः ॥ ३ ॥ स्वामिन्या
स्तत्रशृंगारंचक्रुःसख्योमुदान्विताः ॥ श्रीखण्डकुंकुमाद्यैश्चपावकागुरुकज्जलैः ॥ ४ ॥ मकरन्दैःकीर्तिसुतांसमभ्यर्चयविधानतः ॥

 ददौश्रीयमुनासाक्षाद्राधायैनूपुराण्यलम् ॥ ५ ॥ मंजिरभूषणंदिव्यंश्रीगंगाजन्हुनन्दिनी ॥ श्रीरमाकिंकिणीजालंहारंश्रीमधुमा
धवी ॥ ६ ॥ चन्द्रहारंचविरजाकोटिचन्द्रामलंशुभम् ॥ ललिताकंचुकमणिंविशाखाकण्ठभूषणम् ॥ ७ ॥ अंगुलीयकरत्नानिददौ
 चन्द्राननातदा ॥ एकादशीराधिकायैरत्नाढ्यंकंकणद्वयम् ॥ ८ ॥ भुजकंकणरत्नानिशतचन्द्राननाददौ ॥ तस्यैमधुमतीसाक्षात्स्फु
रद्रत्नांगदद्वयम् ॥ ९ ॥ ताटंकयुगलंबंदीकुंडलेसुखदायिनी ॥ आनन्दीयासखीमुख्याराधायैभालतोरणम् ॥ १० ॥ पद्मासद्भाल
तिलकंबिन्दुंचन्द्रकलंददौ ॥ नासामौक्तिकमालोलंददौपद्मावतीसती ॥ ११ ॥ बालार्कद्युतिसंयुक्तंभालपुष्पंमनोहरम् ॥ श्रीराधा
येददौराजंश्चंद्रकान्तासखीशुभा ॥ १२ ॥ शिरोमणिंसुन्दरीचरत्नवेणींप्रहर्षिणी ॥ भूषणेचन्द्रसूर्याख्येविद्युत्कोटिसमप्रभे ॥१३॥
राधिकायैददौदेवविवृन्दावृन्दावनेश्वरी ॥ एवंशृंगारसंस्फूर्जद्रूपयाराधयाहरिः ॥ १४ ॥ गिरिराजेबभौराजन्यज्ञोदक्षिणयायथा ॥
यत्रवैराधयारासेशृंगारोऽकारिमैथिल ॥ १५ ॥ तत्रगोवर्द्धनेजातंस्थलंशृंगारमंडलम् ॥ अथकृष्णःस्वप्रियाभिर्ययौचन्द्रसरोवर
म् ॥ १६ ॥ चकारतज्जलेक्रीडांगजीभिर्गजराडिव ॥ तत्रचन्द्रःसमागत्यचन्द्रकान्तौमणीशुभौ ॥ १७ ॥ सहस्रदलपद्मेद्वेस्वामि
न्यैहरयेददौ ॥ अथकृष्णोहरिःसाक्षात्पश्यन्वृन्दावनश्रियम् ॥ १८ ॥ प्रययौबाहुलवनंलताजालसमन्वितम् ॥ तत्रस्वेदसमायुक्तं
वीक्ष्यसर्वंसखीजनम् ॥ १९ ॥ रागंतुमेघमल्लारंजगौवंशधिरःस्वयम् ॥ सद्यस्तत्रैववववृषुर्मेघाअंबुकणांस्तथा ॥ २० ॥ तदैवशी
तलोवायुर्ववौगन्धमनोहरः ॥ तेनगोपीगणाःसर्वेसुखंप्राप्ताविदेहराट् ॥ २१ ॥ जगुर्यशःश्रीमुरारेरुच्चैस्तत्रसमन्विताः ॥ तस्मात्ता
लवनंप्रागाच्छ्रीकृष्णोराधिकापतिः ॥ २२ ॥ रासमंडलमारेभेगायन्व्रजवधूवृतः ॥ तत्रगोपीगणाःसर्वेस्वेदयुक्तास्तृषातुराः ॥२३॥
ऊचूरासेश्वरंरासेकृतांजलिपुटाःशनैः ॥ गोप्यऊचुः ॥ दूरंवैयमुनादेवतृषाजातापरंहिनः ॥ २४ ॥ कर्तव्यंभवताऽत्रैवरासेदिव्यं
मनोहरम् ॥ वारांविहारंपानंचकरिष्यामोहरेवयम् ॥ २५ ॥ जगत्कर्तापालकस्त्वंसंहारस्यापिनायकः ॥ नारदउवाच ॥ तच्छ्रुत्वा

वेत्रदण्डेनकृष्णोभूमिंतताडह ॥ २६ ॥ तदैवनिर्गतःस्रोतोवेत्रगंगेतिकथ्यते ॥ यज्जलस्पर्शमात्रेणब्रह्महत्याप्रमुच्यते ॥ २७ ॥
तत्रस्नात्वानरःकोपिगोलोकंयातिमैथिल ॥ गोपीभिराधयासार्द्धंश्रीकृष्णोभगवान्हरिः ॥ २८ ॥ वारांविहारंकृतवान्देवोमदनमो
हनः ॥ ततःकुमुद्वनंप्राप्तोलतावृन्दंमनोहरम् ॥ २९ ॥ भ्रमरध्वनिसंयुक्तंचक्रेरासंसखीजनैः ॥ राधातत्रैवशृंगारंश्रीकृष्णस्यचका
रह ॥ ३० ॥ पुष्पैर्नानाविधैर्द्रव्यैःपश्यन्तीनांव्रजौकसाम् ॥ चम्पकोद्यत्परिकरःस्वर्णयूथीभुजांगदः ॥ ३१ ॥ सहस्रदलराजीवक
णिकाविलसच्छुतिः ॥ मोहिनीमालिनीकुन्दकेतकीहारभृद्धरिः ॥ ३२ ॥ कदम्बपुष्पविलसत्किरीटकटकोज्ज्वलः ॥ मन्दारपुष्पो
त्तरीयपद्मयष्टिधरःप्रभुः ॥ ३३ ॥ तुलसीमंजरीयुक्तवनमालाविभूषितः ॥ एवंशृंगारतांप्राप्तःश्रीकृष्णःप्रिययास्वया ॥ ३४ ॥
बभौकुमुद्वनेराजन्वसन्तोहर्षितोयथा ॥ मृदंगवीणावंशीभिर्मुरुयष्टिसुकांस्यकैः ॥ ३५ ॥ तालशेषैस्तलैर्युक्ताजगुर्गोप्योमनोहरम् ॥
भैरवंमेघमल्लारंदीपकंमालकौशकम् ॥ ३६ ॥ श्रीरागंचापिहिन्दोलंरागमेवंपृथक्पृथक् ॥ अष्टतालैस्त्रिभिर्ग्रामैःस्वरैःसप्तभिरग्रतः ॥
॥ ३७ ॥ नृत्यैर्नानाविधैरम्यैर्हावभावसमन्वितैः ॥ तोषयन्त्योहरिंराधांकटाक्षैर्व्रजगोपिकाः ॥ ३८ ॥ गायन्मधुवनंप्रागात्सुंदरी
गणसंवृतः ॥ रासेश्वर्य्यारासलीलांचक्रेरासेश्वरःस्वयम् ॥ ३९ ॥ वैशाखचन्द्रकौमुद्यामालतीगन्धवायुना ॥ स्फुरत्सौगन्धकल्हा
रपतद्रेणुकरेणवै ॥ ४० ॥ विकचन्माधवीवृन्दैःशोभितेनिर्जनेवने ॥ रेमेगोपीगणैःकृष्णोनन्दनेवृत्रहायथा ॥ ४१ ॥ इतिश्रीमद्ग
र्गसंहितायांवृन्दावनखण्डेरासक्रीडानामसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंकुन्दवनेरम्येमालतीनांवनेशुभे ॥
आम्राणांनागरंगाणांनिंबूनांसघनेवने ॥ १ ॥ दाडिमीनांचद्राक्षाणांबदामानांवनेनृप ॥ कदम्बानांश्रीफलानांकुटजानांतथैवच ॥२॥
वटानांपनसानांचपिप्पलानांवनेशुभे ॥ तुलसीकोविदाराणांकेतकीकदलीवने ॥ ३ ॥ करिल्लकुंजबकुलमंदाराणांवनेहरिः ॥ चरन्का
मवनंप्रागाद्राजन्व्रजवधूवृतः ॥ ४ ॥ तत्रैवपर्वतेकृष्णोननादमुरलींकलम् ॥ मूर्च्छितार्विह्वलाजातास्तन्नादेनव्रजांगनाः ॥ ५ ॥

मनोजबाणभिन्नांगाःश्लथन्नीव्यःसुरैःसह ॥ कश्मलंप्रययूराजन्विमानेष्वमरांगनाः ॥ ६ ॥ चतुर्विधाजीवसंघाःस्थावरैर्मोहमा
स्थिताः ॥ नद्योनदाःस्थिरीभूताःपर्वताद्रवतांगताः ॥ ७ ॥ तत्पादचिह्नसंयुक्तोगिरिःकामवनेभवत् ॥ तस्यदर्शनमात्रेणनरोयाति
 कृतार्थताम् ॥ ८ ॥ अथगोपीगणैःसाकंश्रीकृष्णोराधिकापतिः ॥ नंदीश्वरबृहत्सानुतटेरासंचकारह ॥ ९ ॥ तत्रगोप्योतिमानिन्यो
बभूवुर्मैथिलेश्वर ॥ तास्त्यक्त्वाराधयासार्धंतत्रैवान्तर्दधेहरिः ॥ १० ॥ गोप्यश्चसर्वाविरहातुराभृशंकृष्णंविनामैथिलनिर्जनेवने॥
ताबभ्रमुश्चाश्रुकलाकुलाक्ष्योयथाहरिण्यश्चकिताइतस्ततः ॥ ११ ॥ कृष्णंह्यपश्यन्त्यइतिव्यथांगतायथाकरिण्यःकरिणंवनेवने ॥
यथाकुरर्य्यःकुररंव्रजांगनाःसर्वारुदन्त्योविरहातुराभृशम् ॥ १२ ॥ उन्मत्तवद्वृक्षलताकदम्बकंसर्वामिलित्वाचपृथग्वनेवने ॥ प
प्रच्छुराजन्नृपनंदनंदनंकुत्रास्थितंतंवदताशुभूरुहाः ॥ १३ ॥ श्रीकृष्णकृष्णेतिगिरावदन्त्यःश्रीकृष्णपादाम्बुजलग्नमानसाः ॥
श्रीकृष्णरूपास्तुबभूवुरंगनाश्चित्रंनपेशस्कृतमेत्यकीटवत् ॥१४॥ श्रीपादुकाधःस्थलगोपिगोप्यःश्रीपादुकाब्जंशरणंप्रपन्नाः ॥१५॥
ततस्तुतत्प्रसादेनतत्पदार्चनदर्शनात् ॥ ददृशुर्गोतदागोप्योभगवत्पादचिह्निताम् ॥ १६ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ राधेशोराधयासा
र्धंहित्वागोपीर्ययौक्वभो ॥ तद्दर्शनंकथंजातंगोपीनांवदमेप्रभो ॥ १७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रीकृष्णोराधयासार्द्धंसंकेतवटमाविश
त् ॥ प्रियायाःकबरीपुष्परचनांसचकारह ॥ १८ ॥ श्रीकृष्णकुन्तलेनीलेवक्रत्वंराधिकाकऽरोत् ॥ चित्रपत्रावलीःकृष्णपूर्णेन्दुमुख
मंडले ॥ १९ ॥ एवंकृष्णोभद्रवनंखादिराणांवनंमहत् ॥ बिल्वानांचवनंपश्यन्कोकिलाख्यंवनंगतः ॥ २० ॥ गोप्यःकृष्णंविचि
न्वन्त्योददृशुस्तत्पदानिच ॥ यवचक्रध्वजच्छत्रैःस्वस्तिकांकुशबिन्दुभिः ॥ २१ ॥ अष्टकोणेनवज्रेणपद्मेनाभियुतानिच ॥ नीलशं
खघटैर्मत्स्यत्रिकोणेषूर्ध्वधारकैः ॥ २२ ॥ धनुर्गोखुरचन्द्रार्द्धशोभितानिमहात्मनः ॥ तत्पदान्यनुसारेणव्रजन्त्योगोपिकास्ततः ॥
॥ २३ ॥ तद्रजःसततंनीत्वाधृत्वामूर्ध्निव्रजांगनाः ॥ पदान्यन्यानिददृशुरन्याचिह्नान्वितानिच ॥ २४ ॥ केतुपद्मातपत्रैश्चयवेनाथो

र्ध्वरेखया ॥ चक्रचन्द्रार्द्धांकुशकैर्बिन्दुभिःशोभितानिच ॥ २५ ॥ लवंगलतिकाभिश्चविचित्राणिविदेहराट् ॥ गदापाठीनशंखैश्च
गिरिराजेनशक्तिभिः ॥ २६ ॥ सिंहासनरथाभ्यांचबिन्दुद्वययुतानिच ॥ वीक्ष्यप्राहूराधिकयागतोसौनंदनंदनः ॥ २७ ॥ पश्य
न्त्यस्तत्पादपद्मंकोकिलाख्यंवनंगताः ॥ गोपीकोलाहलंश्रुत्वाराधिकांप्राहमाधवः ॥ २८ ॥ कोटिचंद्रप्रतीकाशेराधेसर्पत्वरंप्रिये ॥
आगतागोपिकाःसर्वास्त्वांनेष्यन्तिहिसर्वतः ॥ २९ ॥ तदामानवतीराधाभूत्वाप्राहरमापतिम् ॥ रूपयौवनकौशल्यशीलगर्व
समन्विता ॥ ३० ॥ राधोवाच ॥ चलितुंनसमर्थाऽहंमन्दिरान्नविनिर्गता ॥ सुकुमारीस्वेदयुक्ताकथंमांनयसिप्रिय ॥ ३१ ॥ नारद
उवाच ॥ इतिवाक्यंततःश्रुत्वाश्रीकृष्णोराधिकेश्वरः ॥ पीताम्बरेणदिव्येनवायुंतस्यैचकारह ॥ ३२ ॥ हस्तगृहीत्वातामाहगच्छ
राधेयथासुखम् ॥ कृष्णेनापितदाप्रोक्तानययौतेनवैपुनः ॥ ३३ ॥ पृष्ठंदत्त्वाथहरयेतूष्णींभूतास्थितापुनः ॥ प्रियांमानवतींराधां
प्राहकृष्णःसतांप्रियः ॥ ३४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ विहायगोपीरिहकामयानाभजाम्यहंमानिनिचेतसात्वाम् ॥ यत्तेप्रियंतत्प्रक
रोमिराधेमेस्कन्धमारुह्यसुखंव्रजाशु ॥ ३५ ॥ नारदउवाच ॥ एवंप्रियांप्रियतमःस्कन्धयानेप्सितांनृप ॥ विहायान्तर्दधेकृष्णोस्व
च्छन्दगतिरीश्वरः ॥ ३६ ॥ गतमानाकीर्तिसुताभगवद्विरहातुरा ॥ उच्चैरुरोदराजेन्द्रकोकिलाख्येवनेपरे ॥ ३७ ॥ तदैवयूथाःसं
प्राप्तागोपीनांमैथिलेश्वर ॥ तद्रोदनंदुःखतरंश्रुत्वाजग्मुस्त्रपातुराः ॥ ३८ ॥ काश्चित्तांमकरन्दैश्चस्नापयांचक्रुरीश्वरीम् ॥ चन्दनागु
रुकस्तूरीकुंकुमद्रवसीकरैः ॥ ३९ ॥ वायुंचक्रुस्तदंगेषुव्यजनान्दोलचामरैः ॥ आश्वास्यवाग्भिःपरमांनानाऽनुनयकोविदैः ॥४०॥
तन्मुखान्मानिनोमानंश्रुत्वाकृष्णस्यगोपिकाः ॥ मानवंत्योमैथिलेन्द्रविस्मयंपरमंययुः ॥ ४१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृन्दा
वनखण्डेरासक्रीडानामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथकृष्णगुणान्रम्यान्समेताःसर्वयोषितः ॥ जगुस्ता
लस्वरैरम्यैःकृष्णागमनहेतवे ॥ १ ॥ गोप्यऊचुः ॥ लोकाभिरामजनभूषणविश्वदीपकन्दर्पमोहनजगद्वृजिनार्तिहारिन् ॥

 आनन्दकन्दयदुनन्दननंदसूनोरवच्छन्दपद्ममकरन्दनमोनमस्ते ॥ २ ॥ गोविप्रसाधुविजयध्वजदेववन्द्यकंसादिदैत्यवधहेतु
 कृतावतार ॥ श्रीनन्दराजकुलपद्मदिनेशदेवदेवादिमुक्तजनदर्पणतेजयोऽस्तु ॥ ३ ॥ गोपालसिन्धुपरमौक्तिकरूपधारिन्गोपा
लवंशगिरिनीलमणेपरात्मन् ॥ गोपालमण्डलसरोवरकंजमूर्तेगोपालचन्दनवनेकलहंसमुख्य ॥ ४ ॥ श्रीराधिकावदनपंकजषट्
पदस्त्वंश्रीराधिकावदनचन्द्रचकोररूपः ॥ श्रीराधिकाहृदयसुन्दरचन्द्रहारश्रीराधिकामधुलताकुसुमाकरोसि ॥ ५ ॥ योरासरं
गनिजवैभवभूरिलीलायोगोपिकानयनजीवनमूलहारः ॥ मानंचकाररहसिकिलमानवत्यासोऽयंहरिर्भवतुनोनयनाग्रगामी ॥ ६ ॥
योगोपिकासकलयूथमलंचकारवृंदावनंचनिजपादरजोभिरद्रिम् ॥ यःसर्वलोकविभवायबभूवभूमौतंभूरिलीलमुरगेन्द्रभुजंभजा
मः ॥ ७ ॥ चंद्रप्रतप्तकिरणज्वलनंप्रसन्नंसर्वंवनांतमसिपत्रवनप्रवेशं ॥ बाणंप्रभंजनमतीवसुमन्दयानंमन्यामहेकिलभवन्तमृतेव्य
थार्त्ताः ॥ ८ ॥ सौदासराजमहिषीविरहादतीवजातंसहस्रगुणितंनलपट्टराज्ञाः ॥ तस्मात्तुकोटिगुणितंजनकात्मजायास्तस्मादन
न्तमतिदुःखमलंहरेनः ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंराजन्रुदन्तीनांगोपीनांकमलेक्षणः ॥ आविर्बभूवसहसास्वयमर्थमिवात्म
नः ॥ १० ॥ स्फुरत्किरीटकेयूरकुंडलांगदभूषणम् ॥ स्निग्धामलसुगन्धाढ्यनीलकुंचितकुन्तलम् ॥ ११ ॥ आगतंवीक्ष्ययुगपत्स
मुत्तस्थुर्व्रजांगनाः ॥ तन्मात्रानिचयंदृष्ट्वायथाज्ञानेन्द्रियाणिच ॥ १२ ॥ हरिर्ननर्ततन्मध्येवंशीवादनतत्परः ॥ राधयासहितोराज
नृपथारत्यारतीश्वरः ॥ १३ ॥ यावतीर्गोपिकाःसर्वास्तावद्रूपधरोहरिः ॥ गच्छंस्ताभिर्व्रजेरेमेस्वावस्थाभिर्मनोयथा ॥ १४ ॥ व
नोद्देशेस्थितंकृष्णंगतदुःखाव्रजांगनाः ॥ कृतांजलिपुटाऊचुर्गिरागद्गदयाहरिम् ॥ १५ ॥ गोप्यऊचुः ॥ क्वगतस्त्वंवदहरेत्यक्त्वा
गोपीगणोमहान् ॥ सर्वंजगत्तृणीकृत्यत्वत्पादेप्राप्तमानसाः ॥ १६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ हेगोप्यःपुष्करद्वीपेहंसोनाममहामुनिः ॥
समुद्रेदधिमंडोदेततापान्तर्गतस्तपः ॥ १७ ॥ चकाराहैतुकींभक्तिंममध्यानपरायणः ॥ व्यतीतंतस्यतपतोगोप्योमन्वन्तरद्वयम् ॥

॥ १८ ॥ तमद्यैवाग्रसन्मत्स्योयोजनार्द्धवपुर्वरः ॥ तन्निर्जगारपौंड्रस्तुमत्स्यरूपधरोऽसुरः ॥ १९ ॥ एवंसंप्राप्तकष्टस्यहंसस्यापिमु
नेरहम् ॥ गत्वाऽथशीघ्रेणतयोःशिरश्छित्वाऽरिणामुनिम् ॥२०॥ मोचयित्वाथगतवान्श्वेतद्वीपेव्रजांगनाः ॥क्षीराब्धौशेषपर्यंकेश
यनंतुमयाकृतम् ॥ २१ ॥ दुःखिताभवतीर्ज्ञात्वानिद्रांत्यक्त्वाततःप्रियाः ॥ सहसाभक्तवश्योऽहंपुनरागतवानिह ॥ २२ ॥ जान
न्तिसन्तःसमदर्शिनोयेदान्तामहान्तःकिलनैरपेक्ष्याः ॥ तेनैरपेक्ष्यंपरमंसुखंमेज्ज्ञानेन्द्रियादीनियथारसादीन् ॥ २३ ॥ गोप्यऊ
चुः ॥ क्षीराब्धौशेषपर्यंकेयद्रूपंचत्वयाधृतम् ॥ तद्रूपदर्शनंदेहियदिप्रीतोसिमाधव ॥ २४ ॥ नारदउवाच ॥ तथाऽस्तुचोक्त्वाभग
वान्गोपीव्यूहस्यपश्यतः ॥ दधाराष्टभुजंरूपंश्रीराधारूपमेवच ॥२५॥ तत्रक्षीरसमुद्रोभूल्लोलकल्लोलमंडितः ॥ दिव्यानिरत्नसौ
धानिबभूवुर्मंगलानिच ॥ २६ ॥ तत्रशेषोबिसश्वेतःकुण्डलीभूतसंस्थितः ॥ बालार्कमौलिसाहस्रफणाछत्रविराजितः ॥ २७ ॥
तस्मिन्वैशेषपर्यंकेसुखंसुष्वापमाधवः ॥ तस्यश्रीरूपिणीराधापादसेवांचकारह ॥ २८ ॥ तद्रूपंसुंदरंदृष्ट्वाकोटिमार्तंडसन्निभम् ॥
नत्वागोपिगणाःसर्वेविस्मयंपरमंगताः ॥ २९ ॥ गोपीभ्योदर्शनंदत्तंयत्रकृष्णेनमैथिल ॥ तत्रक्षेत्रंमहापुण्यंजातंपापप्रणाशनम् ॥
॥ ३० ॥ अथगोपीगणैःसार्द्धंयमुनामेत्यमाधवः ॥ कालिन्दीजलवेगेषुकलांकेलिंचकारह ॥ ३१ ॥ राधाकराल्लक्षदलंपद्मंनीत्वांब
रंतथा ॥ धावन्जलेषुगतवान्प्रहसन्माधवःस्वयम् ॥ ३२ ॥ राधाहरेःपीतपटंवंशींवेत्रस्फुरत्प्रभम् ॥ गृहीत्वाप्रहसन्तीसागच्छ
न्तीयमुनाजले ॥ ३३ ॥ वंशींदेहीतिवदतःश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ राधाजगादकमलंवासोदेहीतिमाधव ॥ ३४ ॥ कृष्णोददौ
राधिकायैपद्मंबरमेवच ॥ राधाददौपीतपटंवेत्रंवंशींमहात्मने ॥ ३५ ॥ अथकृष्णकलंगायन्मालामाजानुलंबिताम् ॥ वैज
यन्तीमादधानःश्रीभांडीरंजगामह ॥ ३६ ॥ प्रियायास्तत्रशृंगारंचकारकुशलेश्वरः ॥ पत्रावलीपावकाग्रैःपुष्पैःकज्जलकुंकुमैः ॥
॥ ३७ ॥ चन्दनागुरुकस्तूरीकेसराद्यैर्हरेर्मुखे ॥ पत्रंचकारशृंगारेमनोज्ञंकीर्तिनन्दिनी ॥ ३८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृंदावनख

ण्डेरासक्रीडानामैकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथकृष्णोगोपिकाभिर्लोहजंघवनंययौ ॥ वसन्तमाधवीभिश्चल
ताभिःसंकुलंनृप ॥ १ ॥ तत्पुष्पदामानिचयैःस्फुरत्सौगंधिशालिभिः ॥ सर्वासांहरिणातत्रकबर्योगुंफितास्ततः ॥ २ ॥ भ्रमरध्वनि
॥२०॥ संयुक्तेसुगन्धानिलवासिते ॥ कालिन्दीनिकटेकृष्णोविचचारप्रियान्वितः ॥ ३ ॥ करिल्लैःपीलुभिःश्यामैस्तालैश्चसंकुलद्रुमैः ॥ महा
पुण्यवनंकृष्णोययौरासेश्वरोहरिः ॥ ४ ॥ तत्ररासंसमारेभेरासेश्वर्यासमन्वितः ॥ गीयमानश्चगोपीभिरप्सरोभिःस्वराडिव ॥ ५ ॥
तत्रचित्रमभूद्राजन्शृणुत्वंतन्मुखान्मम ॥ शंखचूडोनामयक्षोधनदानुचरोबली ॥ ६ ॥ भूतलेतत्समोनास्तिगदायुद्धविशारदः ॥
तन्मुखादौग्रसेनेश्चबलंश्रुत्वामहोत्कटम् ॥ ७ ॥ लक्षभारमयींगुर्वींगदामादाययक्षराट् ॥ स्वसकाशान्मधुपुरीमाययौचण्डविक्रमः
॥ ८ ॥ सभायामास्थितंप्राहकंसंनत्वामदोद्धतः ॥ गदायुद्धंदेहिमह्यंत्रैलोक्यविजयीभवान् ॥ ९ ॥ अहंदासोभवेयंवैभवांश्चवि
जयीयदि ॥ अहंजयीचेद्भवंतंदासंशीघ्रंकरोम्यहम् ॥ १० ॥ तथास्तुचोक्त्वाकंसस्तुगृहीत्वामहतींगदाम् ॥ शंखचूडेनयुयुधेरं
गभूमौविदेहराट् ॥ ११ ॥ तयोश्चगदयायुद्धंघोररूपंबभूवह ॥ ताडनाच्चटचटाशब्दंकालमेघतडिद्ध्वनिः ॥ १२ ॥ शुशुभातेरंगम
ध्येमल्लौनाट्येनटाविव ॥ इभेन्द्राविवदीर्घांगौमृगेन्द्राविवचोद्भटौ ॥ १३ ॥ द्वयोश्चयुध्यतोराजन्परस्परजिगीषया ॥ विस्फुलिं
गान्क्षरन्त्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ १४ ॥ कंसःप्रकुपितंयक्षंमुष्टिनाऽभिजघानह ॥ शंखचूडोपितंकंसंमुष्टिनातंतताडच ॥ १५ ॥
मुष्टामुष्टितयोरासीद्दिनानांसप्तविंशतिः ॥ द्वयोरक्षीणबलयोर्विस्मयंगतयोस्ततः ॥ १६ ॥ शंखचूडंसंगृहीत्वाकंसोदैत्याधिपो
बली ॥ बलाच्चिक्षेपसहसाव्योम्निंतंशतयोजनम् ॥ १७ ॥ शंखचूडःप्रपतितःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ कंसंगृहीत्वानभसिचिक्षे ॥२०॥
पायुतयोजनम् ॥ १८ ॥ आकाशात्पतितःकंसःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ यक्षंगृहीत्वासहसापातयामासभूतले ॥ १९ ॥ शंखचू
डस्तंगृहीत्वापोथयामासभूतले ॥ एवंयुद्धेसंप्रवृत्तेचकंपेभूमिमंडलम् ॥ २० ॥ मुनीन्द्रःसर्ववित्साक्षाद्गर्गाचार्यःसमागतः ॥ रंगेषु

वन्दितस्ताभ्यांकंसंप्राहोर्जयागिरा ॥ २१ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ युद्धंमाकुरुराजेंद्रविफलोऽयंरणोऽत्रवै ॥ त्वत्समानोह्ययंवीरःशंखचू
डोमहाबलः ॥ २२ ॥ तवमुष्टिप्रहारेणभृशमैरावतोगजः ॥ जानुभ्यांधरणींस्पृष्ट्वाकश्मलंपरमंययौ ॥ २३ ॥ अन्येपिबलिनोदै
त्यामुष्टिनातेमृतिंगताः ॥ शंखचूडोनपतितःसंदेहोनास्तितच्छृणु ॥ २४ ॥ परिपूर्णतमोयोवैसोपित्वांघातयिष्यति ॥ तथैनंशंख
चूडाख्यंशिवस्यापिवरोर्जितम् ॥ २५ ॥ तस्मात्प्रेमप्रकर्तव्यंशंखचूडेयदूद्वह ॥ यक्षराट्चत्वयाकंसेकर्तव्यंप्रेमनिश्चितम् ॥ २६ ॥
नारदउवाच ॥ गर्गेणोक्तौतदातौद्वौमिलित्वाथपरस्परम् ॥ परमांचक्रतुःप्रीतिंशंखचूडयदूद्वहौ ॥ २७ ॥ अथकंसमनुज्ञाप्यगृहं
गन्तुंसमुद्यतः ॥ गच्छन्मार्गेशृणोद्रात्रौरासगानंमनोहरम् ॥ २८ ॥ तालशब्दानुसारेणसंप्राप्तोरासमंडले ॥ रासेश्वर्यासमंरासे
ऽपश्यद्रासेश्वरंहरिम् ॥ २९ ॥ श्रीराधयालंकृतवामबाहुंस्वच्छन्दवक्रीकृतदक्षिणांघ्रिम् ॥ वंशीधरंसुन्दरमंदहासंभ्रूमंडलैर्मोहित
कामराशिम् ॥ ३० ॥ व्रजांगनायूथपतिंव्रजेश्वरंसुसेवितंचामरछत्रकोटिभिः ॥ विज्ञायकृष्णंह्यतिकोमलंशिशुंगोपींसमाहर्तुमलं
मनोकरोत् ॥ ३१ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ किंबभूवततोरासेशंखचूडेसमागते ॥ एतन्मेब्रूहिविप्रेंद्रत्वंपरावरवित्तमः ॥ ३२ ॥ नारद
उवाच ॥ व्याघ्राननंकृष्णवर्णंतालवृक्षदशोच्छ्रितम् ॥ भयंकरंललज्जिह्वंदृष्ट्वागोप्योऽतितत्रसुः ॥ ३३ ॥ दुद्रुवुःसर्वतोगोप्योमहा
न्कोलाहलोऽभवत ॥ हाहाकाररस्तदैवासीच्छंखचूडेसमागते ॥ ३४ ॥ शतचंद्राननांगोपींगृहीत्वायक्षराट्खलः ॥ दुद्रावाशूत्तरा
माशांनिःशंकःकामपीडितः ॥ ३५ ॥ रुदन्तींकृष्णकृष्णेतिक्रोशन्तींभयविह्वलाम् ॥ तमन्वधावच्छ्रीकृष्णःशालहस्तोरुषाभृशम् ॥
॥ ३६ ॥ यक्षोवीक्ष्यतमायान्तंकृतान्तमिवदुर्जयम् ॥ गोपींत्यक्त्वाजीवितेच्छुःप्राद्रवद्भयविह्वलः ॥ ३७ ॥ यत्रयत्रगतोधावन्
शंखचूडोमहाखलः ॥ तत्रतत्रगतःकृष्णःशालहस्तोभृशंरुषा ॥ ३८ ॥ हिमाचलतटंप्राप्तःशालमुद्यम्ययक्षराट् ॥ तस्थौतत्संमुखे
राजन्युद्धकामोविशेषतः ॥ ३९ ॥ तस्मैचिक्षेपभगवान्शालवृक्षंभजौजसा ॥ तेनघातेनपतितोवृक्षोवातहतोयथा ॥ ४० ॥ पुन

ग. सं. रुत्थायवैकुंठंमुष्टिनातंजघानह ॥ जगर्जसहसादुष्टोनादयन्मण्डलंदिशाम् ॥ ४१ ॥ गृहीत्वातंहरिर्दोर्भ्यांभ्रामयित्वाभुजौजसा ॥ वृं. २
पातयामासभूपृष्ठेवातःपद्ममिवोद्धृतम् ॥ ४२ ॥ शंखचूडस्तंगृहीत्वापोथयामासभूतले ॥ एवंयुद्धेसंप्रवृत्तेचकम्पेभूमिमण्डलम् ॥ अ. २१
॥२१॥ ॥ ४३ ॥ मुष्टिनाताच्छिरश्छित्वातस्माच्चूडामणिंहरिः ॥ जग्राहमाधवःसाक्षात्सुकृतीशेवधिंयथा ॥ ४४ ॥ तज्ज्योतिर्निर्गतंदीर्घं
द्योतयन्मंडलंदिशाम् ॥ श्रीदाम्निश्रीकृष्णसखौलीनंजातंव्रजेनृप ॥ ४५ ॥ एवंहत्वाशंखचूडंभगवान्मधुसूदनः ॥ मणिपाणिःपुनः
शीघ्रमाययौरासमंडलम् ॥ ४६ ॥ चन्द्राननायैचमणिंदत्त्वातंदीनवत्सलः ॥ पुनर्गोपीगणैःसार्द्धंरासंचक्रेहरिःस्वयम् ॥ ४७ ॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृन्दावनखंडेरासक्रीडायांशंखचूडवधोनामविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथगोपीगणैः
सार्द्धंपश्यन्श्रीयमुनातटम् ॥ विहर्तुमाययौकृष्णोवृन्दारण्यंमनोहरम् ॥ १ ॥ वृन्दावनेचौषधयोर्लीनाजाताहरेर्वरात् ॥ ताःसर्वा
श्चांगनाभूत्वायूथभूत्वासमाययुः ॥ २ ॥ लतागोपीसमूहेनचित्रवर्णेनमैथिल ॥ रेमेवृन्दावनेराजन्हरिर्वृन्दावनेश्वरः ॥ ३ ॥
कालिन्दनन्दिनीतीरेकदम्बाच्छादितेशुभे ॥ त्रिविधेनसमीरेणसर्वतःसुरभीकृते ॥ ४ ॥ विलसत्पुलिनेरम्येवंशीवटविराजिते ॥
स्थितोऽभूद्राधयासार्धंरासश्रमसमन्वितः ॥ ५ ॥ वीणातालमृदंगादिमुरुयष्टियुतानिच ॥ वादित्राण्यंबरेनेदुःसुरैर्गोपीगणैःसह ॥
॥ ६ ॥ देवेषुपुष्पवर्षत्सुजयध्वनियुतेषुच ॥ तोषयन्त्योहरिंगोप्योजगुस्तद्यशउत्तमम् ॥ ७ ॥ काश्चिद्हैमेघमल्लारंदीपकंचतथापराः॥
मालकंसंभैरवंचश्रीरागंचतथैवच ॥ ८ ॥ हिंदोलंचजगुःकाश्चिद्राजन्सप्तस्वरैःसह ॥ काश्चित्तासांप्रमुग्धाश्चकाश्चिन्मुग्धाःस्त्रियो
नृप ॥ ९ ॥ काश्चित्प्रौढाःप्रेमपराःश्रीकृष्णेलग्नमानसाः ॥ जारधर्मेणगोविन्दंकाश्चिद्गोप्योभजन्तिहि ॥ १० ॥ काश्चिच्छ्रीकृष्ण ॥२१॥
सहिताःकन्दुकक्रीडनेरताः ॥ काश्चित्पुष्पैश्चहरिणाक्रीडांचक्रुःपरस्परम् ॥ ११ ॥ काश्चिल्लतासुधावन्त्यःक्वणन्नूपुरमेखलाः ॥ काश्चि
त्पिबंतिसततंबलात्कृष्णाधरामृतम् ॥ १२ ॥ काश्चिद्भुजाभ्यांश्रीकृष्णंयोगिनामपिदुर्लभम् ॥ संगृहीत्वाप्रहस्याराच्चक्रुरालिंगनंम

हत ॥ १३ ॥ मनोज्ञोयदुराजाचगोपीनांभगवान्हरिः ॥ काश्मीरमुद्रितोरेमेवनेवृन्दावनेश्वरः ॥ १४ ॥ काश्चिद्वीणांवादयन्त्यः
समंवंशीधरेणवै ॥ काश्चिन्मृदंगंवाद्यंत्योगायन्त्योभगवद्गुणम् ॥ १५ ॥ काश्चिद्वैमधुरंतालंताडयन्त्योहरेःपुरः ॥ मुरयष्टिंसंगृही
त्वाहरिणामाधवीतले ॥ १६ ॥ गायन्त्यःसुस्थिराभूमौविस्मृत्यजगतःसुखम् ॥ काश्चिल्लतासुश्रीकृष्णंभुजेबाहुंनिधायच ॥ १७ ॥
वृंदावनस्यपश्यन्त्योशोभांराजन्नितस्ततः ॥ तालजालैःसंवलितंगोपीनांहारसंचयम् ॥ १८ ॥ पृथक्चकारगोविन्दःस्पृष्ट्वातासा
मुरःस्थलम् ॥ गोपीनांनासिकामुक्तावलितत्कुंतलंस्वयम् ॥ १९ ॥ शनैःशनैःशोभनंतच्चक्रेश्रीनंदनन्दनः ॥ ताम्बूलंचर्वितंह्यद्धं
नीत्वासद्योऽथगोपिकाः ॥ २० ॥ चर्वयन्त्यःसुगन्धाढ्यमहोतासांतपोमहत ॥ काश्चिच्छामकपोलेषुह्यंगुलेनशनैःशनैः ॥२१॥
हसन्त्यस्ताडयन्त्यस्ताःकदम्बेषुबलात्पृथक् ॥ पुंवेषनायकाःकाश्चिन्मौलिकुंडलमंडिताः ॥ २२ ॥ नृत्यन्त्यःकृष्णपुरतःश्रीकृष्ण
इवमैथिल ॥ राधावेषधरागोप्यःशतचन्द्राननप्रभाः ॥ २३ ॥ तोषयन्त्यश्चराधांतांतथाराधापतिंजगुः ॥ काश्चित्ताःसात्विकैर्भावैः
संयुक्ताःप्रेमविह्वलाः ॥ २४ ॥ योगीवचास्थिताभूमौपरमानन्दसंप्लुताः ॥ काश्चिल्लतासुवृक्षेषुभूम्यांवैविदिशासुच ॥ २५ ॥ प
श्यन्त्यःश्रीपतिंदेवंस्वस्मिन्वामौनमास्थिताः ॥ एवंरासेगोपवध्वःसर्वाःपूर्णमनोरथाः ॥ २६ ॥ बभूवुरेत्यगोविंदंसर्वेशंभक्तवत्सल
म् ॥ यत्प्रसादस्तुगोपीनांप्राप्तोराजन्महामते ॥ २७ ॥ ज्ञानिनामपिनास्त्येवंकर्मिणांतुकुतश्वसः ॥ एवंश्रीकृष्णचन्द्रस्यहरेराधा
पतेःप्रभोः ॥ २८ ॥ रासेचित्रंयद्बभूवतच्छृणुष्वमहामते ॥ मुनीन्द्रआसुरिर्नामश्रीकृष्णेष्टोमहातपाः ॥ २९ ॥ नारदाद्रौतपस्ते
पेहरौध्यानपरायणः ॥ हृत्पुंडरीकेश्रीकृष्णंज्योतिर्मण्डलमास्थितम् ॥ ३० ॥ मनोज्ञंराधयासार्द्धंनित्यंध्यानेददर्शह ॥ एकदा
ध्यानमध्येतुरात्रौकृष्णोनचागतः ॥ ३१ ॥ वारंवारंकृतंध्यानंखिन्नोजातोमहामुनिः ॥ ध्यानादुत्थायसमुनिःकृष्णदर्शनलालसः
॥३२॥नारायणाश्रमंप्रागाद्बदरीखण्डमंडितम्॥नददर्शहरिंदेवंनरनारायणंमुनिः॥३३॥तदातिविस्मितोविप्रोलोकालोकगिरिंययौ ॥

सहस्रंशिरसंदेवंनददर्शसततत्रवै ॥३४॥ पप्रच्छपार्षदांस्तत्रक्कगतोभगवानितः ॥ नविघ्नोभोवयंचोक्तोमुनिःखिन्नमनास्तदा ॥३५॥
श्वेतद्वीपंययौदिव्यंक्षीरसागरशोभितम् ॥ तत्रापिशेषपर्यंकेनददर्शहरिंपुनः ॥ ३६ ॥ तदामुनिःखिन्नमनाःप्रेम्णापुलकिताननः ॥
पप्रच्छपार्षदांस्तत्रक्कगतोभगवानितः ॥ ३७ ॥ नविघ्नोभोवयंचोक्तोमुनिश्चिन्तापरायणः ॥ किंकरोमिक्कगच्छामिदर्शनंतत्कथंभ
वेत् ॥ ३८ ॥ एवंब्रुवन्मनोयायीवैकुंठंप्राप्तवांस्ततः ॥ नापश्यत्तत्रदेवेशंरमांवैकुण्ठवासिनीम् ॥ ३९ ॥ नदृष्टस्तत्रभक्तेषुमुनिनाऽऽ
सुरिणानृप ॥ ततोमुनीन्द्रोयोगीन्द्रोगोलोकंसजगामह ॥ ४० ॥ वृन्दावनेनिकुंजेपिनददर्शपरात्परम् ॥ तदामुनिःखिन्नमनाःश्रीकृ
ष्णविरहातुरः ॥ ४१ ॥ पप्रच्छपार्षदांस्तत्रक्कगतोभगवानितः ॥ ऊचुस्तंपार्षदागोपावामनाण्डेमनोहरे ॥ ४२ ॥ पृश्निगर्भोयत्र
जातस्तत्रैवभगवान्स्वयम् ॥ इत्युक्तआसुरिस्तस्मादस्मिन्नण्डेसमागतः ॥ ४३ ॥ हरिंह्यपश्यन्प्रचलन्कैलासंप्राप्तवान्मुनिः ॥ तत्र
स्थितंमहादेवंकृष्णध्यानपरायणम् ॥४४॥ नत्वापप्रच्छतद्रात्रौखिन्नचेतामहामुनिः ॥ आसुरिरुवाच ॥ भगवन्सर्वब्रह्माण्डंमयादृ
ष्टमितस्ततः ॥ ४५ ॥ आवैकुण्ठाच्चगोलोकाद्भ्रमतातद्दिदृक्षुणा ॥ कुत्रापिदेवदेवस्यदर्शनंनबभूवमे ॥ ४६ ॥ कुत्रास्तेभगवानद्यव
दसर्वविदांवर ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ धन्यस्त्वमासुरेब्रह्मन्कृष्णभक्तोस्यहैतुकः ॥ दिदृक्षुणात्वयाऽऽयासंकृतंवेद्मिमहामुने॥४७॥
कर्मेन्द्रियाणीहयथारसादींस्तथासकामामुनयःसुखंयत् ॥ मनाङ्नजानन्तिजनैरपेक्ष्यंगूढंपरंनिर्गुणलक्षणंतत् ॥ ४८ ॥ हंसं
मुनिंदुःखगतंमहादधौयःसर्वतोमोचयितुंगतस्त्वरम् ॥ सोद्यैववृंदाविपिनेसखीजनैःकरोतिरासंरसिकेश्वरःस्वयम् ॥ ४९ ॥ षाण्मा
सिकीचाद्यकृतानिशीथिनीस्वमाययादेववरेणभोमुने ॥ अहंगमिष्यामितदेवद्रष्टुंत्वमेवगच्छाशुमनोरथंयथा ॥ ५० ॥ इतिश्रीम
द्गर्गसंहितायांवृन्दावनखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेरासक्रीडायामासुर्य्युपाख्यानंनामैकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ ॥ श्रीनारद
उवाच ॥ एवंविचिन्त्यमनसाशिवोवासुरिणासह ॥ तौकृष्णदर्शनार्थायजग्मतुर्व्रजमण्डलम् ॥ १ ॥ दिव्यद्रुमलताकुंजतोलिकापुं

जशोभिताम् ॥ पश्यन्तौतौदिव्यभूमिंकालिन्दीनिकटेगतौ ॥ २ ॥ गोलोकवासिन्योनार्य्योवेत्रहस्तामहाबलाः ॥ चक्रुर्बलात्तन्निषे
धंमार्गस्थाद्वारपालिकाः ॥ ३ ॥ तावूचतुश्चागतौस्वःकृष्णदर्शनलालसौ ॥ तावाहुर्नृपशार्दूलमार्गस्थाद्वारपालिकाः ॥ ४ ॥ द्वारपा
लिकाऊचुः ॥ सर्वतोवृन्दकारण्यंकोटिशःकोटिशोवयम् ॥ रासरक्षांसदाकुर्मोन्यस्ताकृष्णोनभोद्विजौ ॥५॥ एकोऽस्तिपुरुषःकृष्णो
निर्जनेरासमण्डले ॥ अन्योनयातिरहसिगोपीयूथंविनाक्वचित ॥ ६ ॥ चेद्दिदृक्षूयुवांतस्यस्नानंमानसरोवरे ॥ कुरुतंतत्रगोपि
त्वंप्राप्याशुव्रजतंमुनी ॥ ७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तौतौमुनिशिवौस्नात्वामानसरोवरे ॥ गोपीत्वंप्राप्यसहसाजग्मतूरासमण्डले॥
॥ ८ ॥ सौवर्णप्रखचितपद्मरागभूमिमनोहरे ॥ माधवीलतिकावृन्दकदम्बाच्छादितेशुभे ॥ ९ ॥ वसन्तचन्द्रकौमुद्याप्रदीप्तेसर्वकौशे
ले ॥ यमुनारत्नसोपानतोलिकाभिर्विराजिते ॥ १० ॥ मयूरहंसदात्यूहकोकिलैःकूजितेपरे ॥ यमुनानिलनीलैजत्तरुपल्लवशोभिते॥
॥ ११ ॥ सभामण्डपवीथीभिःप्रांगणस्तम्भपंक्तिभिः ॥ पतत्पताकैर्दिव्याभैःसौवर्णैःकलशैर्वृते ॥ १२ ॥ श्वेतारुणैःपुष्पसंघैःपुष्पमं
दिरवर्त्मभिः ॥ अलिकोलाहलैर्व्याप्तेवादित्रमधुरस्वनैः ॥१३॥ सहस्रदलपद्मानांवायुनामन्दगामिनि ॥ शीतलेनसुपुण्येनसर्वतःसु
रभीकृते ॥ १४ ॥ तस्मिन्निकुंजेश्रीकृष्णंकोटिचन्द्रप्रकाशया ॥ पद्मिन्याहंसगामिन्याराधयासमलंकृतम् ॥ १५ ॥ स्त्रीरत्नैरावृतं
शश्वद्रासमण्डलमध्यगम् ॥ कोटिमन्मथलावण्यंश्यामसुदरविग्रहम् ॥ १६ ॥ वंशीधरंपीतपटंवेत्रपाणिंमनोहरम् ॥ श्रीवत्सांकं
कौस्तुभिनंवनमालाविराजितम् ॥ १७ ॥ क्वणन्नूपुरमंजीरकांचिकेयूरभूषितम् ॥ हारकंकणबालार्ककुण्डलद्वयमंडितम् ॥ १८ ॥
कोटिचन्द्रप्रतीकाशंमौलिनंनन्दनन्दनम् ॥ दानदक्षैःकटाक्षैश्चहरन्तंयोषितांमनः ॥१९॥ दूरादपश्यतांराजन्नासुरीशौकृतांजली ॥
गोपीजनानांसर्वेषांपश्यतांनृपसत्तम ॥२०॥ नत्वाश्रीकृष्णपादाब्जमूचतुर्हर्षविह्वलौ ॥ द्वावूचतुः ॥ कृष्णकृष्णमहायोगिन्देवदेव
जगत्पते ॥ २१ ॥ पुण्डरीकाक्षगोविन्दगरुडध्वजतेनमः ॥ जनार्दनजगन्नाथपद्मनाभत्रिविक्रम ॥ दामोदरहृषीकेशवासुदेवनमो

ग. सं. स्तुते ॥ २२ ॥ अद्यैवदेवपरिपूर्णतमस्तुसाक्षाद्भूभूरिभारहरणायसतांशुभाय ॥ प्राप्तोऽसिनन्दभवनेपरतःपरस्त्वंकृत्वाहिसर्वनिज वृं. २
लोकमशेषशून्यम् ॥ २३ ॥ अंशांशकांशककलयाभिरुताभिरामवेशप्रपूर्णनिचयाभिरतीवयुक्तः ॥ विश्वंबिभर्षिरसरासमलंकरो
॥२३॥ षिवृन्दावनंचपरिपूर्णतमःस्वयंत्वम् ॥ २४ ॥ गोलोकनाथगिरिराजपतेपरेशवृन्दावनेशकृतनित्यविहारलील ॥ राधापतेव्रजवधू अ. २३
जनगीतकीर्तेगोविन्दगोकुलपतेकिलतेजयोऽस्तु ॥ २५ ॥ श्रीमन्निकुंजलतिकाकुसुमाकरस्त्वंश्रीराधिकाहृदयकण्ठविभूषणस्त्वम् ॥
श्रीरासमण्डलपतिर्व्रजमण्डलेशोब्रह्मांडमंडलमहीपरिपालकोसि ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥ तदाप्रसन्नोभगवान्राधयासहितोह
रिः ॥ मन्दस्मितोमुनिंप्राहमेघगंभीरयागिरा ॥ २७ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ षष्टिवर्षसहस्राणियुवयोस्तपतोस्तपः ॥ मद्दर्शनंतेन
जातंसर्वतोनैरपेक्षयोः ॥ २८ ॥ निष्किंचनोयःशान्तश्चाजातशत्रुःसमत्सखा ॥ तस्माद्युवाभ्यांमनसाव्रियतामीप्सितोवरः ॥२९॥
शिवासुरीऊचतुः ॥ नमोस्तुभूमन्युवयोःपदाब्जेसदैववृन्दावनमध्यवास ॥ नरोचतेऽन्योन्यमतस्त्वदंघ्रेर्नमोयुवाभ्यांहरिराधिका
भ्याम् ॥ ३० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तथास्तुचोक्त्वाभगवान्वृन्दारण्येमनोहरे ॥ कालिन्दीनिकटेराजन्रासमण्डलमण्डिते ॥ ३१ ॥
निकुंजपार्श्वेपुलिनेवंशीवटसमीपतः ॥ शिवोपिचासुरिर्मुनिर्नित्यंवासंचकारह ॥ ३२ ॥ अथकृष्णोरासलीलांचक्रेपद्माकरेवने ॥
पतत्सुगन्धिरजसिगोपीभिर्भ्रमराकुले ॥ ३३ ॥ एवंषाण्मासिकीरात्रिःकृताकृष्णेनमैथिल ॥ गोपीनांरासलीलायांव्यतीताक्षणव
त्सुखैः ॥ ३४ ॥ अरुणोदयवेलायांस्वगृहान्व्रजयोषितः ॥ यूथीभूत्वाययूराजन्सर्वाःपूर्णमनोरथाः ॥ ३५ ॥ श्रीनन्दमन्दिरंसा
क्षात्प्रययौनन्दनन्दनः ॥ वृषभानुपुरंप्रागाद्वृषभानुसुतात्वरम् ॥ ३६ ॥ एवंश्रीकृष्णचन्द्रस्यरासाख्यानंमनोहरम् ॥ सर्वपापहरं ॥२३॥
पुण्यंकामदंमंगलायनम् ॥ ३७ ॥ त्रिवर्ग्यदंजनानांतुमुमुक्षूणांसुमुक्तिदम् ॥ मयातवाग्रेकथितंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३८ ॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृन्दावनखंडेरासक्रीडानामद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ अघासुरादिदैत्यानांज्योति

कृष्णेसमाविशत् ॥ श्रीदाम्निशंखचूडस्यकस्माल्लीनंबभूवह ॥ १ ॥ एतद्वदमहाबुद्धेत्वंपरावरवित्तम ॥ अहोश्रीकृष्णचन्द्रस्यच
रितंपरमाद्भुतम् ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ पुरागोलोकवृत्तान्तंनारायणमुखाच्छ्रुतम् ॥ सर्वपापहरंपुण्यंशृणुराजन्महामते ॥ ३ ॥ रा
धाश्रीर्विरजाभूश्चतिस्रःपत्न्योऽभवन्हरेः ॥ तासांराधाप्रियातीवश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ ४ ॥ राधिकासवयाराजन्कोटिचन्द्रप्र
काशया ॥ कुंजेविरजयारेमेएकान्तेचैकदाप्रभुः ॥ ५ ॥ सपत्नीसहितंकृष्णंराधाश्रुत्वासखीमुखात् ॥ अतीवविमनाजातासपत्नी
सौख्यदुःखिता ॥ ६ ॥ शतयोजनविस्तारंशतयोजनमूर्ध्वगम् ॥ कोट्यश्विनीसमायुक्तंकोटिसूर्यसमप्रभम् ॥ ७ ॥ विचित्ररत्नसौ
वर्णमुक्तादामविलम्बितम् ॥ पताकाहैमकलशैःकोटिभिर्मण्डितंरथम् ॥ ८ ॥ समारुह्यसखीनांसावेत्रहस्तैर्दशार्बुदैः ॥ हरिंद्रष्टुंज
गामाशुश्रीराधाभगवत्प्रिया ॥ ९ ॥ तन्निकुंजेद्वारपालंश्रीदामानंमहाबलम् ॥ हरिन्यस्तंसमालोक्यतन्निर्भर्त्स्यसखीजनैः ॥१०॥
वेत्रैःसन्ताड्यसहसाद्वारिगन्तुंसमुद्यता ॥ सखीकोलाहलंश्रुत्वाहरिरंतरधीयत ॥ ११ ॥ राधाभयाच्चविरजानदीभूत्वाऽवहत्त
दा ॥ कोटियोजनमायामगोलोकंसहसानदी ॥ १२ ॥ सहसाकुण्डलीकृत्वाशुशुभेब्धिरिवावनिम् ॥ रत्नपुष्पैर्विचित्रांगायथोष्णि
ङ्मुद्रितातथा ॥ १३ ॥ हरिंगतंतंविज्ञायनदीभूतांचतांतथा ॥ आलोक्यतन्निकुंजंचस्वकुंजंराधिकाययौ ॥ १४ ॥ अथकृष्णोन
दीभूतांविरजाविरजांबराम् ॥ सविग्रहांचकाराशुस्ववरेणनृपेश्वर ॥ १५ ॥ पुनर्विरजयासार्द्धंविरजातीरजेवने ॥ निकुंजवृन्दकार
ण्येचक्रेरासंहरिःस्वयम् ॥ १६ ॥ विरजायासप्तसुताबभूवुःकृष्णतेजसा ॥ निकुंजंतेह्यलंचक्रुःशिशवोबाललीलया ॥ १७ ॥ एक
दातैःकलिरभूल्लघुर्ज्येष्ठैश्चताडितः ॥ पलायमानोभयभृन्मातुःक्रोडेजगामह ॥ १८ ॥ तल्लालनंसमारेभेसमाश्वास्यसुतंसती ॥
तदावैभगवान्साक्षात्तत्रैवान्तरधीयत ॥ १९ ॥ रुषासुतंशशापेयंश्रीकृष्णविरहातुरा ॥ त्वंजलंभवदुर्बुद्धेकृष्णविच्छेदकारकः ॥
॥ २० ॥ कदापित्वज्जलंमर्त्यानपिबंतुकदाचन ॥ ज्येष्ठाञ्छशापव्रजतमेदिनींकलिकारकाः ॥ २१ ॥ जलरूपाःपृथग्यानानसमेताभ

ग. सं. विष्यथ ॥ नैमित्तिकंचभवतांमेलनंस्यात्सदालये ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंतेमातृशापेनधरणींवैसमागताः ॥ प्रियव्रतरथां
गानांपरिखासुसमास्थिताः ॥ २३ ॥ लवणेक्षुसुरासर्पिर्दधिदुग्धजलार्णवाः ॥ बभूवुःसप्ततेराजन्नक्षोभ्याश्चदुरत्ययाः ॥ २४ ॥ दु

॥२४॥ र्विगाह्याश्चगंभीराआयामंलक्षयोजनात् ॥ द्विगुणंद्विगुणंजातंद्वीपेद्वीपेपृथक्पृथक् ॥ २५ ॥ अथपुत्रेषुयातेषुपुत्रस्नेहातिविह्वला ॥
स्वप्रियांतांविरहिणीमित्यकृष्णोवरंददौ ॥ २६ ॥ कदानतेमेविच्छेदोमयिभीरुभविष्यति ॥ स्वतेजसास्वपुत्राणांसदारक्षांकरिष्य
सि ॥ २७ ॥ अथराधांविरहिणींज्ञात्वाकृष्णोहरिःस्वयम् ॥ श्रीदाम्नासहवैदेहतन्निकुंजंसमाययौ ॥ २८ ॥ निकुंजद्वारिसंप्राप्तंस
सखंप्राणवल्लभम् ॥ वीक्ष्यमानवतीभूत्वाराधाप्राहहरिंवचः ॥ २९ ॥ राधोवाच ॥ तत्रैवगच्छयत्राभूत्स्नेहस्तेनूतनोहरे ॥ नदी
भूताहिविरजानदोभवितुमर्हसि ॥ कुरुवासंतन्निकुंजेमयातोकिंप्रयोजनम् ॥ ३० ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाऽथभगवांस्तन्निकुंजं
जगामह ॥ ३१ ॥ श्रीकृष्णमित्रःश्रीदामाराधाम्प्राहरुषावचः ॥ श्रीदामोवाच ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥
॥ ३२ ॥ असंख्यब्रह्माण्डपतिर्गोलोकेशोविराजते ॥ त्वादृशीःकोटिशःशक्तीःकर्तुंशक्तःपरात्परः ॥ ३३ ॥ तंविनिन्दसिराधेत्वंमा
नंमाकुरुमाकुरु ॥ राधोवाच ॥ हेमूढपितरंस्तुत्वामातरंमांविनिन्दसि ॥ ३४ ॥ राक्षसोभवदुर्बुद्धेगोलोकाच्चबहिर्भव ॥ श्रीदामोवा
च ॥ अनुकूलेनकृष्णेनजातंमानंशुभेतव ॥ ३५ ॥ तस्माद्भुविपरात्कृष्णात्परिपूर्णतमात्प्रभोः ॥ शतवर्षंतेवियोगोभविष्यतिनसंश
यः ॥ ३६ ॥ नारदउवाच ॥ एवंपरस्परंशापात्स्वकृताद्भयभीतयोः ॥ अतीवचिंतांगतयोराविरासीत्स्वयंप्रभुः ॥ ३७ ॥ श्रीभग
वानुवाच ॥ वचनंवैस्वनिगमंदूरीकर्तुंक्षमोऽस्म्यहम् ॥ भक्तानांवचनंराधेदूरीकर्तुंनचक्षमः ॥ ३८ ॥ माशोचंकुरुकल्याणिवरंमेशृणु ॥२४॥
राधिके ॥ मासंमासंवियोगांतेदर्शनंमेभविष्यति ॥ ३९ ॥ भुवोभारावतारायकल्पेवाराहसंज्ञके ॥ भक्तानांदर्शनंदातुंगमिष्यामि
त्वयासह ॥ ४० ॥ श्रीदामञ्छृणुमेवाक्यमंशेनत्वसुरोभव ॥ वैवस्वतान्तरेरासेहेलनंमेकरिष्यसि ॥ ४१ ॥ मद्धस्तेनचतेमृत्युर्भ

विष्यतिनसंशयः ॥ पुनःस्वविग्रहम्पूर्वम्प्राप्स्यसित्वंवरान्मम ॥ ४२ ॥ नारदउवाच ॥ एवंशापेनश्रीदामापुरापुण्यजनालये ॥ सु
धनस्यगृहेजन्मलेभेराजन्महातपाः ॥ ४३ ॥ शंखचूडइतिख्यातोधनदानुचरोऽभवत् ॥ तस्माच्छ्रीदाम्नितज्ज्योतिर्लीनंजातंविदे
हराट् ॥ ४४ ॥ स्वात्मारामोलीलयासर्वकार्यंस्वस्मिन्धाम्निह्यद्वितीयःकरोति ॥ यःसर्वेशःसर्वरूपोमहात्माचित्रंनेदंनौमिकृष्णा
यतस्मै ॥ ४५ ॥ इदंमयातेकथितंमनोहरंवैदेहवृन्दावनखण्डमग्रतः ॥ शृणोतिचैतच्चरितंनरोवरःपरम्पदम्पुण्यतमम्प्रयातिसः ॥
॥ ४६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांवृन्दावनखण्डेशंखचूडोपाख्यानंनामत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

॥ समाप्तोऽयं वृन्दावनखण्डः ॥ २ ॥

इति गर्गसंहितायां द्वितीयं वृंदावनखंडं समाप्तम्

अथ गर्गसंहितायां तृतीयं गिरिराजखंडं प्रारभ्यते

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ कथंदधारभगवान्गिरिंगोवर्द्धनंवरम् ॥ उच्छिलींध्रंयथाबालोहस्ते
नैकेनलीलया ॥ १ ॥ परिपूर्णतमस्यास्यश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ तदेवचरितंदिव्यमद्भुतंमुनिसत्तम ॥ २ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
वार्षिकंहिकरंराज्ञेयथाशक्रायवैतथा ॥ बलिंददुःप्रावृडंतेगोपाःसर्वेकृषीवलाः ॥ ३ ॥ महेन्द्रयागसंभारचयंदृष्ट्वैकदाहरिः ॥ नन्दं
पप्रच्छसदसिवल्लभानांचशृण्वताम् ॥ ४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शक्रस्यपूजनंह्येतत्किम्फलंचास्यविद्यते ॥ लौकिकंवावदन्त्येतद
थवापारलौकिकम् ॥ ५ ॥ श्रीनन्दउवाच ॥ शक्रस्यपूजनंह्येतद्भुक्तिमुक्तिकरम्परम् ॥ एतद्विनानरोभूमौजायतेनसुखीक्वचित् ॥६॥
श्रीभगवानुवाच ॥ शक्रादयोदेवगणाश्चसर्वतोभुंजन्तियेस्वर्गसुखंस्वकर्मभिः ॥ विशन्तितेमर्त्यपदंशुभक्षयेतत्सेवनंविद्धिनमुक्ति
कारणम् ॥ ७ ॥ भयंभवेद्वैपरमेष्ठिनेयतोवार्तातुकाकौकिलतत्कृतात्मनाम् ॥ तस्मात्परंकालमनंतमेवहिसर्वैबलिष्ठंसुबुधाविदुः
परे ॥ ८ ॥ ततस्तमाश्रित्यसुकर्मभिःपरंभजेद्धरिंयज्ञपतिंसुरेश्वरम् ॥ विसृज्यसर्वंमनसाकृतेःफलंव्रजेत्परंमोक्षमसौनचान्यथा ॥
॥ ९ ॥ गोविप्रसाध्वग्निसुराःश्रुतिस्तथाधर्मश्चयज्ञाधिपतेर्विभूतयः ॥ धिष्ण्येषुचैतेषुहरिम्भजन्तियेसदात्विहामुत्रसुखंव्रजन्ति
ते ॥ १० ॥ समुत्थितोऽसौहरिवक्षसोगिरिर्गोवर्धनोनामगिरीन्द्रराजराट् ॥ समागतोह्यत्रपुलस्त्यतेजसायद्दर्शनाज्जन्मपुनर्नविद्य
ते ॥ ११ ॥ सम्पूज्यगोविप्रसुरान्महाद्रयेदातव्यमद्यैवपरंह्युपायनम् ॥ एषप्रियोमेमखराजएवहिनचेद्यथेच्छास्तितथाकुरुव्रज ॥
॥ १२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तेषांमध्येऽथसन्नंदोगोपोवृद्धोऽतिनीतिवत् ॥ अतिप्रसन्नःश्रीकृष्णमाहनन्दस्यशृण्वतः ॥ १३ ॥
संनन्दउवाच ॥ हेनन्दसूनोहेतातत्वंसाक्षाज्ज्ञानशेवधिः ॥ कर्तव्याकेनविधिनापूजाऽद्रेर्वदतत्त्वतः ॥ १४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥
आलिप्यगोमयेनापिगिरिराजभुवंह्यधः ॥ धृत्वाऽथसर्वसम्भारम्भक्तियुक्तोजितेन्द्रियः ॥ १५ ॥ सहस्रशीर्षामंत्रेणाद्रयेस्नानंचका
रयेत् ॥ गंगाजलेनयमुनाजलेनापिद्विजैःसह ॥ १६ ॥ शुक्लगोदुग्धधाराभिस्ततःपंचामृतैर्गिरिम् ॥ स्नापयित्वागन्धपुष्पैःपुनःकृ

ष्णाजलेनवै ॥ १७ ॥ वस्त्रंदिव्यंचनैवेद्यमासनंसर्वतोधिकम् ॥ मालालंकारनिचयंदत्त्वादीपावलिम्पराम् ॥ १८ ॥ ततःप्रदक्षि
णांकुर्यान्नमस्कुर्यात्ततःपरम् ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वात्विदमेवमुदीरयेत् ॥ १९ ॥ नमोवृन्दावनांकायतुभ्यंगोलोकमौलिने ॥ पूर्णब्र
ह्मातपत्रायनमोगोवर्द्धनायच ॥ २० ॥ पुष्पांजलिंततःकुर्यान्नीराजनमतःपरम् ॥ घंटाकांस्यमृदंगाद्यैर्वादित्रैर्मधुरस्वनैः ॥ २१ ॥
वेदाहमेतंमंत्रेणवर्षलाजैःसमाचरेत् ॥ तत्समीपेचान्नकूटंकुर्याच्छ्रद्धासमन्वितः ॥ २२ ॥ कचोलानांचतुःषष्टिपंचपंक्तिसमन्वित
म् ॥ तुलसीदलमिश्रैश्चश्रीगंगायमुनाजलैः ॥ २३ ॥ षट्पंचाशत्तमैर्भोगैःकुर्यात्सेवांसमाहितः ॥ ततोग्नीन्ब्राह्मणान्पूज्यगाःसु
रान्गन्धपुष्पकैः ॥ २४ ॥ भोजयित्वाद्विजवरान्सौगंधैर्मिष्टभोजनैः ॥ अन्येभ्यश्चाश्वपाकेभ्योदद्याद्भोजनमुत्तमम् ॥ २५ ॥
गोपीगोपालवृंदैश्चगवांनृत्यंचकारयेत् ॥ मंगलैर्जयशब्दैश्चकुर्याद्गोवर्द्धनोत्सवम् ॥ २६ ॥ यत्रगोवर्द्धनाभावस्तत्रपूजाविधिंशृणु ॥
गोमयैर्वर्द्धनःकुर्यात्तदाकारःपरोन्नतः ॥ २७॥ पुष्पव्यूहैर्लताजालैरीषिकाभिःसमन्वितः ॥ पूजनीयःसदामर्त्यैर्गिरिर्गोवर्द्धनोभुवि॥
॥ २८ ॥ शिलासमानम्पुरटंक्षिप्त्वाऽद्रौतच्छिलांनयेत् ॥ गृण्हीयाद्योविनास्वर्णंसमहारौरवंव्रजेत् ॥ २९ ॥ शालग्रामस्यदेवस्य
सेवनंकारयेत्सदा ॥ पातकंनस्पृशेत्तंवैपद्मपत्रंयथाजलम् ॥ ३० ॥ गिरिराजशिलासेवांयःकरोतिद्विजोत्तमः ॥ सप्तद्वीपमहीतीर्था
वगाहफलमेतिसः ॥ ३१ ॥ गिरिराजमहापूजांवर्षेवर्षेकरोतियः ॥ इहसर्वसुखंभुक्त्वाऽमुत्रमोक्षंप्रयातिसः ॥ ३२ ॥ इतिश्रीमद्गर्ग
संहितायांश्रीगिरिराजखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीगिरिराजपूजाविधिवर्णनंनामप्रथमोऽध्यायः ॥१॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
श्रुत्वावचोनन्दसुतस्यसाक्षाच्छ्रीनन्दसन्नन्दवराव्रजेशाः ॥ सुविस्मिताःपूर्वकृतंविहायप्रचक्रिरेश्रीगिरिराजपूजाम् ॥ १ ॥ नीत्वा
बलीन्मैथिलनन्दराजःसुतौसमानीयचरामकृष्णौ ॥ यशोदयाश्रीगिरिपूजनार्थंसमुत्सुकोगर्गयुतःप्रसन्नः ॥ २ ॥ त्वरंसमारुह्यम
होन्नतंगजंविचित्रवर्णंधृतहेमशृंखलम् ॥ गोवर्द्धनान्तंप्रययौगवांगणैःशरद्घनैःशक्रइवप्रियायुतः ॥ ३ ॥ नन्दोपनन्दावृषभानवश्च

 पुत्रैश्चपौत्रैश्चसहांगनाभिः ॥ समाययुःश्रीगिरिराजपार्श्वंसर्वंसमानीयचयज्ञभारम् ॥ ४ ॥ सहस्रबालार्कपरिस्फुरद्युतिमारुह्यरा
धाशिबिकांसखीगणैः ॥ शचीवदिव्याम्बररत्नभूषणाबभौचकोरीभ्रमरीसमाकुला ॥ ५ ॥ समागतेपार्श्वगतेस्वलंकृतेराजन्सखी
 कोटिसमावृतेपरे ॥ सख्यौविभातेललिताविशाखेचन्द्राननेचालितचारुचामरे ॥ ६ ॥ एवंरमावैविरजाचमाधवीमायाचकृष्णा
नृपजन्हुनंदिनी ॥ द्वात्रिंशदष्टौचतथाहिषोडशसख्यश्चतासांकिलयूथआगतः ॥ ७ ॥ श्रीमैथिलानांकिलकौशलानांतथाश्रुती
नामृषिरूपकाणाम् ॥ तथात्वयोध्यापुरवासिनीनांश्रीयज्ञसीतावनवासिनीनाम् ॥ ८ ॥ रमादिवैकुण्ठनिवासिनीनांतथोर्ध्ववैकु
ण्ठनिवासिनीनाम् ॥ महोज्ज्वलद्वीपनिवासिनीनांध्रुवादिलोकाचलवासिनीनाम् ॥ ९ ॥ समुद्रजादिव्यगुणत्रयाणामदिव्यवैमा
निकजौषधीनाम् ॥ जालंधरीणांचसमुद्रकन्याबर्हिष्मतीजासुतलस्थितानाम् ॥ १० ॥ तथाप्सरःसर्वफणीन्द्रजानामासांचयूथा
व्रजवासिनीनाम् ॥ समाययुःश्रीगिरिराजपार्श्वंस्वलंकृताःपाणिबलिप्रदीपाः ॥ ११ ॥ गोपाश्चवृद्धाःशिशवोयुवानःपीताम्बरोष्णी
षकबर्हमंडिताः ॥ श्रीहारगुंजावनमालिकाभीरेजुःसमेतानवयष्टिवेणुभिः ॥ १२ ॥ श्रुत्वोत्सवंशैलवरस्यसंमुखाद्गंगाधरोबद्धकप
र्दमंडलः ॥ कपालभृन्नस्थिजभस्मरूषितःसर्पालिमालावलयैर्विभूषितः ॥ १३ ॥ धत्तूरभृंगाविषपानविह्वलोहिमाद्रिपुत्रीसहितो
गणावृतः ॥ आरुह्यनन्दीश्वरमादिवाहनंसमाययौश्रीगिरिराजमण्डलं ॥ १४ ॥ राजर्षिविप्रर्षिसुरर्षयश्चसिद्धेशयोगेश्वरहंससु
ख्याः ॥ आजग्मुराराद्गिरिदर्शनार्थंसहस्रशोविप्रगणाःसमेताः ॥ १५ ॥ गोवर्द्धनोरत्नशिलामयोऽभूत्सुवर्णशृंगैःपरितःस्फुरद्भिः ॥
मत्तालिभिर्निर्झरसुंदरीभिर्दरीभिरुच्चांगकरीवराजन ॥ १६ ॥ तदैवशैलाःकिलमूर्तिमंतःसोपायनामेरुहिमाचलाद्याः ॥ नेमुर्गिरिं
मंगलपाणयस्तंगोवर्द्धनंरूपधरंगिरीन्द्राः ॥ १७ ॥ द्विजैश्चगोवर्द्धनदेवपूजनंकृत्वाऽच्युतोक्तंद्विजवह्निगोधनम् ॥ सम्पूज्यधृत्वा
सुधनंमहाधनंबलिंददौश्रीगिरयेव्रजेश्वरः ॥ १८ ॥ नन्दोपनन्दैर्वृषभानुभिश्चगोपीगणैर्गोपगणैःप्रहर्षितः ॥ गायद्भिरानर्तनवाद्यत

त्परैश्चकारकृष्णोद्रिवरप्रदक्षिणाम् ॥ १९ ॥ देवेषुवर्षत्सुचपुष्पवर्षंजनेषुवर्षत्सुचलाजसंघम् ॥ रेजेमहाराजइवाध्वरेजनैर्गोवर्ध
नोनामगिरीन्द्रराजराट् ॥ २० ॥ कृष्णोपिसाक्षाद्व्रजशैलमध्याद्भूत्वाऽतिदीर्घंकिलचान्यरूपम् ॥ शैलोस्मिलोकानितिभाषयन्स
न्नूजघाससर्वंकृतमन्नकूटम् ॥ २१ ॥ गोपालगोपीगणवृन्दमुख्याऊचुःस्वयंवीक्ष्यगिरेःप्रभावम् ॥ दातुंवरंतत्रसमुद्यतंतंसुविस्मिता
हर्षितमानसस्ते ॥ २२ ॥ ज्ञातोसिगोपैर्गिरिराजदेवःप्रदर्शितोनन्दसुतेनसाक्षात् ॥ नोगोधनंवाकिलबन्धुवर्गोवृद्धिंसमायातुदिने
दिनेकौ ॥ २३ ॥ तथास्तुचोक्त्वागिरिराजराजोगोवर्द्धनोदिव्यवपुर्दधानः ॥ किरीटकेयूरमनोहरांगःक्षणेनतत्रान्तरधीयतारात् ॥
॥ २४ ॥ नन्दोपनन्दावृषभानवश्चबलःसुचन्दोवृषभानुराजः ॥ श्रीनन्दराजश्चहरिश्चगोपागोप्यश्चसर्वानिजगोधनैश्च ॥ २५ ॥
द्विजाश्चयोगेश्वरसिद्धसंघाःशिवादयश्चान्यजनाश्चसर्वे ॥ नत्वाथसम्पूज्यगिरिम्प्रसन्नाःस्वंस्वंगृहंजग्मुरनिच्छयाच ॥ २६ ॥ श्री
कृष्णचन्द्रस्यपरंचरित्रंगिरीन्द्रराजस्यमहोत्सवंच ॥ मयातवाग्रेकथितंविचित्रंनृणांमहापापहरम्पवित्रम् ॥ २७ ॥ इतिश्रीमद्गर्ग
संहितायांश्रीगिरिराजखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेगिरिराजमहोत्सववर्णनंनामद्वितीयोऽध्यायः ॥ २॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
अथमन्मुखतःश्रुत्वास्वात्मयागस्यनाशनम् ॥ गोवर्द्धनोत्सवंजातंकोपंचक्रेपुरन्दरः ॥ १ ॥ सांवर्तकंनामगणंप्रलयेमुक्तबंधनम् ॥
इन्द्रोव्रजविनाशायप्रेषयामाससत्वरम् ॥ २ ॥ अथमेघगणाःक्रुद्धाध्वनंतश्चित्रवर्णिनः ॥ कृष्णाभाःपीतभाःकेचित्केचिच्चहरितप्रभाः ३ ॥
इन्द्रगोपनिभाःकेचित्केचित्कर्पूरवत्प्रभाः ॥ नानाविधाश्चयेमेघानीलपंकजसुप्रभाः ॥ ४ ॥ हस्तितुल्यान्वारिबिन्दून्ववृषुस्तेमदोद्धताः ॥
हस्तिशुंडासमाभिश्चधाराभिश्चंचलाश्चये ॥ ५ ॥ निपेतुःकोटिशश्चाद्रिकूटतुल्योपलाभृशम् ॥ वाताववुःप्रचण्डाश्चक्षेपयंतस्तरून्गृहान् ॥
॥ ६ ॥ प्रचण्डावज्रपातानांमेघानामंतकारिणाम् ॥ महाशब्दोभवद्भूमौमैथिलेन्द्रभयंकरः ॥ ७ ॥ ननादतेनब्रह्माण्डंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥
विचेलुर्दिग्गजास्ताराह्यपतन्भूमिमण्डलम् ॥ ८ ॥ भयभीतागोपमुख्याःसकुटुंबाजिगीषवः ॥ शिशून्स्वान्स्वान्पुरस्कृत्यनंदमंदिरमाय

युः॥९॥श्रीनन्दनंनत्वासबलम्परमेश्वरम् ॥ ऊचुर्व्रजौकसःसर्वेभयार्ताःशरणंगताः॥१०॥गोपाऊचुः॥रामराममहाबाहोकृष्णकृष्ण
व्रजेश्वर ॥ पाहिपाहिमहाकष्टादिन्द्रदत्तान्निजान्जनान् ॥११॥ हित्वेन्द्रयागंत्वद्वाक्यात्कृतोगोवर्द्धनोत्सवः ॥ अद्यशक्रेप्रकुपितेकर्त
व्यंकिंवदाशुनः॥१२॥श्रीनारदउवाच ॥व्याकुलंगोकुलंवीक्ष्यगोपीगोपालसंकुलम् ॥ सवत्सकंगोकुलंचगोपानाहनिराकुलः॥१३॥
श्रीभगवानुवाच ॥ माभैष्टयाताद्रितटंसर्वैःपरिकरैःसह ॥ वःपूजाप्रहतायेनसरक्षांसंविधास्यति ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वा
स्वजनैःसार्द्धमेत्यगोवर्धनंहरिः ॥ समुत्पाटयदधाराद्रिंहस्तेनैकेनलीलया ॥१५॥ यथोच्छिलींध्रंशिशुरश्रमोगजःस्वपुष्करेणैवचपु
ष्करंगिरिम् ॥ धृत्वाबभौश्रीव्रजराजनन्दनःकृपाकरोसौकरुणामयःप्रभुः ॥ १६ ॥ अथाहगोपान्विशताद्रिगर्तेहेतातमातर्व्रजवल्लभे
शाः॥ सोपस्करैःसर्वधनैश्चगोभिरत्रैवशक्रस्यभयंनकिंचित॥१७॥इत्थंहरेर्वचःश्रुत्वागोपागोधनसंयुताः ॥ सकुटुंबोपस्करैश्चविविशुः
श्रीगिरेस्तलम् ॥१८॥ वयस्याबालकाःसर्वेकृष्णोक्ताःसबलानृप ॥ स्वान्स्वांश्चलगुडानद्रेरवष्टंभान्प्रचक्रिरे ॥१९॥ जलौघमागतंवी
क्ष्यभगवांस्तद्गिरेरधः ॥ सुदर्शनंतथाशेषंमनसाऽऽज्ञांचकारह ॥ २० ॥ कोटिसूर्यप्रभंचाद्रेरूर्ध्वंचक्रंसुदर्शनं ॥ धारासंपातमपिब
दगस्त्यइवमैथिल ॥ २१ ॥ अधोधस्तंगिरेःशेषःकुण्डलीभूतआस्थितः ॥ रुरोधतज्जलंदीर्घंयथावेलमहोदधिम् ॥ २२ ॥ सप्ताहं
सुस्थिरस्तस्थौगोवर्धनधरोहरिः ॥ श्रीकृष्णचंद्रंपश्यंतःचकोराइवतेस्थिताः ॥२३॥ मत्तमैरावतंनागंसमारुह्यपुरन्दरः ॥ ससैन्यः
क्रोधसंयुक्तोव्रजमण्डलमाययौ ॥ २४ ॥ दूराच्चिक्षेपवज्रंस्वंनंदगोष्ठजिघांसया ॥ स्तंभयामासशक्रस्यसवज्रंमाधवोभुजम् ॥२५॥
भयभीतस्तदाशक्रःसांवर्तकगणैः सह ॥ २६ ॥दुद्रावसहसादेवैर्यथेभःसिंहताडितः॥२६॥तदैवार्कोदयोजातागेतामेघाइतस्ततः॥
वाताउपरताःसद्योनद्यःस्वल्पजलानृप ॥२७॥ विपंकंभूतलंजातंनिर्मलंखंबभूवह॥चतुष्पदाःपक्षिणश्चसुखमापुस्ततस्ततः ॥२८॥
हरिणोक्तास्तदागोपानिर्ययुर्गिरिगर्ततः ॥ स्वंस्वंधनंगोधनंचसमादायशनैःशनैः ॥२९॥ निर्यातेतिवयस्यांश्चप्राहगोवर्द्धनोद्धरः ॥

तेतमाहुश्चनिर्गच्छधारयामोऽद्रिमोजसा ॥ ३० ॥ इतिवादपरान्गोपान्गोवर्द्धनधरोहरिः ॥ तदर्द्धंचगिरेर्भारंप्रादात्तेभ्योमहाम
नाः ॥ ३१ ॥ पतितारतेनभारेणगोपबालाश्चनिर्बलाः ॥ ३२ ॥ करेणतान्समुत्थाप्यस्वस्थानेपूर्ववद्गिरिम् ॥ सर्वेषांपश्यतांकृष्णः
स्थापयामासलीलया ॥३३॥ तदैवगोपीगणगोपमुख्याःसम्पूज्यकृष्णंनृपनन्दसूनुम् ॥ गन्धाक्षताद्यैर्दधिदुग्धभोगैर्ज्ञात्वापरंनेमुर
तीवसर्वे ॥३४॥ नन्दोयशोदानृपरोहिणीचबलश्चसन्नन्दमुखाश्चवृद्धाः ॥ आलिंग्यकृष्णंप्रददुर्धनानिशुभाशिषाशंयुयुजुर्घृणार्ताः ॥
॥ ३५ ॥ संश्लाघ्यतंगायनवाद्यतत्परानृत्यन्तआरान्नृपनन्दनन्दनम् ॥ आजग्मुरेवस्वगृहान्व्रजौकसोहरिंपुरस्कृत्यमनोरथंगताः
॥ ३६ ॥ तदैवदेवाववृषुःप्रहर्षिताःपुष्पैःशुभैःसुन्दरनन्दनोद्भवैः॥जगुर्यशःश्रीगिरिराजधारिणोगन्धर्वमुख्यादिविसिद्धसंघाः॥३७॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीगिरिराजखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेगोवर्द्धनोद्धरणंनामतृतीयोऽध्यायः ॥३॥ ॥श्रीनारदउवाच॥
अथदेवगणैःसार्द्धंशक्रस्तत्रसमागतः॥ गतमानोगिरौकृष्णंरहसिप्रणनामह ॥ १ ॥ इंद्रउवाच ॥ त्वंदेवदेवःपरमेश्वरःप्रभुःपूर्णःपु
राणःपुरुषोत्तमोत्तमः ॥ परात्परस्त्वंप्रकृतेःपरोहरिर्मांपाहिपाहिद्युपतेजगत्पते ॥ २ ॥ दशावतारोभगवांस्त्वमेवरिरक्षयाधर्मगवां
श्रुतेश्च ॥ अद्यैवजातःपरिपूर्णदेवःकंसादिदैत्येन्द्राविनाशनाय ॥ ३ ॥ त्वन्माययामोहितचित्तवृत्तिंमदोद्धतंहेलनभाजनंमाम् ॥
पितेवपुत्रंद्युपतेक्षमस्वप्रसीददेवेशजगन्निवास ॥ ४ ॥ ॐनमोगोवर्द्धनोद्धरणायगोविन्दायगोकुलनिवासायगोपालायगोपालपत
येगोपीजनभर्त्रेगिरिजोद्धर्त्रेकरुणानिधयेजगद्विधयेजगन्मङ्गलायजगन्निवासायजगन्मोहनायकोटिमन्मथमन्मथायवृषभानुसुता
वरायश्रीनन्दराजकुलप्रदीपायश्रीकृष्णायपरिपूर्णतमायतेऽसंख्यब्रह्मांडपतयेगोलोकधामधिषणाधिपतयेस्वयम्भगवतेसबलाय
नमस्तेनमस्ते ॥ ५ ॥ श्रीनारउवाच ॥ इतिशक्रकृतंस्तोत्रंप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ सर्वसिद्धिर्भवेत्तस्यसंकटान्नभयंभवेत् ॥ ६ ॥
इतिस्तुत्वाहरिंदेवंसर्वैर्देवगणैःसह ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वाप्रणनामपुरन्दरः ॥ ७ ॥ अथगोवर्द्धनेरम्येसुरभिर्गौःसमुद्रजा ॥ स्नापया

ऋषि
मासगोपेशंदुग्धधाराभिरात्मनः ॥ ८ ॥ शुंडादण्डैश्चतुर्भिश्चद्युगंगाजलपूरितैः ॥ श्रीकृष्णंस्नापयामासमत्तऐरावतोगजः ॥ ऋषि
भिःश्रुतिभिःसर्वैर्देवगन्धर्वकिन्नराः ॥ ९ ॥ तुष्टुवुस्तेहरिंराजन्हर्षिताःपुष्पवर्षिणः ॥ १० ॥ कृष्णाभिषेकेसंजातेगिरिर्गोवर्द्धनो
महान् ॥ द्रवीभूतोऽवहद्राजन्हर्षानन्दादितस्ततः ॥ ११ ॥ प्रसन्नोभगवांस्तस्मिन्कृतवान्हस्तपंकजम् ॥ तद्धस्तचिह्नमद्यापि
दृश्यतेतद्गिरौनृप ॥ १२ ॥ तत्तीर्थंचपरम्भूतंनराणाम्पापनाशनम् ॥ तदेवपादचिह्नंस्यात्तत्तीर्थंविद्धिमैथिल ॥ १३ ॥ एतावत्तस्य
तत्रैवपादचिह्नंबभूवह ॥ सुरभेःपादचिह्नानिबभूवुस्तत्रमैथिल ॥ १४ ॥ द्युगंगाजलपातेनकृष्णस्नानेनमैथिल ॥ तत्रवैमानसीगं
गागिरौजाताऽघनाशिनी ॥१५॥ सुरभेर्दुग्धधाराभिर्गोविन्दस्नानतोनृप ॥ जातोगोविन्दकुण्डोद्रौमहापापहरःपरः ॥ १६ ॥ कदाचि
त्तस्मिन्दुग्धस्यस्वादुत्वंप्रतिपद्यते ॥ तत्रस्नात्वानरःसाक्षाद्गोविन्दपदमाप्नुयात् ॥ १७ ॥ प्रदक्षिणीकृत्यहरिम्प्रणम्यवैदत्त्वाबलीं
स्तत्रपुरन्दरादयः ॥ जयध्वनिंकृत्यसुपुष्पवर्षिणोययुःसुराःसौख्ययुतास्त्रिविष्टपम् ॥ १८ ॥ कृष्णाभिषेकस्यकथांशृणोतियोद
शाश्वमेधावभृथाधिकंफलम् ॥ प्राप्नोतिराजेन्द्रसएवभूयसःपरम्पदंयातिपरस्यवेधसः ॥ १९ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीगिरि-
राजखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीकृष्णाभिषेकोनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एकदासर्वगोपालागो
प्योनन्दसुतस्यतत् ॥ अद्भुतंचरितंदृष्ट्वानन्दमाहुर्यशोमतीम् ॥ १ ॥ गोपाऊचुः ॥ हेगोपराजत्वद्वंशेकोपिजातोनचाद्रिधृक् ॥ न
क्षमस्त्वंशिलांधर्त्तुंसप्ताहंहेयशोमति ॥ २ ॥ क्वसप्तहायनोबालःक्वाद्रिराजस्यधारणम् ॥ तेननोजायतेशंकातवपुत्रेमहाबले ॥ ३ ॥
अयंबिभ्रद्गिरिवरंकमलंगजराडिव ॥ उच्छिलींध्रंयथाबालोहस्तेनैकेनलीलया ॥ ४ ॥ गौरवर्णायशोदेत्वंनन्दत्वंगौरवर्णधृक् ॥ ॥ ४ ॥
अयंजातःकृष्णवर्णएतत्कुलविलक्षणम् ॥ ५ ॥ यद्वाऽस्तुक्षत्रियाणांतुबालएतादृशोयथा ॥ बलभद्रेनदोषःस्याच्चन्द्रवंशसमुद्भवे॥६॥
ज्ञातेस्त्यागंकरिष्यामोयदिसत्यंनभाषसे ॥ गोपेषुचास्यवोत्पत्तिंवदचेन्नकलिर्भवेत् ॥ ७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रुत्वागोपालवचनं

यशोदाभयविह्वला ॥ नन्दराजस्तदाप्राहगोपान्क्रोधप्रपूरितान् ॥ ८ ॥ श्रीनंदउवाच ॥ गर्गस्यवाक्यंहेगोपावदिष्यामिसमाहि
तः ॥ येनगोपगणायूयंभवताऽऽशुगतव्यथाः ॥ ९ ॥ ककारःकमलाकांतोऋकारोरामइत्यपि ॥ षकारःषड्गुणपतिःश्वेतद्वीपनिवा
सकृत ॥ १० ॥ णकारोनारसिंहोऽयमकारोह्यक्षरोग्निभुक् ॥ विसर्गौचतथाह्येतौनरनारायणावृषी ॥ ११ ॥ सम्प्रलीनाश्चषट्पूर्णा
यस्मिञ्छुब्देमहात्मनि ॥ परिपूर्णतमेसाक्षात्तेनकृष्णःप्रकीर्तितः ॥ १२ ॥ शुक्लोरक्तस्तथापीतोवर्णोऽस्यानुयुगंधृतः ॥ द्वापरांते
कलेरादौबालोऽयंकृष्णतांगतः ॥ १३ ॥ तस्मात्कृष्णइतिख्यातोनाम्नायंनंदनंदनः ॥ वसवश्चेंद्रियाणीतितद्देवाचित्तएवहि ॥१४॥
तस्मिन्यश्चेष्टतेसोपिवासुदेवइतिस्मृतः ॥ १५ ॥ वृषभानुसुताराधायाजाताकीर्तिमंदिरे ॥ तस्याःपतिरयंसाक्षात्तेनराधापतिस्मृ
तः ॥ १६ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेधाम्निराजते ॥ १७ ॥ सोऽयंतवशिशु
र्जातोभारावतरणायच ॥ कंसादीनांवधार्थायभक्तानांपालनायच ॥ १८ ॥ अनंतान्यस्यनामानिवेदगुह्यानिभारत ॥ लीलाभि
श्चभविष्यंतितत्कर्मसुनविस्मयः ॥ १९ ॥ इतिश्रुत्वात्मजेगोपाःसंदेहंनकरोम्यहम् ॥ वेदवाक्यंब्रह्मवचःप्रमाणंहिमहीतले॥२०॥
गोपाऊचुः ॥ यद्यागतस्तवगृहेगर्गाचार्योमहामुनिः ॥ तत्क्षणेनामकरणेनाहूताज्ञातयस्त्वया ॥ २१ ॥ स्वगृहेनामकरणंभवताच
कृतंशिशोः ॥ तवचैतादृशीरीतिर्गुप्तंसर्वंगृहेपियत ॥ २२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंवदंतस्तेगोपानिर्गतानंदमंदिरात् ॥ वृषभानु
वरंजग्मुःक्रोधपूरितविग्रहाः ॥ २३ ॥ वृषभानुवरंसाक्षान्नंदराजसहायकं ॥ प्राहुर्गोपगणाःसर्वेज्ञातेर्मदसमन्विताः ॥ २४ ॥ गो
पाऊचुः ॥ वृषभानुवरत्वंवैज्ञातिमुख्योमहामनाः ॥ नंदराजंत्यजज्ञातेर्हेगोपेश्वरभूपते ॥ २५ ॥ वृषभानुवरउवाच ॥ कोदोषोनं
दराजस्यज्ञातेस्त्वंसंत्यजाम्यहं ॥ गोपेष्टोज्ञातिमुकुटोनंदराजोममप्रियः ॥ २६ ॥ गोपाऊचुः ॥ नचेत्त्यजसितंराजंस्त्यजामस्त्वां
व्रजौकसः ॥ त्वद्गृहेवर्धिताकन्योद्वाहयोग्यामहामुने ॥ २७ ॥ भवताज्ञातिमुख्येनसंपदुन्मदशालिना ॥ नदत्तावरमुख्यायकलुषं

 तवविद्यते ॥ २८ ॥ अद्यत्वांज्ञातिसंभ्रष्टंपृथङ्मन्यामहेनृप ॥ नचेच्छीघ्रंनंदराजंत्यजत्यजमहामते ॥ २९ ॥ वृषभानुवरउवा
च ॥ गर्गस्यवाक्यंहेगोपावदिष्यामिसमाहितः ॥ येनगोपगणायूयंभवताऽऽशुगतव्यथाः ॥ ३० ॥ असंख्यब्रह्माण्डपतिर्गोलो
॥ ५ ॥ केशःपरात्परः ॥ तस्मात्परोवरोनास्तिजातोनंदगृहेशिशुः ॥ ३१ ॥ भुवोभारावतारायकंसादीनांवधायच ॥ ब्रह्मणाप्रार्थितःकृष्णो
बभूवजगतीतले ॥ ३२ ॥ श्रीकृष्णपट्टराज्ञीयागोलोकेराधिकाऽभिधा ॥ त्वद्गेहेसापिसंजातात्वंनजानासिताम्परां ॥ ३३ ॥ अहं
नकारयिष्यामिविवाहमनयोर्नृप ॥ तयोर्विवाहोभविताभाण्डीरेयमुनातटे ॥ ३४ ॥ वृंदावनसमीपेचनिर्जनेसुंदरेस्थले ॥ परमेष्ठी
समागत्यविवाहंकारयिष्यति ॥ ३५ ॥ तस्माद्राधांगोपवरविद्धयर्द्धांगींपरस्यच ॥ लोकचूडामणेःसाक्षाद्राज्ञींगोलोकमंदिरे ॥ ३६ ॥
यूयंसर्वेपिगोपालागोलोकादागताभुवि ॥ तथागोपीगणागावोगोकुलेराधिकेच्छया ॥ ३७ ॥ एवमुक्त्वागतेसाक्षाद्गर्गाचार्येमहा
मुनौ ॥ तद्दिनादथराधायांसन्देहंनकरोम्यहम् ॥ ३८ ॥ वेदवाक्यंब्रह्मवचःप्रमाणंहिमहीतले ॥ इतिवःकथितंगोपाःकिम्भूयःश्रोतुमि
च्छथ ॥ ३९ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीगि० खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेगोपविवादोनामपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ श्रीनारद
उवाच ॥ वृषभानुवरस्येदंवचःश्रुत्वाव्रजौकसः ॥ ऊचुःपुनःशान्तिगताविस्मितामुक्तसंशयाः ॥ १ ॥ गोपाऊचुः ॥ समीचीनंवरोरा
जन्राधेयंतुहरिप्रिया ॥ तत्प्रभावेणतेदीर्घंवैभवंदृश्यतेभुवि ॥ २ ॥ सहस्रशोगजामत्ताःकोटिशोश्वाश्चचंचलाः ॥ रथाश्वदेवधिष्ण्याभाः
शिबिकाःकोटिशःशुभाः ॥ ३ ॥ कोटिशःकोटिशोगावोहेमरत्नमनोहराः ॥ मन्दिराणिविचित्राणिरत्नानिविविधानिच ॥ ४ ॥ सर्वसौ
ख्यंभोजनादिदृश्यतेसांप्रतंतव ॥ कंसोपिधर्षितोजातोदृष्ट्वातेबलमद्भुतम् ॥ ५ ॥ कान्यकुब्जपतेःसाक्षाद्भलंदननृपस्यच ॥ जामाता ॥ ५ ॥
त्वंमहावीरकुबेरइवकोशवान् ॥ ६ ॥ त्वत्समंवैभवंनास्तिनन्दराजगृहेक्वचित् ॥ कृषीवलोनन्दराजोगोपपतिर्दीनमानसः ॥ ७ ॥ यदिनन्दसु
तःसाक्षात्परिपूर्णतमोहरिः ॥ सर्वेषाम्पश्यतांनस्तत्परीक्षांकारयप्रभो ॥ ८ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तेषांवाक्यंततःश्रुत्वावृषभानुवरोमहान् ॥

चकारनन्दराजस्यवैभवस्यपरीक्षणम् ॥९॥ कोटिदामानिमुक्तानांस्थूलानांमैथिलेश्वर ॥ एकैकायेषुमुक्ताश्चकोटिमौल्याःस्फुरत्प्रभाः
॥१०॥ निधायतानिपात्रेषुवृणानैःकुशलैर्जनैः ॥ प्रेषयामासनन्दायसर्वेषांपश्यतांनृप ॥११॥ नन्दराजसभांगत्वावृणानाःकुशलाभृ
शम् ॥ निधायदामपात्राणिनन्दमाहुःप्रणम्यतम् ॥१२॥ वृणानाऊचुः ॥ विवाहयोग्यांनवकंजनेत्रांकोटीन्दुबिम्बद्युतिमादधानाम् ॥
विज्ञायराधांवृषभानुमुख्यश्चक्रेविचारंसुवरंविचिन्वन् ॥ १३ ॥ तवांगजंदिव्यमनंगमोहनंगोवर्द्धनोद्धारणदोःसमुद्भटम् ॥ संवी
क्ष्यचास्मान्वृषभानुवंदितःसंप्रेषयामासविशाम्पतेप्रभो ॥ १४ ॥ वरस्यांकेभरणायपूर्वंमुक्ताफलानांनिचयंगृहाण ॥ इतश्चकन्या
र्थमलंप्रदेहिसैषाहिचास्मत्कुलजाप्रसिद्धिः ॥ १५ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ दृष्ट्वाद्रव्यंपरोनंदोविस्मितोपिविचारयन् ॥ प्रष्टुंयशोदांत
त्तुल्यंनीत्वाचान्तःपुरंययौ ॥ १६ ॥ चिरंदध्यौतदानन्दोयशोदाचयशस्विनी ॥ एतन्मुक्तासमानंतुद्रव्यंनास्तिगृहेमम ॥ १७ ॥
लोकेलज्जागताःसर्वाहासःस्याच्चेद्धनोद्धृतम् ॥ किंकर्तव्यंतत्प्रतियच्छ्रीकृष्णोद्वाहकर्मणि ॥ १८ ॥ ततोयोग्यंतद्ग्रहणंपश्चात्कार्यंध
नागते ॥ एवंचिन्तयतस्तस्यनन्दस्यैवयशोदया ॥ १९ ॥ अलक्ष्यआगतस्तत्रभगवान्वृजिनार्दनः ॥ नीत्वादामशतंतेषुबहिःक्षेत्रे
षुसर्वतः ॥ २० ॥ मुक्ताफलानिचैकैकम्प्राक्षिपत्स्वकरेणवै ॥ यथाबीजानिचान्नानांस्वक्षेत्रेषुकृषीवलः ॥ २१ ॥ अथनन्दोपिगण
यन्कलिकानिचयम्पुनः ॥ शतंन्यूनंचतदृष्ट्वासंदेहंसजगामह ॥ २२ ॥ श्रीनन्दउवाच ॥ नास्तिपूर्वंयत्समानंतत्रापिन्यूनतांगतम् ॥
अहोकलंकोभविताज्ञातिपुस्वेषुसर्वतः ॥ २३ ॥ अथवाक्रीडनार्थंहिकृष्णोयदिगृहीतवान् ॥ बलदेवोऽथवाबालस्तौपृच्छेदीनमान
सः ॥ २४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंविचार्यनन्दोपिकृष्णंपप्रच्छसादरम् ॥ प्रहसन्भगवान्नन्दंप्राहगोवर्द्धनोद्धरः ॥ २५ ॥ श्री
भगवानुवाच ॥ कृषीवलावयंगोपाःसर्वबीजप्ररोहकाः ॥ क्षेत्रेमुक्ताप्रबीजानिविकीर्णीकृतवानहम् ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वा
थस्वात्मजेनोक्तंतंनिर्भर्त्स्यव्रजेश्वरः ॥ तानिनेतुंतत्सहितस्तत्क्षेत्राणिजगामह ॥ २७ ॥ तत्रमुक्ताफलानांतुशाखिनःशतशःशुभाः ॥

दृश्यंतेदीर्घवपुषोहरित्पल्लवशोभिताः ॥ २८ ॥ मुक्तानांस्तवकानांतुकोटिशःकोटिशोनृप ॥ संघाविलंबितारेजुर्ज्योतींषीवनभःस्थ
ले ॥२९॥ तदाऽतिहर्षितोनन्दोज्ञात्वाकृष्णम्परेश्वरम् ॥ मुक्ताफलानिदिव्यानिपूर्वस्थूलसमानिच ॥ ३० ॥ तेषांतुकोटिभाराणि
॥ ६ ॥ निधायशकटेषुच ॥ ददौतेभ्योवृणानेभ्योनन्दराजोव्रजेश्वरः ॥ ३१ ॥ तेगृहीत्वाऽथतत्सर्वंवृषभानुवरंगताः ॥सर्वेषांशृण्वतांनन्द
वैभवंप्रजगुर्नृप ॥ ३२ ॥ तदाऽतिविस्मिताःसर्वेज्ञात्वानन्दसुतंहरिम् ॥ वृषभानुवरंनेमुर्निःसन्देहाव्रजौकसः ॥३३॥ राधाहरेःप्रि
याज्ञाताराधायाश्चप्रियोहरिः ॥ ज्ञातोव्रजजनैःसर्वैस्तद्दिनान्मैथिलेश्वर ॥३४॥ मुक्ताक्षेपःकृतोयत्रहरिणानन्दसूनुना ॥ मुक्तासरो
वरस्तत्रजातोमैथिलतीर्थराट् ॥ ३५ ॥ एकंमुक्ताफलस्यापिदानंतत्रकरोतियः ॥ लक्षमुक्तादानफलंसमाप्नोतिनसंशयः ॥ ३६ ॥
एवंतेकथितोराजन्गिरिराजमहोत्सवः ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदोनृणांकिम्भूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीगिरि
राजखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेहरिपरीक्षणंनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ कतिमुख्यानितीर्थानिगिरि
राजेमहात्मनि ॥ एतद्ब्रूहिमहायोगिन्साक्षात्त्वंदिव्यदर्शनः ॥ १ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ राजन्गोवर्द्धनःसर्वःसर्वतीर्थवरःस्मृतः ॥
वृन्दावनंचगोलोकमुकुटोद्रिःप्रपूजितः ॥ २ ॥ गोपगोपिगवांरक्षाप्रदःकृष्णप्रियोमहान् ॥ पूर्णब्रह्मातपत्रंयस्तस्मात्तीर्थवरस्तुकः ॥
॥ ३ ॥ इन्द्रयागंविनिर्भर्त्स्यर्यसर्वैर्निजजनैःसह ॥ यत्पूजनंसमारेभेभगवान्भुवनेश्वरः ॥ ४ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभग
वान्स्वयम् ॥ असंख्यब्रह्माण्डपतिर्गोलोकेशःपरात्परः ॥ ५ ॥ यस्मिन्स्थितःसदाक्रीडामर्भकैःसहमैथिल ॥ करोतितस्यमाहा
त्म्यंवक्तुंनालंचतुर्मुखः ॥ ६ ॥ यत्रवैमानसीगंगामहापापौघनाशिनी ॥ गोविन्दकुण्डंविशदंशुभंचन्द्रसरोवरम् ॥ ७ ॥ राधाकुण्डः ॥ ६ ॥
कृष्णकुण्डोललिताकुण्डएवच ॥ गोपालकुंडस्तत्रैवकुसुमाकरएवच ॥ ८ ॥ श्रीकृष्णमौलिसंस्पर्शान्मौलिचिह्नाशिलाऽभवत् ॥

तस्यादर्शनमात्रेणदेवमौलिर्भवेज्जनः ॥ ९ ॥ यस्यांशिलायांकृष्णेनाचित्राणिलिखितानिच ॥ अद्यापिचित्रितापुण्यानाम्नाचित्रशि

लागिरौ ॥ १० ॥ यांशिलामर्भकैः कृष्णोवादयन्क्रीडनेरतः ॥ वादनीसाशिलाजातामहापापौघनाशिनी ॥ ११ ॥ यत्रश्रीकृष्ण
चन्द्रेणगोपालैःसहमैथिल ॥ कृतावैकंदुकक्रीडातत्क्षेत्रंकंदुकंस्मृतम् ॥ १२ ॥ दृष्ट्वाशक्रपदंयातिनत्वाब्रह्मपदंचतत ॥ विलुठन्य
स्यरजसासाक्षाद्विष्णुपदंव्रजेत् ॥ १३ ॥ ॥ गोपानामुष्णिषाण्यत्रचोरयामासमाधवः ॥ औष्णिषंनामतत्तीर्थंमहापापहरंगिरौ ॥
॥ १४ ॥ तत्रैकदावैदधिविक्रयार्थंविनिर्गतोगोपवधूसमूहः ॥ श्रुत्वाक्कणन्नूपुरशब्दमाराद्गुरोधतन्मार्गमनंगमोही ॥ १५ ॥ वंशीध
रोवेत्रवरेणगोपैःपुरश्चतासांविनिधायपादम् ॥ मह्यंकरादानधनायदानंदेहीतिगोपीर्निजगादमार्गे ॥ १६ ॥ गोप्यऊचुः ॥ वक्रस्त्व
मेवासिसमास्थितःपथिगोपार्भकैर्गोरसलम्पटोभृशम् ॥ मात्राचपित्रासहकारयामोबलाद्भवंतंकिलकंसबन्धने ॥ १७ ॥ श्रीभगवा
नुवाच ॥ कंसंहनिष्यामिमहोग्रदण्डंसबांधवंमेशपथोगवांच ॥ एवंकरिष्यामियदोःपुरेबलान्नेष्येसदाहंगिरिराजभूमेः ॥ १८ ॥
नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वादधिपात्राणिबालैर्नीत्वापृथक्पृथक् ॥ भूपृष्ठेपोथयामाससानन्दंनन्दनन्दनः ॥ १९ ॥ अहोएषपरं
धृष्टोनिर्भयोनन्दनन्दनः ॥ निरंकुशोभाषणीयोवनेवीरःपुरेऽबलः ॥ २० ॥ ब्रुवामहेयशोदायैनन्दायचकिलाद्यवै ॥ एवंवदंत्य
स्तागोप्यःसस्मिताःप्रययुर्गृहान् ॥ २१ ॥ नीपपालाशपत्राणांकृत्वाद्रोणानिमाधवः ॥ जघासबालकैःसार्द्धंपिच्छलानिदधीनिच ॥
॥ २२ ॥ द्रोणाकाराणिपत्राणिबभूवुःशाखिनांतदा ॥ तत्क्षेत्रंचमहापुण्यंद्रोणंनामनृपेश्वर ॥ २३ ॥ दधिदानंतत्रकृत्वापत्वा
पत्रधृतंदधि ॥ नमःस्कुर्यान्नरस्तस्यगोलोकान्नच्युतिर्भवेत ॥ २४ ॥ नेत्रेत्वाच्छाद्ययत्रैवलीनोभून्माधवोर्भकैः ॥ तत्रतीर्थंलौकि
कंचजातम्पापप्रणाशनम् ॥ २५ ॥ कदम्बखण्डतीर्थंचलीलायुक्तंहरेःसदा ॥ तस्यदर्शनमात्रेणनरोनारायणोभवेत ॥ २६ ॥
यत्रवैराधयारासेशृंगारोऽकारिमैथिल ॥ तत्रगोवर्द्धनेजातंस्थलंशृंगारमण्डलम् ॥ २७ ॥ येनरूपेणकृष्णेनधृतोगोवर्द्धनोगि
रिः ॥ तद्रूपंविद्यतेतत्रनृपशृंगारमण्डलम् ॥ २८ ॥ अब्दश्चतुःसहस्राणितथाचाष्टौशतानिच ॥ गतास्तत्रकलेरादौक्षेत्रेशृं

गारमण्डले ॥ २९ ॥ गिरिराजगुहामध्यात्सर्वेषाम्पश्यतांनृप ॥ स्वतःसिद्धंचतद्रूपंहरेःप्रादुर्भविष्यति ॥ ३० ॥ श्रीनाथंदेवदम
नंतंवदिष्यंतिसज्जनाः ॥ गोवर्द्धनेगिरौराजन्सदालीलांकरोतियः ॥३१॥ येकरिष्यंतिनेत्राभ्यांतस्यरूपस्यदर्शनम् ॥ तेकृतार्थाभ
विष्यंतिमैथिलेन्द्रकलौजनाः ॥ ३२ ॥ जगन्नाथोरंगनाथोद्वारकानाथएवच ॥ बद्रिनाथश्चतुष्कोणेभारतस्यापिपर्वते ॥ ३३ ॥
मध्येगोवर्द्धनस्यापिनाथोऽयंवर्ततेनृप ॥ पवित्रेभारतेवर्षेपंचनाथाःसुरेश्वराः ॥ ३४ ॥ सद्धर्ममण्डपस्तंबाआर्तत्राणपरायणाः ॥ ते
षांतुदर्शनंकृत्वानरोनारायणोभवेत् ॥ ३५ ॥ चतुर्णांभुविनाथानांकृत्वायात्रांनरःसुधीः ॥ नपश्येद्देवदमनंसनयात्राफलंलभेत् ॥
॥ ३६ ॥ श्रीनाथंदेवदमनंपश्येद्गोवर्द्धनेगिरौ ॥ चतुर्णांभुविनाथानांयात्रायाःफलमाप्नुयात् ॥ ३७ ॥ ऐरावतस्यसुरभेःपादचिह्ना
नियत्रवै ॥ तत्रनत्वानरःपापीवैकुण्ठंयातिमैथिल ॥ ३८ ॥ हस्तचिह्नंपादचिह्नंश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ दृष्ट्वानत्वानरःकश्चित्सा
क्षात्कृष्णपदंव्रजेत् ॥ ३९ ॥ एतानिनृपतीर्थानिकुंडाद्यायतनानिच ॥ अंगानिगिरिराजस्यकिम्भूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ४० ॥ इति
श्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीगिरिराजखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीगिरिराजतीर्थवर्णनंनामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ बहुलाश्व
उवाच ॥ केषुकेषुतदंगेषुकिंकितीर्थंसमाश्रितम् ॥ वददेवमहाभागत्वम्परावरवित्तमः ॥ १ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ यत्रयस्यप्रसि
द्धिःस्यात्तदंगम्परमंविदुः ॥ क्रमतोनास्त्यंगचयोगिरिराजस्यमैथिल ॥ २ ॥ यथासर्वगतंब्रह्मसर्वांगानिचतस्यवै ॥ विभूतेर्भाव
तःशश्वत्तथावक्ष्यामिमानद ॥ ३ ॥ शृंगारमण्डलस्याधोमुखंगोवर्द्धनस्यच ॥ यत्रान्नकूटंकृतवान्भगवान्व्रजवासिभिः ॥ ४ ॥
नेत्रेवैमानसीगंगानासाचन्द्रसरोवरः ॥ गोविन्दकुण्डोह्यधरश्चिबुकंकृष्णकुण्डकः ॥ ५ ॥ राधाकुण्डंतस्यजिव्हाकपोलौललितास
रः ॥ गोपालकुंडःकर्णश्चकर्णांतःकुसुमाकरः ॥ ६ ॥ मौलिचिह्नाशिलातस्यललाटंविद्धिमैथिल ॥ शिरश्चित्रशिलातस्यग्रीवावैवाद
नीशिला ॥ ७ ॥ कांदुकम्पार्श्वदेशांश्चऔष्णिषंकटिरुच्यते ॥ द्रोणतीर्थम्पृष्ठदेशेलौकिकंचोदरेस्मृतम् ॥ ८ ॥ कदम्बखण्डमुरसि

जविः शृंगारमण्डलम् ॥ श्रीकृष्णपादचिह्नंतुमनस्तस्यमहात्मनः ॥ ९ ॥ हस्ताचिह्नंतथाबुद्धिरैरावतपदंपदम् ॥ सुरभेःपादचिह्नेषु
पक्षौतस्यमहात्मनः ॥ १० ॥ पुच्छकुण्डेतथापुच्छंवत्सकुंडेबलंस्मृतम् ॥ रुद्रकुंडेतथाक्रोधंकामंशक्रसरोवरे ॥ ११ ॥ कुबेरतीर्थे
चोद्योगंब्रह्मतीर्थेप्रसन्नताम् ॥ यमतीर्थेह्यहंकारंवदन्तीत्थंपुराविदः ॥ १२ ॥ एवमंगानिसर्वत्रगिरिराजस्यमैथिल ॥ कथितानिम
यातुभ्यंसर्वपापहराणिच ॥ १३ ॥ गिरिराजविभूतिंचयःशृणोतिनरोत्तमः ॥ सगच्छेद्धामपरमंगोलोकंयोगिदुर्लभम् ॥ १४ ॥
समुत्थितोसौहरिवक्षसोगिरिर्गोवर्द्धनोनामगिरीन्द्रराजराट् ॥ समागतोह्यत्रपुलस्त्यतेजसायद्दर्शनाज्जन्मपुनर्नविद्यते ॥ १५ ॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीगिरिराजखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेगिरिराजविभूतिवर्णनंनामाऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ बहुलाश्व
उवाच ॥ अहोगोवर्द्धनःसाक्षाद्गिरिराजोहरिप्रियः ॥ तत्समानंनतीर्थंहिविद्यतेभूतलेदिवि ॥ १ ॥ कदाबभूवश्रीकृष्णवक्षसोऽयं
गिरीश्वरः ॥ एतद्वदमहाबुद्धेत्वंसाक्षाद्धरिमानसः ॥ २ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ गोलोकोत्पत्तिवृत्तान्तंशृणुराजन्महामते ॥ चतुष्प
दार्थदंनृणामाद्यलीलासमन्वितम् ॥ ३ ॥ अनादिरात्मापुरुषोनिर्गुणःप्रकृतेःपरः ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्प्रभुः ॥ ४ ॥
प्रत्यग्धामास्वयंज्योतिररममाणोनिरन्तरम् ॥ यत्रकालःकलयतामीश्वरोधाममानिनाम् ॥ ५ ॥ राजन्नप्रभवेन्मायानमहांश्चगुणः
कुतः ॥ नविशंतिक्वचिद्राजन्मनश्चित्तोमतिर्ह्यहम् ॥ ६ ॥ स्वधाम्निब्रह्मसाकारमिच्छयाव्यरचत्किरत ॥ प्रथमंचाभवच्छेषोविश्व
श्वेतोबृहद्वपुः ॥ ७ ॥ तदुत्संगेमहालोकोगोलोकोलोकवन्दितः ॥ यंप्राप्यभक्तिसंयुक्तःपुनरावर्ततेनहि ॥ ८ ॥ असंख्यब्रह्माण्डपते
र्गोलोकाधिपतेःप्रभोः ॥ पुनःपादाब्जसंभूतागंगात्रिपथगामिनी ॥ ९ ॥ पुनर्वामांसतस्तस्यकृष्णाभूत्सरितांवरा ॥ रेजेशृंगारकुसुमै
र्यथोष्णिङ्मुद्रितानृप ॥ १० ॥ श्रीरासमण्डलंदिव्यंहेमरत्नसमन्वितम् ॥ नानाशृंगारपटलंगुल्फाभ्यांश्रीहरेःप्रभो ॥ ११ ॥ सभा
प्रांगणवीथीभिर्मण्डपैःपरिवेष्टितः ॥ वसन्तमाधुर्यधरःकूजत्कोकिलसंकुलः ॥ १२ ॥ मयूरैःषट्पदैर्व्याप्तःसरोभिःपरिसेवितः ॥ जा
तोनिकुंजोजंघाभ्यांश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ १३ ॥ वृन्दावनंचजानुभ्यांराजन्सर्ववनोत्तमम् ॥ लीलासरोवरःसाक्षादूरुभ्यांपर

मात्मनः ॥ १४ ॥ कटिदेशात्स्वर्णभूमिर्दिव्यरत्नखचितप्रभा ॥ उदरेरोमराजिश्चमाधव्योविस्तृतालताः ॥ १५ ॥ नानापक्षिगणै गि. ३
ग. सं. व्याप्ताध्वनद्भ्रमरभूषिताः ॥ सुपुष्पफलभारैश्चनताःसत्कुलजाइव ॥ १६ ॥ श्रीनाभिपंकजात्तस्यपंकजानिसहस्रशः ॥ सरस्सु
हरिलोकस्यतानिरेजुरितस्ततः ॥ १७ ॥ त्रिवलिप्रांततोवायुर्मन्दगाम्यतिशीतलः ॥ जत्रुदेशाच्छुभाजातामथुराद्वारकापुरी ॥ अ. ९
॥ ८॥ ॥ १८ ॥ भुजाभ्यांश्रीहरेर्जाताःश्रीदामाद्यष्टपार्षदाः ॥ नन्दाश्चमणिबंधाभ्यामुपनन्दाःकराग्रतः ॥ १९ ॥ श्रीकृष्णबाहुमूलाभ्यां
सर्वेवैवृषभानवः ॥ कृष्णरोमसमुद्भूताःसर्वेगोपगणानृप ॥ २० ॥ श्रीकृष्णमनसोगावोवृषाधर्मधुरन्धराः ॥ बुद्धेर्यवसगुल्मानिब
भूवुर्मैथिलेश्वर ॥ २१ ॥ तद्वामांसात्समुद्भूतंगौरंतेजःस्फुरत्प्रभम् ॥ लीलाश्रीर्भूश्चविरजातस्माज्जाताहरेःप्रियाः ॥ २२ ॥ लीला
वतीप्रियातस्यतांराधांतुविदुःपरे ॥ श्रीराधायाभुजाभ्यांतुविशाखाललितासखी ॥ २३॥ सहचर्यस्तथागोप्योराधारोमोद्भवानृप॥
एवंगोलोकरचनांचकारमधुसूदनः ॥ २४ ॥ विधायसर्वंनिजलोकमित्थंश्रीराधयातत्रराजराजन् ॥ असंख्यलोकाण्डपतिःपरा
त्मापरःपरेशःपरिपूर्णदेवः ॥२५ ॥ तत्रैकदासुन्दररासमण्डलेस्फुरत्क्वणन्नूपुरशब्दसंकुले ॥ सुच्छत्रमुक्ताफलदामजामृतस्रवद्बृहद्वि
न्दुविराजितांगणे ॥ २६ ॥ श्रीमालतीनांसुवितानजालतःस्वतःस्रवत्सन्मकरन्दगन्धिते ॥ मृदंगतालध्वनिवेणुनादितेसुकण्ठगी
तादिमनोहरेपरे ॥ २७ ॥ श्रीसुन्दरीरासरसेमनोरमेमध्यस्थितंकोटिमनोजमोहनम् ॥ जगादराधापतिमूर्जयागिराकृत्वाकटाक्षं
रसदानकौशलम् ॥ २८ ॥ श्रीराधोवाच ॥ यदिरासेप्रसन्नोसिममप्रेम्णाजगत्पते ॥ तदहंप्रार्थनांत्वांतुकरोमिमनसिस्थिताम् ॥
॥२९॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इच्छांवरयवामोरुयातेमनसिवर्त्तते।नदेयंयदियद्वस्तुप्रेम्णादास्यामितत्प्रिये ॥ ३० ॥ श्रीराधोवाच ॥
वृन्दावनेदिव्यनिकुंजपार्श्वेकृष्णातटेरासरसाययोग्यम् ॥ रहःस्थलंत्वंकुरुतान्मनोज्ञंमनोरथोयंममदेवदेव ॥ ३१ ॥ नारदउवाच॥ ॥ ८॥
तथास्तुचोक्त्वाभगवान्रहोयोग्यंविचिन्तयन् ॥ स्वंनेत्रपंकजाभ्यांतुहृदयंसंददर्शह ॥ ३२ ॥ तदैवकृष्णहृदयाद्गोपीव्यूहस्यपश्य
तः ॥ निर्गतंसजलंतेजोऽनुरागस्येवचांकुरम् ॥ ३३ ॥ पतितंरासभूमौतद्ववृधेपर्वताकृति ॥ रत्नधातुमयंदिव्यंसुनिर्झरदरीवृतम् ॥ ३४ ॥

कदंबबकुलाशोकलताजालमनोहरम् ॥ मन्दारकुन्दवृन्दाढ्यंसुपक्षिगणसंकुलम् ॥ ३५ ॥ क्षणमात्रेणवैदेहलक्षयोजनविस्तृतम् ॥
शतकोटीयोजनानांलंबितंशेषवत्पुनः ॥ ३६ ॥ ऊर्ध्वंसमुन्नतंजातंपंचाशत्कोटियोजनम् ॥ करीन्द्रवत्स्थितंशश्वत्पंचाशत्कोटिवि
स्तृतम् ॥ ३७ ॥ कोटियोजनदीर्घांगैःशृंगानांशतकैःस्फुरत् ॥ उच्चकैःस्वर्णकलशैःप्रासादमिवमैथिल ॥ ३८ ॥ गोवर्धनाख्यंतच्चाहुः
शतशृंगंतथापरे ॥ एवंभूतंतुतदपिवर्द्धितंमनसोत्सुकम् ॥ ३९ ॥ कोलाहलेतदाजातेगोलोकेभयविह्वले ॥ वीक्ष्योत्थायहरिःसा
क्षाद्धस्तेनाशुतताडतम् ॥ ४० ॥ किंवर्द्धसेभोप्रच्छिन्नंलोकमाच्छाद्यतिष्ठसि ॥ किंवानचैतेवसितुंतच्छान्तिमकरोद्धरिः ॥ ४१ ॥
संवीक्ष्यतंगिरिवरंप्रसन्नाभगवत्प्रिया ॥ तस्मिन्रहःस्थलेराजन्रराजहरिणासह ॥ ४२ ॥ सोऽयंगिरिवरःसाक्षाच्छ्रीकृष्णेनप्रणो
दितः ॥ सर्वतीर्थमयःश्यामोघनश्यामोसुरप्रियः ॥ ४३ ॥ भारतात्पश्चिमदिशिशाल्मलीद्वीपमध्यतः ॥ गोवर्द्धनोजन्मलेभेपत्न्यां
द्रोणाचलस्यच ॥ ४४ ॥ पुलस्त्येनसमानीतोभारतेव्रजमंडले ॥ वैदेहतस्यागमनंमयातुभ्यंपुरोदितम् ॥ ४५ ॥ यथापुरावर्द्धित
मुत्सुकोऽयंतथापिधानंभविताभुवोवा ॥ विचिन्त्यशापंमुनिनापरेशोद्रोणात्मजायेतिददौक्षयार्थम् ॥ ४६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसं
हितायांश्रीगिरिराजखंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीगिरिराजोत्पत्तिवर्णनंनामनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
अत्रैवोदाहरंतीममितिहासम्पुरातनम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेणमहापापम्प्रणश्यति ॥ १ ॥ विजयोब्राह्मणःकश्चिद्गौतमीतीरवासकृत्॥
आययौस्वमृणंनेतुंमथुराम्पापनाशिनीम् ॥ २ ॥ कृत्वाकार्यंगृहंगच्छन्गोवर्द्धनतटींगतः ॥ वर्तुलंतत्रपाषाणंचैकंजग्राहमैथिल ॥
॥ ३ ॥ शनैःशनैर्वनोद्देशेनिर्गतोव्रजमंडलात् ॥ अग्रेददर्शचायांतंराक्षसंघोररूपिणम् ॥ ४ ॥ हृदयेचमुखंयस्यत्रयःपादाभुजाश्च
षट् ॥ हस्तत्रयंचस्थूलोष्ठोनासाहस्तसमुन्नता ॥ ५ ॥ सप्तहस्ताललज्जिह्वाकंटकाभास्तनूरुहाः ॥ अरुणेअक्षिणीदीर्घेदंतावक्राभ
यंकराः ॥ ६ ॥ राक्षसोघुर्घुरंशब्दंकृत्वाचापिबुभुक्षितः ॥ आययौसंमुखेराजन्ब्राह्मणस्यास्थितस्यच ॥ ७ ॥ गिरिराजोद्भवेनासौ
पाषाणेनजघानतम् ॥ गिरिराजशिलास्पर्शात्त्यक्त्वाऽसौराक्षसींतनुम् ॥ ८ ॥ पद्मपत्रविशालाक्षःश्यामसुन्दरविग्रहः ॥ वनमा

लीपीतवासामुकुटीकुंडलान्वितः ॥ ९ ॥ वंशीधरोवेत्रहस्तःकामदेवइवापरः ॥ भूत्वाकृतांजलिर्विप्रंप्रणनाममुहुर्मुहुः ॥ १० ॥
सिद्धउवाच ॥ धन्यस्त्वंब्राह्मणश्रेष्ठपरत्राणपरायणः ॥ त्वयाविमोचितोहंवैराक्षसत्वान्महामते ॥ ११ ॥ पाषाणस्पर्शमात्रेणकल्या
णंमेबभूवह ॥ नकोपिमांमोचयितुंसमर्थोहित्वयाविना ॥ १२ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ विस्मितस्तववाक्येऽहंनत्वांमोचयितुंक्षमः ॥
पाषाणस्पर्शनफलंनजानेवदसुव्रत ॥ १३ ॥ सिद्धउवाच ॥ गिरिराजोहरेरूपंश्रीमान्गोवर्द्धनोगिरिः ॥ तस्यदर्शनमात्रेणनरोया
तिकृतार्थताम् ॥ १४ ॥ गन्धमादनयात्रायांयत्फलंलभतेनरः ॥ तस्मात्कोटिगुणंपुण्यंगिरिराजस्यदर्शने ॥ १५ ॥ पंचवर्षसहस्त्रा
णिकेदारेयत्तपःफलम् ॥ तच्चगोवर्द्धनेविप्रक्षणेनलभतेनरः ॥ १६ ॥ मलयाद्रौस्वर्णभारदानस्यापिचयत्फलम् ॥ तस्मात्कोटिगुणं
पुण्यंगिरिराजेहिमासिकम् ॥ १७ ॥ पर्वतेमंगलप्रस्थेयोदद्याद्धेमदक्षिणाम् ॥ सयातिविष्णुसारूप्यंयुक्तःपापशतैरपि ॥ १८ ॥ त
त्पदंहिनरोयातिगिरिराजस्यदर्शनात् ॥ गिरिराजसमंपुण्यमन्यत्तीर्थंनविद्यते ॥ १९ ॥ ऋषभाद्रौकूटकाद्रौकोलकाद्रौतथानरः ॥
सुवर्णशृंगयुक्तानांगवांकोटीर्ददातियः ॥ २० ॥ महापुण्यंलभेत्सोपिविप्रान्संपूज्ययत्नतः ॥ तस्माल्लक्षगुणंपुण्यंगिरौगोवर्द्धनेद्विज॥
॥ २१ ॥ ऋष्यमूकस्यसह्यस्यतथादेवगिरेःपुनः ॥ यात्रायांलभतेपुण्यंसमास्तायाभुवःफलम् ॥ २२ ॥ गिरिराजस्ययात्रायांत
स्मात्कोटिगुणम्फलम् ॥ गिरिराजसमंतीर्थंनभूतंनभविष्यति ॥ २३ ॥ श्रीशैलेदशवर्षाणिकुंडेविद्याधरेनरः ॥ स्नानंकरोतिसुकृ
तीशतयज्ञफलंलभेत् ॥ २४ ॥ गोवर्द्धनेपुच्छकुण्डेदिनैकंस्नानकृन्नरः ॥ कोटियज्ञफलंसाक्षात्पुण्यमेतिनसंशयः ॥ २५ ॥ वेंकटा
द्रौवारिधारेमहेन्द्रेविन्ध्यपर्वते ॥ यज्ञंकृत्वाह्यश्वमेधंनरोनाकपतिर्भवेत् ॥ २६ ॥ गोवर्द्धनेऽस्मिन्योयज्ञंकृत्वादत्वासुदक्षिणाम् ॥
नाकेपदंसंविधायसविष्णोःपदमाव्रजेत् ॥ २७ ॥ चित्रकूटेपयस्विन्यांश्रीरामनवमीदिने ॥ पारियात्रेतृतीयायांवैशाखस्यद्विजोत्त
मः ॥ २८ ॥ कुकुराद्रौचपूर्णायांनीलाद्रौद्वादशीदिने ॥ इन्द्रकीलेचसप्तम्यांस्नानंदानंतपःक्रियाः ॥ २९ ॥ तत्सर्वंकोटिगुणितंभव
तीत्थंहिभारते ॥ गोवर्द्धनेतुतत्सर्वमनन्तंजायतेद्विज ॥ ३० ॥ गोदावर्यांगुरौसिंहेमायापुर्यांतुकुंभगे ॥ पुष्करेपुष्यनक्षत्रेकुरुक्षेत्रेरवि

ग्रहे ॥ ३१ ॥ चन्द्रग्रहेतुकाश्यांवैफाल्गुनेनैमिषेतथा ॥ एकादश्यांशूकरेचकार्तिक्यांगणमुक्तिदे ॥ ३२ ॥ जन्माष्टम्यांमधोःपूर्यो
खाण्डवेद्वादशीदिने ॥ कार्तिक्यांपूर्णिमायांतुवटेश्वरमहावटे ॥ ३३ ॥ मकरार्केप्रयागेतुबर्हिष्मत्यांहिवैधृतौ ॥ अयोध्यासरयूती
रेश्रीरामनवमीदिने ॥ ३४ ॥ एवंशिवचतुर्दश्यांवैजनात्थशुभेवने ॥ तथादर्शेसोमवारेगंगासागरसंगमे ॥ ३५ ॥ दशम्यांसेतुब
न्धेचश्रीरंगेसप्तमीदिने ॥ एषुदानंतपःस्नानंजपोदेवद्विजार्चनम् ॥ ३६ ॥ तत्सर्वंकोटिगुणितंभवतीहद्विजोत्तम ॥ तत्तुल्यंपुण्य
माप्नोतिगिरौगोवर्द्धनेवरे ॥ ३७ ॥ गोविन्दकुण्डेविशदेयःस्नातिकृष्णमानसः ॥ प्राप्नोतिकृष्णसारूप्यंमैथिलेन्द्रनसंशयः ॥ ३८ ॥
अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ मानसीगंगयातुल्यानिभवंत्यत्रनोगिरौ ॥ ३९ ॥ त्वयाविप्रकृतंसाक्षाद्गिरिराजस्यदर्श
नम् ॥ स्पर्शनंचततःस्नानंनत्वत्तोप्यधिकोभुवि ॥ ४० ॥ नमन्यसेचेन्मांपश्यमहापातकिनम्परम् ॥ गोवर्द्धनशिलास्पर्शात्कृष्णसा
रूप्यतांगतं ॥ ४१ ॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांगिरिराजखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीगिरिराजमाहात्म्यंनामदशमोऽध्या
यः ॥ १० ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वासिद्धवाक्यंब्राह्मणोविस्मयंगतः ॥ पुनःपप्रच्छतंराजन्गिरिराजप्रभाववित् ॥१॥
ब्राह्मणउवाच ॥ पुराजन्मनिकस्त्वम्भोस्त्वयाकिंकलुषंकृतम् ॥ सर्ववदमहाभागत्वंसाक्षाद्दिव्यदर्शनः ॥२॥ सिद्धउवाच ॥ पुराजन्म
निवैश्योहंधर्नीवैश्यसुतोमहान् ॥ आबाल्याद्द्यूतनिरतोविटगोष्ठीविशारदः ॥ ३ ॥ वेश्यारतःकुमार्गोहंमदिरामदविह्वलः ॥
मात्रापित्राभार्ययापिभर्त्सितोहंसदाद्विज ॥ ४ ॥ एकदातुमयाविप्रपितरौगरदानतः ॥ मारितौचतथाभार्याखड्गेनपथिमारिता ॥५॥
गृहीत्वातद्धनंसर्ववेश्ययासहितःखलः ॥ दक्षिणाशांचगतवान्दस्युकर्माऽतिनिर्दयः ॥६॥ एकदातुमयावेश्यानिःक्षिप्ताह्यंधकूपके ॥
दस्युनाहिमयापाशैर्मारिताःशतशोनराः ॥ ७ ॥ धनलोभेनभोविप्रब्रह्महत्याशतंकृतम् ॥ क्षत्रहत्यावैश्यहत्याःशूद्रहत्याःसहस्र
शः ॥ ८ एकदामांसमानेतुंमृगानहंतुंवनेगतम् ॥ सर्पोदष्टस्तत्पदा[illegible]गतम ॥ ९ ॥ संताडयमुद्गरैर्घोरैर्यमदूताभयं

करा: ॥ बद्ध्वामांनरकंनिन्युर्महापातकिनंखलम् ॥ १० ॥ मन्वन्तरंतुपतितःकुंभीपाकेमहाखले ॥ कल्पैकंतप्तसूर्मौचमहादुः
खंगतःखलः ॥ ११ ॥ चतुराशीतिलक्षाणांनरकाणांपृथक्पृथक् ॥ वर्षंवर्षंनिपतितोनिर्गतोहंयमेच्छया ॥ १२ ॥ ततस्तुभार
 तेवर्षेप्राप्तोहंकर्मवासनाम् ॥ दशवारंसूकरोहंव्याघ्रोहंशतजन्मसु ॥ १३ ॥ उष्ट्रोहंजन्मशतकंमहिषःशतजन्मसु ॥ सर्पोहंजन्म
साहस्रंमारितोदुष्टमानवैः ॥ १४ ॥ एवंवर्षायुतांतेतुनिर्जलेविपिनेद्विज ॥ राक्षसश्चेद्दशोजातोविकरालोमहाखलः ॥ १५ ॥
कस्यशूद्रस्यदेहंवैसमारुह्यव्रजंगतः ॥ वृन्दावनस्यनिकटेयमुनानिकटाच्छुभात् ॥ १६ ॥ समुत्थितायष्टिहस्ताःश्यामलाःकृ
ष्णपार्षदाः ॥ तैस्ताडितोधर्षितोहंव्रजभूमौपलायितः ॥ १७ ॥ बुभुक्षितोबहुदिनैस्त्वांखादितुमिहागतः ॥ तावत्त्वयाताडि
तोहंगिरिराजाश्मनामुने ॥ १८ ॥ श्रीकृष्णकृपयासाक्षात्कल्याणंमेबभूवह ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंप्रवदतस्तस्यगोलोकाच्च
महारथः ॥ १९ ॥ सहस्रादित्यसंकाशोहयायुतसमन्वितः ॥ २० ॥ सहस्रचक्रध्वनिभृल्लक्षपार्षदमण्डितः ॥ मंजीरकिंकिणीजा
लीमनोहरतरोनृप ॥ २१ ॥ पश्यतस्तस्यविप्रस्यतमानेतुंसमागतः ॥ तमागतंरथंदिव्यंनेमतुर्विप्रनिर्जरौ ॥ २२ ॥ ततः
समारुह्यरथंससिद्धोविरंजयन्मैथिलमण्डलंदिशाम् ॥ श्रीकृष्णलोकंप्रययौपरात्परंनिकुंजलीलाललितंमनोहरम् ॥ २३ ॥ विप्रो
पितस्मात्पुनरागतोगिरिंगोवर्द्धनंसर्वगिरीन्द्रदैवतम् ॥ प्रदक्षिणीकृत्यपुनःप्रणम्यतंययौगृहंमैथिलतत्प्रभाववित् ॥ २४ ॥ इदं
मयातेकथितंप्रचण्डंसुमुक्तिदंश्रीगिरिराजखण्डम् ॥ श्रुत्वाजनःपाप्यपिनप्रचण्डंस्वप्नेपिपश्येद्यममुग्रदण्डम् ॥ २५ ॥ यःशृ
णोतिगिरिराजयशस्यंगोपराजनवकेलिरहस्यम् ॥ देवराजइवसोत्रसमेतिनन्दराजइवशान्तिममुत्र ॥ २६ ॥ इतिश्रीमद्गर्ग
संहितायांश्रीगिरिराजखंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीगिरिराजप्रभावप्रस्ताववर्णनेसिद्धमोक्षोनामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

॥ इतिगिरिराजखण्डःसमाप्तः ॥

अथ गर्गसंहितायां चतुर्थं माधुर्यखंडं प्रारभ्यते

ग. सं. श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ अतसीकुसुमोपमेयकांतिर्यमुनाकूलकदम्बमध्यवर्ती ॥ नवगोपवधूविलासशालीवन मा. ४
मालीवितनोतुमंगलानि ॥ १ ॥ परिकरीकृतपीतपटंहरिंशिखिकिरीटनतीकृतकंधरम् ॥ लकुटवेणुकरंचलकुण्डलंपटुतरंनटवेषध
॥ १ ॥ रंभजे ॥ २ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ श्रुतिरूपादयोगोप्योभूतपूर्वावरान्मुने ॥ कथंश्रीकृष्णचन्द्रेणजाताःपूर्णमनोरथाः ॥ ३ ॥ गोपा अ. १
लकृष्णचरितंपवित्रंपरमाद्भुतम् ॥ एतद्वदमहाबुद्धेत्वंपरावरवित्तमः ॥ ४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रुतिरूपाश्रयागोप्योगोपानांसु
कुलेव्रजे ॥ लेभिरेजन्मवैदेहशेषशायिवराच्छुतात ॥ ५ ॥ कमनीयंनन्दसूनुंवीक्ष्यवृन्दावनेचताः ॥ वृन्दावनेश्वरींवृन्दांभेजिरेतद्व
रेच्छया ॥ ६ ॥ वृन्दादत्ताद्वरादाशुप्रसन्नोभगवान्हरिः ॥ नित्यंतासांगृहेयातिरासार्थंभक्तवत्सलः ॥ ७ ॥ एकदातुनिशीथिन्याव्य
तीतेप्रहरद्वये ॥ रासार्थंभगवान्कृष्णःप्राप्तवांस्तद्गृहेनृप ॥ ८ ॥ तदाउत्कंठितागोप्यःकृत्वातत्पूजनम्परम् ॥ प्रपच्छुःपरयाभक्त्या
गिरामधुरयाप्रभुं ॥ ९ ॥ गोप्यऊचुः ॥ कथंनचागतःशीघ्रंनोगृहान्वृजिनार्दन ॥ उत्कंठितानांगोपीनांत्वयिचन्द्रेचकोरवत् ॥ १० ॥
॥ श्रीभगवानुवाच ॥ योयस्यचित्तेवसतिनसदूरेकदाचन ॥ खेसूर्यंकमलंभूमौदृष्ट्वेदंस्फुरतिप्रियाः ॥ ११ ॥ भाण्डीरेमेगुरुःसाक्षाद्दुर्वा
साभगवान्मुनिः ॥ आगतोऽद्यप्रियास्तस्यसेवार्थंगतवानहम् ॥ १२ ॥ गुरुर्ब्रह्मागुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवोमहेश्वरः ॥ गुरुःसाक्षात्परब्रह्मतस्मै
श्रीगुरुवेनमः ॥ १३ ॥ अज्ञानतिमिरांधस्यज्ञानांजनशलाकया ॥ चक्षुरुन्मीलितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः ॥ १४ ॥ स्वगुरुंमांविजा
नीयान्नावमन्येतकर्हिचित् ॥ नमर्त्यबुद्ध्यासेवेतसर्वदेवमयोगुरुः ॥ १५ ॥ तस्मात्तत्पूजनंकृत्वानत्वातत्पादपंकजम् ॥ आगतोहं
विलंबेनभवतीनांगृहान्प्रियाः ॥ १६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रुत्वातत्परमंवाक्यंगोप्यःसर्वास्तुविस्मिताः ॥ कृतांजलिपुटाऊचुः ॥ १ ॥
श्रीकृष्णंनम्रकंधराः ॥ १७ ॥ गोप्यऊचुः ॥ परिपूर्णतमस्यापिदुर्वासास्तेगुरुःस्मृतः ॥ आहोतद्दर्शनंकर्तुंमनोनश्चोद्यतंप्रभो ॥ १८ ॥
अद्यदेवनिशीथिन्याव्यतीतेप्रहरद्वये ॥ कथंतद्दर्शनंभूयादस्माकम्परमेश्वर ॥ १९ ॥ तथामध्येदीर्घनदीयमुनाप्रतिबन्धिका ॥ कथंतत्त

रणंनावमृतेदेवभविष्यति ॥ २० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अवश्यमेवगंतव्यंभवतीभिर्यदाप्रियाः ॥ यमुनामेत्यचैतद्वैवक्तव्यंमार्गहे
तवे ॥ २१ ॥ यदिकृष्णोबालयतिःसर्वदोषविवर्जितः ॥ तर्हिनोदेहिमार्गंवैकालिन्दिसरितांवरे ॥ २२ ॥ इत्युक्तेवचनेकृष्णामार्गं
वोदास्यतिस्वतः ॥ सुखेनतेनव्रजतयूयंसर्वाव्रजांगनाः ॥२३॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाऽथतद्वाक्यंपात्रैर्दीर्घैर्व्रजांगनाः ॥ षट्पं
चाशत्तमान्भोगान्नीत्वासर्वाःपृथक्पृथक् ॥ २४ ॥ यमुनामेत्यहर्युक्तंजगुरानतकंधराः ॥ सद्यःकृष्णाददौमार्गंगोपीभ्योमैथिले
श्वर ॥ २५ ॥ तेनगोप्योगताःसर्वाभाण्डीरंचातिविस्मिताः ॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यमुनिंदुर्वाससंचताः ॥ २६ ॥ नत्वातद्दर्शनंचक्रुः
पुरोधृत्वाऽशनंबहु ॥ मेपूर्वंचापिमेपूर्वमन्नंभोज्यंत्वयामुने ॥ २७ ॥ एवंविवदमानानांगोपीनांभक्तिलक्षणम् ॥ विज्ञायमुनिशार्दू
लःप्रोवाचविमलंवचः ॥२८॥ मुनिरुवाच ॥ गोप्यःपरमहंसोहंकृतकृत्योहिनिष्क्रियः ॥ तस्मान्मुखेमेदातव्यंस्वंस्वंचाप्यशनंकरैः
॥ २९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंविदारितेतेनमुखेगोप्योतिहर्षिताः ॥ षट्पंचाशत्तमान्भोगान्स्वान्स्वान्सर्वाःसमाक्षिपन् ॥ ३० ॥
क्षिपंतीनांचगोपीनांपश्यंतीनामुनीश्वरः ॥ जघासकोटिशोभारान्भोगान्सर्वान्क्षुधातुरः ॥ ३१ ॥ विस्मितानांचगोपीनांपश्यंती
नाम्परस्परम् ॥ इत्थंशून्यानिपात्राणिबभूवुर्नृपसत्तम ॥ ३२ ॥ अथगोप्योमुनिंशांतंनत्वातम्भक्तवत्सलम् ॥ विस्मिताःप्रणताः
प्राहुःसर्वाःपूर्णमनोरथाः ॥ ३३ ॥ गोप्यऊचुः ॥ मुनेरागमनात्पूर्वंकृष्णोक्तवचसानदीम् ॥ तीर्त्वागतास्त्वत्समीपंदर्शनार्थंशुभे
च्छया ॥३४॥ इतःकथंगमिष्यामःसन्देहोऽयंमहानभूत् ॥ तद्विधेहिनमस्तुभ्यंयेनपंथालघुर्भवेत् ॥३५॥ मुनिरुवाच ॥ सुखेनातः
प्रगन्तव्यंभवतीभिर्यदास्वतः ॥ यमुनामेत्यचैतद्वैवक्तव्यंमार्गहेतवे ॥ ३६ ॥ यदिदूर्वारसंपीत्वादुर्वासाःकेवलंक्षितौ ॥ व्रतीनिर
न्नोनिर्वारिवर्ततेपृथिवीतले ॥ ३७ ॥ तर्हिनोदेहिमार्गंवैकालिंदिसरितांवरे ॥ इत्युक्तेवचनेकृष्णामार्गंवोदास्यतिस्वतः ॥ ३८ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचोगोप्योनत्वातंमुनिपुंगवम् ॥ यमुनामेत्यमुन्युक्तंचोक्त्वातीर्त्वानदींनृप ॥ ३९ ॥ श्रीकृष्णपार्श्वं

माजग्मुर्विस्मितामंगलायनाः ॥ ४० ॥ अथरासेगोपवध्वःसन्देहंमनसोत्थितम् ॥ पप्रच्छुःश्रीहरिंवीक्ष्यरहःपूर्णमनोरथाः॥४१॥

गोप्यऊचुः ॥ दुर्वाससोदर्शनंभोःकृतमस्माभिरग्रतः ॥ युवयोर्वाक्यतश्चात्रसन्देहोऽयंप्रजायते ॥ ४२ ॥ यथागुरुस्तथाशिष्योमृ
॥ १ ॥ षावादीनसंशयः ॥ जारस्त्वमसिगोपीनांरसिकोबाल्यतःप्रभो ॥ ४३ ॥ कथंबालयतिस्त्वंवैवदतद्वृजिनार्दन ॥ कथंदूर्वारसंपीत्वा
दुर्वासाबहुभुङ्मुनिः ॥ ४४ ॥ नोजातएषसन्देहःपश्यंतीनांव्रजेश्वर ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ निर्ममोनिरहंकारःसमानःसर्वगःपरः॥
सदावैषम्यरहितोनिर्गुणोहंनसंशयः ॥ ४५ ॥ तथापिभक्तान्भजतोभजेहंवैयथातथा ॥ तथैवसाधुर्ज्ञानीवैवैषम्यरहितःसदा ॥
॥ ४६ ॥ नबुद्धिभेदंजनयेदज्ञानांकर्मसंगिनाम् ॥ जोषयेत्सर्वकर्माणिविद्वान्युक्तःसमाचरेत् ॥ ४७ ॥ यस्यसर्वाःसमारंभाःकामसं
कल्पवर्जिताः ॥ ज्ञानाग्निदग्धकर्माणंतमाहुःपंडितंबुधाः ॥ ४८ ॥ निराशीर्यतचित्तात्मात्यक्तसर्वपरिग्रहः ॥ शारीरंकेवलंकर्मकुर्व
न्नाप्नोतिकिल्बिषम् ॥ ४९ ॥ नहिज्ञानेनसदृशंपवित्रमिहविद्यते ॥ तत्स्वयंयोगसंसिद्धःकालेनात्मनिविन्दति ॥ ५० ॥ ब्रह्मण्याधा
यकर्माणिसंगंत्यक्त्वाकरोतियः ॥ लिप्यतेनसपापेनपद्मपत्रमिवांभसा ॥५१॥ तस्मान्मुनिस्तुदुर्वासाबहुभूकृत्वद्भितेरतः ॥ नतस्य
भोजनेच्छास्याद्दूर्वारसमिताशनः ॥ ५२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचोगोप्यःसर्वास्ताश्छिन्नसंशयाः ॥ श्रुतिरूपाज्ञानम
य्योबभुवुर्मैथिलेश्वर ॥ ५३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमाधुर्यखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेश्रुतिरूपोपाख्यानंनामप्रथमोऽध्यायः
॥ १ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ गोपीनामृषिरूपाणामाख्यानंशृणुमैथिल ॥ सर्वपापहरम्पुण्यंकृष्णभक्तिविवर्धनम् ॥ १ ॥ वंगेषु
मंगलोनामगोपआसीन्महामनाः ॥ लक्ष्मीवाञ्छुतसम्पन्नोनवलक्षगवाम्पतिः ॥ २ ॥ भार्याःपंचसहस्राणिबभूवुस्तस्यमैथिल ॥ ॥ २ ॥
कदाचिद्दैवयोगेनधनंसर्वंक्षयंगतम् ॥ ३ ॥ चोरैर्नीतास्तस्यगावःकाश्चिद्राज्ञाहताबलात् ॥ एवंदैन्येचसंप्राप्तेदुःखितोमंगलोऽभव
त् ॥४॥ तदाश्रीरामस्यवराद्दण्डकारण्यवासिनः ॥ ऋषयःस्त्रीत्वमापन्नाबभुवुस्तस्यकन्यकाः ॥५॥ दृष्ट्वाकन्यासमूहंसदुःखीगोऽपोथ

थमंगलः ॥ उवाचदैन्यदुःखाढ्यआधिव्याधिसमाकुलः ॥ ६ ॥ मंगलउवाच ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिकोमेदुःखंव्यपोहति ॥
श्रीर्नभूतिर्नाभिजनंनबलंमेऽस्तिसाम्प्रतम् ॥ ७ ॥ धनंविनाकथंचासांविवाहोहाभविष्यति ॥ भोजनेयत्रसंदेहोधनाशातत्रकीदृशी
॥ ८ ॥ सतिदैन्येकन्यकाःस्युःकाकतालीयवद्गृदे ॥ तस्मात्कस्यापिराज्ञस्तुधनिनोबलिनस्त्वहम् ॥ ९ ॥ दास्याम्येताःकन्यकाश्च
कन्यानांसौख्यहेतवे ॥ श्रीनारदउवाच ॥ कदर्थीकृत्यताःकन्याएवंबुद्ध्यास्थितोऽभवत् ॥ तदैवमाथुराद्देशाद्विप्रश्चैकःसमागतः ॥
॥ १० ॥ तीर्थयायीजयोनामवृद्धोबुद्धिमतांवरः ॥ तन्मुखान्नन्दराजस्यश्रुतंवैभवमद्भुतम् ॥ ११ ॥ नन्दराजस्यवलयेमंगलोदैन्य
पीडितः ॥ विचिन्त्यप्रेषयामासकन्यकाश्चारुलोचनाः ॥ १२ ॥ तानन्दराजस्यगृहेकन्यकारत्नभूषिताः ॥ गवांगोमयहारिण्यो
बभूवुर्गोव्रजेषुच ॥ १३ ॥ श्रीकृष्णंसुन्दरंदृष्ट्वाकन्याजातिस्मराश्चताः ॥ कालिन्दीसेवनंचक्रुर्नित्यंश्रीकृष्णहेतवे ॥ १४ ॥ अथैक
दाश्यामलांगीकालिन्दीदीर्घलोचना ॥ ताभ्यःस्वदर्शनंदत्त्वावरंदातुंसमुद्यता ॥१५॥ तावन्निरेव्रजेशस्यपुत्रोभूयात्पतिश्चनः॥ तथा
स्तुचोक्त्वाकालिन्दीतत्रैवांतरधीयत ॥ १६ ॥ ताःप्राप्तावृन्दकारण्येकार्तिक्यांरासमण्डले ॥ ताभिःसार्द्धंहरीरेमेसुरीभिःसुरराडिव
॥ १७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेऋषिरूपोपाख्यानंनामद्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥ ॥ श्रीना
रदउवाच ॥ मैथिलीनांगोपिनामाख्यानंशृणुमैथिल ॥ दशाश्वमेधतीर्थस्यफलदंभक्तिवर्धनम् ॥ १ ॥ श्रीरामस्यवराज्जातानवनन्द
गृहेषुयाः ॥ कमनीयंनन्दसूनुंदृष्ट्वातामोहमास्थिताः ॥ २ ॥ मार्गशीर्षेशुभेमासिचक्रुःकात्यायनीव्रतम् ॥ उपचारैःषोडशभिःकृत्वा
देवींमहीमयीम् ॥ ३ ॥ अरुणोदयवेलायांस्नाताःश्रीयमुनाजले ॥ नित्यंसमेताआजग्मुर्गायन्त्योभगवद्गुणान् ॥ ४ ॥ एकदाताः
स्ववस्त्राणितीरेन्यस्यव्रजांगनाः ॥ विजन्हुर्यमुनातोयेकराभ्यांसिंचतीर्मिथः ॥ ५ ॥ तासांवासांसिसंनीत्वाभगवान्प्रातरागतः ॥ त्वरं
कदम्बमारुह्यचौरवन्मौनमास्थितः ॥ ६ ॥ तानवीक्ष्यस्ववासांसिविस्मितागोपकन्यकाः ॥ नीपस्थितंविलोक्याथसलज्जाजहसु

ग. सं. नृप ॥ ७ ॥ प्रतीच्छंत्यःस्ववासांसिसर्वाआगत्यचात्रवै ॥ अन्यथानहिदास्यामिवृक्षात्कृष्णउवाचह ॥ ८ ॥ राजंत्यस्ताःशीतजले मा. ४
हसंत्यःप्राहुरानताः ॥ ९ ॥ गोप्यऊचुः ॥ हेनंदनंदनमनोहरगोपरत्नगोपालवंशनवहंसमहार्तिहारिन् ॥श्रीश्यामसुन्दरतवोदित
॥ ३ ॥ मद्यवाक्यंकुर्मःकथंविवसनाःकिलतेपिदास्यः ॥ १० ॥ गोपांगनावसनमुष्णनवनीतहारिजातोव्रजेऽतिरसिकःकिलनिर्भयोसि ॥ अ० ४
वासांसिदेहिनहिचेन्मथुराधिपायवक्ष्यामहेऽनयमर्तावकृतंत्वयाऽत्र ॥ ११ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ दास्योममैवयदिसुन्दरमन्दहा
साइत्थंतुवैत्यकिलचात्रकदम्बमूले ॥ नोचेत्समस्तवसनानिनयामिगेहांस्तस्मात्करिष्यथममैववचोऽविलंबात् ॥ १२ ॥ श्रीनारद
उवाच ॥ तदातानिर्गताःसर्वाजलाद्गोप्योऽतिवेपिताः ॥ आनतायोनिमाच्छाद्यपाणिभ्यांशीतकर्शिताः॥१३॥कृष्णदत्तानिवासांसि
दधुःसर्वव्रजांगनाः ॥ मोहिताश्चास्थितास्तत्रकृष्णेलज्जायितेक्षणाः ॥ १४ ॥ ज्ञात्वातासामभिप्रायंपरमप्रेमलक्षणम् ॥ आहमन्द
स्मितःकृष्णःसमंताद्वीक्ष्यतांवचः ॥ १५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भवतीभिर्मार्गशीर्षेकृतंकात्यायनीव्रतम् ॥ मदर्थंतच्चसफलंभवि
ष्यतिनसंशयः ॥ १६ ॥ परश्वोऽहनिचाटव्यांकृष्णातीरेमनोहरे ॥ युष्माभिश्चकरिष्यामिरासंपूर्णमनोरथम् ॥ १७ ॥ इत्युक्त्वा
ऽथगतेकृष्णेपरिपूर्णतमेहरौ ॥ प्राप्तानन्दामंदहासागोप्यःसर्वागृहान्ययुः ॥ १८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेनार
दबहुलाश्वसंवादेमैथिल्युपाख्यानंनामतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ कौशलानांगोपिकानांवर्णनंशृणुमैथिल ॥
सर्वपापहरम्पुण्यंश्रीकृष्णचरितामृतम् ॥ १ ॥ नवोपनन्दगेहेषुजातारामवराद्व्रजे ॥ परिणीतागोपजनैरत्नभूषणभूषिताः ॥
॥ २ ॥ पूर्णचन्द्रप्रतीकाशानवयौवनसंयुताः ॥ पद्मिन्योहंसगमनाःपद्मपत्रविलोचनाः ॥ ३ ॥ जारधर्मेणसुस्नेहंसुदृढंसर्वतोधि ॥ ३ ॥
कम् ॥ चक्रुःकृष्णेनन्दसुतेकमनीयेमहात्मनि ॥४॥ ताभिःसार्द्धंसदाहास्यंव्रजवीथीषुमाधवः ॥ स्मितैःपीतपटादानैःकर्षणैःसचका
रह ॥ ५ ॥ दधिविक्रयार्थंयान्त्यःकृष्णकृष्णेतिचाब्रुवन्॥कृष्णेहिप्रेमसंसक्ताभ्रमंत्यःकुंजमंडले ॥ ६ ॥ खेवायौचाग्निजलयोर्म

ह्यांज्योतिर्दिशासुच ॥ द्रुमेषुजनवृन्देषुतासांकृष्णोहिलक्ष्यते ॥ ७ ॥ प्रेमलक्षणसंयुक्ताःश्रीकृष्णहृतमानसाः ॥ अष्टभिःसात्वि
केर्भावैःसम्पन्नास्ताश्चयोषितः ॥ ८ ॥ प्रेम्णापरमहंसानांपदवींसमुपागताः ॥ कृष्णानन्दाःप्रभावन्त्योव्रजवीथीषुतान्नृप ॥ ९ ॥
जडाजडंनजानंत्योजडोन्मत्तपिशाचवत् ॥ अब्रुवंत्योब्रुवंत्योवागतलज्जागतव्यथाः ॥१०॥ एवंकृतार्थतांप्राप्तास्तन्मयायाश्चगोपि
काः ॥ बलादाकृष्यकृष्णस्यचुचुंबुर्मुखपंकजम् ॥ ११ ॥ तासांतपःकिंकथयामिराजन्पूर्णेपरेब्रह्मणिवासुदेवे ॥ याश्चक्रिरेप्रेमहृदिं
द्रियाद्यैर्विसृज्यलोकव्यवहारमार्गम् ॥ १२ ॥ यारासरंगेविनिधायबाहुंकृष्णांसयोःप्रेमविभिन्नचित्ताः ॥ चक्रुर्वशेकृष्णमलंतपस्त
द्वक्तुंनशक्तोवदनैःफणीन्द्रः ॥ १३ ॥ योगेनसांख्येनशुभेनकर्मणान्यायादिवैशेषिकतत्त्ववित्तमैः ॥ यत्प्राप्यतेतच्चपदंविदेहराट्सं
प्राप्यतेकेवलभक्तिभावतः ॥ १४ ॥ भक्त्यैववश्योहरिरादिदेवःसदाप्रमाणंकिलचात्रगोप्यः ॥ सांख्यंचयोगंनकृतंकदापिप्रेम्णैव
यस्यप्रकृतिंगताःस्युः ॥ १५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेकौशलोपाख्याननंनामचतुर्थो
ऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अयोध्यावासिनीनांतुगोपीनांवर्णनंशृणु ॥ चतुष्पदार्थदंसाक्षात्कृष्णप्राप्तिकरंपरम् ॥ १ ॥
सिन्धुदेशेषुनगरीचंपकानाममैथिल ॥ बभूवतस्यांविमलोराजाधर्मपरायणः ॥ २ ॥ कुबेरइवकोशाढ्योमनस्वीमृगराडिव ॥ वि
ष्णुभक्तःप्रशांतात्माप्रह्लादइवमूर्तिमान् ॥ ३ ॥ भार्याणांषट्सहस्राणिबभूवुस्तस्यभूपतेः ॥ रूपवत्यःकंजनेत्रावंध्यात्वंताःसमा
गताः ॥ ४ ॥ अपत्यंकेनपुण्येनभूयान्मेऽत्रशुभंनृप ॥ एवंचिन्तयतस्तस्यबहवोवत्सरागताः ॥ ५ ॥ एकदायाज्ञवल्क्यस्तुमुनीन्द्रस्त
मुपागतः ॥ तंनत्वाऽभ्यर्चयविधिवन्नृपस्तत्संमुखेस्थितः ॥ ६ ॥ चिंताकुलंनृपंवीक्ष्ययाज्ञवल्क्योमहामुनिः ॥ सर्वज्ञःसर्वविच्छांतः
प्रत्युवाचनृपोत्तमम् ॥ ७ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच ॥ राजन्कृशोसिकस्मात्त्वंकाचिंतातेहृदिस्थिता ॥ सप्तस्वंगेषुकुशलंदृश्यतेसांप्रतं
तव ॥ ८ ॥ विमलउवाच ॥ ब्रह्मंस्त्वंकिंनजानासितपसादिव्यचक्षुषा ॥ तथाऽप्यहंवदिष्यामिभवतोवाक्यगौरवात् ॥ ९ ॥

ग. सं. अनपत्येनदुःखेनव्याप्तोऽहंमुनिसत्तम ॥ किंकरोमितपोदानंवदयेनभवेत्प्रजा ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वायाज्ञवल्क्योध्या मा. ४
नस्तिमितलोचनः ॥ दीर्घंदध्यौमुनिश्रेष्ठोभूतंभव्यंविचिंतयन् ॥ ११ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच ॥ अस्मिन्जन्मनिराजेन्द्रपुत्रोनैव
॥ ४ ॥ चनैवच ॥ पुत्रयस्तवभविष्यंतिकोटिशोनृपसत्तम ॥ १२ ॥ राजोवाच ॥ पुत्रंविनापूर्वऋणान्नकोपिप्रमुच्यतेभूमितलेमुनीन्द्र ॥ अ. ६
सदाह्यपुत्रस्यगृहव्यथास्यात्परंत्विहामुत्रसुखंनकिंचित् ॥ १३ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच ॥ माखेदंकुरुराजेन्द्रपुत्र्योदेयास्त्वयाखलु ॥
श्रीकृष्णायभविष्यायपरंदायादिकैःसह ॥ १४ ॥ तेनैवकर्मणात्वंवैदेवर्षिपितृणामृणात् ॥ विमुक्तोनृपशार्दूलपरंमोक्षमवाप्स्यसि॥
॥ १५ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदाऽतिहर्षितोराजाश्रुत्वावाक्यंमहामुनेः ॥ पुनःपप्रच्छसंदेहंयाज्ञवल्क्यंमहामुनिम् ॥ १६ ॥ राजोवा
च ॥ कस्मिन्कुलेकुत्रदेशेभविष्यच्छ्रीहरिःस्वयं ॥ कीदृग्रूपश्चकिंवर्णोवर्षैश्चकतिभिर्गतैः ॥ १७ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच ॥ द्वापरस्ययुग
स्यास्यतवराज्यान्महाभुज ॥ अवशेषेवर्षशतेतथापंचदशेनृप ॥ १८ ॥ तस्मिन्वर्षेयदुकुलेमथुरायांयदोःपुरे ॥ भाद्रेबुधेकृष्णपक्षेधा
त्रर्क्षेपर्हणेवृषे ॥ १९ ॥ बवेऽष्टम्यामर्द्धरात्रेनक्षत्रेशमहोदये ॥ अंधकारावृषेकालेदेवक्यांशौरिमन्दिरे ॥ २० ॥ भविष्यतिहरिःसाक्षाद
रण्यामध्वरेऽग्निवत् ॥ श्रीवत्सांकोघनश्यामोवनमाल्यऽतिसुन्दरः ॥ २१ ॥ पीतांबरःपद्मनेत्रोभविष्यतिचतुर्भुजः ॥ तस्मैदेयात्व
याकन्याआयुस्तेस्तिनसंशयः ॥ २२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेनारदबहु० अयोध्यापुरवासिन्युपाख्यानंनामपंचमो
ध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वागतेसाक्षाद्याज्ञवल्क्येमहामुनौ ॥ अतीवहर्षमापन्नोविमलश्चंपकापतिः ॥ १ ॥ अयोध्यापु
रवासिन्यःश्रीरामस्यवराज्ञया ॥ बभूवुस्तस्यभार्यासुताःसर्वाःकन्यकाःशुभाः ॥ २ ॥ विवाहयोग्यास्तादृष्ट्वाचिन्तयंश्चंपकापतिः ॥ याज्ञव ॥ ४ ॥
ल्क्यवचःस्मृत्वादूतमाहनृपेश्वरः ॥ ३ ॥ विमलउवाच ॥ मथुरांगच्छदूतत्वंगत्वाशौरिगृहंशुभम् ॥ दर्शनीयस्त्वयापुत्रोवसुदेवस्यसुन्दरः
॥ ४ ॥ श्रीवत्सांकोघटश्यामोवनमालीचतुर्भुजः ॥ यदिस्यात्तर्हिदास्यामितस्मैसर्वाःसुकन्यकाः ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ इतिवाक्यंततःश्रुत्वा

दूतोसौमथुरांगतः॥पप्रच्छसर्वाभिप्रायंमाथुरांश्चमहाजनान्॥६॥तद्वाक्यंमाथुराःश्रुत्वाकंसभीताःसुबुद्धयः॥तंदूतंरहसिप्राहुःकर्णांते
मंदवाग्यथा॥७॥माथुराऊचुः॥वसुदेवस्ययेपुत्राःकंसेनबहवोहताः॥एकावशिष्टावरजाकन्यासापिदिवंगता॥८॥वसुदेवोस्तिचात्रैव
ह्यपुत्रोदीनमानसः॥इदंनकथनीयंहित्वयाकंसभयंपुरे॥९॥शौरिसंतानवार्तांयोवक्तिचेन्मथुरापुरे॥तंदंडयतिकंसोसोशौर्यष्टमशिशो
रिपुः॥१०॥नारदउवाच॥जनवाक्यंततःश्रुत्वादूतोवैचम्पकापुरीम्॥गत्वाऽथकथयामासराज्ञेकारणमद्भुतम्॥११॥दूत
उवाच॥मथुरायामस्तिशौरिरनपत्योऽतिदीनवत्॥तत्पुत्रास्तुपुराजाताःकंसेननिहताःश्रुतम्॥१२॥एकावशिष्टाकन्यापिखं
गताकंसहस्ततः॥एवंश्रुत्वायदुपुरान्निर्गतोऽहंशनैःशनैः॥१३॥चरन्वृंदावनेरम्येकालिन्दीनिकटेशुभे॥अकस्माल्लतिकावृन्देदृष्टः
कश्चिच्छिशुर्मया॥१४॥तल्लक्षणसमोराजन्गोगोपगणमध्यतः॥श्रीवत्सांकोघनश्यामोवनमाल्यतिसुन्दरः॥१५॥द्विभुजो
गोपसूनुश्चपरंत्वेतद्विलक्षणम्॥त्वयाचतुर्भुजश्चोक्तोवसुदेवात्मजोहरिः॥१६॥किंकर्त्तव्यंवदन्नृपमुनिवाक्यंमृषानहि॥यत्रय
त्रयथेच्छातेतत्रमांप्रेषयप्रभो॥१७॥नारदउवाच॥इतिचिन्तयतस्तस्यविस्मितस्यनृपस्यच॥गजाह्वयात्सिन्धुदेशाञ्ज्ञेतुं
भीष्मःसमागतः॥१८॥विमलउवाच॥याज्ञवल्क्येनपूर्वोक्तोमथुरायांहरिःस्वयम्॥वसुदेवस्यदेवक्यांभविष्यतिनसंशयः॥
॥१९॥नजातोवसुदेवस्यसकाशेऽद्यहरिःपरः॥ऋषिवाक्यंमृषानस्यात्कस्मैदास्यामिकन्यकाः॥२०॥महाभागवतःसाक्षा
त्त्वंपरावरवित्तमः॥जितेन्द्रियोबाल्यभावाद्वीरोधन्वीवसूत्तमः॥एतद्वदमहाबुद्धेकिंकर्त्तव्यंमयाऽत्रवै॥२१॥नारदउवाच॥वि
मलम्प्राहगांगेयोमहाभागवतःकविः॥दिव्यदृग्धर्मतत्त्वज्ञःश्रीकृष्णस्यप्रभाववित्॥२२॥भीष्मउवाच॥हेराजन्गुप्तमा
ख्यानंवेदव्यासमुखाच्छ्रुतम्॥सर्वपापहरंपुण्यंशृणुहर्षविवर्द्धनम्॥२३॥देवानांरक्षणार्थायदैत्यानांहिवधायच॥वसुदेवगृ
हेजातःपरिपूर्णतमोहरिः॥२४॥अर्धरात्रेकंसभयान्नीत्वाशौरिश्चतंत्वरम्॥गत्वाचगोकुलेपुत्रंनिधायशयनेनृप॥२५॥

 यशोदानन्दयोः पुत्रींमायांनीत्वापुरंययौ ॥ ववृधेगोकुलेकृष्णोगुप्तोज्ञातोनकैर्नृभिः ॥ २६ ॥ सोऽद्यैववृन्दकारण्येहरिर्गोपालवेषधृ
क् ॥ एकादशसमास्तत्रगूढोवासंकरिष्यति ॥ दैत्यंकंसंघातयित्वाप्रकटःसभविष्यति ॥ २७ ॥ अयोध्यापुरवासिन्यः श्रीरामस्य
 वराज्ञयाः ॥ ताःसर्वास्तवभार्यासुबभूवुःकन्यकाःशुभाः ॥ २८ ॥ गूढायदेवदेवायदेयाःकन्यास्त्वयाखलु ॥ नविलम्बःक्वचित्कार्यो
देहःकालवशोह्ययम् ॥ २९ ॥ इत्युक्त्वाऽथगतेभीष्मेसर्वज्ञेहस्तिनापुरम् ॥ दूतंस्वंप्रेषयामासविमलोनन्दसूनवे ॥ ३० ॥ इतिश्री
मद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेऽयोध्यापुरवासिन्युपाख्यानंनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
अथदूतःसिन्धुदेशान्माथुरान्पुनरागतः ॥ चरन्वृन्दावनेकृष्णातीरेकृष्णंददर्शह ॥ १ ॥ कृष्णंप्रणम्यरहसिकृतांजलिपुटःशनैः ॥
प्रदक्षिणीकृत्यदूतोविमलोक्तमुवाचसः ॥ २ ॥ दूतउवाच ॥ स्वयम्परंब्रह्मपरःपरेशःपरैरदृश्यःपरिपूर्णदेवः ॥ यःपुण्यसंघैःसततं
हिदूरस्तस्मैनमःसज्जनगोचराय ॥ ३ ॥ गोविप्रदेवश्रुतिसाधुधर्मरक्षार्थमद्यैवयदोःकुलेऽजः ॥ जातोसिकंसादिवधाययोऽसौतस्मैनमो
ऽनंतगुणार्णवाय ॥ ४ ॥ अहोपरंभाग्यमलंव्रजौकसांधन्यंकुलंनन्दवरस्यतेपितुः ॥ धन्योव्रजोधन्यमरण्यमेतद्यत्रैवसाक्षात्प्रकटः
परोहरिः ॥ ५ ॥ यद्राधिकासुन्दरकण्ठरत्नंकस्तूरिकामोदइवप्रसिद्धः ॥ यशश्चतेनिर्मलमाशुशुक्लीकरोतिसर्वत्रगतंत्रिलोकीम् ॥
॥ ६ ॥ जानासिसर्वंजनचैत्यभावंक्षेत्रज्ञआत्माकृतवृन्दसाक्षी ॥ तथापिवक्ष्येनृपवाक्यमुक्तंपरंरहस्यंरहसिस्वधर्मम् ॥ ७ ॥ यासि
न्धुदेशेषुपुरीप्रसिद्धाश्रीचम्पकानामशुभायथैन्द्री ॥ तत्पालकोसौविमलोयथेन्द्रस्त्वत्पादपद्मेकृतचित्तवृत्तिः ॥ ८ ॥ सदाकृतंयज्ञ
शतंत्वदर्थंदानंतपोब्राह्मणसेवनंच ॥ तीर्थंजपंयेनसुसाधनेनतस्मैपरंदर्शनमेवदेहि ॥ ९ ॥ तत्कन्यकाःपद्मविशालनेत्राःपूर्णप
तित्वांमृगयंत्यआरात् ॥ सदात्वदर्थंनियमव्रतस्थास्त्वत्पादसेवाविमलीकृतांगाः ॥ १० ॥ गृहाणतासांव्रजदेवपाणिन्दत्त्वापरंद
र्शनमद्भुतंस्वम् ॥ गच्छाशुसिन्धून्विशदीकुरुत्वंविमृश्यकर्तव्यमिदंत्वयाहि ॥ ११ ॥ नारदउवाच ॥ दूतवाक्यंचतच्छ्रुत्वाप्रस

न्नोभगवान्हरिः ॥ क्षणमात्रेणगतवान्सदूतश्चंपकांपुरीम् ॥ १२ ॥ विमलस्यमहायज्ञेवेदध्वनिसमाकुले ॥ सदूतःकृष्णआका
शात्सहसाऽवततारह ॥ १३॥ श्रीवत्सांकंघनश्यामंसुन्दरंवनमालिनम् ॥ पीतांबरंपद्मनेत्रंयज्ञवाटागतंहरिम् ॥१४॥ तंदृष्ट्वासहसो
त्थायविमलःप्रेमविह्वलः ॥ पपातचरणोपांतेरोमांचीसकृतांजलिः ॥ १५ ॥ संस्थाप्यपीठकेदिव्येरत्नहेमखचितपदे ॥ स्तुत्वासम्पू
ज्यविधिवद्राजातत्संमुखेस्थितः ॥ १६ ॥ गवाक्षेभ्यःप्रपश्यंतीःसुन्दरीर्वीक्ष्यमाधवः ॥ उवाचविमलंकृष्णोमेघगंभरियागिरा ॥
॥१७ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ महामतेवरंब्रूहियत्तेमनसिवर्त्तते ॥ याज्ञवल्क्यस्यवचसाजातंमद्दर्शनंतव ॥ १८ ॥ विमलउवाच ॥
मनोमेभ्रमरीभूतंसदात्वत्पादपंकजे ॥ वासंकुर्याद्देवदेवनान्येच्छामेकदाचन ॥ १९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाविमलोराजा
सर्वंकोशधनंमहत् ॥ द्विपवाजिरथैःसार्द्धंचक्रआत्मनिवेदनम् ॥ २० ॥ समर्प्यविधिनासर्वाःकन्यकाहरयेनृप ॥ नमश्चकारकृष्णा
यविमलोभक्तवत्सलः ॥ २१ ॥ तदाजयजयारावोबभूवजनमण्डले ॥ ववृषुःपुष्पवर्षाणिदेवतागगनस्थिताः ॥ २२ ॥ तदैवकृ
ष्णसारूप्यंप्राप्तोनंगस्फुरद्द्युतिः ॥ शतसूर्यप्रतीकाशोद्योतयन्मंडलंदिशाम् ॥ २३ ॥ वैनतेयंसमारुह्यनत्वाश्रीगरुडध्वजम् ॥ स
भार्यःपश्यतांनृणांवैकुंठंविमलोययौ ॥ २४ ॥ दत्त्वामुक्तिंनृपतयेश्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ तत्सुताःसुन्दरीर्नीत्वाव्रजमंडलमाय
यौ ॥ २५ ॥ तत्रकामवनेरम्येदिव्यमन्दिरसंयुते ॥ क्रीडन्त्यःकंदुकैःसर्वास्तस्थुःकृष्णप्रियाःशुभाः ॥ २६ ॥ यावतीश्चप्रियामुख्या
स्तावद्रूपधरोहरिः ॥ रराजरासेव्रजराड्रंजयंस्तन्मनःशुभः ॥ २७ ॥ रासेविमलपुत्रीणामानन्दजलबिन्दुभिः ॥ च्युतैर्विमलकुण्डो
ऽभूत्तीर्थानांतीर्थमुत्तमम् ॥ २८ ॥ दृष्ट्वापीत्वाचतंस्नात्वापूजयित्वानृपेश्वर ॥ छित्त्वामेरुसमंपापंगोलोकंयातिमानवः ॥ २९ ॥
अयोध्यावासिनीनांतुकथांयःशृणुयान्नरः ॥ सव्रजेद्धामपरमंगोलोकंयोगिदुर्लभम् ॥ ३० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखंडे
नारदबहुलाश्वसंवादेऽयोध्यापुरवासिन्युपाख्यानंनामसप्तमोऽध्यायः ॥७॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ गोपीनांयज्ञसीतानामाख्या

ग. सं. नंशृणुमैथिल ॥ सर्वपापहरंपुण्यंकामदंमंगलायनम् ॥ १ ॥ उशीनरोनामदेशोदाक्षिणस्यांदिशिस्थितः ॥ एकदायत्रपर्जन्योनववर्ष मा. ४
समादश ॥ २ ॥ धनवंतस्तत्रगोपाअनावृष्टिभयातुराः ॥ सकुटुम्बागोधनैश्चव्रजमण्डलमाययुः ॥ ३ ॥ पुण्येवृन्दावनेरम्येकालि अ. ८
॥ ६ ॥ न्दीनिकटेशुभे ॥ नन्दराजसहायेनवासंतेचक्रिरेनृप ॥ ४ ॥ तेषांगृहेषुसंजातायज्ञसीताश्चगोपिकाः ॥ श्रीरामस्यवरादिव्यादिव्य
यौवनभूषिताः ॥ ५ ॥ श्रीकृष्णंसुन्दरंदृष्ट्वामोहितास्तानृपेश्वर ॥ व्रतंकृष्णप्रसादार्थंप्रष्टुंराधांसमाययुः ॥ ६ ॥ गोप्यऊचुः ॥ वृष
भानुसुतेदिव्येहेराधेकंजलोचने ॥ श्रीकृष्णस्यप्रसादार्थंवदकिंचिद्व्रतंशुभं ॥ ७ ॥ तववश्योनन्दसूनुर्देवैरपिसुदुर्गमः ॥ त्वंजग
न्मोहिनीराधेसर्वशास्त्रार्थपारगा ॥ ८ ॥ श्रीराधोवाच ॥ श्रीकृष्णस्यप्रसादार्थंकुरुतैकादशीव्रतम् ॥ तेनवश्योहरिःसाक्षाद्भविष्य
तिनसंशयः ॥ ९ ॥ गोप्यऊचुः ॥ संवत्सरस्यद्वादश्यानामानिवदराधिके ॥ मासेमासेव्रतंतस्याःकर्तव्यंकेनभावतः ॥ १० ॥ रा
धोवाच ॥ मार्गशीर्षेकृष्णपक्षेउत्पन्नाविष्णुदेहतः ॥ मुखेसुरवधार्थायतिथिरेकादशीवरा ॥ ११ ॥ मासेमासेपृथक्भूतासैवस
र्वव्रतोत्तमा ॥ तस्याःषड्विंशतिंनाम्नांवक्ष्यामिहितकाम्यया ॥ १२ ॥ उत्पत्तिश्चतथामोक्षासफलाचततःपरं ॥ पुत्रदोषट्ति
लाचैवजयाचविजयातथा ॥ १३ ॥ आमलकीततःपश्चान्नाम्नावैपापमोचनी ॥ कामदाचततःपश्चात्कथितावैवरूथिनी ॥ १४ ॥
मोहिनीचापराप्रोक्तानिर्जलाकथितातततः ॥ योगिनीदेवशयनीकामिनीचततःपरं ॥ १५ ॥ पवित्राचाप्यजापद्माइंदिराचततःप
रम् ॥ पाशांकुशारमाचैवततःपश्चात्प्रबोधिनी ॥ १६ ॥ सर्वसंपत्प्रदाचैवद्वेप्रोक्तेमलमासजे ॥ एवंषड्विंशतिंनाम्नामेकादश्याःप
ठेच्चयः ॥ १७ ॥ संवत्सरद्वादशीनांफलमाप्नोतिसोपिहि ॥ एकादश्याश्चनियमंशृणुताथव्रजांगनाः ॥ भूमिशायीदशम्यांतुचैक ॥ ६ ॥
भुक्तोजितेन्द्रियः ॥ १८ ॥ एकवारंजलंपीत्वाधौतवस्त्रोऽतिनिर्मलः ॥ ब्राह्मेमुहूर्तउत्थायचैकादश्यांहरिंनतः ॥ १९ ॥ अधमंकूपि
कास्नानंवाप्यांस्नानंतुमध्यमं ॥ तडागेचोत्तमंस्नानंनद्याःस्नानंततःपरम् ॥ २० ॥ एवंस्नात्वानरवरःक्रोधलोभविवर्जितः ॥ नालि

प्येत्तद्दिनेनीचांस्तथापाखंडिनोनरान् ॥ २१ ॥ मिथ्यावादरतांश्चैवतथाब्राह्मणनिन्दकान् ॥ अन्यांश्चैवदुराचारानगम्यागमनेर
तान् ॥ २२ ॥ परद्रव्यापहारांश्चपरदाराभिगामिनः ॥ दुर्वृत्तान्भिन्नमर्यादान्नालपेत्सव्रतीनरः ॥ २३ ॥ केशवंपूज
यित्वातुनैवेद्यंतत्रकारयेत् ॥ दीपंदद्याद्गृहेतत्रभक्तियुक्तेनचेतसा ॥ २४ ॥ कथाःश्रुत्वाब्राह्मणेभ्योदद्यात्सद्दक्षिणांपुनः ॥ रात्रौजाग
रणंकुर्याद्गायन्कृष्णपदानिच ॥ २५ ॥ कांस्यंमांसंमसूरांश्चकोद्रवंचणकंतथा ॥ शाकंमधुपरान्नंचपुनर्भोजनमैथुने ॥ २६ ॥ विष्णु
व्रतेचकर्तव्येदशम्यांदशवर्जयेत् ॥ द्यूतंक्रीडांचनिद्रांचताम्बूलंदन्तधावनम् ॥ २७ ॥ परापवादंपैशून्यंस्तेयंहिंसांतथारतिम् ॥ क्रो
धाढ्यंह्यनृतंवाक्यमेकादश्यांविवर्जयेत् ॥ २८ ॥ कांस्यंमांसंचक्षौद्रंचतैलंवितथभोजनम् ॥ पुष्टिषष्टिमसूरांश्चद्वादश्यांपरिवर्जयेत्
॥ २९ ॥ अनेनविधिनाकुर्याद्द्वादशीव्रतमुत्तमम् ॥ ३० ॥ गोप्यऊचुः ॥ एकादशीव्रतस्यास्यकालंवदमहामते ॥ किंफलंवदतस्या
स्तुमाहात्म्यंवदतत्त्वतः ॥ ३१ ॥ श्रीराधोवाच ॥ दशमीपंचपंचाशद्घटिकाचेत्प्रदृश्यते ॥ तर्हिचैकादशीत्याज्याद्वादशींसमुपोष
येत् ॥ ३२ ॥ दशमीपलमात्रेणत्याज्याचैकादशीतिथिः ॥ मदिराबिन्दुपातेनत्याज्योगंगाघटोयथा ॥ ३३ ॥ एकादशीयदावृ
द्धिंद्वादशीचयदागता ॥ तदापराह्युपोष्यास्यात्पूर्वावैद्वादशीव्रते ॥ ३४ ॥ एकादशीव्रतस्यास्यफलंवक्ष्येव्रजांगनाः ॥ यस्यश्रवण
मात्रेणवाजपेयफलंलभेत् ॥ ३५ ॥ अष्टाशीतिसहस्राणिद्विजान्भोजयतेतुयः ॥ तत्कृतंफलमाप्नोतिद्वादशीव्रतकृन्नरः ॥ ३६ ॥
ससागरवनोपेतांयोददातिवसुंधराम् ॥ तत्सहस्रगुणंपुण्यमेकादश्यामहाव्रते ॥ ३७ ॥ येसंसारार्णवेमग्नाःपापपंकसमाकुले ॥ ते
षामुद्धरणार्थायद्वादशीव्रतमुत्तमम् ॥ ३८ ॥ रात्रौजागरणंकृत्वैकादशीव्रतकृन्नरः ॥ नपश्यतियमंरौद्रंयुक्तःपापशतैरपि ॥ ३९ ॥ पूजयेद्यो
हरिंभक्त्याद्वादश्यांतुलसीदलैः ॥ लिप्यतेनसपापेनपद्मपत्रमिवांभसा ॥ ४० ॥ अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ एकादश्यु
पवासस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ ४१ ॥ दशवैमातृकेपक्षेतथावैदशपैत्रिके ॥ प्रियायादशपक्षेतुपुरुषानुद्धरेन्नरः ॥ ४२ ॥ यथाशुक्लातथाकृ

 ष्णाद्वयोश्वसदृशंफलम् ॥ धेनुःश्वेतायथाकृष्णाउभयोःसदृशंपयः ॥ ४३ ॥ मेरुमन्दरमात्राणिपापानिशतजन्मसु ॥ एकाचैकाद
शीगोप्योदहतेतूलराशिवत् ॥ ४४ ॥ विधिवद्विधिहीनंवाद्वादश्यांदानमेवच ॥ स्वल्पंवासुकृतंगोप्योमेरुतुल्यंभवेच्चतत् ॥ ४५ ॥
 एकादशीदिनेविष्णोशृणुतेयोहरेःकथाम् ॥ सप्तद्वीपवतीदानेयत्फलंलभतेचसः ॥ ४६ ॥ शंखोद्धारेनरःस्नात्वादृष्ट्वादेवंगदाधरम् ॥
एकादश्युपवासस्यकलांनार्हतिषोडशीम् ॥ ४७ ॥ प्रभासेचकुरुक्षेत्रेकेदारेबद्रिकाश्रमे ॥ काश्यांचसूकरक्षेत्रेग्रहणेचन्द्रसूर्ययोः ॥
॥ ४८ ॥ संक्रांतीनांचतुर्लक्षंदानंदत्तंचयन्नरैः ॥ एकादश्युपवासस्यकलांनार्हतिषोडशीम् ॥ ४९ ॥ नागानांचयथाशेषःपक्षिणां
गरुडोयथा ॥ देवानांचयथाविष्णुर्वर्णानांब्राह्मणोयथा ॥ ५० ॥ वृक्षाणांचयथाऽश्वत्थःपत्राणांतुलसीयथा ॥ व्रतानांचतथागो
प्योवराचैकादशीतिथिः ॥ ५१ ॥ दशवर्षसहस्राणितपस्तप्यतियोनरः ॥ तत्तुल्यंफलमाप्नोतिद्वादशीव्रतकृन्नरः ॥ ५२ ॥ इत्थमे
कादशीनांचफलमुक्तंव्रजांगनाः ॥ कुरुताशुव्रतंयूयंकिंभूयःश्रोतुमिच्छथ ॥ ५३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेश्रीनार
दबहुलाश्वसंवादेयज्ञसीतोपाख्यानेएकादशीमाहात्म्यंनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ गोप्यऊचुः ॥ वृषभानुसुतेसुभ्रुसर्वशास्त्रा
र्थपारगे ॥ विडंबयंतीत्वंवाचावाचंवाचस्पतेर्मुनेः ॥ १ ॥ एकादशीव्रतंराधेकेनकेनपुराकृतम् ॥ तद्ब्रूहिनोविशेषेणत्वंसाक्षाज्ज्ञान
शेवधिः ॥ २ ॥ श्रीराधोवाच ॥ आदौदेवैःकृतंगोप्योवरमेकादशीव्रतम् ॥ भ्रष्टराज्यस्यलाभार्थंदैत्यानांनाशनायच ॥ ३ ॥ वैशं
तेनपुराराज्ञाकृतमेकादशीव्रतम् ॥ स्वपितुस्तारणार्थाययमलोकगतस्यच ॥ ४ ॥ अकस्माल्लुंपकेनापिज्ञातित्यक्तेनपापिना ॥
एकादशीकृतायेनराज्यंलेभेसलुंपकः ॥ ५ ॥ भद्रावत्यांकेतुमताकृतमेकादशीव्रतम् ॥ पुत्रहीनेनसद्वाक्यात्पुत्रंलेभेसमानवः ॥ ६ ॥
ब्राह्मण्यैदेवपत्नीभिर्दत्तमेकादशीव्रतम् ॥ तेनलेभेस्वर्गसौख्यंधनधान्यंचमानुषी ॥ ७ ॥ पुष्पदंतीमाल्यवंतौशक्रशापात्पिशाचता
म् ॥ प्राप्तौकृतंव्रतंताभ्यांपुनर्गन्धर्वतांगतौ ॥ ८ ॥ पुराश्रीरामचन्द्रेणकृतमेकादशीव्रतम् ॥ समुद्रेसेतुबंधार्थंरावणस्यवधायच ॥

॥ ९ ॥ लयांतेचसमुत्पन्नधातृवृक्षतलेसुराः ॥ एकादशीव्रतंचक्रुःसर्वकल्याणहेतवे ॥ १० ॥ व्रतंचकारमेधावीद्वादश्याःपितृवाक्य
तः ॥ अप्सरःस्पर्शदोषेणमुक्तोऽभून्निर्मलद्युतिः ॥ ११ ॥ गंधर्वोललितःपत्न्यागतःशापात्सरक्षताम् ॥ एकादशीव्रतेनापिपुनर्गंध
र्वतांगतः ॥ १२ ॥ एकादशीव्रतेनापिमांधातास्वर्गतिंगतः ॥ सगरश्चककुत्स्थश्चमुचुकुन्दोमहामतिः ॥ १३ ॥ धुंधुमारादयश्चान्येरा
जानोबहवस्तथा ॥ ब्रह्मकपालनिर्मुक्तोबभूवभगवान्भवः ॥ १४ ॥ धृष्टबुद्धिर्वैश्यपुत्रोज्ञातित्यक्तोमहाखलः ॥ एकादशीव्रतंकृत्वा
वैकुण्ठंसजगामह ॥ १५ ॥ राज्ञारुक्मांगदेनापिकृतमेकादशीव्रतम् ॥ तेनभूमण्डलंभुक्त्वावैकुंठंसपुरोययौ ॥ १६ ॥ अंबरीषे
णराज्ञापिकृतमेकादशीव्रतम्॥नास्पृशद्ब्रह्मशापोपियोनप्रतिहतःक्वचित् ॥ १७ ॥ हेममालीनामयक्षःकुष्ठीधनदशापतः ॥ एकाद
शीव्रतंकृत्वाचन्द्रतुल्योबभूवह ॥ १८ ॥ महीजितान्नृपेणापिकृतमेकादशीव्रतम् ॥ तेनपुत्रंशुभंलब्ध्वावैकुंठंसजगामह ॥ १९ ॥
हरिश्चन्द्रेणराज्ञापिकृतमेकादशीव्रतम् ॥ तेनलब्ध्वामहीराज्यंवैकुण्ठंसपुरोययौ ॥ २० ॥ श्रीशोभनोनामपुराकृतेयुगेजामातृका
भून्मुचुकुन्दभूभृतः ॥ एकादशींयःसमुपोष्यभारतेप्राप्तःसदेवैःकिलमंदराचले ॥ २१ ॥ अद्यापिराज्यंकुरुतेकुबेरवद्राज्ञायुतोऽसौकि
लचन्द्रभागया ॥ एकादशींसर्वतिथीश्वरींपरांजानीथगोप्योनहितत्समाऽन्या ॥ २२॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिराधामुखाच्छ्रुत्वायज्ञ
सीताश्चगोपिकाः ॥ एकादशीव्रतंचक्रुर्विधिवत्कृष्णलालसाः ॥ २३ ॥ एकादशीदिनेनापिप्रसन्नःश्रीहरिःस्वयम् ॥ मार्गशीर्षेपूर्णि
मायांरासंताभिश्चकारह ॥ २४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेयज्ञसीतोपाख्यानेएकादशीमाहा
त्म्यंनामनवमोऽध्यायः ॥ ९ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ पुलिंदकानांगोपीनांकरिष्येवर्णनंह्यतः ॥ सर्वपापहरंपुण्यमद्भुतंभक्तिवर्द्ध
नम् ॥ १ ॥ पुलिंदाउद्भटाःकेचिद्विंध्याद्रिवनवासिनः ॥ विलुंपंतोराजवसुदीनानांनकदाचन ॥२ ॥कुपितस्तेपुबलवान्विन्ध्यदेशा
धिपोबली ॥ अक्षौहिणीभ्यांतान्सर्वान्पुलिंदान्सरुरोधह ॥ ३॥ युयुधुस्तेपिखड्गैश्चकुन्तैःशूलैःपरश्वधैः॥ शक्त्यृष्टिभिर्भुशुंडीभिःशरैः

ग. सं. कतिदिनानिच ॥ ४ ॥ पत्रंतेप्रेषयामासुः कंसाययदुभूभृते ॥ कंसप्रणोदितोदैत्यः प्रलंबोबलवांस्तदा ॥ ५ ॥ योजनद्वयमुच्चांगंका
लमेघसमद्युतिम् ॥ किरीटकुंडलधरंसर्पहारविभूषितम् ॥ ६ ॥ पादयोःशृंखलायुक्तंगदापाणिंकृतांतवत् ॥ ललज्जिह्वंघोररूपंपात
॥८॥ यन्तंगिरिन्द्रुमान् ॥ ७ ॥ कंपयंतंभुवंवेगात्प्रलंबंयुद्धदुर्मदम् ॥ दृष्ट्वाप्रधर्षितोराजासंसैन्योरणमंडलम् ॥ ८ ॥ त्यक्त्वादुद्रावसह
सासिंहंवीक्ष्यगजोयथा ॥ प्रलंबस्तान्समानीयमथुरामाययौपुनः ॥ ९ ॥ पुलिन्दास्तेपिकंसस्यभृत्यत्वंसमुपागताः ॥ सकुटुंबाः
कामगिरौवासंचक्रुर्नृपेश्वर ॥ १० ॥ तेषांगृहेषुसंजाताःश्रीरामस्यवरात्परात् ॥ पुलिंद्यःकन्यकादिव्यारूपिण्यःश्रीरिवार्चिता ॥
॥ ११ ॥ तद्दर्शनस्मररुजःपुलिंद्यःप्रेमविह्वलाः ॥ श्रीमत्पादरजोधृत्वाध्यायंत्यस्यमहर्निशम् ॥ १२ ॥ ताश्चापिरासेसंप्राप्ताःश्री
कृष्णंपरमेश्वरम् ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाद्गोलोकाधिपतिंप्रभुम् ॥ १३ ॥ श्रीकृष्णचरणांभोजरजोदेवैःसुदुर्लभम् ॥ अहोभाग्यंपुलिं
दीनांतासांप्राप्तंविशेषतः ॥ १४ ॥ यःपारमेष्ठ्यमखिलंनमहेन्द्रधिष्ण्यंनोसार्वभौममनिशंनरसाधिपत्यम् ॥ नोयोगसिद्धिमभितो
नपुनर्भवंवावाञ्छत्यलंपरमपादरजःसुभक्ताः ॥ १५ ॥ निष्किंचनाःस्वकृतकर्मफलैर्विरागायत्तत्पदंहरिजनामुनयोमहांतः ॥
भक्ताजुषंतिहरिपादरजःप्रसक्ताअन्येवदंतिनसुखंकिलनैरपेक्ष्यम् ॥ १६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमाधुर्यखण्डेश्रीनारदबहुलाश्व
संवादेपुलिंदकोपाख्याननामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अन्यासांचैवगोपीनांवर्णनंशृणुमैथिल ॥ सर्वपापहरं
पुण्यंहरिभक्तिविवर्द्धनम् ॥ १ ॥ नीतिविन्मार्गदःशुक्लःपतंगोदिव्यवाहनः ॥ गोपेष्टश्चव्रजेराज्ञाताषड्वृषभानवः ॥ २ ॥ तेषां
गृहेषुसंजातालक्ष्मीपातिवरात्प्रजाः ॥ रमावैकुंठवासिन्यःश्रीसख्योपिसमुद्रजाः ॥ ३ ॥ ऊर्ध्ववैकुंठवासिन्यस्तदाजनपदाश्रिताः ॥ ॥८॥
श्रीलोकाचलवासिन्यःश्रीसख्योपिसमुद्रजाः ॥ ४ ॥ चिन्तयन्त्यःसदाश्रीमद्गोविन्दचरणांबुजम् ॥ श्रीकृष्णस्यप्रसादार्थंता
भिर्माघव्रतंकृतम् ॥ ५ ॥ माघस्यशुक्लपंचम्यांवसन्तादौहरिःस्वयम् ॥ तासांप्रेमपरीक्षार्थंकृष्णोवैतद्गृहान्गतः ॥ ६ ॥ व्याघ्रचर्मा

वरंबिभ्रञ्जटामुकुटमंडितः ॥ विभूतिधूसरोवेणुवादयन्मोहयञ्जगत् ॥ ७ ॥ तासांवीथीषुसंप्राप्तिंवीक्ष्यगोप्योपिसर्वतः ॥ आय
युर्दर्शनंकर्तुंमोहिताःप्रेमविह्वलाः ॥ ८ ॥ अतीवसुन्दरंदृष्ट्वायोगिनंगोपकन्यकाः ॥ ऊचुःपरस्परंसर्वाःप्रेमानन्दसमाकुलाः ॥ ९ ॥
गोप्यऊचुः ॥ कोऽयंशिशुर्नंदसुताकृतिर्वाकस्यापिपुत्रोधनिनोनृपस्य ॥ नारीकुवाग्बाणविभिन्नमर्माजातोविरक्तोगतकृत्यकर्मा ॥
॥ १० ॥ अतीवरम्यःसुकुमारदेहोमनोजवद्विश्वमनोहरोयम् ॥ अहोकथंजीवतिचास्यमातापिताचभार्याभगिनीविनैनम् ॥ ११॥
एवंताःसर्वतोयूथीभूत्वासर्वाव्रजांगनाः ॥ पप्रच्छुस्तंयोगिवरंविस्मिताःप्रेमविह्वलाः ॥ १२ ॥ गोप्यऊचुः ॥ कस्त्वंयोगिन्नामकिं
तेकुत्रवासस्तुतेमुने ॥ कावृत्तिस्तवकासिद्धिर्वदनोवदतांवर ॥ १३ ॥ सिद्धउवाच ॥ योगेश्वरोहंमेवासःसदामानसरोवरे ॥ नाम्नां
स्वयंप्रकाशोऽहंनिरन्नःस्वबलात्सदा ॥ १४ ॥ स्वार्थेपरमहंसानांयाम्यहंहेव्रजांगनाः ॥ भूतंभव्यंवर्तमानंवेद्म्यहंदिव्यदर्शनः ॥
॥ १५ ॥ उच्चाटनंमारणंचमोहनंस्तंभनंतथा ॥ जानामिमंत्रविद्याभिर्वशीकरणमेवच ॥ १६ ॥ गोप्यऊचुः ॥ यदिजानासियो
गिंस्त्वंवार्ताकालत्रयोद्भवाम् ॥ किंवर्ततेनोमनसिवदतर्हिमहामते ॥ १७ ॥ सिद्धउवाच ॥ भवतीनांचकर्णेतेकथनीयमिदंवचः ॥
युष्मदाज्ञयावावक्ष्येसर्वेषांशृण्वतामिह ॥ १८ ॥ गोप्यऊचुः ॥ सत्यंयोगेश्वरोसित्वंत्रिकालज्ञोनसंशयः ॥ वशीकरणमंत्रेणसद्यः
पठनमात्रतः ॥ १९ ॥ यदिसोत्रैवचायातिचिंतितोयोस्तिवैमुने ॥ तदामन्यामहेत्वांवैमंत्रिणांप्रवरंपरम् ॥ २० ॥ सिद्धउवाच ॥
दुर्लभोदुर्घटोभावोयुष्माभिर्गदितःस्त्रियः ॥ तथाप्यहंकरिष्यामिवाक्यंनचलतेसताम् ॥ २१ ॥ निमीलयतनेत्राणिमाशोचंकुरुत
स्त्रियः ॥ भविष्यतिनसंदेहोयुष्माकंकार्यमेवच ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ तथेतिमीलिताक्षीषुगोपीषुभगवान्हरिः ॥ विहायतद्यो
गिरूपंबभौश्रीनन्दनन्दनः ॥ २३ ॥ नेत्राण्युन्मील्यददृशुःसानन्दंनन्दनन्दनम् ॥ विस्मितास्तत्प्रभावज्ञाहर्षितामोहमागताः ॥
॥ २४ ॥ माघमासेमहारासेपुण्येवृन्दावनेवने ॥ ताभिःसार्द्धंहरीरेमेसुरीभिःसुरराडिव ॥ २५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधु

ग. सं. येखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेरमावैकुण्ठश्वेतद्वीपोर्ध्ववैकुंठाजितपदश्रीलोकाचलवासिनीश्रीसखीनामुपाख्यानंनामएकादशोऽध्या मा. ४
यः ॥ ११ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इदंमयातेकथितंगोपीनांचरितंशुभम् ॥ अन्यासांचैवगोपीनांवर्णनंशृणुमैथिल ॥ १ ॥ वी अ. १२
॥ १ ॥ तिहोत्राग्निभुक्सांबःश्रीकरोगोपतिःश्रुतः ॥ व्रजेशःपावनःशांतउपनन्दाव्रजेभवाः ॥ २ ॥ धनवंतोरूपवंतःपुत्रवंतोबहुश्रुताः ॥
शीलादिगुणसंपन्नाःसर्वेदानपरायणाः ॥ ३ ॥ तेषांगृहेषुसंजाताःकन्यकादेववाक्यतः ॥ काश्चिद्दिव्याअदिव्याश्चतथात्रिगुणवृत्त
यः ॥ ४ ॥ भूमिगोप्यश्चसंजाताःपुण्यैर्नानाविधैःकृतैः ॥ ताराधिकासहचर्यःसख्योऽभूवन्विदेहराट् ॥ ५ ॥ एकदामानिनींराधां
ताःसर्वाव्रजगोपिकाः ॥ ऊचुर्वीक्ष्यहरिंप्राप्तंहोलिकायामहोत्सवे ॥ ६ ॥ गोप्यऊचुः ॥ रंभोरुचन्द्रवदनेमधुमानिनीशेराधेवचः
सुललितंललनेशृणुत्वम् ॥ श्रीहोलिकोत्सवविहारमलंविधातुमायातितेपुरवनेव्रजभूषणोऽयम् ॥ ७ ॥ श्रीयौवनोन्मदविघूर्णित
लोचनोऽसौनीलालकालिकलितांसकपोलगोलः ॥ सत्पीतकंचुकघनांतमशेषमारादाचालयन्ध्वनिमतास्वपदारुणेन ॥ ८ ॥ बा
लार्कमौलिविमलांगदहारमुद्यद्विद्युत्क्षिपन्मकरकुंडलमादधानः ॥ पीतांबरेणजयतिद्युतिमण्डलोसौभूमण्डलेसधनुषेवघनोदिवि
रथः ॥ ९ ॥ आबीरकुंकुमरसैश्चविलिप्तदेहोहस्तेगृहीतनवसेचनयंत्रआरात् ॥ प्रेक्षंस्तवाशुसखिवाटमतीवराधेत्वद्रासरंगरसके
लिरतःस्थितःसः ॥ १० ॥ निर्गच्छफाल्गुनमिषेणविहायमानंदातव्यमद्यचयशःकिलहोलिकायै ॥ कर्तव्यमाशुनिजमन्दिररंग
वारिपाटीरपंकमकरन्दचयंचतूर्णम् ॥ ११ ॥ उत्तिष्ठगच्छसहसानिजमण्डलीभिर्यत्रास्तिसोपिकिलतत्रमहामतेत्वम् ॥ एतादृशो
पिसमयोनकदापिलभ्यःप्रक्षालितंकरतलंविदितंप्रवाहे ॥ १२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथमानवतीराधामानंत्यक्त्वासमुत्थिता ॥ ॥ १ ॥
सखीसंघैःपरिवृताप्रकर्तुंहोलिकोत्सवम् ॥ १३ ॥ श्रीखंडागुरुकस्तूरीहरिद्राकुंकुमद्रुमैः ॥ पूरिताभिर्दृतीभिश्चसंमुक्तास्ताव्रजांग
नाः ॥ १४ ॥ रक्तहस्ताःपीतवस्त्राःकूजन्नूपुरमेखलाः ॥ गायंत्योहोलिकागीतीर्गालीभिर्हास्यसंधिभिः ॥ १५ ॥ आबीरारुणचूर्णा

नांमुष्टिभिःस्ताइतस्ततः ॥ कुर्वंत्यश्वारुणंभूमिंदिगंतंचांबरंतथा ॥ १६ ॥ कोटिशःकोटिशस्तत्रस्फुरंत्याबीरमुष्टयः ॥ सुगंधारुण
चूर्णानांकोटिशःकोटिशस्तथा ॥ १७ ॥ सर्वतोजगृहुःकृष्णंकराभ्यांव्रजगोपिकाः ॥ यथामेघंचदामिन्यःसंध्यायांश्रावणस्यच ॥
॥ १८ ॥ तन्मुखंचविलिंपंत्योऽथाबीरारुणवृष्टिभिः ॥ कुंकुमाक्तदृतीभिस्तमार्द्रीचक्रुर्विधानतः ॥ १९ ॥ भगवानपितत्रैवयावती
र्व्रजयोषितः ॥ धृत्वारूपाणितावंतिविजहारनृपेश्वरः ॥ २० ॥ राधयाशुशुभेतत्रहोलिकायामहोत्सवे ॥ वर्षासंध्याक्षणेकृष्णःसौ
दामिन्याघनोयथा ॥ २१ ॥ कृष्णोपितद्धस्तकृताक्तनेत्रोदत्त्वास्वर्कायंनवमुत्तरीयम् ॥ ताभ्योययौनन्दगृहंपरेशोदेवेषुवर्षत्सुचपु
ष्पवर्षम् ॥ २२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेहोलिकोत्सवेदिव्यात्रिगुणवृत्तिभूमिगोप्युपाख्या
नंनामद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथदेवांगनानांचगोपीनांवर्णनंशृणु ॥ चतुष्पदार्थदंनृणांभक्तिवर्धनमु
त्तमम् ॥ १ ॥ बभूवमालवेदेशेगोपोनन्दोदिवस्पतिः ॥ भार्यासहस्रसंयुक्तोधनवान्नीतिमान्परः ॥ २ ॥ तीर्थयात्राप्रसंगेनमथुरा
यांसमागतः ॥ नन्दराजंव्रजाधीशंश्रुत्वाश्रीगोकुलंययौ ॥ ३ ॥ मिलित्वागोपराजंसदृष्ट्वावृन्दावनश्रियम् ॥ नन्दराजाज्ञयातत्र
वासंचक्रेमहामनाः ॥ ४ ॥ योजनद्वयमाश्रित्यघोषंचक्रेगवांपुनः ॥ मुदंप्रापव्रजेराजञ्ज्ञातिभिःसदिवस्पतिः ॥ ५ ॥ तस्यदेवल
वाक्येनसर्वादेवजनास्त्रियः ॥ जाताःकन्यामहादिव्याज्वलदग्निशिखोपमाः ॥ ६ ॥ श्रीकृष्णंसुन्दरंदृष्ट्वामोहिताःकन्यकाश्चताः ॥
दामोदरस्यप्राप्त्यर्थंचक्रुर्माघव्रतंपरं ॥ ७ ॥ अर्वोदयेर्केयमुनांनित्यंस्नात्वाव्रजांगनाः ॥ उच्चैर्जगुःकृष्णलीलाप्रेमास्पदसमाकुलाः॥
॥ ८ ॥ तासांप्रसन्नःश्रीकृष्णोवरंब्रूहीत्युवाचह ॥ ताऊचुस्तंपरंनत्वाकृतांजलिपुटाःशनैः ॥ ९ ॥ गोप्यऊचुः ॥ गोपीश्वराणांकि
लदुर्लभस्त्वंसर्वेश्वरःकारणकारणोसि ॥ त्वंनेत्रगामिभवतात्सदानोवंशधिरोमन्मथमन्मथांगः ॥ १० ॥ तथास्तुचोक्त्वाहरिरादि
देवस्तासांतुयोदर्शनमाततान ॥ भूयात्सदातेहृदिनेत्रमार्गेतथासआहूतइवाशुचित्ते ॥ ११ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोनान्यए

वहि ॥ एककार्यार्थमागत्यकोटिकार्यंचकारह ॥ १२ ॥ परिकरीकृतपीतपटंहरिंशिखिकिरीटनतीकृतकंधरम् ॥ लकुटवेणुकरंचल
कुंडलंपटुतरंनटवेषधरंभजे ॥ १३ ॥ भक्त्यैववश्योहरिरादिदेवःसदाप्रमाणंकिलचात्रगोप्यः ॥ सांख्यंचयोगंनकृतंकदापिप्रेम्णैव
यस्यप्रकृतिंगताःस्युः ॥ १४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेदेवजनस्त्र्युपाख्यानंनामत्रयोदशो
ऽध्यायः ॥ १३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ जालंधरीणांगोपीनांजन्मानिशृणुमैथिल ॥ कर्माणिचमहाराजपापघ्नानिनृणांसदा ॥ १ ॥
राजन्सप्तनदीतीरेरंगपत्तनमुत्तमम् ॥ सर्वसंपद्युतंदीर्घंयोजनद्वयवर्तुलम् ॥ २ ॥ रंगोजिस्तत्रगोपालःपुराधीशोमहाबलः ॥ पुत्रपौ
त्रसमायुक्तोधनधान्यसमृद्धिमान् ॥ ३ ॥ हस्तिनापुरनाथायधृतराष्ट्रायभूभृते ॥ हैमानामर्बुदशतंवार्षिकंसददौसदा ॥ ४ ॥ एकदात
त्रवर्षांतेव्यतीतेकिलमैथिल ॥ वार्षिकंतुकरंराज्ञेनददौसमदोत्कटः ॥५॥ मिलनार्थंनचायातेरंगोजौगोपनायके ॥वीरादशसहस्राणि
धृतराष्ट्रप्रणोदिताः ॥ ६ ॥ बद्ध्वातंदामभिर्गोपमाजग्मुस्तेगजाह्वयम् ॥ कतिवर्षाणिरंगोजिःकारागारेस्थितोऽभवत् ॥ ७ ॥ सन्निरुद्ध
स्ताडितोपिलोभीभीरुर्नचाभवत् ॥ नददौसधनंकिंचिद्धृतराष्ट्रायभूभृते ॥८॥ कारागारान्महाभीमात्कदाचित्सपलायितः ॥ रात्रौरंग
पुरंप्रागाद्रंगोजिर्गोपनायकः ॥ ९ ॥ पुनस्तंहिसमाहर्तुंधृतराष्ट्रप्रणोदितं ॥ अक्षौहिणत्रियंराजन्समर्थबलवाहनम् ॥ १० ॥ तेन
सार्द्धंसबाणौघैस्तीक्ष्णधारैःस्फुरत्प्रभैः ॥ युयुधेदंशितोयुद्धेधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ११ ॥ शत्रुभिश्छिन्नकवचश्छिन्नधन्वाहतस्त्रकः ॥
पुरमेत्यमृधंचक्रेरंगोजिःकतिभिर्दिनैः ॥१२॥ अनाथःशरणंचेच्छन्कंसाययदुभूभृते ॥ दूतंस्वंप्रेषयामासरंगोजिर्भयपीडितः॥१३॥
दूतस्तुमथुरामेत्यसभांगत्वानताननः ॥ कृतांजलिश्चोग्रसेनिंनत्वाप्राहगिरार्द्रया ॥ १४ ॥ रंगोजिनामानृपरंगपत्तनेगोपोस्तिनीति
ज्ञवरःपुराधिपः ॥ स्वशत्रुसंरुद्धपुरोमहाधिभृद्लब्धनाथःशरणंगतस्तव ॥ १५ ॥ त्वंदीनदुःखार्तिहरोमहीतलेभौमादिसंगीतगुणो
महाबलः ॥ सुरासुरानुद्भटभूमिपालकान्विजित्ययुद्धेसुरराडिवस्थितः॥१६॥चन्द्रंचकोरश्चरविंकुशेशयंयथाशरच्छीकरमेवचातकः॥

क्षुधातुरोऽन्नंचजलंतृषातुरःस्मरत्यसौशत्रुभयेतथातव ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंश्रुत्वावचस्तस्यकंसोवैदीनवत्सलः ॥
दैत्यकोटिसमायुक्तोमनोगंतुंसमादधे ॥ १८ ॥ गोमूत्रचयसिन्दूरकस्तूरीपत्रभृन्मुखम् ॥ विंध्याद्रिसदृशंश्यामंमदनिर्झरसंयु
तम् ॥ १९ ॥ पादेचशृंखलाजालंनदंतंघनवद्भृशम् ॥ द्विपंकुवलयापीडंसमारुह्यमदोत्कटः ॥ २० ॥ चाणूरमुष्टिकाद्यैश्चकेशी
व्योमवृषासुरैः ॥ सहसादंशितःकंसःप्रययौरंगपत्तने ॥ २१ ॥ यदूनांचकुरूणांचबलयोस्तुपरस्परम् ॥ बाणैःखड्गैस्त्रिशूलैश्चघोरंयु
द्धंबभूवह ॥ २२ ॥ बाणांधकारेसंजातेकंसोनीत्वामहागदाम् ॥ विवेशकुरुसेनासुवनेवैश्वानरोयथा ॥ २३ ॥ कांश्चिद्वीरान्सकव
चान्गदयावज्रकल्पया ॥ पातयामासभूपृष्ठेवज्रेणेंद्रोयथागिरिम् ॥ २४ ॥ रथान्ममर्दपादाभ्यांपार्ष्णिघातेनघोटकान् ॥ गजेगजं
ताडयित्वागजान्प्रोन्नीयचांघ्रिषु ॥ २५ ॥ स्कन्धयोःकक्षयोर्धृत्वासनिडान्रत्नकंबलान् ॥ कांश्चिद्बलाद्भ्रामयित्वाचिक्षेपगगनेबली
॥ २६ ॥ गजाञ्छुडासुचोन्नीयलोलघंटासमावृतान् ॥ चिक्षेपसंमुखेराजन्मृधेव्योमासुरोबली ॥ २७ ॥ रथान्गृहीत्वासाश्वां
श्वशृंगाभ्यांभ्रामयन्मुहुः ॥ चिक्षेपदिक्षुबलवान्दैत्योदुष्टोवृषासुरः ॥ २८ ॥ बलात्पश्चिमपादाभ्यांवीरानश्वानितस्ततः ॥ पातयामा
सराजेंद्रकेशीदैत्याधिपोबली ॥ २९ ॥ एवंभयंकरंयुद्धंदृष्ट्वावैकुरुसैनिकाः ॥ शेषाभयातुरावीराजग्मुस्तेपिदिशोदश ॥ ३० ॥ रं
गोजिंसकुटुंबंतंनीत्वाकंसोथदैत्यराट् ॥ मथुरांप्रययौवीरोनादयन्दुंदुभीञ्छनैः ॥ ३१ ॥ श्रुत्वापराजयंस्वस्यकौरवाःक्रोधमूर्च्छि
ताः ॥ दैत्यानांसमयंदृष्ट्वासर्वेवैमौनमास्थिताः ॥ ३२ ॥ पुरंबर्हिषदंनामव्रजसीम्निमनोहरम् ॥ रंगोजयेददौकंसोदैत्यानामधि
पोबली ॥ ३३ ॥ वासंचकारतत्रैवरंगोजिर्गोपनायकः ॥ बभूवुस्तस्यभार्यासुजालंधर्योहरेर्वरात् ॥ ३४ ॥ परिणीतागोपजनैरूप
यौवनभूषिताः ॥ जारधर्मेणसुस्नेहंश्रीकृष्णेताःप्रचक्रिरे ॥ ३५ ॥ चैत्रमासेमहारासेताभिःसाकंहरिस्स्वयम् ॥ पुण्येवृन्दावनेरम्ये
रेमेवृन्दावनेश्वरः ॥ ३६ ॥ ॥इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेजालंधर्युपाख्याननामचतुर्दशो

ऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ व्रजेशोणपुरार्धशोगोपोनन्दोधनीमहान् ॥ भार्यापंचसहस्राणिबभूवुस्तस्यमैथिल
॥ १ ॥ जातामत्स्यवरात्तास्तुसमुद्रेगोपकन्यकाः ॥ तथाऽन्याश्चत्रिवाचापिपृथिव्यादोहनान्नृप ॥ २ ॥ बर्हिष्मतीपुरंध्र्योयाजा
ताजातिस्मराःपराः ॥ तथाऽन्याप्सरसोऽभूवन्वरान्नारायणस्यच ॥३॥ तथासुतलवासिन्योवामनस्यवरात्स्त्रियः ॥ तथानागेन्द्र
कन्याश्चजाताःशेषवरात्परात् ॥ ४ ॥ ताभ्योदुर्वाससादत्तंकृष्णापंचांगमद्भुतम् ॥ तेनसंपूज्ययमुनांवव्रिरेश्रीपतिंवरम् ॥ ५ ॥ ए
कदाश्रीहरिस्ताभिर्वृन्दारण्येमनोहरे ॥ यमुनानिकटेदिव्येपुंस्कोकिलतरुव्रजे ॥६॥ मधुपध्वनिसंयुक्तेकूजत्कोकिलसारसे ॥ मधुमा
सेमन्दवायौवसन्तलतिकावृते ॥ ७ ॥ दोलोत्सवंसमारेभेहरिर्मदनमोहनः ॥ कदम्बवृक्षेरहसिकल्पवृक्षमनोहरे ॥ ८ ॥ कालि
न्दीजलकल्लोलकोलाहलसमाकुले ॥ तद्दोलाखेलनंचक्रुरतागोप्यःप्रेमविह्वलाः ॥ ९ ॥ राधयाकीर्तिसुतयाचन्द्रकोटिप्रकाशया ॥
रेजेवृन्दावनेकृष्णोयथारत्यारतीश्वरः ॥ १० ॥ एवंप्राप्ताश्चयाःसर्वाःश्रीकृष्णंनंदनंदनम् ॥ परिपूर्णतमंसाक्षात्तासांकिंवर्ण्यतेतपः
॥ ११ ॥ नागेन्द्रकन्यायाःसर्वाश्चैत्रमासेमनोहरे ॥ बलभद्रंहरिंप्राप्ताःकृष्णातीरेतुताःशुभाः ॥ १२ ॥ इदंमयातेकथितंगोपीनां
चरितंशुभम् ॥ सर्वपापहरंपुण्यंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ १३ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ यमुनायाश्चपंचांगंदत्तंदुर्वाससामुने ॥ गोपी
भ्योयेनगोविन्दःप्राप्तस्तद्ब्रूहिमांप्रभो ॥ १४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अत्रैवोदाहरंतीमिमितिहासंपुरातनम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेण
पापहानिःपराभवेत् ॥ १५ ॥ अयोध्याधिपतिःश्रीमान्मांधाताराजसत्तमः ॥ मृगयांविचरन्प्राप्तःसौभरेराश्रमंशुभम् ॥ १६ ॥
वृन्दावनेस्थितंसाक्षात्कृष्णातीरेमनोहरे ॥ नत्वाजामातरोराजासौभरिंप्राहमानदः ॥ १७ ॥ मांधातोवाच ॥ भगवन्त्सर्ववि
त्साक्षात्त्वंपरावरवित्तमः ॥ लोकानांतमसोंधानांदिव्यसूर्यइवापरः ॥ १८ ॥ इहलोकेभवेद्राज्यंसर्वसिद्धिसमन्वितम् ॥ अमु
त्रकृष्णसारूप्यंयेनस्यात्तद्वदाशुभे ॥ १९ ॥ सौभरिरुवाच ॥ यमुनायाश्चपंचांगंवदिष्यामितवाग्रतः ॥ सर्वसिद्धिकरंशश्वत्कृ

ष्णसारूप्यकारणम् ॥ २० ॥ यावत्सूर्यउदेतिस्मयावच्चप्रतितिष्ठति ॥ तावद्राज्यप्रदंचात्रश्रीकृष्णवशकारकम् ॥ २१ ॥ कवचंच
स्तवंनाम्नांसहस्रंपटलंतथा ॥ पद्धतिंसूर्यवंशेन्द्रपंचांगानिविदुर्बुधाः ॥ २२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखंडेश्रीनारदबहु
लाश्वसंवादेश्रीसौभरिमांधातृसंवादेबर्हिष्मतीपुरंध्र्यप्सरःसुतलवासिनीनागेंद्रकन्योपाख्याननामपंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ ॥
मांधातोवाच ॥ यमुनायाःकृष्णराज्ञ्याःकवचंसर्वतोऽमलम् ॥ देहिमह्यंमहाभागधारयिष्याम्यहंसदा ॥ १ ॥ सौभरिरु
वाच ॥ यमुनायाश्चकवचंसर्वरक्षाकरंनृणाम् ॥ चतुष्पदार्थदंसाक्षाच्छृणुराजन्महामते ॥ २ ॥ कृष्णांचतुर्भुजांश्यामांपुंडरी
कदलेक्षणाम् ॥ रथस्थांसुन्दरींध्यात्वाधारयेत्कवचंततः ॥ ३ ॥ स्नातःपूर्वमुखोमौनीकृतसंध्यःकुशासने ॥ कुशैर्बद्धशिखोविप्रः
पठेद्वैस्वस्तिकासनः ॥ ४ ॥ यमुनामेशिरःपातुकृष्णानेत्रद्वयंसदा ॥ श्यामाभ्रूभंगदेशंचनासिकांनाकवासिनी ॥ ५ ॥ कपोलौपातुमे
साक्षात्परमानन्दरूपिणी ॥ कृष्णवामांससंभूतापातुकर्णद्वयंमम ॥ ६ ॥ अधरौपातुकालिन्दीचिबुकंसूर्यकन्यका ॥ यमस्वसाकन्ध
रांचहृदयंमेमहानदी ॥ ७ ॥ कृष्णप्रियापातुपृष्ठिंतटिनीमेभुजद्वयम् ॥ श्रोणीतटंचसुश्रोणीकटिंमेचारुदर्शना ॥ ८ ॥ ऊरुद्वयंतुरं
भोरुर्जानुनीत्वंघ्रिभेदिनी ॥ गुल्फौरासेश्वरीपातुपादौपापापहारिणी ॥ ९ ॥ अंतर्बहिरधश्चोर्ध्वंदिशासुविदिशासुच ॥ समंतात्पातु
जगतःपरिपूर्णतमप्रिया ॥ १० ॥ इदंश्रीयमुनायाश्चकवचंपरमाद्भुतं ॥ दशवारंपठेद्भक्त्यानिर्धनोधनवान्भवेत् ॥ ११ ॥ त्रिभि
र्मासैःपठेद्धीमानब्रह्मचारीमिताशनः ॥ सर्वराज्याधिपत्यत्वंप्राप्यतेनात्रसंशयः ॥१२॥ दशोत्तरशतंनित्यंत्रिमासावधिभक्तितः ॥
यःपठेत्प्रयतोभूत्वातस्यकिंकिंनजायते ॥ १३ ॥ यःपठेत्प्रातरुत्थायसर्वतीर्थफलंलभेत् ॥ अंतेव्रजेत्परंधामगोलोकंयोगिदुर्लभ
म् ॥ १४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखंडेश्रीसौभरिमांधातृसंवादेश्रीयमुनाकवचंनामषोडशोऽध्यायः ॥१६॥ ॥ मांधा
तोवाच ॥ यमुनायाःस्तवंदिव्यंसर्वसिद्धिकरंपरम ॥ सौभरेमुनिशार्दूलवदमांकृपयात्वरम् ॥ १ ॥ श्रीसौभरिरुवाच ॥ मार्तंडकन्य

कायास्तुस्तवंशृणुमहामते ॥ सर्वसिद्धिकरंभूमौचातुर्वर्ग्यफलप्रदम् ॥ २ ॥ कृष्णवामांससंभूतायैकृष्णायैसततंनमः ॥ नमःश्रीकृ
ष्णरूपिण्यैकृष्णेतुभ्यंनमोनमः ॥ ३ ॥ यःपापपंकांबुकलंककुत्सितःकामीकुधीःसत्सुकलिंकरोतिहि ॥ वृन्दावनंधामददातितस्मै
नदन्मिलिन्दादिकलिन्दनन्दिनी ॥ ४ ॥ कृष्णेसाक्षात्कृष्णरूपात्वमेववेगावर्तेवर्ततेमत्स्यरूपी ॥ ऊर्मावूर्मौकूर्मरूपीसदातेबिंदौबिं
दौभातिगोविन्ददेवः ॥ ५ ॥ वन्देलीलावतींत्वांसघनघननिभांकृष्णवामांससंभूतांवेगंवैवैरजाख्यंसकलजलचयंखंडयंतींबलात्स्वा
त ॥ छित्वाब्रह्मांडमारात्सुरनगरनगान्गंडशैलादिदुर्गान्भित्त्वाभूखंडमध्येतटनिधृतवतीमूर्मिमालांप्रयांतीम् ॥ ६ ॥ दिव्यंकौ
नामधेयंश्रुतमथयमुनेदंडयत्यद्रितुल्यंपापव्यूहंत्वखंडंवसतुममगिरामंडलेतुक्षणंतत् ॥ दंड्यांश्चाकार्यदंड्यान्सकृदपिवचसाखंडि
तंयद्गृहीतंभ्रातुर्मार्तंडसूनोरटतिपुरिदृढस्तेप्रचंडेतिदंडः ॥७॥ रज्जुर्वाविषयांधकूपतरणेपापाखुदर्वीकरीवेण्युष्णिक्कचविराजमूर्तिशि
रसोमालास्तिवासुन्दरी ॥ धन्यंभाग्यमतःपरंभुविनृणांयत्रादिकृद्वल्लभागोलोकेप्यतिदुर्लभातिशुभगाभात्यद्वितीयानदी ॥ ८ ॥
गोपीगोकुलगोपकेलिकलितेकालिन्दिकृष्णप्रभेत्वत्कूलेजललोलगोलविचलत्कल्लोलकोलाहलः ॥ त्वत्कांतारकुतूहलालिकुलकृ
ज्झंकारकेकाकुलःकूजत्कोकिलसंकुलोव्रजलतालंकारभृत्पातुमाम् ॥९॥ भवंतिजिह्वास्तनुरोमतुल्यागिरोयदाभूसिकताइवाशु ॥ तद
प्यलंयातिनतेगुणांतंसंतोमहांतःकिलशेषतुल्याः ॥ १० ॥ कालिन्दगिरिनन्दिनीस्तवउषस्ययंवापरःश्रुतश्चयदिपाठितोभुवितनो
तिसन्मंगलम् ॥ जनोपियदिधारयेत्किलपठेच्चयोनित्यशःसयातिपरमंपदंनिजनिकुंजलीलावृतम् ॥ ११ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहिता
यांश्रीमाधुर्यखंडेश्रीसौभरिमांधातृसंवादेश्रीयमुनास्तवोनामसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ॥ मान्धातोवाच ॥ कृष्णायाःपटलंपु
ण्यंकामदंपद्धतिंयथा ॥ वदमांमुनिशार्दूलत्वंसाक्षाज्ज्ञानशेवधिः ॥ १ ॥ सौभरिरुवाच ॥ पटलंपद्धतिंवक्ष्येयमुनायामहामते ॥
कृत्वाश्रुत्वाऽथजप्त्वावाजविन्मुक्तोभवेन्नरः ॥ २ ॥ प्रणवंपूर्वमुद्धृत्यमायाबीजंततःपरं ॥ रमाबीजंततःकृत्वाकामबीजंविधानतः ॥

॥ ३ ॥ कालिन्दीतिचतुर्थ्यंतेदेवीपदमतःपरम् ॥ नमःपश्चात्संविधार्यजपेन्मंत्रमिमंनरः ॥ ४ ॥ जप्त्वैकादशलक्षाणिमंत्रसिद्धिर्भवे
द्भुवि ॥ जनैःप्रार्थ्याश्चयेकामाःसर्वेप्राप्याःस्वतश्चते ॥ ५ ॥ विधायषोडशदलंपद्मंसिंहासनेशुभे ॥ कर्णिकायांचकालिंदींन्यसेच्छ्री
कृष्णसंयुताम् ॥ ६ ॥ जाह्नवींविरजांकृष्णांचन्द्रभागांसरस्वतीं ॥ गोमतींकौशिकींवेणींसिंधुंगोदावरींतथा ॥ ७ ॥ वेदस्मृतींवेत्र
वतींशतद्रुंसरयूंतथा ॥ पूजयेन्मानवश्रेष्ठऋषिकुल्यांककुद्मिनीम् ॥ ८ ॥ पृथक्पृथक्कृतद्दलेषुनामोच्चार्यविधानतः ॥ वृन्दावनंगो
वर्द्धनंवृन्दांचतुलसींतथा ॥ चतुर्दिक्षुविधायाशुपूजयेन्नामभिःपृथक् ॥ ९ ॥ ॐनमोभगवत्यैकलिन्दनंदिन्यैसूर्यकन्यकायैयमभ
गिन्यैश्रीकृष्णप्रियायैयूथीभूतायैस्वाहा ॥ अनेनमंत्रेणावाहनादिषोडशोपचारान्समाहितउपाहरेत् ॥ १० ॥ इत्येवंपटलंविद्धितु
भ्यंवक्ष्यामिपद्धतिं ॥ यावत्संपूर्णतांयातिपुरश्चरणमेवहि ॥ ११ ॥ तावद्भवेद्ब्रह्मचारिजपेन्मौनव्रतोद्विजः ॥ यवभोजीभूमिशायीप
त्रभुग्जितमानसः ॥ १२ ॥ कामंक्रोधंतथालोभंमोहंद्वेषंविसृज्यसः ॥ भक्त्यापरमयाराजन्वर्तमानस्तुदेशकः ॥ १३ ॥ ब्राह्मेमु
हूर्तेउत्थायध्यात्वादेवींकलिंदजाम् ॥ अरुणोदयवेलायांनद्यांस्नानंसमाचरेत् ॥१४॥ मध्याह्नेचापिसंध्यायांसंध्यावन्दनतत्परः॥
समाप्तेनियमेराजन्कालिन्दीतीरमास्थितः ॥ १५ ॥ दशलक्षंब्राह्मणानांसपुत्राणांमहात्मनाम् ॥ पूजयित्वागन्धपुष्पैर्दत्त्वाते
भ्यःसुभोजनम् ॥ १६ ॥ वस्त्रभूषणसौवर्णपात्राणिप्रस्फुरंतिच ॥ दक्षिणाश्चशुभादद्यात्ततःसिद्धिर्भवेत्खलु ॥ १७ ॥ इतितेपद्धतिः
प्रोक्तामयाराजन्महामते ॥ कुरुत्वंनियमंसर्वंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ १८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्य्यखंडेसौभरिमांधा
तृसंवादेपटलपद्धतिवर्णनंनामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥ मान्धातोवाच ॥ नाम्नांसहस्रंकृष्णायाःसर्वसिद्धिकरंपरम् ॥त्वदमां
मुनिशार्दूलत्वंसर्वज्ञोनिरामयः ॥ १ ॥ सौभरिरुवाच ॥ नाम्नांसहस्रंकालिंद्यामान्धातस्तेवदाम्यहम् ॥ सर्वसिद्धिकरंदिव्यंश्रीकृष्ण
वशकारकम् ॥ २ ॥ ॐअस्यश्रीकालिन्दीसहस्रनामस्तोत्रमंत्रस्य ॥ सौभरिऋषिः ॥ श्रीयमुनादेवता ॥ अनुष्टुप्छंदः ॥ माया

बीजमितिकीलकम् ॥ रमाबीजमितिशक्तिः ॥ श्रीकलिंदनन्दिनीप्रसादसिद्ध्यर्थेंजपेविनियोगः ॥ अथध्यानम् ॥ श्यामामंभोजने
त्रांसघनघनरुचिंरत्नमंजीरकूजत्कांचीकेयूरयुक्तांकनकमणिमयेबिभ्रतींकुंडलेद्वे ॥ भ्राजच्छ्रीनीलवस्त्रस्फुरदजलचलद्धारभारांमनो
ज्ञांध्यायेन्मार्तंडपुत्रींतनुकिरणचयोद्दीप्तदीपाभिरामाम् ॥ ३ ॥ इतिध्यानम् ॥ ॐकालिन्दीयमुनाकृष्णाकृष्णरूपासनातनी ॥ कृ
ष्णवामांगसंभूतापरमानन्दरूपिणी ॥ ४ ॥ गोलोकवासिनीश्यामावृन्दावनविनोदिनी ॥ राधासखीरासलीलारासमंडलमंडनी ॥
॥ ५ ॥ निकुंजमाधवीवल्लीरंगवल्लीमनोहरा ॥ श्रीरासमंडलीभूतायूथीभूताहरिप्रिया ॥ ६ ॥ गोलोकतटिनीदिव्यानिकुंजतलवा
सिनी ॥ दीर्घोर्मिवेगगंभीरापुष्पपल्लववाहिनी ॥ ७ ॥ घनश्यामामेघमालाबलाकापद्ममालिनी ॥ परिपूर्णतमापूर्णापूर्णब्रह्मप्रिया
परा ॥ ८ ॥ महावेगवतीसाक्षान्निकुंजद्वारनिर्गता ॥ महानदीमंदगतिर्विरजावेगभेदिनी ॥ ९ ॥ अनेकब्रह्मांडगताब्रह्मद्रवसमाकु
ला ॥ गंगामिश्रानिर्जलाभानिर्मलासरितांवरा ॥ १० ॥ रत्नबद्धोभयतटीहंसपद्मादिसंकुला ॥ नदीनिर्मलपानीयासर्वब्रह्मांड
पावनी ॥ ११ ॥ वैकुंठपरिखीभूतापरिखापापहारिणी ॥ ब्रह्मलोकगताब्राह्मीस्वर्गास्वर्गनिवासिनी ॥ १२ ॥ उल्लसन्तीप्रोत्पतं
तीमेरुमालामहोज्ज्वला ॥ श्रीगंगांभःशिखरिणीगंडशैलविभेदिनी ॥ १३ ॥ देशान्पुनन्तीगच्छन्तीवहंतीभूमिमध्यगा ॥ मा
र्तण्डतनुजापुण्याकालिन्दगिरिनन्दिनी ॥ १४ ॥ यमस्वसामन्दहासासुद्विजारचिताम्बरा ॥ नीलांबरापद्ममुखीचरंतीचारु
दर्शना ॥ १५ ॥ रंभोरुःपद्मनयनामाधवीप्रमदोत्तमा ॥ तपश्चरंतीसुश्रोणीकूजन्नूपुरमेखला ॥ १६ ॥ जलस्थिताश्यामलांगी
खांडवाभाविहारिणी ॥ गांडीविभाषिणीवन्याश्रीकृष्णंवरमिच्छती ॥ १७ ॥ द्वारकागमनाराज्ञीपट्टराज्ञीपरंगता ॥ महाराज्ञीर
त्नभूषागोमतीतीरचारिणी ॥ १८ ॥ स्वकीयाचसुखास्वार्थास्वभक्तकार्यसाधिनी ॥ नवलांगाबलामुग्धावरांगावामलोचना ॥
॥ १९ ॥ अज्ञातयौवनादीनाप्रभाकान्तिर्द्युतिश्छविः ॥ सुशोभापरमाकीर्तिःकुशलाज्ञातयौवना ॥ २० ॥ नवोढामध्यगामध्याप्रौढिः

प्रौढाप्रगल्भका ॥ धीराऽधीराधैर्यधराज्येष्ठाश्रेष्ठाकुलांगना ॥ २१ ॥ क्षणप्रभाचंचलार्चाविद्युत्सौदामिनीतडित् ॥ स्वाधीनप
तिकालक्ष्मीःपुष्टास्वाधीनभर्तृका ॥ २२ ॥ कलहांतरिताभीरुरिच्छाप्रोत्कंठिताकुला ॥ कशिपुस्थादिव्यशय्यागोविंदहृतमानसा ॥
॥ २३ ॥ खंडिताखण्डशोभाढ्याविप्रलब्धाभिसारिका ॥ विरहार्ताविरहिणीनारीप्रोषितभर्तृका ॥ २४ ॥ मानिनीमानदाप्राज्ञाम
न्दारवनवासिनी ॥ झंकारिणीझणत्कारीरणन्मंजीरनूपुरा ॥ २५ ॥ मेखलामेखलाकांचीकांचनीकंचनामयी ॥ कंचुकीकंचुकमणिः
श्रीकण्ठाढ्यामहामणिः ॥ २६ ॥ श्रीहारिणीपद्महारामुक्तामुक्ताफलार्चिता ॥ रत्नकंकणकेयूरास्फुरदंगुलिभूषणा ॥ २७ ॥ दर्प
णादर्पणीभूतादुष्टदर्पविनाशिनी ॥ कंबुग्रीवाकंबुधराग्रैवेयकविराजिता ॥ २८ ॥ ताटंकिनीदंतधराहेमकुंडलमण्डिता ॥ शिखाभू
षाभालपुष्पानासामौक्तिकशोभिता ॥ २९ ॥ मणिभूमिगतादेवीरैवताद्रिविहारिणी ॥ वृन्दावनगतावृन्दावृन्दारण्यनिवासिनी ॥
॥ ३० ॥ वृन्दावनलतामाध्वीवृन्दारण्यविभूषणा ॥ सौंदर्यलहरीलक्ष्मीर्मथुरातीर्थवासिनी ॥ ३१ ॥ विश्रांतवासिनीकाम्यारम्या
गोकुलवासिनी ॥ रमणस्थलशोभाढ्यामहावनमहानदी ॥ ३२ ॥ प्रणताप्रोन्नतापुष्टाभारतीभरतार्चिता ॥ तीर्थराजगतिर्गोत्रागं
गासागरसंगमा ॥ ३३ ॥ सप्ताब्धिभेदिनीलोलासप्तद्वीपगताबलात् ॥ लुठंतीशैलंभिद्यंतीस्फुरंतीवेगवत्तरा ॥ ३४ ॥ कांचनीकां
चनीभूमिःकांचनीभूमिभाविता ॥ लोकदृष्टिर्लोकलीलालोकालोकाचलार्चिता ॥ ३५ ॥ शैलोद्गतास्वर्गगतास्वर्गार्चास्वर्गपूजिता ॥
वृन्दावनीवनाध्यक्षारक्षाकक्षातटीपटी ॥ ३६ ॥ असिकुण्डगताकच्छास्वच्छन्दोच्छलितादिजा ॥ कुहरस्थारयप्रस्थाप्रस्थाशां
तेतरातुरा ॥ ३७ ॥ अंबुच्छटासीकराभादर्दुरादार्दुरीधरा ॥ पापांकुशापापसिंहीपापद्रुमकुठारिणी ॥ ३८ ॥ पुण्यसंघापुण्यकी
र्तिःपुण्यदापुण्यवर्द्धिनी ॥ मधोर्वननदीमुख्यातुलातालवनस्थिता ॥ ३९ ॥ कुमुद्वननदीकुब्जाकुमुदांभोजवर्द्धिनी ॥ प्लवरूपावेग
वतीसिंहसर्पादिवाहिनी ॥ ४० ॥ बहुलीबहुदाबह्वीबहुलावनवन्दिता ॥ राधाकुण्डकलाराध्याकृष्णकुण्डजलाश्रिता ॥ ४१ ॥

ग. सं. ललिताकुण्डगाघंटाविशाखाकुण्डमंडिता ॥ गोविन्दकुण्डनिलयागोपकुण्डतरंगिणी ॥ ४२ ॥ श्रीगंगामानसीगंगाकुसुमाबरभा मा. ४
विनी ॥ गोवर्धिनीगोधनाढ्यामयूरीवरवर्णिनी ॥ ४३ ॥ सारसीनीलकंठाभाकूजत्कोकिलपोतकी ॥ गिरिराजप्रसूर्भूरिरातपत्रात
॥१४॥ पत्रिणी ॥ ४४ ॥ गोवर्द्धनांकागोदंतीदिव्यौषधिनिधिःस्मृतिः ॥ पारदीपारदमयीनारदीशारदीभृतिः ॥ ४५ ॥ श्रीकृष्णचरणांक अ. १९
स्थाकामाकामवनार्चिता ॥ कामाटवीनन्दिनीचनन्दग्राममहीधरा ॥ ४६ ॥ बृहत्सानुद्युतिःप्रोतानन्दीश्वरसमन्विता ॥ काकली
कोकिलमयीभांडीरकुशकौशला ॥ ४७ ॥ लोहार्गलप्रदाकाराकाश्मीरवसनावृता ॥ बर्हिषदीशोणपुरीशूरक्षेत्रपुराधिका ॥ ४८ ॥
नानाभरणशोभाढ्यानानावर्णसमन्विता ॥ नानानारीकदंबाढ्यारंगारंगमहीरुहा ॥ ४९ ॥ नानालोकगतावर्चिर्नानाजलसमन्वि
ता ॥ स्त्रीरत्नंरत्ननिलयाललनारत्नरंजिनी ॥ ५० ॥ रंगिणीरंगभूमाढ्यारंगारंगमहीरुहा ॥ राजविद्याराजगुह्याजगत्कीर्तिर्घना
वना ॥ ५१ ॥ विलोलघंटाकृष्णांगाकृष्णदेहसमुद्भवा ॥ नीलपंकजवर्णाभानीलपंकजहारिणी ॥ ५२ ॥ नीलाभानीलपद्माढ्या
नीलांभोरुहवासिनी ॥ नागवल्लीनागपुरीनागवल्लीदलार्चिता ॥ ५३ ॥ तांबूलचर्चिताचर्चामकरन्दमनोहरा ॥ सकेसराकेसरिणी
केशपाशाभिशोभिता ॥ ५४ ॥ कज्जलाभाकज्जलाक्ताकज्जलीकलितांजना ॥ अलक्तचरणाताम्रालीलाताम्रीकृतांबरा ॥५५॥ सि
न्दूरितालिप्तवाणीसुश्रीःश्रीखंडमंडिता ॥ पाटीरपंकवसनाजटामांसीरुगम्बरा ॥ ५६ ॥ आगर्य्यगुरुगन्धाक्तातगराश्रितमारुता ॥
सुगन्धितैलरुचिराकुंतलालिःसकुंतला ॥ ५७ ॥ शकुंतलाऽपांसुलाचपातिव्रत्यपरायणा ॥ सूर्य्यप्रभासूर्य्यकन्यासूर्य्यदेहसमुद्भ
वा ॥ ५८ ॥ कोटिसूर्य्यप्रतीकाशासूर्य्यजासूर्यनंदिनी ॥ संज्ञासंज्ञासुतास्वेच्छासंज्ञामोदप्रदायिनी ॥ ५९ ॥ संज्ञापुत्रीस्फुरच्छा ॥१४॥
यातपतीतापकारिणी ॥ सावर्ण्यानुभवावेदीवडवासौख्यदायिनी ॥ ६० ॥ शनैश्चरानुजाकीलाचन्द्रवंशविवर्द्धिनी ॥ चन्द्रवंशवधू
श्चन्द्राचंद्रावलिसहायिनी ॥ ६१ ॥ चन्द्रावतीचन्द्रलेखाचन्द्रकांतानुगांशुका ॥ भैरवीपिंगलाशंकीलीलावत्यागरीमयी ॥ ६२ ॥

धनश्रीर्देवगान्धारिस्वर्मणिर्गुणवर्द्धिनी ॥ व्रजमल्लार्यंधकारीविचित्राजयकारिणी ॥ ६३ ॥ गान्धारीमंजरीटोडीगुर्ज्जर्य्यासावरीज
या ॥ कर्णाटीरागिणीगौरीवैराटीगौरवाटिका ॥ ६४ ॥ चतुश्चन्द्राकलाहेरीतैलंगीविजयावती ॥ तालीतलस्वरागानाक्रियामात्र
प्रकाशिनी ॥ ६५ ॥ वैशाखीचाचलाचारुर्माचारीघूघटीघटा ॥ वैरागरीसोरटीशाकेदारीजलधारिका ॥ ६६ ॥ कामाकरश्रीकल्या
णीगौडकल्याणमिश्रिता ॥ रामसंजीविनीहेलामन्दारीकामरूपिणी ॥ ६७ ॥ सारंगीमारुतीहोढासागरीकामवादिनी ॥ वैभासी
मंगलाचान्द्रीरासमंडलमंडना ॥ ६८ ॥ कामधेनुःकामलताकामदाकमनीयका ॥ कल्पवृक्षस्थलीस्थूलाक्षुधासौधनिवासिनी ॥
॥ ६९ ॥ गोलोकवासिनीसुभ्रूर्यष्टिभृद्वारपालिका ॥ शृंगारप्रकराशृंगास्वच्छाशय्योपकारिका ॥ ७० ॥ पार्षदासुसखीसेव्याश्रीवृ
न्दावनपालिका ॥ निकुंजभृत्कुंजपुंजागुंजाभरणभूषिता ॥ ७१ ॥ निकुंजवासिनीप्रौष्यागोवर्द्धनतटीभवा ॥ विशाखाललितारामा
नीरुजामधुमाधवी ॥ ७२ ॥ एकानैकसखीशुक्लासखीमध्यामहामनाः ॥ श्रुतिरूपाऋषिरूपामैथिलाःकौशलाःस्त्रियः ॥ ७३ ॥
अयोध्यापुरवासिन्योयज्ञसीताःपुलिंदकाः ॥ रमावैकुंठवासिन्यःश्वेतद्वीपसखीजनाः ॥ ७४ ॥ ऊर्ध्ववैकुंठवासिन्योदिव्याजितप
दाश्रिताः ॥ श्रीलोकाचलवासिन्यःश्रीसख्यःसागरोद्भवाः ॥ ७५ ॥ दिव्याअदिव्यादिव्यांगाव्याप्तास्त्रिगुणवृत्तयः ॥ भूमिगो
प्योदेवनार्योलताऔषधिवीरुधः ॥ ७६ ॥ जालंधर्य्यःसिन्धुसुताःपृथुबर्हिष्मतीभवाः ॥ दिव्यांबराअप्सरसःसौतलानागकन्य
काः ॥ ७७ ॥ परंधामपरंब्रह्मपौरुषाप्रकृतिःपरा ॥ तटस्थागुणभूर्गीतागुणागुणमयीगुणा ॥ ७८ ॥ चिद्घनासदसन्मालादृष्टिर्दृ
श्यागुणाकरी ॥ महत्तत्त्वमहंकारोमनोबुद्धिःप्रचेतना ॥ ७९ ॥ चेतोवृत्तिःस्वांतरात्माचतुर्थाचतुराक्षरा ॥ चतुर्व्यूहश्चतुर्मूर्तिर्व्योम
वायुरदोजलम् ॥ ८० ॥ महीशब्दोरसोगन्धःस्पर्शोरूपमनेकधा ॥ कर्मेंद्रियंकर्ममयीज्ञानंज्ञानेंद्रियंद्विधा ॥ ८१ ॥ त्रिधाधिभूतम
ध्यात्ममधिदैवमधिस्थितम् ॥ ज्ञानशक्तिःक्रियाशक्तिःसर्वदेवाधिदेवता ॥ ८२ ॥ तत्त्वसंघाविराण्मूर्तिर्धारणाधारणामयी ॥ श्रुतिः

 स्मृतिर्वेदमूर्तिः संहितागर्गसंहिता ॥ ८३ ॥ पाराशरीसैवसृष्टिःपारहंसीविधातृका ॥ याज्ञवल्कीभागवतीश्रीमद्भागवतार्चिता ॥
॥ ८४ ॥ रामायणमयीरम्यापुराणपुरुषप्रिया ॥ पुराणमूर्तिःपुण्यांगाशास्त्रमूर्तिर्महोन्नता ॥ ८५ ॥ मनीषाधिषणाबुद्धिर्वाणीधीःशे
 मुषीमतिः ॥ गायत्रीवेदसावित्रीब्राह्मणीब्रह्मलक्षणा ॥ ८६ ॥ दुर्गापर्णासतीसत्यापार्वतीचंडिकांबिका ॥ आर्यादाक्षायणीदाक्षी
दक्षयज्ञविघातिनी ॥ ८७ ॥ पुलोमजाशचीन्द्राणीदेवीदेववरार्पिता ॥ वायुनाधारिणीधन्याबायवीवायुवेगगा ॥ ८८ ॥ यमानु
जासंयमनीसंज्ञाच्छायास्फुरद्द्युतिः ॥ रत्नदेवीरत्नवृन्दातारातरणिमण्डला ॥ ८९ ॥ रुचिःशान्तिःक्षमाशोभादयादक्षाद्युतिस्त्रपा ॥
तलतुष्टिर्विभापुष्टिःसन्तुष्टिःपुष्टभावना ॥ ९० ॥ चतुर्भुजाचारुनेत्राद्विभुजाष्टभुजाबला ॥ शंखहस्तापद्महस्ताचक्रहस्तागदाधरा॥
॥ ९१ ॥ निषंगधारिणीचर्मखड्गपाणिर्धनुर्द्धरा ॥ धनुष्टंकारणीयोर्द्धादैत्योद्भटविनाशिनी ॥ ९२ ॥ रथस्थागरुडारूढाश्रीकृष्णहृ
दयस्थिता ॥ वंशीधराकृष्णवेषास्त्रग्विणीवनमालिनी ॥ ९३ ॥ किरीटधारिणीयानामन्दमन्दगतिर्गतिः ॥ चन्द्रकोटिप्रतीकाशा
तन्वीकोमलविग्रहा ॥ ९४ ॥ भैष्मीभीष्मसुताभीमारुक्मिणीरुक्मरूपिणी ॥ सत्यभामाजांबवतीसत्याभद्रासुदक्षिणा ॥ ९५ ॥
मित्रविन्दासखीवृन्दावृन्दारण्यध्वजोर्ध्वगा ॥ शृंगारकारिणीशृंगाशृंगभूःशृंगदाखगा ॥ ९६ ॥ तितिक्षेक्षास्मृतिःस्पर्धास्पृहाश्रद्धा
स्वनिर्वृतिः ॥ ईशातृष्णाभिदाप्रीतिर्हिंसायांचाक्षमाकृषिः ॥ ९७ ॥ आशानिद्रायोगनिद्रायोगिनीयोगदायुगा ॥ निष्ठाप्रतिष्ठाश
मितिःसत्त्वप्रकृतिरुत्तमा ॥ ९८ ॥ तमःप्रकृतिदुर्मर्षीरजःप्रकृतिराननतिः ॥ क्रियाऽक्रियाकृतिर्ग्लानिःसात्त्विक्याध्यात्मिकीवृषा ॥
॥९९॥ सेवाशिखामणिर्वृद्धिराहूतिःपिंगलोद्भवा ॥ नागभाषानागभूषानागरीनगरीनगा ॥१००॥नौर्नौकाभवनौर्भाव्याभवसागरसे
तुका ॥ मनोमयीदारुमयीसैकतीसिकतामयी ॥ १ ॥ लेख्यालेप्यामणिमयीप्रतिहेमविनिर्मिता ॥ शैलीशैलभवाशीलाशीकराभा
चलाचला ॥ २ ॥ अस्थितास्वथितातूलीवैदिकीतांत्रिकीविधिः ॥ संध्यासंध्याभ्रवसनावेदसंधिःसुधामयी ॥ ३ ॥ सायंतनीशि

खावेध्यासूक्ष्माजीवकलाकृतिः ॥ आत्मभूताभाविताऽण्वीप्रह्वीकमलकर्णिका ॥ ४ ॥ नीराजनीमहाविद्याकंदलीकार्यसाधनी ॥
पूजाप्रतिष्ठाविपुलापुनंतीपारलौकिकी ॥ ५ ॥ शुक्लशुक्तिर्मौक्तिकाचप्रतीतिःपरमेश्वरी ॥ विराजोष्णिक्विराट्वेणीवेणुकावेणुनादि
नी ॥ ६ ॥ आवर्तिनीवार्तिकदावार्त्तावृत्तिर्विमानगा ॥ रासाढ्यारासिनीरासीरासमण्डलमंडली ॥ ७ ॥ गोपगोपीश्वरीगोपीगोपी
गोपालवन्दिता ॥ गोचारिणीगोपनदीगोपानन्दप्रदायिनी ॥ ८ ॥ पशव्यदागोपसेव्याकोटिशोगोगणावृता ॥ गोपानुगागोपवती
गोविन्दपदपादुका ॥ ९ ॥ वृषभानुसुताराधाश्रीकृष्णवशकारिणी ॥ कृष्णप्राणाधिकाशश्वद्रसिकारसिकेश्वरी ॥ ११० ॥ अवटो
दाताम्रपर्णीकृतमालाविहायसी ॥ कृष्णावेणीभीमरथीतापीरेवामहापगा ॥ ११ ॥ वैयासकीचकावेरीतुंगभद्रासरस्वती ॥ चन्द्रभा
गावेत्रवतीऋषिकुल्याककुद्मिनी ॥ १२ ॥ गौतमीकौशिकीसिन्धुर्बाणगंगातिसिद्धिता ॥ गोदावरीरत्नमालागंगामन्दाकिनीबला ॥
॥ १३ ॥ स्वर्णदीजाह्नवीवेलावैष्णवीमंगलालया ॥ बालाविष्णुपदीप्रोक्तासिन्धुसागरसंगता ॥ १४ ॥ गंगासागरशोभाढ्यासा
मुद्रीरत्नदाधुनी ॥ भागीरथीस्वर्धुनीभूःश्रीवामनपदच्युता ॥१५॥ लक्ष्मीरमारामणीयाभार्गवीविष्णुवल्लभा ॥ सीताऽर्चिर्जानकी
माताकलंकरहिताकला ॥ १६ ॥ कृष्णपादाब्जसंभूतासर्वात्रिपथगामिनी ॥ धराविश्वंभराऽनन्ताभूमिर्धात्रीक्षमामयी ॥ १७ ॥
स्थिताधरित्रीधरणीउर्वीशेषफणस्थिता ॥ अयोध्याराघवपुरीकौशिकीरघुवंशजा ॥ १८ ॥ मथुरामाथुरीपंथायादवीध्रुवपूजिता ॥
मायापूर्बिल्वर्नालाद्वागंगाद्वारविनिर्गता ॥ १९ ॥ कुशावर्तमयीध्रौव्याध्रुवमण्डलमध्यगा ॥ काशीशिवपुरीशेषाविंध्यावाराणसीशि
वा ॥ १२० ॥ अवंतिकादेवपुरीप्रोज्ज्वलोज्जयिनीजिता ॥ द्वारावतीद्वारकामाकुशभूताकुशस्थली ॥ २१ ॥ महापुरीसप्तपुरीनन्दि
ग्रामस्थलस्थिता ॥ शालग्रामशिलादित्यशंभलग्राममध्यगा ॥ २२ ॥ वंशगोपालिनीक्षिप्ताहरिमन्दिरवर्तिनी ॥ बर्हिष्मतीहस्ति
पुरीशक्रप्रस्थनिवासिनी ॥ २३ ॥ दाडिमीसैंधवीजंबूःपौष्करीपुष्करप्रसूः ॥ उत्पलावर्तगमनानैमिषीनैमिषावृता ॥ २४ ॥ कुरु

ग सं. जांगलभूःकालीहैमवत्यर्बुदीबुधा ॥ शूकरक्षेत्रविदिताश्वेतवाराहधारिता ॥ २५ ॥ सर्वतीर्थमयीतीर्थातीर्थानांतीर्थकारिणी ॥ हा मा. ४
रिणीसर्वदोषाणांदायिनिसर्वसम्पदाम् ॥ २६ ॥ वर्द्धिनीतेजसांसाक्षाद्गर्भवासनिकृंतनी ॥ गोलोकधामधनिनीनिकुंजनिजमंजरी
॥१६॥ ॥२७॥ सर्वोत्तमासर्वपुण्यासर्वसौंदर्य्यशृंखला ॥ सर्वतीर्थोपरिगतासर्वतीर्थाधिदेवता ॥ २८ ॥ नाम्नांसहस्रंकालिंद्याःकीर्तिदंकाम अ. २०
दंपरम् ॥ महापापहरम्पुण्यमायुर्वर्द्धनमुत्तमम् ॥ २९ ॥ एकवारंपठेद्रात्रौचौरेभ्योनभयंभवेत् ॥ द्विवारंप्रपठेन्मार्गेदस्युभ्योनभयं
क्वचित् ॥ १३० ॥ द्वितीयांतुसमारभ्यपठेत्पूर्णावधिंद्विजः ॥ दशवारमिदंभक्त्याध्यात्वादेवींकलिंदजाम् ॥ ३१ ॥ रोगीरोगात्प्रमु
च्येतबद्धोमुच्येतबन्धनात् ॥ गुर्विणीजनयेत्पुत्रंविद्यार्थीपंडितोभवेत ॥ ३२ ॥ मोहनंस्तंभनंशश्वद्वशीकरणमेवच ॥ उच्चाटनंघातनं
चशोषणंदीपनंतथा ॥ ३३ ॥ उन्मादनंतापनंचनिधिदर्शनमेवच ॥ यद्यद्वांच्छतिचित्तेनतत्तत्प्राप्नोतिमानवः ॥३४॥ ब्राह्मणोब्रह्म
वर्चस्वीराजन्योजगतीपतिः ॥ वैश्योनिधिपतिर्भूयाच्छूद्रःश्रुत्वातुनिर्मलः ॥ ३५ ॥ पूजाकालेतुयोनित्यंपठतेभक्तिभावतः ॥ लि
प्यतेनसपापेनपद्मपत्रमिवांभसा ॥३६॥ शतवारंपठेन्नित्यंवर्षावधिमतःपरम् ॥ पटलंपद्धतिंकृत्वास्तवंचकवचंतथा ॥ ३७ ॥ सप्त
द्वीपमहीराज्यंप्राप्नुयान्नात्रसंशयः ॥ ३८ ॥निष्कारणंपठेद्यस्तुयमुनाभक्तिसंयुतः ॥ त्रैवर्ग्यमेत्यसुकृतीजीवन्मुक्तोभवेदिह ॥ ३९ ॥
निकुंजलीलाललितंमनोहरंकलिंदजाकूललताकदम्बकम् ॥ वृन्दावनोन्मत्तमिलिंदशब्दितंव्रजेत्सगोलोकमिदंपठेच्चयः ॥ १४० ॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखंडेश्रीसौभरिमांधातृसंवादेश्रीयमुनासहस्रनामकथनंनामैकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ इतिकृष्णास्तवंश्रुत्वामान्धातानृपसत्तम ॥ अयोध्यांप्रययौवीरोनत्वाश्रीसौभरिंमुनिम् ॥ १ ॥ इदंमयातेकथितं ॥१६॥
गोपीनांचरितंशुभम् ॥ महापापहरम्पुण्यंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ २ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ श्रुतंतवमुखाद्ब्रह्मन्गोपीनांवर्णनंपरम् ॥
यमुनायाश्चपंचांगंमहापातकनाशनं ॥ ३ ॥ श्रीकृष्णःसबलःसाक्षाद्गोलोकाधिपतिःप्रभुः ॥ अग्रेचकारकांलीलांललितांव्रजमंडले

॥ ४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एकदाचारयन्गाःस्वाःसबलोगोपबालकैः ॥ भाण्डीरेयमुनातीरेबाललीलांचकारह ॥ ५ ॥ विहारंकारय
न्बालैर्वाह्यवाहकलक्षणम् ॥ विजहारवनेकृष्णोदर्शयन्गाःमनोहराः ॥ ६ ॥ तत्रागतोगोपरूपीप्रलंबःकंसनोदितः ॥ नज्ञातोबालकैः
सोपिहरिणाविदितोऽभवत् ॥७॥ विहारविजयंरामंनेतुंकोपिनमन्यते ॥ उवाहतंप्रलंबोसौभाण्डीराद्यमुनातटम् ॥८॥ अवरोहणतो
दैत्योमथुरांगंतुमुद्यतः ॥ दधारघनवद्रूपंगिरीन्द्रइवदुर्गमः ॥ ९ ॥ बभौबलोदैत्यपृष्ठेसुन्दरोलोलकुण्डलः ॥ आकाशस्थःपूर्णचन्द्रः
सतडिज्जलदोयथा ॥ १० ॥ दैत्यंभयंकरंवीक्ष्यबलदेवोमहाबलः ॥ रुषाहलन्मुष्टिनातंशिरस्यद्रिंयथाऽद्रिभित् ॥ ११ ॥ विशीर्ण
मस्तकोदैत्योयथावज्रहतोगिरिः ॥ पपातभूमौसहसाचालयन्वसुधातलम् ॥ १२ ॥ तज्ज्योतिर्निर्गतंदीर्घंबलेलीनंबभूवह ॥
तदैवववृषुर्देवाःपुष्पैर्नन्दनसंभवैः ॥ १३ ॥ अभूज्जयजयारावोदिविभूमौनृपेश्वर ॥ एवंश्रीबलदेवस्यचरितंपरमाद्भुतम् ॥ १४ ॥
मयातेकथितंराजन्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ कोयंदैत्यःपूर्वकालेप्रलंबोरणदुर्मदः ॥ बलदेवस्यहस्तेनमुक्तिंप्रा
पकथंमुने ॥ १५ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ शिवस्यपूजनार्थंहियक्षराट्स्ववनेशुभे ॥ कारयामासपुष्पाणांरक्षांयक्षैरितस्ततः ॥ १६ ॥
तदप्यस्यातिजगृहुःपुष्पाणिप्रस्फुरंतिच ॥ ततःक्रुद्धोददौशापंयक्षराट्धनदोबली ॥ १७ ॥ येगृह्णंत्यस्यपुष्पाणियेचान्येसुरमा
नवाः ॥ भवितारोऽसुराःसर्वेमच्छापात्सहसाभुवि ॥ १८ ॥ हूहूसुतोऽथविजयोविचरँस्तीर्थभूमिषु ॥ वनंचैत्ररथंप्राप्तोगायन्वि
ष्णुगुणान्पथि ॥ १९ ॥ वीणापाणिरजानन्वैगन्धर्वःसुमनांसिच ॥ गृहीत्वासोऽसुरोजातोगन्धर्वत्वंविहायतत् ॥ २० ॥ तदैव
शरणंप्राप्तःकुबेरस्यमहात्मनः ॥ नत्वातत्प्रार्थनांचक्रेकृतांजलिपुटःशनैः ॥ २१ ॥ तस्मैप्रसन्नोराजेन्द्रकुबेरोपिवरंददौ ॥ त्वंवि
ष्णुभक्तःशांतात्मामाशोचंकुरुमानद ॥ २२ ॥ द्वापरांतेचतेमुक्तिर्बलदेवस्यहस्ततः ॥ भविष्यतिनसन्देहोभाण्डीरेयमुनातटे ॥
॥ २३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ हूहूसुतःसगन्धर्वःप्रलंबोभून्महासुरः ॥ कुबेरस्यवराद्राजन्परंमोक्षंजगामह ॥ २४ ॥ इतिश्रीमद्ग

र्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेप्रलंबवधोनामविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ छ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथक्री
डाप्रसक्तेषुगोपेषुसबलेषुच ॥ तृणलोभेनविविशुर्गावःसर्वामहद्वनम् ॥ १ ॥ ताआनेतुंगोपबालाःप्राप्तामुंजाटवींपराम् ॥ संभूत

स्तत्रदावाग्निःप्रलयाग्निसमोमहान् ॥२॥ गोभिर्गोपाःसमेतास्तेश्रीकृष्णंसबलंहरिम् ॥ वदन्तःपाहिपाहीतिभयार्ताःशरणंगताः ॥
॥ ३ ॥ वीक्ष्यवन्हिभयंस्वानांकृष्णोयोगेश्वरेश्वरः ॥ न्यमीलयतमाभैष्टलोचनानीत्यभाषत ॥ ४ ॥ तथाभूतेषुगोपेषुतमग्निंभय
कारकम् ॥ अपिबद्भगवान्देवोदेवानांपश्यतांनृप ॥ ५ ॥ एवंपीत्वामहावह्निंनीत्वागोपालगोगणम् ॥ प्राप्तोऽभूद्यमुनापारेशुभाशो
कवनेहरिः ॥ ६ ॥ तत्रक्षुत्पीडितागोपाःश्रीकृष्णंसबलंहरिम् ॥ कृतांजलिपुटाऊचुःक्षुधार्ताःस्मोवयंप्रभो ॥ ७ ॥ तदातान्प्रेष
यामासयज्ञऽआंगिरसेहरिः॥ तेगत्वातंयज्ञवरंनत्वोचुर्विमलंवचः ॥ ८ ॥ गोपाऊचुः ॥ गोपालबालैःसबलःसमागतोगाश्चारय
न्श्रीव्रजराजनन्दनः ॥ क्षुत्संयुतोऽस्मैसगणायभूसुराःप्रयच्छताश्वन्नमनंगमोहिने ॥ ९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ नकिंचिदूचुस्ते
सर्वेवचःश्रुत्वाद्विजानृप ॥ गोपानिराशाआगत्यइत्यूचुःसबलंहरिम् ॥ १० ॥ गोपाऊचुः ॥ त्वमस्यधीशोव्रजमंडलेबलीश्रीगो
कुलेनन्दपुरोग्रदण्डधृक् ॥ नवर्ततेदण्डमलंमधोःपुरिप्रचंडचंडांशुमहस्तवस्फुरत् ॥ ११ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ पुनस्तान्प्रेषयामा
सतत्पत्नीभ्योहरिःस्वयम् ॥ यज्ञवाटंपुनर्गत्वानत्वाविप्रप्रियास्तदा ॥ कृतांजलिपुटाऊचुर्गोपाःकृष्णप्रणोदिताः ॥ १२ ॥ गो
पाऊचुः ॥ गोपालबालैःसबलःसमागतोगाश्चारयन्श्रीव्रजराजनन्दनः ॥ क्षुत्संयुतोऽस्मैसगणायचांगनाःप्रयच्छताश्वन्नमनंग
मोहिने ॥ १३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ कृष्णंसमागतंश्रुत्वाकृष्णदर्शनलालसाः ॥ चक्रुस्तथाऽन्नंपात्रेषुनीत्वासर्वाद्विजांगनाः ॥
॥ १४ ॥ त्यक्त्वासद्योलोकलज्जांकृष्णपार्श्वसमाययुः ॥ अशोकानांवनेरम्येकृष्णातीरेमनोहरे ॥ १५ ॥ यथाश्रुतंतथा
दृष्टंश्रीहरेरूपमद्भुतम् ॥ प्राप्यानंदंगताःसर्वास्तुरीयंयोगिनोयथा ॥ १६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ धन्यायूयंदर्शनार्थमागताहे

द्विजांगनाः ॥ प्रतियातगृहाञ्छीघ्रंनिःशंकाभूमिदेवताः ॥ १७ ॥ युष्माकंतुप्रभावेणपतयोवोद्विजातयः ॥ सद्योयज्ञफलं
प्राप्ययुष्माभिःसहनिर्मलाः ॥ १८ ॥ गमिष्यंतिपरंधामगोलोकंप्रकृतेःपरम् ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथनत्वाहरिंसर्वाआज
ग्मुर्यज्ञमण्डले ॥ १९ ॥ तादृष्ट्वाब्राह्मणाःसर्वेस्वात्मानंधिक्प्रचक्रिरे ॥ दिदृक्षवस्तेश्रीकृष्णंकंसाद्भीतानचागताः ॥ २० ॥
भुक्त्वाऽन्नंसबलःकृष्णोगोपालैःसहमैथिल ॥ गाःपालयन्नाजगामवृंदारण्यंमनोहरम् ॥ २१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्य
खण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेदावाग्निमोक्षविप्रपत्नीदर्शनंनामैकविंशोऽध्यायः॥२१॥ ॥ श्रीनारदउवाच॥एकदानंदराजोसौकृत्वाचै
कादशीव्रतम् ॥ द्वादश्यांयमुनांस्नातुंगोपालैर्जलमाविशत् ॥ १ ॥ तंगृहीत्वापाशिभृत्यःपाशिलोकंजगामह ॥ तदाकोलाहलेजाते
गोपानांमैथिलेश्वर ॥ २ ॥ आश्वास्यसर्वान्भगवान्गतवान्वारुणींपुरीम् ॥ भस्मीचकारसहसापुरीदुर्गंहरिःस्वयम् ॥ ३॥ कोटि
मार्तंडसंकाशंदृष्ट्वाप्रकुपितंहरिम् ॥ नत्वाकृतांजलिःपाशीपरिक्रम्याहधर्षितः ॥ ४ ॥ वरुणउवाच ॥ नमःश्रीकृष्णचंद्रायपरिपूर्णत
मायच ॥ असंख्यब्रह्मांडभृतेगोलोकपतयेनमः ॥५॥ चतुर्व्यूहायमहसेनमस्तेसर्वतेजसे ॥ नमस्तेसर्वभावायपरस्मैब्रह्मणेनमः॥
॥ ६ ॥ केनापिमूढेनममानुगेनकृतंपरंहेलनमद्यमेव ॥ तत्क्षम्यतांभोःशरणंगतंमांपरेशभूमन्परिपाहिपाहि ॥ ७ ॥ नारदउवाच ॥
इतिप्रसन्नोभगवान्नंदंनीत्वासुजीवितम् ॥ सौख्यंप्रकाशयन्बंधून्व्रजमंडलमाययौ ॥ ८ ॥ नन्दराजमुखाच्छ्रुत्वाप्रभावंश्रीहरेस्तु
तम् ॥ गोपीगोपगणाऊचुःश्रीकृष्णंनंदनंदनं ॥ ९ ॥ यदित्वंभगवान्साक्षाल्लोकपालैःसुपूजितः ॥ दर्शयाशुपरंलोकंवैकुण्ठंतर्हिनः
प्रभो ॥ १० ॥ नीत्वासर्वांस्ततःकृष्णएत्यवैकुंठमंदिरम् ॥ दर्शयामासरूपंस्वंज्योतिर्मंडलमध्यगम् ॥ ११ ॥ सहस्रभुजसंयुक्तंकि
रीटकटकोज्ज्वलम् ॥ शंखचक्रगदापद्मवनमालाविराजितम् ॥ १२ ॥ असंख्यकोटिमार्तंडसंकाशंशेषसंस्थितम् ॥ चामरांदोल
दिव्याभंब्रह्माद्यैःपरिसेवितम् ॥ १३ ॥ तदैवतान्गोपगणान्पार्षदास्तेगदाधराः ॥ ऋजुंकृत्वानतिंधृत्वादूरेस्थाप्यप्रयत्नतः ॥

॥ १४ ॥ चकितानिवतान्वीक्ष्यप्रोचुस्तेपार्षदागिरा ॥ रेरेतूष्णींप्रभवतमावक्रत्वंवनेचराः ॥ १५ ॥ भाषणंमाप्रकुरुतनदृष्टाकिंस
भाहरेः ॥ वेदावदंतिचात्रैवसाक्षाद्देवेरथितेप्रभौ ॥ १६ ॥ इतिशिक्षांगतागोपाहर्षितामौनमास्थिताः ॥ मनस्यूचुरयंकृष्णउच्चसिंहा
सनेस्थितः ॥ १७ ॥ अस्मानाराद्धःकृत्वाऽस्माभिर्वक्तिनकर्हिचित ॥ तस्माद्व्रजाद्वरंनास्तिकोपिलोकोनसौख्यदः ॥ १८ ॥ यत्रा
नेनस्वभ्रात्रापिवार्त्तास्याद्विपरस्परम् ॥ इतिप्रवदतस्तान्वैनीत्वाश्रीभगवान्हरिः ॥ व्रजमागतवान्राजन्परिपूर्णतमःप्रभुः ॥१९॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेनन्दादिवैकुंठदर्शनंनामद्वाविंशोऽध्यायः ॥२२॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
एकदानृपगोपालाःशकटैरत्नपूरितैः ॥ वृषभानूपनन्दाद्याआजग्मुश्चांबिकावनम् ॥ १ ॥ भद्रकालींपशुपतिंपूजयित्वाविधानतः ॥
ददुर्दानंद्विजातिभ्यःसुप्तास्तत्रसरित्तटे ॥ २ ॥ तत्रैकोनिर्गतोरात्रौसर्पोनन्दंपदेऽग्रहीत ॥ कृष्णकृष्णेतिचुक्रोशनन्दोतिभयविह्वलः
॥ ३ ॥ तदोल्मुकैर्गोपबालास्तोदुराजगरंनृप ॥ पदंसोपिनतत्याजसर्पोर्थंस्वमणिंयथा ॥४॥ तताडस्वपदासर्पंभगवाँल्लोकपावनः॥
त्यक्त्वातदैवसर्पत्वंभूत्वाविद्याधरःकृती ॥ ५ ॥ नत्वाकृष्णंपरिक्रम्यकृतांजलिपुटोवदत ॥ सुदर्शनउवाच ॥ अहंसुदर्शनोना
मविद्याधरस्वरःप्रभो ॥ अष्टावक्रंमुनिंदृष्ट्वाहसितोस्मिमहाबलः ॥ ६ ॥ मह्यंशापंददौसोपित्वंसर्पोभवदुर्मते ॥ तच्छापादद्यमुक्तो
हंकृपयातवमाधव ॥ ७ ॥ त्वत्पादपद्ममकरंदरजःकणानांस्पर्शेनदिव्यपदवींसहसागतोस्मि ॥ तस्मैनमोभगवतेभुवनेश्वराययो
भूरिभारहरणायभुवोवतारः ॥ ८ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिनत्वाहरिंकृष्णंराजन्विद्याधरस्तुतः ॥ जगामवैष्णवंलोकंसर्वोपद्रव
वर्जितम ॥ ९ ॥ नंदाद्याविस्मिताःसर्वेज्ञात्वाकृष्णंपरेश्वरम् ॥ अंबिकावनतःशीघ्रमाययुर्व्रजमंडलम् ॥ १० ॥ इदंमयातेकथितं
श्रीकृष्णचरितंशुभं ॥ सर्वपापहरम्पुण्यंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ११ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ अहोश्रीकृष्णचंद्रस्यचरितंपरमाद्भु
तम् ॥ श्रुत्वामनोमेतच्छ्रोतुंसंप्राप्तेपुनरिच्छति ॥ १२ ॥ अग्रेचकारकांलीलांलीलयाव्रजमंडले ॥ हरिर्व्रजेशःपरमोवददेवर्षिस

त्तम ॥ १३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखण्डेसुदर्शनोपाख्यानंनामत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
एकदाशैलदेशेषुसबलोभगवान्हरिः ॥ कृत्वाविलापनंक्रीडांचोरपालकलक्षणाम् ॥ १ ॥ तत्रव्योमासुरोदैत्योबालान्मेषायितान्ब
हून् ॥ नीत्वानीत्वाऽद्रिदर्याँचविनिक्षिप्यपुनःपुनः ॥२॥ शिलयापिदधेद्वारंमयपुत्रोमहाबलः ॥ सत्यचोरंचतंज्ञात्वाभगवान्मधुसू
दनः ॥ ३ ॥ गृहीत्वापातयामासभुजाभ्यांभूमिमंडले ॥ ४ ॥ तदामृत्युगतोदैत्यस्तज्ज्योतिर्निर्गतंस्फुरत् ॥ दशदिक्षुभ्रमद्राजन्
श्रीकृष्णेलीनतांगतम् ॥ ५ ॥ तदाजयजयारावोदिविभूमौबभूवह ॥ पुष्पाणिववृषुर्देवाःपरमानंदसंवृताः ॥ ६ ॥ बहुलाश्वउवा
च ॥ कोऽयंपूर्वंकुशलकृद्व्योमोनामाऽथतद्वद ॥ येनकृष्णेघनश्यामेलीनोभूद्दामिनीयथा ॥ ७ ॥ नारदउवाच ॥ आसीत्काश्यांभी
मरथोराजादानपरायणः ॥ यज्ञकृन्मानदोधन्वीविष्णुभक्तिपरायणः ॥ ८ ॥ राज्येपुत्रंसन्निवेश्यजगाममलयाचलम् ॥ तपस्तत्रस
मारेभेवर्षाणांलक्षमेवहि ॥ ९ ॥ तस्याश्रमेपुलस्त्योऽसौशिष्यवृन्दैःसमागतः ॥ तंदृष्ट्वानोत्थितोमानीराजर्षिर्ननतोऽभवत् ॥१०॥
शापंददौपुलस्त्योपिदैत्योभवमहाखल ॥ ततस्तच्चरणोपांतेपतितंशरणागतम् ॥ ११ ॥ उवाचमुनिशार्दूलःपुलस्त्योदीनवत्सलः ॥
द्वापरान्तेमाथुरेचपुण्येश्रीव्रजमण्डले ॥ १२ ॥ यदुवंशपतेःसाक्षाच्छ्रीकृष्णस्यभुजौजसा ॥ ईप्सितायोगिभिर्मुक्तिर्भविष्यतिनसं
शयः ॥ १३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ सोयंभीमरथोराजामयदैत्यसुतोऽभवत् ॥ श्रीकृष्णभुजवेगेनमुक्तिंप्रापविदेहराट् ॥ १४ ॥ एक
दागोपबालेषुदैत्योऽरिष्टोमहाबलः ॥ आगतोनादयन्खंगांतटाञ्छृंगैर्विदारयन् ॥ १५ ॥ गोप्योगोपागोगणाश्चवीक्ष्यतंदुद्रुवुर्भ
यात् ॥ भगवान्दैत्यहादेवोमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ १६ ॥ गृहीत्वातंतुशृंगेषुनोदयामासमाधवः ॥ सोपितंनोदयामासश्रीकृष्णंयोज
नद्वयम् ॥ १७ ॥ पुच्छेगृहीत्वातंकृष्णोभ्रामयित्वाभुजौजसा ॥ भूपृष्ठेपोथयामासकमण्डलुमिवार्भकः ॥ १८ ॥ अरिष्टःपुनरुत्थाय
क्रोधसंरक्तलोचनः ॥ शृंगैश्वरोहितंशैलंसमुत्पाट्यमहाखलः ॥ १९ ॥ गर्जयन्घनवद्वीरःकृष्णोपरिसमाक्षिपत् ॥ कृष्णःशैलंसंगृ

हीत्वातस्योपरिसमाक्षिपत् ॥ २० ॥ शैलस्यापिप्रहारेणकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ भूमौतताडशृंगाग्रान्निर्गतंतैर्जलंभुवः ॥ २१ ॥
श्रीकृष्णस्तंचशृंगेषुगृहीत्वाभ्रामयन्मुहुः ॥ भूपृष्ठेपोथयामासवातःपद्ममिवोद्धतम् ॥ २२ ॥ तद्देववृषरूपत्वंत्यक्त्वाविप्रवपुर्धरः ॥
नत्वाश्रीकृष्णपादाब्जंप्राहगद्गदयागिरा ॥ २३ ॥ द्विजउवाच ॥ बृहस्पतेश्चशिष्योहंवरतंतुर्द्विजोत्तमः ॥ बृहस्पतिसमीपेचपठितुं
गतवानहम् ॥ २४ ॥ पादौकृत्वास्थितोऽभूवंपश्यतस्तस्यसंमुखे ॥ तदारुषाहसमुनिर्वृषवत्त्वंस्थितःपुरः ॥ २५ ॥ गुरुहेलनकृ
त्तस्मात्त्वंवृषोभवदुर्मते ॥ तेनशापाद्वृषोऽभूवंवंगदेशेषुमाधव ॥ २६ ॥ असुराणांप्रसंगेनाऽऽसुरत्वंगतवानहम् ॥ त्वत्प्रसादाद्वि
मुक्तोहंशापतोऽसुरभावतः ॥ २७ ॥ श्रीकृष्णायनमस्तुभ्यंवासुदेवायतेनमः ॥ प्रणतक्लेशनाशायगोविंदायनमोनमः ॥ २८ ॥ श्री
नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाश्रीहरिंनत्वासाक्षाच्छिष्योबृहस्पतेः ॥ द्योतयन्भुवनंराजन्विमानेनदिवंययौ ॥ २९ ॥ इदंमयातेक
थितंखण्डंमाधुर्य्यमद्भुतम् ॥ सर्वपापहरंपुण्यंकृष्णप्राप्तिकरंपरम् ॥ ३० ॥ कामदंपठतांशश्वत्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३१ ॥ इति
श्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमाधुर्यखंडे नारदबहुलाश्वसंवादे व्योमासुरारिष्टासुरवधोनामचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ॥ ॥ छ ॥

॥ इति माधुर्यखण्डं समाप्तम् ॥ ४ ॥

अथ गर्गसंहितायां पंचमं मथुराखंडं प्रारभ्यते

ग. सं श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ वसुदेवसुतंदेवंकंसचाणूरमर्दनं ॥ देवकीपरमानंदंकृष्णंवन्देजगद्गुरुम् ॥ १ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ मथुरा म. ५
यांकिंचरित्रंकृतवान्भगवान्मुने ॥ कथंजघानकंसाख्यमेतन्मेब्रूहितत्त्वतः ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ अथैकदाहंमथुरांपुरींपरांविलो
॥ १ ॥ किंतुंचागतवान्नृपेश्वर ॥ कर्तुंपरंदैत्यवधोद्यमंहरेःपरस्यसाक्षान्मनसाप्रणोदितः ॥ ३ ॥ सिंहासनेचप्रहतेपुरंदरात्सितातपत्रेचल अ. १
चारुचामरे ॥ स्थितंनृपंकंसमुरंगदुःसहंप्रोवाचमेवंशृणुतत्प्रपूजितः ॥ ४ ॥ यशोदायाःसुताजातायात्वद्धस्ताद्दिवंगता ॥ देवक्यां
कृष्णउत्पन्नोरोहिणीनंदनोबलः ॥ ५ ॥ स्वमित्रेनंदराजेचन्यस्तौपुत्रौभवद्भयात् ॥ तवारीरामकृष्णौद्वौवसुदेवेनदैत्यराट् ॥ ६ ॥
पूतनाद्याह्यरिष्टांतादैत्यायेत्वद्बलोत्कटाः ॥ याभ्यांहतावनोद्देशेतेमृत्यूतौस्मृतौकिल ॥ ७ ॥ एवमुक्तोभोजपतिःक्रोधाच्चलितवि
ग्रहः ॥ जग्राहनिशितंखड्गंशौरिंहंतुंसभातले ॥८॥ मयानिवारितःसोपिविरतृतैर्निगडैर्दृढैः ॥बद्ध्वातंभार्ययासार्द्धंकारागारंरुरोधह ॥
॥ ९ ॥ इत्युक्त्वातंमयिगतेकेशिनंदैत्यपुंगवम् ॥ रामकृष्णवधार्थायप्रेषयामासदैत्यराट् ॥१०॥ चाणूरादीन्समाहूयमहामात्रंद्वि
पस्यच ॥ कार्यभारकराँल्लोकान्प्राहेदंभोजराड्बली ॥ ११ ॥ कंसउवाच ॥ हेकूटहेतोशलकहेचाणूरमहाबल ॥ रामकृष्णौच
मेमृत्यूदर्शितौनारदेनतु ॥ १२ ॥ भवद्भिरिहसंप्राप्तौहन्येतांमल्ललीलया ॥ मल्लभूमिंचसंयुक्तांकुरुताशुशुभावहाम् ॥ १३ ॥ द्विपं
कुवलयापीडंरंगद्वारिमदोत्कटम् ॥ प्रस्थाप्यतेनहंतव्यौमहामात्रममाऽहितौ ॥ १४ ॥ चतुर्दश्यांतुकर्तव्योधनुर्यागःप्रशान्तये ॥
अमावास्यादिनेलोकामल्लयुद्धंमवेदिह ॥ १५ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वास्वजनान्कंसोऽक्रूरमाहूयसत्वरम् ॥ रहसिप्राहराजेंद्र
मंत्रमंत्रिजनप्रियम् ॥ १६ ॥ कंसउवाच ॥ भोभोदानपतेमंत्रिञ्छृणुमेपरमंवचः ॥ गच्छनंदव्रजंप्रातःकुरुकार्यंमहामते ॥ १७ ॥
आसातेतत्रमेशत्रूवसुदेवसुतौकिल ॥ दर्शितौनारदेनापिदेवदेवर्षिणाभृशम् ॥ १८ ॥ सोपायनैर्गोपगणैर्नन्दराजादिभिःसह ॥ मथु ॥ १ ॥
रादर्शनमिषाद्रथेनानयमाचिरम् ॥ १९ ॥ द्विपेनवामहामल्लैर्घातयिष्यामितौशिशू ॥ तत्पश्चान्नंदराजंचवसुदेवसहायकम् ॥ २० ॥

वृषभानुवरंपश्चान्नवनन्दोपनन्दकान् ॥ पश्चाच्छौरिंहनिष्यामिदेवकंतत्सहायकम् ॥ २१ ॥ उग्रसेनंचपितरंवृद्धंराज्यसमुत्सुकम् ॥
तत्पश्चाद्यादवान्सर्वान्हनिष्यामिनसंशयः ॥ २२ ॥ एतेदेवगणाःसर्वेजातामंत्रिन्महीतले ॥ शकुनिर्मेमहामित्रोबलीचन्द्रावती
पतिः ॥ २३ ॥ भूतसंतापनोहृष्टोवृकःशंबरएवच ॥ कालनाभोमहानाभोहरिश्मश्रुस्तथैवच ॥ २४ ॥ एतेमित्राणिमेसंतिमदर्थे
प्राणदाबलात् ॥ श्वशुरोपिजरासंधोद्विविदोमेसखास्मृतः ॥ २५ ॥ बाणासुरश्चनरकोमय्येवकृतसौहृदः ॥ एतेसर्वेमहींजित्वाब
द्धादेवान्सवासवान् ॥ २६ ॥ क्षिप्त्वामेरुगुहादुर्गेकुबेरंद्रव्यनायकम् ॥ त्रैलोक्यराज्यंतुसदाकरिष्यंतिनसंशयः ॥ २७ ॥ कवीनां
त्वंकविरिवगिरांगीष्पतिवद्भुवि ॥ एतत्कार्यंचकर्त्तव्यंत्वयादानपतेत्वरम् ॥ २८ ॥ अक्रूरउवाच ॥ त्वयाकृतोयदुपतेमनोरथमहार्ण
वः ॥ दैवेच्छयाऽयंभवतिगोष्पदंतद्विनार्णवम् ॥ २९ ॥ कंसउवाच ॥ विसृज्यदैवंकुरुतेबलिष्ठोदैवंसमाश्रित्यहिनिर्बलश्च ॥ कालात्मनो
नित्यहरिःप्रभावान्निराकुलस्तिष्ठतुकर्मयोगी ॥ ३० ॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वामंत्रिवरंसमुत्थायसभास्थलात् ॥ किंचित्प्रकुपितः
कंसःशनैरंतःपुरंययौ ॥ ३१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसं० श्रीमथुराखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेकंसमंत्रोनामप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ अथकेशीमहादैत्योहयरूपीमदोत्कटः ॥ राजन्वृन्दावनंरम्यंजगर्जघनवद्बली ॥ १ ॥ यस्यपादप्रताडेननिपेतुःशाखि
नोदृढाः ॥ पुच्छघातेनगगनेखंडंखंडंययुर्घनाः ॥ २ ॥ तंवीक्ष्यदुःसहजवंगोपगोपीगणाभृशम् ॥ भयातुरामैथिलेन्द्रश्रीकृष्णंशर
णंययुः ॥ ३ ॥ माभैष्टेत्यभयंदत्त्वाभगवान्वृजिनार्दनः ॥ कटौपीतांबरंबध्वाहंतुंदैत्यंप्रचक्रमे ॥ ४ ॥ दरिंपश्चिमपादाभ्यांसंतताड
महासुरः ॥ चालयन्पृथिवींराजन्नादयन्व्योममंडलम् ॥ ५ ॥ गृहीत्वापादयोर्दैत्यंभ्रामयित्वाभुजेनखे ॥ चिक्षेपयोजनंकृष्णोवा
तःपद्ममिवोद्धृतम् ॥ ६ ॥ पुनरागतवान्सोपिक्रोधपूरितविग्रहः ॥ पुच्छेनश्रीहरिंदेवंसंतताडव्रजांगणे ॥ ७ ॥ पुच्छेगृहीत्वातंकृ
ष्णोभ्रामयित्वाभुजौजसा ॥ योजनानांशतंराजन्चिक्षेपगगनेबलात् ॥ ८ ॥ आकाशात्पतितःसोपिकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ स

ग. सं. मुत्थायपुनर्दैत्योजगर्जघनवद्बली ॥ ९ ॥ सटाविधुन्वन्रोमाणिवालंखेचालयन्मुहुः ॥ महींविदारयन्पादैरुत्पपातहरेःपुरः॥१०॥ म. ५
तताडमुष्टिनातंवैभगवान्मधुसूदनः ॥ तस्यमुष्टिप्रहारेणमूर्च्छितोघटिकाद्वयम् ॥ ११ ॥ मस्तकेनगलोद्देशेसमुद्धृत्यहरिंहयः ॥ भू
॥ २ ॥ मंडलादुत्पपातगगनेलक्षयोजनम् ॥ १२ ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंगगनेप्रहरद्वयम् ॥ पादैर्दद्भिःसटाभिश्चपुच्छतीक्ष्णखुरैर्नृप ॥ १३ ॥ अ. ३
गृहीत्वातंहरिर्दोर्भ्यांभ्रामयित्वात्वितस्ततः ॥ आकाशात्पातयामासकमंडलुमिवार्भकः ॥ १४ ॥ भुजंप्रवेशयामासतन्मुखेभगवा
न्हरिः ॥ तस्योदरेगतोबाहुर्ववृधेरोगवद्भृशम् ॥ १५ ॥ तदातुलेंडंकृतवान्रुद्धवायुर्महासुरः ॥ खंडीभूतोदरःसद्योममारहयरूपधृ
क् ॥ १६ ॥ देहाद्विनिर्गतःसद्योमुकुटीकुंडलान्वितः ॥ दिव्यरूपधरंकृष्णंप्रांजलिःप्रणनामह ॥ १७ ॥ कुमुदउवाच ॥ शक्रस्यानु
चरोहंवैकुमुदोनाममाधव ॥ तेजस्वीरूपवान्वीरोजिष्णुच्छत्रभ्रमिंदधन् ॥ १८ ॥ वृत्रासुरवधेपूर्वंब्रह्महत्याप्रशांतये ॥ यज्ञंचका
रनाकेशोवाजिमेधंक्रतूत्तमम् ॥ १९ ॥ अश्वमेधहयंशुभ्रंश्यामकर्णंमनोजवम् ॥ तमारुरुक्षुर्दृष्टोहंचोरयित्वातलंगतः ॥ २० ॥ त
तोमरुद्गणैर्नीतंपाशबद्धंमहाखलम् ॥ शशापमांबलारातिस्त्वंरक्षोभवदुर्मते ॥ २१ ॥ हयाकृतिस्तेसंभूयाद्भूमौमन्वंतरद्वयम् ॥ त
च्छापादद्यमुक्तोहंसद्यस्त्वत्स्पर्शनात्प्रभो ॥ २२ ॥ किंकरंकुरुमांदेवत्वदंघ्रौलग्नमानसम् ॥ नमस्तुभ्यंभगवतेसर्वलोकैकसाक्षिणे ॥
॥ २३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ प्रदक्षिणीकृत्यहरिंपरेश्वरंविमानमारुह्यमहोज्ज्वलंपरं ॥ वैकुण्ठलोकंकुमुदोययौत्वरंविराजयन्मैथिल
मंडलंदिशाम् ॥ २४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेकेशिवधोनामद्वितीयोऽध्यायः॥२ ॥ ॥ श्री
नारदउवाच ॥ अक्रूरोरथमारुह्यकर्तुंकार्यंनृपस्यवै ॥ प्रहर्षितोमैथिलेन्द्रप्रययौनंदगोकुलम् ॥ १ ॥ परांभक्तिंह्युपगतःश्रीकृष्णेपुरुषो ॥ २ ॥
त्तमे ॥ एवंविचारयन्बुद्ध्यापथिगच्छन्महामतिः ॥ २ ॥ अक्रूरउवाच ॥ किंभारतेवासुकृतंकृतंमयानिष्कारणंदानमलंक्रतूत
त्तमम् ॥ तीर्थाटनंवाद्विजसेवनंशुभंयेनाद्यद्रक्ष्यामिहरिंपरेश्वरम् ॥ ३ ॥ तपःसुतप्तंकिमलंपुराकृतंसत्सेवनंभक्तियुतंमयाकृतम् ॥

येनैवमेदर्शनमद्यदुर्लभंश्रीकृष्णदेवस्यपुरोभविष्यति ॥ ४ ॥ तेषांभवोवैसफलोमहीतलेयन्नेत्रगामीभगवान्सुरेश्वरः ॥ कृत्वाऽथ
तद्दर्शनमद्यदुर्लभंसद्यःकृतार्थोभविताऽस्मिसर्वतः ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंसंचिंतयन्कृष्णंपश्यञ्छकुनमुत्तमम् ॥ संध्यायां
गोकुलंप्राप्तोरथस्थोगांदिनीसुतः ॥ ६ ॥ कृष्णपादाब्जचिह्नानियवांकुशयुतानिच ॥ तद्रागयुक्परागाणिरजांसिसददर्शको ॥७ ॥
तद्दर्शनौत्सुक्यभक्तिभावानन्दसमाकुलः ॥ रथात्समुत्पत्त्यतेषुलुठंश्चाश्रुमुमोचसः ॥ ८ ॥ येषांश्रीकृष्णदेवस्यभक्तिःस्याद्धृदिमैथि
ल ॥ तेषामाब्रह्मणःसर्वंतृणवज्जगतःसुखं ॥ ९ ॥ रथारूढस्ततोऽक्रूरःक्षणान्नन्दपुरंगतः ॥ घोषेषुसबलंकृष्णमागच्छंतंददर्शह ॥
॥ १० ॥ देवौपुराणौपुरुषौपरेशौपद्मेक्षणौश्यामलगौरवर्णौ ॥ यथेन्द्रनीलध्वजवज्रशैलौसमाश्रितौतौपथिरामकृष्णौ ॥ ११ ॥
बालार्कमौलीवसनंतडिद्युवर्षाशरन्मेघरुचंदधानौ ॥ दृष्ट्वासतूर्णंस्वरथाद्रुतोधोतयोर्नतोभक्तियुतःपपात ॥ १२ ॥ तदाननंबाष्पक
लाकुलेक्षणंरोमांचितंवीक्ष्यहरिःपरेश्वरः ॥ दोर्भ्यांसमुत्थाप्यघृणातुरोश्रुमुमोचभक्तंपरिरभ्यमाधवः ॥ १३ ॥ एवंमिलित्वासब
लश्चतंहरिःसद्यःसमानीयवरासनंददौ ॥ निवेद्यगांचातिथयेसुभोजनंरसावृतंप्रेमयुतोह्युपाहरत ॥ १४ ॥ तमाहनंदःपरिरभ्यदो
र्भ्यांमहोकथंजीवसिकंसराज्ये ॥ गतत्रपोयोनिजघानबालान्स्वसुःकथंसोन्यजनेषुमोही ॥ १५ ॥ गृहंगतेनंदवरेहरिस्तंप्रपच्छ
सर्वंकुशलंस्वपित्रोः ॥ तथायदूनांकिलबांधवानांकंसस्यसर्वांविपरीतबुद्धिम् ॥१६॥ अक्रूरउवाच ॥ परश्वोहनिहेदेवहंतुंशौरिंसमु
द्यतः ॥ खड्गपाणिर्भोजराजोनारदेननिवारितः ॥ १७ ॥ दुःखिताबांधवाःसर्वेयादवाभयविह्वलाः ॥ सुकुटुंबाःकंसभयाद्भूमन्देशांत
रंगताः ॥ १८ ॥ अद्यैवयादवान्हंतुंदेवाञ्जेतुंसमुद्यतः ॥ अन्यत्किमपिकोकर्तुमिच्छतेदैत्यराट्बली ॥ १९ ॥तस्माद्भवद्भ्यां
गंतव्यंकुशलंकर्तुमव्ययम् ॥ भवंतौहिविनाकार्यंकिंचिन्नस्यात्सतांप्रभू ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ अथतस्यवचःश्रुत्वासबलोभग
वान्हरिः ॥ नन्दराजमतेनाहगोपान्कार्यकरानिदम् ॥ २१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ नंदराजोपिसबलोवृद्धैर्गोपगणैरहम् ॥ नन्दान

 वोपनन्दाश्चतथाषड्वृषभानवः ॥२२॥ मथुरांतुगमिष्यंतिसर्वेप्रातःसमुत्थिताः ॥ सर्वेतुगोरसंतस्माद्दधिदुग्धघृतादिकम् ॥२३॥
गृहीत्वैकत्रकर्तव्यंसोपायनमतःपरम् ॥ रथांश्वशकटैःसार्द्धंसमर्थान्कुरुताशुवै ॥ २४ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाकार्यकरागोपाः
 सर्वेगृहेगृहे ॥ शृण्वंतीनांगोपिकानामूचुःसर्वंयथोदितम् ॥ २५ ॥ तच्छ्रुत्वोद्विग्नहृदयागोप्योविरहविह्वलाः ॥ परस्परंवाक्यमू
चुःसर्वास्ताहिगृहेगृहे ॥ २६ ॥ प्रस्थानस्यचवार्तेयंश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ वृषभानुवरस्यापिगृहेप्राप्तानृपेश्वर ॥ २७ ॥ ग
मिष्यतोभर्तुरतीवदुःखिताश्रुत्वाऽथवार्तांसदसिह्यकस्मात् ॥ संप्रापमूर्च्छांवृषभानुनन्दिनीरंभेवभूमौपतितामरुद्धता ॥ २८ ॥
काश्चित्परिम्लानमुखश्रियोभवन्प्रकंकणीभूतकरांगुलीयकाः ॥ सद्यःश्लथद्भूषणकेशबंधनाश्चित्रार्पितारंभइवावतस्थिरे ॥ २९॥
श्रीकृष्ण गोविंद हरे मुरारे काश्चिद्वदन्त्यः स्वगृहेऽतिविह्वलाः ॥ विसृज्यकर्माणिगृहस्यसर्वतो योगीवचानन्दगतानृपेश्वर ॥
॥ ३० ॥ काश्चित्समर्थास्तुपरस्परंवचःसमेत्यराजन्युगपत्सखीजनम् ॥ ऊचुःस्खलद्गद्गदकंठवाचःस्वतःस्त्रवद्बाष्पकलावहद्दृशः ॥
॥ ३१ ॥ गोप्यऊचुः ॥ अहोतिनिर्मोहिजनस्यचित्रंपरंचरित्रंगदितुंनयोग्यम् ॥ मुखेनचान्यंहृदिभाव्यमन्यद्देवोनजानातिकुतोमनु
ष्यः ॥ ३२ ॥ रासेपियद्यद्वदितंतुतत्तद्विहायगंतुंसमवस्थितोऽयम् ॥ गतेपुरींप्राणपतावहोऽस्मिन्किंकिंनकष्टंबतनोभविष्यत् ॥३३॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमथुराखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेऽक्रूरगमनंनामतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ राजन्नेवंव
दंतीनांगोपीनांविरहंपरम् ॥ विज्ञायभगवान्देवःशीघ्रंतासांगृहान्ययौ ॥ १ ॥ यावंत्योयोषितोराजंस्तावद्रूपधरोहरिः ॥ स्वयंसंबो
धयामासवाग्भिःसर्वाःपृथक्पृथक् ॥ २ ॥ श्रीराधामंदिरंगत्वाद्दृष्ट्वाराधांचमूर्च्छिताम् ॥ रहःस्थितांसखीसंघेननादमुरलीकलम् ॥
॥ ३ ॥ श्रुत्वावंशीध्वनिंराधासहसोत्थायचातुरा ॥ नेत्रउन्मील्यदद्दृशेश्रीगोविंदंसमागतम् ॥ ४ ॥ पद्मिनीवगतानन्दंपद्मिनीपद्मि
नीपतिम् ॥ वीक्ष्योत्थायागतातस्मैसादरेणासनंददौ ॥५॥अश्रुपूर्णमुखींदीनांराधांकमललोचनाम् ॥ शोचंतींभगवानाहमेघगंभीर

यागिरा ॥ ६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ विमनास्त्वंकथंभद्रेमाशोचंकुरुराधिके ॥ अथवागंतुकाममंमांश्रुत्वासिविरहातुरा॥७॥भुवोभार
वतारायकंसादीनांवधायच ॥ ब्रह्मणाप्रार्थितःसाक्षाज्जातोहंवैत्वयासह ॥ ८ ॥ मथुरांहिगमिष्यामिहरिष्यामिभुवोभरम् ॥ शीघ्र
मत्रागमिष्यामिकरिष्यामिशुभंतव ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तवंतंजगदीश्वरंहरिंराधापतिंप्राहवियोगविह्वला ॥ दावाग्निना
दावलतेवमूर्छितासुकंपरोमांचितभावसंवृता ॥ १० ॥ राधोवाच ॥ भुवोभरंहर्तुमलंपुरींव्रजकृतंपरंमेशपथंशृणुत्वतः ॥ गतेत्वयि
प्राणपतेचविग्रहंकदाचिदत्रैवनधारयाम्यहं ॥ ११ ॥ यदात्थमेत्वंशपथंनमन्यसेद्वितीयवारंप्रददामिवाक्पथम् ॥ प्राणोधरेगंतुम
तीवविह्वलःकर्पूरधूलेःकणवद्गमिष्यति ॥ १२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वचनंवैस्वनिगमंदूरीकर्तुंक्षमोऽस्म्यहम् ॥ भक्तानांवचनंराधे
दूरीकर्तुंनचक्षमः ॥ १३ ॥ श्रीदामशापात्पूर्वस्माद्भोलोकेकलहान्मम ॥ शतवर्षेतेवियोगोभविष्यतिनसंशयः ॥ १४ ॥ माशोचंकु
रुकल्याणिवरंमेस्मरराधिके ॥ मासंमासंवियोगेतेदर्शनंमेभविष्यति ॥ १५ ॥ राधोवाच ॥ मासंप्रतिवियोगेमेदातुंस्वंदर्शनंहरे ॥
चेन्नागमिष्यसितदाऽसूंदुःखात्संत्यजाम्यहम् ॥१६॥लोकाभिरामजनभूषणविश्वदीपकंदर्पमोहनजगद्वृजिनार्तिहारिन् ॥ आनन्द
कन्दयदुनन्दननन्दसूनोअद्यागमस्यशपथंकुरुमेपुरस्त्वम् ॥१७॥ श्रीभगवानुवाच ॥ रंभोरुमासंप्रतितेवियोगेचेन्नागमिष्येशपथंग
वांमे ॥ निःसंशयंनिष्कपटंवचस्त्वमवेहिराधेकथितंमयायत् ॥ १८ ॥ योमित्रतांनिष्कपटंकरोतिनिष्कारणोधन्यतमःसएव ॥ वि
धायमैत्रींकपटंविदध्यात्तंलंपटंहेतुपटंनटंधिक् ॥ १९ ॥ कर्मेन्द्रियाणीहयथारसादींस्तथासकामामुनयःसुखंयत् ॥ मनाक्नजानं
तिहिनैरपेक्षंगूढंपरंनिर्गुणलक्षणंतत् ॥ २० ॥ जानंतिसंतःसमदर्शिनोयेदांतामहांतःकिलनैरपेक्षाः ॥ तेनैरपेक्ष्यंपरमंसुखंमेज्ञानें
द्रियादीनियथारसादीन् ॥ २१ ॥ सर्वेहिभावंमनसःपरस्परंनह्येकतोभामिनिजायतेततः ॥ प्रेम्णैवकर्तव्यमतोमयिस्वतःप्रेम्णास
मानंभुविनास्तिकिंचित ॥ २२ ॥ यथाहिभांडीरवटेमनोरथोबभूवराधेहितथाभविष्यति ॥ अहेतुकंप्रेमचसद्भिराश्रितंतच्चापि

ग. सं. संतः किलनिर्गुणंविदुः ॥ २३ ॥ येराधिकायांत्वयिकेशवेमयिभेदंनकुर्वंतिहिदुग्धशौक्ल्यवत् ॥ तएवमेब्रह्मपदंप्रयांतितदहैतुक म. ५
स्फूर्जितभक्तिलक्षणाः ॥ २४ ॥ येराधिकायांत्वयिकेशवेमयिपश्यंतिभेदंकुधियोनराभुवि ॥ तेकालसूत्रंप्रपतंतिदुःखितारंभोरुयाव
॥ ४ ॥ त्किलचंद्रभास्करौ ॥ २५ ॥ नारदउवाच ॥ एवमाश्वास्यतांराधांसर्वगोपीगणंतथा ॥ आययौनंदभवनंभगवान्नयकोविदः ॥ अ. ५
॥ २६ ॥ अथसूर्योदयेजातेनंदाद्याःशकटैर्बलिम् ॥ नीत्वारथान्समारुह्यसर्वेश्रीमिथुरांययुः ॥ २७ ॥ आरुह्यरामकृष्णाभ्यांस्वरं
थंगांदिनीसुतः ॥ प्रयाणमकरोद्राजन्मथुरांद्रष्टुमुद्यतः॥ २८॥कोटिशःकोटिशोगोप्योमार्गेमार्गेसमास्थिताः॥पश्यंत्यस्तन्निर्गमनंक्रो
धाद्यामोहविह्वलाः ॥ २९ ॥ क्रूरक्रूरेतिचाक्रूरंवदन्त्यःपरुषंवचः ॥ रुरुधुःसर्वतोयानंयथार्कंसरथंघनाः ॥ ३० ॥ अक्रूरस्यरथंरा
जन्निजघ्नुर्यष्टिभिर्भृशम् ॥ अश्वांस्तथासारथिंचभगवद्विरहातुराः ॥ ३१ ॥ अश्वास्तत्रसमुत्पेतुस्ताडितास्तइतस्ततः ॥ गोपीद्वयं
गुलिघातेनसारथिःपतितोरथात् ॥ ३२ ॥ विहायलज्जांलोकस्यसमाकृष्यरथाद्बलात् ॥ कंकणैस्तेडुरक्रूरंपश्यतोःकृष्णरामयोः ॥
॥ ३३ ॥ गोपीयूथबलंदृष्ट्वासबलोभगवान्हरिः ॥ गोपीःसंबोधयामासरक्षित्वागांदिनीसुतम् ॥ ३४ ॥ संध्यायामागमिष्यामिमा
शोचंकुरुतांगनाः ॥ पश्यतश्चास्यमद्वास्यंमाकुर्यास्तद्व्रजौकसः ॥ ३५ ॥ इत्येवमुक्त्वासरथःसमागतोक्रूरेणकृष्णोबलदेवसंयुतः ॥
तुरंगमैर्वेगमयैर्मनोहरैर्ययौपुरींयादववृन्दमंडिताम् ॥ ३६॥ यावद्रथःकेतुरुताश्वरेणुरालक्ष्यतेतावदर्तविमोहात् ॥ स्थिताह्यभू
वन्पथिचित्रवत्ताःस्मृत्वाहरेर्वाक्यमुतागताशाः ॥ ३७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमथुराखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीमथुरार्थप्रया
णंनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ हरिरक्रूररामाभ्यांमथुरोपवनंगतः ॥ यमुनानिकटंस्थित्वावारिपीत्वारथंययौ ॥ ४ ॥
॥ १ ॥ अक्रूरस्तावनुज्ञाप्यस्नातुंश्रीयमुनांगतः ॥ नित्यनैमित्तिकंकर्तुंविवेशविमलेजले ॥ २ ॥ जलेचागाधगंभीरेमहावर्तसमाकुले
॥ ददर्शरामकृष्णौतौवदंतौगांदिनीसुतः ॥ ३ ॥ विस्मितस्तौरथेपश्यत्पुनर्वारिस्थितौनृप ॥ददर्शतत्रसर्पेन्द्रंकुंडलीभूतमास्थितं॥४॥

तस्योत्संगेमहालोकंगोलोकंलोकवन्दितम् ॥गोवर्द्धनाद्रियमुनावृन्दारण्यंमनोहरम् ॥५॥ असंख्यकोटिमार्तंडज्योतिषांमंडलंप्रभुं॥
परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्रीकृष्णंपुरुषोत्तमम् ॥ ६ ॥ कोटिमन्मथलावण्यंरासमंडलमध्यगम् ॥ राधयासहितंदेवंतत्राक्रूरोददर्शह ॥७॥
ज्ञात्वाकृष्णंपरंब्रह्मनत्वानत्वापुनःपुनः ॥ कृतांजलिपुटोक्रूरस्तुतिंचक्रेतिहर्षितः ॥ ८ ॥ अक्रूरउवाच ॥ नमःश्रीकृष्णचंद्रायपरि
पूर्णतमायच ॥ असंख्यांडाधिपतयेगोलोकपतयेनमः ॥ ९ ॥ श्रीराधापतयेतुभ्यंव्रजाधीशायतेनमः ॥ नमःश्रीनंदपुत्राययशोदा
नंदनायच ॥ १० ॥ देवकीसुतगोविंदवासुदेवजगत्पते ॥ यदूत्तमजगन्नाथपाहिमांपुरुषोत्तम ॥ ११ ॥ वाणीसदातेगुणवर्णनेस्या
त्कर्णौकथायांममदोश्चकर्मणि ॥ नमःसदात्वच्चरणारविंदयोर्दृशौस्फुरद्धामविशेषदर्शने ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ एवंसंस्तुवतस्तस्य
पश्यतोविस्मितस्यच ॥ तत्रैवांतर्दधेकृष्णःसलोकोभगवान्प्रभुः ॥ १३ ॥ नत्वातंचतदाक्रूरःकृत्वानैमित्तिकंविधिम् ॥ ज्ञात्वाकृष्ण
म्परंब्रह्मविस्मितोरथमाययौ ॥ १४ ॥ दिनात्ययेरामकृष्णावनयद्गांदिनीसुतः ॥ रथेनवायुवेगेनस्निग्धगंभीरनादिना ॥ १५ ॥
पुरस्योपवनेतत्रवीक्ष्यनंदंयदूत्तमः ॥ अक्रूरंप्राहविहसन्मेघगंभीरयागिरा ॥ १६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मथुरायांहिगंतव्यंभवता
स्वरथेनवै ॥ गोपालैःसहितःपश्चादागमिष्यामिमानद ॥ १७ ॥ अक्रूरउवाच ॥ देवदेवजगन्नाथगोविंदपुरुषोत्तम ॥ सहाग्रजःस
गोपालोगच्छमेमंदिरंप्रभो ॥ १८ ॥ पादारविंदरजसापवित्रीकुरुमद्गृहम् ॥ त्वांविनानगमिष्यामिमंदिरंस्वंजगत्पते ॥ १९ ॥ श्री
भगवानुवाच ॥ गृहंतवागमिष्यामिहत्वावैयादवाहितम् ॥ सबलोबांधवैःसार्द्धंकरिष्यामितवप्रियम् ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ अ
थतत्रस्थितेकृष्णेसोऽक्रूरोमथुरांगतः ॥ निवेद्यचेदंकंसायततःस्वभवनंययौ ॥ २१ ॥ अथापराण्हेसबलंगोविन्दंबालकैःपुरीम् ॥
द्रष्टुमभ्युदितंवीक्ष्यनंदोवाक्यमथाब्रवीत् ॥ २२ ॥ आर्जवेनपुरींवीक्ष्यागंतव्यंभवताकिल ॥ नगोकुलंविद्धिचैनांकंसराज्येमहाभ
ये ॥ २३ ॥ तथास्तुचोक्त्वाभगवान्वृद्धैर्नन्दप्रणोदितैः ॥ गोपालैर्बालकैःसार्द्धंसबलोगतवान्पुरीम् ॥ २४ ॥ प्रासादैर्गगनस्पर्शैर्हे

ग. सं. मरत्नखचिद्गृहैः ॥ शोभितांदुर्गसंयुक्तांदेवधानीमिवस्थिताम् ॥ २५ ॥ कालिंदींरत्नसोपानैश्चलदूर्मिकुतूहलैः ॥ अलकामिवशो म. ५
भाढ्यांदिव्यनारीनरैर्युताम् ॥ २६ ॥ प्रेक्षञ्छ्रीमथुरांकृष्णोधनिनांमंदिराणिच ॥ पश्यन्गोपालकैःसार्द्धंराजमार्गेविवेशह ॥२७॥
॥ ५ ॥ श्रुत्वाऽऽगतंतंवसुदेवनंदनंबहुश्रुतावैमथुरापुरींगताः ॥ त्यक्त्वाऽथकर्माणिविसृज्यताःशिशून्द्रष्टुंव्यधावन्नुदधिंयथापगाः ॥२८॥ अ. ५
काश्चित्तुहर्म्यात्किलजालदेशात्कुड्यात्तुकाश्चित्पटतोगवाक्षात् ॥ विनिर्गताद्वारकपाटदेशात्तच्चत्वरात्तंददृशुःपुरंध्र्यः ॥ २९ ॥ एकं
चलत्कुंतलमाननेस्वेकिमग्रगानांतुमनांसिहर्तुं ॥ पश्चात्कृतंमौलितलेदधानंकिंपृष्ठगानांहरणंद्वितीयम् ॥ ३० ॥ पीतांबराढ्यंवलि
नंस्फुरत्कटावद्धतदंसेजलदेयथातडित् ॥ पद्मंकरेस्वांहृदिवैजयंतींस्रजंदधानंवसुदेवनन्दनम् ॥ ३१ ॥ विलोक्यसर्वामुमुहुःपुरस्त्रि
योविलोलपाठीननवीनकुंडलम् ॥ बालार्कहेमांगदबाहुमंडलंराजन्नसंख्यांडपतिंपरात्परम् ॥ ३२ ॥ पुरंध्र्यऊचुः ॥ अहोवृंदावनं
रम्यंयत्रसान्निहितोह्ययम् ॥ धन्यागोपगणाःसर्वेपश्यंत्येनंमनोहरम् ॥ ३३ ॥ धन्यागोपरमण्यस्तास्ताभिःकिंसुकृतंकृतम् ॥ पिबं
तियारासरंगेमुहुश्चास्याधरामृतम् ॥ ३४ ॥ नारद उवाच ॥ राजमार्गेरंगकारंरजकंयांतमुन्मदम् ॥ गोपालानुमतेनैवप्राहतंमधुसू
दनः ॥ ३५ ॥ देहिनोमित्रवासांसिरुचिराणिमहामते ॥ दातुस्तेहिपरंश्रेयोभविष्यतिनसंशयः ॥ ३६ ॥ प्रज्वलन्कृष्णवाक्येनघृ
तेनाग्निर्यथाभृशम् ॥ कंसभृत्योमहादुष्टःप्राहेदंपथिमाधवम् ॥ ३७ ॥ रजकउवाच ॥ ईदृशान्येववस्त्राणिपितृभिर्वःपितामहैः ॥
धारितानिकिमुद्धृत्तास्तेनकौपीनधारकाः ॥ ३८ ॥ याताशुवन्यानगरात्सर्वेवैजीवितेच्छया ॥ कारागारेकारयामियुष्मान्वस्त्रहरानह
म् ॥ ३९ ॥ नारदउवाच ॥ एवंप्रवदतस्तस्यरजकस्ययदूत्तमः ॥ जहारमस्तकंसद्यःकराग्रेणैवलीलया ॥ ४० ॥ तज्ज्योतिःश्रीघ ॥५॥
नश्यामेलीनंजातंविदेहराट् ॥ सद्यस्तदनुगाःसर्वेवासःकोशान्विसृज्यवै ॥ ४१ ॥ दुद्रुवुःसर्वतोराजन्शरत्कालेयथाघनाः ॥ गृहीत्वा
तमप्रियेवस्त्रेस्थितयोरामकृष्णयोः ॥ ४२ ॥ जगृहुर्गोपबालास्तेराजमार्गजनाअपि ॥ तद्धारणाविदोबालावासांसिरुचिराणिच ॥ अस्तव्य

स्तंपरिदधुःश्रीकृष्णस्यप्रपश्यतः ॥ ४३ ॥ वीक्ष्यतौबालकःकश्चिच्छ्रीकृष्णबलदेवयोः ॥ विचित्रवर्णैर्वासोभिर्दिव्यंवेषंचकारह ॥
॥ ४४ ॥ तथान्यैषांशिशूनांचयथायोग्यंविधायसः ॥ राजन्परमयाभक्त्यापुनःकृष्णंददर्शह ॥ ४५ ॥ प्रसन्नोभगवांस्तस्मैप्रादात्सा
रूप्यमात्मनः ॥ बलंश्रियंतथैश्वर्यंबलदेवोददौपुनः ॥ ४६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखण्डेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादे
श्रीमथुरायांश्रीकृष्णप्रवेशोनामपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथगोपालकैःसार्द्धंश्रीकृष्णोनंदनंदनः ॥ गृहंजगा
मसबलःसुदाम्नोदाममालिनः ॥ १ ॥ दृष्ट्वातौससमुत्थायनमस्कृत्यकृतांजलिः ॥ पुष्पसिंहासनेस्थाप्यप्राहगद्गदयागिरा ॥ २ ॥
सुदामोवाच ॥ धन्यंकुलंमेभवनंचजन्मत्वय्यागतेदेवकुलानिसप्त ॥ मातुःपितुःसप्ततथाप्रियायावैकुंठलोकंगतवंतिमन्ये ॥ ३ ॥
भूभारमाहर्तुमलंयदोःकुलेजातोयुवांपूर्णतमौपरेश्वरौ ॥ नमोयुवाभ्यांममदीनदीनंगृहंगताभ्यांजगदीश्वरौपरौ ॥ ४ ॥ नारदउवा
च ॥ इत्युक्त्वापुष्परचनालंकारंमधुपध्वनीन् ॥ निवेद्यमकरंदांश्चमालाकारोननामह ॥ ५ ॥ धृत्वातत्पुष्पनिचयंसबलोभगवान्
हरिः ॥ दत्त्वागोपेभ्यआरात्तंप्राहप्रहसिताननः ॥ ६ ॥ गरीयसीमत्पदाब्जेभक्तिर्भूयात्सदातव ॥ मद्भक्तानांतुसंगःस्यान्मत्स्वरूपमि
हैवहि ॥ ७ ॥ बलदेवोददौतस्मैश्रियंचान्वयवर्धिनीम् ॥ उत्थायतौततोराजन्नन्यांवीथींप्रजग्मतुः ॥ ८ ॥ यांतींस्त्रियंपद्मने
त्रांपार्टीरालेपभाजनम् ॥ बिभ्रतींयुवतींकुब्जांपथिपप्रच्छमाधवः ॥ ९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ कात्वंकस्यप्रियासुभ्रुकस्यार्थेचंदनं
त्विदम् ॥ देह्यावयोर्येनतवचिरंश्रेयोभविष्यति ॥ १० ॥ सैरंध्र्युवाच ॥ दास्यस्मिसुन्दरवरकुब्जानाममहामते ॥ मद्धस्तोत्थंव
पाटीरंजातंभोजपतेःप्रियम् ॥ ११ ॥ अद्यापिकंसदास्यस्मिसांप्रतंतवचाग्रतः ॥ हस्तिशुंडादंडसमेभुजदंडेस्तिमेमनः ॥ १२ ॥
युवांविनाकोन्यतमोऽनुलेपंकर्तुमर्हति ॥ युवयोस्तुसमंरूपंत्रैलोक्येनहिविद्यते ॥ १३ ॥ नारदउवाच ॥ उभाभ्यांसाददौसांद्रंहर्षि
ताह्यनुलेपनम् ॥ अथतावंगरागेणरामकृष्णौविरेजतुः ॥ १४ ॥ जगृहुश्चन्दनंदिव्यंकिंचित्किंचिद्व्रजार्भकाः ॥ त्रिवक्रामथतांकृ

ग. सं. ष्णोऋज्वींकर्तुंमनोदधे ॥ १५ ॥ आक्रम्यपद्भ्यांप्रपदेंगुलिद्वयंप्रोत्तानहस्तेनविभुःपरेश्वरः ॥ प्रगृह्यनृणांचुबुकेप्रपश्यतांवक्रांतनुंता म. ५
मुदनीनमद्धरिः ॥ १६ ॥ तदैवसायष्टिसमानविग्रहादीप्त्याचरंभांक्षिपतीवरूपिणी ॥ भूत्वागृहीत्वाहहरिंतुवाससिशुचिस्मिताजा
॥ ६ ॥ तमनोजविह्वला ॥१७॥ सैरन्ध्र्युवाच ॥ गच्छाशुहेसुन्दरवर्यमद्गृहंत्यक्तुंभवंतंकिलनोत्सहेऽहम् ॥ प्रसीदसर्वज्ञरसज्ञमानदत्वया अ. ६
भृशंप्रोन्माथितंमनोमम ॥ १८ ॥ नारदउवाच ॥ तदैवगोपाजहसुःपरस्परमहोक्तिमेतत्करतालनिःस्वनैः ॥ प्रहस्यरामस्यहरिःप्रप
श्यतस्तद्याच्यमानोह्यवदत्परंवचः ॥ १९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अहोऽतिधन्यामथुरापुरीयंवसंतियत्रैवजनास्तुसौम्याः ॥येऽज्ञा
तपंथान्स्वगृहंनयंतिदृष्ट्वापुरींधामतवागमिष्ये ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वोत्तरीयांतंसमाकृष्यगिरार्द्रया ॥ राजमार्गंव्रज
न्कृष्णोवैश्यानाढ्यान्ददर्शह ॥ २१ ॥ पुष्पताम्बूलगंधाढ्यैःफलैर्दुग्धफलैर्हरिम् ॥ सम्पूज्यस्वासनेस्थाप्यनेमुरंध्र्यधियोविशः ॥
॥ २२ ॥ वैश्याऊचुः ॥ भवेच्चेदत्रतेराज्यंतावकान्स्मरतात्सदा ॥ वयंतवप्रजादेवराज्येप्राप्तेनकःस्मरेत् ॥२३॥ नारदउवाच ॥ पप्र
च्छसुस्मितोवैश्यान्कोदंडस्थानमच्युतः ॥ नतेतमूचुःसुधियःकोदंडेभंगशंकया ॥२४ ॥ तद्रूपगुणमाधुर्यमोहितायेचमाथुराः ॥ कु
मारपश्यैहिधनुरित्यूचुस्तद्दिदृक्षवः ॥ २५ ॥ तैर्दृष्टेनपथाकृष्णःप्रविष्टोधनुषःस्थलम् ॥ मैत्रींकुर्वन्वयस्यैश्चमाथुरैःपुरबालकैः॥२६॥
यथैंद्रंहेमचित्राढ्यंकोदंडंसप्ततालकम् ॥ पुरुषैःपंचसाहस्रैर्नेतुंयोग्यंबृहद्गुरम् ॥ २७ ॥ अष्टधातुमयंक्लिष्टंलक्षभारसमंपरम् ॥ चतु
र्दश्यांपौरजनैरर्चितंयज्ञमंडले ॥ २८ ॥ भार्गवेणपुरादत्तंयदुराजायमाधवः ॥ ददर्शकुंडलीभूतंसाक्षाच्छेषमिवस्थितम् ॥२९॥ वा
र्यमाणोनृभिःकृष्णःप्रसह्यधनुराददे ॥ पश्यतांतत्रपौराणांसज्जंकृत्वाऽथलीलया ॥३०॥ आकृष्यकर्णपर्यंतंदोर्दंडाभ्यांहरिर्धनुः ॥ ॥ ६ ॥
बभंजमध्यतोराजन्निक्षुदंडंगजोयथा ॥ ३१ ॥ भज्यमानस्यधनुषष्टंकारोभूत्तडित्स्वनः ॥ ननादतेनब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह
॥ ३२ ॥ विचेलुर्दिग्गजास्ताराराजद्भूखण्डमंडलम् ॥ तदैवबधिरीभूतापृथिव्यांजनमंडली ॥ ३३ ॥ कंसस्यहृदयेशब्दोविददारघ

टीद्वयम् ॥ तद्रक्षिणःप्रकुपिताउत्थितााआततायिनः ॥ ३४ ॥ गृहीतुकामाःश्रीकृष्णंप्रत्यूचुर्बध्यतामिति ॥ अथतानागतान्वीक्ष्य
सशस्त्रान्बलकेशवौ ॥ ३५ ॥ कोदंडशकलेनीत्वाजघ्नतुर्दुर्मदान्भृशम् ॥ शकलातिप्रहारेणकेचिद्वीरास्तुमूर्च्छिताः ॥ ३६ ॥ भिन्न
पादाभिन्ननखाःकेचिच्छिन्नांसबाहवः ॥ वीराःपंचसहस्त्राणिनिपेतुर्भूमिमंडले ॥ ३७ ॥ विचेलुर्माथुराःसर्वेदुद्रुवुस्तद्दिदृक्षवः ॥ पु
र्य्यांकोलाहलेजातेनृणांजातंमहद्भयं ॥३८॥ भोजराजसभाछत्रमकस्मान्निपपातह ॥ गोपालैःसबलःकृष्णोधावञ्चापस्थलान्नृप ॥
आययौनंदनिकटंसंध्याकालेऽतिभीतवत् ॥ ३९ ॥ निरीक्ष्यगोविंदसुरूपमद्भुतंविमोहितावैमथुरापुरांगनाः ॥ विस्त्रस्तवासःक
बराःस्मराधयःपरस्परंप्राहुरिदंसखीजनम् ॥ ४० ॥ पुरंध्यऊचुः ॥ कंदर्पकोटिद्युतिमाहरंस्त्वरंस्वैरंचरन्वैमथुरापुरेहारिः ॥ निरीक्ष्य
तेकाभिरतीवसाक्षादंगेषुसर्वेष्वपिनःसमादिशत् ॥ ४१ ॥ कुशलाऊचुः ॥ क्रूराः स्त्रियः किंनहिसंतिपत्तने निरीक्ष्यते याभिरनंग
मोहनः ॥ अंगेषुसर्वेष्वपिसर्वसुंदरोनास्माभिरानन्दमयोनिरीक्ष्यते ॥ ४२ ॥ कस्यैकदेशेमधुरत्वमीक्ष्यतेतत्रास्तिनेत्रंप्रपतत्पतं
गवत् ॥ यस्त्वेवसर्वांगमनोहरःसखिसएवनेत्रेणकथंसमीक्ष्यते ॥ ४३ ॥ अंगेह्यंगेसुन्दरेनंदसूनोःप्राप्तंप्राप्तंयत्रयत्रापिनेत्रम् ॥
तस्मात्तस्मान्नामवल्लब्धसौख्यंलावण्याब्धौमग्नवल्लग्नचित्तम् ॥ ४४ ॥ दृष्ट्वादिनेयंव्रजराजनन्दनंस्वप्नेपितद्दद्दशुःपुरास्त्रियः ॥ गो
प्यःकथंतंमधुरंनसस्मरुर्याभिःकृतंमैथिलरासमंडलम् ॥ ४५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेमथु
रादर्शनंनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ रजकस्याशिरश्छेदंकंसोवैरक्षिणांवधम् ॥ धनुर्भंगंततःश्रुत्वापरंत्रासमुपा
गमत् ॥ १ ॥ तत्क्षणादुर्निमित्तानिवामांगस्फुरणानिच ॥ प्रपश्यन्नंगभंगानिननिद्रांप्रापदैत्यराट् ॥ २ ॥ स्वप्नेप्रेतैःसमायुक्तस्तै
लाभ्यक्तोदिगंबरः ॥ जपास्त्रङ्महिषारूढोदक्षिणाशांजगामसः ॥ ३ ॥ प्रातःकालेसमुत्थायकार्यभारकराञ्जनान् ॥ आहूयकार
यामासमहक्रीडामहोत्सवम् ॥ ४ ॥ विशालाजिररसंयुक्तेहेमस्तंभसमन्विते ॥ सभामंडपदेशाग्रेरंगभूमिर्बभूवह ॥ ५ ॥ वितानै

ग. सं. हैमसंकाशैर्मुक्तादामाविलंबिभिः ॥ सोपानैर्हैममंचैश्चरंगभूमिर्बभौनृप ॥ ६ ॥ राजमंचेरत्नमयेमकरन्दार्चितेशुभे ॥ शक्रसिंहासनं म. ५
तत्रसोपबर्हणमंडलं ॥ ७ ॥ आतपत्रेणदिव्येनचंद्रमंडलचारुणा ॥ हंसाभैर्व्यजनैर्युक्तैश्चामरैर्वज्रमुष्टिभिः ॥ ८ ॥ दशहस्तोच्छ्रि अ. ७
॥ ७ ॥ तंशश्वद्विश्वकर्मविनिर्मितम् ॥ तदारुह्यबभौकंसोऽद्रिशृंगंमृगराडिव ॥ ९ ॥ गायकाप्रजगुस्तत्रननृतुर्वारयोषितः ॥ नेदुर्मृदंगपट
हतालभेर्य्यानकादयः ॥ १० ॥ राजानोमंडलेशाश्चपौराजानपदानृप ॥ ददृशुर्मल्लयुद्धंतेमंचेमंचेसमास्थिताः ॥ ११ ॥ चाणूरोमुष्टि
कःकूटःशलस्तोशलएवच ॥ व्यायाममुद्गरैर्युक्तायुयुधुरतेपरस्परम् ॥ १२ ॥ नन्दराजादयोगोपाःकंसाहूताननताननाः ॥ दत्त्वा
बलिंपरंतस्माएकस्मिन्मंचमाश्रिताः ॥ १३ ॥ बाणासुरजरासंधनरकाणांपुरानृप ॥ अन्येषांशंबरादीनांसकाशाद्भूभुजांतथा ॥ १४ ॥
बलयश्चाययूराजन्यदुराजायतत्रवै ॥ अथतौरामकृष्णौद्वौमायाबालकविग्रहौ ॥ १५ ॥ मल्ललीलादर्शनार्थंययतूरंगमंडलम् ॥
गोमूत्रचयसिंदूरकस्तूरीपत्रभृन्मुखम् ॥ स्रवन्मदमहामत्तंरत्नकुंडलमंडितम् ॥ १६ ॥ गजंकुवलयापीडंरंगद्वारमवस्थितम् ॥ वी
क्ष्यकृष्णोमहामात्रंप्राहगंभीरयागिरा ॥ १७ ॥ आकर्षयांगनागेन्द्रंमार्गंकुरुममेच्छया ॥ नचेत्त्वांपातयिष्यामिसनागंभूमिमंडले
॥ १८ ॥ महामात्रस्तदाक्रुद्धोनोदयामासतंगजम् ॥ चीत्कारमुत्कटंदिक्षुकुर्वंतंनन्दसूनवे ॥ १९ ॥ गृहीत्वातंहरिंसद्यःशुंडादंडेनना
गराट् ॥ उज्जहारततस्तस्मान्निर्गतोभारभृद्धरिः ॥ २० ॥ तत्पादेषुविलीनोभूत्प्रभ्रमन्सन्नितरस्ततः ॥ वृन्दावननिकुंजेषुवृक्षेषुचय
थाहरिः ॥ २१ ॥ करेजग्राहतन्नागःशुंडादंडेनचांघ्रिषु ॥ निष्पीड्यशुंडांहस्ताभ्यांहरिःपश्चाद्विनिर्गतः ॥ २२ ॥ तिर्यग्भूतश्चतं
नागोगृहीतुमुपचक्रमे ॥ मुष्टिनातंघातयित्वापुरोदुद्रावमाधवः ॥ २३ ॥ तमन्वधावन्नागेन्द्रोमथुरांचविदेहराट् ॥ कोलाहलेतदा ॥ ७ ॥
जातेहरिस्तस्मादितोययौ ॥ २४ ॥ पुच्छेगृहीत्वातन्नागंबलदेवोमहाबलः ॥ चकर्षभुजदंडाभ्यांफणिनंगरुडोयथा ॥ २५ ॥ प्रह
सन्भगवान्कृष्णोगृहीत्वातंकरेबलात् ॥ चकर्षभुजदंडाभ्यांकूपाद्रज्जुंयथानरः ॥ २६ ॥ द्वयोराकर्षणान्नागोविह्वलोभून्नृपेश्वर ॥

महामात्रास्तदासन्नरुरुहुस्तंगजंबलात् ॥ २७ ॥ नीतागजास्तथाचान्यैःकृष्णंहंतुंशतत्रयम् ॥ अंकुशास्फालनात्क्रुद्धंमत्तेभंपुनरागतम् ॥ २८ ॥ श्रीकृष्णोभगवान्साक्षाद्बलदेवस्यपश्यतः ॥ २९ ॥ शुंडादंडेसंगृहीत्वाभ्रामयित्वात्वितस्ततः ॥ पातयामासभूपृष्ठेकमंडलुमिवार्भकः ॥ ३० ॥ दूरेप्रपतितास्तस्यमहामात्राइतस्ततः ॥ सतांप्रपश्यतांनागःसद्योवैनिधनंगतः ॥ ३१ ॥ तज्ज्योतिःश्रीघनश्यामेलीनंजातंविदेहराट् ॥ दंतावुत्पाटचतस्यापिरामकृष्णौमहाबलौ ॥ निजघ्नतुर्महामात्रान्मृगान्केसरिणौयथा ॥ ३२ ॥ द्विपेहतेऽपियेचान्येमहामात्राइतस्ततः ॥ विदुद्रुवुर्यथामेघावर्षाकालेगतेसति ॥ ३३ ॥ एवंहत्वाद्विपंगोपैःशेषैस्तैःप्रेक्षणोत्सुकैः ॥ जयारावैरामकृष्णौश्रमवारिमदांकितौ ॥ ३४ ॥ परिश्रमारुणमुखौरंगंविविशतुस्त्वरम् ॥ दंतपाणीमहावेगौयथाशामनिलानलौ ॥ ॥ ३५ ॥ मल्लाश्चमल्लंचनरानरेंद्रंस्त्रियःस्मरंगोपगणाव्रजेशं ॥ पितासुतंदंडधरंह्यसंतोमृत्युंचकंसोविबुधाविराजम् ॥ ३६ ॥ हतंपरंयोगिवराश्चभोगादेवंतदारंगगतंबलेन ॥ पृथक्पृथक्भावनयाह्यपश्यन्सर्वेजनास्तंपरिपूर्णदेवम् ॥ ३७ ॥ हतंद्विपंवीक्ष्यचतौमहाबलौकंसोमनस्वीभयमापचेतसि ॥ मंचस्थिताहर्षितमानसाश्चयौचंद्रंचकोराइवतेसुखाययुः ॥ ३८ ॥ कर्णेचकर्णंविनिधायनागरामहोत्सुकास्तेह्यवदन्परस्परम् ॥ एतौहिसाक्षात्परमेश्वरौपरौबभूवतुर्वैवसुदेवनंदनौ ॥ ३९ ॥ अहोतिरम्यंव्रजमंडलंपरंयत्रैषसाक्षाद्विचचारमाधवः ॥ कृत्वाहियद्दर्शनमद्यदुर्लभंवयंकृतार्थास्तुभवेमसर्वतः ॥ ४० ॥ नारदउवाच ॥ वदत्सुपौरलोकेषुनदत्तूर्येषुमैथिल ॥ चाणूरस्तावुपव्रज्यरामकृष्णावुवाचह ॥ ४१ ॥ चाणूरउवाच ॥ हेरामहेकृष्णयुवांमहाबलौराज्ञःपुरोवैकुरुतंमृधंबलात् ॥ प्रहर्षितेराजनिचेद्यदूत्तमेकिंकिंनभद्रंभवतीहवश्चनः ॥ ४२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ पुरैवभद्रंन्नृपतेःप्रसादतोबालावयंतुल्यबलैश्चबालकैः ॥ भूयान्मृधोनोबलवान्यथोचितमधर्मयुद्धंकिलमाभवेदिह ॥ ४३ ॥ चाणूरउवाच ॥ भवान्नबालोनचवाकिशोरोबलश्चसाक्षाद्बलिनांबलीयान् ॥ सहस्रमत्तेभबलंदधानोद्विपोभवद्भ्यांनिहतःसलीलम् ॥ ४४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंतस्यवचःश्रुत्वाभग

ग. सं. वान्वृजिनार्दनः ॥ चाणूरेणापियुयुधेमुष्टिकेनबलोबली ॥ ४५ ॥ आकर्षणंनोदनंचभुजाभ्यांभुजदंडयोः ॥ चक्रतुःपश्यतांनृणांग म. ५
जाविवजिगीषया ॥ ४६ ॥ हस्ताभ्यांवपुरुत्थाप्यचाणूरस्यहरिःस्वयम् ॥ अतोलयद्देहभारंपुण्यभारंयथाविधि ॥ ४७ ॥ चाणूर
॥८॥ स्तंहरिंदेवंकरेणैकेनलीलया ॥ उज्जहारमहावीरोभूखंडंनागराडिव ॥ ४८ ॥ ग्रीवायांकिलचाणूरंभुजवेगेनमाधवः ॥ कटचांचोद्धृ अ. ८
त्यसहसापातयामासभूतले ॥ ४९ ॥ हस्तैश्चजानुभिःपादैर्भुजोरोंगुलिमुष्टिभिः ॥ जघ्नतुःकृष्णचाणूरौतथैवबलमुष्टिकौ ॥ ५० ॥
श्रमवारियुतेदृष्ट्वाश्रीमुखेरामकृष्णयोः ॥ सानुकंपास्तदाप्राहुर्गवाक्षस्थानृपस्त्रियः ॥५१॥ स्त्रियऊचुः ॥ अहोअधर्मःसुमहत्सभा
यांजातःपुरोराजनिवर्तमाने ॥ क्ववज्रतुल्यांगवृतौहिमल्लौक्वपुष्पतुल्यौबतरामकृष्णौ ॥ ५२ ॥ अहोअभाग्यंहिपुरौकसांनोयुद्धेतयो
र्दर्शनमद्यजातम् ॥ अहोतिधन्यंबतभूरिभाग्यंवनौकसांरासरसेनजातं ॥ ५३ ॥ अहोस्थितेराजनिदुष्टचित्तेनकोपिवक्तुंक्षमएवस
त्व्यः ॥ तस्माद्धिनःपुण्यबलेनचेत्तौत्वरंमृधेवैजयतामरीन्स्वान् ॥५४॥ इतिश्रीमद्गर्ग० श्रीमथुराखंडेना०सप्तमोध्यायः ॥७॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ आर्द्रचित्तंनंदराजंवनितानांमनोरथं ॥ स्मृत्वाशत्रून्हन्तुकामश्चक्रेयुद्धंबलाद्धरिः ॥ १ ॥ गृहीत्वाभुजदंडाभ्यां
चाणूरंगगनेबलात् ॥ चिक्षेपसहसाकृष्णोवातःपद्ममिवोद्धृतम् ॥ २ ॥ आकाशात्पतितःसोपितारकेवह्यधोमुखः ॥ उत्थायमुष्टिना
कृष्णंताडयामासवेगतः ॥ ३ ॥ तस्यमुष्टिप्रहारेणनचचालपरात्परः ॥ सद्योगृहीत्वाचाणूरंपातयामासभूतले ॥४॥ भिन्नदंतस्तु
चाणूरःक्रोधयुक्तोमदोत्कटः ॥ मुष्टिद्वयेनश्रीकृष्णंतताडहृदिमैथिल ॥ ५ ॥ गृहीत्वाकरयोस्तंवैकराभ्यांभगवान्स्वयम् ॥ कंसस्या
ग्रेभ्रामयित्वासर्वेषांपश्यतांनृप ॥ ६ ॥ पातयामासभूपृष्ठेकमंडलुमिवार्भकः ॥ श्रीकृष्णस्यप्रहारेणचाणूरोभिन्नमस्तकः ॥ ७ ॥ उ ॥८॥
द्वमन्रुधिरंराजन्सद्योवैनिधनंगतः ॥ तथैवमुष्टिकंमल्लंमुष्टिभिर्युधिदुर्गमम् ॥ ८ ॥ धृत्वांघ्रौभ्रामयित्वाखेबलदेवोमहाबलः ॥ पात
यामासभूपृष्ठेफणिनंगरुडोयथा ॥ मुष्टिकोनिधनंप्रापप्रोद्वमन्रुधिरंमुखात् ॥ ९ ॥ कूटंसमागतंवीक्ष्यबलदेवोमहाबलः ॥ मुष्टिना

पातयामासवज्रेणेन्द्रोयथागिरिम् ॥ १० ॥ प्राप्तंशलंनंदसूनुर्लत्तयातंतताडह ॥ तीक्ष्णयातुंडयाराजन्कद्रुजंगरुडोयथा ॥ ११ ॥
गृहीत्वातोशलंकृष्णोमध्यतःसंविदार्य्यच ॥ प्राक्षिपत्कंसमंचाग्रेविटपंसिन्धुरोयथा ॥१२॥ एतेनिपातितारंगेसद्योवैनिधनंगताः॥
तेषांज्योतींषिवैकुंठेविविशुःपश्यतांसताम् ॥ १३ ॥ एवंश्रीरामकृष्णाभ्यांमल्लेषुनिहतेषुच ॥ शेषाःप्रदुद्रुवुर्मल्लाभयार्ताजीवनेच्छ
या ॥ १४ ॥ श्रीदामादीन्वयस्यांश्चगोपानाकृष्यमाधवः ॥ तैःसार्द्धंयुद्धमारेभेसर्वेषांपश्यतासताम् ॥ १५ ॥ किरीटकुंडलधरौरा
मकृष्णौसहार्भकैः ॥ विहरंतौवीक्ष्यरंगेविस्मिपुःपुरवासिनः ॥ १६ ॥ कंसंविनासर्वमुखाज्जयशब्दोविनिर्गतः ॥ साधुसाध्वितिवा
दोऽभूत्रेदुर्दुंदुभयस्ततः ॥ १७ ॥ स्वस्याऽजयंवीक्ष्यकंसोमहाक्रोधसमाकुलः ॥ वर्जयित्वातूर्यघोषंप्राहप्रस्फुरिताधरः॥ १८ ॥ कं
सउवाच ॥ दुर्बुद्धियुक्तौवसुदेवनंदनौप्रसह्यनिःसारयताशुमत्पुरात् ॥ हरंतुसर्वंव्रजवासिनांधनंबध्नीतनंदंसहसातिदुर्मतिम् ॥१९॥
अद्योग्रसेनस्यपितुःकुबुद्धेःशौरेःशिरश्चाशुहिछिंधिछिंधि ॥ कौयत्रतत्रापितथाऽत्रवृष्णिजातान्सुरांशान्किलसूदयध्वम् ॥ २० ॥
नारदउवाच ॥ एवंविकत्थमानस्यकंसस्ययदुनंदनः ॥ सहसोत्पत्यतंमंचमारुहत्क्रोधपूरितः ॥ २१ ॥ मृत्युंसमागतंवीक्ष्यमंचा
दुत्थायसत्वरम् ॥ मदोद्धतोभर्त्सयंस्तंजगृहेखड्गचर्म्मणी ॥ २२ ॥ अग्रहीत्सहसाकंसंदोर्भ्यांचर्मासिसंयुतम् ॥ यथातुंडविभागा
भ्यांसविषंफणिनंविराट् ॥ २३ ॥ पतत्खड्गश्चलच्चर्माभुजबंधाह्वलाह्वली ॥ विनिर्ययौताक्ष्यतुंडात्पुंडरीकोयथाफणी ॥ २४ ॥ मंचे
तौबलिनौवेगान्मर्दयंतौपरस्परम् ॥ शैलशृंगेयथासिंहौशुशुभातेयथातथम् ॥ २५ ॥ उत्पतंतंबलात्कंसंशतहस्तंमहांबरे ॥ अग्र
हीच्चोत्पतन्कृष्णःश्येनंश्येनोयथांबरे ॥ २६ ॥ गृहीत्वाभुजदंडाभ्यांप्रचंडंदैत्यपुंगवम् ॥ त्रैलोक्यबलधृग्देवोभ्रामयित्वात्वितस्त
तः ॥ २७ ॥ आकाशात्पातयामासमंचोपरिरुषान्वितः ॥ भग्नदंडोऽभवन्मंचस्तडित्पातेयथाद्रुमः ॥२८॥ पतितोपिसवज्रांगःकिं
चिद्व्याकुलमानसः ॥ सहसोत्थाययुयुधेश्रीकृष्णेनमहात्मना ॥ २९ ॥ नीत्वातंभुजदंडाभ्यांमंचेक्षिप्तापुनःप्रभुः ॥ आरुह्यहृदयं

ग. सं. तस्यमौलिंजग्राहमाधवः ॥ ३० ॥ सद्यःप्रगृह्यकेशेषुरंगोपरिहरिःस्वयम् ॥ मंचात्तंपातयामासशैलाद्वंडशिलामिव ॥ ३१ ॥ तस्यो म. ५
परिष्टाच्छ्रीकृष्णःसर्वाधारःसनातनः ॥ निपपातस्वयंवेगादनंतोऽनंतविक्रमः ॥ ३२ ॥ इत्थंद्वयोर्निपातेनानिम्नंभूखंडमंडलम् ॥ स्था
॥ १ ॥ लीवसहसाराजन्चक्रेपेघटिकाद्वयम् ॥ ३३ ॥ संपरेतंभोजराजंभूमिंतंविचकर्षह ॥ यथामृगेन्द्रोनागेन्द्रंसर्वेषांपश्यतांनृप ॥ ३४ ॥ अ. ८
हाहाकारस्तदैवासीद्धावतांभूभुजांनृप ॥ वैरभावेनदेवेशंभजन्कंसोमहाबलः ॥ ३५ ॥ जगामतस्यसारूप्यंभृंगिणःकीटकोयथा ॥
कंसंप्रपतितंदृष्ट्वाभ्रातरोष्टौमहाबलाः ॥ सुनामसृष्टिन्यग्रोधतुष्टिमनूराष्ट्रपालकाः ॥ ३६ ॥ सुहुनाकंकशंकुभ्यांक्रोधप्रस्फुरिताधराः ॥
खड्गचर्मधरायोद्धुंकृष्णोपरिसमाययुः ॥ ३७ ॥ वीक्ष्यतान्मुद्गरंनीत्वारोहिणीनंदनोबलः ॥ आराच्चकारहुंकारंयथासिंहोमृगान्प्रति
॥ ३८ ॥ हुंकारेणैवशस्त्राणितेषांहस्तेभ्यआभयात् ॥ पेतुराम्रफलानीवदंडघातैश्चमैथिल ॥ ३९ ॥ निःशस्त्रास्तेमहावीरामुष्टिभिः
सर्वतोबलं ॥ तेडुःशैलंयथानागाशुंडादंडैरितस्ततः ॥४०॥ सृष्टिंतथासुनामानंमुद्गरेणबलोऽहनत् ॥ न्यग्रोधंभुजवेगेनकंकंवामक
रेणवै ॥ ४१ ॥ शंकुंसुहुंतुष्टिमंतंवामपादेनमाधवः ॥ राष्ट्रपालंदक्षिणेनपादेनाभिजघानह ॥ ४२ ॥ अष्टौनिपेतुःसहसावृक्षावातह
ताइव ॥ तेषांज्योतिर्भगवतिलीनंजातंविदेहराट् ॥ ४३ ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्जयध्वनिरभूत्तदा ॥ सद्योवैववृषुर्देवाःपुष्पैर्नंदनसंभवैः
॥ ४४ ॥ विद्याधर्यश्चगंधर्व्योननृतुर्हर्षविह्वलाः ॥ विद्याधराश्चगंधर्वाःकिन्नरास्तद्यशोजगुः ॥ ४५ ॥ ब्रह्माद्यामुनयःसिद्धाविमा
नैर्द्रष्टुमागताः ॥ तुष्टुवूरामकृष्णौतौवाग्भिःश्रुतिपरायणाः ॥ ४६ ॥ ताडयंत्यउरोहस्तैरस्तिप्राप्त्यादयस्त्रियः ॥ विनिर्गतास्तारुरु
दुर्जातवैधव्यदुःखिताः ॥ ४७॥ स्त्रियऊचुः ॥ हानाथहेयुद्धपतेक्वगतोसिमहाबलः ॥ त्रैलोक्यविजयीसाक्षाद्देवानामपिदुर्जयः ४८॥ ॥ १ ॥
जातमात्राःस्वसुःपुत्रान्निर्घृणेनत्वयाहताः ॥ अनिर्दशानिर्दशाश्चाऽपरेपिनिहताबलात् ॥ ४९ ॥ तेनपापेनघोरेणदशामेतादृशींगतः
॥ ५० ॥ नारदउवाच ॥ एवमश्रुमुखीर्दीनाआश्वास्यनृपयोषितः ॥ विधाययमुनातीरेचिताःश्रीखंडसंयुताः ॥ ५१ ॥ हतानांकार

यित्वासौक्रियांवैपारलौकिकीम् ॥ सर्वान्संबोधयामासभगवाँल्लोकभावनः ॥ ५२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमथुराखंडेनारदबहु
लाश्वसंवादेकंसवधोनामाष्टमोध्यायः ॥८॥ ॥ श्रीनारदउ० ॥ अथदेवौरामकृष्णौदेवकीवसुदेवयोः ॥ समीपंजग्मतुःसाक्षाद्वृष्णि
भिःपरिवारितौ ॥ १ ॥ स्वतस्तयोर्बन्धनानिययुःशिथिलतांनृप ॥ तौवीक्ष्यगरुडंप्राप्तंनागपाशगुणायथा ॥ २ ॥ स्वप्रभावविदौवी
क्ष्यपितरौसबलोहरिः ॥ सद्यस्ततानस्वांमायांजगन्मोहकरींबलात् ॥ ३ ॥ रामकृष्णौसुतौज्ञात्वाशौरिर्मोहसमाकुलः ॥ देवक्या
सहसोत्थायसस्वजेचाश्रुपूरितः ॥ ४ ॥ तावाश्वास्यहरिःसद्योवृष्णिभिःपरिवारितः ॥ मातामहंतूग्रसेनंचकारमथुराधिपम् ॥ ५ ॥
आहूययादवान्कंसभयाद्देशांतरंगतान् ॥ प्रेम्णानिवासयामाससकुटुंबान्यदोःपुरि ॥ ६॥ नंदराजंगोपगणैःस्वगृहान्गंतुमुद्यतम् ॥
नत्वातंसबलःप्राहमोहयन्निवमायया ॥ ७ ॥ अत्रैववासंकुरुतातपुर्य्यांगंतुंयदीच्छामनसोत्थितास्यात् ॥ पश्चादहंवैसबलोयदून्
वाविधायपार्श्वंतवचागमिष्ये ॥८ ॥ नारदउवाच ॥ एवंश्रीरामकृष्णाभ्यांनंदराजःप्रपूजितः ॥ आलिंग्यशौरिंगोपालैर्ययौप्रेमातुरो
व्रजम् ॥ ९ ॥ दत्तंश्रीकृष्णजन्मर्क्षेधेनूनांनियुतंपुरा ॥ ब्राह्मणेभ्योददौशौरिर्वस्त्रमालास्वलंकृतं ॥ १० ॥ शौरिर्गर्गंसमाहूयश्रीकृष्ण
बलदेवयोः ॥ यज्ञोपवीतंविधिवत्कारयामासधर्मवित् ॥ ११ ॥ रामकृष्णौसर्वविद्याध्ययनंकर्तुमुद्यतौ ॥ गुरोःसांदीपनेःपार्श्वंज
ग्मतुर्जनवत्परौ ॥ १२ ॥ कृत्वापरांगुरोःसेवांलघुकालेनमाधवौ ॥ सर्वविद्यांजगृहतुःसर्वविद्याविदांवरौ ॥१३॥ गुरवेदक्षिणांदातु
मुद्यतौतौकृतांजली ॥ मृतंपुत्रंदक्षिणायांताभ्यांवव्रेगुरुर्द्विजः॥१४॥रथमारुह्यतौदांतौशातकुंभपरिच्छदं॥प्रभासेचाब्धिनिकटंजग्म
तुर्भीमविक्रमौ॥१५॥ सद्यःप्रकंपितःसिन्धुरत्नोपायनमुत्तमम् ॥ नीत्वातच्चरणोपांतेनिपपातकृतांजलिः ॥१६॥ तमाहभगवाञ्छीघ्रं
पुत्रंदेहिगुरोर्मम॥प्रचंडोर्मिघटाटोपैस्त्वयातद्ग्रहणंकृतम्॥१७॥समुद्रउवाच॥भगवन्देवदेवेशनमयाबालकोहृतः ॥ हतःपंचजनेना
सौशंखरूपासुरेणवै॥१८॥वसन्सदामदुदरेबलिष्ठोदैत्यपुंगवः॥जेतुंयोग्यस्त्वयादेवदेवानांभयकारकः॥१९॥ नारदउवाच॥तेनोक्तो

भगवान्कृष्णोवासोबध्वाकटौदृढम् ॥ निपपातमहावेगात्समुद्रेभीमनादिनि ॥ २० ॥ श्रीकृष्णस्यनिपातेनत्रिलोकीभारधारिणः ॥
चकंपेब्धिर्भृशंवज्रकूटेनेवविदेहराट्॥२१॥ततःपंचजनोदैत्योयोद्धुंश्रीकृष्णसंमुखे ॥ आगतःसहसावीरःशूलंचिक्षेपमाधवे ॥ २२॥

हस्तेगृहीत्वातच्छूलंतेनैवाभिजघानतम् ॥ तद्घातेनप्रपतितोमूर्च्छितोवारिमंडले॥२३॥सहसोत्थायदेवेशंकिंचिद्व्याकुलमानसः॥
मूर्ध्नाततांडपक्षींद्रंस्वफणेनफणीयथा ॥ २४ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्हरिः ॥ क्रुद्धोमूर्द्धनिवेगेनमुष्टिनातंतताड
ह ॥ २५ ॥ कृष्णमुष्टिप्रहारेणसद्योवैनिधनंगतः ॥ तज्ज्योतिःश्रीघनश्यामेलीनंजातंविदेहराट् ॥ २६ ॥ एवंहत्वापंचजनंशंखं
नीत्वातदंगजम् ॥ महार्णवान्निर्गतोसौसहसारथमागमत् ॥ २७ ॥ वायुवेगेनयानेनरामकृष्णौमनोहरौ ॥ जग्मतुःशमनस्यापिदी
र्घांसंयमनींपुरीम् ॥ २८ ॥ पांचजन्यध्वनिर्लोकंप्रचंडोमेघघोषवत् ॥ पूरयामासतंश्रुत्वाचकंपेससभोयमः ॥ २९ ॥ चतुरशीति
लक्षेषुनरकेषुनिपातिताः ॥ येयेश्रुत्वाध्वनिंतेतेजग्मुर्मोक्षंतुपापिनः ॥ ३० ॥ यमःसद्योबलिंनीत्वाश्रीकृष्णबलदेवयोः ॥ पपात
चरणोपांतेधर्षितःसन्कृतांजलिः ॥ ३१ ॥ यमउवाच ॥ हेहरेहेकृपासिंधोरामरामहाबल ॥ असंख्यब्रह्मांडपतीपरिपूर्णतमौयु
वां ॥ ३२ ॥ देवौपुराणौपुरुषौमहांतौसर्वेश्वरौसर्वजगज्जनेशौ ॥ अद्यैवसर्वोपरिवर्तमानौगिरानिजाज्ञांवदतंपरेशौ ॥ ३३ ॥ श्रीभ
गवानुवाच ॥ गुरुपुत्रंलोकपालआनयस्वमहामते ॥ राज्यंकुरुयथान्यायमदुक्तंमानयन्क्वचित् ॥ ३४ ॥ नारदउवाच ॥ तदैवतं
नोपानीतंगुरुपुत्रंहरिःस्वयं ॥ गृहीत्वावंतिकामेत्यददौश्रीगुरवेशिशुम् ॥ ३५॥ गुर्वाशिषासंयुतौतौनत्वातंहिकृतांजली ॥ रथमारु
ह्यमथुरामागतौयदुपूजितौ ॥ ३६ ॥ एकदासबलःकृष्णःसर्वकारणकारकः ॥ पांडवान्संस्मरन्भक्तानक्रूरभवनंययौ ॥ ३७ ॥ अ ॥१०॥
क्रूरःसहसोत्थायपरिरम्यमुदान्वितः ॥ उपचारैःषोडशभिःपूजयित्वाथतौनृप ॥ ३८ ॥ कृतांजलिःपुरस्थित्वाजातपूर्णमनोरथः ॥
उवाचानंदजनितांमुंचन्बाष्पकलांनृप ॥ ३९ ॥ अक्रूरउवाच ॥ युवाभ्यांरामकृष्णाभ्यांताभ्यांनित्यंनमोनमः ॥ याभ्यांमार्गेयदुक्तं

मेपूर्णतत्त्वकृतंप्रभू ॥ ४० ॥ लोकाभिरामौजनभूषणोत्तमौचांतर्बहिःसर्वजगत्प्रदीपकौ ॥ गोविप्रसाधुश्रुतिधर्मदेवतारक्षार्थमद्यैव
यदोःकुलेगतौ ॥ ४१ ॥ कंसादिदैत्येन्द्रविनाशहेतवेगोलोकलोकात्परिपूर्णतेजसौ ॥ समागतौभारतभूमिमंडलेयुवांपरेशौसततं
नतोस्म्यहम् ॥ ४२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ त्वमार्यवृद्धोधृतिमानहंतवपुरःशिशुः ॥ संतोनःस्वात्मनःश्लाघ्यंकुर्वंतिहिमहामते ॥
॥ ४३ ॥ पांडवानांहिकुशलंदृष्टुंगच्छगजाव्हयम् ॥ शीघ्रमागच्छतान्दृष्ट्वासर्वान्दानपतेभवान् ॥ ४४ ॥ नारदउवाच ॥ एवमु
क्त्वातदाक्रूरंभगवान्भक्तवत्सलः ॥ सबलःशौरिभवनमाययौसर्वकार्यकृत् ॥ ४५ ॥ कौरवेन्द्रपुरंगत्वाक्रूरोदृष्ट्वाथपांडवान् ॥ पुन
रागत्यकृष्णायवार्तांसर्वामवर्णयत् ॥ ४६ ॥ अक्रूरउवाच ॥ विनायुवांकोपिनपांडवानांसहायकृत्कौरवदुःखभोगिनां ॥ मृतेचपां
डौभवतोःपदांबुजेविलग्नचित्ताहिपृथात्मजाये ॥ ४७ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाऽक्रूरमुखात्श्रीकृष्णोभगवान्हरिः ॥ अर्द्धराज्यं
पांडवेभ्योकौरवाणांबलाद्ददौ ॥ ४८ ॥ अथोक्तंवचनंस्मृत्वातदोद्धवसमन्वितः ॥ महामंगलसंयुक्तंकुब्जायाभवनंययौ ॥ ४९ ॥
दृष्ट्वाराच्छ्रीहरिंप्राप्तंकुब्जारूपवतीत्वरं ॥ भक्त्यासमर्हयामासपाद्याद्यैःप्राणवल्लभम् ॥ ५० ॥ हेमरत्नखचित्कुड्येकुब्जायाभवनो
त्तमे ॥ बभौहरीरूपवत्यावैकुण्ठेरमयायथा ॥ ५१ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ यस्याःपतिरभूद्राजन्नहोतस्या
स्तपोमहत् ॥ ५२ ॥ तत्रास्थित्वाहरिर्देवोदिनान्यष्टौविदेहराट् ॥ आययौशौरिभवनंलीलामानुषविग्रहः ॥ ५३ ॥ इतिश्रीकृष्ण
चरितंमथुरायांविदेहराट् ॥ सर्वपापहरंपुण्यमायुर्वर्द्धनमुत्तमम् ॥ ५४ ॥ चतुष्पदार्थदंनृणांश्रीकृष्णवशकारकम् ॥ मयातेकथितंपृ
ष्टंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ५५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेयदुसौख्यंनामनवमोध्यायः ॥ ९ ॥
॥ बहुलाश्वउवाच ॥ ॥ श्रीकृष्णचरितंपुण्यंमयातवमुखाच्छ्रुतम् ॥ पुनःश्रोतुंमनश्चाद्यतृषितोवाजलंगतः ॥ १ ॥ कंसस्यजन्म
कर्माणित्वयोक्तानिश्रुतानिमे ॥ केश्यादिदैत्यवर्याणांपूर्वजन्मकृतंश्रुतम् ॥ २ ॥ कोयंतुरजकःपूर्वमवधीद्यंहरिःकथम् ॥ अहोय

स्यमहज्ज्योतिःकृष्णेलीनंबभूवह ॥ ३ ॥ नारदउवाच ॥ त्रेतायुगेत्वयोध्यायांरामराज्येविदेहराट् ॥ चाराणांशृण्वतांकश्चिद्रजको
ह्यवदत्प्रियाम् ॥ ४ ॥ नाहंबिभर्मित्वांदुष्टामुशतींपरवेश्मगाम् ॥ स्त्रीलोभीबिभृयात्सीतांरामोनाहंभजेपुनः ॥ ५ ॥ इतिलोकाद्ब
हुमुखाद्वाक्यंश्रुत्वाऽथराघवः॥ सीतांतत्याजसहसावनेलोकापवादतः ॥ ६ ॥ तस्मैदंडंदातुमिच्छांनचक्रेराघवोत्तमः ॥ मथुरायां
 द्वापरांतेरजकःसबभूवह ॥ ७ ॥ कुवाक्यदोषशांत्यर्थंतंजघानहरिःस्वयम् ॥ तदपिप्रददौमोक्षंतस्मैश्रीकरुणानिधिः ॥ ८ ॥ दया
लोःकृष्णचन्द्रस्यचरित्रंपरमाद्भुतम् ॥ एतत्तेकथितंराजन्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ९ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ पुरावैवायकःकोयंनि
तरांमुनिसत्तम ॥ यस्मैददौचसारूप्यंश्रीकृष्णोभगवान्हरिः ॥ १० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ मिथिलानगरेपूर्वंवायकोहरिभक्तिकृत ॥
श्रीरामोद्वाहसमयेसीरध्वजनृपाज्ञया ॥ ११ ॥ रामलक्ष्मणवेषार्थंवासांसिरचयन्किल ॥ लघुसूत्रैःपरिचयन्कुशलोवस्त्रकर्म
सु ॥ १२ ॥ कोटिकन्दर्पलावण्यौसुन्दरौरामलक्ष्मणौ ॥ तौवीक्ष्यवायकोराजन्मोहितोभून्महामनाः ॥ १३ ॥ अहंस्वहस्तैर्वस्त्रा
णितयोरंगेषुसर्वतः ॥ परिधानंकारयामिचक्रेचेत्थंमनोरथम् ॥ १४ ॥ मनसापिवरंरामोददौतस्माअशेषवित् ॥ द्वापरांतेभारतेच
भविष्यतिमनोरथः ॥ १५ ॥ श्रीरामस्यवरात्सोयंमथुरायांबभूवह ॥ तयोर्वेषंकारयित्वातत्सारूप्यंजगामह ॥ १६ ॥ बहुलाश्व
उवाच ॥ सुदाम्नामालिनाब्रह्मन्किंकृतंसुकृतंवद ॥ यद्गृहंजग्मतुःसाक्षाद्रामकृष्णौमनोहरौ ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ राजराजवनं
रम्यंनाम्नाचैत्ररथंशुभम् ॥ तस्यवैपुष्पबटुकोहेममालीतिनामभाक् ॥ १८ ॥ विष्णुभक्तिरतःशान्तोदानीसत्संगकृन्महान् ॥ श्री
ष्णदेवप्राप्त्यर्थंदेवपूजांचकारह ॥ १९ ॥ समाःपंचसहस्राणिपद्मानांचशतत्रयम् ॥ नित्यंनत्वाधूर्जटयेपुरोधृत्वाननामह ॥ २० ॥
एकदाऽतिप्रसन्नोभूत्त्र्यंबकःकरुणानिधिः ॥ मालाकारमहाबुद्धेवरंब्रूहित्युवाचह ॥ २१ ॥ हेममालीतदादेवंनमस्कृत्यकृतांजलिः ॥
प्रदक्षिणीकृत्यपुरःस्थित्वाप्राहनताननः ॥ २२॥हेममाल्युवाच ॥ परिपूर्णतमंकृष्णंक्वाचिन्नोगृहमागतम् ॥ पश्यामिदृग्भ्यांतंसाक्षा

त्वद्वरेणभवेदिदम्॥२३॥ श्रीमहादेवउवाच॥द्वापरांते भारतेचमथुरायांमहामते॥ मनोरथस्तेसफलोभविष्यतिनसंशयः॥२४॥
नारदउवाच॥ महेश्वरवरेणासौहेममालीमहामनाः॥ मालाकारोद्वापरांतेसुदामासंबभूवह॥२५॥ तस्मादस्यगृहंसाक्षाज्जग्म
तूरामकेशवौ॥ शिववाक्यमृतंकर्तुंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि॥२६॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेरज
कवायकसुदामोपाख्याननामदशमोऽध्यायः॥१०॥ ॥श्रीबहुलाश्वउवाच॥ सैरन्ध्र्याकिंकृतंपूर्वंतपःपरमदुर्घटम्॥ येनप्रसन्नः
श्रीकृष्णोदेवैरपिसुदुर्लभः॥१॥ नारदउवाच॥ पंचवट्यांस्थितंरामंकोटिकन्दर्पसन्निभम्॥ वीक्ष्यशूर्पणखानामराक्षसीमोहिताभृ
शम्॥२॥ निर्मोहंराघवंदृष्ट्वाऽथैकपत्नीव्रतस्थितम्॥ क्रोधात्सीतांभक्षयितुंधावतीरावणस्वसा॥३॥ खड्गेनशितधारेणलक्ष्म
णोराघवानुजः॥ जहारतस्याःकर्णौचनासांसद्योरुषान्वितः॥४॥ छिन्ननासागतालंकांरावणायनिवेद्यतत्॥ भूयःपुष्करतीर्थेसा
जगामविमनाभृशम्॥५॥ तपश्चक्रेशूर्पणखावर्षाणामयुतंजले॥ ध्यायंतीत्र्यंबकंदेवंश्रीरामंवरमिच्छती॥६॥ ततःप्रसन्नोभग
वान्देवदेवउमापतिः॥ एत्यतत्पुष्करंतीर्थंवरंब्रूहीत्युवाचह॥७॥ शूर्पणखोवाच॥ श्रीरामोमेवरोभूयाद्वरंदेहिसतांप्रियः॥ त्वंदे
वदेवपरमःसर्वासामाशिषांप्रभुः॥८॥ शिवउवाच॥ अद्यैवसफलोनस्याद्वरस्तेशृणुराक्षसि॥ द्वापरांतेमाथुरेचभविष्यतिनसंश
यः॥९॥ नारदउवाच॥ सैवशूर्पणखानामराक्षसीकामरूपिणी॥ अभूच्छ्रीमथुरायांतुकुब्जानाममहामते॥१०॥ महादेवव
रेणापिश्रीकृष्णस्यप्रियाऽभवत्॥ इदंमयातेकथितंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि॥११॥ बहुलाश्वउवाच॥ कोयंकुवलयापीडःपूर्वजन्म
निनारद॥ कथंगजत्वमापन्नःश्रीकृष्णेलीनतांगतः॥१२॥ नारदउवाच॥ बलिपुत्रोमहाकायोनाम्नामन्दगतिर्बली॥ सर्वशस्त्र
भृतांश्रेष्ठोलक्षनागसमोबली॥१३॥ एकदानिर्गतःसोऽपिरंगयात्रांजनेषुच॥ मत्तेभवज्जनान्वेगाद्भुजाभ्यांपरिमर्दयन्॥१४॥
तद्बाहुवेगात्पतितःपथिवृद्धस्त्रितोमुनिः॥ क्रुद्धःशशापतंमत्तंबलिष्ठंबलिनन्दनम्॥१५॥ त्रितउवाच॥ गजवत्त्वंमदोन्मत्तोभूज

नान्परिमर्दयन् ॥ त्रिचरन्रंगयात्रायांत्वंगजोभवदुर्मते ॥ १६ ॥ एवंशप्तस्तदादैत्योनाम्नामन्दगतिर्बली ॥ पतत्कंचुकवद्देहोभ्रष्टते
जाबभूवह ॥ १७ ॥ मुनेःप्रभाववित्सद्योदैत्योभूत्वाकृतांजलिः ॥ नत्वाप्रदक्षिणीकृत्यत्रितंमुनिमुवाचह ॥ १८ ॥ मन्दगतिरु

वाच ॥ हेमुनेहेकृपासिन्धोत्वंयोगीन्द्रोद्विजोत्तमः ॥ गजत्वान्मेकदामुक्तिर्भविष्यतिवदाशुमाम् ॥ १९ ॥ त्वादृशानांसतांमाभूद्धे

लनंमेक्वचिन्मुने ॥ त्वादृशामुनयोब्रह्मन्समर्थावरशापयोः ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ एवंप्रसादितस्तेनत्रितोनाममहामुनिः ॥ गत
क्रोधोब्रवीद्दैत्यंकृपालुर्ब्राह्मणोत्तमः ॥ २१ ॥ त्रितउवाच ॥ वचनंमेमृषानस्यात्त्वद्भक्त्याहर्षितोस्म्यहम् ॥ तेदास्यामिवरंदिव्यंदेवा
नामपिदुर्लभम् ॥ २२ ॥ माशोचंकुरुदैत्येन्द्रमथुरायांहरेःपुरि ॥ श्रीकृष्णहस्तात्तेमुक्तिर्भविष्यतिनसंशयः ॥२३॥ नारदउवाच ॥
सोयंमन्दगतिर्दैत्योगजोभूद्विंध्यपर्वते ॥ नाम्नाकुवलयापीडोनागायुतसमोबले ॥२४॥ गृहीतोमागधेन्द्रेणबलाल्लक्षगजैर्वने ॥ सो
यंदत्तस्तुकंसायपारिबर्हेविदेहराट् ॥ २५ ॥ त्रितवाक्यात्तस्यधामश्रीकृष्णेलीनतांगतम् ॥ इदंमयातेकथितंकिंभूयःश्रोतुमि
च्छसि ॥ २६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमथुराखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेकुब्जाकुवलयापीडवर्णनंनामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥
बहुलाश्वउवाच ॥ चाणूराद्याश्चयेमल्लास्तेकेपूर्वमिहागताः ॥ अहोश्रीकृष्णचन्द्रेणयेषांयुद्धंबभूवह ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ राज
न्पुरामरावत्यामुतथ्योस्तिमहामुनिः ॥ तस्याभवन्पंचपुत्राःकामदेवसमप्रभाः ॥२॥ हित्वाविद्यांचाध्ययनंजपंतेनसहैवते ॥ गत्वा
बलेर्मल्लयुद्धंसदाशिक्षन्मदोद्धताः ॥ ३ ॥ ब्रह्मकर्मपरिभ्रष्टान्वेदाध्यनवर्जितान् ॥ रुषाप्राहसतान्मत्तानुतथ्योमुनिसत्तमः ॥ ४ ॥
उतथ्यउवाच ॥ शमोदमस्तपःशौचंक्षांतिरार्जवमेवच ॥ ज्ञानंविज्ञानमास्तिक्यंब्रह्मकर्मस्वभावजम् ॥ ५ ॥ शौर्यंतेजोधृतिर्दाक्ष्यं
युद्धेचाप्यपलायनम् ॥ दानमीश्वरभावश्चक्षात्रंकर्मस्वभावजम् ॥ ६ ॥ कृषिगोरक्ष्यवाणिज्यंवैश्यकर्मस्वभावजम् ॥ परिचर्यात्म
कंकर्मशूद्रस्यापिस्वभावजम् ॥ ७ ॥ ब्रह्मकर्मपरित्यक्ताभवंतोब्रह्मणःसुताः ॥ मल्लयुद्धंक्षात्रयुद्धंकथंकुरुतदुर्जनाः ॥ ८ ॥ तस्मा

द्रवंतोभूयासुर्मल्लावैभारताजिरे ॥ असुराणांप्रसंगेनदुर्जनाभवताशुहि ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ उतथ्यस्यसुतास्तेवैजातामल्लाम
हीतले ॥ श्रीकृष्णांगस्पर्शमात्रात्परंमोक्षंययुर्नृप ॥ १० ॥ चाणूरोमुष्टिकःकूटःशलस्तोशलएवच ॥ एषांचरित्रंकथितंकिंभूयःश्रो
तुमिच्छसि ॥ ११ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ कंसानुजाभ्रातरोष्टौकंकन्यग्रोधकादयः ॥ तेकेपूर्वंवदमुनेयेपिमोक्षंपरंगताः ॥ १२ ॥ ना
रदउवाच ॥ अलकायांपुरायक्षोदेवयक्षइतिस्मृतः ॥ ज्ञानीज्ञानपरोमान्यःशिवभक्तयामहाद्युतिः ॥ १३ ॥ तस्यचाष्टौसुताजाता
देवकूटोमहागिरिः ॥ गंडोदंडःप्रचंडश्चखंडोऽखंडःपृथुस्तथा ॥ १४ ॥ एकदाशिवपूजायांदेवयक्षेणनोदितः ॥ सहस्रंपुंडरीकाणिचा
हर्तुमरुणोदये ॥ १५ ॥ पुष्पाणिमानसान्नीत्वाशब्दितानिमधुव्रतैः ॥ आघ्रायगंधलोभेनददुस्तेजनकायवै ॥ १६ ॥ उच्छिष्टीकृ
तदोषेणशिवपूजातिरस्कृताः ॥ आसुरींयोनिमापन्नामूढास्तेजन्मभिस्त्रिभिः ॥ १७ ॥ हस्ताभ्यांशंकराभ्यांचबलदेवस्यमैथिल ॥
परंमोक्षंगतास्तेवैदोषान्मुक्ताविदेहराट् ॥ १८ ॥ कंसानुजानांव्याख्यानंपूर्वजन्मभवंनृप ॥ इदंमयातेकथितंकिंभूयःश्रोतुमि
च्छसि ॥ १९ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ कोयंपुरापंचजनोदैत्यःशंखवपुर्धरः ॥ तस्यशंखोबभौब्रह्मन्श्रीकृष्णकरपंकजे ॥ २० ॥ ना
रदउवाच ॥ पुरैवैतान्युपांगानिचक्रादीनिविदेहराट् ॥ त्रैलोक्यनाथस्यहरेर्बभूवुस्तेजसाहताः ॥ २१ ॥ तेषांशंखःपांचजन्यः
प्राप्तोराजन्महत्पदम् ॥ पपौतन्मुखलग्नोसौश्रीकृष्णस्याधरामृतम् ॥ २२ ॥ अकरोच्चैकदामानंमनसिप्राहशंखराट् ॥ गृहीतोहंहि
हरिणाराजहंससमद्युतिः ॥ २३ ॥ श्रीकृष्णोदक्षिणावर्तंदध्मौमांविजयेसति ॥ यद्दुर्लभंचाब्धिपुत्र्याःश्रीकृष्णस्याधरामृतम् ॥ २४ ॥
तत्तस्मात्सर्वमुख्योस्मिपिबाम्यहमहर्निशं ॥ इतिमानयुतंशंखंपांचजन्यंविदेहराट् ॥ २५ ॥ शशापलक्ष्मीस्तंक्रोधात्त्वंदैत्योभव
दुर्मते ॥ सोयंपंचजनोनामदैत्योभूत्सरितांपतौ ॥ २६ ॥ वैरभावेनदेवेशंपुनःप्राप्तोदरेश्वरः ॥ ज्योतिर्लिंनंतुदेवेशवपुर्यस्यकरेब
भौ ॥ अहोभाग्यंविद्धितस्यकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ २७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखंडेश्रीनारद० चाणूरादिकंस

ग. सं. भातृपंचजनपूर्वाख्यानंनामद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ अग्रेचकारकिंकार्यंमथुरायांयदूत्तमः ॥ निवासयि म. ५
त्वास्वज्ञातीन्वदैतन्मुनिसत्तम ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाद्भगवान्भक्तवत्सलः ॥ सस्मारगोकुलंदीनंगोपीगोपाल
॥१३॥ संकुलम् ॥ २ ॥ एकदाहूयरहसिसखायंभक्तमुद्धवम् ॥ उवाचभगवान्देवःप्रेमगद्गदयागिरा ॥ ३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ गच्छशी अ. १३
घ्रंव्रजंहेसखेसुन्दरंश्रीलताकुंजपुंजादिभिर्मंडितम् ॥ शैलकृष्णप्रभाचारुवृंदावनंगोपगोपीगणैर्गोकुलंसंकुलम् ॥ ४ ॥ एकपत्रंतुनं
दायवैदीयतांवाद्वितीयंयशोदाकरेएवभोः ॥ वातृतीयंत्विदंराधिकायैसखेतत्रगत्वाहितन्मंदिरंसुंदरम् ॥ ५ ॥ वाचतुर्थंसखिभ्यःशि
शुभ्यःशुभंकौशलंदीयतांपत्रमेवंपृथक्च ॥ गोपिकानांशतेभ्यश्चयूथेभ्यउन्मोहितानांचदेयानिपत्राणिच ॥ ६ ॥ मत्पितानंदराजोघृ
णीमन्मनामेचमातायशोदास्मरत्याशुमाम् ॥ वाक्यवृन्दैःशुभैर्नीतिवित्त्वंतयोर्मेपरांप्रीतिमाराद्वयोरावह ॥ ७ ॥ मत्प्रियाराधिका
मद्वियोगातुरामन्यतेमांविनाखंजगन्मोहतः ॥ मद्वियोगाधिमस्यामदुक्तैःपदैर्मोचयत्वंभवान्दक्षिणोवाक्पथे ॥ ८ ॥ गोपबालाः
सुदामादयोमत्प्रियामांसखायंविनातेपिमोहातुराः ॥ देहितेषांसुखंमित्रवच्छ्रीव्रजेस्वल्पकालेनतत्रागमिष्याम्यहम् ॥ ९ ॥ गोपि
कामद्वियोगाधिवेगातुरामन्मनस्काश्चमत्प्राप्तदेहासवः ॥ यामदर्थेचसंत्यक्तलोकाबलास्ताःकथंनात्रमंत्रिन्बिभर्मिस्वतः ॥ १० ॥
ताअसून्त्यक्तुमत्रोद्यताउद्धवयाभिरद्यापिकृच्छ्रैर्धृताश्चासवः ॥ मद्वियोगाधिमासांमदुक्तैःपदैर्मोचयत्वंभवान्दक्षिणोवाक्पथे ॥
॥ ११ ॥ येनपूर्वंव्रजादागतोहंसतंरथंसाश्वसूतंरणद्घंटिकंवै ॥ मेचसारूप्यमद्यैवपीतांबरंवैजयंतीसहस्रच्छदंपंकजम् ॥ १२ ॥
कुंडलेदिव्यरत्नप्रभामंडितेकोटिबालार्कदीप्तंमणिंकौस्तुभम् ॥मेमहानादिनींचारुवंशींशुभांपुष्पयुक्तांचयष्टिंजगन्मोहिनीम् ॥१३॥ ॥१३॥
चंदनंसुंदरंदिव्यगंधावृतंबर्हमल्लादिवेषंक्वणन्नूपुरम् ॥ मौलिमेवंगृहाणांगदेउद्धवगच्छगच्छाशुचाद्यैवमद्वाक्यतः ॥ १४ ॥ नारद
उवाच ॥ इत्युक्तउद्धवःशीघ्रंनमस्कृत्यकृतांजलिः ॥ कृष्णंप्रदक्षिणीकृत्यरथारूढोव्रजंययौ ॥ १५ ॥ कोटिशःकोटिशोगावोयत्रय

त्रमनोहराः ॥ श्वेतपर्वतसंकाशादिव्यभूषणभूषिताः ॥ १६ ॥ पयस्विन्यस्तरुण्यश्चशीलरूपगुणैर्युताः ॥ सवत्साःपीतपुच्छाश्चव्र
जंत्योभव्यमूर्तिकाः ॥ १७ ॥ घंटामंजीरझंकाराःकिंकिणीजालमंडिताः ॥ हेमतुल्योहेमशृंग्योहारमालाःस्फुरत्प्रभाः ॥ १८ ॥
पाटलाहरितास्ताम्राःपीताःश्यामाविचित्रिताः ॥ धूम्राःकोकिलवर्णाश्चयत्रगावस्त्वनेकधा ॥ १९ ॥ समुद्रवद्दुग्धदाश्चतरुणीकर
चिन्द्रिताः ॥ कुरंगवद्विलंघद्भिर्गोवत्सैर्मंडिताशुभाः ॥ २० ॥ इतस्ततश्चलंतश्चगोगणेषुमहावृषाः ॥ दीर्घकन्धरशृंगाढ्यायत्रधर्म
धुरंधराः ॥ २१ ॥ गोपालावेत्रहस्ताश्चश्यामावंशीधराःपराः ॥ कृष्णलीलाःप्रगायंतोरागैर्मदनमोहनैः ॥ २२ ॥ दूरात्तमागतंवी
क्ष्यज्ञात्वाकृष्णंव्रजार्भकाः ॥ ऊचुःपरस्परंतेवैकृष्णदर्शनलालसाः ॥२३॥ गोपाऊचुः ॥ नंदसूनुःकिलायातिसखायोयंनसंशयः ॥
मेघश्यामःपीतवासाःस्रग्वीकुण्डलमंडितः ॥ २४ ॥ कौस्तुभीमंडलीबिभ्रत्सहस्रदलपंकजम् ॥ तदेवमुकुटंबिभ्रत्कोटिमार्तंड
सन्निभम् ॥ २५ ॥ तएवाश्वारथःसोयंकिंकिणीजालमंडितः ॥ बलोनास्तिरथेचास्मिन्नेकाकीनंदनंदनः ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥
एवंवदंतोगोपालाःश्रीदामाद्याविदेहराट् ॥ कृष्णाकृतिंकृष्णसखमाययुःसर्वतोरथम् ॥ २७ ॥ कृष्णोनास्तीतिवदतःकोयंसाक्षात्त
दाकृतिः ॥ तान्नमस्कृत्यौपगविःपरिरभ्यावदत्पतिं ॥ २८ ॥ उद्धवउवाच ॥ गृहाणपत्रंश्रीदामन्कृष्णदत्तंनसंशयः ॥ शोचंमाकुरु
गोपालैःकुशल्यास्तेहरिःस्वयम् ॥ २९ ॥ यादवानांमहत्कार्य्यंकृत्वाऽथसबलःप्रभुः ॥ ह्रस्वकालेनचात्रापिभगवानागमिष्य
ति ॥ ३० ॥ नारदउवाच ॥ पठित्वातद्धस्तपत्रंश्रीदामाद्याव्रजार्भकाः ॥ भृशमश्रूणिमुंचंतःप्राहुर्गद्गदयागिरा ॥ ३१ ॥ गोपाऊ
चुः ॥ पांथेतिनिर्मोहिनिनंदसूनौतनुर्विभूतिश्चधनंबलंच ॥ सर्वाधियःकृष्णमृतेव्रजोनःशून्यंप्रजातंहिजगत्समस्तम् ॥ ३२ ॥ क्ष
णोयुगत्वंचघटीमहामतेप्रयातिमन्वन्तरतांव्रजौकसाम् ॥ यामश्चकल्पंचदिनंविनाहरिंवियोगदुःखैर्द्विपरार्धनांगतम् ॥ ३३ ॥ अ
हर्निशंतंनहिविस्मरामहेदुष्टाघटीसाप्रययौययाहियः ॥ मनोहरन्नुद्धवनोवनौकसांवयस्यभावेनसदाकृतागसाम् ॥ ३४ ॥ इतिश्री

मद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेउद्धवागमनंनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंप्रेमभ
रान्गोपाञ्छ्रीकृष्णविरहातुरान् ॥ उवाचप्रेमसंयुक्तउद्धवोगतविस्मयः ॥ १ ॥ उद्धवउवाच ॥ अहंश्रीकृष्णदासोस्मितत्प्रियस्त
द्रहस्करः ॥ भवतांकुशलंद्रष्टुंप्रेषितोहरिणात्वरम् ॥ २ ॥ पुरींगत्वाथहरयेनिवेद्यविरहंतुवः ॥ तंप्रसन्नंकरिष्यामितदंघ्रौनेत्रवारिभिः
॥१४॥ ॥ ३ ॥ नीत्वाहरिंहिभवतांसमीपंहेव्रजौकसः ॥ आगमिष्याम्यहंशीघ्रंशपथोनमृषामम ॥ ४ ॥ यूयंप्रसन्नाभवतमाशोकंकुरुताथ
वै ॥ अस्मिन्व्रजेपिगोपालाद्रक्ष्यथश्रीपतिंहरिम ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ एवमाश्वास्यगोपालान्रथस्थोयदुनंदनः ॥ श्रीदामाद्यै
श्चगोपालैःसहितोहर्षपूरितः ॥ ६ ॥ विवेशनन्दनगरंसूर्येसिन्धुगतेसति ॥ आगतंह्युद्धवंश्रुत्वानन्दराजोमहामतिः ॥ परिरभ्यमु
दाशीघ्रंपूजयामासहर्षितः ॥ ७ ॥ कशिपुस्थंस्थितंशांतमुद्धवंकृतभोजनम् ॥ कशिपुस्थोनंदराजःप्राहगद्गदयागिरा ॥ ८ ॥ नंदउ
वाच ॥ कच्चित्सखामेपुरिशूरसेनआस्तेस्वपुत्रैःकुशलीमहामते ॥ कंसेमृतेयादवपुंगवानांजातंसखेसौख्यमतःपरंभुवि ॥ ९ ॥ कच्चि
त्कदाचित्सबलोहिमाधवः स्मरत्यसौवाजननीं यशोमतीम् ॥ गोपालगोवर्धनगोगणान्व्रजं वृन्दावनंवापुलिनंतरंगिणीम् ॥१०॥
हादैवकस्मिन्समयेस्वनन्दनंबिंबाधरंसुन्दरमंबुजेक्षणम् ॥ द्रक्ष्याम्यहंमन्दिरचत्वराजिरेऽर्भकैर्लुठंतंसबलंमुहुर्मुहुः ॥ ११ ॥ कुं
जोनिकुंजोयमुनामहानदीगोवर्द्धनोरण्यमिदंवनानि ॥ गृहैर्लतावृक्षगवांगणैःसह विनामुकुंदंविषवन्निदंजगत् ॥ १२ ॥ धिग्जीव
नंमेशयनंचभोजनंकृष्णंविनापद्मदलायतेक्षणम् ॥ चन्द्रंविनाभूमितलेचकोरवज्जीवामितस्यागमनाशयाभृशम् ॥ १३ ॥ हर्तुंभुवो
भारमतीवदैवतैःसंप्रार्थितंपूर्णतमंमहामते ॥ जातंसतांरक्षणतत्परंस्वयंमन्येहिकृष्णंसबलंपरात्परम् ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ सं ॥१४॥
स्मृत्यसंस्मृत्यहरिंपरेशंबभूवतूष्णींनवनन्दराजः ॥ शिरोनिधायाप्युपबर्हणेस्वेह्युत्कंठरोमांचितविह्वलांगः ॥१५॥ श्रीनन्दनेत्रांबु
जवारिसंततीराजंस्तदाकृष्णसखस्यपश्यतः ॥ शय्यांसवस्त्रामुपबर्हणांतांकृत्वार्द्रतांप्रांगणआचचाल ॥ १६ ॥ श्रुत्वोद्धवंश्रीमि

थुरापुरागतंकपाटमेत्याशुयशोमतीसिती ॥ शृण्वंत्यलंरवस्यसुतस्यवर्णनंस्नेहस्रवत्सुस्तननेत्रपंकजा ॥ १७ ॥ विहायलज्जांघृण
यासुतस्यसापप्रच्छसर्वंकुशलंतदोद्धवम् ॥ प्रापोच्छ्रयवस्त्रेणदृगश्रुसंततिंस्थितेचनन्देहरिभावविव्हले ॥ १८ ॥ श्रीयशोदोवाच॥
कच्चित्स्मरतिमांकृष्णोनन्दराजमथापिवा ॥ भ्रातरंनंदराजस्यसन्नन्दंदर्शनोत्सुकम् ॥१९॥ नंदान्नवोपनन्दांश्चवृषभानून्व्रजेषुषट् ॥
येषामारोहमास्थायबालकेलिर्वनेवने ॥ २० ॥ कंदुकक्रीडयारेमेसानन्दंनन्दनन्दनः ॥ तान्गोपान्स्नेहसंयुक्तान्कदाचित्स्मरतिस्व
तः ॥ २१ ॥ एकोयंमेसुतःप्राप्तोनसुताबहवश्श्रमे ॥ सोपिमांजननींदीनांययौत्यक्त्वादिगंतरम् ॥ २२ ॥ अहोकष्टंस्नेहवतांदुर्नि
वारंमहामते ॥ किंकरोमिविनापुत्रंकथंजीवामिमानद ॥ २३ ॥ मातर्मह्यंदेहिदधिमातर्हैयंगवंनवम् ॥ एवंवदन्समधुरंहठंचक्रेस
दागृहे ॥ २४ ॥ मध्यान्हेसकथंकृष्णोभोजनंकर्तुमर्हति ॥ ममात्मजोयंश्रीकृष्णोजीवनंव्रजवासिनां ॥ व्रजेधनंकुलेदीपोमोहनो
बाललीलया ॥ २५ ॥ लालनैःपालनैरतस्यादिनंमेक्षणवद्गतम् ॥ तद्दिनंकल्पवज्जातंविनाहोऽनन्दनन्दनम् ॥ २६ ॥ वत्सान्वारयि
तुंकृष्णोग्रामसीम्निनदीतटे ॥ नकारितोर्भकैःसार्द्धंसचाहोमथुरांगतः ॥ २७ ॥ हेमोहनेतिदूरात्तमंकंनीत्वाथलालनम् ॥ चकारनं
दराजोयंतंविनाखिन्नतांगतः ॥ २८ ॥ अहोदाम्नामयाबद्धोनिर्मोहिन्यैकदाशिशुः ॥ भांडेभग्नीकृतेदध्नःशोचामिचरितंचतत्॥२९॥
तत्प्रांगणंसर्वसभाचमन्दिरंशरश्चवीथीव्रजहर्म्यपृष्ठयः ॥ शून्यंसमस्तंममजीवनंधिग्विनामुकुंदंविषवत्त्विदंजगत् ॥ ३० ॥ नार
दउवाच ॥ यशोदानन्दयोर्वीक्ष्यपरमंप्रेमलक्षणं ॥ उद्धवोनितरांराजन्विस्मितोभूद्गतस्मयः ॥ ३१ ॥ उद्धवउवाच ॥ रोममात्रंम
मतनौजिह्वाचज्जायतेत्वहो ॥ युवयोस्तदपिश्लाघांकर्तुंनालंमहाप्रभू ॥ ३२ ॥ परिपूर्णतमेसाक्षाच्छ्रीकृष्णेपुरुषोत्तमे ॥ ईदृशीचक्र
ताभक्तिर्युवाभ्यांप्रेमलक्षणा ॥ ३३ ॥ तीर्थाटनतपोदानसांख्ययोगैश्चदुर्लभा ॥ शाश्वतीयुवयोःप्राप्तायाभक्तिःप्रेमलक्षणा ॥ ३४ ॥
माशोचंकुरुहेनन्दहेयशोदेव्रजेश्वरि ॥ पत्रद्वयंगृहाणाशुकृष्णदत्तंनसंशयः ॥ ३५ ॥ सहाग्रजोनन्दसूनुःकुशल्यास्तेयदोःपुरि ॥

यादवानांमहत्कार्य्यंकृत्वाथसबलःशुभः ॥ ३६ ॥ ऱ्हस्वकालेनचात्रापिभगवानागमिष्यति ॥ परिपूर्णतमंविद्धिश्रीकृष्णंनन्दनन्द
नम ॥ कंसादीनांवधार्थायभक्तानांरक्षणायच ॥ ३७ ॥ ब्रह्मणाप्रार्थितःकृष्णोऽवततारगृहेतव ॥ जातमात्रोऽद्भुतांलीलांचकारसब
लोहरिः ॥ ३८ ॥ पूतनाप्राणहरणंशकटस्यनिपातनं ॥ तृणावर्तनिपातश्चयमलार्जुनभंजनम् ॥ ३९ ॥ स्वमुखेचयशोदायैविश्व
रूपस्यदर्शनम् ॥ वृन्दावनेचभगवान्गोवत्सांश्चारयन्प्रभुः ॥ ४० ॥ वधंचकारगोपानांपश्यतांबकवत्सयोः ॥ अघासुरस्यचव
धोधेनुकस्यविमर्दनम् ॥ ४१ ॥ मर्दनंकालियस्यापिवह्निपानंचकारह ॥ प्रलंबस्यवधंपश्चाद्बलदेवश्चकारह ॥ ४२ ॥ गोवर्द्धनंस
मुत्पाटचहस्तेनैकेनलीलया ॥ युष्माकंपश्यतांबिभ्रत्पुष्करंगजराडिव ॥ ४३ ॥ चूडामणिंशंखचूडाज्जहारजगतांपतिः ॥ अरिष्ट
स्यवधंकृत्वाकेशिनंनिजघानह ॥ ४४ ॥ व्योमासुरंमहादैत्यंमुष्टिनातंममर्दह ॥ तथावैमथुरायांतुचक्रेचित्रंमहामते ॥ ४५ ॥ वि
कथ्यमानंरजकंकरेणाभिजघानतम् ॥ प्रचंडंकंसकोदंडंमध्यतस्तद्बभंजह ॥ इक्षुदंडंयथानागःसर्वेषांपश्यतांनृणाम् ॥ ४६ ॥ द्विपं
कुवलयापीडंनागायुतसमंबले ॥ शुंडादंडेसंगृहीत्वापातयामासभूतले ॥ ४७ ॥ चाणूरंमुष्टिकंकूटंशलंतोशलमेवच ॥ पातयामास
भूपृष्ठेमल्लयुद्धेनमाधवः ॥ ४८ ॥ कंसंमदोत्कटंदैत्यंनागलक्षसमंबले ॥ मंचाद्गृहीत्वातंकृष्णोभ्रामयित्वाभुजौजसा ॥ ४९ ॥ पा
तयामासभूपृष्ठेकमंडलुमिवार्भकः ॥ इभोपरियथासिंहस्तस्योपरिपपातह ॥ ५० ॥ कंसानुजांश्चकंकादीन्बलदेवोमहाबलः ॥ म
मर्दमुद्गरेणाशुमृगान्वैमृगराडिव ॥ ५१ ॥ गुरवेदक्षिणांदातुंसमुत्पत्यमहार्णवे ॥ शंखरूपंपंचजनंनिजघानहरिःस्वयम् ॥ ५२ ॥
अद्भुतानिचरित्राणिचैतानिश्रीहरिंविना ॥ कःकरोतिमहानंदतस्मैश्रीहरयेनमः ॥ ५३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखंडे ॥१५॥
नारदबहुलाश्वसंवादेनंदराजोद्धवमेलनंनामचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ एवंहिनंदोद्धवयोर्हरेःकथयतोःकथा
सु ॥ व्यतीताक्षणवद्राजन्क्षणदाहर्षवर्द्धिनी ॥ १ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेउत्थायगोप्यःसर्वागृहेगृहे ॥ देहल्यांगणमालिप्यदीपांस्तत्रनिरू

प्यच ॥ २ ॥ प्रक्षाल्यहस्तपादौचमेथ्यांनेत्रंनिधायच ॥ ममंथुःसर्वतोयुक्ताःपिच्छिलानिदधीनिताः॥ ३ ॥नेत्राकर्षचलद्धारभुजकंक
णकंकणाः ॥ वेणीभ्योविगलत्पुष्पाःस्फुरत्कुंडलमंडिताः ॥ ४ ॥ चंद्रमुख्यःकंजनेत्राश्चित्रवर्णैर्मनोहराः ॥ मंगलानिचरित्राणिश्रीकृ
ष्णबलदेवयोः ॥ ५ ॥ गायंत्यःप्रेमसंयुक्तायत्रयत्र गृहेगृहे ॥ घोषेघोषेशुभागावोरंभमाणाइतस्ततः ॥ ६ ॥ सर्वत्रगोपिकागीतंदधिश
ब्देनमिश्रितम् ॥ वीथ्यांवीथ्यांततःशृण्वन्विस्मितश्चोद्धवोब्रवीत् ॥ ७॥ अहोवैनंदनगरेभक्तिर्नृत्यतियत्रच ॥ एवंवदन्बहिर्ग्रामाद्य
यौस्नातुंनदीजले॥ ८॥ गोप्य ऊचुः ॥ कस्यायमद्यात्ररथःसमागतोऽक्रूरोथवाक्रूरउतागतःपुनः ॥ येनैवनीतोमथुरांमहापुरींश्रीनंदसू
नुर्नवकंजलोचनः ॥ ९ ॥ कस्मिन्कुकालेजननीससर्जयंदातुंसतांस्नेहवतांप्रतापनम् ॥ कद्रूर्यथानागचयंविषावृतंहंतुंवृथालोकज
नानितस्ततः ॥ १० ॥ कंसार्थकृत्कंससखोऽतिनिर्घृणोसोयंपुनःकिंव्रजमंडलंगतः ॥ भर्तुर्मृतस्यापिहिपारलौकिकींमस्माभिरद्यैवक
रिष्यतिक्रियाम् ॥ ११ ॥ नारदउवाच ॥ एवंवदंत्योव्रजगोपवध्वःसंताड्यसूतंचमुखेंगुलिभ्याम ॥ पप्रच्छुराराद्गत बुद्धिमार्तत्वरंवदे
तत्किलकस्ययानम् ॥ १२ ॥ घनप्रभंपद्मदलायतेक्षणंकृष्णाकृतिंकोटिमनोजमोहनम् ॥ पीतांबरंषट्पदसंघसंकुलांमालांदधानंन
ववैजयंतीम् ॥ १३ ॥ स्फुरत्सहस्रच्छदपद्मपाणिंवंशीधरंवेत्रकरंमनोहरम् ॥ बालार्ककोटिद्युतिमौलिमंडनंमहामणिंकुंडलमंडि
ताननम् ॥ १४ ॥ गत्याकृतिश्रीतनुहाससुस्वरैःश्रीकृष्णसारूप्यधरंतमुद्धवम् ॥ विलोक्यसर्वान्नृपविस्मितास्ततोविज्ञायगो
विंदसखंययुःपुरः ॥ १५ ॥ ज्ञात्वाऽथसन्देहहरंहरेःप्रभोःसुवाक्यनीत्यापरमादरेणतम् ॥ गुप्तंहिप्रष्टुंकुशलंसतांपतेनीत्वोद्धवं
ताःकदलीवनगताः ॥ १६ ॥ यत्रैवराधावृषभानुनंदिनीकृष्णातटेचारुनिकुंजमन्दिरे ॥ समास्थितातद्विरहातुराभृशंखंमन्यते
सातुजगद्धरिंविना ॥ १७ ॥ रंभादलैश्चंदनपंकसंचयंपुरात्फुरच्छीतलमेवमंदिरम् ॥ कृष्णाचलच्चारुतरंगसीकरंस्वतःसुधार
श्मिगलत्सुधाचयं ॥ १८ ॥ एतादृशंयत्कदलीवनंचतद्राधावियोगानलवर्चसाभृशम् ॥ बभूवसर्वंसततंहिभस्मसा

 त्कृष्णागमाशात्मतनुंहिरक्षति ॥ १९ ॥ श्रुत्वोद्धवंकृष्णसखंसमागतंचकारराधास्वसखीभिरादरम् ॥ जलाशनाद्यैर्मधुपर्क
मंगलैःश्रीकृष्णकृष्णेतिमुहुर्वदन्त्यलम् ॥ २० ॥ राधांहिगोविंदवियोगखिन्नांकुव्हांयथाचन्द्रकलांतदोद्धवः ॥ नतांकृशांगीं
 कृतहस्तसम्पुटःप्रदक्षिणीकृत्यजगादहर्षितः ॥ २१ ॥ उद्धवउवाच ॥ सदास्तिकृष्णःपरिपूर्णदेवोराधेसदात्वंपरिपूर्णदेवी ॥
श्रीकृष्णचन्द्रःकृतनित्यलीलोलीलावतीत्वंकृतनित्यलीला ॥ २२ ॥ कृष्णोस्तिभूमात्वमसींदिरासदाब्रह्मास्तिकृष्णस्त्वमसिस्वरास
दा ॥ कृष्णःशिवस्त्वंचशिवाशिवार्थाविष्णुःप्रभुस्त्वंकिलवैष्णवीपरा ॥ २३ ॥ कौमारसर्गीहरिरादिदेवतात्वमेवहिज्ञानमयीस्मृतिः
शुभा ॥ लयांभसाक्रीडनतत्परोहरिर्यज्ञोवराहोवसुधात्वमेवहि ॥ २४ ॥ देवर्षिवर्योमनसाहरिःस्वयंत्वंतत्रसाक्षान्निजहस्तवल्लकी ॥
नारायणोधर्मसुतोनरेणहिशांतिस्तदात्वंजनशांतिकारिणी ॥ २५ ॥ कृष्णस्तुसाक्षात्कपिलोमहाप्रभुःसिद्धिस्त्वमेवासिचसिद्धसे
विता ॥ दत्तस्तुकृष्णोस्तिमहामुनीश्वरोराधेसदाज्ञानमयीत्वमेवहि ॥ २६ ॥ यज्ञोहरिस्त्वंकिलदक्षिणाहरिरुरुक्रमस्त्वंहिसदाजयं
त्यतः ॥ पृथुर्यदासर्वनृपेश्वरोहरिरर्चिस्तदात्वंनृपपट्टकामिनी ॥ २७ ॥ शंखासुरंहंतुमभूद्धरिर्यदामत्स्यावतारस्त्वमसिश्रुतिस्तदा ॥
कूर्मोहरिर्मंदरसिन्धुमंथनेनेत्रीकृतात्वंशुभदाहिवासुकौ ॥ २८ ॥ धन्वंतरिश्चार्तिहरोहरिःपरस्त्वमौषधीदिव्यसुधामयीशुभे ॥
श्रीकृष्णचन्द्रस्तुबभूवमोहिनीत्वंमोहिनीतत्रजगाद्विमोहिनी ॥ २९ ॥ हरिर्नृसिंहस्तुनृसिंहलीलयालीलातदात्वंनिजभक्तवत्सला ॥
बभूवकृष्णस्तुयदाहिवामनःकीर्तिस्तदात्वंनिजलोककीर्तिता ॥ ३० ॥ हरिर्यदाभार्गवरूपधृक्पुमान्धाराकुठारस्यतदात्वमेवहि ॥
श्रीकृष्णचंद्रोरघुवंशचंद्रमायदातदात्वंजनकस्यनंदिनी ॥ ३१ ॥ श्रीशार्ङ्गधन्वामुनिबादरायणोवेदांतकृत्त्वंकिलदेवलक्षणा ॥ सं
कर्षणोमाधववृष्णिरेवत्वंरेवतीब्रह्मभवासमास्थिता ॥ ३२ ॥ बुद्धोयदाकौणपमोहकारकोबुद्धिस्तदात्वंजनमोहकारिणी ॥ कल्की
यदाधर्मपतिर्भविष्यतिहरिस्तदात्वंतुकृतिर्भविष्यसि ॥ ३३ ॥ श्रीकृष्णचंद्रोस्तिहिचंद्रमंडलेराधेसदाचन्द्रमुखीतिचन्द्रिका ॥

श्रीकृष्णसूर्योदिविसूर्यमंडलेसूर्यप्रभात्वंपरिधिप्रतिष्ठिता ॥ ३४ ॥ इंद्रःसदास्तेकिलयादवेन्द्रस्तत्रैवराधेतुशचीशचीश्वरि ॥ हिर
ण्यरेताहिहरिःपरेश्वरोहेतिःसदात्वंहिहिरण्मयीपरा ॥ ३५ ॥ श्रीराजराजोहिविराजतेहरिर्विराजतेत्वंतुनिधीनिधीश्वरि ॥ क्षीरा
ब्धिरूपीतुहरिस्त्वमेवहितरंगितक्षीमसितातरंगिणी ॥ ३६॥ बिभ्रद्वपुःसर्वपतिर्यदायदातदातदात्वंविदितानुरूपिणी ॥ जगन्मयो
ब्रह्ममयोहरिःस्वयंजगन्मयीब्रह्ममयीत्वमेवहि ॥ ३७ ॥ अद्यैवतोयंव्रजराजनंदनोजातासिराधेवृषभानुनंदिनी ॥ याभ्यांकृ
तासत्त्वमयीप्रशांतयेलीलाचरित्रैर्ललितादिर्लीलया ॥ ३८ ॥ कृष्णःस्वयंब्रह्मपरंपुराणोलीलात्वदिच्छाप्रकृतिस्त्वमेव ॥ परस्परं
संधितविग्रहाभ्यांनमोयुवाभ्यांहरिराधिकाभ्याम् ॥ ३९ ॥ गृहाणपत्रंनिजनाथदत्तंशोकंपरंमाकुरुराधिकेत्वम् ॥ ह्रस्वेनकालेनवि
धायकार्यंतत्रागमिष्यामितदुक्तवाक्यम् ॥ ४० ॥ गृह्णीध्वमद्यैवशतानिकृष्णदत्तानिपत्राणिसुमंगलानि ॥ प्रत्यर्पितंयूथशतंच
गोप्यःकृष्णप्रियाणांव्रजसुंदरीणाम् ॥ ४१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमथुराखण्डेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीराधादर्शनंनामपंचदशो
ऽध्यायः ॥१५॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ राधापत्रंसंगृहीत्वाशिरोनेत्रंतथाचहृत् ॥ निधायवाचयित्वातत्स्मृत्वातत्पादपंकजम् ॥
॥ १ ॥ अतिप्रेमातुराराजन्मोचयित्वाश्रुसंततिम् ॥ मूर्च्छामापपरांराधायादवस्यप्रपश्यतः ॥ २ ॥ कुंकुमागुरुपाटीरद्रवैःपुष्परसै
श्वसा ॥ अर्चिताचामरांदोलैःपुनश्चैतन्यतांगता ॥ ३ ॥ वियोगसिन्धुसंमग्नांराधांकमललोचनां ॥ वीक्ष्योद्धवस्तथागोप्योमुमुचु
श्चाश्रुसंततिम् ॥ ४ ॥ तासामश्रुप्रवाहेणराजन्वृन्दावनेवने ॥ सद्यःकल्हारसंयुक्तोजातोलीलासरोवरः ॥ ५ ॥ दृष्ट्वापीत्वाचसु
स्नात्वाश्रुत्वाचेमांकथांनरः ॥ कर्मबंधविनिर्मुक्तःश्रीकृष्णंप्राप्नुयान्नृप ॥ ६ ॥ अथोद्धवमुखाच्छ्रुत्वाश्रीकृष्णागमनंपुनः ॥ पप्रच्छुः
कुशलंसर्वंश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ ७ ॥ राधोवाच ॥ आनंददंश्रीव्रजराजनंदनंद्रक्ष्यामिकस्मिन्समयेघनप्रभम् ॥ घनंमयूरीवस
मुत्सुकाभृशंचंद्रंचकोरीवतदीक्षणोत्सुका ॥ ८ ॥ कस्मिन्कुकालेविरहोबभूवमेयेनैवकोकल्पसमःक्षणःक्षणः ॥ निशीथिनीयंद्विपरा

ग. सं. र्हेलनंकरोतिगोविंदपदद्वयंविना ॥ ९ ॥ कच्चित्कदाचिद्व्रजमागमिष्यतिकरोतिकिंतत्रहरिर्वदाशुमे ॥ अद्यैवयत्नेनधृताःकिलास म. ५
वःप्रसह्यनिर्यातिमृषागिरातुराः ॥ १० ॥ दृष्ट्वाक्षणंत्वांममहृच्चशीतलंजातंप्रसन्नास्मिसमागतेत्वयि ॥ यथाप्रसन्नाजनकात्मजा
पुरालंकापुरंवायुसुतेसमागते ॥११॥ आशांविधायनिजमोहधनंविसृज्यविस्मृत्यवाक्यगदितंमथुरांगतोयः ॥ तस्यापिपत्रलिखितं अ. १६
॥१७॥ शमृतंनमन्येतंचानयस्वकिलमंत्रविदांवरिष्ठ ॥१२॥ उद्धवउवाच ॥ गत्वापुरींतवपरंविरहंनिवेद्याथार्घंविधायनिजनेत्रजलेनराधे ॥
नीत्वाहरिंतवपुरःपुनरागतोस्मिमाशोकमद्यकुरुमेशपथस्त्वदंघ्रेः ॥ १३ ॥ नारदउवाच ॥ अथप्रसन्नाश्रीराधाचन्द्रकांतौमणीशु
भौ ॥ रासरंगेचन्द्रदत्तौउद्धवायददौनृप ॥ १४ ॥ सहस्त्रदलपद्मंहेदत्तेचंद्रमसापुरा ॥ उद्धवायददौराधाप्रसन्नाभक्तवत्सला ॥१५॥
छत्रंसिंहासनंदिव्यंचामरेद्वेमनोहरे ॥ श्रीकृष्णमनसोद्भूतेददौतस्मैहरिप्रिया ॥ १६ ॥ ऐश्वर्यंज्ञानसंपन्नंसर्वदेशिकदेशिकम् ॥ कृ
ष्णसंयोगकर्तृत्वंसदातवभविष्यति ॥ १७ ॥ भक्तिंनिर्गुणभावाढ्यांप्रेमलक्षणसंयुताम् ॥ ज्ञानंविज्ञानसहितंवैराग्यंसाददौपुनः ॥
॥ १८ ॥ शंखचूडाचहरिणानीतंचूडामणिंशुभम् ॥ चन्द्राननाददौतस्मैउद्धवायविदेहराट् ॥ १९ ॥ तथागोपीगणाःसर्वेभूषणानां
चयंशुभम् ॥ ददुःप्रसन्नाहेराजन्नुद्धवायमहात्मने ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वावचश्चोपगवेःशुभार्थंसुखंगतायांकिलराधिकाया
न ॥ ऊचुस्तमाराद्व्रजगोपवध्वःसदःस्थितंकृष्णसखंपृथक्ताः ॥२१॥ गोप्यऊचुः ॥ यत्रयत्रलिखितंवदाशुनःकिंतुतच्चहरिणोक्तम
द्भुतम ॥ त्वंपरावरविदांहरेःसखामंत्रवित्तमतदाकृतिर्महान् ॥२२॥ उद्धवउवाच ॥ यथास्मरथदेवेशंतथायुष्मान्स्मरत्यसौ ॥ अनु
वेलंगोपवध्वःपश्यतोमेनसंशयः ॥२३॥ एकदामांसमाहूयस्मृत्वायुष्मान्रहस्करः ॥ कथयामाससंदेशंचित्तस्थंनंदनंदनः ॥२४॥ ॥१७॥
श्रीभगवानुवाच ॥ गणेषुसक्तंकिलबन्धनायरक्तंमनःपुंसिचमुक्तयेस्यात् ॥ मनोद्वयोःकारणमाहुराराज्जित्वाथतत्कोविचरेदसंगः ॥
॥ २५ ॥ यदास्वयंब्रह्मपरात्परंमामध्यात्मयोगेनविशारदेन ॥ जानातिसर्वत्रगतंविवेकीतदाविजह्यान्मनसःकषायम् ॥ यावद्वनो

मध्यगतस्तदुत्थितःस्वकर्मरूपंनहिदृक्प्रपश्यति ॥ २६ ॥ स्थूलाच्चदूरेस्मिनतत्त्वतोंगनास्तस्माद्वियोगंकुरुतात्रसाधनम् ॥ यत्सां
ख्यभावैःकिलगम्यतेपदंतद्योगभावैरपिगम्यतेस्वतः ॥ २७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेराधागो
प्याश्वासनंनामषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रुत्वाश्रीकृष्णसंदेशंप्रसन्नागोपवल्लभाः ॥ अश्रुमुख्योबाष्पकं
ठ्यऊचुरौपगविंनृप ॥ १ ॥ गोलोकवासिन्यऊचुः ॥ विदेशंगतवान्कृष्णस्त्यक्त्वापूर्वप्रियाङ्गनान् ॥ तदुपर्यैलिखद्योगमहोनिर्मो
हताबलम् ॥ २ ॥ द्वारपालिकाऊचुः ॥ चकोरेग्लौःपंकजेकोंभ्रमरेपंकजंयथा ॥ चातकेचघनःप्रीतिंनकरोतिकदाचन ॥ ३ ॥ शृं
गारप्रकराऊचुः ॥ चंद्रमित्रचकोरोऽतिसख्योवह्निकरंसदा ॥ विधात्रायद्विलिखितंतन्न्यूनंनभवेदिह ॥ ४॥ शय्योपकारिकाऊचुः॥
व्याधोपिहत्वाहिमृगान्स्मरतित्वरमातुरः ॥ कटाक्षैःस्वप्रियान्हत्वानिर्मोहीनस्मरेदहो ॥ ५ ॥ पार्षदाख्याऊचुः ॥ जातंवि
रहजंदुःखंनान्योवेत्तिकदाचन ॥ यथाकंटकविद्धांगोविद्वान्वाविद्धकंटकः ॥ ६ ॥ वृन्दावनपालिकाऊचुः ॥ अनिमित्तंप्रेमसौ
ख्यमनिमित्तोहिवेत्तितत् ॥ सनिमित्तोनजानातिरसंकर्मेन्द्रियंयथा ॥ ७ ॥ गोवर्द्धनवासिन्यऊचुः ॥ पुरंध्रीप्रेमकृद्योवैसैरंध्रीनाय
कोऽभवत् ॥ शैलौकोभिस्तुकिंतस्यबहुनाकथितेनकिम् ॥ ८ ॥ कुंजविधायिकाऊचुः ॥ हामाधवकुंजपुंजेगुंजन्मत्तमधुव्रते ॥ स्वदृ
ग्लक्षीकृतोयोवैतस्येयंश्रूयतेकथा ॥ ९ ॥ निकुंजवासिन्यऊचुः ॥ वृंदावनेमत्तमिलिंदपुंजेकलिन्दजातीरकदंबकुंजे ॥ शनैश्चलं
तंसबलंसगोपंसगोधनंनंदसुतंभजामः ॥ १० ॥ यमुनायूथाऊचुः ॥ कदातथास्मत्समयोभविष्यतियथापुरंध्रीसमयःप्रदृश्यते ॥
शोकंपरंमाकुरुतव्रजांगनाःसदानकस्यापिजयःपराजयः ॥ ११ ॥ विधातुर्नदयाकिंचिद्युनक्तिवियुनक्तियः ॥ भूतानिसकलान्येव
क्रीडनानियथार्भकः ॥ १२ ॥ कुब्जापुराद्यर्जुसमानविग्रहादासीत्विदानींतुकुलीनतांगता ॥ कुरूपिणीरूपवतीबभावहोचतुर्दिनेदुं
दुभिनादकारिणी ॥ १३ ॥ विरजायूथाऊचुः ॥ सदानकस्यापिभजाप्रियांसेसदावसंतोनसदायवास्यात् ॥ इन्द्रोनराज्यंकुरुतेस

ग. सं. दायंचतुर्दिनैर्मानमलंकरोतु ॥ १४ ॥ ललितायूथऊचुः ॥ रामाभिषेकंविनिवार्यमंथराचकारविघ्नंकिलकोसलेपुरे ॥ कुब्जैवसे म. ५
यंमथुरापुरेगताकुब्जैवकिंकिंनकरोतिगोपिकाः ॥ १५ ॥ विशाखायूथाऊचुः ॥ गोचारणायानुचरैर्व्रजंतंप्रबोधयंतंस्वपुरंविरावैः ॥
॥१८॥ मत्तेभयानंहिविडंबयंतंश्रीनन्दसूनुंनाहिविस्मराम ॥१६ ॥ मायायूथाऊचुः ॥ संकोचवीथीषुपटेप्रगृह्यप्रसह्यदोर्भ्यांहृदयेनिधाय॥ अ. १८
अन्योन्यमाकर्षणहर्षभीतिर्गृहान्नहरिंतंहिकदानयामः ॥ १७ ॥ अष्टसख्यऊचुः ॥ वीक्ष्यनन्दसुतमंगसुन्दरंनेत्रमद्यनजगद्विप
श्यति ॥ नन्दराजतनयेपुरींस्थितेकिंभविष्यतिवदाशुनस्त्वरम् ॥ १८ ॥ षोडशसख्यऊचुः ॥ वेणुनादमधुरध्वनिंवनेसंनिशम्य
कुसुमेषुवर्धनम् ॥ श्रोत्रयुग्ममिहनःशृणोतिनोविश्वर्गातमुतवायशःपरम् ॥ १९ ॥ द्वात्रिंशत्सख्यऊचुः ॥ प्रत्यास्वमित्रंहिरिपुंन
येनलुब्धंधनैश्चद्विजमादरेण ॥ गुरुंप्रणामैरसिकंरसेननिर्मोहनंकेनवशीकरोति ॥ २० ॥ श्रुतिरूपाऊचुः ॥ यज्जागरादिषुभवेषुपरं
ह्यहेतुहेतुस्विदस्यविचरंतिगुणाश्रयेन ॥ नैतद्विशंतिमहदिंद्रियदेवसंघास्तस्मैनमोग्निमिवविस्तृतविस्फुलिंगाः ॥ २१ ॥ ऋषिरूपा
ऊचुः ॥ नैवेशितुंप्रभुरयंबलिनांबलीयान्मायानशब्दउतनोविषयीकरोति ॥ तद्ब्रह्मपूर्णममृतंपरमंप्रशांतंशुद्धंपरात्परतरंशरणंगताः
स्मः ॥ २२ ॥ देवांगनाऊचुः ॥ अंशांशकांशककलाद्यवतारवृन्दैरावेशपूर्णसहिताश्चपरस्ययस्य ॥ सर्गादयःकिलभवंतितमेवकृ
ष्णंपूर्णात्परंतुपरिपूर्णतमंनताःस्मः ॥ २३ ॥ यज्ञसीताऊचुः ॥ श्रीमन्निकुंजलतिकाकुसुमाकरोयंश्रीराधिकाहृदयकंठविभूषणोय
म् ॥ श्रीरासमंडलपतिर्व्रजमंडलेशोब्रह्मांडमंडलमहीपरिपालकोयम् ॥ २४ ॥ रमावैकुंठवासिन्यऊचुः ॥ योगोपिकासकलयूथ
मलंचकारवृन्दावनंचनिजपादरजोभिरद्रिम् ॥ यांसर्वलोकविभवायबभूवभूमौतंभूरिलीलमुरगेन्द्रभुजंभजामः ॥ २५ ॥ श्वेतद्वीप ॥१८॥
सखीजनाऊचुः ॥ यथाशिलीध्रंशिशुरश्रमोगजःस्वपुष्करेणैवचपुष्करंगिरिम् ॥ धृत्वाबभौश्रीव्रजराजनन्दनःकृपाकरोसौनहिविस्मृ
तःक्वचित्॥२६॥ऊर्ध्ववैकुंठवासिन्यऊचुः॥श्यामवर्णमयेनेत्रेजगच्छामंविपश्यतः॥नह्येतंदृश्यतेयासांताभिःकिंयोगसेवनम्॥२७॥

लोकाचलवासिन्यऊचुः ॥ स्नेहपाशोदृढोच्छिन्नोनच्छिन्नोहरिणाविना॥छित्वातंमथुरांप्रागान्नागपाशंयथाखगः॥२८॥ अजितपदा
श्रिताऊचुः॥कृष्णलग्नंनेत्रयुग्मंधावद्दशदिशांतरं ॥अहोनलग्नंकुत्रापिपद्मलग्नोयथाह्यलिः ॥२९॥श्रीसख्यऊचुः॥कार्पण्येनयशोहं
तिक्रुधागुणगणोदयम् ॥ धनानिव्यसनैर्लोकःकपटेननमित्रताम्॥३०॥मैथिलाऊचुः ॥ धनंदत्त्वातनुंरक्षेत्तनुंदत्त्वात्रपाव्यधात्॥ध
नंतनुंत्रपांदद्यान्मित्रकार्यार्थमेवहि ॥ ३१ ॥ कौशलाऊचुः ॥ नकोपिजानातिवियोगजांदशांजीवंविनावक्तुमलंनसोहि ॥ भूयादुरो
बाणविभिन्नमाराम्माभूत्कदापिप्रियविप्रयोजनम् ॥ ३२॥ अयोध्यापुरवासिन्यऊचुः ॥ कृत्वानिराशांविनिधायचाशांजगामचाशां
मथुरापुरस्य ॥ योगंचतस्योपरिचालिखन्नोनिर्मोहिनांचित्रमहोविचित्रम् ॥३३॥पुलिंदिकाऊचुः ॥ एनंवरंकर्तुमतीवविह्वलांसमाग
तांशूर्पणखांपुरावने ॥ यःकारयामासविरूपिणींबलात्सौमित्रिणातेनतुवःकृपाकथम् ॥ ३४ ॥ सुतलवासिन्यऊचुः ॥ भक्तंबलिंसत्य
परंचभूरिदंनीत्वाबलिंयः कुपितो बबन्धह ॥ अहो कथंतस्यकरोतिसेवनंमायाबटोर्वामनरूपधारिणः ॥३५॥जालंधर्य्यऊचुः॥पुरा
तिकष्टंप्रगतेऽसुरोत्तमेकायाधवेभक्तवरेततोह्ययम् ॥ भूत्वानृसिंहःकृतवान्सहायमहोपरानिष्ठुरताप्रदृश्यते ॥ ३६ ॥ भूमिगोप्यऊ
चुः ॥ अहोतिनिर्मोहिजनस्यचित्रंपरंचरित्रंगदितुंनयोग्यम्॥मुखेनचान्यद्धृदिभाव्यमन्यद्देवोनजानातिकुतोमनुष्यः॥ ३७॥इति
श्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीमथुराखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीकृष्णस्मरणेगोपीवाक्यंनामसप्तदशोऽध्यायः॥ १७ ॥ ॥ बर्हिष्मती
भवाऊचुः ॥ अहोलयाब्धौकृपयाहरिर्यामुद्धृत्यवाराहतनुर्महात्मा ॥ तामन्वधावद्धृतमंजनीश्वरोभूत्वादयालुःपृथुरादिराजः॥१॥
लतागोप्यऊचुः ॥ स्वयंसुधांवानविभज्यपूर्वंधन्वंतरिर्विश्वभिषङ्महात्मा ॥ तद्वद्द्वैरेषुसुरासुरेषुभूत्वाथयोषित्प्रददौकलिप्रियः ॥
॥ २ ॥ नागेंद्रकन्याऊचुः॥अथेच्छर्तीमेनमहोवरंहरिःसमागतांशूर्पनखांमहावने ॥चकारसौमित्रिसखःकुरूपिणीमहोकृतंतस्यतया
किमप्रियम्॥३॥ समुद्रकन्याऊचुः ॥नित्यंगृहशतंयातीदात्रीदुःखंसुखंजनान्॥ स्त्रीयाकथंसुशीलाचचंचलास्मिन्कथंस्थिता ॥४॥

 अप्सरसऊचुः ॥ अस्यप्रीत्याकर्णनासेगतेवैरावणस्वसुः ॥ त्यजंतुवार्तातेनापिभवतीनांकृपाकृता ॥ ५ ॥ दिव्याऊचुः ॥
सर्वेश्वरोबलिंनीत्वाबलिंबद्धाद्दयापरः ॥ अधोक्षिपन्मुक्तिनाथश्चित्रंतत्कथयाऽभवत् ॥ ६ ॥ अदिव्याऊचुः ॥ शतरूपा
 युतंशांततपस्यंतंमनुंपुरा ॥ दैत्यैर्बाधांगतंपश्चाद्ररक्षासौदयानिधिः ॥ ७ ॥ सत्त्ववृत्तयऊचुः ॥ पूर्वंकष्टगतंभक्तंध्रुवंकायाधवंच
वै ॥ पश्चाद्ररक्षकृपयानपूर्वंदीनवत्सलः ॥८॥ रजोवृत्तयऊचुः ॥ रुक्मांगदहरिश्चंद्रांबरीषाणांसतांहरिः ॥ सत्यंपरीक्षन्प्रददौपुनर्भा
गवतींश्रियम् ॥ ९ ॥ तमोवृत्तयऊचुः ॥ वृंदायेनच्छलंप्राप्ताछलिनाबलिनापुरा ॥ छलमय्याबलिन्याद्यकुब्जयाच्छलितोह्ययम्
॥ १० ॥ कृपाणीह्येकतोवक्राघातयंतीजनान्बहून् ॥ किमुकुब्जात्रिवक्राचश्रीकृष्णेनत्रिभंगिना ॥ ११ ॥ पश्यंतीनांकृष्णमार्गंनेत्रे
दुःखंगतेभृशम् ॥ अवधिःपादविक्षेपंवामनस्यकरोतिहि ॥ १२ ॥ पीतत्वंत्वग्गतापादौशैथिल्यंप्रगतौचनः ॥ मनोविभ्रमतामुग्रां
माधवेमाधवंविना ॥ १३ ॥ सपत्नीहारचिह्नाढ्यमागतंतमुषःक्षणे ॥ हादैवकस्मिन्समयेद्रक्ष्यामोनंदनंदनम् ॥ १४ ॥ नारदउ
वाच ॥ इतिकृष्णंचिंतयंत्योगोपिकाःप्रेमविह्वलाः ॥ उत्कंठितास्तारुरुदुर्मूर्छिताधरणींगताः ॥ १५ ॥ पृथक्पृथक्समाश्वास्यव
चोभिर्नयनैर्गुणैः ॥ संबोध्यगोपिकाःसर्वाःप्राहराधांतदोद्धवः ॥ १६ ॥ उद्धवउवाच ॥ परिपूर्णतमेकृष्णेवृषभानुवरात्मजे ॥ गंतु
माज्ञांदेहिमह्यंनमस्तुभ्यंव्रजेश्वरि ॥ १७ ॥ प्रतिपत्रंदेहिशुभेश्रीकृष्णायमहात्मने ॥ तेनतंचप्रणम्याशुसमानेष्येतवांतिकम् ॥१८॥
श्रीनारदउवाच ॥ अथराधालेखनींचनीत्वापात्रंमपेस्त्वरम् ॥ समाचारंचिंतयंतीतावदश्रूणिसुस्रुवुः ॥ १९ ॥ यद्यत्पत्रंसमानी
तंराधयालेखनीयुतम् ॥ तत्तदार्द्रीकृतंजातंनयनांबुजवारिभिः ॥ २० ॥ अश्रुप्रवाहंमुंचंतींकृष्णदर्शनलालसाम् ॥ उद्धवोविस्म
यन्प्राहराधांकमललोचनाम् ॥ २१ ॥ उद्धवउवाच ॥ कथंलिखसिराधेत्वंकथंदुःखंकरोषिहि ॥ सर्वंतस्मैवदिष्यामिव्यथांत्वंले
खनंविना ॥ २२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्याराधयायातबाधया ॥ सर्वाभिर्गोपिकाभिश्चपूजितोभूत्तदोद्धवः ॥ २३॥

नत्वाप्रदक्षिणीकृत्यराधांरासेश्वरींपराम् ॥ गोपीगणमनुज्ञाप्यनत्वानत्वापुनःपुनः॥२४॥रथमारुह्यदिव्याभंरत्नभूषणभूषितं ॥ ग
तभृत्यभिमानोसौसंध्यायांनंदमाययौ ॥२५॥ मार्तंडउदयंप्राप्तेनत्वागोपींयशोमतीं ॥ नंदराजमनुज्ञाप्यनवनंदांस्तदोद्धवः॥२६॥
वृषभानूपनंदाश्चसमनुज्ञाप्यलोकतः ॥ तथाकृष्णसखान्सर्वान्रथमारुह्यनिर्गतः ॥ २७ ॥ दूरंतमनुगाःसर्वेगोपागोपीगणास्त
था ॥ सनिवृत्त्याथतान्स्नेहादुद्धवोमथुरांययौ ॥ २८ ॥ एकांतेचाक्षयवटेकृष्णातीरेमनोहरे ॥ नत्वाकृष्णंपरिक्रम्यप्रेमगद्गदयागि
रा ॥ प्राहस्त्रवन्नेत्रपद्मउद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥ २९ ॥ उद्धवउवाच ॥ किंदेवकथनीयंमेभवतोऽशेषसाक्षिणः ॥ विधत्स्वशंराधिकाया
गोपीनांदेहिदर्शनम् ॥ ३० ॥ श्रीकृष्णंदेवदेवेशंसमानेष्येतवांतिकम् ॥ इत्थंवाक्यंचमेभूतंरक्षरक्षकृपानिधे ॥ ३१ ॥ प्रन्हादरु
क्मांगदयोःप्रतिज्ञांबलेश्चखट्वांगनृपस्यसाक्षात ॥ यथांबरीषध्रुवयोःस्तथामेकृताचभक्तेश्वररक्षरक्ष ॥ ३२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहिता
यांश्रीमथुराखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेगोपीवाक्येउद्धवागमनंनामाऽष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंनिशम्य
भक्तस्यवचनंभक्तवत्सलः ॥ स्मृत्वावाक्यंस्वकथितंगंतुंचक्रेऽच्युतोमतिम् ॥१॥ बलदेवंस्थापयित्वाकार्यभारेषुसर्वतः ॥ हेमाढ्यं
किंकिणीजालंचंचलाश्वनियोजितम् ॥ २ ॥ रथमारुह्यसूर्याभमुद्धवेनसमन्वितः ॥ भक्तानांदर्शनंदातुंप्रययौनंदगोकुलम् ॥ ३ ॥
गोवर्द्धनंगोकुलंचपश्यन्वृन्दावनंवनम् ॥ प्राप्तोभूत्पुलिनेकृष्णःकृष्णातीरेमनोहरे ॥ ४ ॥ कोटिशःकोटिशोगावोदृष्ट्वाकृष्णंव्रजाधिप
म् ॥ अधावंत्यःसर्वतस्तंस्नेहस्नुतपयोधराः ॥ ५ ॥ उदास्यकर्णवालाश्चरंभमाणाःसवत्सकाः ॥ मुखेकवलसंयुक्ताअश्रुमुख्योगत
व्यथाः ॥ ६ ॥ सरथंसारुणंसाश्वंशरदर्कंयथावनाः ॥ रुरुधुस्तंरथंराजन्नुद्धवस्यप्रपश्यतः ॥ ७ ॥ श्रीगोपालोहरिस्तासांवदन्नाम
पृथक्पृथक् ॥ श्रीहस्तेनतदंगानिस्पृशन्हर्षंजगामह ॥ ८ ॥ तत्समीपेगवांवृन्दंगतंवीक्ष्यव्रजार्भकाः ॥ श्रीदामाद्याविस्मिताश्चदू
रादूचुःपरस्परम् ॥ ९ ॥ गोपाऊचुः ॥ रथंसकुंभध्वजवायुवेगंसुकांस्यपत्रध्वनिनिःस्वनंतम् ॥ शताश्वयुक्तंशतसूर्यशोभंगावःकथं

वारुरुधुःसखायः ॥ १० ॥ अन्योनचास्मिन्हिगवांप्रहर्षणैरायातिकिंतुव्रजराजनंदनः ॥ स्फुरंतिचांगानिहिदक्षिणानिनःश्रीनील
कंठःप्रतनोतितोरणम् ॥ ११ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंविचार्यमनसागोपाःसर्वेसमागताः ॥ दद्दशुर्माधवंमित्रंगतंवस्तुयथाज
नाः ॥ १२ ॥ अवप्लुत्यरथात्कृष्णःपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ पुरोनिधायतान्सर्वान्दोर्भ्यांतत्प्रेमविह्वलः ॥ १३ ॥ मुंचन्नेत्राब्जवारी
णिपरिरेभेपृथक्पृथक् ॥ अहोभक्तेश्चमाहात्म्यंवक्तुंकोस्तिमहीतले ॥१४॥ तेसर्वेरुरुदुर्गोपामुंचंतोऽश्रूणिमैथिल ॥प्रवक्तुंनसमर्थाः
श्रीकृष्णविक्षेपविह्वलाः ॥ १५ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाद्देवोमधुरयागिरा ॥ आश्वासयामासनतान्प्रेमानन्दसमाकुलान् ॥ १६ ॥
उद्धवःप्रेषितोवक्तुंश्रीकृष्णेनार्भकैःसह ॥ आगतंकथयामासश्रीकृष्णंनंदपत्तने ॥ १७ ॥ श्रुत्वागतंनंदसूनुंश्रीकृष्णंगोपवल्लभम् ॥
आनेतुंनिर्गताःसर्वेपरिपूर्णमनोरथाः ॥ १८ ॥ भेरीमृदंगैःपटहैःकलस्वनैरप्पूर्णकुंभैर्द्विजवेदघोषणैः ॥ गन्धाक्षतैर्मंगलराजमिश्रि
तैःश्रीनंदराजोभिययौयशोदया ॥ १९ ॥ ततःपुरस्कृत्यमदोन्नतंगजंसिन्दूरशुंडाधृतहेमशृंखलम् ॥ समाययौश्रीवृषभानुमुख्यो
भान्वाकृतिस्तत्रकलावतीयुतः ॥ २० ॥ नंदोपनन्दावृषभानवश्चगोपाश्चवृद्धास्तरुणार्भकाश्च ॥ स्रग्वेणुगुंजापरिपिच्छयुक्ताविनि
र्गताःपूर्णमनोरथास्ते ॥ २१ ॥ गायंतआरान्नृपनन्दनंदनंनृत्यंतआचालितपीतवाससः ॥ वंशीधरावेत्रविषाणपाणयःप्रहर्षितादृ
र्शनलालसाभृशम् ॥ २२ ॥ सखीमुखेभ्योहरिमागतंपरांनिशम्यराधाशयनात्समुत्थिता ॥ ताभ्यःस्वभूषाःप्रददौप्रहर्षिताप्रीता
स्वगन्धिनवपद्मिनीयथा ॥२३ ॥ द्वात्रिंशदष्टौकिलषोडशद्वेयूथैर्युतामैथिलगोपिकानाम् ॥ आरुह्यराधाशिबिकांमनोज्ञांसमाययौ
श्रीधरदर्शनार्थम् ॥ २४ ॥ तथाहिगोप्यःकिलकोटिशश्चत्यक्त्वाथसर्वंस्वगृहस्यकृत्यम् ॥ व्यत्यस्तवस्त्राभरणानृपेशसमाययुःप्रे
मचलन्मनोगाः ॥ २५ ॥ सर्वंव्रजंपादपगोमृगाद्विजंप्रेमातुरंवीक्ष्यसमागतंकिमु ॥ श्रीनंदराजंपितरंचमातरंननामकृष्णःकृतमस्त
कांजलिः ॥ २६ ॥ श्रीनन्दराजस्तनयंचिरागतंप्रगृह्यदोर्भ्यांहृदयेनिधायतम् ॥ संस्नापयामाससुनेत्रजैर्जलैर्यशोदयाप्राप्तमनोरथ

श्चिरात् ॥ २७ ॥ नन्दोपनन्दान्वृषभानुवृद्धान्सर्वान्नमस्कृत्यचतत्कृताशीः ॥ तथावयस्यैश्चपरस्परंवालघूंश्चहस्तग्रहणैःस्थितो ऽभूत् ॥ २८ ॥ ततःसमारुह्यरथंहरिःस्वयंनिधायनंदंचगजेयशोदया ॥ नंदोपनंदैःसहितोगवांगणैःश्रीनंदराजस्यपुरंविवेशसः ॥ २९ ॥ तदैवदेवाःकिलपुष्पवर्षामाचारलाजान्पुरगोपिकाश्च ॥ प्रचक्रिरेतत्रजयेतिमंगलंशब्दंचगोपागृहमागतेहरौ ॥ ३० ॥ धन्यःसखातेपरमुद्धवोऽयमनेनसाक्षात्किलदर्शितोऽत्र ॥ त्वंजीवनंगोपजनस्यगोपाऊचुर्गिरागद्गदयेदमार्ताः ॥ ३१ ॥ इदंमयातेकथितंनृपेशपुनर्व्रजेह्यागमनंहरेश्च ॥ किमिच्छसिश्रोतुमथोसुरासुरैःपरंचरित्रंशुभदंविचित्रम् ॥ ३२ ॥ इतिश्रीमद्ग० सं० मथुराखं० नारदब०संवादेश्रीकृष्णागमनोत्सवंनामैकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ अग्रेचकारकिंसाक्षाद्भगवान्व्रजमंडले ॥ राधायैगोपिकाभ्यश्चकथंस्विद्दर्शनंददौ ॥ १ ॥ गोपीमनोरथंकृत्वामथुरामाजगामह ॥ एतन्मेब्रूहिविप्रेंद्रत्वंपरावरवित्तमः ॥ ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ संध्यायांराधयाहूतःश्रीकृष्णोभगवान्स्वयम् ॥ एकांतेशीतलंशश्वज्जगामकदलीवनम् ॥ ३ ॥ स्फारास्फुरन्मेघगृहंरंभाचंदनचर्चितम् ॥ कृष्णामरुत्सीकरंचसुधारश्मिगलत्सुधम् ॥ ४ ॥ एतादृशंवनंराधावियोगानलवर्चसा ॥ भस्मीभूतंहिसततंकृष्णाशातांहिरक्षति ॥ ५ ॥ तत्रैवसर्वेगोपीनांशतयूथाःसमागताः ॥ तस्यैनिवेदनंचक्रुर्माधवागमनस्यहि ॥ ६ ॥ उत्थायसहसासाक्षाद्वृषभानुवरात्मजा ॥ आनेतुमाययौकृष्णंसखीभिःपरिवारिता ॥ ७ ॥ ददावासनपाद्यार्घानुपचारान्मनोहरान् ॥ वदंतीसादरंवाक्यंकुशलंकुशलाधिका ॥ ८ ॥ युवकंदर्पकोटीनांमाधुर्य्यंहारिणंहरिम् ॥ दृष्ट्वाराधाजहौदुःखंब्रह्मज्ञात्वागुणंयथा ॥ ९ ॥ प्रसन्नातत्रशृंगारमकरोत्कीर्तिनंदिनी ॥ तयानोकारिशृंगारःपांथेकृष्णेगतेसति ॥ १० ॥ नचंदनंचतांबूलंभोजनंचसुधासमम् ॥ नकृतंदिव्यशयनंहास्यंवानकृतंक्वचित् ॥ ११ ॥ परिपूर्णतमंकृष्णंपरिपूर्णतमाप्रिया ॥ आनंदाश्रूणिमुंचंतीप्राहगद्गदयागिरा ॥ १२ ॥ राधोवाच ॥ कियद्दूरेयदुपुरीनागतंकिंनगोपिहि ॥ किंवदेहंरहोदुःखंभवतोऽशेषसाक्षिणः ॥ १३ ॥ सौदास

राजमहिषीदमयंतीचमैथिली ॥ नास्त्यत्रकांपुरस्कृत्यवदेहंविरहंरिपुम् ॥ १४ ॥ मत्समानाश्रयागोप्योगदितुंनक्षमाःक्वचित् ॥
शरच्चन्द्रचकोरीवमयूरीवघनंनवम् ॥ १५ ॥ श्रीवृन्दावनचंद्रंत्वांघमश्यामंसमुत्सहे ॥ तवसख्योद्भवेनाशुधन्येनत्वंप्रदर्शितः ॥ अ
न्यःकोपिव्रजेनास्तियस्यप्रेम्णात्वमागतः ॥ १६ ॥ नारदउवाच ॥ एवंवदंतींसततंरुदंतींपरांश्रियावीक्ष्यघृणातुरांगः ॥ आश्वास
यामासनयनेनसद्यःप्रगृह्यदोर्भ्यांस्त्रवदंबुनेत्रः ॥ १७ ॥ श्रीभगवानुवाच । माशोकंकुरुराधेत्वंत्वत्प्रीत्याहंसमागतः ॥ आवयोर्भेदर
हितंतेजश्चैकंद्विधाजनैः ॥ १८ ॥ यथाहिदुग्धधावल्येतथावांसर्वदाशुभे ॥ यत्राहंत्वंसदातत्रविश्लेषोनहिचावयोः ॥ १९ ॥ पूर्णं
ब्रह्मपरंचाहंतटस्थात्वंजगत्प्रसूः ॥ विश्लेषआवयोर्मध्येमृषाज्ञानेनपश्यसत् ॥ २० ॥ यथाकाशस्थितोनित्यंवायुःसर्वत्रगोमहान्
तथाजलंसूक्ष्मरूपंतेजोव्याप्तंयथैधसि ॥ २१ ॥ अंतर्बहिर्यथापृथ्वीपृथग्भूतावरानने ॥ तथाविकाररहितोमलवन्त्रिगुणैरहम् ॥
॥ २२ ॥ तथात्वंपश्यमद्भावंसदानंदोभवेत्ततः ॥ अहंममेतिभावेनद्वितीयोस्तिवरानने ॥ २३ ॥ यावद्वनेमध्यगतस्तदुत्थितःस्वं
रूपमर्कैर्नहिदृक्प्रपश्यति ॥ तावत्परात्मानमसौप्रधानजैर्गुणैस्तथातेषुगतेषुपश्यति ॥ २४ ॥ गुणेषुसक्तंकिलबन्धनायरक्तंमनः
पुंसिचमुक्तयेस्यात् ॥ मनोद्वयोःकारणमाहुराराज्जित्वाऽथतत्कौविचरेदसंगः ॥ २५ ॥ सर्वेहिभावंमनसःपरस्परंनह्येकतोभामिनि
जायतेततः ॥ प्रेमैवकर्तव्यमतोमयिस्वतःप्रेम्णासमानंभुविनास्तिकिंचित् ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥ इतिवाक्यंहरेःश्रुत्वाप्रसन्नाकी
र्तिनंदिनि ॥ गोपिकाभिःसमंकृष्णंपूजयामाससमाधवम् ॥ २७ ॥ अथरात्र्यांहरिःसाक्षात्कार्तिक्यांरासमंडले ॥ गत्वाननादमुरलीं
गोपीभीराधयासह ॥ २८ ॥ यमुनानिकटेराजन्राधयाराधिकापतिः ॥ रामाभिःसुन्दरीभिश्चरासरंगेरराजह ॥ २९ ॥ यावती ॥२१॥
र्गोपिकारासेतावद्रूपधरोहरिः ॥ रेमेवृंदावनोदिव्येहरिर्वृन्दावनेश्वरः ॥ ३० ॥ क्वणन्नूपुरमंजीरोवनमालाविराजितः ॥ पीतांबरःपद्म
धारीप्रमातार्ककिरीटधृक् ॥ ३१ ॥ विद्युल्लतास्फुरत्प्रोद्यद्धेमकुंडलमंडितः ॥ वेत्रभृद्वादयन्वंशींनटवेषोघनद्युतिः ॥ ३२ ॥ स्फुर

त्कौस्तुभरत्नाढ्यःप्रचलत्स्निग्धकुंडलः ॥ रराजराधयारासेयथारत्यारतीश्वरः ॥ ३३ ॥ शच्याशक्रोयथास्वर्गेवनश्चंचलयायथा ॥
वृन्दयावृन्दकारण्येतथावृंदावनेश्वर ॥ ३४॥ वृंदावनंचपुलिनंवनान्युपवनानिच ॥ पश्यन्गोपीगणैःसार्द्धंगिरिंगोवर्धनंययौ ॥ ३५॥
गोपीनांशतयूथानांमानंवीक्ष्यव्रजेश्वरः ॥ भगवान्राधयासाकंतत्रैवांतरधीयत ॥ ३६ ॥ अथगोवर्द्धनाद्दूरेसुंदरंयोजनत्रयम् ॥
श्रीखंडगंधसंयुक्तंसययौरोहिताचलम् ॥ ३७ ॥ लताकुंजनिकुंजाश्चपश्यञ्जल्पंस्तयासह ॥ विचचारगिरौरम्येकांचनीलतिका
लये ॥ ३८ ॥ तत्रदेवसरोरम्यंबद्रिनाथेननिर्मितम् ॥ पाठीनकूर्मनक्रादिहंससारससकुंलम ॥ ३९॥ सहस्त्रदलपद्मैश्चमंडितंतदित
स्ततः ॥ भ्रमरध्वनिसंयुक्तंपुंस्कोकिलरुतव्रतम् ॥ ४० ॥ विकसत्पद्मगंधाढ्यंतत्तीरंमंदमारुतं ॥ रमयाराधयासार्द्धंमाधवोनिषसा
दह ॥ ४१ ॥ तत्तीरंप्रतपस्यंतंऋभुंनाममहामुनिम् ॥ पद्मेकेनस्थितंशश्वच्छ्रीकृष्णध्यानतत्परम् ॥ ४२ ॥ षष्टिवर्षसहस्त्राणि
षष्टिवर्षशतानिच ॥ निरन्नंनिर्जलंशांतंश्रीकृष्णस्तंददर्शह ॥ ४३ ॥ पप्रच्छवीक्ष्यतंराधाहसंतीप्राहमाधवः ॥ माहात्म्यंकुरुभ
क्तोयंपश्यभक्तिंमहामुनेः ॥ ४४ ॥ हेऋभोइतिकृष्णेनप्रोक्तमुच्चैर्वचःशुभम ॥ नश्रुतंतेनकिंचिद्वाचरमंप्रापितेनवै ॥ ४५ ॥ हरिस्त
दातद्धृदयाद्बभूवाशुतिरोहितः ॥ ध्यानाद्गतंहरिंवीक्ष्यमुनींद्रश्चातिविस्मितः ॥ ४६ ॥ नेत्रेउन्मील्यदद्दशेश्रीकृष्णंराधायागतम् ॥
घनंचंचलयेवाढ्यंरंजयंतंदिशोदश ॥४७॥ उत्थायसद्योहरिभक्तितत्परःप्रदक्षिणीकृत्यहरिंसराधिकम ॥ प्रणम्यमूर्ध्नानिपपातपाद
योरुवाचकृष्णंबहुगद्गदाक्षरः ॥४८॥ श्रीऋभुरुवाच ॥ नमःकृष्णायकृष्णायैराधायैमाधवायच ॥ परिपूर्णतमायैचपरिपूर्णतमाय
च ॥ ४९ ॥ घनश्यामायदेवायश्यामायैसततंनमः ॥ रासेश्वरायसततंरासेश्वर्यैनमोनमः ॥ ५० ॥ गोलोकातीवलीलायलीला
वत्यैनमोनमः ॥ असंख्यांडाधिदेव्यैचासंख्यांडनिधयेनमः॥५१॥ भूभारहारायभुवंगताभ्यामच्छांतयेचात्रसमागताभ्याम् ॥ पर
स्परंसंश्रितविग्रहाभ्यांनमोयुवाभ्यांहरिराधिकाभ्याम॥५२॥नारदउवाच॥इत्युक्त्वाकृष्णपादाब्जेप्रक्षरद्बाष्पलोचनः॥प्रेमानंदसमा

युक्तोजहौप्राणान्महामुनिः ॥ ९३ ॥ तदैवनिर्गतंज्योतिर्दशसूर्यसमप्रभम् ॥ परिभ्रमद्दशदिशःश्रीकृष्णेलीनतांगतं ॥ ९४ ॥ भ
क्तस्यभक्तिंश्रीकृष्णोवीक्ष्यवैप्रेमलक्षणाम् ॥ आनंदाश्रुकलांमुंचन्प्रेम्णातंचाजुहावह ॥ ९५ ॥ पुनःश्रीकृष्णपादाब्जात्कृष्णसा
 रूप्यवान्मुनिः ॥ निर्गतःकोटिकंदर्पसन्निभोतिनताननः ॥ ९६ ॥ दोर्भ्यांप्रगृह्यहृदयेतंनिधायकृपाकरः ॥ आश्वास्यकल्याणकरं
करंदिव्यंदधारह ॥ ९७ ॥ प्रदक्षिणीकृत्यहरिंचराधिकांप्रणम्यचारुह्यरथंमनोहरं ॥ गोलोकलोकंप्रययावृभुर्मुनिर्विरंजयन्मैथिलमं
डलंदिशाम् ॥ ९८ ॥ श्रीराधिकाविस्मयमागताभृशंदृष्ट्वापरामुक्तिमृभोर्महामुनेः ॥ आनंदवारीणिविमुंचतीचिरंजगादकृष्णंवृष
भानुनंदिनी ॥ ९९ ॥ इतिश्रीमद्ग॰ मथुराखं॰ नारदब॰ रासोत्सवेऋभुमोक्षोनामविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥ राधोवाच ॥
धन्योयंमुनिशार्दूलस्त्वद्भक्तेःप्रेमवान्महान् ॥ त्वत्सारूप्यंजगामासौत्वमप्यश्रुमुखोयतः ॥ १ ॥ अस्यदेहक्रियांकर्तुंयोग्योसिवृ
जिनार्दन ॥ तपसाचास्यदेहोयंप्रस्फुरत्यमलाकृतिः ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ वदत्यांतत्रराधायांतद्देहोप्यभवत्सरित् ॥ वहंतीपाप
हंत्रीचदृश्यतेरोहितेगिरौ ॥ ३ ॥ तद्देहस्यापिसरितंवीक्ष्यराधातिविस्मिता ॥ नन्दराजात्मजंप्राहवृषभानुवरात्मजा ॥ ४ ॥ राधो
वाच ॥ कथंजलत्वमापन्नोदेहोयंवैमहामुनेः ॥ एतन्मेसंशयंदेवछेत्तुमर्हस्यशेषतः ॥ ५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ प्रेमलक्षणयाभक्त्या
संयुतोयंमुनीश्वरः ॥ तस्मादस्यतुदेहोयंरंभोरुद्रवतांगतः ॥ ६ ॥ दृष्ट्वात्वयामावरदंहर्षितोभून्महामुनिः ॥ जलत्वंप्रापतद्देहोयथा
हंद्रवतांपुरा ॥ ७ ॥ श्रीराधोवाच ॥ द्रवतांत्वंकथंप्राप्तोदेवदेवदयानिधे ॥ एतच्चित्रंहिमेजातंसर्वंत्वंवदविस्तरात् ॥ ८ ॥ श्रीभग
वानुवाच ॥ अत्रैवोदाहरंतमिमितिहासंपुरातनम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेणपापहानिःपरंभवेत ॥ ९ ॥ यन्नाभिपंकजाज्जातःपुराब्रह्मा
प्रजापतिः ॥ असृजत्प्रकृतंशश्वत्तपसामहदोर्जितः ॥१०॥ उत्संगान्नारदोजज्ञेब्रह्मणःसृजतःशुभः ॥ भक्त्युन्मत्तोमत्पदानिनिजगौ
पर्यटन्महीम् ॥ ११ ॥ एकदानारदंप्राहदेवोब्रह्मप्रजापतिः ॥ प्रजाःसृजमहाबुद्धेवृथाचंक्रमणंत्यज ॥ १२ ॥ नारदस्तद्वचःश्रु

त्वाप्राहेदंज्ञानतत्परः ॥ नसृजामिपितःसृष्टिंशोकमोहादिकारिणीम् ॥ १३ ॥ करिष्यामिहरेर्भक्तिंतत्कीर्त्तनसमन्विताम् ॥ त्वमपि
सृष्टिरचनांत्यजदुःखातुरोभृशम् ॥ १४ ॥ क्रुद्धःशशापतंब्रह्माप्राहप्रस्फुरिताधरः ॥ सदागानपरःकल्पंगन्धर्वोभवदुर्मते ॥ १५ ॥ ए
वंतच्छापतोराधेगन्धर्वउपबर्हणः ॥ बभूवगन्धर्वपतिःकल्पमात्रंसुरालये ॥१६॥ एकदाब्रह्मणोलोकेस्त्रीभिःपरिवृतोगतः॥सुन्दरीषु
मनःकृत्वाजगौतालविवर्जितम् ॥ १७ ॥ पुनर्ब्रह्मातंशशापत्वंशूद्रोभवदुर्मते ॥ अथासौब्रह्मशापेनदासीपुत्रोबभूवह ॥ १८ ॥ स
त्संगेनपुराराधेप्राप्तोभूद्ब्रह्मपुत्रताम् ॥ भक्त्युन्मत्तोमत्पदानिनिजगौपर्यटन्महीम् ॥ १९ ॥ मुनीन्द्रोवैष्णवश्रेष्ठोमत्प्रियोज्ञानभा
स्करः ॥ परंभागवतःसाक्षान्नारदोमन्मनाःसदा ॥ २० ॥ एकदानारदोलोकान्पश्यन्वैगानतत्परः ॥ इलावृतंनामखंडंगतवान्सर्व
तोगतिः ॥ २१ ॥ यत्रजंबूनदीश्यामाजंबूफलरसोद्भवा ॥ तथाजांबूनदंनामसुवर्णंभवतिप्रिये ॥ २२ ॥ तद्देशेवेदनगरंरत्नप्रासा
दनिर्मितम् ॥ ददर्शनारदोयोगीदिव्यनारीनरैर्वृतम् ॥ २३ ॥ कांश्चिद्वैपादरहितान्विगुल्फाञ्जानुवर्जितान् ॥ विजंघाञ्जघनव्यंगा
न्कृशोरून्कुब्जमध्यकान् ॥ २४ ॥ श्लथद्दंतोन्नतस्कंधान्नताननविकंधरान् ॥ स्त्रीजनान्पुरुषांश्चासावंगभंगान्ददर्शह ॥ २५ ॥
अहोकिमेतच्चित्रंहिसर्वान्दृष्ट्वावदन्मुनिः ॥ सर्वेयूयंपद्ममुखादिव्यदेहाःशुभांबराः ॥ २६ ॥ किंदेवाउपदेवावायूयंकिंऋषिसत्तमाः ॥
वादित्रसहिताःसर्वेरम्यगानपरायणाः ॥ २७ ॥ अंगभंगाःकथंयूयंवदताशुममैवहि ॥ इत्युक्तास्तेनतेसर्वेप्रत्यूचुर्दीनमान
सः ॥ २८ ॥ रागाऊचुः ॥ महादुःखंमुनेजातमस्माकंतनुषुस्वतः ॥ तस्याग्रेकथनीयंवैदूरीकर्त्तुंचयःक्षमः ॥ २९ ॥ रागात्रयंवेद
पुरेवसामःसर्वदामुने ॥ अंगभंगावयंजाताःकारणंशृणुमानद ॥ ३० ॥ जातोहिरण्यगर्भस्यपुत्रोनारदनामभाक् ॥ प्रेमोन्मत्तोविका
लेनगायन्ध्रुवपदानिच ॥३१॥ विचचारमहीमेतांस्वेच्छयासमहामुनिः ॥ विकालेतस्यगानैश्चविस्वरैस्तालवर्जितैः ॥३२॥विगानै
श्चवयंसर्वेअंगभंगाबभूविम ॥ इतिश्रुत्वाथतद्वाक्यंनारदोविस्मितोऽभवत् ॥ उवाचगतमानोसौरागान्परिहसन्निव ॥३३॥मुनिरुवा

 च ॥ तस्यकेनप्रकारेणज्ञानंवैकालतालयोः ॥ भवेदिहस्वरैर्युक्तंवदताशुममैवहि ॥ ३४ ॥ रागाऊचुः ॥ वैकुंठस्यपतेःसाक्षात्प्रिया
मुख्यासरस्वती ॥ कुर्याच्छिक्षांयदातस्मैतदास्यात्कालविन्मुनिः ॥ ३५ ॥ तेषांवाक्यंततःश्रुत्वानारदोदीनवत्सलः ॥ सरस्वत्याः
 प्रसादार्थंत्वरंशुभ्रंगिरिंययौ ॥ ३६ ॥ दिव्यवर्षशतंशश्वत्तपस्तेपेसुदुष्करम् ॥ निरन्नंनिर्जलंवाणीध्यानयुक्तंव्रजेश्वरि ॥ ३७ ॥ शु
भंनामविसृज्याथपवित्रीकृतभूधरम् ॥ नारदोनामशैलोभूत्तपसानारदस्यच ॥ ३८ ॥ तपोंतेआगतांसाक्षाद्वाग्देवींश्रीसरस्वतीम् ॥
विष्णोःप्रियांदिव्यवर्णामपश्यन्नारदोमुनिः ॥ ३९ ॥ सहसोत्थायतांनत्वापरिक्रम्यनताननः ॥ तद्रूपगुणमाधुर्यस्तुतिंचक्रेमुनीश्वरः
॥४०॥ नारदउवाच ॥ नवार्कबिंबद्युतिमुद्गलद्दलत्ताटंककेयूरकिरीटकंकणाम् ॥ स्फुरत्क्वणन्नुपूररावरंजितांनमामिकोटींदुमुखींसरस्व
तीम् ॥ ४१ ॥ वंदेसदाहंकलहंसउद्गतेचलत्पदेचंचलचंचुसंपुटे ॥ निर्धौतमुक्ताफलहारसंचयंसंधारयंतींसुभगांसरस्वतीम् ॥४२॥
वराभयंपुस्तकवल्लकीयुतंपरंदधानांविमलेकरद्वये ॥ नमाम्यहंत्वांशुभदांसरस्वतींजगन्मयींब्रह्ममयींमनोहराम् ॥४३॥ तरंगितक्षौ
मसितांबरेपरेदेहिस्वरज्ञानमतीवमंगले ॥ येनाद्वितीयोहिभवेयमक्षरेसर्वोपरिस्यांपररासमंडले॥४४॥ श्रीभगवानुवाच ॥स्तोत्रंजा
ड्यापहंदिव्यंप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ नारदोक्तंसरस्वत्याःसविद्यावान्भवेदिह ॥ ४५॥ ततःप्रसन्नावाग्देवीनारदायमहात्मने ॥ देव
दत्तांददौवीणांस्वरब्रह्मविभूषिताम् ॥ ४६ ॥ रागैश्चरागिणीभिश्चतत्पुत्रैश्चतथैवच ॥ देशकालादिभेदैश्चतालमानस्वरैःसह ॥४७॥
षट्पंचाशत्कोटिभेदैरंतर्भेदैरसंख्यकैः ॥ ग्रामैर्नृत्यैःसवादित्रैर्मूर्च्छनासहितैःशुभैः ॥ ४८ ॥ वैकुंठस्यपतेःसाक्षात्प्रियामुख्यासरस्व
ती ॥ स्वरगम्यैःपदैःसिद्धैःपाठयामासनारदम्॥४९॥अद्वितीयंरागकरंकृत्वातंरासमंडले ॥ वैकुंठंप्रययौराधेवाग्देवीविष्णुवल्लभा ॥
॥५०॥इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमथुराखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेनारदोपाख्याननामैकविंशोऽध्यायः॥२१॥ ॥श्रीभगवानुवाच ॥
कस्मैदेयमिदंगुह्यंरागरूपंमनोहरम् ॥बुद्ध्याविचारयन्नित्यंगंधर्वनगरंययौ ॥१॥तुंबुरुंनामगंधर्वंकृत्वाशिष्यंसनारदः ॥ कलंजगौम

द्गुणाश्चवीणावाद्यपरायणः॥२॥ केषामग्रेगेयमिदंरागरूपंमनोहरं ॥ श्रोतुंपात्रंविचिन्वन्सनारदःशक्रमाययौ ॥३॥ अनिर्वृतंचतंदृ
ष्ट्वानारदोमुनिसत्तमः॥ सख्यातुंबुरुणासार्द्धंसूर्यलोकंजगामह ॥४॥ रथेनतंप्रधावंतंसूर्यंवीक्ष्यमहामुनिः ॥ शिवपार्श्वंजगामाशुततो
देवर्षिसत्तमः ॥५॥ भूतेशंज्ञानतत्त्वज्ञंध्यानस्तिमितलोचनं ॥ वीक्ष्यतंनारदोराधेब्रह्मलोकंजगामह ॥६ ॥ सृजंतंसृष्टिरचनांव्यग्रं
वीक्ष्याविधिंमुनिः॥ वैकुंठंप्रययौविष्णोःसर्वलोकनमस्कृतम् ॥७॥भक्तार्थंकुत्रगच्छंतंभक्तेशंभक्तवत्सलम् ॥वीक्ष्यतुंबुरुणासार्द्धंयोगीं
द्रःप्रययौततः ॥८॥ योगीश्वराणांहिसतांत्रैलोक्यामंतरंबहिः ॥ गतिमाहुर्नाप्नुवंतिकर्मभिर्वृषभानुजे ॥९॥ कोटिशोह्यंडनिचयान्स
मुल्लंघ्यमुनीश्वरः ॥ गोलोकंपरमंधामप्रययौप्रकृतेःपरम् ॥ १० ॥ समुत्तीर्याशुविरजांनदींकल्लोलशालिनीं ॥ ययौवृन्दावनंरम्यंभ्रम
रध्वनिसंकुलम् ॥११॥ सदावसंततुर्युतंमरुदंजलताग्रहं ॥ दृष्ट्वागोवर्द्धनंशैलंमन्निकुंजंसमाययौ ॥१२॥ कौयुवांकुतआयातौकिंका
र्यंवदतंचनः ॥ इत्थंसखीभिःसंपृष्टावूचतुर्मुनितुंबुरू ॥ १३ ॥ गायकौकुशलौरामाआवांवीणाकलध्वनिं ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्री
कृष्णंराधिकापतिं ॥ १४ ॥ कूलंपरेश्रावयितुमागतौवंदिनांवरौ ॥ कथनीयमिदंवाक्यंश्रीकृष्णायमहात्मने ॥ १५ ॥ श्रुत्वास
ख्यस्तथामह्यंनिवेद्याथमदाज्ञया ॥ आगत्याज्ञांददुर्यातुंबंदिभ्यांश्लक्ष्णयागिरा ॥ १६ ॥ मन्निकुंजांगणेभ्राजत्कोटचर्कज्योतिरा
कुले ॥ खचित्कौस्तुभरत्नाढ्येप्रचलच्चारुचामरे ॥ १७ ॥ लोलमुक्ताफलच्छत्रेसखीकोटिसमन्विते ॥ महापद्मस्थितंसाक्षात्त्वया
मांतावपश्यतां १८ ॥ नत्वाप्रदक्षिणीकृत्यतत्रस्थित्वामदाज्ञया ॥ स्तुत्वामांमद्गुणान्वक्तुंतेनासावुपचक्रमे ॥१९॥ आतोद्यविनद
न्वीणांदेवदत्तास्वरामृतं ॥ कलांजगामाद्वितीयांनारदःसहतुंबुरुः ॥ २० ॥ संतुष्टोहंशिरोधुन्वंस्तेनश्लाघ्यंचतत्स्वरं ॥ दत्त्वात्मानं
प्रेमपरोजलत्वंगतवानहं ॥ २१ ॥ यज्जलंमद्वपुर्जातंतद्वैब्रह्मद्रवंविदुः ॥ कोटिशःकोटिशोऽडानांराशयःसंलुठंतिहि ॥ २२ ॥ इंद्रा
यनफलानीवोन्नतेतस्मिन्जलेशुभे ॥ पृश्निगर्भमिदंराधेब्रह्मांडंमत्पदंस्फुटं ॥ २३ ॥ भित्वातच्चागतंसाक्षादस्मिन्मन्वंतरेशुभे ॥

ग. सं. तत्स्वर्धुनींविदुःपूर्वेश्रीगंगांपापहारिणीं ॥२४॥ दिविमंदाकिनीप्रोक्तागंगाभागीरथीक्षितौ ॥ अधोभोगवतीप्रोक्तात्रिधात्रिपथगामि म. ५
नी ॥ २५ ॥ यत्स्नातुंगच्छतःपुंसःप्रणतस्यपदेपदे ॥ राजसूयाश्वमेधानांफलमस्तिनदुर्लभं ॥ २६ ॥ गंगागंगेतियोब्रूयाद्योजना अ. २३
॥२४॥ नांशतैरपि ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योविष्णुलोकंसगच्छति ॥२७॥ दृष्ट्वाजन्मशतंपापंपीत्वाजन्मशतद्वयं ॥ स्नात्वाजन्मसहस्रेणहंतिगं
गाकलौयुगे ॥ २८ ॥ सफलंजन्मवैतेषांयेपश्यंतिहिजाह्नवीम् ॥ वृथाजन्मगतंतेषांयेनपश्यंतिजाह्नवीम् ॥ २९ ॥ यथाहिद्रवतां
प्राप्ताविरजात्वद्भयाद्यथा ॥ प्रापुर्द्रवत्वरंभोरुविरजायाःसुतायथा ॥ ३० ॥ यथाकृष्णानदीविष्णुर्वेणींदेवाःशिवोयथा ॥ ब्रह्माककु
द्मिनीगंगागंडकीचयथाऽप्सराः ॥ ३१ ॥ तथाद्रवत्वंसंप्राप्तऋभुर्नामाप्ययंमुनिः ॥ प्रेमलक्षणयाभक्त्याऋभोर्वानात्रसंशयः ॥
॥ ३२ ॥ यःशृणोतिकथामेतांपवित्रांपापहारिणीं ॥ उल्लंघ्यसर्वलोकांश्चमल्लोकंयातिमानवः ॥३३॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वाप्रि
यांराधामृभोराश्रमतोहरिः ॥ राधायासहितोराजन्नाययौमालतीवनं ॥ ३४ ॥ गोपीनांविरहंज्ञात्वाभगवान्भक्तवत्सलः ॥ राध
याप्रययौकृष्णःपुलिनंमंगलायनम् ॥ ३५ ॥ तदागोपीगणाःसर्वेगतमानागतव्यथाः ॥ जगृहुस्तंघनश्यामंसौदामिन्योवनंयथा ॥
॥ ३६ ॥ वृंदावनेहरिःसाक्षात्कृष्णातीरेमनोहरे ॥ जगौकलंगोपिकाभिर्वंशीवादनतत्परः ॥ ३७ ॥ भगवत्कलरागेणमूर्छितागोप
कन्यकाः ॥ नद्योवेगत्वरहिताअचरत्वंहिपक्षिणः ॥ ३८ ॥ मौनत्वंदेवताःसर्वाःस्तंभत्वंदेवनायकाः ॥ सज्जलत्वंचतरवोनिद्रात्वं
प्रगतंजगत् ॥ ३९ ॥ कृत्वारासंराधिकायागोपीनांचमनोरथं ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेभगवानाययौनंदमंदिरं ॥ ४० ॥ राधिकागोपिकाभि
श्च प्राप्तानंदमनोरथा ॥ वृषभानुवरस्यापिसुंदरंमंदिरंययौ ॥ ४१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांमथुराखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेनारदो ॥२४॥
पाख्यानंनामद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ श्रीकृष्णोभगवान्साक्षाद्व्रजेकतिदिनानिच ॥ स्थित्वास्वदर्शनंदं
त्वामथुरांगंतुमुद्यतः ॥ १ ॥ नंदान्नवोपनंदांश्चवृषभानून्व्रजेषुषट् ॥ वृषभानुवरंचैवतंनंदराजव्रजेश्वरम् ॥ २ ॥ कलावतींयशोदां

चगोपीर्गोपान्गवांगणान् ॥ मिलित्वाश्वास्यज्ञानंचदत्त्वानुज्ञाप्यमाधवः ॥ ३ ॥ रथमारुह्यदिव्याभंचंचलाश्वनियोजितं ॥ मथु
रांगंतुकामोसौनिर्गतोनंदगोकुलात् ॥ ४ ॥ दूरंतमनुगाःसर्वेमोहिताव्रजवासिनः ॥ नसेहिरेकष्टतरंविरहंमाधवस्यहि ॥ ५ ॥ युग
पद्दर्शनंविष्णोदुःसहंभूमिमंडले ॥ येषांनित्यंहिभवतितेषांतुकिमुवर्णनं ॥६॥ वीक्षंतःश्रीधरमुखंनेत्रैरनिमिषैर्नृप ॥ सर्वेवैस्नेहसंबं
धातमूचुःप्रेमविह्वलाः ॥ ७ ॥ गोपाऊचुः ॥ शीघ्रमागच्छहेकृष्णसर्वान्नोव्रजवासिनः ॥ पाहिसंदर्शनंदेहिदेवेभ्योह्यमृतंयथा ॥
॥ ८ ॥ त्वमेवसर्वदादेवयशोदानंददायकः ॥ श्रीनंदनंदनस्त्वंवैजीवनंव्रजवासिनां ॥ ९ ॥ व्रजेधनंकुलेदीपोमोहनोमहतामपि ॥
यथानिदाघदग्धस्यप्राप्तंवैशीतलंजलं ॥ १० ॥ शीतार्तस्ययथावन्हिर्ज्वरार्त्तस्ययथौषधम् ॥ मृतस्यमानवस्यापिपीयूषंमंगलंय
था ॥ ११ ॥ तथाव्रजस्यसर्वस्यजीवनंतवदर्शनं ॥ तस्मादत्रस्थितिंकुर्याद्बहुनाकथितेनकिं ॥ १२ ॥ यन्नोस्तिकिंचित्सुकृतमस्मि
न्वापूर्वजन्मनि ॥ तत्फलेनसदाचेतोभूयात्त्वत्पादपंकजे ॥ १३ ॥ येषांचेतस्त्वत्पदाब्जेतेभक्तास्त्वत्प्रियाःसदा ॥ भक्तार्थंसगुणो
सित्वंनिर्गुणःप्रकृतेःपरः ॥ १४ ॥ तवभक्तात्प्रियोनास्तिशिवोब्रह्मानचेंदिरा ॥ विसृज्यपारमेष्ठ्यादिनिष्कामास्त्वांभजंतिये ॥ नै
रपेक्ष्यंसुखंशीतंतेविदुर्युक्तचेतसः ॥ १५ ॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वाथतेसर्वेरुरुदुःप्रेमविह्वलाः ॥ आनंदाश्रूणिमुंचंतःश्रीकृष्ण
स्यप्रपश्यतः ॥ १६ ॥ अश्रुपूर्णमुखःकृष्णोभगवान्भक्तवत्सलः ॥ गोपानाहप्रसन्नात्मानतान्विरहविह्वलान् ॥ १७ ॥ श्रीभग
वानुवाच ॥ मत्प्राणामत्प्रियायूयंसर्वेवैव्रजवासिनः ॥ हृदयंमेस्तियुष्मासुदेहोन्यत्रविलक्ष्यते ॥१८॥ मासंप्रत्यागमिष्यामियुष्मा
न्द्रष्टुंवचोमम ॥ मनसानहिदूरेस्मिमनःसर्वस्यकारणं ॥ १९ ॥ हेगोपायदुभिर्योद्धुमागतोहिजरासुतः ॥ यदूनांतुसहायार्थंया
मिमाभूच्छुचश्चवः ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ एवमाश्वास्यतांदेवःसंनिर्वृत्यपुनःपुनः ॥ रथेद्वितीयेसंस्थाप्यनंदराजंयशोदया ॥
॥ २१ ॥ श्रीदामादीन्सखीन्नीत्वाभगवान्रथमास्थितः ॥ सोद्धवोमथुरांप्रागात्सर्वकारणकारणः ॥ २२ ॥ यावद्रथश्चाश्वशतंसु

ग. सं. वेगंकेतुस्त्रिवर्णःप्रचलत्पताकः ॥ आलक्ष्यतेवीररजश्वतावत्स्थित्वाऽन्यआजग्मुरतःसकाशं ॥ २३ ॥ श्रीकृष्णचंद्रस्यपरंचरित्रं म. ५
नृणांमहापापहरंविचित्रं ॥ शृणोतियोभक्तवरःपृथिव्यांगोलोकलोकंसचयातिसम्यक् ॥ २४ ॥ इतिश्रीमद्ग०सं०म०ख०ना०
॥२५॥ ब०व्रजयात्रायांश्रीकृष्णागमनंनामत्रयोविंशोध्यायः ॥ २३ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ गोपीनांचैवगोपानांदत्त्वासंदर्शनंपरं ॥ अ. २४
मथुरायांकिंचकारश्रीकृष्णोरामएवच ॥ १ ॥ चरित्रंपरमंमिष्टंश्रीकृष्णबलदेवयोः ॥ सर्वपापहरंपुण्यंचतुर्वर्गफलप्रदं ॥ २ ॥ नार
दउवाच ॥ अन्यच्चरित्रंशृणुताच्छ्रीकृष्णबलदेवयोः ॥ सर्वपापहरंपुण्यंचतुर्वर्गफलप्रदं ॥ ३ ॥ कोलेनपीडितालोकाःकौशारविपु
रान्नृप ॥ मथुरामाययुःसर्वेसद्विजादीनमानसाः ॥ ४ ॥ अश्वमाशुसमारुह्यरोहिणीनंदनोबलः ॥ स्वल्पैःपुरःसरैःसार्द्धंमृगयार्थी
विनिर्गतः ॥ ५ ॥ तंनत्वाभ्यर्च्यविधिवत्तदंघ्र्योःपतिताःपथि ॥ कृतांजलिपुटाऊचुर्हर्षगद्गदयागिरा ॥ ६ ॥ प्रजाऊचुः ॥ रा
मराममहाबाहोदेवदेवमहाबल ॥ कोलेनपीडिताःसर्वआगताःशरणंवयं ॥ ७ ॥ दैत्यःकंससखःकोलोजित्वाकौशारविंनृपं ॥ कौ
शारवेःपुरेराज्यंकरोतिसमहाबलः ॥ ८ ॥ कौशारविस्तद्भयाद्धिगंगातीरंततोनृपः ॥ राज्यार्थंत्वत्पदांभोजंभजतेसुजितेंद्रियः ॥९॥
तत्सहायंकुरुविभोवयंयस्यप्रजाःशुभाः ॥ पुत्रवत्पालितास्तेनमहासौख्यसमन्विताः ॥ १० ॥ कोलेनाद्यैवदुष्टेनपीडिताःसततंप्र
भो ॥ त्रैलोक्यविजयीवीरःकंसोपिनिहतस्त्वया ॥ ११ ॥ कोलोजीवतिदेवेंद्रकंसोपिनमृतःस्मृतः ॥ रक्षार्थंसगुणोसित्वंभक्तानांप्र
कृतेःपरः ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचस्तेषांश्रीरामोभक्तवत्सलः ॥ गंगायमुनयोर्मध्येकौशांबींनगरींययौ ॥ १३ ॥
योद्धुंसमागतंरामंश्रुत्वाकोलोपिनिर्गतः ॥ अक्षौहिणीभिर्दशभिर्मंडितश्चंडविक्रमः ॥ १४ ॥ चंचलाश्वतरंगाढ्यांरथेभाश्वतिमिं ॥२५॥
गिला ॥ नदीमिवागतांसेनांप्रलयार्णवनादिनीं ॥ १५ ॥ वीरावर्तांचतावीक्ष्यबद्ध्वासेतुंहलंबलः ॥ आकृष्यतांतदग्रेणमुसलेनाहन
दृढं ॥ १६ ॥ युगपत्तत्प्रहारेणवीराअश्वारथागजाः ॥ सर्वतःकोटिशःपेतुःपेषिताःफलवद्रणे ॥ १७ ॥ शेषाःप्रदुद्रुवुर्वीराभयार्ता

रणमंडलात् ॥ एकाकीयुयुधेदैत्यःकोलोरामेणशस्त्रभृत् ॥ १८ ॥ गोमूत्रचयसिंदूरकस्तूरीपत्रभृन्मुखं ॥ सुवर्णशृंखलायुक्तंप्रखाचि
त्कटिबंधनं ॥ १९ ॥ स्रवन्मदंचतुर्दंतंघंटाटंकारभीषणं ॥ प्रोन्नतंदिग्गजमिवनदत्कालघनप्रभं ॥ २० ॥ शितमंकुशमादायको
लआरुह्यकर्णतः ॥ स्वगजंनोदयामासबलदेवायदैत्यराट् ॥ २१ ॥ आगतंवीक्ष्यतंनागंमत्तंकोलेननोदितं ॥ तताडमुसलेनासौ
वज्रेणेंद्रोयथागिरिं ॥ २२ ॥ मुसलस्यप्रहारेणविशीर्णोभून्महागजः ॥ मृद्घटोनेकधैवाशुदंडघातेनमैथिल ॥ २३ ॥ कोलःक्रोडमु
खोदैत्योरक्ताक्षःपतितोगजात् ॥ शूलंचिक्षेपनिशितंमाधवायमहात्मने ॥ २४ ॥ मुसलेनतदारामस्तच्छूलंशतधाऽच्छिनत् ॥ का
चपात्रंयथाबालोदंडेनचविदेहराट् ॥ २५ ॥ सहस्रभारसंयुक्तांगदांगुर्वींप्रगृह्यच ॥ बलंतताडहृदयेजगर्जघनवत्खलः ॥ २६ ॥
तद्गदायाःप्रहारेणकोलंकज्जलवत्तनुं ॥ मुसलेनाहनन्मूर्ध्निबलदेवोमहाबलः ॥ २७ ॥ मूसलाहतमूर्द्धापिपपातितोरणमंडले ॥ मुष्टि
घातंघातयित्वातत्रैवांतरधीयत ॥ २८ ॥ चकारमायांमायावीदैतेयीमतिभीषणां ॥ प्रलयप्रभवैर्मेघैर्महावातप्रणोदितैः ॥ २९ ॥
अंधकारंप्रकुर्वद्भिरभूदाच्छादितंनभः ॥३०॥ जपापुष्पसमान्बिंदूनजस्रंरुधिरस्यच ॥ मोचयित्वाऽथबीभत्सवर्षांश्चक्रुर्घनाघनाः
॥ ३१ ॥ पूयमेदोऽतिविण्मूत्रसुरामांससमन्विताः ॥ दृष्ट्वाताभिश्चवर्षाभिर्हाहाकारोबभूवह ॥३२॥ ज्ञात्वाऽथतत्कृतांमायांबलदे
वोमहाप्रभुः ॥ चिक्षेपमुसलंदीर्घंपरसैन्यविदारणं ॥ ३३ ॥ सर्वास्त्रघातकंस्वच्छमष्टधातुमयंदृढं ॥ शतयोजनविस्तीर्णंप्रलयाग्नि
समप्रभं ॥ ३४ ॥ बलास्त्रंमुसलंरेजेभ्रमद्दशदिगंतरे ॥ विदारयद्घनान्व्योम्निनीहारंचयथारविः ॥ ३५ ॥ तद्व्योम्निप्रगतंदृष्ट्वाह
लास्त्रंचस्वतःप्रभुः ॥ सभूत्याकृष्यचबलान्मध्येतान्विददारह ॥ २६ ॥ नाशंगतायांमायायांबलदेवोमहाबलः ॥ गृहीत्वाभुज
दंडाभ्यांभुजदंडेमदोत्कटे ॥ ३७ ॥ भ्रामयन्बालइवतंप्रतूलंसइतस्ततः ॥ पातयामासभूपृष्ठेकमंडलुमिवार्भकः ॥ ३८ ॥ तस्यदै
त्यस्यपातेनसाब्धिशैलवनैःसह ॥ चंकपेनाडिकामात्रंसर्वंभूखंडमंडलं ॥ ३९ ॥ भग्नदंतश्चलन्नेत्रोमूर्च्छितोनिधनंययौ ॥ कोलोना

ममहादैत्योवृत्रोवज्रहतोयथा ॥ ४० ॥ तदाजयजयारावोदिविभूमौबभूवह ॥ देवदुंदुभयोनेदुःपुष्पवर्षाःसुरैःकृताः ॥ ४१ ॥ इ
त्थंकोलंघातयित्वाबलदेवोच्युताग्रजः ॥ दत्त्वाथकौषारवयेकौशांबींचपुरिंततः ॥४२॥ स्नातुंभागीरथींप्रागाद्गर्गाचार्यादिभिर्वृतः॥
लोकानांसंग्रहंकर्तुंसर्वदोषक्षयायच ॥ ४३ ॥ स्नापयांचक्रुरार्यास्तेगंगायांमाधवंबलं ॥ वेदमंत्रैर्मंगलैश्चगर्गाचार्यादयोद्विजाः
॥ ४४ ॥ लक्षंगजानांवैदेहस्यंदनानांद्विलक्षकं ॥ हयानांचतथाकोटिंधेनूनामर्बुदंदश॥४५॥शतार्बुदंचरत्नानांभारंजांबूनदावृतं ॥
रामोदत्त्वाब्राह्मणेभ्यःप्रययौमथुरांपुरीं ॥४६॥ यत्ररामेणगंगायांकृतंस्नानंविदेहराट् ॥ तत्रतीर्थंमहापुण्यंरामतीर्थंविदुर्बुधाः॥४७॥
कार्तिक्यांकार्तिकेस्नात्वारामतीर्थेतुजाह्नवीं ॥ हरिद्वाराच्छतगुणंपुण्यंवैलभतेजनः ॥ ४८ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ कौशांबेश्चकियद्दू
रेस्थलेकस्मिन्महामुने ॥ रामतीर्थंमहापुण्यंमह्यंवक्तुंत्वमर्हसि ॥ ४९ ॥ नारदउवाच ॥ कौशांबेश्चतदीशान्यांचतुर्योजनमेवच ॥
वायव्यांसूकरक्षेत्राच्चतुर्योजनमेवच ॥ ५० ॥ कर्णक्षेत्राच्चषट्क्रोशैर्नलक्षेत्राच्चपंचभिः ॥ आग्नेयांदिशिराजेंद्ररामतीर्थंवदंतिहि ॥
॥ ५१ ॥ वृद्धकेशीसिद्धपीठाद्बिल्वकेशवनात्पुनः ॥ पूर्वस्यांचत्रिभिःक्रोशैरामतीर्थंविदुर्बुधाः ॥ ५२ ॥ दृढाश्वोवंगराजोभूत्कुरूपं
लोमशंमुनिं ॥ दृष्ट्वाजहाससततंतंशशापमहामुनिः ॥ ५३ ॥ विकरालःक्रोडमुखोऽसुरोभवमहाखल ॥इत्थंसमुनिशापेनकोलःक्रो
डमुखोऽभवत् ॥ ५४ ॥ बलदेवप्रहारेणत्यक्त्वास्वामासुरींतनुं ॥ कोलोनाममहादैत्यःपरंमोक्षंजगामह ॥ ५५ ॥ ततोरामोमंत्रि
भिश्चउद्धवादिभिरन्वितः ॥ जन्हुतीर्थंजगामाशुयत्रदक्षःश्रुतेरभूत् ॥ ५६ ॥ गंगाब्राह्मणमुख्यस्यजाह्नवीयेनकथ्यते ॥ दत्त्वादा
नंद्विजातिभ्यऊषूरात्रौजनैःसह ॥ ५७ ॥ ततस्तत्पश्चिमेभागेपांडवानामतिप्रियं ॥ आहारस्थानकंप्राप्यरात्रौवासंचकारह ॥
॥ ५८ ॥ तत्रदानंद्विजातिभ्योदत्त्वासद्गुणभोजनं ॥ ततोयोजगमेकंचदेवंमांडूकसंज्ञकं ॥ ५९ ॥ तपस्तप्तंमहत्तेनचांतेदेवकृपाप्त
ये ॥ तदर्थंस्वसमाजेनबलदेवोजगामह ॥ ६० ॥ ऊर्ध्वास्यमेकपादस्थंध्यानस्तिमितलोचनं ॥ स्वभक्तंहृदयस्थंस्वंमूर्तिदर्शन

लोलुपं ॥ ६१ ॥ तांजहारतदानंतरततोबाह्येददर्शह ॥ सदृष्ट्वानंतदेवस्यरूपंपरमसुंदरं ॥ ६२ ॥ स्रग्व्येककुंडलंगौरंतालांकरथ
संयुतं ॥ स्तुत्वापरमयाभक्त्यापपातचरणौपुनः ॥ ६३ ॥ तस्यशीर्ष्णिकरंदत्त्वावरंब्रूहीत्युवाचह ॥ यदिप्रसन्नोभगवाननुग्राह्यो
ऽस्मिवायदि ॥ ६४ ॥ सर्वोत्तमांभगवतींसंहितांशुकवक्त्रतः ॥ निर्गतांदेहिमेस्वामिन्कलिदोषहरांपरां ॥ ६५ ॥ बलदेवउवाच ॥
उद्धवद्वारतःप्राप्तिर्भविष्यतितवानघ ॥ श्रीमद्भागवतीकीर्तिरधिकायाकलौयुगे ॥ ६६ ॥ मांडूकउवाच ॥ कथंभगवतादत्तामुख्या
तस्याधिकारिता ॥ कदायोगंममस्वामिन्कुरुसंदेहभंजनं ॥ ६७ ॥ बलदेवउवाच ॥ कथयामिपरंगोप्यंरहस्यंपरमाद्भुतं ॥ अद्या
पिममसामीप्येउद्धवोयंविराजते ॥ ६८ ॥ तद्दर्शनंकुरुपरमाचार्यसंप्रदायकं ॥ अद्यतीर्थस्ययात्रायामुपदेशोनतेभवेत् ॥६९॥ यथो
पदेष्टाभवतितेनतेकथयाम्यहं ॥ उद्धवःस्थापितःश्रीमदाचार्यःसंहितामयः ॥ ७० ॥ नंदादिव्रजवासीनांगोपीनांप्रीतयेकृतः ॥
स्वस्वरूपंपरिकरंयत्किंचिद्भगवत्तमं ॥ ७१ ॥ सर्वस्वभावगुणकंकृष्णेनपरमात्मना ॥ उद्धवंचैवस्वात्मानमेकएवाचरद्विभुः॥७२॥
साक्षात्कारंचकारादौनस्वीयमंतरंक्वचित् ॥ श्रीकृष्णमेवतेज्ञात्वापूजयामासुरादरात् ॥ ७३ ॥ वसंतर्तुश्चग्रीष्मोपिसचचारव्रजा
त्मकौ ॥ शमयामासराधायाःशोकंतत्कुंडपार्श्वजाः ॥ ७४ ॥ सर्वभूमंडलंतत्रविचचारव्रजानुगैः ॥ वियोगार्तिहरःप्रोक्तोगवांनंदादि
गोपिनां॥७५॥ मंत्राधिकारकुशलःसर्वःपरिकराग्रणीः ॥अथांतर्ध्यानवेलायांभगवान्धर्मगुप्तनुः॥ ७६॥ तस्मैस्वतेजसमपिदास्यते
परमाद्भुतं॥मुद्राधिकारंसर्वत्रसर्वदैवविराजते॥७७॥अंतर्ध्यानेतुस्वस्थानेदत्तातस्याधिकारिता ॥बदरीस्थंसपरिकरंधर्मजंबोधयिष्य
ति॥७८॥ अर्जुनादिवियोगार्तिहारिसैवभविष्यति॥व्रजनाभोयादवानांमाथुरेसंभविष्यति ॥७९॥श्रीकृष्णस्यैवपौत्रेषुमहाराज्ञीग
णेषुच॥वियोगार्तिहरश्चैवस्थाप्यतेश्रीहरिःस्वयम् ॥८०॥ कौरवाणांकुलेराजापरीक्षिदितिविश्रुतः॥तस्यपुत्रोतितेजस्वीविख्यातो
जनमेजयः॥८१॥ पितुःशत्रुहणंयज्ञंकरिष्यतिनसंशयः ॥ तस्यापिसर्वसामग्रीह्युद्धवद्वारतोभवेत् ॥८२॥ श्रीमद्भागवतंदिव्यंपुरा

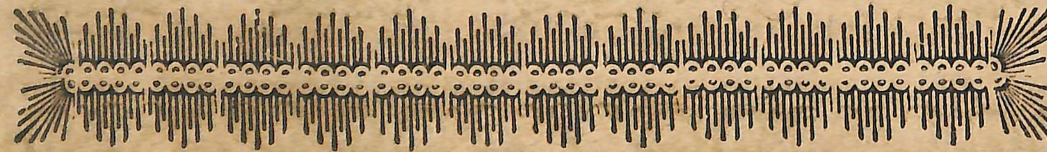
॥२७॥ णवाचनंतदा ॥ गौराङ्वयस्यसंप्राप्तिर्भविष्यतिनसंशयः ॥ ८३ ॥ श्रीमन्प्रसादाद्विप्रर्षेर्महाभागवतोत्तमात् ॥ तद्द्वारासर्पयज्ञस्य
निवृत्तिःसंभविष्यति ॥ ८४ ॥ यज्ञसंस्कारकतृणांब्राह्मणानांचपूजनं ॥ सदास्यतिमहाराजाग्रामाणांशतकंतदा ॥ ८५ ॥ तत
स्त्वाचार्य्यवर्यस्यश्रीप्रसादस्यचाज्ञया ॥ सगंतासूकरक्षेत्रंमासमेकंस्थितोभवेत् ॥ ८६ ॥ दत्त्वादानान्यनेकानिगोमहागजवाजि अ. २४
नः ॥ रत्नंवासोब्राह्मणेभ्योभोजनंचयदृच्छया ॥ ८७ ॥ ततस्मात्तत्स्थलात्सोपिनिवर्त्यगुरुणासह ॥ गंगातीरस्थलान्पश्यन्नाग
मिष्यतिसहृतः ॥ ८८ ॥ शयाननगरेसंस्थांकरिष्यतिसहानुगः ॥ श्रीगुरोराज्ञयातत्रसामग्रींसाधनैःसह ॥८९॥ अश्वमेधंकरोति
स्मसर्वजेताभविष्यति ॥ एकच्छत्रधरोभूत्वाश्रीगुरोःशरणंगतः ॥ ९० ॥ ततोगंगातटेरम्येपूर्वस्यांक्रोशपंचके ॥ परमैकांतिरू
पेणसेवनंतत्करिष्यति ॥ ९१ ॥ तत्रभागवतीवार्ताभवरोगविनाशिनी ॥ भविष्यतिमुदायुक्तासमाजेषुसुधर्मिणां ॥ ९२ ॥ तत्रपू
र्णसमाजेषुतेषांमध्येभवानपि ॥ शृणोषिभागवद्धर्मंगंताश्रीनिर्मलंपदं ॥ ९३ ॥ तपस्तप्तंमदर्थंतेतस्मादेतत्प्रकाशितं ॥ एवंदेववरं
दत्त्वागतोरामःसहानुगः ॥ ९४ ॥ शयाननगराच्छुद्धादीशान्यांदिशिसंस्थितं ॥ स्थानंगंगातटेरम्यंकटकादुत्तरेऽभवत् ॥ ९५ ॥
पुष्पवत्यादक्षिणेतुक्रोशैकंविस्तरेणच ॥ तत्रसंकर्षणोदेवःस्थित्वादानपरोऽभवत् ॥ ९६ ॥ घोटकंदशसाहस्त्रंरथानांशतकंतथा ॥
द्विपंसहस्त्रंगाश्चैवदिक्सहस्त्रंददौमुदा ॥ ९७ ॥ तत्रसंकर्षणंदेवंपूजयामासुरादरात् ॥ देवाःसमाययुःसर्वेऋषयश्चतपोधनाः ॥
॥ ९८ ॥ नमःकोलेशघातायखरासुरविघातिने ॥ हलायुधनमस्तेस्तुमुशलास्त्रायतेनमः ॥ नमःसौंदर्यरूपायतालाकायनमोनमः॥
॥ ९९ ॥ इतिश्रुत्वास्तुतिंतेषांसंकर्षणउवाचह ॥ वरंब्रुवंतुमांसर्वेभवतांयदभीप्सितं ॥ १०० ॥ द्विजदेवाऊचुः ॥ यदायदापदा ॥२७॥
युक्ताःस्मरामोभवतःपदं ॥ सर्वबाधाविनिर्मुक्ताभवामश्चतवाज्ञया ॥ १ ॥ रामउवाच ॥ यदायदामांस्मरथतदाहंशरणागतान् ॥
रक्षितास्यांकलौनूनमितिसत्यंवचोमम ॥ २ ॥ अत्रस्थलेवरंप्राप्तंपूजितंमुनिपुंगवैः ॥ अतःसंकर्षणस्थानंभविष्यतिकलौयुगे ॥

॥ ३ ॥ यस्मिन्स्नापयंतिगंगायांदेवान्संपूजयंतिये ॥ दास्यंतिदानंविप्रेभ्योभोजनंकारयंतिये ॥ ४ ॥ विष्णुंसंपूजयंतिस्मसफलं
जीवितंक्षितौ ॥ तेयांतिदैवतरथानंकामीप्राप्नोतिकामनां ॥ ५ ॥ ततःपरिवृतोरामःस्वांपुरींसंजगामह ॥ कोलरक्षोवधंकृत्वास्ना
त्वाविष्णुपदीजले ॥ ६ ॥ रामस्यबलदेवस्यकथांयःशृणुयान्नरः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तःसयातिपरमांगतिम् ॥१०७॥ इतिश्रीमद्ग०
म० खं० नारदब० सं० कोलदैत्यवधोनामचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ अकस्मादागतेरामेतत्रतीर्थमिं
दंश्रुतं ॥ अहोमधुपुरीधन्यायत्रसन्निहितश्वसः ॥ १ ॥ मथुरायास्तुकोदेवःकःक्षत्ताकश्चरक्षति ॥ कश्चारःकोमंत्रिवरःकैर्भूमिस्तत्र
सेविता ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्हरिः ॥ स्वयंहिमथुरानाथःकेशवःक्लेशनाशनः ॥ ३ ॥
साक्षाद्भगवताप्राप्तःकपिलायद्विजायच ॥ कपिलःप्रददौयंवैप्रसन्नःशतमन्यवे ॥ ४ ॥ जित्वादेवान्राक्षसेंद्रोरावणोलोकरावणः ॥
यंस्तुत्वापुष्पकेस्थाप्यलंकायांतमपूजयत् ॥ ५ ॥ जित्वालंकांराघवेंद्रस्तमानीयप्रयत्नतः ॥ अयोध्यायांचवाराहमर्चयामासमै
थिल ॥ ६ ॥ स्तुत्वारामंचशत्रुघ्नोयमानीयप्रयत्नतः ॥ मथुरायांमहापुर्यांस्तापयित्वाननामह ॥ ७ ॥ सेवितोमाथुरैःसर्वैःसर्वेषां
चवरप्रदः ॥ साक्षात्कपिलवाराहःसोयंमंत्रिवरःस्मृतः ॥ ८ ॥ क्षत्ताश्रीमथुरायाश्चनाम्नाभूतेश्वरःशिवः ॥ दत्त्वादंडंपातकिनेभक्त्य
र्थान्मंत्रतांव्रजत् ॥ ९ ॥ चंडिकातुमहाविद्यादेवीदुर्गातिनाशिनी ॥ सिंहारूढासदारक्षांमथुरायाःकरोतिहि ॥ १० ॥ चारोहंमथुरा
याश्चपश्यँल्लोकानितस्ततः॥वदामिवार्तांसर्वेषांश्रीकृष्णायमहात्मने ॥११॥ मध्येवैमथुरादेवीशुभदाकरुणामयी ॥ बुभुक्षितेभ्यःस
र्वेभ्योददात्यन्नंविदेहराट् ॥ १२ ॥ चतुर्भुजाश्यामलांगाव्रजंतिप्राव्रजंतिच ॥ मथुरायांमृतंनेतुंविमानैःकृष्णपार्षदाः॥१३॥ श्रीकृ
ष्णस्यांगसंभूतामथुरावैमहापुरी ॥ यस्यादर्शनमात्रेणनरोयातिकृतार्थतां ॥ १४ ॥ पुराविधिःश्रीमथुरामुपेत्यतप्त्वाततोवर्षशतं
निरन्नः ॥ जपन्हरिंब्रह्मपरंस्वयंभूःस्वायंभुवंप्रापसुतंप्रवीणम् ॥ १५ ॥ भूतेश्वरोदेववरःसतीपतिस्तप्त्वातपोदिव्यशरन्मधोर्वने ॥

ग. सं. कृष्णप्रसादान्नृपराजसत्वरंतस्याःपुरेमाथुरमंडलस्य ॥ १६ ॥ कृष्णप्रसादादहमेवचारोभ्रमन्सदामाथुरमंडलस्य ॥ तथाहिदुर्गो म. ५
मथुरांप्रयातिश्रीकृष्णदास्यंप्रकरोतिनूनं ॥ १७ ॥ तप्त्वातपःशक्रपदंचशक्रःसूर्योमनुंनित्यनिधिंकुबेरः ॥ पाशीचपाशंसमवाप्य
॥२८॥ सम्यङ्मधोर्वनेविष्णुपदंध्रुवश्च ॥ १८ ॥ तथांबरीषःसमवापमुक्तिंरामोक्षयंवालवणाज्जयंच ॥ रघुश्चसिद्धिंकिलचित्रकेतुस्तप्त्वात अ. २५
पोत्रैवमधोर्वनेच ॥ १९ ॥ तप्त्वातपोत्रैवमधोर्वनेशुभेभूत्वाबलिष्ठश्चमधुर्महासुरः ॥ श्रीमाधवेमासिचमाधवेनयुयोधयुद्धेमधुसूदने
नसः ॥ २० ॥ सप्तर्षयःश्रीमथुरांसमेत्यतप्त्वातपोऽत्रैवचयोगसिद्धिं ॥ प्रापुःपुरोवैमुनयःसमंताद्गोकर्णवैश्योपिमहानिधिंच ॥२१॥
तप्त्वातपोत्रैवमधोर्वनेशुभेविजित्यदेवान्दिविलोकरावणः ॥ निधायरक्षांसिविधायमंदिरमास्थायलंकांविरराजरावणः ॥२२॥ त
प्त्वातपोत्रैवमधोर्वनेशुभेगजाह्वयेशोमिथिलेशशंतनुः ॥ लेभेसुतंभीष्ममतीवसत्तमंतत्वार्थवारांनिधिकर्णधारगं ॥ २३ ॥ बहुला
श्वउवाच ॥ मथुरायाश्चमाहात्म्यंवददेवर्षिसत्तम ॥ निवासेकिंफलंप्रोक्तंमथुरायाःसतांनृणां ॥ २४ ॥ नारदउवाच ॥ आदौवराहो
धरणींनिमग्नांमहाजलेप्रोज्झितवीचिशंके ॥ स्वदंष्ट्रयोद्धृत्यकरीवपद्मंकरेणमाहात्म्यमिदंजगाद ॥ २५ ॥ ब्रुवञ्जनोनामफलंहरे
र्लभेच्छृण्वँल्लभेत्कृष्णतथाफलंनरः ॥ स्पृशन्सतांस्पर्शनजंमधोःपुरिजिघ्रंस्तुलस्यादलगंधजंफलं ॥ २६ ॥ पश्यन्हरेर्दर्शनजंफलं
स्वतोभक्षन्ननैवेद्यभवंरमापतेः ॥ कुर्वन्भुजाभ्यांहरिसेवयाफलंगच्छँल्लत्तीर्थफलंपदेपदे ॥ २७ ॥ राजेंद्रहंतानिजगोत्रघातकी
त्रैलोक्यहंतापिचकोटिजन्मसु ॥ राजञ्छृणुत्वंमथुरानिवासतोयोगीश्वराणांगतिमाप्नुयान्नरः ॥ २८ ॥ पादौचधिग्यौनगतौ
मधोर्वनंदृशौवधिग्येनकदापिपश्यतः ॥ कर्णौचधिग्यौशृणुतोनमैथिलवाचंचधिग्यानकरोत्यलंमनाक् ॥ २९ ॥ द्विसप्तकोटीनिव ॥२८॥
नानियत्रतीर्थानिवैदेहसमास्थितानितु ॥ एकैकमेतेषुविमुक्तिदानिवदामिसाक्षान्मथुरांनमामि ॥ ३० ॥ गोलोकनाथःपरिपूर्णदेवः
साक्षादसंख्यांडपतिःस्वयंहि ॥ श्रीकृष्णचंद्रोवततारयस्यांतस्यैनमोन्यासुपुरीषुकिंवा ॥ ३१ ॥ यन्नामपापंविनिहंतितत्क्षणंभव

त्यलंयांगृणतोपिमुक्तयः ॥ वीथीषुवीथीषुचमुक्तिरस्यास्तस्माद्गिमांश्रेष्ठतमांविदुर्बुधाः ॥ ३२ ॥ कस्यादिसर्गायदिसंतिलोकेता
सांतुमध्येमथुरैवधन्या ॥ याजन्ममौंजीव्रतमत्युदारैर्नृणांचतुर्धाविदधातिमुक्तिं ॥ ३३ ॥ पुरीश्वरींकृष्णपुरींव्रजेश्वरींतीर्थेश्वरीं
यज्ञतपोनिधीश्वरीं ॥ मोक्षप्रदांधर्मधुरंधरांपरांमधोर्वनेश्रीमथुरांनमाम्यहम् ॥ ३४ ॥ शृष्वंतिमाहात्म्यमिदंमधोःपुरःकृष्णे
कचित्तानियताश्चयत्रये ॥ व्रजंतितेतत्रपरिक्रमात्फलंवैदेहराजेंद्रनचात्रसंशयः ॥ ३५ ॥ खंडंत्विदंश्रीमथुरापुरस्ययेशृण्वंति
गायंतिपठंतिसर्वतः ॥ इहैवतेषांहिसमृद्धिसिद्धयोभवंतिवैदेहनिसर्गतःसदा ॥ ३६ ॥ त्रिःसप्तकृत्वोबहुवैभवार्थिनःशृण्वंतिचैनं
नियताश्चयेभृशम् ॥ तेषांगृहद्वारमलंकरोतिहिभृंगावलीकुंजरकर्णताडिता ॥ ३७ ॥ विप्रोथविद्वानविजयीनृपात्मजोवैश्यो
निधीशोवृषलोपिनिर्मलः ॥ श्रुत्वेदमाराच्चमनोरथोभवेत्स्त्रीणांजनानामतिदुर्लभोपिहि ॥ ३८ ॥ निष्कारणोभक्तियुतोमहीतले
शृणोतिचेदंहरिलग्नमानसः ॥ विजित्यविघ्नान्प्रविजित्यनाकपान्गोलोकधामप्रवरंप्रयातिसः ॥ ३९ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहि
तायांश्रीमथुराखंडेश्रीनारदबहुश्वसंवादेश्रीमथुरामाहात्म्यंनामपंचविंशोऽध्याय ॥ २५ ॥ ॥ श्रीराधाकृष्णार्पणमस्तु ॥

॥ इति मथुराखंडं समाप्तम् ॥ ५ ॥

इति गर्गसंहितायां पंचमं मथुराखंडं समाप्तम्

अथ गर्गसंहितायां षष्ठं द्वारकाखंडं प्रारभ्यते

ग. सं. श्रीगणेशायनमः ॥ कृष्णायवासुदेवायदेवकीनंदनायच ॥ नंदगोपकुमारायगोविंदायनमोनमः ॥ १ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ श्रु द्वा. ६
तंत्वन्मुखाद्ब्रह्मन्मथुराखंडमद्भुतम् ॥ वदमांद्वारकाखंडंश्रीकृष्णचरितामृतम् ॥२॥ विवाहाःकतिपुत्राश्चकतिपौत्रारमापतेः ॥ सर्वंव
॥ १ ॥ दमहाबुद्धेद्वारकावासकारणम् ॥ ३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अस्तिप्राप्तीमहिष्यौद्वेमृतेकंसेमहाबले ॥ जरासंधगृहंदुःखाज्जग्मतुर्मैथि अ. १
लेश्वर ॥ ४ ॥ तन्मुखात्कंसमरणंश्रुत्वाक्रुद्धोजरासुतः ॥ अयादवींमहींकर्तुमुद्यतोऽभून्महाबलः ॥५॥ अक्षौहिणीभिर्विंशत्याति
सृभिश्चापिसंवृतः ॥ रम्यांमधुपुरींराजन्नाययौबलवान्नृपः ॥ ६ ॥ भयातुरांपुरींवीक्ष्यतत्सेनांसिंधुनादिनीं ॥ सभायांभगवान्साक्षा
द्बलदेवमुवाचह ॥ ७ ॥ सर्वंचास्यबलंरामहंतव्यंवैनसंशयः ॥ मागधस्तुनहंतव्योभूयःकर्ताबलोद्यमम् ॥ ८ ॥ जरासंधनिमि
त्तेनभारंवैभूभुजांभुवः ॥ सर्वंचात्रहरिष्यामिकरिष्यामिप्रियंसतां ॥ ९ ॥ एवंवदतिकृष्णेवैवैकुंठाच्चरथौशुभौ ॥ अभूतामागतौराज
न्सर्वेषांपश्यतांचतौ ॥ १० ॥ समारुह्यरथौसद्योरामकृष्णौमहाबलौ ॥ यादवानांबलैःसूक्ष्मैस्त्वरंनिर्जग्मतुःपुरात् ॥ ११ ॥ या
दवानांमागधानांपश्यद्भिर्दिविजैर्दिवि ॥ बभूवतुमुलंयुद्धमद्भुतंरोमहर्षणं ॥ १२ ॥ अक्षौहिणीभिर्दशभीरथारूढोमहाबलः ॥
श्रीकृष्णस्यपुरःपूर्वंयुयुधेमागधेश्वरः ॥ १३ ॥ पंचभिश्चाक्षौहिणीभिर्धार्तराष्ट्रःसुयोधनः ॥ युयोधयादवैःसार्द्धंजरासंधसहायकृत्
॥ १४ ॥ पंचभिश्चतथाराजन्विंध्यदेशाधिपोबली ॥ तिसृभिश्चमहायुद्धेवंगनाथोमहाबलः ॥ १५ ॥ एवमन्येपिराजानोजरासं
धवशानुगाः ॥ प्राणैःसाहाय्यंकुर्वंतोजरासंधस्यमैथिल ॥ १६ ॥ बाणांधकारेसंजातेशत्रुसेनासमाकुले ॥ टंकारंशार्ङ्गधनुषःशार्ङ्ग
धन्वाचकारह ॥ १७ ॥ ननादतेनब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ विचेलुर्दिग्गजास्ताराराजद्भूखंडमंडलम् ॥ १८ ॥ तदैवबधिरीभूतं ॥ १ ॥
शत्रूणांसैन्यमंडलं ॥ उत्पतंतोहयायुद्धाद्गजास्तुविमुखास्ततः ॥ १९ ॥ दुद्रावतद्बलंसर्वंटंकाराद्भयविह्वलम् ॥ प्रतिपमेत्यगव्यूतिः
पुनस्तत्राजगामह ॥ २० ॥ एवंशार्ङ्गंसमुच्चार्यतडित्पिंगस्फुरत्प्रभम्॥बाणौघैश्छादयामासजरासंधबलंहरिः॥२१॥चूर्णीभूतारथा

राजन्बाणौघैःशार्ङ्गधन्वनः ॥ चूर्णचक्रानिपेतुःकौहतसूताश्वनायकाः ॥२२॥ द्विधाभूतागजाबाणैश्चलितागाजिभिःसह ॥ साश्व
वाहास्तथाश्वाश्वबाणैःसंछिन्नकंधराः ॥२३॥ कथावीरामहायुद्धेभिन्नोरश्छिन्नमस्तकाः ॥ विशीर्णकवचाःपेतुर्बाणौघैश्छिन्नसंशयाः
॥ २४ ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखाश्छिन्नदेहान्नृपात्मजाः ॥ रेजूरणांगणेराजन्भांडव्यूहाइवाहताः ॥ २५ ॥ क्षणमात्रेणतद्युद्धेशत
क्रोशविलंबिता ॥ आपगाऽभून्महादुर्गारुधिरस्त्रावसंभवा ॥ २६ ॥ द्विपग्राहाचोष्ट्रखरकबंधाश्वादिकच्छपा ॥ शिशुमाररथाकेश
शैवालाभुजसर्पिणी ॥ २७ ॥ करमीनामौलिरत्नहारकुंडलशर्करा ॥ शस्त्रशुक्तिश्छत्रशंखाचामरध्वजसैकता ॥ २८ ॥ रथांगावर्त
संयुक्तासेनाद्वयतटावृता ॥ शतयोजनविस्तीर्णाबभौवैतरणीयथा ॥ २९ ॥ प्रमथाभैरवाभूतावेतालायोगिनीगणाः ॥ अट्टहासंप्र
कुर्वंतोनृत्यंतोरणमंडले ॥ ३० ॥ पिबंतोरुधिरंशश्वत्कपालेनन्नृपेश्वर ॥ हरस्यमुंडमालार्थंजगृहुस्तेशिरांसिच ॥ ३१ ॥ सिंहारू
ढाभद्रकालीडाकिनीशतसंवृता ॥ पिबंतीरुधिरंचोष्णंसाट्टहासंचकारह ॥३२॥ विद्याधर्यश्चस्वर्गस्थागंधर्व्योऽप्सरसस्तथा ॥ क्षा
त्रधर्मस्थितान्वीरान्वव्रिरेदेवरूपिणः ॥ ३३ ॥ गृहीत्वातान्कलिरभूत्तासांपत्यर्थमंबरे ॥ ममानुरूपानेमेचइतितद्गतचेतसाम् ॥
॥ ३४ ॥ केचिद्वीराधर्मपरारणरंगान्नचालिताः ॥ ययुर्विष्णुपदंदिव्यंभित्वामार्तंडमंडलम् ॥ ३५ ॥ शेषंबलंसमाकृष्यबलदेवो
हलेनवै ॥ मुशलेनाहनत्क्रुद्धस्त्रैलोक्यबलधारकः ॥ ३६ ॥ एवंसैन्येक्षयंयातेजरासंधस्यसर्वतः ॥ सुयोधनोविंध्यनाथोवंग
नाथस्तथैवच ॥ ३७ ॥ सर्वेविदुद्रुवुर्युद्धाद्भयभीताइतस्ततः ॥ जरासंधोमहावीर्योनागायुतसमोबले ॥ ३८ ॥ रथेनागतवान्
राजन्बलदेवस्यसंमुखे ॥ समाकृष्यहलाग्रेणजरासंधरथंशुभम् ॥३९॥ चूर्णयामाससहसामुशलेनयदूत्तमः ॥ जरासंधोपिविरथो
हताश्वोहतसारथिः ॥ ४० ॥ जग्राहबलिनंदोर्भ्यांसंत्यक्ताशस्त्रसंहतिः ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंबाहुभ्यांरणमंडले ॥ ४१ ॥ पश्यतां
दिविदेवानांनराणांभुविमैथिल ॥ उरसाशिरसाचैवबाहुभ्यांपादयोःपृथक् ॥ ४२ ॥ युयुधातेमल्लयुद्धेसिंहाविवमहाबलौ ॥ त

योश्वयुद्धचतोःसर्वंक्षुण्णंभूखंडमंडलम् ॥ ४३ ॥ स्थालीवसहसाराजंश्चकंपेघटिकाद्वयम् ॥ गृहीत्वाभुजदंडाभ्यांजरासंधंयदूत्तमः
॥ ४४ ॥ भूपृष्ठेपाथयामासकमंडलुमिवार्भकः ॥ रामस्तदुपरिस्थित्वाहंतुंशत्रुंजरासुतम् ॥ ॥ ४५ ॥ जग्राहमुशलंघोरंक्रोधपू
 रितविग्रहः ॥ परिपूर्णतमेनाथश्रीकृष्णेनमहात्मना ॥ ४६ ॥ निवारितस्तदैवाशुतंमुमोचयदूत्तमः ॥ तपसेकृतसंकल्पोव्रीडि
तोपिजरासुतः ४७ ॥ निवारितोमंत्रमुख्यैर्मागधान्मागधोययौ ॥ इत्थंजित्वाजरासंधंमाधवोमधुसूदनः ॥ ४८ ॥ आयोधन
गतंवित्तंसर्वंनीत्वासुखावहम् ॥ यादवानग्रतःकृत्वाबलदेवसमन्वितः ॥ ४९ ॥ उपगीयमानविजयःसूतमागधबंदिभिः ॥ शंखदुं
दुभिनादेनब्रह्मघोषेणभूयसा ॥ ५० ॥ विवेशमथुरांसाक्षात्परिपूर्णतमःस्वयम् ॥ ५१ ॥ समर्चितोमंगललाजपुष्पैःपश्यन्पुरींमंग
लकुंभयुक्तां ॥ पीतांबरःश्यामतनुःशुभांगःस्फुरत्किरीटांगदकुंडलप्रभः ॥ ५२ ॥ शार्ङ्गादिशस्त्रास्त्रधरोहसन्मुखस्तालांकयुक्तोगरु
डध्वजस्स्वयम ॥ उद्यद्विलोलाश्वरथःसुरार्चितःसमेत्यराजानमसौबलिंददौ ॥ ५३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखण्डेना
रदबहुलाश्वसंवादेजरासंधपराजयोनामप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ पुनस्तत्रजरासंधस्तावेत्याक्षौहिणीबलः॥
युयुधेयदुभिःशीघ्रंपुनःकृष्णपराजिताः ॥ १ ॥ श्रीकृष्णतेजसासर्वेयादवावृद्धिमागताः ॥ धनुर्गजादिभिःशश्वत्प्राप्तलुंठनसाह
साः ॥ २ ॥ प्राप्तेचसाहसेराजन्विनायुद्धंपुरेवहि ॥ अर्भकाजलहारिण्यश्चक्रुःशस्त्रपहारणम् ॥ ३ ॥ शत्रुद्रव्यंचसंहर्तुंवीक्षं
तःक्रीतवाससः ॥ नागरामाथुराःसर्वेपरंहर्षमुपागतः ॥ ४ ॥ एवंसप्तदशकृत्वाक्षणिसैन्योजरासुतः ॥ अष्टादशमेसंग्रामेआगंतुं
चमनोऽकरोत् ॥ ५ ॥ मयाप्रणोदितःकालयवनोवैमहाबलः ॥ रुरोधमथुरांक्रुद्धोम्लेच्छकोटिसमावृतः ॥ ६ ॥ म्लेच्छानांचब
लंवीक्ष्यस्वपुरंभयविह्वलम् ॥ भयंचोभयतःप्राप्तंरामेणाचिंतयद्धरिः ॥ ७ ॥ स्वज्ञातिबंधुरक्षार्थंसमुद्रेभीमनादिनि ॥ चकारद्वा
रकादुर्गमेकरात्रेणमाधवः ॥ ८ ॥ यत्राष्टदिग्पालसिद्धिर्विश्वकर्ममिनिर्मिता ॥ सर्वावैकुंठसंपत्तिर्दृश्यतेमोक्षकांक्षिभिः ॥ ९ ॥

हरिःसर्वजनंतत्रनीत्वायोगेनमैथिल ॥ पुराद्ग्राममनुज्ञाप्यनिर्गतोभून्निरायुधः ॥ १० ॥ निरायुधंहरिंज्ञात्वामयोक्तैर्लक्षणैःखलः ॥
निरायुधःसतंयोद्धुंपदातिःस्वयमागतः ॥ ११ ॥ पराङ्मुखंप्राद्रवंतंदुरापंयोगिनामपि ॥ जिघृक्षुस्तंचान्वधावत्सैनिकानांप्रपश्यता
म् ॥ १२ ॥ हस्तप्राप्तंवपुस्तस्मैदर्शयन्निवमाधवः ॥ दूरंगतःश्यामलाद्रेःप्राविशत्कंदरंत्वरम् ॥ १३ ॥ मुचुकुंदोयत्रचास्तेमांधातृत
नयोमहान् ॥ असुरेभ्यःपुरारक्षांदेवानांयश्चकारह ॥ १४ ॥ अहर्निशंनसुष्वापदेवसेनापरोनृप ॥ तमूचुर्देवताःसर्वेप्रसन्नाराजस
त्तमम् ॥ १५ ॥ वरंवरयभोराजन्यत्तेमनसिवर्त्तते ॥ नत्वातान्प्राहराजेंद्रःकरोमिशयनंपरम् ॥ १६ ॥ शयनांतेहरेःसाक्षाद्दर्शनंमे
भवत्वलम् ॥ योमध्येबोधयेन्मांवैशयानंत्वप्यचेतनः ॥ १७ ॥ समयादृष्टमात्रस्तुभस्मीभवतुतत्क्षणात् ॥ तथासचोक्तःसुष्वापरा
जाकृतयुगेपुरा ॥ १८ ॥ तत्रप्रविष्टोयवनोमत्त्वापीतांबरंच्युतम् ॥ तताडयवनःक्रुद्धःपादेनाशुमहाखलः ॥ १९ ॥ मुचुकुंदःसमु
त्थायशनैरुन्मील्यसोऽक्षिणी॥ आशाःप्रपश्यंस्तंपार्श्वेस्थितंकालंददर्शह ॥२०॥ सतावत्तस्यरुष्टस्यदृष्टिपातेनमैथिल ॥ देहजेनाग्नि
नादग्धोभस्मसादभवत्क्षणात ॥ २१ ॥ भस्मीभूतेचयवनेपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ स्वरूपंदर्शयामासमुचुकुंदायधीमते ॥ २२ ॥
कोटिसूर्यप्रतीकाशंज्योतिषांमंडलेप्रभुम् ॥ स्थितंस्फुरत्किरीटार्ककुंडलांगदनूपुरम् ॥ २३ ॥ श्रीवत्सांकंचतुर्बाहुंपद्माक्षंवनमालिन
म् ॥ कोटिकंदर्पलावण्यंकालमेघसमप्रभम् ॥ २४ ॥ दृष्ट्वाराजाधर्षितोपिसमुत्थायकृतांजलिः ॥ परिपूर्णतमंज्ञात्वाभक्त्यातंप्रणना
मह ॥ २५ ॥ मुचुकुंदउवाच ॥ कृष्णायवासुदेवायदेवकीनंदनायच ॥ नंदगोपकुमारायगोविंदायनमोनमः ॥ २६ ॥ नमःपंकज
नाभायनमःपंकजमालिने ॥ नमःपंकजनेत्रायनमस्तेपंकजांघ्रये ॥ २७ ॥ नमःकृष्णायशुद्धायब्रह्मणेपरमात्मने ॥ प्रणतक्लेशना
शायगोविंदायनमोनमः ॥ २८ ॥ नमोस्त्वनंतायसहस्रमूर्तयेसहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे ॥ सहस्रनाम्नेपुरुषायशाश्वतेसहस्रको
टीयुगधारिणेनमः ॥ २९ ॥ हरेमत्समःपातकीनास्तिभूमौतथात्वत्समोनास्तिपापापहारी ॥ इतित्वंचमत्त्वाजगन्नाथदेवयथेच्छा

भवेत्तेतथामांकुरुत्वम् ॥ ३० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंस्तुतोहरिःसाक्षात्परमानंदविग्रहः ॥ ज्ञात्वातंनिर्गुणंभक्तंप्राहगंभीरयागिरा
॥ ३१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ धन्यस्त्वंराजशार्दूलधन्यातेविमलामतिः ॥ नैरपेक्षेणदिव्येनभक्तिभावेनपूरिता ॥ ३२ ॥ अद्यैवग

च्छमद्धामबदर्याख्यंमदाश्रयः ॥ तत्रैवतुतपस्तप्त्वाभूत्वाब्राह्मणपुंगवः ॥ ३३ ॥ प्रेमलक्षणयाभक्त्यामद्धामप्रकृतेःपरम् ॥ प्राप्स्य
सित्वंमहाराजयतोनावर्ततेगतः ॥ ३४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंस्तुत्वाहरिंनत्वापरिक्रम्यनताननः ॥ निश्चक्रामगुहादुर्गाच्छ्रीकृष्ण
प्रेमविह्वलः ॥ ३५ ॥ द्वापरेक्षुल्लकामर्त्यातालवृक्षशतोच्छ्रितम् ॥ दृष्ट्वातंदुद्रुवुर्मार्गेभयभीताइतस्ततः ॥ ३६ ॥ माभैष्टेत्वभयंयच्छ
न्नगामदिशमुत्तराम् ॥ एवंदत्त्वावरंतस्मैमुचुकुंदायधीमते ॥ ३७ ॥ भगवान्पुनराव्रज्यमथुरांम्लेच्छवेष्टिताम् ॥ हत्वाम्लेच्छब
लंसर्वंतद्धनान्यच्छिनद्बलात् ॥ ३८ ॥ अथराजाजरासंधोयोद्धुमभ्युदितःपुनः ॥ आहूयमागधान्विप्रान्मुहूर्तादेशकारिणः ॥
॥ ३९ ॥ प्राहेदंवासुदेवाख्यंजित्वायद्यागतोह्यहम् ॥ सर्वान्संपूजयिष्यामिसदायुष्मत्पदाश्रये ॥ ४० ॥ कारागारेषुयावद्वैस्थि
ताभवतभोद्विजाः ॥ पराजितोहंवायुष्मान्हनिष्यामिनसंशयः ॥ ४१ ॥ एवमुक्त्वाद्विजान्राजाजरासंधोमहाबलः ॥ आजगा
माशुमथुरांत्रयोविंशत्यनीकपः ॥ ४२ ॥ ब्रह्मवाक्यमृतंकर्तुंस्वप्रतिज्ञांविहायच ॥ मनुष्यचेष्टामापन्नौस्वपुराद्भीतभीतवत् ॥ ४३ ॥
रामकृष्णौपरौदेवौपद्भ्यांदुद्रुवतुर्द्रुतं ॥ पलायमानौतौवीक्ष्यमागधःप्रहसन्भृशम् ॥ ४४ ॥ अन्वधावद्रथानीकैर्ब्रह्मवाक्यमनुस्मर
न् ॥ दक्षिणाशांगताविथ्थंप्रवर्षणगिरौहरी ॥ ४५ ॥ यस्मिन्निलीनौज्ञात्वातावेधोभिस्तंददाहह ॥ भस्मीभूतेवनेजातेदह्यमानतटाद्गिरेः
॥ ४६ ॥ दशैकयोजनोत्तुंगात्समुत्पत्यसुरेश्वरौ ॥ अलक्ष्यमाणावरिभिर्द्वारकायांनिपेततुः ॥ ४७ ॥ सोपिदग्धौचतौमत्वामागधेंद्रोम ॥ ३ ॥
हाबलः ॥ मागधान्प्रययौवीरोवादयञ्जयदुंदुभीन् ॥ ४८ ॥ ब्राह्मणान्पूजयामासभक्त्यापरमयानृप ॥ यस्यविप्रःसहायोस्तिकुतस्त
स्यपराजयः ॥ ४९ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेद्वारकावासकथनंनामद्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥ ॥

श्रीनारदउवाच॥इत्थंमयातेकथितंद्वारकावासकारणम्॥ विवाहादिकथाःसर्वावदिष्यामिपरेशयोः॥१॥पूर्वंश्रीबलदेवस्यविवाहंशृणु
मैथिल ॥ सर्वपापहरंपुण्यमायुर्वर्धनमुत्तमम् ॥ २ ॥ आनर्त्तोनामराजाभूत्सूर्यवंशेमहामनाः ॥ यन्नाम्नानर्तदेशःस्यात्समुद्रेभीमना
दिनी ॥ ३ ॥ रैवतोनामतत्पुत्रश्चक्रवर्तीगुणाकरः ॥ राज्यंचकारसपुरींविनिर्मायकुशस्थलीम् ॥ ४ ॥ तस्यपुत्रशतंचासीद्रेवतीनामक
न्यका ॥ सर्वोत्तमंचिरंजीवंसुंदरंवरमिच्छती ॥५॥ एकदारथमास्थायहेमरत्नविभूषितम् ॥ आरोप्यस्वांदुहितरंरैवतःपर्यटन्भुवम्
॥६॥प्राप्तोयोगबलेनापिब्रह्मलोकंशुभावहम् ॥ कन्यावरंपरिप्रष्टुंब्रह्माणंप्रणनामह ॥७॥ गायंत्यांपूर्वचित्त्यांचस्थितोलब्धक्षणःक्षण
म् ॥ एकचित्तंविधिंज्ञात्वास्वाभिप्रायंन्यवेदयत् ॥ ८ ॥ रैवतउवाच ॥ परःपुराणोजगदंकुरोभूःपूर्णःपरात्मापरमेश्वरोसि ॥ स्थितः
सदाधामनिपारमेष्ठ्येसृजस्यलंपासिचाहिंससीदं ॥ ९ ॥ वेदामुखंधर्मउरस्तथैवपृष्ठंह्यधर्मश्चमनुर्मनीषा ॥ अंगानिदेवाअसुराश्च
पादाःसर्वास्सृतिर्देवतनुस्तवस्यात् ॥ १० ॥ करोषिहस्तमलकंचविश्वंनेतुंप्रभुःसारथिवद्गुणेषु ॥ एकस्त्वमेकंचविधायजालंग्रसि
ष्यसेसर्वमिवोर्णनाभिः ॥ ११ ॥ महेंद्रधिष्ण्यंतववश्यमस्तिकिंसार्वभौमंकिमुयोगसिद्धिः ॥ यःपारमेष्ठ्यंचसदास्थितोसितस्मैन
मोऽनंतगुणायभूम्ने ॥ १२ ॥ भवान्स्वयंभूर्जगतांपितामहोविधेसुरज्येष्ठइतिप्रभावतः ॥ अस्यावरंसर्वगुणंचिरायुषंवदाशुमांदि
व्यमशेषदर्शनः ॥ १३ ॥ नारदउवाच ॥ एतच्छ्रुत्वाततोब्रह्मास्वयंभूःसर्वदर्शनः ॥ रैवतंप्राहराजानंप्रहसन्निवमैथिल ॥ १४ ॥
श्रीब्रह्मोवाच ॥ अत्रक्षणेनहेराजन्भुविकालोमहाबली ॥ त्वरंव्यतीतस्त्रिनवचतुर्युगविकल्पितः ॥ १५ ॥ नसंतिमर्त्यलोकेत्वत्पु
त्राःपौत्राःसबांधवाः ॥ तत्पुत्रपौत्रनप्तृणांगोत्राणिचनशृण्महे ॥ १६ ॥ तद्गच्छसर्वमुख्यायनररत्नायशाश्वते ॥ कन्यारत्नमिदंरा
जन्बलदेवायदहिभो ॥ १७ ॥ परिपूर्णतमौसाक्षाद्गोलोकाधिपतीप्रभू ॥ भुवोभारावतारायावतीर्णौबलकेशवौ ॥ १८ ॥ असंख्य
ब्रह्मांडपतीवसुदेवात्मजौहरी ॥ द्वारकायांविराजेतेयदुभिर्भक्तवत्सलौ ॥ १९ ॥ नारदउवाच ॥ अथश्रुत्वाविधिंनत्वारैवतोनृपस

त्तमः ॥ आययौद्वारकांभूयःसमृद्धांतांसमृद्धिभिः ॥ २० ॥ पारिभद्रेरथंदत्त्वाविश्वकर्मविनिर्मितम् ॥ सहस्रहयसंयुक्तंदिव्ययोज
नविस्तृतम् ॥ २१ ॥ दिव्यांबराणिरत्नानिब्रह्मदत्तानिमैथिल ॥ दत्त्वाययौतपस्तप्तुंबदर्याख्यंशुभावहम् ॥ २२ ॥ तदामहोत्स
॥ ४ ॥ वश्चासीद्यदुपुर्यांगृहेगृहे ॥ संकर्षणोथभगवान्रेवत्याविरराजह ॥ २३ ॥ बलदेवविवाहस्यकथांयःशृणुयान्नरः ॥ सर्वपापविनिर्मु अ. ३
क्तःपरांसिद्धिमवाप्नुयात् ॥ २४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेबलदेवविवाहोत्सवोनामतृतीयो
ध्यायः ३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथश्रीकृष्णदेवस्यविवाहंशृणुमैथिल ॥ सर्वपापहरंपुण्यंचतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ १ ॥ भीष्म
कोनामराजाऽभूद्विदर्भेषुप्रतापवान् ॥ कुंडनाधिपतिःश्रीमान्सर्वधर्मविदांवरः ॥२॥ रुक्मिणीतत्सुताजाताश्रियोमात्रातिसुंदरी ॥
कोटिचंद्रप्रतीकाशागुणभूषणभूषिता ॥ ३ ॥ श्रुत्वैकदापुरासावैमन्मुखाच्छ्रीहरेर्गुणान् ॥ परिपूर्णतमंतंवैसामेनेसदृशंपतिं ॥ ४ ॥
तद्रूपंसगुणंश्रुत्वामन्मुखात्प्रीतिवर्द्धनात् ॥ सदृशींश्रीहरिस्तांवैसमुद्वोढुंमनोदधे ॥ ५ ॥ कृष्णभावविदाराज्ञासर्वधर्मविदाभृशं ॥
भीष्मकेणैवकृष्णायदातुंतांनिश्चयःकृतः ॥ ६ ॥ युवराजस्ततोरुक्मीतंनिवार्य्यप्रयत्नतः ॥ कृष्णशत्रुर्महावीरंशिशुपालममन्यत
॥ ७ ॥ ततःखिन्नमनाभैष्मीश्रीकृष्णायमहात्मने ॥ दूतंस्वंप्रेषयामासब्राह्मणंमिथिलेश्वर ॥ ८ ॥ सद्वारकांगतोदिव्यांश्रीकृष्णे
नसंपूजितः ॥ भुक्तवांस्तत्रचासीनोविश्रांतोमंदिरंहरेः ॥ ९ ॥ पृच्छतेकुशलंसर्वंश्रीकृष्णायमहात्मने ॥ ब्राह्मणस्तदनुज्ञातस्त
स्मैसर्वमवर्णयत् ॥ १० ॥ स्वस्तिश्रीकारपंचाढ्येनित्यानंदमहोदधौ ॥ श्रीमद्दिव्यगुणैःपूर्णेकोटिशोनतयोमम ॥ ११ ॥ शमत्रा
स्तुचतत्रास्तुततस्त्वत्पत्रमागतं ॥ नारदोक्तेनवचसाज्ञातोसिप्रकृतेःपरः ॥ १२ ॥ सर्वंजानासिसर्वज्ञस्तथावक्ष्येवचोरहः ॥ वीर ॥ ४ ॥
मागंतुमांविद्धित्वंगृहाणमहामते ॥ १३ ॥ माचैद्यःप्रतिगृह्णीयाद्यथासिंहबलिंमृगः ॥ कथंत्वामुद्वहेदुर्गेस्थितासितिचतच्छृणु ॥
॥ १४ ॥ पूर्वेद्युःकुलदेव्यास्तुयात्रास्तिमहतीहरे ॥ आगमिष्याम्यहंयत्रतत्रमांत्वंगृहाणभोः ॥ १५ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ रुक्मि

ण्यास्तमभिप्रायंश्रुत्वाब्राह्मणभाषितं ॥ रथःसंयुज्यतामाशुदारुकंप्राहमानदः ॥ १६ ॥ पश्चिमायांतदारात्रौवैकुठप्रभवंपरं ॥ किंकि
णीजालसंयुक्तंहेमरत्नखचित्प्रभं ॥ १७ ॥ सदश्वैःशैब्यसुग्रीवमेघपुष्पबलाहकैः ॥ नियोजितैर्दारुकेणचंचलैश्चारुचामरैः ॥१८॥
युक्तंमहारथंदिव्यंसहस्रादित्यवर्चसं ॥ आरुह्यसारथेःपृष्ठेधृत्वाश्रीपादपंकजम् ॥ १९ ॥ स्वहस्तेनद्विजंतस्मिन्समारोप्यरमाप
तिः ॥ विदर्भान्प्रययौराजञ्छ्रीकृष्णोभगवान्हरिः ॥ २० ॥ कृष्णंचैकंगतंहर्तुंकन्यांतुनृपमंडलात् ॥ कलिप्रशंकितोरामःश्रुत्वाभ्रा
तृसहायकृत् ॥२१॥ नीत्वायदुबलंसर्वंसमर्थंबलवाहनम् ॥ विपक्षियान्नृपाञ्जेतुंबलःपश्चाद्ययौत्वरम् ॥ २२ ॥ कुंडिनोपवनंप्रातः
सद्विजःसरथोहरिः ॥ संतस्थौतित्तिणीवृक्षेआस्तीर्याश्वपरिच्छदम् ॥ २३ ॥ दूरात्संदृश्यतेतस्मात्कुंडिनंतुपुरंपरम् ॥ दीर्घदुर्गस
मायुक्तंसप्तयोजनवर्तुलम् ॥ २४ ॥ दुर्लंघ्यादुर्गमायत्रपरिखाजलपूरिता ॥ धनुःशतंविस्तृतारितचातुर्मास्यनदीवसा ॥ २५ ॥
पंचाशद्धस्तमानेनदुर्गभित्तिस्तथोर्ध्वगा ॥ यत्ररम्याणिहर्म्याणिस्फुरद्धेमशिखानिच ॥ २६ ॥ हेमकुंभध्वजस्फूर्जत्तोलकानिविरे
जिरे ॥ पारावतामयूराश्चयत्रतत्रपतंतिच ॥ २७ ॥ शिशुपालायस्वांकन्यांदास्यन्राजातुभीष्मकः ॥ चक्रेविवाहसंभारसंचयंरत्न
मंडपे ॥ २८ ॥ गीतमंगलसंयुक्तेनारीभिर्भवनोत्तमे ॥ रराजरुक्मिणीराजन्सिद्धिभिर्भूर्यथाभुवि ॥२९॥ अथर्ववित्द्विजाभैष्मींसु
स्नातांरत्नवाससम् ॥ चक्रुर्मंत्रैस्तथारक्षांबध्वाशांतिंविधायच ॥ ३० ॥ हैमानांभारलक्षंचमुक्तानांद्विगुणंतथा ॥ सहस्रभारंवस्त्रा
णांधेनूनामर्बुदानिषट् ॥ ३१ ॥ गजायुतंरथानांचदशलक्षंमनोहरम् ॥ दशकोटिहयानांचगुडादितिलपर्वतान् ॥ ३२ ॥ सहस्र
स्वर्णपात्राणांभूषणानांतथायुतम् ॥ विप्रेभ्यःप्रददौराजाभीष्मकोतिमहामनाः ॥ ३३ ॥ तथावैदमघोषस्याशिशुपालायवैद्विजाः॥
चक्रुःशांतिपरांपूर्वंरक्षाबंधनरूपिणीम् ॥ ३४ ॥ ब्राह्मणैर्मंगलस्नातंपीतकंचुकशोभितम् ॥ मुकुटोपरिविभ्राजत्पुष्पमौलिधरंशु
भम् ॥३५॥ हारकंकणकेयूरशिखामणिविभूषितम् ॥ मंगलैर्गीतवादित्रैर्गन्धाक्षतविचर्चितम् ॥ ३६ ॥ आचारलाजैःसुवरंशिशु

पालंविधायच ॥ आरोप्यकरिणंप्रोच्चंदमघोषोविनिर्ययौ ॥ ३७ ॥ जरासंधेनशाल्वेनदंतवक्रेणधीमता ॥ विदूरथेनपौंड्रेणपार्ष्णि
 ग्राहेणमैथिल ॥ ३८ ॥ विकर्षन्महतींसेनांदमघोषोमहाबलः ॥ दुंदुभीन्नादयन्दीर्घानाययौकुंडिनंपुरम् ॥ ३९ ॥ संमुखाद्यदुदेव
 स्यश्रुत्वोद्योगंनृपाःपरे ॥ सहस्रशःसमाजग्मुःशिशुपालसहायिनः ॥ ४० ॥ भीष्मकोह्यग्रतोगत्वासंपूज्यविधिवन्नृपम् ॥ काश्मीर
कंबलैर्दिव्यारुणैःसामुद्रसंभवैः ॥ ४१ ॥ मंडितेषुचसर्वेषुमुक्तादामविलंबिषु ॥ सौगंधिकैःपुष्परसैराष्ट्रेषुशिबिरेषुच ॥ ४२ ॥ वारां
गनानृत्यलसन्मृदंगेषुध्वनत्सुच ॥ निवेशयामासनृपैर्विदर्भाधिपतिर्महान् ॥ ४३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारद
बहुलाश्वसंवादेकुंडिनपुरयानंनामचतुर्थोऽध्यायः ॥४॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ध्यायंतीकृष्णपादाब्जंभैष्मीकमललोचना ॥ मोघंवा
मनुतेवातमेघश्याममचिंतयत् ॥ १ ॥ रुक्मिण्युवाच ॥ अहोत्रियामांतरितोविवाहोममैवनागच्छतिकृष्णचन्द्रः ॥ नवेद्मिकिंकारण
मत्रयातर्नावर्ततेऽद्यापिचभूमिदेवः ॥ २ ॥ यद्दूत्तमोदेववरोममैषदृष्ट्वाहिकिंचित्कलुषंविधातः ॥ कृतोद्यमोनूनमतीवहस्तग्राहेण
चागच्छतिकिंकरोमि ॥ ३॥ हादुर्भगायाश्चनमेविधातानसानुकूलःखिलचन्द्रमौलिः ॥ नचैकदंतोविमुखाचगौरीगावोहिविप्राश्चन
सानुकूलाः ॥ ४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंविचिंतयंतीसाभैष्मीगेहाट्टभूमिषु ॥ परिभ्रमंतिश्रीकृष्णंपश्यंतीगृहशेखरात् ॥ ५ ॥ तदै
वतस्यावामांगमस्फुरत्प्रतिभाषणम् ॥ तेनप्रसन्नाश्रीभैष्मीकालज्ञासर्वमंगला ॥ ६ ॥ कृष्णप्रणोदितोविप्रःसद्यश्चागतवांस्तदा ॥
श्रीकृष्णागमनंतस्यैशनैःसर्वंशशंसह ॥ ७ ॥ ततःप्रसन्नाश्रीभैष्मीतदंघ्र्योःप्रणिपत्यसा ॥ प्राहत्वद्वंशतोविप्रनयास्यामिवचोमम ॥
॥ ८॥श्रुत्वागतौरामकृष्णौविवाहप्रेक्षणोत्सुकौ ॥ भीष्मकोनिर्गतोनेतुंब्राह्मणैस्तत्प्रभाववित् ॥ ९ ॥ भृशंमंगलपात्रेषुगंधाक्षतयुतेषु
च ॥ वासोरत्नचयंधृत्वागीतवादित्रमंगलैः॥१ ०॥कोटिशोमधुपर्काणांकुंभव्यूहान्विधायच॥पूजयित्वाथविधिवद्रामकृष्णौपरेश्वरौ
॥११॥अहोचास्मैनदत्तेयमितिखिन्नमनाःपरम्॥आनंदमय[illegible]मायया ॥ १२॥ श्रुत्वागतंश्रीवसुदेवनंदनंत्रैलोक्य

लावण्यनिधिंपरेश्वरम्॥आगत्यनेत्रांजलिभिःपुरौकसःपपुःपरंतन्मुखपंकजामृतम् ॥१३॥अस्यैवभार्याभवितुंहिरुक्मिणीयोग्यास्ति
नान्येऽत्यवदन्पुरौकसः ॥ दत्त्वास्वपुण्यानिविवाहहेतवेश्रीकृष्णलावण्यकलानिबंधकाः ॥१४॥कदापिसाक्षाच्छ्वशुरस्यमंदिरंसंप्रा
गतंचैवमहोवयंजनाः ॥ द्रक्ष्यामआरात्कृतकृत्यतांतदाव्रजेमलोकेबहुर्जीवितेनकिं ॥ १५ ॥ वदत्सुलोकेषुचभीष्मकन्यकाऽद्रिक
न्यकापूजनहेतवेनृप ॥ अंतःपुरात्सर्वसखीसमन्विताविनिर्ययौकृष्णगृहीतमानसा ॥ १६ ॥ भेरीमृदंगैर्बहुदुंदुभिस्वनैःसुगायकैर्बं
दिजनैश्चमागधैः ॥ वारांगनानृत्यमनोज्ञभावैर्जयेत्यभून्मंगलशब्दउच्चकैः ॥ १७ ॥ कोटींदुबिंबद्युतिमादधानांबालार्कताटंकधरां
श्रियंतां ॥ सितातपत्रव्यजनैःस्फुरद्भिःसुचामरैःपार्श्वगणःसिषेवे ॥ १८ ॥ कोशाद्धिनिष्कृष्यसितासिलक्षंपदातयोवीरजनाइत
स्ततः ॥ तथाश्वगावैरथिनोगजस्थितःसमुद्यतास्त्राजुगुपुर्विदूरतः ॥ १९ ॥ देवीमठंप्राप्यसुचत्वरेस्थिताशांताशुचिर्धौतकरांघ्रि
पंकजा ॥ गत्वासमीपंयतवाक्कृतांजलिर्भेजेभवानींभवभीतिहारिणीम् ॥ २० ॥ दुर्गेस्वसंतानयुतेशिवेशुभेनमामितुभ्यंसततं
भवानिते ॥भूयात्पतिर्मेभगवान्परेश्वरःश्रीकृष्णचन्द्रःप्रकृतेःपरःस्वयम् ॥२१॥ एवंशुभेमावदकृष्णनामचैद्यंसमुद्दिश्यवरंगृहाण ॥
इत्थंवदंतीषुसखीषुभैष्मीभूयोभवानींभवनेजगाद ॥ २२ ॥ अजानतीयंतवचांबबालातथावदंतीषुसखीषुभैष्मी ॥ गंधाक्षतैर्धू
पविभूषणाद्यैःस्रङ्माल्यदीपावलिभोगवस्त्रैः ॥ २३ ॥ अपूपतांबूलफलेक्षुभिश्चभेजेभवानींपरयाचभक्त्या ॥ नत्वाऽथतांवाबहुभू
षणाद्यैःसंपूज्यसौभाग्यवतीर्ननाम ॥ २४ ॥ सर्वाःस्त्रियस्ताःप्रददुर्वराणिसुमंगलाशीर्वचनानितस्यै ॥ रूपंसदातेशतरूपयासमं
शीलंसदाशैलसुतासमंप्रभो ॥ २५ ॥ शुश्रूषणंभर्तुररुंधतीसमंक्षमाहिभूयाज्जनकात्मजासमा ॥ सौभाग्यमेवंतवदक्षिणासमंसु
वैभवंभीष्मसुतेशचीसमम् ॥ सरस्वतीतेचसरस्वतीसमाभक्तिःपतौस्याच्चसतांहरौयथा ॥ २६ ॥ इतिश्रीम० श्रीद्वा० ना० ब०
रुक्मिणीनिर्गमनंनामपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंविप्रवधूनांसदाशीर्भिरभिनंदिता ॥ देवींपुनर्विप्रवधूः

प्रणनाममुहुर्मुहुः ॥ १ ॥ त्यक्त्वामुनिव्रतंभैष्मीगिरिजागृहतस्ततः ॥ सहालिभिःसखीभिश्चनिश्चक्रामशनैःशनैः ॥ २ ॥
कोटिचंद्रप्रतीकाशांभैष्मींकमललोचनाम् ॥ अकस्माद्ददृशुर्वीराःसुनिधिंनिर्धनायथा ॥ ३ ॥ अश्वारूढाश्चरथिनोगजिनश्चपदात
॥ ६ ॥ यः ॥ समागतारक्षितास्तेमुमुहुर्वीक्ष्यरुक्मिणीं ॥ ४॥ तदपांगस्मितैस्तीक्ष्णैर्बाणैःकामधनुश्च्युतैः ॥ उज्झितास्त्रानिपेतुःकावर्दिताः अ. ६
सैनिकास्तदा ॥ ५ ॥ रथेनवायुवेगेनघंटामंजीरनादिना ॥ नैश्रेयसंभवैरश्वैर्युतेनातिपताकिना ॥ ६ ॥ शीघ्रंस्वसैन्यसंघट्टात्तत्सै
न्यंसंविदारयत् ॥ वायुर्यथापद्मवनंहरिर्दारुकसारथिः ॥ ७ ॥ स्त्रीकदंबकमेत्याशुपश्यतांद्विषतांप्रभुः ॥ समारोप्यरथंभैष्मींता
र्क्ष्यपुत्रःसुधामिव ॥ ८ ॥ देवानांपश्यतांराजन्राजकन्यांजहारह ॥ दिव्यंशस्त्रोत्तमंशार्ङ्गंधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ९ ॥ ततोवेगेनम
हतास्वसैन्यंचागतेहरौ ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्यदुदुंदुभयस्तदा ॥ १० ॥ सिद्धाश्चसिद्धकन्याश्चश्रीकृष्णस्यरथोपरि ॥ हर्षितावव्रृषुर्दे
वाःपुष्पैर्नंदनसंभवैः ॥ ११ ॥ ततोययौजयारावैःशनैरामयुतोहरिः ॥ शृगालसंघमध्याच्चकेसरीभागहृद्यथा ॥ १२ ॥ तदाकोलाह
लेजातेरुक्मिणीहरणेसति ॥ बभूवरक्षकाणांचशस्त्राशस्त्रिपरस्परम् ॥ १३ ॥ जरासंधवशाःसर्वेमानिनोनृपसत्तमाः ॥ नसेहिरे
स्वाविभवंपरंजातंयशःक्षयम् ॥ १४ ॥ अहोधिगस्मान्स्वयशोहृतंगोपैश्चधन्विनां ॥ शृगालैरिवसिंहानामतःकिंस्यात्पराजयः ॥
॥ १५ ॥ एवमुक्ताःक्रोधपराजगृहुःशस्त्रसंहतिम् ॥ विसृज्यक्रीडनाक्षादीन्दंशिताःसैन्यसंयुताः ॥ १६ ॥ अक्षौहिणीद्वयेनापिपौं
ड्रकःक्रोधपूरितः ॥ अक्षौहिणीत्रयेणापिमहावीरोविदूरथः ॥ १७ ॥ अक्षौहिणीपंचयुतोदंतवक्रोऽतिदारुणः ॥ अक्षौहिणीत्रयेणा
शुशाल्वोराजपुरेश्वरः ॥ १८ ॥ अक्षौहिणीभिर्दशभिर्जरासंधोमहाबलः ॥ आययौसंमुखेयोद्धुंयादवानांमहात्मनाम् ॥ १९ ॥ अ ॥ ६ ॥
न्येपिचैद्यपक्षीयायोद्धुंश्रीकृष्णसंमुखे ॥ धनुष्टंकारयंतस्तेसमाजग्मुःसहस्रशः ॥२०॥ प्रलयाब्धिसमंसैन्यंसमालोक्ययदुत्तमाः॥
तत्तुमाजग्मुरारात्तेकृष्णकैवर्त्तपोतकाः ॥ २१ ॥ बभूवतुमुलंयुद्धमद्भुतंरोमहर्षणम् ॥ सैन्ययोश्चस्वपरयोर्देवदानवयोर्यथा ॥ २२ ॥

रथिनोरथिभिस्तत्रपत्तिभिःसहपत्तयः ॥ गजागजैर्युयुधिरेतुरगाश्वतुरंगमैः ॥ २३ ॥ शस्त्रांधकारेसंजातेरुक्मिणींभयविह्वलाम् ॥
विलोक्यभगवान्देवोमामैष्टेत्यभयंददौ ॥ २४ ॥ बलदेवानुजोवीरोगदोधुन्वन्महद्धनुः ॥ विवेशशत्रुसंघट्टंवनंवह्निरिवप्रभुः ॥
॥ २५ ॥ गदबाणविभिन्नांगारथिनश्छिन्नकंचुकाः॥हताश्वाहतसूताश्चनिपेतुर्भूमिमंडले ॥२६॥ पदातयश्छिन्नपदागदबाणागतव्य
थाः ॥ निपेतुर्भूतलेराजन्वृक्षावातहताइव ॥ २७ ॥ अश्वारूढाःकेपिवीरागदबाणैर्विदारिताः ॥ पेतूरणांगणेसाश्वाबृहतीफलव
न्नृप ॥ २८ ॥ गदबाणैर्भिन्नकुंभामध्येमध्येविदारिताः ॥ विरेजुःपतिताभूमौकुष्मांडशकलाइव ॥ २९ ॥ ततःपलायितंसैन्यंदृष्ट्वा
शाल्वोमहाबलः ॥ गदंतताडगदयागदायुद्धविशारदः ॥ ३० ॥गदाविद्धोगदोधन्वीगदायुद्धप्रभाववित् ॥ धनुर्युद्धंतुसंत्यज्यतत्का
लान्मनसात्वरम् ॥ ३१ ॥ परांव्यथांगतोयुद्धेपतितोपिसमुत्थितः ॥ तदाग्रजेनयादत्तातांगदांतुगदोग्रहीत ॥ ३२ ॥ लक्षभार
मयींगुर्वींदृढाकौमोदकीयथा ॥ तयागदोहनच्छाल्वंवज्रेणेंद्रोयथागिरिम् ॥ ३३ ॥ गदाप्रहारमथितेशाल्वेनिपतितेभुवि ॥ पौंड्र
कोथजरासंधोदंतवक्रोविदूरथः ॥३४॥ चत्वारआययुस्तत्रगदोपरिरुषान्विताः ॥ पौंड्रकोपिमहावीरोगदस्यरथगंध्वजम् ॥ ३५ ॥
चिच्छेददशभिर्बाणैःकुवाक्यैर्मित्रतामिव ॥ दंतवक्रस्तुगदयागदस्यापिरथंशुभम् ॥ चूर्णयामासराजेंद्रदंडेनेवसुमृद्धटम् ॥ ३६ ॥
तथाश्वांश्चजरासंधःसारथिंचविदूरथः ॥ पातयामासभूपृष्ठेशितैर्बाणैर्विदेहराट् ॥३७॥ ततोमुसलमादायबलदेवस्त्वरन्बली ॥ वि
करालेमुखेभीमेदंतवक्रमताडयत् ॥ ३८ ॥ ततोमुसलगातेनदंतवक्रस्ययुध्यतः ॥ मुखेवक्रोपियोदंतःसतुभूमौपपातह ॥ ३९ ॥
तदाहसतिदैत्यारौरुक्मिणीसहितेहरौ ॥ पौंड्रकंचजरासंधंतथापृष्ठंविदूरथम् ॥ ४० ॥ जघानमुसलेनाशुबलदेवोरुषान्वितः ॥
त्रयोपिपतितायुद्धेमूर्छिताक्षाःक्षतप्लुताः ॥ ४१ ॥ सेनांसमागतांसर्वांसमाकृष्यहलेनवै ॥ मुसलेनाहनत्क्रुद्धोबलदेवोमहाबलः ॥
॥ ४२ ॥ दशयोजनपर्यंतंरथेभाश्वपदातयः ॥ पेशिताश्चूर्णिताभूमौशयानाधरणींगताः ॥ ४३ ॥ जरासंधादयःसर्वेमृत्युशेषान्

पाःपरे ॥ पलायिताश्चैद्यमेत्यप्रोचुर्नष्टोत्सवंभृशम् ॥ ४४ ॥ भोभोःपुरुषशार्दूलदौर्मनस्यमिदंत्यज ॥ किमेकेनविवाहेनभाविताते
शतंभुवि ॥ ४५ ॥ अद्यैवद्वारकांगत्वाबध्वारामंसमाधवम् ॥ अयादवींकरिष्यामःपृथ्वींसागरमेखलां ॥ ४६ ॥ एवंसंबोधितोमि

त्रैश्चैद्योगाच्चंद्रकापुरम् ॥ ययुःस्वंस्वंपुरंसर्वेहतशेषानृपास्ततः ॥ ४७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांद्वारकाखंडे०रुक्मिणीहरणेयदुवि अ. ७
जयोनामषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ रुक्मिण्याहरणंश्रुत्वामित्राणांचपराभवं ॥ प्रतिज्ञामकरोद्रुक्मीशृण्वतांसर्व
भूभुजां ॥ १ ॥ अहत्वासमरेकृष्णमप्रत्यूह्यचरुक्मिणीं ॥ कुंडिनंनप्रवेक्ष्यामिसत्यमेतद्ब्रवीमिवः ॥ २ ॥ इत्युक्त्वाकवचंदिव्यंघ
नमर्बुदानिर्मितम् ॥ शिरस्त्राणंसिंधुजंचसदधारमहोद्भटः ॥ ३ ॥ सौवीरस्यधनुःशालिलाटजंचेषुधिद्वयम् ॥ आदायम्लेच्छदेश
स्यखड्गंचर्मचकोटजम् ॥ ४ ॥ पेठरस्यमहाशक्तिंगुर्जराटभवांगदां ॥ परिघंवंगजंधृत्वाहस्तत्राणंचकौंकणम् ॥ ५ ॥ बद्धगोधांगु
लित्राणःकिरीटीरत्नकुंडलः ॥ रुक्मांगदस्तदारुक्मीयुद्धंकर्तुंमनोदधे ॥ ६ ॥ जैत्रंरथंसमारुह्यचंचलाश्वानियोजितम् ॥ पृष्ठतोन्वग
मत्कृष्णंकर्षन्नक्षौहिणीद्वयम् ॥ ७ ॥ पुनःसमागतांदृष्ट्वासेनांरामोमहाबलः ॥ तयायुयोधसमरेयदुसेनासमन्वितः ॥ ८ ॥ तिष्ठति
ष्ठेतिदेवेशंविसृजन्परुषंवचः ॥ संप्राप्नोतिरथंरुक्मीधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ९ ॥ त्वरंमुंचस्वसारंमेयदिजीवितुमिच्छसि ॥ नचेत्त्वांस
बलंसद्योनयामियमसादनम् ॥ १० ॥ ययातिशापसंभ्रष्टोगोपालोच्छिष्टभुक्भवान् ॥ जरासंधभयाद्भीतोयवनाग्रात्पलायि
तः ॥ ११ ॥ इत्युक्त्वेषुधितःकृष्यबाणंचापेनिधायसः ॥ नियम्यकर्णपर्यंतंनिचखानहरेर्हृदि ॥ १२ ॥ संताडितोपिभगवान्धनु
ज्यांतस्यनादिनीं ॥ चिच्छेदसायकेनाशुगरुडःपन्नगींयथा ॥ १३ ॥ निधायशीघ्रंकोदंडंशिंजिनींस्वर्णभूषितां ॥ रुक्मीतुदशभि ॥ ७ ॥
र्बाणैःसंजघानहरिंरणे ॥ १४ ॥ हरिरेकेनबाणेनशिंजिनीसहितंधनुः ॥ चिच्छेदरुक्मिणःसद्योज्ञानेनेवागुणामयम् ॥ १५ ॥ कृ
ष्णोमोघेनबाणेनमध्यतस्तांद्विधाकरोत् ॥ रुक्मीपुनःशतैर्बाणैःसंतताडमृधेहरिः ॥ १६ ॥ छिन्नधन्वाथवैदर्भोमहाशक्तिंस्फुरत्प्रभाम् ॥

प्राहरद्धरयेशक्तिंविज्ञानायथमुनिः॥१७॥तताडगदयातांवैगदाधारीगदाग्रजः॥ द्विधाभूतामहाशक्तिंरुक्मेःसूतंजघानह ॥१८॥
कौमोदकीगदागुर्वीपतंतीवेगधारिणी ॥ तद्रथंचूर्णयामाससाश्वंशैलंयथापविः ॥१९॥ प्राहरद्धरयेसोपिगदांस्वांभीष्मकात्मजः ॥
चक्रेणचूर्णयामासभगवानपितांपुनः ॥ २० ॥ परिघंवंगजंनीत्वारुक्मीरुक्मांगदोबली ॥ जघानश्रीहरिंस्कंधेजगर्जघनवन्मृधे
॥ २१ ॥ संताडितोपिभगवान्मालाहतइवद्विपः॥ तेनैवपरिघेणापितंजघानरणांगणे ॥२२॥ परिघाभिहतोरुक्मीकिंचिद्व्याकुल
मानसः ॥ भर्त्सयन्माधवंह्याजौजग्राहखड्गचर्मणी ॥२३॥ ततखड्गंचर्मणाछित्वास्वखड्गंप्राहरद्धरिः ॥ खड्गाग्रेणशिरस्त्राणंकंचुकंचि
च्छिदेमहत ॥ २४ ॥ हस्तत्राणेपियुगपदेतेछिन्नीकृतेमृधे ॥ खड्गमुष्टिकरंदृष्ट्वारुक्मिणंसमुपस्थितं॥२५॥गृहीत्वाभुजदंडाभ्यांपात
यित्वामहीतले ॥ तस्योपरिहरिःस्थित्वायथासिंहोमृगोपरि ॥ शितधारंनंदकाख्यंखड्गंजग्राहरोषतः ॥ २६ ॥ दृष्ट्वाभ्रातृवधोद्युक्तं
रुक्मिणीभयविह्वला ॥ पतित्वापादयोर्भर्त्तुरुवाचकरुणंसती ॥ २७ ॥ श्रीरुक्मण्युवाच ॥ अनंतदेवेशजगन्निवासयोगेश्वराचिं
त्यजगत्पतेत्वम् ॥ हंतुंनयोग्यःकरुणासमुद्रमद्भ्रातरंशालभुजंमहाभुजम् ॥ २८ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ परित्रासैर्विलपतींदुःखशुष्य
न्मुखींप्रियां ॥ रुद्धकंठींसतींवीक्ष्यन्यवर्त्ततहरिःस्वयम् ॥ २९ ॥ बध्वातंकटिबंधेनखड्गेनशितधारिणा ॥ वपनंश्मश्रुकेशानांचकारा
र्द्धमुखेहरिः ॥ ३० ॥ अक्षौहिणीद्वयंजित्वारामःप्राप्तःससैनिकः ॥ बद्धंविरूपिणंदीनंरुक्मिणंतुददर्शह ॥ ३१ ॥ विमुच्यबद्धंसदयः
प्राहनिर्भर्त्सयन्हरिं ॥ असाधिवदंत्वयाकृष्णकृतंलोकजुगुप्सितम् ॥ ३२ ॥ हास्यंवैशालिभद्राणांनहिचैतादृशंभवेत् ॥ यस्याःस
होदरेमुख्येविरूपेचत्वयाकृते ॥ ३३ ॥ किंवदिष्यतिसापित्वांभ्रातुर्वैरूप्यचिंतया ॥ माशोकंकुरुकल्याणिस्वस्थाभवशुचिस्मिते ॥
॥ ३४ ॥ आर्यपुत्रमहाबुद्धेमाशोकंकुरुदुर्मनाः ॥ सर्वकालकृतंमन्येप्रियमप्रियमेववा ॥ ३५ ॥ वायोर्घनावलिरिववशेयस्याखिलं
जगत् ॥ तंकालमीश्वरंविद्धिविष्णुंकलयतांप्रभुं ॥ ३६ ॥ अहंममेतिभावोयंजगतोबंधकारणं ॥ ताभ्यांविरहितोभावोमोक्षएवन

ग. सं. संशयः ॥ ३७ ॥ सुखदुःखप्रदोनान्यःपुरुषस्यात्मविभ्रमः ॥ मित्रोदासीनरिपवःसंसारतमसाकृताः ॥ ३८ ॥ एवंरामेणदेवेनबोधि द्वा. ६
तोभीष्मकात्मजः ॥ वैमनस्यंपरित्यज्यरुक्मिणीचययौमुदं ॥ ३९ ॥ रुक्मीतुताभ्यामुत्सृष्टोवितथात्ममनोरथः ॥ स्मरन्नाविरूप अ. ८
॥ ८ ॥ करणंतपसेसमनोदधत् ॥ ४० ॥ वारितोमंत्रिमुख्यैश्चकुंडिनंनगतःपुनः ॥ चक्रेभोजकटंनामनिवासायपुरंपरम् ॥ ४१ ॥ रु
क्मिण्यासहगोविंदःसरामोयदुभिर्वृतः ॥ द्वारकांप्रययौराजन्नादयन्जयदुंदुभीन् ॥ ४२ ॥ जातेमहोत्सवेपुण्येरुक्मिणींरुचिरा
ननाम् ॥ उपयेमेविधानेनमार्गशीर्षेहरिःस्वयं ॥ ४३ ॥ हरेर्विवाहेसतिरुक्मिणीपतेःश्रीरुक्मिणीभूषितरुक्ममंदिरा ॥ पुरंदरस्या
पियथामरावतीद्वारावतीपुण्यवतीतथाबभौ ॥ ४४ ॥ भैष्मीविवाहस्यकथांविचित्रांशृणोतियःश्रावयतेचभक्त्या ॥ इहैवभक्तोवि
भवेनयुक्तःसएवमुक्तिंप्रतियातिमुक्तः॥ ४५॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीरुक्मणीविवाहोनामस
प्तमोध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अन्यासांकृष्णपत्नीनांमंगलंशृणुमैथिल ॥ सर्वपापहरंपुण्यमायुर्वर्द्धनमुत्तमम् ॥१॥ स
त्राजितायसूर्येणदत्तःसाक्षात्स्यमंतकः ॥ उग्रसेनायसमणिःश्रीकृष्णेनाभियाचितः ॥ २ ॥ सत्राजितस्तंनददौद्रव्यलोभेनमैथिल॥
दिनेदिनेस्वर्णभारानष्टौयःसृजतिस्वतः ॥ ३ ॥ अथप्रसेनस्तद्भ्रातामणिंकंठेनिधायसः॥ सैंधवंहयमारुह्यमृगयांव्यचरद्वने ॥ ४ ॥
सिंहेनमारितःसोपिसिंहोजांबवताहतः ॥ गृहीत्वातंमणिंसद्योजांबवान्स्वगुहांगतः ॥ ५ ॥ कृष्णेननिहतोभ्रातामणिग्रीवोवनंगतः॥
नायातःस्वसभामध्येइतिसत्राजितोब्रवीत् ॥ ६ ॥ भगवान्दुर्यशोलिप्तोनागरैस्तुवनंगतः ॥प्रसेनमश्वंसिंहंचहतंप्रेक्ष्यमहामते॥७॥
ऋक्षराजबिलंगत्वामणिंहर्तुंस्वयंहरिः ॥ युद्धंकृत्वाष्टविंशाहमजयदृक्षनायकं ॥ ८ ॥ तेनदत्ताजांबवतीहरयेकन्यकाशुभा ॥ मणिना ॥ ८ ॥
सहराजेंद्रद्वारकामाययौहरिः ॥९ ॥ सत्राजितायप्रददौमणिंनिर्लांछनःप्रभुः॥व्रीडितोवाङ्मुखोभीतोराजासत्राजितोमणिम् ॥१०॥

गृहीत्वापिपुनस्तस्मैश्रीकृष्णायमहात्मने ॥ सत्यभामांसुतांप्रादाच्छात्यर्थंमैथिलेश्वर ॥ ११ ॥ पांडवानांसहायार्थमिंद्रप्रस्थंग

तोहरिः ॥ तत्रैवैवार्षिकान्मासान्न्यवात्सीद्दिध्रुवत्सलः ॥१२॥ एकदारथमारुह्यहरिर्गांडीविनासह ॥ सुनीरेयमुनातीरेमृगयार्थीविनि
र्ययौ ॥१३॥ तपश्चरंतीकालिंदीश्रीकृष्णंवरमिच्छती ॥ दर्शितापांडवेनार्पितांगृहीत्वाजगामह ॥१४॥ द्वारकामेत्यकालिंदींसूर्यक
न्यांमनोहरां ॥ उपयेमेविधानेनवितन्वन्मंगलंपरं ॥ १५ ॥ आवंत्यराजतनुजांमित्रविंदांमनोहराम् ॥ स्वयंवरेतांजहारभगवान्रु
क्मिणींयथा ॥ १६ ॥ नग्नजित्कन्यकांसत्यांदमित्वासप्तगोवृषान् ॥ पश्यतांसर्वलोकानामुपयेमेहरिःस्वयम् ॥ १७ ॥ कैकेय
राजतनुजांभद्रांतुभगवान्हरिः ॥ कालिंदीमिवतांशश्वदुपयेमेविधानतः ॥ १८ ॥ बृहत्सेनसुतांराजंल्लक्ष्मणांलक्षणैर्युताम् ॥
छित्वामत्स्यमरीञ्जित्वाजग्राहभगवान्हरिः ॥ १९ ॥ तथाषोडशसाहस्रंशतंचनृपकन्यकाः ॥ भौमंहत्वातन्निरोधादाहताश्चा
रुदर्शनाः ॥ २० ॥ तासांमुहूर्तएकस्मिन्नानागारेषुयोषिताम् ॥ सविधंजगृहेपाणीन्नानारूपःस्वमायया ॥ २१ ॥ एकैक
शस्ताःकृष्णस्यपुत्रान्दशदशाबलाः ॥ अजीजनन्ननवमान्पितुःसर्वात्मसंपदा ॥ २२ ॥ रुक्मिण्यांभीमकन्यायांप्रद्युम्नःप्रथमोऽभव
त् ॥ कामदेवावतारोयंपितृवत्सर्वलक्षणः ॥ २३ ॥ शंबरोनिर्दयस्तोकंहत्वाब्धौतंसमाक्षिपत ॥ मत्स्योदरेगतःसोपिनममारहरेः
सुतः ॥ २४ ॥ मस्त्योदरान्निर्गतोसौभार्ययापरिपालितः ॥ ज्ञात्वाशत्रुकृतांवार्तांसकार्ष्णीरूढयौवनः ॥ २५ ॥ हत्वातंशंबरंशत्रुं
भार्ययावरयायुतः ॥ द्वारकामाययौराजंश्चित्रंकर्मचतस्यतत ॥ २६ ॥ सरुक्मिणोदुहितरंहत्वाभोजकटात्पुरात् ॥ स्वयंवरस्थला
द्राजन्नुपयेमेमहारथः ॥ २७ ॥ तस्मात्सुतोऽनिरुद्धोऽभून्नागायुतबलान्वितः ॥ सुरज्येष्ठावतारोयंशारदेंदीवरप्रभः ॥२८॥ चतु
र्व्यूहावतारस्यपरिपूर्णतमस्यहि ॥ एवंविचित्रंचरितंविवाहानांसुमंगलं ॥ २९ ॥ सर्वपापहरंपुण्यमायुर्वर्द्धनमुत्तमम् ॥ मयातेक
थितंराजन्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेसर्वमहिष्योद्वाहोनामाष्टमो
ध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ त्रिपुरोकेपुरिख्याताजयावैद्वारकापुरी ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोयत्रवासकृत् ॥१॥

श्रीकृष्णस्यांगसंभूतापुरीद्वारावतीश्रुता ॥ कस्मादिहागताब्रह्मन्कस्मिन्कालेवदप्रभो ॥ २ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ साधुसाधु
त्वयापृष्टंद्वारकागमकारणं ॥ यच्छ्रुत्वाशुद्धतांयातिलोकघात्यपिपातकी ॥ ३ ॥ शर्यातिर्नामराजाऽभूच्चक्रवर्तीमनोःसुतः ॥
चकारराज्यंधर्मेणवर्षाणामयुतंभुवि ॥ ४ ॥ उत्तानबर्हिरानर्तोभूरिषेणइतित्रयः ॥ शर्यातेरभवन्पुत्राःसर्वधर्मभृतांवराः ॥ ५ ॥ उ
त्तानबर्हिषेपूर्वांभूरिषेणायदक्षिणां ॥ पश्चिमांचदिशंसर्वामानर्तायददौनृपः ॥ ६ ॥ ममेयंहिमहीकृत्स्नामयाधर्मेणपालिता ॥ बला
जिताबलिष्ठेनयूयंतांपालयिष्यथ ॥ ७ ॥ पितुर्वचःसमाकर्ण्यआनर्त्तोमध्यमःसुतः ॥ ज्ञानीज्ञानमयंवाक्यमुवाचप्रहसन्निव ॥ ८ ॥
आनर्तउवाच ॥ तवेयंनमहीकृत्स्नानत्वयापालिताक्वचित् ॥ नत्वद्बलार्जिताराजन्बलिष्ठोभगवान्विभुः ॥ ९ ॥ महीश्रीकृष्णदे
वस्यतेनैवपरिपालिता ॥ तत्तेजसाजिताकृत्स्नाबलिष्ठोनहरेःसमः ॥ १० ॥ सएवविश्वंस्वकृतंसृजत्यत्तिचपातिच ॥ सएवब्रह्मपर
मंकालःकलयतांप्रभुः ॥ ११ ॥ योंतःप्रविश्यभूतानिभूतैरप्यखिलाश्रयः ॥ सविश्वाख्योभियज्ञोसौपरिपूर्णतमःस्वयं ॥ १२ ॥
यद्भयाद्वातिवातोयंसूर्य्यस्तपतियद्भयात् ॥ यद्भयाद्वर्षतेदेवोमृत्युश्चरतियद्भयात ॥ १३ ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्रीकृष्णंपरमेश्वरं ॥
भजसर्वात्मनाराजन्नहंकारविवर्जितः ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ ज्ञानंप्राप्तोपिशर्य्यातिराक्षिप्तःपुत्रवाक्शरैः ॥ आनर्त्तंस्वसुतंप्राहरु
षाप्रस्फुरिताधरः ॥ १५ ॥ शर्य्यातिरुवाच ॥ दूरंगच्छअसद्बुद्धेगुरुवद्भाषसेकथम् ॥ यावद्भूतंतुमेराज्यंतावत्त्वंमामहींवसः ॥ १६ ॥
यस्त्वयाराधितःकृष्णःसोपिसर्वसहायकृत् ॥ नवीनांकिंमहींतेवैभगवानेवदास्यति ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तस्तुतदानर्तो
राजानंप्राहमानदः ॥ यत्रतेचमहीराज्यंतत्रवासोनमेभवेत् ॥ १८ ॥ पित्रानिःसारितोराज्ञाप्यानर्त्तोब्धितटंगतः ॥ वेलामेत्यतप
स्तेपेवर्षाणामयुतंजले ॥ १९ ॥ प्रेमलक्षणयाभक्त्यासंतुष्टोभगवान्हरिः ॥ तस्मैस्वंदर्शनंदत्त्वावरंब्रूहीत्युवाचह ॥ २० ॥ कृतां
जलिपुटोभूत्वाऽऽनर्तउत्थायशीघ्रतः ॥ ननामकृष्णपादाब्जंरोमांचीप्रेमविह्वलः ॥ २१ ॥ आनर्त्तउवाच ॥ नमस्तेवासुदेवायन

मःसंकर्षणायच ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायसात्वतांपतयेनमः ॥ २२ ॥ पित्रानिष्कासितोदेवत्वामहंशरणागतः ॥ देहिमह्यंभूमिमन्यां
यत्रवासोहिमेभवेत् ॥ २३ ॥ ध्रुवोपियत्प्रसादेनययौसर्वोत्तमंपदं ॥ तस्मैनमोभगवतेप्रणतक्लेशहारिणे ॥ २४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
आनर्तमानतंदीनंभगवान्दीनवत्सलः ॥ प्रसन्नःश्रीमुखेनाहमेघगंभीरयागिरा ॥ २५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अन्यानमेदिनींलो
केकिंकर्तव्यंमयानृप ॥ स्ववचस्तद्दतंकर्तुंत्वद्भक्त्यापरितोषितः ॥ २६ ॥ तस्माद्दैवस्यलोकस्यवैकुंठस्यपरंतप ॥ भूखंडंयोजनशतं
ददामिविमलंशुभम ॥ २७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वानर्तनृपतिंभगवान्भक्तवत्सलः ॥ वैकुंठाच्चसमुत्पाटचभूखंडंशतयोज
नं ॥ २८ ॥ चक्रंसुदर्शनंधृत्वासमुद्रेभीमनादिनि ॥ दधारभगवान्देवस्तस्योपरिविदेहराट् ॥ २९ ॥ आनर्तोलक्षवर्षाणितंतत्रराज्यं
चकारह ॥ पुत्रपौत्रसमायुक्तोराजन्वैकुंठसंपदं ॥ ३० ॥ इदंश्रुत्वाथशर्यातिःपितावैविस्मितोऽभवत् ॥ आनर्तोनामदेशोभूदानर्त
स्यप्रसादतः ॥ ३१ ॥ रेवतस्तस्यपुत्रोभूच्छ्रीशैलस्यगिरेःसुतम् ॥ समुत्पाट्यस्वहस्ताभ्यामानर्तेष्वन्यपातयत् ॥ ३२ ॥ सोभूद्रेव
तनाम्नापिरैवतोनामपर्वतः ॥ कुशस्थलींविनिर्मायराज्यंकृत्वाथरैवतः ॥ ३३ ॥ समादायस्वकांकन्यांब्रह्मलोकंजगामह ॥ बलदे
वविवाहेपितत्कथाकथितामया ॥ ३४ ॥ तस्माद्द्वारावतींपुण्यांमोक्षद्वारंविदुःसुराः ॥ ३५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडे
नारदबहुलाश्वसंवादेद्वारकागमनकारणंनामनवमोध्यायः ॥ ९ ॥ ६७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंमयातेकथितंद्वारकागमन
कारणं ॥ सर्वपापहरंपुण्यंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ १ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ सर्वतीर्थमयीभूमिर्द्वारकानगरीशुभा ॥ तत्रमुख्यानि
तीर्थानिवदमांमुनिसत्तम ॥ २ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ आप्रभासात्तीर्थमयीमर्यादीकृतयज्ञियाम् ॥ भूमिर्मोक्षप्रदाराजन्द्वारकायो
जनैःशतम् ॥ ३ ॥ द्वारकांनगरींदृष्ट्वानरोनारायणोभवेत् ॥ द्वारकायांमृतःकोपिगर्दभोपिचतुर्भुजः ॥ ४ ॥ पश्यन्शृण्वन्कथांतस्या
द्वारकेतिवदन्क्वचित ॥ दृष्ट्वाददात्तृणंमृत्युंगतोयातिपरांगतिम् ॥ ५ ॥ एकदारैवतंभक्तंप्रेमानंदसमाकुलम् ॥ प्रेक्ष्यस्वंदर्शनंदत्त्वा

हरिरश्रुमुखोभवत् ॥ ६ ॥ तन्नेत्रबिंदुसंभूतागोमतीसामहानदी ॥ यस्यादर्शनमात्रेणब्रह्महत्याप्रमुच्यते ॥ ७ ॥ गोमतीतीरजंपुण्यं
रजोयोधारयेन्नरः ॥ शतजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ८ ॥ स्नानकालेगोमतीतिवदत्यपिनरःक्वचित् ॥ गोमत्यांस्नानजंपु
ण्यंलभतेवैनसंशयः ॥ ९ ॥ मकरस्थेरवौमाघेप्रयागेस्नानमाचरेत् ॥ शताश्वमेधजंपुण्यंसंप्राप्नोतिविदेहराट् ॥ १० ॥ तत्सहस्रगुणं
पुण्यंगोमत्यांमकरेरवौ ॥ गोमत्याश्चैवमाहात्म्यंवक्तुंनालंचतुर्मुखः ॥ ११ ॥ गोमत्यांचक्रतीर्थेषुपाषाणनिचयाश्चये ॥ तेसर्वेचक्रतां
यांतिपूजनीयाःप्रयत्नतः ॥ १२ ॥ चक्रचिह्नेचक्रतीर्थेद्वादश्यांस्नानमाचरेत् ॥ चक्रपाणिपदंयातिपापानांभाजनोपिहि ॥ १३ ॥ को
टिजन्मकृतैःपापैःपतितोयोपिपातकी ॥ चक्रतीर्थस्यसोपानमेत्यमुक्तिंसमारुहेत् ॥ १४ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ गोमत्यांहिमहानद्यां
चक्रतीर्थंशुभार्थदं ॥ कथंजातंबहुमतंतन्मेब्रूहिमहामते ॥ १५ ॥ नारदउवाच ॥ अत्रैवोदाहरंतीममितिहासंपुरातनम् ॥ यस्यदर्श
नमात्रेणपापहानिःपरंभवेत् ॥ १६ ॥ अलकेशोराजराजोनिधीशोधर्मभृत्प्रभुः ॥ वैष्णवंयज्ञमारेभेकैलासोत्तरभूमिषु ॥ १७ ॥ तस्य
यज्ञेस्वयंविष्णुरागतोवैस्वधामतः ॥ ब्रह्माशिवोजंभभेदीवरुणोयादसांपतिः ॥ १८ ॥ वायुर्यमोरविःसोमःक्षितिःसर्वजनेश्वरी ॥ गंध
र्वाप्सरसःसिद्धाःसर्वेतत्रसमाययुः ॥ १९ ॥ देवर्षयःसमाजग्मुस्तथाब्रह्मर्षयोनृप ॥ धनाध्यक्षोऽभवत्तस्यपुत्रस्तुनलकूबरः ॥ २० ॥
रक्षायांवीरभद्रोभूत्सत्सेवायांगजाननः ॥ यथामरुद्गणाःसर्वपरिवेषणकारिणः ॥ २१ ॥ बाहुलेयःसभापूजामकरोद्धर्मतत्परः ॥ घंटा
नादःपार्श्वमौलिःकुबेरस्यतुमंत्रिणौ ॥ २२ ॥ सर्वशास्त्रविदांश्रेष्ठौदानाध्यक्षौबभूवतुः ॥ एवंहिविधिवद्यज्ञोबभूवपरमोत्सवः ॥ २३ ॥
अध्वरावभृथस्नातोराजराजोमहामनाः ॥ परंभागंचदेवेभ्योविप्रेभ्योदक्षिणामदात् ॥ २४ ॥ एवंपूर्णेध्वरेमुख्येतुष्टेदेवर्षिसत्तमे ॥
आजगामाथदुर्वासादंडीछत्रीजटाधरः ॥ २५ ॥ क्रोधीकृशःपादुकांघ्रिर्दीर्घश्मश्रुःकृशोदरः ॥ दर्भासनसमित्पात्रमृगचर्मधरः
परः ॥ २६ ॥ तमागतंसमागम्यपूजयित्वाविधानतः ॥ भयभीतःपरिक्रम्यकुबेरःप्रणनाम ह ॥ २७ ॥ अद्यमेसफलंजन्मसफलंमंदिरं

चमे ॥ अद्यमेसफलोयज्ञोब्रह्मंस्त्वय्यागतेसति ॥ २८ ॥ इत्थंसंतोषितस्तेनदुर्वासाभगवान्मुनिः ॥ देवंमनुष्यधर्माणंप्राहप्रहसिता
ननः ॥ २९ ॥ त्वंराजराजोधर्मात्मादानीविप्रपरायणः ॥ कृतस्तेवैष्णवोयज्ञोविष्णुसंतोषकारणः ॥ ३० ॥ नयाचितोमयात्वंवैक्का
पिवैश्रवणप्रभो ॥ अद्यैवयाचनांकुर्वेज्ञात्वात्वांदानिसत्तमम् ॥ ३१ ॥ मद्याञ्चांसफलीकुर्यास्तुभ्यंदास्यामिसद्वरम् ॥ नचेत्त्वांभस्मसा
त्कुर्वेशापेनातिभयेनवै ॥ ३२ ॥ वर्ततेत्वद्गृहेसर्वेत्रैलोक्यनिधयोनव ॥ तान्मेप्रयच्छभद्रंतेतदर्थंगतवानहम् ॥ ३३ ॥ नारदउवाच ॥ एत
च्छ्रुत्वाराजराजोदानशीलउदारधीः ॥ ओमितिप्रतिगृह्याथप्राहतंगुह्यकेश्वरः ॥ ३४ ॥ एवंनिधीन्प्रदास्यंतंदानाध्यक्षौनिधीश्वरम् ॥
घंटानादःपार्श्वमौलिरूचतुर्लोभमोहितौ ॥ ३५ ॥ द्वावूचतुः ॥ एकोयंब्राह्मणोलोभीनिधिभिःकिंकरिष्यति ॥ लक्षंदिव्यंदेहिचास्मै
वृत्तिंरक्षतथोत्तराम् ॥ ३६ ॥ नारदउवाच ॥ तद्वचःपरुषंश्रुत्वादुर्वासाःक्रोधविग्रहः ॥ भ्रूभंगकुटिलीभूतेरक्तनेत्रेचकारह ॥ ३७ ॥ स्थली
वसर्वब्रह्मांडंचचालनिमिषद्वयम् ॥ प्रणतंधनदंवीक्ष्यताभ्यांशापंददौमुनिः ॥ ३८ ॥ मुनिरुवाच ॥ घंटानादमहादुष्टपापबुद्धेतिलुब्ध
क ॥ ग्राहवत्त्वंधनग्राहीग्राहोभवमहाखल ॥ ३९ ॥ पार्श्वमौलेपापबुद्धेधनलोभमदान्वितः ॥ गजवत्प्रेरणांकुर्वंस्त्वंगजोभवदुर्मते
॥ ४० ॥ नारदउवाच ॥ ताभ्यांशापंमुनिर्दत्त्वानिधिंनीत्वाकुबेरतः ॥ वरंददौपुनस्तस्मैदुर्वासादुर्लभंपरम् ॥ ४१ ॥ अस्माद्दानाच्चहि
गुणाभवंतुनिधयोनव ॥ इत्युक्त्वासनिधिःप्रागादद्दहोतेजीयसांबलम् ॥ ४२ ॥ इतिश्रीमद्ग० श्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेगो
मत्युपाख्यानेचक्रतीर्थमाहात्म्यंनामदशमोध्यायः ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ कुबेरमंत्रिणौदीनौविप्रशापविमोहितौ ॥ तत्रसाक्षात्स्व
यंविष्णुःप्राहतौशरणंगतौ ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मदर्चासंयुतेयज्ञेभवंतौदुःखसंयुतौ ॥ ब्राह्मणानांवचोहंवैदूरीकर्तुंनचक्षमः ॥ २ ॥
भवतंग्राहमातंगौयुद्धंहियुवयोर्यदा ॥ तदावैमत्प्रसादेनप्रकृतिंस्वांगमिष्यथः ॥ ३ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तौहरिणातौद्वौराजराज
स्यमंत्रिणौ ॥ बभूवतुर्ग्राहगजौजातिस्मरणसंयुतौ ॥ ४ ॥ घंटानादोभवद्ग्राहोगोमत्यांचशतंसमाः ॥ विकरालोमहाभीमःशश्वद्रौद्र

वंजुलैःकुरबैःकुंदैर्बदरै द्वा. ६
ग. सं. वपुष्करः॥ ५ ॥ पार्श्वमौलिर्गजेंद्रोभूद्रैवतस्यगिरेर्वने ॥ चतुर्दंतःकज्जलाभःपृष्ठप्राच्योधनुःशतम् ॥ ६ ॥ वंजुलैःकुरबैःकुंदैर्बदरै
र्वेत्रवेणुभिः ॥ रंभाभूर्जवटैर्युक्तेकोविदारासनार्जुनैः ॥ ७ ॥ मंदारपाटलाशोकचूतचंपकचन्दनैः ॥ पनसोदुंबराश्वत्थखर्जूरैर्बीजपू अ. ११
॥११॥ रकैः ॥ ८ ॥ प्रियालाम्रातकाम्रैश्वक्रमुकैःपरिमंडिते ॥ रैवतस्यवनेदीर्घेविचचारमहागजः ॥ ९ ॥ एकदामाधवेमासिगजेंद्रोगिरिग
ह्वरात् ॥ स्नातुंतांगोमतींगंगामाययौसगणोनदन् ॥ १० ॥ चिरंसमवगाह्याप्सुशुंडादंडैरितस्ततः ॥ करेणुकलभान्सर्वान्स्नाप
यामासनागराट् ॥ ११ ॥ महान्ग्राहोपितत्रस्थोबलीयान्दैवनोदितः ॥ अग्रहीच्चरणेनागंक्रोधपूरितविग्रहः ॥ १२ ॥ तेनैवतद्व
हेनीतोगजेंद्रोबलदर्पितः ॥ तमाकृष्यबहिःप्राप्तंपुनस्तेनवि कर्षितः ॥ १३ ॥ करेणवश्वकलभास्तंतारयितुमक्षमाः ॥ एवंतयोर्यु
ध्यतोश्चकर्षतोर्हिबहिर्मिथः ॥ १४ ॥ पंचाशत्पंचव र्षाणिव्यतीयुःपश्यतांसतां ॥ एवंकश्मलमापन्नोगजोजातिस्मरोमहान् ॥
॥ १५ ॥ प्रेमलक्षणयाभक्त्याहरिपादकृताश्र यः ॥ सस्मारश्रीहरिंदेवंमृत्युपाशवशंगतः ॥ १६ ॥ गजेंद्रउवाच ॥ श्रीकृष्णकृ
ष्णसखकृष्णवपुर्दधानकृष्णायतेप्रणतिरस्तुसुरेशविष्णो ॥ पूर्णप्रभोपरमपावनपुण्यकीर्तेमांपाहिपाहिपरमेश्वरपापपाशात् ॥१७॥
नारदउवाच ॥ एवंग्राहगृहीतांगंस्मरंतंचहरिंहरिः ॥ ज्ञात्वारुह्यखगंवेगादधावद्दीनवत्सलः ॥ १८ ॥ स्वयंखगात्समुत्तीर्यधावं
श्चक्रंसमाक्षिपत् ॥ शक्रेप्राप्तेपूर्वमेवग्राहस्यापिशिरोऽद्भुतं ॥ १९ ॥ दैन्यंप्राप्तेधनमिवदेहाद्भिन्नंबभूवह ॥ पश्चात्प्रपतितंचक्रंगोम
त्यांचहृदेनदत् ॥ पाषाणनिचयान्सर्वांश्चक्राकारांश्चकारह ॥ २० ॥ तन्नेमिसंघर्षभवंचक्रतीर्थंशुभावहम् ॥ तच्चक्रदर्शनाद्राजन्
ब्रह्महत्याप्रमुच्यते ॥ २१ ॥ ग्राहश्छिन्नशिराभूत्वापूर्वरूपंदधारह ॥ श्रीकृष्णानुग्रहाद्धस्तीदिव्यरूपोबभूवसः ॥ २२ ॥ परिक्र ॥११॥
म्यहरिंनत्वास्तुत्वादेवंकृतांजली ॥ कुबेरमंत्रिणौतौद्वौजग्मतुःस्वपदंपुनः ॥ २३ ॥ देवेषुपुष्पंवर्षत्सुजयध्वनिंनदत्सुच ॥ जगाम
भगवान्साक्षात्स्वंधामप्रकृतेःपरं ॥ २४ ॥ चक्रतीर्थकथामेनांयःशृणोतिनरोत्तमः ॥ चक्रतीर्थस्नानफलंसंप्राप्नोतिनसंशयः ॥२५॥

गजग्राहकथांपुण्यांयःशृणोतिसमाहितः ॥ दुःस्वप्ननश्यतेतस्यसुस्वप्नंभवतिध्रुवम् ॥ २६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारका
खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेचक्रतीर्थोत्पत्तौगजग्राहमोक्षोनामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ शंखोद्धारेतीर्थमु
ख्येस्वर्णदानंददातियः ॥ सगच्छेद्वैष्णवंलोकंसर्वोपद्रववर्जितम् ॥ १ ॥ श्रीकृष्णभक्तःशांतात्मात्रितोनाममहामुनिः ॥ तीर्थया
त्राप्रसंगेनप्राप्तआनर्तभूमिषु ॥ २ ॥ दृष्ट्वाशुभंसरःस्नात्वाहरेःपूजांचकारह ॥ तत्पूजायांमहाशंखंसुंदरैर्लक्षणैर्वृतम् ॥ ३ ॥ चोर
यामासकक्षीवांस्तस्यशिष्योतिलोभतः ॥ पूजाशंखंगतंवीक्ष्यक्रुद्धःप्राहत्रितोमुनिः ॥४॥ येननीतस्तुमेशंखःसशंखोभवतुध्रुवं॥तदैव
शंखरूपोऽभूत्कक्षीवाञ्छापपीडितः ॥ ५ ॥ तत्पादयोर्निपतितःपाहिमामित्युवाचह ॥ शीघ्रंशांतस्त्रितःप्राहदुर्मतेकिंकृतंत्वया ॥
स्तेयदोषाद्दुःखवपापंमद्वचोनोमृषाभवेत् ॥ ६ ॥ भजश्रीकृष्णपादाब्जंसतेमोक्षंकरिष्यति ॥ इत्युक्त्वाथगतेराजंस्त्रितेदेवेमहामु
नौ ॥ ७ ॥ सरोवरेनिपतितःकक्षीवाञ्छखरूपधृक् ॥ प्रवदनकृष्णकृष्णेतिशतवर्षंस्थितोऽभवत् ॥ ८ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाद्भगवा
न्भक्तवत्सलः ॥ आगत्यसरसस्तीरंमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ ९ ॥ तांमेघनादगंभीरांगिरंश्रुत्वाजलेचरः ॥ चुक्रोशपाहिपाहीतिदेव
देवजगत्पते ॥ १० ॥ भुजगेंद्रभोगरुचाभुजेनभगवान्प्रभुः ॥ शंखंभक्तंगजामिवप्रोज्जहारदयापरः ॥ ११ ॥ तदैवदिव्यरूपोभू
च्छंखरूपंविहायसः ॥ कृतांजलिर्हरिंनत्वास्तुतिंचक्रेतदाचसः ॥ १२ ॥ कक्षीवानुवाच ॥ वासुदेवनमस्तेस्तुगोविंदपुरुषोत्तम ॥
दीनवत्सलदीनेशद्वारकेशपरेश्वर ॥ १३ ॥ ध्रुवेध्रुवपदंदात्रेप्रल्हादस्यार्तिहारिणे ॥ गजस्योद्धारिणेतुभ्यंबलेर्बलिविदेनमः ॥१४॥
द्रौपदीचीरसंतानकारिणेहरयेनमः ॥ गराग्निवनवासेभ्यःपांडवानांसहायिने ॥ १५ ॥ यादवत्राणकर्त्रेचशक्रादाभीररक्षिणे ॥ गुरु
मातृद्विजानांचपुत्रदात्रेनमोनमः ॥ १६ ॥ जरासंधनिरोधार्तनृपाणांमोक्षकारिणे ॥ नृगस्योद्धारिणेसाक्षात्सुदाम्नोदैन्यहारिणे ॥
॥ १७ ॥ वासुदेवायकृष्णायनमःसंकर्षणायच ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायचतुर्व्यूहायतेनमः ॥१८॥ त्वमेवमाताचपितात्वमेवत्वमेवबं

धुश्चसखात्वमेव ॥ त्वमेवविद्याद्रविणंत्वमेवत्वमेवसर्वंममदेवदेव ॥ १९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंस्तुत्वाहरिंराजन्कक्षीवान्
प्रेमपूरितः ॥ विमानवरमास्थाययादवानांचपश्यताम् ॥ २० ॥ विभ्राजयन्दशदिशःशतसूर्यसमप्रभः ॥ जगामवैष्णवंलोकंस
र्वोपद्रववर्जितम् ॥ २१ ॥ शंखोद्धारःकृतोयस्मिन्हरिणामैथिलेश्वर ॥ तस्मात्तीर्थंमहापुण्यंशंखोद्धारप्रथांगतम् ॥ २२ ॥ शंखोद्धा
रकथामेतांयःशृणोतिनरोत्तमः ॥ शंखोद्धारस्नानफलंलभतेवैनसंशयः ॥ २३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुला
श्वसंवादेशंखोद्धारमाहात्म्यंनामद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ प्रभासस्यापिमाहात्म्यंशृणुराजन्महामते ॥
सर्वपापहरंपुण्यंतेजसांवर्द्धनंपरं ॥ १ ॥ गोदावर्यांगुरौसिंहेहरक्षेत्रेचकुंभगे ॥ रविग्रहेकुरुक्षेत्रेकाश्यांचंद्रग्रहेतथा ॥ २ ॥ यत्पुण्यं
लभतेराजन्स्नानतोदानतोनरः ॥ तस्माच्छतगुणंपुण्यंप्रभासेचदिनेदिने ॥ ३ ॥ यत्रस्नात्वादक्षशापात्गृहीतोयक्ष्मणोडुराट् ॥
विमुक्तःकिल्बिषात्सद्योभेजेभूयःकलोदयम् ॥ ४ ॥ महापुण्यतमाराजन्यत्रप्रत्यक्सरस्वती ॥ तस्यांस्नात्वानरःपापीसाक्षाद्ब्रह्म
मयोभवेत् ॥ ५ ॥ तत्तीरेवर्ततेराजन्नाम्नावैबोधपिप्पलं ॥ कृष्णेनयत्रोद्धवायदत्तंभागवतंशुभं ॥ ६ ॥ तंनत्वाऽभ्यर्च्यविधिवत्स्पृ
ष्ट्वाश्रीबोधपिप्पलं ॥ शृणोतियोभागवतंपुराणंब्रह्मसंमितम् ॥ ७ ॥ श्लोकार्धंश्लोकपादंवामौनीनियतमानसः ॥ तस्यपाणौभवेद्रा
जन्वैष्णवंपरमंपदम् ॥ ८ ॥ प्रौष्ठपद्यांपूर्णिमायांहेमसिंहसमन्वितम् ॥ ददातियोभागवतंसयातिपरमांगतिम् ॥ ९ ॥ पुराणंन
श्रुतंयैस्तुश्रीमद्भागवतंक्वचित् ॥ तेषांवृथाजन्मगतंनराणांभूमिवासिनां ॥ १० ॥ यैर्नश्रुतंभागवतंपुराणंनाराधितोयैःपुरुषःपुरा
णः ॥ हुतंमुखेनैवधरामराणांतेषांवृथाजन्मगतंनराणां ॥ ११ ॥ द्वारावत्यांतीर्थराजंगोमतीसिंधुसंगमं ॥ यत्रस्नात्वानरोयातिवै
कुंठविमलंपदं ॥ १२ ॥ शताश्वमेधजंपुण्यंगंगासागरसंगमे ॥ तत्सहस्रगुणंप्रोक्तंगोमतीसिंधुसंगमे ॥ १३ ॥ अत्रैवोदाहरंती
ममितिहासंपुरातनं ॥ यस्यश्रवणमात्रेणपापतापात्प्रमुच्यते ॥ १४ ॥ आसीद्द्विजाह्वयेवैश्योराजमार्गपतिःपरः ॥ महागौरवसंयु

क्तोनिधीशोधनदोयथा ॥ १५ ॥ वेश्याप्रसंगनिरतोविटगोष्ठीविशारदः ॥ द्यूतक्रीडनकासक्तोलोभमोहमदान्वितः ॥ १६ ॥ मृषा
वादीमहादुष्टःकुकर्मनिरतःसदा ॥ ब्राह्मणेभ्योनपितृभ्योनदेवेभ्योधनंददौ ॥ १७ ॥ हरेःकथांप्रेक्ष्यदूराद्दूरंवैनिर्ययौत्वरम् ॥ पित्रोः
सेवापिनकृतानपुत्रेभ्योधनंददौ ॥ १८ ॥ त्यक्त्वाभार्यांसभिन्नोभूद्धनाढ्योदुर्मतिःखलः ॥ वेश्याप्रसंगात्तस्यापिधनार्द्धंप्रक्षयंगतं
॥ १९ ॥ अर्धंतुतस्करैर्नीतंकिंचित्पृथ्व्यांगतंस्वतः ॥ पुण्येनवर्द्धतेलक्ष्मीःपापेनक्षीयतेध्रुवं ॥ २० ॥ एवंसनिर्धनोजातोवेश्या
सक्तोमहाखलः ॥ तस्मिन्नगजाह्वयेरम्येचौर्यकर्मचकारह ॥ २१ ॥ चौर्यकर्मप्रकुर्वंतंबद्ध्वातंदामभिर्नृपः ॥ देशान्निःसारयामासशंतनु
र्नृपतीश्वरः ॥ २२ ॥ वनेपिनिवसन्सोपिर्जीवहिंसांचकारह ॥ समाद्वादशसाहस्रंनववर्षयदाघनः ॥ २३ ॥ पश्चिमांतुदिशंप्रागा
द्वैश्योदुर्भिक्षपीडितः ॥ वनेवैमारितःसोपिसिंहेनतलघाततः ॥ २४ ॥ तदैवयमदूतास्तंबद्ध्वापाशैरधोमुखं ॥ कशाघातैस्ताडयंतो
निन्युर्मार्गेयमस्यच ॥ २५ ॥ अथकश्चिन्महान्गृध्रोमांसंतस्यभुजस्यच ॥ गृहीत्वाखंगतःसद्यःखादंश्चंचुपुटेनतं ॥ २६ ॥ निरा
मिषाःखगाश्चान्येस्वामिषंजग्मुरातुराः ॥ एवंकोलाहलेजातेशंखचिह्नादिभिःकृते ॥ २७ ॥ नजहौमुखतोमांसंपश्चिमाशांजगाम
ह ॥ तत्समेनापिगृध्रेणतीक्ष्णतुंडेनताडितात् ॥ २८ ॥ तन्मुखात्प्रपतन्मांसंगोमतीसिंधुसंगमे ॥ तीर्थप्लुतेतस्यमांसेवैश्योयंपात
कीमहान् ॥ २९ ॥ तेषांपाशान्स्वयंछित्त्वाभूत्वादेवश्चतुर्भुजः ॥ पश्यतांयमदूतानांविमानमधिरुह्यसः ॥ ३० ॥ विराजयन्दिशः
सर्वाःपरंधामहरेर्ययौ ॥ ३१ ॥ गोमतीसिंधुसंगस्यामाहात्म्यंशृणुतेनरः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकंप्रयातिसः ॥ ३२ ॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेप्रभाससरस्वतीबोधपिप्पलगोमतीसिंधुसंगममाहात्म्यंनामत्रयोदशोऽ
ध्यायः ॥ १३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ द्वारावत्याःसमुद्रस्यमाहात्म्यंशृणुमानद ॥ सर्वपापहरंपुण्यंतत्स्नानफलदंस्मृतम् ॥१॥
माधव्यांपूर्णमास्यांयोव्रतीस्नात्वानदीपतिम् ॥ नत्वासंपूज्यविधिवद्रत्नदानंकरोतियः ॥ २ ॥ तस्यदेहेत्रयोदेवानिवसंतिमहीप

ते ॥ यस्यदर्शनमात्रेणनरोयातिकृतार्थताम् ॥ ३ ॥ तद्देहस्पर्शनात्सद्योब्रह्महत्याप्रमुच्यते ॥ यत्रयत्रगतःसोपितत्रतत्रचभूःशुभा
॥ ४ ॥ दृष्ट्वातंचमृतःपापीजगद्वधकरोपिहि ॥ छिनत्तिपापपटलंपरंमोक्षंप्रयातिहि ॥ ५ ॥ रैवतस्याथशैलस्यमाहात्म्यंशृणुमानद॥
सर्वपापहरंपुण्यंमुक्तिभुक्तिप्रदायकं ॥ ६ ॥ गौतमस्यसुतोधीमान्मेधावीनामवैष्णवः ॥ विंध्याचलेतपस्तेपेवर्षाणामयुतंशतम् ॥
॥ ७ ॥ तंद्रष्टुमागतःसाक्षादपांतरतमोमुनिः ॥ नोच्चचालासनात्सोपिमेधावीतपसोत्कटः ॥ ८ ॥ अपांतरतमस्तंवैशशापक्रोध
पूरितः ॥ सतामभक्तपापात्मंस्तपोबलविगर्वितः ॥ ९ ॥ शैलवत्तेस्थितिश्चात्रत्वंशैलोभवदुर्मते ॥ इत्युक्त्वाथगतेसाक्षादपांत
रतमेमुनौ ॥ १० ॥ मेधावीशैलतांप्राप्तःश्रीशैलस्यसुतोऽभवत् ॥ जातिस्मरोमहाबुद्धिर्विष्णुभक्तेःप्रभावतः ॥ ११ ॥ एकदाम
न्मुखाच्छ्रुत्वामाहात्म्यंद्वारकापुरः ॥ प्रोवाचसोपिराजानंरैवतंगच्छसत्वरम् ॥ १२ ॥ वदमत्प्रार्थनामुक्तांत्वंमहादीनवत्सलः ॥
सोयंमहाबलोराजाप्रसन्नोयादिवाभवेत् ॥ १३ ॥ तेननीतस्यमेवासोभविष्यतिहरेःपुरि ॥ इतिश्रुत्वामयाविष्णुभक्तानांशांतिका
रिणा ॥ १४ ॥ रैवतायाशुकथितंतथोक्तंपरमंवचः ॥ सप्रसन्नःप्राहराजन्नत्रकोपिनपर्वतः ॥ १५ ॥ तत्स्थापनांकरिष्यामिसमु
त्पाटचभुजाबलात् ॥ समुन्नीयद्वारकायांप्रतिज्ञामकरोदिमां ॥ १६ ॥ एतस्मिंस्तचोरयितुंप्रयातेनृपसत्तमे ॥ तत्पूर्वस्मादहंप्राप्तः
श्रीशैलस्यपुरेनृप ॥ १७ ॥ कलिप्रियेणापिमयाश्रीशैलायमहात्मने ॥ कथितःसर्ववृत्तांतोनृपचौर्यसमन्वितः ॥ १८॥ श्रीशै
लःपुत्रंमोहेननिर्भर्त्स्यैतिक्रियासिहि ॥ सुमेरुगिरिराजंचहिमवंतंनगेश्वरं ॥ १९ ॥ श्रीशैलःप्राहधर्मात्मापुत्रस्नेहसमाकुलः ॥
एकोदैवेनदत्तोयंनपुत्राबहवश्चमे ॥ २० ॥ तंहर्तुमागतेराज्ञिरैवतेवैमहाबले ॥ विदेशंयातिपुत्रोमेतेनराज्ञामहात्मना ॥ २१ ॥
पुत्रस्नेहाभिभूतोहंयुवयोःशरणंगतः ॥ जित्वातंरैवतंशीघ्रंपुत्रंमांदातुमर्हथ ॥ २२ ॥ जातेश्वकरणात्तौद्वौसुमेरुश्चहिमाचलः ॥
शैललक्षैःपरिवृतौयोद्धुमाजग्मतुर्द्रुतम् ॥ २३ ॥ ततोभुजाभ्यामुत्पाटचहनुमानिवतंगिरिम् ॥ ऊर्ध्वंकृत्वाबलाद्राजायद्वागंतुं

मनोदधे ॥ २४ ॥ तदैवचागतान्वीक्ष्य गिरिंश्छस्त्रास्त्रधारिणः ॥ अट्टहासंचकारोच्चैस्तडित्पातमिवात्मनः ॥ २५ ॥ ननादतेन
ब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ तदैवतेषांशस्त्राणिहस्तेभ्योन्यपतन्स्वतः ॥ २६ ॥ निःशस्त्रास्तेयदाशैलाःकुर्वंतःप्रध्वनिर्मुहुः ॥ गच्छं
तंसगिरिजग्मुमुष्टिभिर्जानुभिःपथि ॥२७॥ यथापुराहनूमंतमनुयातामहाबलं ॥ तैस्ताडितोपिनजहौगिरिंराजाकराग्रतः ॥ २८ ॥
मन्मुखाच्छ्रीहरिःश्रुत्वाशैलोद्योगंनृपोपरि ॥ सद्योभक्तसहायार्थंभगवान्भक्तवत्सलः ॥२९॥ आगत्याकाशमार्गेपिदत्त्वातेजःस्वकं
परम् ॥ माभैष्टेत्यभयंदत्त्वात्वरमंतरधीयत ॥ ३० ॥ गतेहरौभगवतिभगवत्तेजसान्वितः ॥ एकहस्तेगिरिंधृत्वामुष्टिनावज्रघाति
ना ॥ ३१ ॥ सुमेरुंसंतताडाशुवज्रीवबलवत्तरः ॥ तस्यमुष्टिप्रहारेणमेरुर्विह्वलतांगतः ॥ ३२ ॥ हिमवंतंबाहुवेगात्पातयित्वाम
हीतले ॥ ममर्दपद्भ्यांचान्यांश्चविंध्यादीन्रणदुर्मदः ॥ ३३ ॥ विंध्यादयश्चतेसर्वेपादघातेनमर्दिताः ॥ भीयभीतारणंत्य
क्त्वादुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥ ३४ ॥ एवंजित्वाशैलसंघंतंशैलंशैलसन्निभः ॥ रैवतोपिजयारावैरानर्तेषुन्यपातयत् ॥ ३५ ॥
सोऽभूद्रैवतनामापिराजन्रैवतकोचलः ॥ हरिभक्तःशैलमुख्योद्वारावत्यांविराजते ॥ ३६ ॥ तस्यदर्शनमात्रेणब्रह्महत्याप्रमु
च्यते ॥ स्पर्शनाच्छतयज्ञानांफलमाप्नोतिमानवः ॥ ३७ ॥ यात्रांकृत्वाचयस्यापिपरिक्रम्यनताननः ॥ भोजनंब्राह्मणेदत्त्वाया
तिविष्णोःपरंपदम् ॥ ३८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेरत्नाकररैवतकाचलमाहात्म्यंनामचतुर्द
शोध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तस्मिन्गिरौयज्ञतीर्थेरैवतेनकृतंपुरा ॥ यत्रकृत्वायज्ञमेकंकोटियज्ञफलंलभेत् ॥
॥ १ ॥ कपिटंकंनामतीर्थंकपिपातसमुद्भवं ॥ गिरौरैवतकेराजन्सर्वपापप्रणाशनं ॥ २ ॥ भौमासुरसखोदुष्टोद्विविदोनामवान
रः ॥ मारितोयत्ररामेणमुष्टिनावज्रपातिना ॥ ३ ॥ सद्योमुक्तिंगतःसोपिसतांहेलनवानपि ॥ तत्रस्नातुंसदादेवाआगच्छंते
नरेश्वर ॥ ४ ॥ कलविंकस्ययात्रायांकोटिगोदानजंफलं ॥ एतच्चद्विगुणंपुण्यंदंडकारण्येवनेशुभे ॥ ५ ॥ तस्माच्चतुर्गुणंपु

तस्माद्दशगुणंपुण्यंपुष्कराख्येवनेस्मृतम् ॥ तस्माद्दशगुणं
 ण्यंसैंधवाख्येमहावने ॥ जंबुमार्गेपंचगुणंपुण्यंप्राप्नोतिमानवः ॥ ६ ॥ तस्माच्छतगुणंपुण्यंकपिटकेविदेहराट् ॥ ८ ॥ नृग
पुण्यमुत्पलावर्तयात्रया ॥ ७ ॥ तस्माच्चनैमिषारण्येपुण्यंदशगुणंस्मृतम् ॥
॥१४॥ कूपंद्वारकायांतीर्थानांतीर्थमुत्तमम् ॥ यस्यदर्शनमात्रेणविप्रावद्यात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥ अज्ञानाद्ब्राह्मणस्यापिगांददौब्राह्मणायसः ॥
तेनपापेनकूपेवैकृकलासवपुर्द्धरः ॥ १० ॥ नृगोपिदानिनांश्रेष्ठःपतितोऽथचतुर्युगं ॥ श्रीकृष्णेनतदुद्धारःकृतोवैपश्यतांसतां ॥ ११ ॥
तद्दिनान्नृगकूपंतुतीर्थीभूतंमहीपते ॥ कार्तिकेपूर्णिमायांतुतस्मिन्स्नानंसमाचरेत् ॥ १२ ॥ कोटिजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंश
यः ॥ एकंयत्रापिगोदानंकरोतिविधिवन्नरः ॥ १३ ॥ कोटिगोदानजंपुण्यंलभतेवैनसंशयः ॥ गोपीभूमेश्चमाहात्म्यंशृणुपापहरंपर
म् ॥ १४ ॥ यस्यश्रवणमात्रेणकर्मबंधात्प्रमुच्यते ॥ गोपीनांयत्रवासोभूत्तेनगोपिभुवःस्मृताः ॥ १५ ॥ गोप्यंगरागसंभूतगोपी
चंदनमुत्तमं ॥ गोपीचंदनलिप्तांगोगंगास्नानफलंलभेत् ॥ १६ ॥ महानदीनांस्नानस्यपुण्यंतस्यदिनेदिने ॥ गोपीचंदनमुद्राभिर्मु
द्रितोयःसदाभवेत् ॥ १७ ॥ अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ सर्वाणितीर्थदानानिव्रतानिचतथैवच ॥ कृतानितेननित्यं
वैसकृतार्थोनसंशयः ॥ १८ ॥ गंगामृद्द्विगुणंपुण्यंचित्रकूटरजःस्मृतं ॥ तस्माद्दशगुणंपुण्यंरजःपंचवटीभवं ॥ १९ ॥ तस्माच्छत
गुणंपुण्यंगोपीचंदनकंरजः ॥ गोपीचंदनकंविद्धिवृंदावनरजःसमं ॥ २० ॥ गोपीचंदनलिप्तांगंयदिपापशतैर्युतं ॥ तंनेतुंनयमःश
क्तोयमदूतःकुतःपुनः ॥ २१ ॥ नित्यंकरोतियःपापीगोपीचंदनधारणं ॥ सप्रयातिहरेर्धामगोलोकंप्रकृतेःपरम् ॥ २२ ॥ सिंधुदे
शस्यराजाभूद्दीर्घबाहुरितिश्रुतः ॥ अन्यायवर्तीदुष्टात्मावेश्यासंगरतःसदा ॥ २३ ॥ तेनवैभारतेवर्षेब्रह्महत्याशतंकृतम् ॥ दश ॥१४॥
गर्भवतीहत्याःकृतास्तेनदुरात्मना ॥ २४ ॥ मृगयायांतुबाणौघैःकपिलागोवधःकृतः ॥ सैंधवंहयमारुह्यमृगयार्थींगतोऽभवत् ॥
॥ २५ ॥ एकदाराज्यलोभेनमंत्रीक्रुद्धोमहाखलं ॥ जघानारण्यदेशेतंतीक्ष्णधारेणचासिना ॥ २६ ॥ भूतलेपतितंमृत्युगतंवीक्ष्य

यमानुगाः ॥ बद्ध्वायमपुरींनिन्युर्हर्षयंतःपरस्परम् ॥ २७ ॥ संमुखेऽवस्थितंवीक्ष्यपापिनंयमराट्बली ॥ चित्रगुप्तंप्राहतूर्णंकायोग्या
यातनास्यवै ॥ २८ ॥ चित्रगुप्तउवाच ॥ चतुराशीतिलक्षेपुनरकेपुनिपात्यतां ॥ निःसंदेहंमहाराजयावच्चंद्रदिवाकरौ ॥ २९ ॥
अनेनभारतेवर्षेक्षणंनसुकृतंकृतं ॥ दशगर्भवतीघातःकपिलागोवधःकृतः ॥ ३० ॥ तथावनमृगाणांचकृत्वाहत्याःसहस्रशः ॥ त
स्मादयंमहापापीदेवताद्विजनिंदकः ॥ ३१ ॥ नारदउवाच ॥ तदायमाज्ञयादूतानीत्वातंपापारूपिणम् ॥ सहस्रयोजनायामेतप्त
तैलमहाखले ॥ ३२ ॥ स्फुरदत्युच्छलत्फेनेकुंभीपाकेन्यपातयन् ॥ प्रलयाग्निसमोवह्निःसद्यःशीतलतांगतः ॥ ३३ ॥ वैदेहत
न्निपतनात्प्रल्हादक्षेपणाद्यथा ॥ तदैवचित्रमाचख्युर्यमदूतामहात्मने ॥ ३४ ॥ अनेनसुकृतंभूमौक्षणवन्नकृतंक्वचित् ॥ चित्रगुप्ते
नसततंधर्मराजोव्यचिंतयन् ॥ ३५ ॥ सभायामागतंव्यासंसंपूज्यविधिवन्नृप ॥ नत्वापप्रच्छधर्मात्माधर्मराजोमहामतिः ॥ ३६ ॥
यमउवाच ॥ अनेनपापिनापूर्वंनकृतंसुकृतंक्वचित् ॥ स्फुरदत्युच्छलत्फेनेकुंभीपाकेमहाखले ॥ ३७ ॥ अस्यक्षेपणतोवह्निःसद्यः
सीतलतांगतः ॥ इतिसंदेहतश्चेतःखिद्यतेमेनसंशयः ॥ ३८ ॥ श्रीव्यासउवाच ॥ सूक्ष्मागतिर्महाराजविदितापापपुण्ययोः ॥
अथब्रह्मगतिप्राज्ञैःसर्वशास्त्रविदांवरैः ॥ ३९ ॥ दैवयोगाद्दृश्यपुण्यंप्राप्तंवैस्वयमर्थवत् ॥ येनपुण्येनशुद्धोसौतच्छृणुत्वंमहामते ॥ ४० ॥
कस्यापिहस्ततोयत्रपतिताद्वारकामृदः ॥ तत्रैवायंमृतःपापीशुद्धोऽभूत्तत्प्रभावतः ॥ ४१ ॥ गोपीचंदनलिप्तांगोनरोनारायणोभवेत् ॥
एतस्यदर्शनात्सद्योब्रह्महत्याप्रमुच्यते ॥ ४२ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाधर्मराजस्तमानीयविशेषतः ॥ विमानेकामगेस्थाप्य
वैकुंठंप्रकृतेःपरं ॥ ४३ ॥ प्रेषयामाससहसागोपीचंदनकीर्तिवित् ॥ एवंतेकथितंराजन्गोपीचंदनकंयशः ॥ ४४ ॥ गोपीचंदनमा
हात्म्यंयःशृणोतिनरोत्तमः ॥ सयातिपरमंधामश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ ४५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेकपिटंकनृग
कूपगोपीभूमिमाहात्म्यंनामपंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ ७९ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ सिद्धाश्रमस्यमाहात्म्यंशृणुराजन्महाम

ते ॥ यस्यस्मरणमात्रेणसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ १ ॥ यत्स्पर्शनाद्धरेःसाक्षान्नवियोगोभवेत्क्वचित् ॥ तंचसिद्धाश्रमंनामवदंतीहपुरावि
दः ॥ २ ॥ दर्शनाद्यस्यसालोक्यंसामीप्यंस्पर्शनात्तथा ॥ सारूप्यंस्नानतोयातिसायुज्यंतन्निवासतः ॥ ३ ॥ तत्तीर्थस्यापिमाहा
त्म्यंश्रुत्वाचंद्राननामुखात् ॥ राधास्नातुंमनश्चक्रेकृष्णविक्षेपविह्वला ॥ ४ ॥ श्रीसिद्धाश्रमयात्रायांसूर्यपर्वणिमाधवे ॥ राधागंतुं
मनश्चक्रउत्थायकदलीवनात् ॥ ५ ॥ गोपीनांशतयूथेनसर्वगोपगणैःसह ॥ शतवर्षेऽथतीतेषुश्रीदाम्नःशापकारणात् ॥ ६ ॥ श्री
राधाशिबिकारूढाछत्रचामरवीजिता ॥ आनर्तेषुमहातीर्थंययौसिद्धाश्रमंसती ॥ ७ ॥ तत्रैवभगवान्साक्षाद्यादवैःपरिमंडितः ॥
स्त्रीणांषोडशसाहस्रैर्यात्रार्थंचाययौनृप ॥ ८ ॥ बलिष्ठायेचगोपालाःकोटिशःशस्त्रपाणयः ॥ सिद्धाश्रमंतेजुगुपुःसर्वतोराधिकाज्ञ
या ॥ ९ ॥ शतयूथास्तथागोप्योवेत्रहस्तामहाबलाः ॥ सिद्धाश्रमेचविधिवत्स्नातींराधांसिषेविरे ॥ १० ॥ द्वारकावासिनांतेषां
स्थितानांस्नानमिच्छतां ॥ शस्त्रवेत्रैस्ताडितानांविविशुर्भगवत्स्त्रियः ॥ ११ ॥ केयंस्नातीतिपप्रच्छुर्यस्यावैभवमद्भुतम् ॥ यद्दौरवा
त्रसंतीहसर्वेयादवपुंगवाः ॥ १२ ॥ अहोकस्यप्रियाचेयंकानामकुत्रवासिनी ॥ त्वंसर्वज्ञोहिभगवान्वदनोदेवकीसुत ॥ १३ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ वृषभानुसुतासाक्षाद्राधेयंकीर्तिनंदिनी ॥ व्रजेश्वरीमद्दयितागोपिकाधीश्वरीवरा ॥ १४ ॥ स्नातुंसिद्धाश्रमंप्रा
प्ताव्रजाद्गोपीगणैःसह ॥ यद्दौरवात्रसंत्येतेतस्यावैभवमद्भुतम् ॥ १५ ॥ श्रीकृष्णस्यवचःश्रुत्वासत्यभामाथभामिनी ॥ शनैःप्राह
सपत्नीनांरूपयौवनगर्विता ॥ १६ ॥ किंनुराधारूपवतीनाहंरूपवतीकिमु ॥ बहुभिर्याचितापूर्वंरूपौदार्यगुणार्चिता ॥ १७ ॥ म
द्रूपकारणात्सख्यःशतधन्वामृतोऽभवत् ॥ अक्रूरःकृतवर्माचपुरातौद्वौपलायितौ ॥ १८ ॥ दिनेदिनेस्वर्णभारानष्टौससृजतिस्वतः ॥
दुर्भिक्षमार्यरिष्टानिसर्पाधिव्याधयोऽशुभाः ॥ १९ ॥ नसंतिमायिनस्तत्रयत्रास्तेभ्यर्चितोमणिः ॥ मत्पित्रापारिबर्हेपिदत्तःसाक्षा
त्स्यमंतकः ॥ २० ॥ तेनजातंमद्गृहेपिसर्ववैभवमद्भुतम् ॥ प्रेम्णापरेणश्रीकृष्णंगरुडोपरिगामिनि ॥ २१ ॥ भौमासुरमहायुद्धं

दृष्टंप्राग्जोतिषंपुरं ॥ ममापिकृपयायूयंतत्पुराच्चसमागताः ॥ २२ ॥ प्राप्ताःश्रीकृष्णपत्नीत्वंसमाएवनसंशयः ॥ मद्गौरवाच्चशक्राय
छत्रंदत्तमनेनवै ॥ २३ ॥ कुंडलेदेवमात्रेचदत्तेवैमत्प्रियेच्छया ॥ ऐरावतभवानागाभौमासुरसमृद्धयः ॥ २४ ॥ मदिच्छयासमानीताः
श्रीकृष्णेनमहात्मना ॥ मत्कारणान्महावैरं शक्रेपिकृतवान्हरिः ॥२५ ॥ मद्द्वारेवर्ततेनित्यंवृक्षेंद्रःपारिजातकः ॥ पातिव्रत्येनैवमया
श्रीकृष्णोयंवशीकृतः ॥ २६ ॥ सर्वोपस्करसंयुक्तोनारदायसमर्पितः ॥ मत्समानंनकस्यास्तुगौरवंवैभवंतथा ॥ २७ ॥ रूपौदार्यंन
कस्यास्तुराधयाःकिमुवर्णनम् ॥ यद्रूपोपरिचैद्याद्याअनेनयुयुधुर्युधि॥२८॥हेसुभ्रुरुक्मिणीसात्वंकथंरूपवतीनहि ॥ सांगोपकन्यका
सख्योयूयंवैराजकन्यकाः ॥ धन्यामान्याश्चसर्वावैयूयंमानवतीवराः ॥ २९ ॥एवंतुसत्यभामायांवदंत्यांमैथिलेश्वर॥भूत्वामानवती
सर्वारुक्मिण्याद्यास्त्रियोवराः ॥३०॥कुलकौशलशीलार्थरूपयौवनगर्विताः ॥श्रीकृष्णंमानदंप्राहुरष्टपट्टमहास्त्रियः ॥ ३१ ॥ राज्युवा
च ॥ श्रुतंतवमुखात्पूर्वंराधारूपंपरंस्मृतम् ॥ यस्यांरक्तःसदात्वंवैत्वयिरक्ताचयासदा ॥ ३२॥ तांराधांद्रष्टुमिच्छामस्त्वत्प्रियांव्रजवा
सिनीं ॥ त्वद्वियोगेनसंखिन्नांस्नातुंचात्रसमागतां ॥३३॥नारदउवाच॥ तथास्तुचोक्त्वाश्रीकृष्णःपट्टस्त्रीपरिवेष्टितः ॥ षोडशस्त्रीसह
स्त्राढ्योद्रष्टुंराधांजगामह ॥ ३४ ॥श्रीहेमशिबिरेरम्येपताकाध्वजमंडिते ॥ चंद्रमंडलशोभाढ्यवितानतनितेशुभे॥३५॥मुक्ताजवानि
कायत्रवस्त्रैरास्तरणंशुभम् ॥ मालतीमकरंदाढ्यंसर्वतोगंधिसंकुलं ॥ ३६ ॥ तेनभृंगावलीचक्रेकलंकोलाहलंपरम् ॥ तत्रराधापट्ट
राज्ञीश्रीकृष्णहृतमानसा ॥ ३७ ॥ हंसाभैर्व्यजनैर्दिव्यैर्वीज्यमानासखीजनैः ॥ छत्रदोलाधरैस्तत्रव्रजद्भिस्तामितस्ततः ॥ ३८ ॥
बालार्ककुंडलधराविद्युद्दाममनोहरा ॥ कोटिचंद्रप्रतीकाशातन्वीकोमलविग्रहा ॥ ३९ ॥ अंगुल्यग्रैःशोभनैःस्वैःपुष्पभूमिंमनोहरा
म् ॥ शनैःशनैःपादपद्मंधारयंत्यतिकोमलं ॥ ४० ॥ दूरात्तांराधिकांप्रेक्ष्यकृष्णपत्न्यःसहस्रशः ॥ जग्मुर्मूर्छांमहाराजतद्रूपेणाति
मोहिताः ॥ ४१ ॥ तत्तेजसाहृतरुचःसूर्यात्तारागणायथा ॥ गतरूपाभिमानास्ताऊचुःसर्वाःपरस्परम् ॥ ४२ ॥ अहोएतादृशंरू

ग. सं. पंत्रिलोक्यांनहिचाद्भुतम् ॥ श्रुतंयथातथादृष्टमद्वितीयंमनोहरम् ॥ ४३ ॥ एवंवदंत्यस्तांप्राप्ताः श्रीकृष्णस्यपुरःसराः ॥ गोपीनांरा द्वा. ६
जपुत्रीणांनेत्राणिपरिरेभिरे ॥ ४४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेसिद्धाश्रममाहात्म्येराधारूपदर्शनंनामषोडशोऽध्यायः
॥१६॥ ॥ १६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रीकृष्णमागतंवीक्ष्यपट्टराज्ञीसमन्वितं ॥ तदाजयजयारावंचक्रुर्गोप्योतिहर्षिताः ॥ १ ॥ स अ. १७
हसाश्रीहरिंराधापरिक्रम्यकृतांजलिः ॥ पद्माभाभ्यांतुनेत्राभ्यामानंदाश्रूणिमुंचती ॥ २ ॥ स्यमंतकखचितपादांचिंतामणिखचित्त
टं ॥ पद्मरागलसन्मध्यंचंद्रमंडलवर्तुलं ॥ ३ ॥ कौस्तुभैःप्रखचित्प्रौष्ठंकुंडमंडलमंडितं ॥ पारिजातकपुष्पाढ्यंपीयूषस्त्राविछत्रमत्
॥ ४ ॥ दत्त्वासिंहासनंतस्मैप्राहप्रहसितानना ॥ अद्यमेसफलंजन्मचाद्यमेसफलंतपः ॥ ५ ॥ अद्यमेसफलोधर्मोहरेत्वय्यागतेस
ति ॥ धन्यंसिद्धाश्रमस्नानंसफलीभूतमद्भुतम् ॥ मयापिनकृताभक्तिस्तवभक्तसहायिनः ॥ ६ ॥ बहवश्चसहायान्मेत्वयादेवहता
भुवि ॥ कंसोपिलोकविजयीयेनभीतोबभूवह ॥ ७ ॥ समारितोमद्वचनाच्छंखचूडस्त्वयाहरे ॥ मत्प्रेम्णापित्वयादेववैभवंदर्शितं
व्रजे ॥ ८ ॥ शक्रस्यमानभंगोपिकृतोदेवत्वयाबलात् ॥ मत्कारणाद्व्रजंरक्षन्धृत्वागोवर्द्धनाचलं ॥ ९ ॥ यथेच्छालिंगितोरासेगो
पीभिस्त्वंवशीकृतः ॥ इदंतेचरितंदेवनरलोकविडंबनम् ॥ १० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंवदंतीसाराधात्वरंचंद्राननाज्ञया ॥ सादरेण
हरेः पत्नीर्वीक्ष्यतागौरवंददौ ॥ ११ ॥ भैष्मींजांबवतीभामांसत्यांभद्रांचलक्ष्मणां ॥ कालिंदींमित्रविंदांचमिलित्वासापरस्परं ॥१२॥
षोडशस्त्रीसहस्त्रंचरोहिणीमुखमेवच ॥ प्रेमानंदमयीदोर्भ्यांपरिरेभेमुदान्विता ॥ १३ ॥ राधोवाच ॥ चंद्रोयथैकोबहवश्चकोराःसूर्योय
थैकोबहवोदृशःस्युः ॥ श्रीकृष्णचन्द्रोभगवांस्तथैकोभक्ताभगिन्योबहवोवयंच ॥ १४ ॥ पद्मप्रभावंमधुपोयथाहिरत्नप्रभावंकिलतत्प ॥१६॥
रीक्षित् ॥ विद्याप्रभावंचयथाहिविद्वान्काव्यप्रभावंचयथाकवींद्रः ॥ १५ ॥ यथासहस्त्रेषुजनेषुसत्सुरसप्रभावंरसिकस्तथाहि ॥ जा
नातितत्त्वेननरेंद्रपुत्र्यःकृष्णप्रभावंभुविकृष्णभक्ताः ॥ १६ ॥ नारदउवाच ॥ राधावाक्यंतदाश्रुत्वारुक्मिणीभीष्मनंदिनी ॥ सपत्नी

सहिताप्राहराधांकमललोचनां॥ १७॥ रुक्मिण्युवाच॥ धन्यासिराधेवृषभानुपुत्रित्वद्भक्तिभावेनवशीकृतोयं ॥ वदत्यलंयस्यकथां
त्रिलोकीसएववार्तांवदतित्वदीयाम्॥ १८ ॥ श्रुतंयथातेहरिभावलक्षणंतथाहिदृष्टंनहिचित्रमेवहि ॥ गच्छाशुचास्मच्छिबिराणिय
त्रहित्वांनेतुमत्रागतवत्यआदृताः॥ १९ ॥ नारदउवाच॥ एवमुक्त्वाभीष्मसुताराधांकीर्तिसुतांतदा ॥ समानीयस्वशिबिरेसादरेण
महात्मना॥ २० ॥ शिबिरेसर्वतोभद्रेपद्मकिंजल्कवासिते ॥ हैमेशिरीषमृदुलेपर्यंकेसोपबर्हणे॥ २१ ॥ सुखंनिवासयामासवासःस्रङ्
मंडनादिभिः ॥ संपूज्यविधिवद्रात्रौसपत्नीसहितासती ॥ २२ ॥ गोपीनांशतयूथंचसंपूज्यचपृथक्पृथक् ॥ वार्तालापान्बहुविधा
न्कृत्वाकृष्णप्रियास्ततः ॥ स्वापयित्वाऽथतांजग्मुःस्वंस्वंवैशिबिरंमुदा ॥ २३ ॥ कृष्णपार्श्वंगताभैष्मीदृष्ट्वाजाग्रदुपस्थितं ॥ कथंन
शेषेभोस्वामिन्निति कृष्णमुवाचह ॥ २४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ प्रत्युद्गमप्रस्रवणैराश्वासेनव्रजेश्वरि ॥ अर्चिताहित्वयासुभ्रुप्रसन्ना
साऽभवत्परं ॥ २५ ॥ साचनित्यंहिपिबतीशयनादौःपयःशुभं ॥ पयःपानंतुनकृतमद्यसुभ्रुतयाकिल ॥ २६ ॥ तेननिद्रानयन
योर्नजातास्यामहामते ॥ तस्मान्ममापिप्रस्वापोनजातोभीष्मकन्यके ॥ २७ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वापरंभैष्मीसपत्नीभिः
समन्विता॥नीत्वादुग्धंतत्समीपंप्रययौपरमादरात्॥२८॥उष्णंदुग्धंसितायुक्तंकचोलेहैमनेकृते ॥अपाययत्परंप्रीत्याराधांभीष्मकनं
दिनी ॥ २९ ॥ एवमभ्यर्च्यविधिवद्दत्त्वातांबूलवीटकं ॥ सत्यभामादिभिःशश्वत्सपत्नीभिःसमन्विता ॥ ३० ॥ आगत्यकृष्णसा
मीप्यंवदंतीस्वकृतंशुभा ॥ भेजेश्रीरुक्मिणीसाक्षाच्छ्रीकृष्णपदपंकजं ॥ ३१ ॥ संलालयंतीसिततंकोमलैःकरपल्लवैः ॥ कृष्णपादत
लेच्छालान्वीक्ष्यसाविस्मिताऽभवत् ॥ ३२ ॥ उच्छालकाःकथंजातास्तवपादतलेप्रभो ॥ अद्यैवभूताभगवन्नवेद्म्यत्राहिकारणं ॥
॥ ३३ ॥ षोडशस्त्रीसहस्राणांशृण्वंतीनांहरिःस्वयं ॥ राधाभक्तिप्रकाशार्थंप्रसन्नःप्राहरुक्मिणीं ॥ ३४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ श्री
राधिकायाहृदयारविंदेपादारविंदंहिविराजतेमे ॥ अहर्निशंप्रश्रय पाशबद्धंलवंलवार्द्धंनचलत्यतीव ॥ ३५ ॥ अद्योष्णदुग्धप्रतिपा

नतोंग्रावुच्छालकास्तेममप्रोच्छलंति ॥ मंदोष्णमेवंहिनदत्तमस्यैयुष्माभिरुष्णंतुपयःप्रदत्तं ॥ ३६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रीकृष्ण
स्यवचःश्रुत्वारुक्मिण्याद्यास्त्रियोवराः ॥ प्रेम्णापादंविमृज्याथविसिस्मुःसर्वतोनृप ॥ ३७ ॥ श्रीराधायाःपराप्रीतिर्माधवेमधुसूद
 ने ॥ तत्समानानचैकैषाअद्वितीयामहीतले ॥ ३८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेसिद्धाश्रमेश्रीरा
धाकृष्णसमागमेराधाप्रेमप्रकाशोनामसप्तदशोऽध्यायः॥१७॥ ॥ श्रीनारदउवाच॥श्रीराधायाःपरांप्रीतिंज्ञात्वागोपगिणस्यच॥
ऊचुर्हरिराजपुत्र्यस्तद्रासप्रेक्षणोत्सुकाः ॥ १ ॥ पट्टराज्ञ्यऊचुः ॥ धन्यागोप्यस्तुतेभक्ताःप्रेमलक्षणसंयुताः ॥ याःप्राप्तारासरंगे
वैतासांकिंवर्ण्यतेतपः ॥ २ ॥ वृंदावनेकृतोरासोविधिनायेनमाधव ॥ तंविधिंद्रष्टुमिच्छामोयदित्वंमन्यसेप्रभो ॥ ३ ॥ त्वंचा
त्रैवतथाराधागोप्यःसर्वाव्रजांगनाः ॥ वयंचात्रैवदेवेशरासोयोग्योभवेदिह ॥ ४ ॥ पूर्णंकुरुजगन्नाथअस्माकंतुमनोरथम् ॥ कृतो
मनोरथोऽन्योनरासक्रीडांमनोहर ॥५॥ इतितासांवचःश्रुत्वाभगवान्प्रहसन्निव ॥ प्राहताःप्रेमसंयुक्तोगीर्भिःसंमोहयन्निव ॥ ६ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ रासेश्वर्यास्तुराधायामनश्चेद्द्रष्टुमंगनाः ॥ तदारासोभवेदत्रभवतीभिस्तुपृच्छतां ॥ ७ ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्यरु
क्मिण्याद्यानृपात्मजाः ॥ राधामेत्यपरंप्रेम्णाप्राहुःप्रहसिताननाः ॥ ८ ॥ श्रीराज्ञ्यऊचुः ॥ रंभोरुचंद्रवदनेव्रजसुंदरीशेरासेश्वरिप्रि
यतमेसखिशीलिरूपे ॥ राधेसुकीर्तिकुलकीर्तिकरेशुभांगेत्वांप्रष्टुमागतवतीःसकलावयंस्म ॥ ९ ॥ रासेश्वरोपिकिलचात्ररसप्रदायीरा
सेश्वरीत्वमपिगोपवरांगनाश्च ॥ एवंवयंस्मइतिसर्वविधौरसार्थेरासंकुरुप्रियतमेचतथाप्रियंनः ॥ १० ॥ श्रीराधोवाच ॥ रासेश्वर
स्यपरमस्यसतांकृपालोरंतुंमनोयदिभवेत्तुतदाऽत्ररासः ॥ शुश्रूषयापरमयापरयाचभक्त्यासंपूज्यतंकिलवशीकुरुतप्रियेष्टाः ॥ ११ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ राधायावचनंश्रुत्वाश्रीकृष्णोक्तंतथावदन् ॥ तथास्तुचोक्त्वासाराधाप्रसन्नाऽभून्महामनाः ॥ १२ ॥ माधवेपू
र्णिमायांतुपुण्येसिद्धाश्रमेशुभे ॥ प्रदोषकालेचंद्राभेरासारंभोबभूवह ॥ १३ ॥ रासेश्वरस्यरासार्थेरासेश्वर्यासमन्वितः ॥ रराजरा

सेरसिकोयथारत्यारतीश्वरः ॥ १४ ॥ यावतीर्गोपिकाःसर्वायावतीराजकन्यकाः ॥ तावद्रूपधरोरेजेएकःकृष्णोद्वयोर्द्वयोः ॥ १५ ॥
तालवेणुमृदंगानांकलकंठैःसखीजनैः ॥ वल्गुनूपुरकांचीनांमिश्रशब्दोमहानभूत् ॥ १६ ॥ कोटिकंदर्पलावण्यःस्रग्वीकुंडलमंडि
तः ॥ पीतांबरधरोराजन्नकिरिटिकटकांगदः ॥ १७ ॥ रासेश्वर्यासमंगायन्नासेरासेश्वरःस्वयं ॥ स्त्रीगणैःसहितोराजंश्चंद्रस्ताराग
णैर्यथा ॥ १८ ॥ एवंसर्वानिशाराजन्क्षणवद्रासमंडले ॥ व्यतीताभून्महाराजमहानंदमयीःशुभाः ॥ १९ ॥ श्रीरासमंडलंदृष्ट्वारु
क्मिण्याद्यास्त्रियोवराः ॥ जग्मुस्ताःपरमानंदंसर्वाःपूर्णमनोरथाः ॥ २० ॥ परिपूर्णतमंसाक्षाच्छ्रीकृष्णंपुरुषोत्तमं ॥ रासांतेरुक्मि
णीमुख्याःप्राहुःप्रेमपरायणाः ॥ २१ ॥ राज्ञ्यऊचुः ॥ दृष्ट्वात्वद्रूपमाधुर्यंरासरंगेमनोहरे ॥ गतंमनोनःस्वानंदंब्रह्मानंदंयथामुनिः
॥ २२ ॥ एतादृशोपिरासोऽन्योनभूतानभविष्यति ॥ शतयूथस्तुगोपीनामत्रमाधववर्तते ॥ २३ ॥ पत्न्यःषोडशसाहस्रंसखी
भिःसहितावयं ॥ सखिकोटियुताश्चात्रह्यष्टपट्टमहास्त्रियः ॥ २४ ॥ वृंदावनेपिनैतादृग्भूतोवामाधवेश्वर ॥ नारदउवाच ॥
एवंकृताभिमानानांराज्ञीनांप्रहसन्हरिः ॥ प्राहेदंपृच्छतंराधांभवतीभिःपरात्परां ॥ २५ ॥ सत्यभामादिकाःसर्वाःपृच्छंतितां
मनोहरां ॥ किंचिद्धसंतीमनसिप्राहराधापरंवचः ॥ २६ ॥ श्रीराधोवाच ॥ ननुरासःपरंचात्रबहुस्त्रीगणसंकुलः ॥ पूर्वरासस
मोनस्याद्यस्तुवृंदावनेऽभवत् ॥ २७ ॥ क्वचात्रवृंदारण्यंहिदिव्यद्रुमलताकुलं ॥ प्रेमभारानतलतंमधुमत्तमधुव्रतं ॥ २८ ॥ पुष्पव्यू
हान्वहंतीयायथोष्णिङ्मुद्रिताशुभा ॥ हंसपद्मसमाकीर्णाक्वचात्रयमुनानदी ॥ २९ ॥ माधव्यस्तुलताःक्वात्रपुष्पभारनताःपराः ॥
क्वपक्षिणःप्रेमपरागायंतिमधुरस्वनम् ॥ ३० ॥ लोलालिपुंजाःकुंजाःक्वनिकुंजादिव्यमंदिराः ॥ क्ववायुःशीतलोमंदोवातिपद्मरजोहर
न् ॥ ३१ ॥ शृंगैर्मनोहरैरुच्चैर्गिरिर्गोवर्द्धनोचलः ॥ सर्वत्रफलपुष्पाढ्योदरीभिःक्वकरींवसः ॥ ३२ ॥ कालिंदीपुलिनेरम्येवायुना
चितसैकते ॥ वंशीवेत्रधरोमल्लपरिबर्हविराजितः ॥ ३३ ॥ क्वचात्रकृष्णशृंगारोवनमालाविभूषितः ॥ श्यामानामलकानांचवक्रा

णांगंधवारिणां ॥ ३४ ॥ वलितंहलितंक्वात्रकुंडलाभ्यांपरस्परम् ॥ श्रीमुखेकृष्णचंद्रस्यगंडस्थलमनोहरे ॥ ३५ ॥ पत्रावलीगंध
लोभाद्भ्रमद्भृंगावलीयुते ॥ क्वप्रेम्णादर्शनंचैवस्पर्शनंहर्षणंतथा ॥ ३६ ॥ कामेषुतिग्मकोणैश्चनेत्रैःक्वापांगजोरसः ॥ आकर्षणं
क्वहस्ताभ्यांहस्ताद्धस्तविसर्जनम् ॥ ३७ ॥ विलीनत्वंनिकुंजेषुसंमुखेनतुदर्शनम् ॥ ग्रहणंक्वात्रचीराणांहरणंवेणुवेत्रयोः ॥
॥ ३८ ॥ क्वप्रेम्णाचात्रबाहुभ्यांकर्षणंचपरस्परं ॥ पुनःपुनस्तद्ग्रहणंभुजेचंदनचर्चितं ॥ ३९ ॥ यत्रयत्रचयालीलातत्रतत्रैवशोभते ॥
यत्रवृंदावनंनास्तितत्रमेनमनःसुखं ॥ ४० ॥ नारदउवाच ॥ राधावाक्यंततःश्रुत्वासर्वाःपट्टमहास्त्रियः ॥ जहुर्मानंस्वरासस्यवि
स्मिताहर्षिताश्चताः ॥ ४१ ॥ एवंसिद्धाश्रमेरासंकृत्वाश्रीराधिकेश्वरः ॥ नीत्वागोपीगणान्सर्वान्राधयासहितोहरिः ॥ ४२ ॥
सभार्योभगवान्साक्षाद्द्वारकांप्रविवेशह ॥ कारयामासराधायैमंदिराणिपराणिच ॥ ४३ ॥ निवासयित्वासुसुखंसर्वास्ताश्चव्रजौक
सः ॥ इत्थंसिद्धाश्रमकथामयातेकथितानृप ॥ ४४ ॥ सर्वपापहरापुण्यासर्वेषांचैवमोक्षदा ॥ ४५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्री
द्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेसिद्धाश्रममाहात्म्येरासोत्सवोनामाष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ द्वारावतीमं
डलंतुशतयोजनविस्तृतं ॥ तस्यप्रदक्षिणासर्वायोजनानांचतुःशतं ॥ १ ॥ तन्मध्येकृष्णरचितंदुर्गंद्वादशयोजनं ॥ द्वितीयंचबहि
र्दुर्गंनवतिंचतदुत्तरैः ॥ क्रोशैःसंघट्टितंराजच्छ्रीकृष्णेनमहात्मना ॥ २ ॥ तृतीयंचतथादुर्गंद्व्यूनैश्चद्विशतैर्नृप ॥ क्रोशैःसंघट्टितंरा
जन्रत्नप्रासादसंयुतम् ॥ ३ ॥ तेषामंतरदुर्गोपिश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ मंदिराणिविचित्राणिनवलक्षाणिसंतिहि ॥ ४ ॥ तत्ररा
धामंदिरस्यद्वारेलीलासरोवरम् ॥ सर्वतीर्थोत्तमंराजन्गोलोकाच्चसमागतं ॥ ५ ॥ यस्मिन्स्नात्वानरःपापीव्रतीभूत्वासमाहितः ॥
अष्टम्यांहेमदानंचदत्वानत्वाविधानतः ॥ ६ ॥ कोटिजन्मकृतैःपापैर्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ प्राणांतेतत्नरंनेतुंगोलोकाच्चमहारथः ॥
॥ ७ ॥ सहस्रादित्यसंकाशआगच्छातिनसंशयः ॥ दशकंदर्पलावण्योरत्नकुंडलमंडितः ॥ ८ ॥ स्रग्वीपीतांबरःश्यामःसहस्रार्क

स्फुरद्युतिः ॥ सहस्रपार्षदैर्युक्तश्चामरांदोलराजितः ॥ ९ ॥ जयध्वनिसमायुक्तोवेणुदुंदुभिनादितः ॥ भूत्वैवंरथमास्थायगोलोकं
यात्यसंशयं ॥ १० ॥ अथतीर्थानिचान्यानिशृणुराजन्महामते ॥ शतोत्तराणितत्रैवसहस्राणिचषोडश ॥ ११ ॥ अष्टभिःसहिता
न्येवपत्नीनांभवनानिच ॥ तानिप्रदक्षिणीकृत्यनत्वानत्वापृथक्पृथक् ॥ १२ ॥ ज्ञानतीर्थेसमाप्लुत्यस्पृशेद्यःपारिजातकं ॥ तस्य
ज्ञानंचवैराग्यंभक्तिर्भवतितत्क्षणं ॥१३॥ श्रीकृष्णोहृदयेतस्यवसेद्धृष्टमनाःसदा ॥ समृद्धिसिद्धयःसर्वास्तंभजंतिनिसर्गतः॥१४॥
समुक्तःसकृतार्थःस्याद्यःपश्येद्धरिमंदिरं ॥ तत्समोवैष्णवोनास्तितीर्थंचतत्समंनहि ॥ १५ ॥ पंचयोजनविस्तीर्णाद्भगवन्मंदिरात्त
तः ॥ धनुःशतेकृष्णकुंडःकृष्णतेजःसमुद्भवः ॥ १६ ॥ यंस्नात्वाकुष्ठतोमुक्तःसांबोजांबवतीसुतः ॥ तस्यदर्शनमात्रेणसर्वपापैःप्रमु
च्यते ॥ १७ ॥ तस्मादष्टादशपदेपूर्वस्यांदिशिमैथिल ॥ सर्वतीर्थोत्तमंपुण्यंबलभद्रसरोमहत् ॥ १८ ॥ पृथ्वीप्रदक्षिणांकृत्वाबलदे
वोमहाबलः ॥ यज्ञंयत्रविनिर्मायरेवत्याविरराजह ॥ १९ ॥ तत्रस्नात्वानरःसद्योमुच्यतेसर्वपातकात् ॥ पृथ्वीप्रदक्षिणायाश्चफलं
तस्यनदुर्लभं ॥ २० ॥ भगवन्मंदिराद्राजन्सहस्रंधनुरग्रतः ॥ दक्षिणस्यांमहातीर्थंगणनाथस्यवर्तते ॥ २१ ॥ अनिर्दशेगतेराज
न्प्रद्युम्नेस्वसुतेतदा ॥ गणेशपूजनंयत्रपूजयामासरुक्मिणी ॥ २२ ॥ तत्रस्नात्वाहेमदानयोददातिनृपेश्वर ॥ पुत्रप्राप्तिर्भवेत्तस्यवं
शस्तस्यविवर्द्धते ॥ २३ ॥ भगवन्मंदिराद्राजन्दिग्विभागेचपश्चिमे ॥ धनुषिद्विशतेचास्तेदानतीर्थंपरंशुभं ॥ २४॥ यत्रश्रीकृष्ण
चंद्रस्यनित्यंदानंकरातियः ॥ तत्रस्नात्वानरोराजन्द्विपलंकांचनंतथा ॥ २५ ॥ चतुर्गुणंतुरजतंपट्टांबरशतंतथा ॥ तथासहस्रमौ
ल्यानिनवरत्नानियानिच ॥ २६ ॥ योददातिनरश्रेष्ठस्तस्यपुण्यफलंशृणु ॥ अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥२७॥ दानती
र्थस्यपुण्यस्यकलांनार्हंतिषोडशीम् ॥ बद्रिकाश्रमयात्रायांयत्फलंलभतेनरः ॥ २८॥ सैंधवारण्ययात्रायांमेषस्थेचदिवाकरे ॥२९॥
उत्फलावर्तयात्रायांवृषस्थेभास्करेसति ॥ स्नानंदानंलक्षगुणंभवतीहनसंशयः ॥ ३० ॥ तस्मात्कोटिगुणंपुण्यंदानतीर्थेविदेहराट्॥

ग. सं. मासमेकंचयत्स्नानंदानतीर्थेकरोतिहि ॥ ३१ ॥ तस्यजातंचयत्पुण्यंचित्रगुप्तोनवेत्तितम् ॥ तस्यतीर्थस्यमाहात्म्यंवक्तुंनालंचतुर्मु द्वा. ६
खः ३२ ॥ सर्वेषांचैवदानानामश्वदानंपरंस्मृतम् ॥ अश्वदानाद्गजस्यापिगजदानाद्रथस्यच ॥ ३३ ॥ रथदानात्परंराजन्भूमिदानं
॥१९॥ विशिष्यते ॥ भूमिदानादन्नदानंमहादानंप्रकथ्यते ॥ ३४ ॥ अन्नदानसमंदानंनभूतंनभविष्यति ॥ देवर्षिपितृभूतानांतृप्तिरन्नेनजा अ. २०
यते ॥ ३५ ॥ दानतीर्थेह्यन्नदानंयःकरोतिमहामनः ॥ ऋणत्रयंविमुच्याथयातिविष्णोःपरंपदम् ॥ ३६ ॥ दशैवमातृकेपक्षेराजेंद्रद
शपैतृके ॥ प्रियायादशपक्षेतुपुरुषानुद्धरेन्नरः ॥ ३७ ॥ चतुर्भुजादिव्यरूपानागरीकृतकेतनाः ॥ स्रग्विणःपीतवस्त्रास्तेप्रयांतिहरिमंदि
रम् ॥ ३८ ॥ भगवन्मंदिराद्राजन्नुत्तरस्यांदिशिश्रुतम् ॥ क्रोशार्द्धेनृपशार्दूलमायातीर्थंमनोहरम् ॥ ३९ ॥ विराजतेयत्रनित्यंदुर्गादुर्गति
नाशिनी ॥ सिंहारूढाभद्रकालीचंडमुंडविनाशिनी ॥ ४० ॥ स्यमंतकंसमाहर्तुमृक्षराजबिलंगते ॥ पुत्रेचदेवकीदेवींपूजयामाससत्फ
लैः ॥ ४१ ॥ तदाजगामप्रिययासमणिर्भगवान्हरिः ॥ तद्दिनात्तत्प्रसिद्धंस्यान्मायातीर्थंफलप्रदं ॥ ४२ ॥ मायातीर्थेचयःस्नात्वामा
यांसंपूज्यमानवः ॥ सर्वांमनोरथप्राप्तिंप्राप्नुयान्नात्रसंशयः ॥ ४३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेप्रथ
मदुर्गेलीलासरोवरहरिमंदिरज्ञानतीर्थकृष्णकुंडबलभद्रसरोगणेशतीर्थदानस्थलमायातीर्थमाहात्म्यंनामैकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ ॥ द्वितीयस्यापिदुर्गस्यपूर्वद्वारेविदेहराट् ॥ इंद्रतीर्थंमहापुण्यंकामदंसिद्धिदायकं ॥ १ ॥ तत्रस्नात्वानरोराजन्निं
द्रलोकंप्रयातिहि ॥ इहैवचंद्रसादृश्यंवैभवंप्राप्यतेनरः ॥ २ ॥ तथावैदक्षिणेद्वारेसूर्यकुंडोऽभिधीयते ॥ यत्रसत्राजितेनापिपूजितोभू
त्स्यमंतकः ॥ ३ ॥ तत्रस्नात्वापद्मरागंयोददातिनृपेश्वर ॥ सूर्यप्रभविमानेनसूर्यलोकंप्रयातिहि ॥ ४ ॥ तथावैपश्चिमेद्वारेब्रह्मतीर्थंवि ॥१९॥
शिष्यते ॥ तत्रस्नात्वानरोराजन्स्वर्णपात्रेचपायसं ॥ ५ ॥ योददातिमहाबुद्धिस्तस्यपुण्यफलंशृणु ॥ ब्रह्महापितृहागोघ्नोमातृहाचा
र्यहाघवान् ॥ ६ ॥ इंद्रलोकेपदंधृत्वाबिभ्रद्ब्रह्ममयंवपुः ॥ चंद्राभेनविमानेनयातिब्रह्मपदंसच ॥ ७ ॥ तथावैउत्तरेद्वारेक्षेत्रंस्यान्नैलल्लो

हितं ॥ यत्रसाक्षान्महादेवोराजतेनीललोहितः ॥ ८ ॥ देवतामुनयःसर्वेतथासप्तर्षयःपरे ॥ वसंतियत्रवैदेहतथासर्वेमरुद्गणाः ॥
॥ ९ ॥ नीललोहितलिंगंतुयत्रसंपूज्ययत्नतः॥ऐश्वर्यमतुलंलेभेरावणोलोकरावणः ॥ १० ॥ कैलासस्यापियात्रायांयत्फलंलभतेनृ
प ॥ तस्माच्छतगुणंपुण्यंनीललोहितदर्शनात् ॥ ११ ॥ नीललोहितकुंडेवैस्नातोयस्त्रिदिनंनरः ॥ सयातिशिवलोकाख्यंपापायुतयु
तोपिहि ॥ १२ ॥ सप्तसामुद्रकंनामतीर्थयत्रविराजते ॥ तत्रस्नात्वानरःपापीपापसंघैःप्रमुच्यते ॥ १३ ॥ समानंचसमुद्राणांस्नान
पुण्यंलभेत्त्वरं ॥ विष्णुर्विरिंच्योगिरशइंद्रोवायुर्यमोरविः ॥ १४ ॥ पर्जन्योधनदःसोमःक्षितिरग्निरपांपतिः ॥तत्पार्श्वेषुसदाह्येतेति
ष्ठंतिमनुजेश्वर ॥ १५ ॥ सप्तकोटीनितीर्थानिब्रह्मांडेयानिकानिच ॥ सर्वाणितत्रतिष्ठंतिसप्तसामुद्रकेनृप ॥ १६ ॥ तत्रस्नात्वानरःप
श्चात्कृत्वासर्वपरिक्रमं ॥ प्राप्नोतिद्वारकायाश्चयात्रायाःसफलंफलं ॥१७ ॥ सप्तसामुद्रकमृतेनयात्राफलदास्मृता॥ सप्तसामुद्रकंती
र्थंविष्णुरूपंविदुःसुराः ॥ १८ ॥ इतिश्रीमद्ग०श्रीद्वा०द्वितीयदुर्गेइंद्रतीर्थब्रह्मतीर्थसूर्यकुंडनैललोहितसप्तसमुद्रमाहात्म्यंनामविं
शोध्यायः ॥२०॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तृतीयस्यापिदुर्गस्यपूर्वद्वारेमहाबलः॥रक्षत्यहर्निशंराजन्हनूमानंजनीसुतः ॥ १ ॥ तंप्रे
क्ष्यभगवद्भक्तंहनूमंतंमहाबलं ॥ जायतेभगवद्भक्तोहनूमानिवमानवः ॥ २ ॥ तथावैदक्षिणद्वारंचक्रंनामसुदर्शनम् ॥ रक्षत्यहर्निशं
राजञ्छ्रीकृष्णगतमानसं ॥ ३ ॥ तस्यदर्शनमात्रेणभवेद्भक्तोहरेःपरः ॥ भक्तस्यापिसदारक्षांकरोतिहिसुदर्शनं ॥ ४ ॥ तथावैपश्चि
मद्वारंजांबवानृक्षराट्बली ॥ रक्षत्यहर्निशंराजन्भगवद्भक्तिसंयुतः ॥५॥ तंप्रेक्ष्यभगवद्भक्तंजांबवंतंमहाबलं ॥ चिरंजीवीहरेर्भक्तो
भवतीहचमानवः ॥ ६ ॥ तथावैचोत्तरंद्वारविष्वक्सेनोमहाबलः ॥ रक्षत्यहर्निशंराजञ्छ्रीकृष्णहृदयोमहान् ॥ ७ ॥ तस्यदर्शन
मात्रेणनरो[illegible]तिकृतार्थतां ॥ शृणुराजनबहिर्दुर्गात्तीर्थंपिंडारकंस्मृतं ॥ ८ ॥ पिंडारकस्यमाहात्म्यंशृणुतद्राजसत्तम ॥ यस्यस्मर
णमात्रे[illegible]हापापात्प्रमुच्यते ॥ ९ ॥ अर्थसिद्धयोरिवद्वारेरैवताद्रिसमुद्रयोः ॥ मध्येपिंडारकक्षेत्रंतीर्थानांतीर्थमुत्तमं ॥ १० ॥

क्रतुराजंराजसूयंयदुराजोमहाबलः ॥ चकारयत्रवैदेहपरिपूर्णतमाज्ञया ॥ ११ ॥ सर्वाणियत्रतीर्थानिसमाहूतानिसर्वतः ॥ निवा
संचक्रिरेराजन्नुग्रसेनक्रतूत्तमे ॥ १२ ॥ तेनपिंडारकंनामसर्वतीर्थस्यपिंडतः ॥ तत्रस्नात्वानरःसद्योराजसूयफलंलभेत् ॥ १३ ॥

यत्रैवत्रिदिनंस्नात्वाव्रतीभूत्वासमाहितः ॥ ब्राह्मणेभ्यःस्वर्णदानंदत्वायःप्रणतोभवेत् ॥ १४ ॥ इहैवनरदेवःस्यात्समहात्मानसं
शयः ॥ नित्यंशृणोतिसततंबंदिवाद्भिर्यशःस्वयं ॥ १५ ॥ सुवर्णरत्नवस्त्राद्यैःसुचंद्रवदनैःपरैः ॥ स्त्रीसंघैःसेवितोनित्यंहृष्टपुष्टोमहाब
लः ॥ १६ ॥ अहोरात्रंप्रताड्यंतेद्वारिदुंदुभयोघनाः ॥ करींद्राणांचचीत्कारैरश्वहेषैरसमन्वितं ॥ १७ ॥ विराजतेराजसंघैःप्रेक्षयन्न
प्रांगणाजिरं ॥ रत्नप्रासादनिचयंध्वजमंडलमंडितं ॥ १८ ॥ मत्तकुंजरकर्णाभ्यांताडिताभृंगमंडली ॥ अलंकरोतितद्द्वारंमंडितं
मंडलेश्वरैः ॥ १९ ॥ पिंडारकस्नानमृतेकथंराज्यंभवेदिह ॥ अंतेमोक्षंकथंयातिनरःपापयुतोपिहि ॥ २० ॥ पिंडारकस्नानमृतेनश
र्मपिंडारकस्नानमृतेनकर्म ॥ पिंडारकस्नानमृतेनधर्मःपिंडारकस्नानमृतेनवर्म ॥ २१ ॥ पिंडारकस्नानमृतेवियोगीपिंडारकस्नानकरो
वियोगी ॥ पिंडारकस्नानकरःसुभोगीपिंडारकस्नानकरोनरोगी ॥ २२ ॥ द्वारावतींमाधवमासमध्येप्रदक्षिणीकृत्यनमस्करोति ॥
सर्वाइहामुत्रचसिद्धयोपिवैदेहतत्पाणितलेभवंति ॥ २३ ॥ तीर्थाप्लुतोधःशयनःशुचिश्चमौनीव्रतीवायवभोजनेन ॥ आरभ्यचैत्रीं
किलपौर्णमासींयोमाधवीमेत्यकरोतियात्रां ॥ २४ ॥ तत्पुण्यसंख्यांगदितुंनशक्यश्चतुर्मुखोवेदमयोविधाता ॥ योमेघधारांगणये
त्कदाचित्कालेनपुण्यानिनकृष्णपुर्याः ॥ २५ ॥ यथातिर्थीनांहरिवासरंचयथाहिशेषोफणिनांफणींद्रः ॥ यथागरुत्मान्नदिविपक्षि
णांचयथापुराणेषुचभारतंच ॥ २६ ॥ यथाहिदेवेषुचदेवदेवःश्रीवासुदेवोयदुदेवदेवः ॥ तथापुरीक्षेत्रसमस्तमध्येद्वारावतीपुण्यव
तीप्रशस्ता ॥ ७ ॥ अहोऽतिधन्यायदुमंडलीभिर्विराजतेभूमितलेमनोहरा ॥ वैकुंठलीलाधिकृताकुशस्थलीयथातडिद्भिर्जलदाव
लिर्दिवि ॥ २८ ॥ यत्रैवसाक्षात्पुरुषःपरेश्वरोधृत्वाचतुर्व्यूहमलंविराजते ॥ यस्तूग्रसेनायददौनृपेशतांकृष्णायतस्मैहरयेनमोन

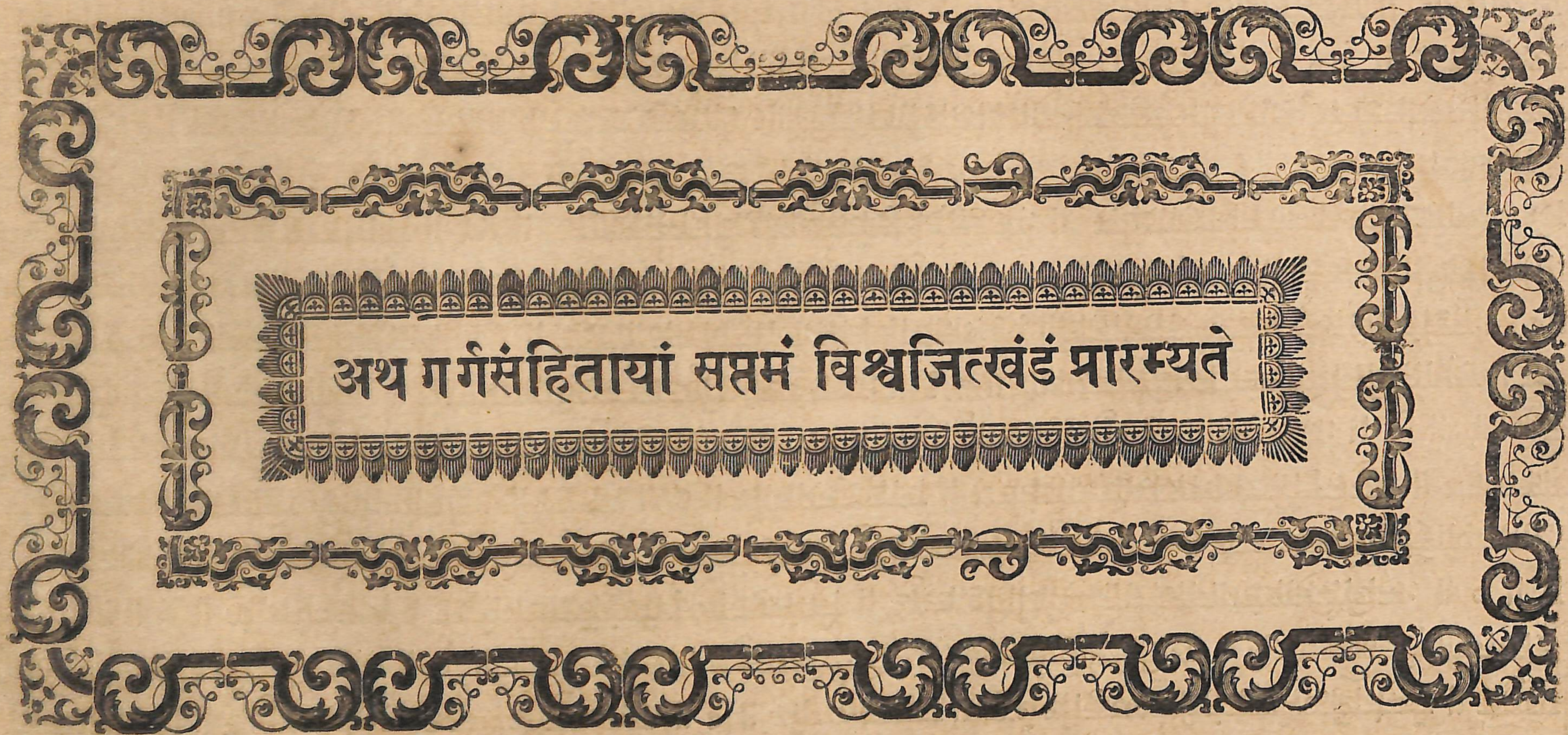
मः ॥ २९ ॥ यदास्वलोकंभगवान्गमिष्यतिसंप्लावयिष्यत्यथतांतदार्णवे ॥ वैदेहदिव्यंहरिमंदिरंविनातस्मिन्निवासंभगवान्कारि
ष्यति ॥ ३० ॥ शृण्वंतितत्रैवकलौजलध्वनिंकृष्णोक्तमित्थंसततंदिनेदिने ॥ भवेदविद्योयादिवासविद्योयोब्राह्मणोवैसतुमामकी
तनुः ॥ ३१ ॥ भूत्वाऽथविप्रोब्धितटादगाधंगत्वाग्रहीत्वाप्रतिमांपरस्य ॥ कृत्वाप्रतिष्ठांचविधायसौधंकरिष्यतेस्थापनमर्कएषः ॥
॥ ३२ ॥ श्रीद्वारकानाथमितिस्वरूपंपश्यंतियेभक्तजनाःकलौयुगे ॥ गच्छंतितेविष्णुपदंनृदेवयोगीश्वराणामपिदुर्लभंयत् ॥३३॥
इदंमयातेकथितंनृदेवमाहात्म्यमेतत्किलकृष्णपुर्याः ॥ शृणोतियःश्रावयतेचभक्त्याश्रीद्वारकावासफलंलभेत्सः ॥ ३४ ॥ श्रीद्वा
रकायानृपखंडमेतन्मयातवाग्रेकथितंसुपुण्यं ॥ कीर्तिंकुलंभक्तिमतीवमुक्तिंददातिराज्यंचसदैवशृण्वतां ॥ ३५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहि
तायांश्रीद्वारकाखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेतृतीयदुर्गेपिंडारकमाहात्म्यंनामैकविंशोऽध्यायः ॥२१॥ ॥इतिश्रीद्वारकाखंडंसमाप्तम् ॥

॥ इतिश्रीषष्ठंद्वारकाखंडं समाप्तं ॥

इति गर्गसंहितायां षष्ठं द्वारकाखंडं समाप्तम्

अथ गर्गसंहितायां सप्तमं विश्वजित्खंडं प्रारम्यते

श्रीगणेशायनमः ॥ नमोभगवतेतुभ्यंवासुदेवायसाक्षिणे ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायनमःसंकर्षणायच ॥ १ ॥ अज्ञानतिमिरांधस्यज्ञा
नांजनशलाकया ॥ चक्षुरुन्मीलितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः ॥ २ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ इत्थंश्रीकृष्णचरितंमयातेकथितंमुने ॥ चतुष्प
दार्थदंनृणांकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३ ॥ शौनकउवाच ॥ बहुलाश्वोमैथिलेंद्रःश्रीकृष्णेष्टोहरिप्रियः ॥ किंपप्रच्छाथदेवर्षितंन्मेब्रू
हितपोधन ॥ ४ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ उग्रसेनंयादवेंद्रंश्रीकृष्णेनकृतंमुने ॥ श्रुत्वाऽतिविस्मितोराजानारदंप्राहमैथिलः ॥ ५ ॥ ब
हुलाश्वउवाच ॥ कोवायंमरुतोराजाकेनपुण्येनभूतले ॥ यादवेंद्रोमहाबुद्धिरुग्रसेनोबभूवह ॥ ६ ॥ यस्यश्रीकृष्णचंद्रोपिसहायो
ऽभूद्धरिःस्वयं ॥ तस्याहोमहिमानंमेब्रूहिदेवर्षिसत्तम ॥ ७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ सूर्यवंशोद्भवोराजाचक्रवर्तीकृतेयुगे ॥ यज्ञंचकार
विधिवन्मरुतोयोजगज्जितं ॥ ८ ॥ महासंभृतसंभारैर्हिमाद्रेःपार्श्वउत्तरे ॥ संवर्तंमुनिशार्दूलंगुरुंकृत्वाहिदीक्षितः ॥ ९ ॥ पंचयोज
नविस्तीर्णःकुंडोऽभूद्यस्यचाध्वरे ॥ योजनंब्रह्मकुंडस्तुगव्यूतिःपंचकुंडकाः ॥ १० ॥ मेखलागर्तविस्तारवेदीभिर्निर्मितादश ॥ सह
स्रहस्तमुच्चांगोयज्ञस्तंभोबभौमहान् ॥ ११ ॥ विंशद्योजनविस्तीर्णःसौवर्णोयज्ञमंडपः॥वितानतोरणैरेजेकदलीखंडमंडितः॥१२॥
ब्रह्मरुद्रादयोदेवाःसगणास्तत्रचागताः ॥ ऋषयोमुनयःसर्वेतस्ययज्ञंसमाययुः ॥ १३ ॥ होतारोदशलक्षाणिदशलक्षाणिदीक्षिताः
अध्वर्यवःपंचलक्षमुद्गातारस्तथापरे ॥ १४ ॥ आहूतास्तत्रविद्वांसश्चतुर्वेदविदोद्विजाः ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञाःकोटिशोन्येप्रपूजि
ताः ॥ १५ ॥ हस्तिशुंडासमांधारांभुक्त्वाज्यस्यहुताशनः ॥ अजीर्णंप्रापतद्यज्ञेनचित्रंविद्धिमैथिल ॥ १६ ॥ येभ्योभागंवदंतीह
विश्वेदेवाःसभासदः ॥तेभ्यस्तेभ्योददुर्वाताःपरिवेष्टारएवते॥१७॥केपिजीवास्त्रिलोक्यांतुनबभूवुर्बुभुक्षिताः ॥ सर्वेदेवास्तुसोमेनह्य
जीर्णत्वमुपागताः ॥१८॥ संवर्तायददौराज्यंजंबुद्वीपस्यचाध्वरे ॥ गजानांहेमभाराणांनियुतानिचतुर्दश ॥ १९ ॥ शतार्बुदंहया
नांतुयज्ञांतेदक्षिणांनृप ॥ कोटिशोनवरत्नानांमहार्हाणांमहात्मने ॥ २० ॥ हयानांपंचसाहस्रंगजानांशतमेवच ॥ शतभारंसुव

र्णानांब्राह्मणेब्राह्मणेददौ ॥ २१ ॥ जलभोजनपात्राणिहैमानिप्रस्फुरंतिच ॥ भुक्त्वातानिविसृज्याशुगतास्तुष्टाद्विजातयः ॥२२ ॥
विप्रत्यक्तैःस्वर्णपात्रैरुच्छिष्टैर्नृपवर्जितैः ॥ हिमाद्रिपार्श्वेशैलोभूदद्यापिशतयोजनम् ॥ २३ ॥ मरुतस्ययथायज्ञोनतथान्यस्यकर्हि
चित् ॥ त्रिलोक्यांशृणुराजेंद्रनभूतोनभविष्यति ॥ २४ ॥ यज्ञकुंडाद्विनिर्गत्यपरिपूर्णतमःस्वयं ॥ आत्मानंदर्शयामासमरुतायम
हात्मने ॥ २५ ॥ तमालोक्यहरिंनत्वाकृतांजलिपुटोनृपः ॥ गदितुंनसमर्थोभूद्रोमांचीप्रेमविह्वलः ॥ २६ ॥ तंप्रेमपूरितंदृष्ट्वापतितं
पादयोर्नतं ॥ उवाचभगवान्साक्षान्मेघगंभीरयागिरा ॥२७॥ श्रीभगवानुवाच ॥ राजंस्त्वयाहंविनयेनतोषितोनिष्कारणैर्यज्ञपरैःस
मर्चितः ॥ वरंपरंब्रूहिमहामतेत्वंरंदास्यामिदेवैरपिदुर्लभंदिवि ॥ २८॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रुत्वातुराजामरुतःकृतांजलिःप्रदक्षिणी
कृत्यहरिंपरेश्वरं ॥ संपूज्यभक्त्याविशदोपचारकैर्नत्वाभृशंगद्गदयागिराब्रवीत् ॥ २९ ॥ मरुतउवाच ॥ नवेद्म्यहंत्वच्चरणारविंदतोव
रंपरंश्रीपुरुषोत्तमोत्तम ॥ समेत्यगंगांतृषितातिदुर्धियःखनंतिकूपंहियथानरेतराः ॥ ३० ॥ तथापियाचेतववाक्यगौरवात्पादारविं
दंहृदयारविंदात् ॥ कदापिमेमाव्रजतुव्रजेश्वरमूलंचतुर्णांविदुरर्थसंपदां ॥ ३१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ धन्यास्तिराजंस्तवनिर्मलाम
तिःप्रलोभितस्यापिवरैर्नकामभृत् ॥ तथापिमत्तोवरयेप्सितंपरंविनाफलंभक्तसुखान्नमेसुखं ॥ ३२ ॥ मरुतउवाच ॥ देयंयदा
मेवरमीप्सितंप्रभोवैकुंठलोकंकुरुताद्धरातले ॥ रक्षःस्थितंमांनिजभक्तवत्सलतस्मिन्पुरेभक्तजनैःपरैःसह ॥ ३३ ॥ श्रीभगवानुवा
च ॥ अस्मिन्मनौदेवमनोरथाब्धिगतेषुविंशेषुयुगेषुचाष्टौ ॥ गत्वाथनाकंधरणींसमेत्यमयाहिगोवत्सपदंकरिष्यसि ॥ ३४ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाभगवान्साक्षात्तत्रैवांतरधीयत ॥ सोयंतुमरुतोराजाह्युग्रसेनोबभूवह ॥ ३५ ॥ तंयज्ञंकारयामासरा
जसूयंहरिःस्वयम् ॥ किंदुर्लभंत्रिलोक्यांतुभक्तानांमैथिलेश्वर ॥ ३६ ॥ मरुतस्यापिचरितंयःशृणोतिनृपोत्तम ॥ तस्यज्ञानंस
वैराग्यंभक्तियुक्तंप्रजायते ॥ ३७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीमरुतोपाख्यानंनामप्रथमो

वि. ७

ध्यायः ॥ १ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ कथंचकारविधिवद्राजसूयाध्वरंनृप ॥ श्रीकृष्णेनसहायेनवदैतन्नितरांमुने ॥ १ ॥
ग. सं. श्रीनारदउवाच ॥ उग्रसेनःसुधर्मायांकृष्णंसंपूज्यचैकदा ॥ नत्वाप्राहप्रसन्नात्माकृतांजलिपुटःशनैः ॥ २ ॥ उग्रसेनउवाच ॥
भगवन्नारदमुखाच्छ्रुतंयस्यमहत्फलं ॥ तंयज्ञंराजसूयाख्यंकरिष्यामितवाज्ञया ॥ ३ ॥ त्वत्पादसेवयापूर्वैमनोरथमहार्णवे ॥ तेरु अ. २
॥ २ ॥ र्जगत्तृणीकृत्यनिर्भयाःपुरुषोत्तम ॥ ४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सम्यग्व्यवसितंराजन्भवतायादवेश्वर ॥ यज्ञेनतेजगत्कीर्तिस्त्रि
लोक्यांसंभविष्यति ॥ ५ ॥ आहूययादवान्साक्षात्सभांकृत्वाथसर्वतः ॥ तांबूलवीटिकांधृत्वाप्रतिज्ञांकारयप्रभो ॥ ६ ॥ ममांशा
यादवाःसर्वेलोकद्वयजिगीषवः ॥ जित्वारीनागमिष्यंतिहरिष्यंतिबलिंदिशां ॥ ७ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथांधकादीनाहूयशक्रसिंहासने
स्थितः ॥ सुधर्मायांप्राहनृपोधृत्वातांबूलवीटिकां ॥ ८ ॥ उग्रसेनउवाच ॥ योजयेत्समरेसर्वाञ्जंबूद्वीपस्थितान्नृपान् ॥ मनस्वीश
क्रकोदंडीसोत्तितांबूलवीटिकां ॥ ९ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ नृपेषुतूष्णींप्रगतेषुसत्सुश्रीरुक्मिणीनंदनएवमग्रात् ॥ जग्राहतांबूलच
यंमहात्मानत्वानृपंमैथिलशंबरारिः ॥ १० ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ विजित्यसमरेसर्वाञ्जंबूद्वीपस्थितान्नृपान् ॥ गृहीत्वाचबलिंतेभ्यआ
गमिष्याम्यहंबलात् ॥ ११ ॥ अगम्यागमनंबभ्रोर्ब्राह्मणस्यगुरोस्तथा ॥ हत्याभ्रूणस्यमेभूयान्नकुर्यांकर्मचेदिदं ॥ १२ ॥ श्रीनारद
उवाच ॥ श्रुत्वावचःशंबरारेःसाधुसाध्वितियूथपाः ॥ ऊचुस्तेषांपश्यतांचतंजग्राहयदूत्तमः ॥ १३ ॥ गर्गाद्यदुकुलाचार्यान्मुहूर्तं
बोध्ययत्नतः ॥ तत्स्नानंकारयामासमुनिभिर्वेदसूक्तिभिः ॥ १४ ॥ उग्रसेनोथतिलकंप्रद्युम्नस्यचकारह ॥ बलिंदत्त्वानमश्चक्रुः सर्वे
यादवयूथपाः ॥ १५ ॥ उग्रसेनोददौखड्गंप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ कवचंप्रददौसाक्षाद्बलदेवोमहाबलः ॥ १६ ॥ स्वतूलाभ्यांविनिष्क्र ॥ २ ॥
म्यतूणावक्षयसायकौ ॥ धनुश्चशार्ङ्गधनुषःसमुत्पाद्यददौहरिः ॥ १७ ॥ किरीटकुंडलेदिव्यपीतंवासोमनोहरं ॥ छत्रंचचामरेसाक्षा
च्छूरोवृद्धोददौपुनः ॥ १८ ॥ शतचंद्रंददौतस्मैवसुदेवोमहामनाः ॥ उद्धवःप्रददौसाक्षान्मालांकिंजल्किनींशुभाम् ॥ १९ ॥ अक्रूरोद

क्षिणावर्त्तंशंखंविजयदंददौ ॥ श्रीकृष्णकवचंयंत्रंगर्गाचार्योददौमुनिः ॥ २० ॥ तदैवह्यागतःशक्रोलोकपालैःसकौतुकः ॥ आज
ग्मतुर्ब्रह्मशिवौदेवर्षिगणसंवृतौ ॥ २१ ॥ प्रद्युम्नायददौशूलीत्रिशूलंज्वलनप्रभम् ॥ ब्रह्माददौमहाराजपद्मरागंशिरोमणिम् ॥२२॥
पाशीपाशंशक्तिधरःशक्तिंशत्रुविमर्दिनीम् ॥ वायुश्चव्यजनेदिव्येयमोदंडंददौपुनः ॥ २३ ॥ रविर्गदामहागुर्वींकुबेरोरत्नमालिकां ॥
चंद्रकांतमणिंचंद्रःपरिघंचतनूनपात् ॥२४॥ क्षितिश्चपादुकेप्रादाद्दिव्येयोगमयेपरे ॥ प्रद्युम्नायददौकुंतंभद्रकालीतरस्विनी ॥२५॥
हेमाढ्यमुच्चशिखरंसहस्त्रहयसंयुतं ॥ विश्वकर्मकृतंसाक्षाद्ब्रह्मांडांतर्बहिर्गतं ॥ २६ ॥ सहस्त्रचक्रसंयुक्तंमनोवेगंघनस्वनं ॥ मंजी
रकिंकिणीजालंघंटाटंकारभूषणं ॥ २७ ॥ रथंददौमहादिव्यंसहस्त्रध्वजशोभितं ॥ जैत्रंरत्नमयंशक्रःप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ २८ ॥
शंखदुंदुभयोनेदुस्तालवीणादयस्तदा ॥ मृदंगवेणुसन्नादैर्जयध्वनिसमाकुलैः ॥ २९ ॥ वेदघोषैर्लाजपुष्पैर्मुक्तावर्षसमन्वितैः ॥
प्रद्युम्नस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ ३० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेप्रद्युम्नविजयाभिषेकोना
मद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथनत्वाहरिंकार्ष्णिरुग्रसेनंबलंगुरुं ॥ नीत्वाज्ञांरथमारुह्यकुशस्थल्याविनि
र्ययौ ॥ १ ॥ तथातमनुगाःसर्वेयादवाउद्धवादयः ॥ भोजवृष्ण्यंधकमधुशूरसेनदशार्हकाः ॥ २ ॥ तथास्वभ्रातरःसर्वेगदाद्याः
कृष्णमोदिताः ॥ सपुत्राःसबलाः सर्वेसांबाद्याश्चमहारथाः ॥ ३ ॥ किरीटिनःकुंडलिनोलोहकंचुकमंडिताः ॥ चतुरंगबलोपेताः
कोटिशस्तेविनिर्युयुः ॥ ४ ॥ कलापिहंसगरुडमीनतालध्वजैरथैः ॥ सूर्यमंडलसंकाशैश्चंचलाश्वनियोजितैः ॥ ५ ॥ हेमकुंभैःस
शिखरैर्मुक्तातोरणराजितैः ॥ विडंबयद्भिर्नितरांवायुवेगमतःपरं ॥ ६ ॥ चामरांदोलितैर्दिव्यैर्वीरमंडलमंडितैः ॥ सौवर्णैर्देववधि
ष्ण्याभैरेजुर्वीरामनोहराः ॥ ७ ॥ मदच्युताश्चित्रमुखाहेमजालसमन्विताः ॥ महोद्भटागजाउच्चरणद्घंटारुणांबराः ॥ ८ ॥ गिरीन्द्र
शिखराभद्राद्विपेंद्रानदिग्विभाविताः ॥ विडंबयंतोदृश्यंतेराजसैन्येद्विपान्नृप ॥ ९ ॥ केचिद्भद्रास्तुकथिताःकेचिद्भद्रामृगाःपरे ॥

ग. सं. विंध्याचलभवाःकेचित्केचित्काश्मीरसंभवाः ॥ १० ॥ मलयप्रभवाःकेचिद्धिमाद्रिप्रभवाःपरे ॥ मौरंगप्रभवाःकेचित्कैलासवनसंभ वि. ७
वाः ॥११॥ ऐरावतकुलेभाश्चचतुर्दंताःकलापिनः ॥ त्रिशुंडागरुडाभाश्चगच्छंतिभुविचांबरे ॥ १२ ॥ ध्वजायुक्ताःकोटिगजाःकोटि
॥ ३ ॥ दुंदुभिसंयुताः॥कोटिसैन्यामहामात्यैरत्नमंडलमंडिताः ॥१३॥गर्जयंतोघनश्यामानिंडादुंबरराजिताः ॥इतस्ततोविरेजुस्तेबलेब्धौ अ. ३
मकराइव ॥ १४ ॥ करैर्गुल्मान्समुत्पाट्यक्षेपयंतोर्कमंडलं ॥ कंपयंतोभुवंपादैर्मदैराद्रींकृताचलाः ॥ १५ ॥ दुर्गाद्रिगंडशैलादीन्पा
तयंतःशिरःस्थलैः ॥ खंडयंतश्चशत्रूणांबलमेतादृशागजाः ॥ १६ ॥ तुरंगानिर्गताराजन्केचिन्मात्स्याःकलिंदजाः ॥ औशीनराः
कौशलाश्ववैदर्भाःकुरुजांगलाः ॥ १७ ॥ कांबोजजाःसृंजयजाःकैकेयाःकुंतिसंभवाः ॥ दारदाःकेरलाआंगावांगाविकटसंभवाः ॥
॥ १८ ॥ कौंकणाःकोटकाःकेचित्कर्णाटागौर्जराहयाः ॥ सौवीराःसैंधवाःकेचित्पांचालाअर्बुदाःपरे ॥ १९ ॥ काच्छाश्चकेचिदान
र्तागांधारामालवादयः ॥ महाराष्ट्रभवाःकेचित्तैलंगाजलसंभवाः ॥ २० ॥ परिपूर्णतमस्यापिश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ वाजिशाला
सुवर्त्तंतेतेपिसर्वेविनिर्गताः ॥ २१ ॥ श्वेतद्वीपाच्चवैकुंठात्तथाजितपदान्नृप ॥ रमावैकुंठलोकाच्चप्राप्तायेतेपिनिर्गताः ॥ २२ ॥ हेम
हारसमायुक्तामुक्तामालामनोहराः ॥ शिखामणिमहारश्मिसेविताःसुपरिच्छदाः ॥ २३॥ चामरैर्मंडिताःपुच्छमुखपादस्फुरत्प्रभाः॥
यादवानांमहासैन्येदृश्यंतेचेदृशाहयाः ॥ २४ ॥ वायुवेगामनोवेगानस्पृशंतःपदैर्भुवं ॥ अपक्वसूत्रेष्वतिगाबुद्बुदेष्वपिमैथिल ॥
॥ २५ ॥ व्रजंतःपारदमनुजालेषूर्णाभवेषुच ॥ दृश्यंतेपिनिराधारास्फारावारिषुमैथिल ॥ २६ ॥ गंडशैलनदीदुर्गगर्तप्रासादसंच
यान् ॥ विलंघयंतःसततंचंचलास्तेतुरंगमाः ॥ २७ ॥ मायूरींतैत्तिरींक्रौंचींहंसींयेखांजनींगतिं ॥ कुर्वंतोभुविनृत्यंतोमैथिलेन्द्रइत ॥ ३ ॥
स्ततः ॥ २८ ॥ केचित्सपक्षादिव्यांगाःश्यामकर्णामनोहराः ॥ प्रीतपुच्छाश्चंद्रवर्णावाजिशालाविनिर्गताः ॥२९॥ उच्चैःश्रवःकुले
जाताःसूर्यवाजिभवाःपरे ॥ अश्विनीसुतविद्या[illegible]योजिताः ॥ ३० ॥ केचिन्मंदारभाःकेचिच्चित्रवर्णामनोहराः ॥ अश्वि

नीपुष्पसंकाशाःस्वर्णाभाहरितप्रभाः ॥ ३१ ॥ पद्मरागप्रभाकेचित्सर्वलक्षणलक्षिताः ॥ कोटिशःकोटिशोराजन्नन्येपिनिर्गताहयाः
॥ ३२ ॥ धनुर्भृतोभटाःसैन्येसंग्रामेलब्धकीर्त्तयः ॥ शक्तित्रिशूलासिगदावर्मपाशधराःपरे ॥ ३३ ॥ वर्षंतःशस्त्रधाराभिःप्रलया
ब्धिसमानृप ॥ दिग्गजाइवदृश्यंतेमर्दयंतोह्यरीन्मृधे ॥ ३४ ॥ एवंविनिर्गतंराजन्यदूनांविपुलंबलं ॥ दृष्ट्वासुरासुराःसर्वेविसिस्मुः
परमाद्भुतं ॥ ३५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेयादवसैन्यगमनंनामतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंसेनावृतंवीराप्रद्युम्नंधन्विनांवरं ॥ श्रीकृष्णबलदेवाभ्यामुग्रसेनउवाचह ॥ १ ॥ उग्रसेनउवाच ॥ हेप्र
द्युम्नमहाप्राज्ञश्रीकृष्णकृपयात्वरम् ॥ विजित्यनृपतीन्सर्वान्द्वारकामागामिष्यसि ॥ २ ॥ मत्तंप्रमत्तमुन्मत्तंसुप्तंबालंजडंस्त्रियं ॥
प्रपन्नंविरथंभीतंमारिपुंहंतिधर्मवित् ॥ ३ ॥ राज्ञोहिपरमोधर्मआर्तानामार्तिविग्रहः ॥ उत्पथानांवधश्चेत्थमाततायीवधार्हणः ॥
॥ ४ ॥ पुमान्योषिदुतक्लीबआत्मसंभावितोऽधमः ॥ भूतेषुनिरनुक्रोशोनृपाणांतद्वधोवधः ॥५॥ नैनोराज्ञःप्रजाभर्तुर्धर्मयुद्धेवधोद्वि
षां ॥ आदिराजोनृपान्पूर्वंप्राहस्वायंभुवोमनुः ॥ ६ ॥ योरणेनिर्भयोभूत्वाकृत्वांघ्रिंप्रागतोव्यसुः ॥ सगच्छेद्धामपरमंभित्वामार्तंड
मंडलम् ॥ ७ ॥ भयाद्रणादुपरतस्त्यक्त्वायुद्धेपतिंचयः ॥ व्रजेद्यःक्षत्रियोभूत्वासमहारौरवंव्रजेत् ॥ ८ ॥ सेनारक्षेत्तुराजाहिसे
नाराजानमेवहि ॥ सूतःकृच्छ्रगतंरक्षेद्रथिनंसारथिंरथी ॥ ९ ॥ यूयंचयादवाःसर्वेसमर्थबलवाहनाः ॥ कार्ष्णिमेवाभिरक्षंतुकार्ष्णि
र्वःपरिरक्षतु ॥ १० ॥ गावोविप्राःसुराधर्मच्छंदांसिभुविसाधवः ॥ पूजनीयाःसदासर्वैर्मनुष्यैर्मोक्षकांक्षिभिः ॥ ११ ॥ वेदावि
ष्णुवचोविप्रामुखंगावस्तनुर्हरेः ॥ अंगानिदेवताःसाक्षात्साधवोह्यसवःस्मृतः ॥ १२ ॥ श्रीकृष्णोयंहरिःसाक्षात्परिपूर्णतमःप्रभुः॥
येषांचित्तेस्थितोभक्त्यातेषांतुविजयःसदा ॥ १३ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ शिरसाजगृहुःसाक्षादुग्रसेनस्यशासनं ॥ प्रणेमुर्यादवाः
सर्वेकृतांजलिपुटानृप ॥१४॥ उग्रसेनंनृपंशूरंवसुदेवंबलंहरिं ॥ ननामकार्ष्णिःशिरसागर्गाचार्यमहामुनिं ॥ १५ ॥ श्रीकृष्णबलदे

ग. सं. वाम्यांपुरींयातेनृपेश्वर ॥ दिग्जयार्थीहरेःपुत्रःप्रययौयादवैःसह ॥ १६ ॥ चतुर्योजनलंबीत्थंराजमार्गोपियस्यवै ॥ बभौहेममयैः वि. ७
सर्वैःशिबिरैर्मैथिलेश्वर ॥ १७ ॥ अग्रतोवाहिनीयुक्तःकृतवर्मामहाबलः ॥ ध्वजिनीसहितःपश्चादक्रूरोधन्विनांवरः ॥ १८ ॥ तत्प
॥ ४ ॥ श्चादुद्धवोमंत्रीप्रतिमापंचसंयुतः ॥ तत्पश्चात्कृष्णचंद्रस्यसुतास्त्वष्टादशस्मृताः ॥ १९ ॥ ययुर्महारथाराजन्येशताक्षौहिणीयुताः॥ अ. ५
प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्चदीप्तिमान्भानुरेवच ॥२०॥ सांबोमधुर्बृहद्भानुश्चित्रभानुर्वृकोऽरुणः ॥ पुष्करोवेदबाहुश्चश्रुतदेवःसुनंदनः ॥२१॥
चित्रभानुर्विरूपश्चकविर्न्यग्रोधएवच ॥ तत्पश्चात्प्रययुःसर्वेगदाद्याःकृष्णनोदिताः ॥ २२ ॥ भोजवृष्ण्यंधकमधुशूरसेनदशार्हकाः॥
क्रतुबाणकोटिसंख्यायादवानांप्रकथ्यते ॥ तत्सैन्यसंख्यांनृपतेकःकरिष्यतिभूमिषु ॥ २३ ॥ इत्थंयदूनांचलतांनृपाणांविकर्षतां
तांमहतींचसेनाम् ॥ कोदंडटंकारयुतोभवत्कौधुंकारआताडितदुंदुभीनां॥२४॥ इभेंद्रचीत्कारहयेंद्रहेषणैर्नदद्रुशुंडीदृढवीरगर्जनैः॥
ढक्कानिनादैर्यदवस्ताडितस्वनैःप्रचंडमेघाइवतेविडिंडिरे ॥ २५ ॥ राजद्भुवोमंडलमेवदिग्गजामहत्स्वनैस्तेबधिरीकृताइव ॥ सद्यो
थदुर्गैरिपवोविदुद्रुवुर्निःसाहसाकौचलतांमहात्मनाम् ॥ २६ ॥ कूर्मास्तुकिंकावितिकेवदंतःकुतःक्वगच्छामइतिद्रवंतः ॥ उपद्रुवो
ह्येषविधेक्वयातिचचाललोकैःसहिताचलेति ॥ २७ ॥ छलेनयज्ञस्यहरिःपरेश्वरोभारंविदेहेशभुवोवतारयन् ॥ योऽभूच्चतुर्व्यूह
धरोयदोःकुलेतस्मैनमोनंतगुणायभूभृते ॥ २८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेप्रद्युम्नदिग्विजया
र्थगमनंनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीबहुलाश्वउवाच ॥ कान्कान्देशान्ययौजेतुंक्रमतःश्रीहरेःसुतः ॥ तस्यकर्माण्युदा
राणिब्रूहिदेवर्षिसत्तम ॥ १ ॥ अहोश्रीकृष्णचंद्रस्यकृपाभक्तेषुचेदृशी ॥ पुनातिप्रश्रुताध्यातापापिनंसकुलंजनं ॥ २ ॥ श्रीना ॥ ४ ॥
रदउवाच ॥ साधुसाधुत्वयापृष्टंसाधुतेविमलामतिः ॥ चरितंकृष्णभक्तानांपुनातिभुवनत्रयम् ॥ ३ ॥ तत्कालेमेघधाराश्चभूमेः
सर्वरजांसिच ॥कविश्वेद्रूणयेद्राजन्नहरेःश्रीमतोसुतान् ॥ ४ ॥ चतुर्योजनमात्रंहिछायायस्यप्रदृश्यते ॥ तेनश्वेतातपत्रेणशोभितोरु

क्मिणीसुतः ॥ ५ ॥ रथेनशक्रदत्तेनस्वसैन्यपरिवारितः ॥ कच्छदेशान्ययौजेतुंत्रिपुरान्गिरिशोयथा ॥ ६ ॥ कच्छदेशाधिपःशुभ्रो
मृगयार्थीविनिर्गतः ॥ सेनांसमागतांज्ञात्वापुरींहालांसमाययौ ॥ ७ ॥ प्रद्युम्नस्यागतासेनागजपादप्रताडनैः॥चूर्णयंतीतरून्देशा
न्पातयंतीचमैथिल ॥ ८ ॥ उत्थितैस्तद्रजोवृंदैरंधभूतंनभोभवत् ॥ भयंप्रापुर्जनाःसर्वेकच्छदेशनिवासिनः ॥ ९ ॥ तदातिहर्षितः
शुभ्रोगजानांहेममालिनां ॥ नीत्वापंचशतंसद्योहयानामयुतंतथा ॥ १० ॥ विंशद्भरंसुवर्णानामागतस्तस्यसंमुखे ॥ दत्त्वाबलिंन
नामाशुस्त्रजाबद्धाकरद्वयं ॥ ११ ॥ तस्मैतुष्टःशंबरारिःप्रददौरत्नमालिकां ॥ संस्थाप्यराज्येतंराजंस्तेषांहिप्रकृतिःसतां ॥ १२ ॥
कलिंगान्प्रययौजेतुंरुक्मिणीनंदनोबली ॥ पतत्पताकैःसत्सैन्यैर्मेघैरिंद्रइवव्रजन् ॥ १३ ॥ कलिंगराजःस्वबलैःसमर्थद्विपवाहनैः॥
निर्ययौसंमुखेयोद्धुंप्रद्युम्नस्यमहात्मनः ॥ १४ ॥ कलिंगमागतंवीक्ष्यानिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ रथेनैकेनतत्सैन्यैर्युयुधेयादवाग्रतः ॥
॥ १५ ॥ शतबाणैश्चकालिंगंदशभिर्दशभीरथान् ॥ अताडयद्गजान्वीरश्चापंटंकारयन्मुहुः ॥ १६ ॥ स्वशत्रवश्चस्वेसर्वेसाधुसा
ध्वितिवादिनः ॥ अनिरुद्धःप्रयुयुधेप्रद्युम्नस्यप्रपश्यतः ॥१७॥ अनिरुद्धस्यबाणौघैःकेचिद्वीराद्विधाकृताः ॥ गजाश्वभिन्नशिरसःपाद
भिन्नाहयानृप ॥ १८ ॥ रथाश्चचूर्णचरणाहताश्वाहतनायकाः ॥ रथिसारथयोवातैर्निपेतुःपादपाइव ॥ १९ ॥ पलायमानांतांसे
नांकालिंगोवीक्ष्यमैथिल ॥ आजगामगजारूढोविच्छिन्नकवचोरुषा ॥२०॥ द्विसप्ततिभारयुतांगदांचिक्षेपसत्वरम् ॥ गजेनपातय
न्वीराञ्जगर्जघनवद्बली ॥ २१ ॥ गदाप्रहारपतितंकिंचिद्व्याकुलमानसं ॥ अनिरुद्धंमृधेवीक्ष्ययादवाःक्रोधपूरिताः ॥ २२ ॥ तदैव
तेडुःकालिंगंबाणैस्तीक्ष्णैःस्फुरत्प्रभैः ॥ समांसमुद्गटंश्येनंकुररश्चंचुभिर्यथा ॥ २३ ॥ कालिंगोपितदाक्रुद्धःसज्जंकृत्वाधनुःस्वयं ॥
टंकारयन्मुहुर्बाणैर्बाणांश्चूर्णीचकारह ॥२४॥ गदोगदांसमादायबलदेवानुजोबली॥तद्गजंताडयामासवामहस्तेनमैथिल ॥ २५ ॥
अर्धचंद्रप्रहारेणविशीर्णोभूद्गजस्तथा ॥ इंद्रवज्रप्रहारेणगंडशैलोयथानृप ॥ २६ ॥ कालिंगःपतितोभूत्वागृहीत्वामहतींगदां ॥

ग. सं. गदंचताडयामासकालिंगंचगदस्तदा ॥ २७ ॥ कालिंगगदयोस्तत्रघोरंयुद्धंबभूवह ॥ विस्फुलिंगान्क्षरंत्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ वि. ७
॥ २८ ॥ गदोगृहीत्वाकालिंगंपातयित्वारणांगणे ॥ चकर्षस्वकरेणाशुफणिनंगरुडोयथा ॥ २९ ॥ गदाप्रहारव्यथितश्चूर्णितास्थिः अ. ६
॥ ५ ॥ कलिंगराट् ॥ आययौशरणंसोपिप्रद्युम्नस्यमहात्मनः ॥ ३० ॥ दत्त्वाबलिंप्राहकलिंगराजस्त्वंदेवदेवःपरमेश्वरोसि ॥ कःक्रोधवंतं
प्रसहेतकोत्वांजनोयथादंडधरंनमस्ते ॥ ३१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुला० कच्छकलिंगदेशविजयोनाम
पंचमोध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थंजित्वाथकालिंगंप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ जगाममरुधन्वानंजलंवैश्वानरोयथा ॥
॥ १ ॥ गिरिदुर्गसमायुक्तंधन्वदेशाधिपंगयं ॥ उद्धवंप्रेषयामासज्ञात्वातंयादवेश्वरः ॥२॥ गिरिदुर्गेगतःसाक्षादुद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥
सभामेत्य[illegible]यंप्राहशृणुराजन्महामते ॥ ३ ॥ उग्रसेनोयादवेंद्रोराजराजेश्वरोमहान् ॥ जंबूद्वीपनृपाञ्जित्वाराजसूयंकरिष्यति
॥ ४ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयं ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्मंत्रीतस्याभवद्धरिः ॥ ५ ॥ तेनवैप्रेषितःसाक्षात्प्रद्युम्नो
धन्विनांवरः ॥ शीघ्रंतस्मैबलिंनीत्वाकुलकौशलहेतवे ॥ ६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ श्रुत्वाकिंचित्प्रकुपितोवीर्यशौर्यमदोद्धतः ॥ उद्ध
वंप्राहनृपतिर्गयोनाममहाबलः ॥ ७ ॥ गयउवाच ॥ बलिंतस्मैनदास्यामिविनायुद्धंमहामते ॥ अल्पकालेनयदवोगतावृद्धिंभवा
दृशाः ॥ ८ ॥ इत्युक्तउद्धवोराजञ्छंबरारिंसमेत्यसः ॥ सर्वेषांयादवानांचशृण्वतांप्रशशंसह ॥ ९ ॥ तदैवरुक्मिणीपुत्रोगिरिदुर्गं
समाययौ ॥ तत्सैन्यैर्यादवैःसार्द्धंघोरंयुद्धंबभूवह ॥ १० ॥ चूर्णयन्नगजपादैश्चनागरान्भूजनान्द्रुमान् ॥ अक्षौहिणीभ्यांसंयुक्तोग
योयोद्धुंविनिर्ययौ ॥ ११ ॥ रथिनोरथिभिस्तत्रगजवाहागजैःसह ॥ अश्ववाहैरश्ववाहावीरावीरैःपरस्परं ॥ १२ ॥ युयुधुस्तीक्ष्ण ॥ ५ ॥
बाणौघैश्चर्मखड्गगदर्ष्टिभिः ॥ पाशैःपरश्वधैराजञ्छतघ्नीभिर्भुशुंडिभिः ॥ १३ ॥ मन्यमानाश्चयदुभिर्गयवीराभयातुराः ॥ सर्वेस्वं
स्वंरथंत्यक्त्वादुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥ १४ ॥ पलायमानेस्वबलेगयोनाममहाबलः ॥ एकाकीप्रययौयोद्धुंधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ १५ ॥

दीप्तिमान्कृष्णपुत्रस्तु धनुर्बाणैरिपोर्हयान् ॥ एकेन सारथिंजघ्ने द्वाभ्यांकेतुंसमुच्छ्रितं ॥१६॥ रथंचबाणविंशत्याकवचंपंचभिःपुनः ॥
धनुस्तस्यापिचिच्छेदशतबाणैर्महाबलः ॥१७॥ गयोऽन्यद्धनुरादायदीप्तिमंतंहरेःसुतं ॥ जघानबाणविंशत्याजगर्जघनवद्बली ॥
॥ १८ ॥ तत्प्रहारेणसमरेकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ दीप्तिमानथजग्राहशक्तिंज्योतिर्मयींदृढां ॥१९॥ चिक्षेपभ्रामयित्वातांगयाख्या
यमहात्मने ॥ सापितद्धृदयंभित्त्वापपौचरुधिरं महत् ॥ २० ॥ गयोपिपतितोराजन्मूर्च्छितोभूद्रणांगणे ॥ दीप्तिमांश्चधनुष्कोट्या
कर्षयंस्तद्बलेरिपुं ॥ २१ ॥ प्रद्युम्नस्यपुरःप्रागात्कद्रुजंगरुडोयथा ॥ नरदुंदुभयोनेदुर्देवदुंदुभयस्तदा ॥ आकाशाद्ववृषुर्देवाःपुष्प
वर्षाणिपार्थिवाः ॥ २२ ॥ तदैवतेनापिसमर्पितांघ्रिःश्रीकृष्णपुत्रोनृपशंबरारिः ॥ अवंतिकांसंप्रययौमहात्माश्रीकर्णिकांस्वर्णमयी
मिवालिः ॥ २३ ॥ श्रुत्वागतंतंजयसेनराजःसमर्चयामाससमालवाधिपः ॥ आनीयवृद्धान्सुबलिंमहात्मनेप्रधर्षितोमैथिलतत्प्र
भाववित् ॥ २४ ॥ राजाधिदेवींस्वपितुःपितुःस्वसांप्रणम्यतांकृष्णसुतोमहामनाः ॥ विंदानुविंदौपरिरभ्यतत्सुतौबभौवृतोमालव
देशसंभवैः ॥ २५ ॥ प्रद्युम्नोधन्विनांश्रेष्ठःपुरींमाहिष्मतींययौ ॥ यादवैःस्वबलैःसार्द्धंनर्मदांसददर्शह ॥ २६॥ राजितामंबुक
ल्लोलैःशृंगारतिलकामिव ॥ वहंतींपुष्पनिचयमुष्णिहंमुद्रिकामिव ॥ २७ ॥ वेतसीवेणुतरुभिःपुष्पितैर्माधवैर्वृतैः ॥ स्फुरद्भिर्मूर्ति
मद्भिश्चदेवैःस्वर्गनदीमिव ॥ २८ ॥ तत्तीरेशिबिरैर्युक्तःप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ स्थितोभूद्यादवैःसाकंदेवैरिंद्रइवप्रभुः ॥ २९ ॥ इंद्र
नीलोमहाराजज्ञात्वामाहिष्मतीपतिः ॥ स्वदूतंप्रेषयामासप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ३० ॥ प्रद्युम्नराजशिबिरेदूतोनत्वाकृतांजलिः ॥
उवाचवचनंतत्रसर्वेषांशृण्वतांनृप ॥ ३१ ॥ दूतउवाच ॥ हस्तिनापुरनाथेनधार्तराष्ट्रेणधीमता ॥ स्थापितोतिबलोवीरोबलिंक
स्मैनदास्यति ॥ ३२ ॥ सुयोधनायचेच्छाभिर्द्रव्यंयच्छतिमाबलात् ॥ योद्धव्यंचभवद्भिश्चविफलोहिरणोत्रवै ॥ ३३ ॥ श्रीप्रद्यु
म्नउवाच ॥ यथागयोदूतकलिंगराड्यथातथाभिभूतोपिबलिंप्रदास्यति ॥ नृपंनजानातिमहोग्रसेनकंमाहिष्मतीशोयमतीवराज

राट् ॥ ३४ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ उक्तोदूतस्तदैवाशुगत्वामाहिष्मतीपतिं ॥ सभायांकथयामासप्रद्युम्नकथितंवचः ॥ ३५ ॥ यदू
नामुद्भटंसैन्यंवीक्ष्यमाहिष्मतीपतिः ॥ गजानांपंचसाहस्रंहयानांनियुतंशुभं ॥ ३६ ॥ रथानामयुतंजैत्रंनीत्वाराजाविनिर्गतः ॥
बलिंददौसमेत्याशुप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ३७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेमरुधन्वमालवमाहि
ष्मतीदेशविजयोनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ प्रद्युम्नोथमहावीर्योजित्वामाहिष्मतीपतिं ॥ विकर्षन्महतीसे
नांगुर्जरांजंसमाययौ ॥ १ ॥ गुर्जराडधिपंवीरमृष्यंनाममहाबलं ॥ जग्राहसेनयाकार्ष्णिस्तुंडयाहिंयथाविराट् ॥ २ ॥ सद्यस्त
स्माद्बलिंनीत्वायादवेंद्रोमहाबलः ॥ विकर्षन्महतींसेनांचेदिदेशांस्ततोययौ ॥ ३ ॥ दमघोषश्चेदिराजोवसुदेवस्वसुःपतिः ॥ शिशु
पालस्तस्यपुत्रःकृष्णशत्रुःप्रकीर्तितः ॥ ४ ॥ अभीयायमहाबुद्धिर्दमघोषंमहाबलं ॥ नत्वाप्राहमहाबुद्धिमुद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥ ५ ॥
उद्धवउवाच ॥ राजन्देहिबलिंतस्माउग्रसेनायभूभृते ॥ विजित्यनृपतीन्योसौराजसूयंकरिष्यति ॥ ६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्थं
निशम्यवचनंदमघोषसुतःखलः ॥ स्फुरदोष्ठोमन्युपरःप्राहेदंसदसित्वरं ॥ ७ ॥ शिशुपालउवाच ॥ दुरत्ययाकालगतिरहोचित्रमि
दंजगत् ॥ विधेःकालात्मकस्यापिप्राजापत्येभवेत्कलिः ॥ ८ ॥ क्वराजहंसःकाकःक्वक्वमूर्खःक्वचपंडितः ॥ भृत्याविजेष्यंतिनृपंच
क्रवर्तिनमीश्वरं ॥ ९ ॥ ययातिशापाद्यदवोभ्रष्टराज्यपदाःस्मृताः ॥ राज्यंस्वल्पंजलंप्राप्यप्रोच्छलंत्यापगाइव ॥ १० ॥ अवंशसं
भवोराजामूर्खःपुत्रोहिपंडितः ॥ निर्धनश्चधनंप्राप्यतृणवन्मन्यतेजगत् ॥११॥ उग्रसेनःकतिदिनैराजत्वंसमुपागतः ॥ मंत्रिणावा
सुदेवेनपूजितःसबलान्नृपः ॥ १२ ॥ तस्यमंत्रीवासुदेवोजरासंधभयाद्द्रुतं ॥ मथुरांस्वपुरींत्यक्त्वासमुद्रंशरणंगतः ॥ १३ ॥ आभी ॥ ६ ॥
रस्यापिनंदस्यपूर्वंपुत्रःप्रकीर्तितः ॥ वसुदेवोमन्यतेतंमत्पुत्रोयंगतत्रपः ॥ १४ ॥ वसुदेवाद्गौरवर्णादयंश्यामःकुतोभवत् ॥ पितामा
होपिगौरश्वदुःखहास्यमिदंवचः ॥ १५ ॥ प्रद्युम्नंतत्सुतंजित्वासबलंयादवैःसह ॥ कुशस्थलींगमिष्यामिमहींकर्तुमयादवीं ॥१६॥

श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाधनुरादायतूणौचाक्षयसायकौ ॥ गतुमभ्युद्यतंवीक्ष्यचेदिराजस्तमब्रवीत् ॥ १७ ॥ दमघोषउ
वाच ॥ शृणुपुत्रप्रवक्ष्यामिक्रोधंमाकुरुमाकुरु ॥ अकस्मादाचरेत्कार्यंनासिद्धिंविंदतेह्यसौ ॥ १८ ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणांसाधनंनक्ष
मासमं ॥ तस्मात्सामप्रकर्तव्यंसाम्नोनसदृशंसुखम् ॥ १९ ॥ दानेनराजतेसामदानंसत्क्रिययापुनः ॥ सत्क्रियापितथायोग्यंगुणं
संप्रेक्ष्यराजते ॥२०॥ यदवाश्चेदिपाश्चैवज्ञातिसंबंधिनःस्मृताः ॥ चेदिपानांचवृष्णीनांकलिंनेच्छामितत्त्वतः ॥२१॥ नारदउवाच॥
शिशुपालोबोधितोपिदमघोषेणधीमता ॥नोवाचकिंचिद्विमनास्तूष्णींभूतोमहाखलः॥२२॥श्रुतिश्रवाश्चेदिपराजराज्ञिस्वसाशुभाशू
रसुतस्यराजन् ॥ समेत्यपुत्रंशिशुपालसंज्ञंप्रत्याहसम्यग्विनयान्वितासा ॥ २३ ॥ श्रुतिश्रवाउवाच ॥ मापुत्रखेदंकुरुतात्कदाचि
न्माभूत्कलिश्चेदिपयादवानां ॥ तेमातुलोयंकिलशूरसूनुर्भ्राताचतेतत्सुतएवकृष्णः ॥२४॥ तस्यात्मजायेऽत्रसमागतास्तेप्रद्युम्नमु
ख्याःशतशोमहांतः ॥ संपूजनीयाश्चमयाभवद्भिःसंलालनीयानहियुद्धयोग्याः ॥ २५ ॥ अहंगमिष्यामिसहार्द्रचित्तानेतुंत्वयाता
तसमागतांस्तान् ॥ द्रष्टुंचिरोत्कंठमनामहोत्सवैर्नैतादृशोयंसमयःकदाचित ॥ २६ ॥ शिशुपालउवाच ॥ ममशत्रूरामकृष्णौयदवः
शत्रवश्चमे ॥ घातयिष्यामितान्सर्वान्यैरहंतुतिरस्कृतः ॥ २७ ॥ पुरावैकुंडिनपुरेयाभ्यांमेहेलनंकृतं ॥ विवाहोवारितोमेवैरामकृ
ष्णावरीमम ॥ २८ ॥ यदितेषांयादवानांयुवांपक्षंकरिष्यथः ॥ तदात्वांसहपित्राचनिगृह्यनिगडैर्दृढैः ॥ २९ ॥ कारागारेकारयामि
कंसःस्वपितरौयथा॥अन्यथाचेद्वधिष्यामिशपथोमेतुदुर्घटः॥३०॥श्रीनारदउवाच॥तद्वचःपरुषंश्रुत्वातूष्णींयातेथचेदिपे ॥ तद्वचः
स्वबलंप्राप्यप्राहसर्वंयथोदितं ॥ ३१ ॥ वाहिनीध्वजिनीचैवप्रतिमाक्षौहिणियुता ॥ चतुर्धाशिशुपालस्यसेनायुक्ताबभूवह ॥३२॥
बहुलाश्वउवाच ॥ वाहिन्याद्याश्चयासेनास्तत्संख्यावदमेप्रभो ॥ ऋषयोहिप्रजानंतिभूतंभव्यंभवत्परम् ॥ ३३॥ श्रीनारदउवाच ॥
शतंद्विपानांरथिनांसहस्त्रंशतसंयुतं ॥ अयुतंतुरगाणांचपत्तीनांलक्षमेवच ॥ ३४ ॥ सेनायालक्षणंस्वल्पंद्विगुणंचतुरंगिणी ॥ चतुः

ग. सं. शतंद्विपानाचरथानामयुतंतथा ॥ ३५ ॥ चतुर्लक्षंहयानांचपत्तीनामेककोटयः ॥ लोहकंचुकसंयुक्ताःसमर्थबलवाहनाः ॥ ३६ ॥ वि. ७
शस्त्रास्त्रज्ञायत्रशूरावाहिनीसाबुधैःस्मृता ॥ वाहिन्याद्विगुणीभूताध्वजिनीसाप्रकीर्तिता ॥ ३७ ॥ ध्वजिन्याद्विगुणीज्ञेयाकविभिः अ. ८
॥ ७ ॥ कथितापुरा ॥ ससाहसोपिशूरःस्यात्सामंतःशतशूरभृत् ॥ ३८ ॥ सामंतानांशतंबिभ्रत्सगजीकथितोमृधे ॥ समरेसारथिंचाश्वान्‌र
थंरक्षेद्रथीचयः ॥ ३९ ॥ सेनांरक्षतियोबाणैःकथ्यतेसमहारथी ॥ स्वसेनांरक्षयञ्छत्रून्सूदयन्‌रणमंडले ॥ ४० ॥ योक्षौहिण्यास
मंयुद्ध्येत्सदासोतिरथीस्मृतः ॥ ४१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादेगुर्जराट्चेदिदेशगमनं
नामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ निर्गतःशिशुपालोसौसबलश्चंद्रकापुरात् ॥ पितरौतौतिरस्कृत्यस्वभावो
ह्यसतामयम् ॥ १ ॥ वाहिनीध्वजिनीभ्यांचद्युमच्छक्तौविनिर्गतौ ॥ पृतनाक्षौहिणीभ्यांतौरंगपिंगौचमंत्रिणौ ॥ २ ॥ शिशुपालम
हासैन्यंप्रलयाब्धिसमंनृप ॥ संवीक्ष्ययदवस्तत्तुचाजग्मुःकृष्णपोतकाः ॥ ३ ॥ वाहिनीसहितःपश्चात्द्युमान्नामामहाबलः ॥ युयु
धेयादवैःसार्द्धंशिशुपालप्रणोदितः ॥ ४ ॥ द्वयोश्वसैन्ययोर्बाणैरंधकारोभवद्रणे ॥ हयपादरजोवृंदैःप्रोत्थितैश्छादयन्नभः ॥ ५ ॥
हयाश्वनृपधावंतःप्रोत्पतंतोद्विपान्प्रति ॥ द्विपाश्वसक्षतायुद्धेपातयंतःपदैर्द्विषः ॥ ६ ॥ शुंडादंडस्यफूत्कारैर्मर्दयंतइतस्ततः ॥ कस्तू
रीपत्रसिंदूररक्तकंबलमंडिताः ॥ ७ ॥ बाणैर्गदाभिःपरिघैःखड्गैःशूलैश्वशक्तिभिः ॥ छिन्नांगाःपत्तयःपेतुश्छिन्नबाह्वंघ्रिजानवः ॥ ८ ॥
कश्चित्तीक्ष्णासिनाराजन्हयान्युद्धेद्विधाऽकरोत् ॥ केचिद्दंतान्संगृहीत्वाकुंभेषुकरिणांगताः ॥ ९ ॥ आमात्यंहस्तिवाहंचमर्दयंतो
मृगेंद्रवत् ॥ उल्लंघयंतःसहयागजवृंदंमहाबलः ॥ १० ॥ खड्गप्रहारंकुर्वंतोविदार्यपरसैनिकान् ॥ हयस्पृष्टानदृश्यंतेदृश्यंतेतेनटा ॥ ७ ॥
इव ॥ ११ ॥ सैन्यवेगंचशत्रूणांदृष्ट्वाक्रूरःसमाययौ ॥ चकारदुर्दिनंबाणैर्बाणौघैश्वापिनिर्गतैः ॥ छादयामासचाक्रूरंवर्षासूर्यमिवांबु
दः ॥ १२ ॥ छित्वातद्बाणपटलमसिनागांदिनीसुतः ॥ शक्त्याताडितवाञ्छत्रुंमंत्रिणंधर्मूर्छितं ॥ १३ ॥ तत्प्रहारेणभिन्नांगोमूर्छि

तोघटिकाद्वयं ॥ पुनरुत्थाययुयुधेशिशुपालसखाबली ॥ १४ ॥ गृहीत्वाथगदांगुर्वीलक्षभारविनिर्मितां ॥ तताडहृदिचक्रूरंजग
र्जघनवद्द्युमान ॥ १५ ॥ अक्रूरेतत्प्रहारेणकिंचिद्व्याकुलमानसे ॥ युयुधानस्तदाप्रागाज्ज्याशब्दंकारयन्मुहुः ॥ १६ ॥ शिरस्त
स्याशुचिच्छेदबाणेनैकेनलीलया ॥ पतितेद्युमतिह्याजौवीरास्तस्यविदुद्रुवुः ॥ १७ ॥ तदैवशक्तःसंप्राप्तोदृष्ट्वासेनांपलायितां ॥ शू
लंचिक्षेपसहसायुयुधानायधीमते ॥ १८ ॥ युयुधानश्चबाणाघैस्तच्छूलशंतधाऽकरोत ॥ शक्तौगृहीत्वापरिघंयुयुधानंतताडह ॥
॥ १९ ॥ युयुधानोर्जुनसखःक्षणंमूर्च्छामवापह ॥ तदैववीरःसंप्राप्तःकृतवर्मामहाबलः ॥ २० ॥ शक्तस्यापिरथंसाश्वंबाणैश्चुर्णीच
कारह ॥ शक्तोपिचूर्णयामासगदयातद्रथंपरं ॥ २१ ॥ कृतवर्मारथंत्यक्त्वाशक्तंजग्राहरोषतः ॥ पातयित्वाभुजाभ्यांतंचिक्षेपनृप
योजनम् ॥ २२ ॥ शक्तेचपतितेयुद्धेशिशुपालप्रणोदितौ ॥ रंगपिंगौमंत्रिणौतौपृतनाक्षौहिणीयुतौ ॥२३॥ बाणवर्षंप्रकुर्वंतौमर्दयं
तावरीन्मृधे ॥ आजग्मतुर्मैथिलेंद्रयथावातहुताशनौ ॥ २४ ॥ उद्भटंतद्बलंवीक्ष्ययादवेंद्रपितुःसमः ॥ आदायचापंसदसिप्रद्युम्नो
वाक्यमब्रवीत ॥२५॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ अहंगमिष्यामिपुरोरंगपिंगमृधेजनाः ॥ रंगपिंगौचदृश्येतेमहाबलपराक्रमौ ॥ २६ ॥ श्री
नारदउवाच ॥ एतच्छ्रुत्वामहाबाहुर्भानुःकृष्णसुतोबली ॥ सर्वेषामग्रतोभूत्वाभ्रातरंप्राहनीतिवित् ॥ २७ ॥ भानुरुवाच ॥ त्रैलो
क्यंदृश्यतेप्राप्तंयदातेसंमुखेप्रभो ॥ तदातेचापटंकारोभविष्यतिनसंशयः ॥ २८ ॥ केवलेनापिखड्गेनशिरसीरंगपिंगयोः ॥ छित्वा
चात्रप्रवेक्ष्यामिकुलिंगशकलाविव ॥ २९ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहु० द्युमच्छक्तवधोनामाष्टमोऽध्यायः॥
॥ ८ ॥ छ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाशत्रुहाभानुर्गृहीत्वाखड्गचर्मणी ॥ पदातिःप्रययौसैन्येवनेवन्यकरीवसः ॥ १ ॥ भा
नुःखड्गेनशत्रूंस्ताञ्छिन्नबाहूंश्चकारह ॥ द्विपान्हयान्संमुखस्थानपार्श्वस्थांश्चद्विधाऽकरोत् ॥ २ ॥ खड्गद्वितीयोह्येकाकीरेजेछिंदन्न
रीन्मृधे ॥ नीहारमेघपटलैर्भानुर्भानुरिवस्फुरन् ॥ ३ ॥ हस्तिनांछिन्नकुंभानांभानुःखड्गेनमैथिल ॥ मुक्तानिपेतुश्चयथातारकः

क्षीणकर्मणां ॥ ४ ॥ लक्षमात्रेणतत्सैन्यंपातयित्वारणांगणे ॥ रंगपिंगोपरिप्रागाद्भानुर्वीरोमहाबलः ॥ ५ ॥ कृष्णदत्तेनखड्गेनरथौ
तौरंगपिंगयोः ॥ छित्वाहयान्सनेतृंश्चभानुर्युद्धेद्विधाकरोत् ॥ ६ ॥ खड्गौनीत्वारंगपिंगौतेडतुस्तंमहोद्भटौ ॥ भानुचर्मगतौखड्गौभं

गीभूतौबभूवतुः ॥ ७ ॥ भानुखड्गप्रहारेणशिरसीरंगपिंगयोः ॥ युगपत्पेततुर्युद्धेतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ८ ॥ भानुस्तयोश्चशिरसीनी
त्वाप्रद्युम्नसंमुखे ॥ आययौविजयीवीरः श्लाघितःसैन्यनायकैः ॥ ९ ॥ दिविदुंदुभयोनेदुर्नवदुंदुभिभिःसमं ॥ अभूज्जयजयारावःपु
ष्पवर्षाःसुरैःकृताः ॥ १० ॥ रंगपिंगौमृतौश्रुत्वाशिशुपालोरुषान्वितः ॥ जैत्रंरथंसमारुह्ययदूनांसंमुखंययौ ॥ ११ ॥ मदच्युद्भिर्ग
जैर्दीर्घैरत्नकंबलमंडितैः ॥ स्वर्णनीडसमायुक्तैर्लोलघंटाक्वणत्स्वनैः ॥ १२ ॥ रथैश्चदेवधिष्ण्याभैर्वायुवेगैस्तुरंगमैः ॥ विद्याधरस
मैर्वीरैर्नादयन्वसुधातलं ॥ १३ ॥ शिशुपालबलंदृष्ट्वाशक्रदत्तेरथेततः ॥ सर्वेषामग्रतःकार्ष्णिःप्रययौधन्विनांवरः ॥ १४ ॥ शंखंदध्मौ
हरेःपुत्रोदिशःखंनादयन्नृप ॥ तेननादेनशत्रूणांकंपोभूद्धृदिमानद ॥ १५ ॥ शिशुपालमहासैन्येप्रासादइवदुर्गमे ॥ चक्रेनाराचसोपानं
सहसारुक्मिणीसुतः ॥ १६ ॥ दमघोषसुतोधीमान्धनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ब्रह्मास्त्रंसंदधेयद्वैदत्तात्रेयेणशिक्षितं ॥ १७ ॥ प्रचंडंसर्वतस्ते
जोदृष्ट्वाश्रीरुक्मिणीसुतः ॥ ब्रह्मास्त्रेणापितद्युद्धेसंजहारसलीलया ॥ १८ ॥ शिशुपालोमहाधीमानंगारास्त्रंसमादधे ॥ जामदग्न्येनय
द्दत्तंमहेंद्रेपर्वतेनृप ॥ १९ ॥ तस्मादंगारवर्षाभिःकार्ष्णिसेनातिविह्वला ॥ पर्जन्यास्त्रंमहादिव्यंतदाकार्ष्णिःसमादधे ॥ २० ॥ स्थूलाभिर्मे
घधाराभिरंगाराःशांतिमाययुः ॥ शिशुपालस्तदाक्रुद्धोगजास्त्रंतंसमादधे ॥ २१ ॥ यदगस्त्येनमुनिनाशिक्षितंमलयाचले ॥ महोद्भटा
गजादीर्घाःकोटिशस्तद्विनिर्गताः ॥ २२ ॥ तेसैन्यपातयामासुःप्रद्युम्नस्यमहात्मनः ॥ हाहाकारोमहानासीद्यदूनांवाहिनीषुच ॥ २३ ॥
प्रद्युम्नोथरणश्लाघीनृसिंहास्त्रंसमादधे ॥ नृसिंहोनिर्गतस्तस्मान्नादयन्वसुधातलं ॥ २४ ॥ स्फुरत्सटोदीर्घवालोनखलांगलभीषणः
ननादहुंकृतैःशब्दैर्भक्षयंस्तान्गजान्रणे ॥ २५ ॥ विदार्यगजकुंभांतमुत्पतन्भगवान्हरिः ॥ गजवृंदंमर्दयित्वातत्रैवांतरधीयत ॥

॥ २६ ॥ चिक्षेपपरिघंरोषाच्छिशुपालोमहाबलः ॥ चिच्छेदपरिघंतद्वैयमदंडेनमाधवः ॥ २७ ॥ ततश्चैद्योरुषाविष्टोगृहीत्वाखड्ग
चर्मणी ॥ प्रद्युम्नंतमुपाधावत्पतंगइवपावकं ॥२८॥ कार्ष्णिस्तताडतंखड्गंयमदंडेनवेगतः ॥ चूर्णीबभूवतेनापिनिस्त्रिंशश्चर्मणासह
॥ २९ ॥ पाशिदत्तेनपाशेनसहसायादवेश्वरः ॥ दमघोषसुतंबद्ध्वाविचकर्षरणांगणे ॥३०॥ शिशुपालंघातयितुंखड्गंजग्राहरोषतः॥
तदैवतत्करौसाक्षाद्भद्रोजग्राहवेगतः॥३१॥गदउवाच॥परिपूर्णतमेनापिश्रीकृष्णेनमहात्मना॥ वध्योऽयंदेववचनंवचनंमावृथाकुरु
॥ ३२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ तदाकोलाहलेजातेशिशुपालस्यबंधने ॥ दमघोषोबलिंनीत्वाप्रागात्प्रद्युम्नसंमुखे ॥ ३३ ॥ कार्ष्णिस्त
मागतंदृष्ट्वात्यक्त्वाशस्त्राणिशीघ्रतः ॥ अग्रतश्चेदिपंशश्वन्ननामशिरसाभुवि ॥ ३४ ॥ मिलित्वाचाशिषंदत्त्वाप्रद्युम्नायमहात्मने ॥
दमघोषोमहाराजःप्राहगद्गदयागिरा ॥ ३५ ॥ दमघोषउवाच ॥ प्रद्युम्नत्वंतुधन्योसिश्रीयदूनांशिरोमणे ॥ मत्पुत्रेणकृतंयद्वैतत्क्षम
स्वदयानिधे ॥ ३६ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥ ममदोषोनतेचायंनतेपुत्रस्यहेप्रभो ॥ सर्वकालकृतंमन्येप्रियमप्रियमेववा ॥ ३७ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्तोदमघोषोपिप्रद्युम्नेनप्रयंत्रितः ॥ शिशुपालंमोचयित्वानीत्वाऽगाच्चंद्रकांपुरीं ॥ ३८ ॥ प्रद्युम्नस्यबलंश्रु
त्वासाक्षाच्छ्रीकृष्णतेजसः ॥ नकेपियुयुधुस्तेनराजानश्चबलिंददुः ॥३९॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादे
रंगपिंगवधेशिशुपालयुद्धेचेदिदेशविजयोनामनवमोध्यायः ॥९॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ मनुतीर्थेततःस्नात्वाप्रद्युम्नोयदुभिःसह ॥
प्रययौकौंकणान्देशान्दुंदुभीन्नादयन्मुहुः ॥ १ ॥ कौंकणस्थोथमेधावीगदायुद्धविशारदः ॥ एकाकीमल्लयुद्धेनपरीक्षन्नाययौबलं ॥२॥
प्रद्युम्नंसबलंप्राहशृणुमेयादवेश्वर ॥ गदायुद्धंदेहिमह्यंमद्बलंनाशयप्रभो ॥ ३ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ एकतोह्येकतोवीराबलवंतोमही
तले ॥ मानंमाकुरुहेमल्लविष्णुमायातिदुर्गमा ॥ ४ ॥ वयंतुबहवोवीरास्त्वमेकाकीसमागतः ॥ अधर्मोयंमहामल्लदृश्यतेयाहिसां
प्रतं ॥ ५ ॥ मल्लउवाच ॥ यदायुद्धंनकुरुतभवंतोबलशालिनः ॥ मत्पादाधोऽत्रनिर्यातुतदायास्यामिसांप्रतं ॥ ६ ॥ श्रीनारदउवा

 च ॥ एवंवदतिमल्लेवैसर्वेयादवपुंगवाः ॥ बभूवुःक्रोधसंयुक्ताःपश्यतस्तस्यमैथिल ॥ ७ ॥ गदोगदांसमादायबलदेवानुजोबली ॥
तस्थौसोपिगदांनीत्त्वासर्वेषांपश्यतांनृप ॥ ८ ॥ गदांवरिष्ठांचिक्षेपगदायसमहाबलः ॥ गदोपरिगदांनीत्वास्वगदांप्राक्षिपद्गदः ॥
॥ ९ ॥ ॥ ९ ॥ गदस्यगदयासोपिताडितःपतितोभुवि ॥ मूर्छांचनचकाराशुद्युद्वमत्रुधिरंमुखात् ॥ १० ॥ कौंकणस्थोथमेधावीनत्वाप्राहह
रेःसुतं ॥ परीक्षार्थंचभवतामेतत्कार्यंमयाकृतं ॥ ११ ॥ त्वमेवभगवान्साक्षात्कुतोहंप्राकृतोजनः ॥ क्षमस्वमेपराधंभोत्वामहंशरणं
गतः ॥ १२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाथबलिंदत्त्वानमस्कृत्यहरेःसुतं ॥ कौंकणस्थःपुरींप्रागान्मेधावीक्षत्रियोत्तमः ॥ १३ ॥
कुटकाधिपतिंमौलिंमृगयायांविनिर्गतम् ॥ जग्राहसमहाबाहुःसांबोजांबवतीसुतः ॥ १४ ॥ कार्ष्णिस्तस्माद्बलिंनीत्वादंडकाख्यंव
नंययौ ॥ मुनीनामाश्रमान्पश्यन्स्वसैन्यपरिवारितः ॥ १५ ॥ निर्विंध्यांचपयोष्णींचतापींस्नात्वाहरेःसुतः ॥ शूर्पारकंमहाक्षेत्रंआ
यौद्वैपायनींततः ॥ १६ ॥ ऋष्यमूकंततःपश्यन्प्रवर्षणगिरिंगतः ॥ पर्जन्योभगवान्साक्षान्नित्यदायत्रवर्षति ॥ १७ ॥ गोकर्णाख्यं
शिवक्षेत्रंदृष्ट्वाकार्ष्णिःस्वसैन्यकैः ॥ त्रिगर्तान्केरलान्देशान्ययौजेतुंमहाबलः ॥ १८ ॥ अंबष्ठःकेरलाधीशःश्रुत्वावार्तांतुमन्मुखात् ॥
ददौतस्मैबलिंशीघ्रंप्रद्युम्नायमहात्मने॥१९॥कृष्णांवेणींतदोत्तीर्यतैलंगान्विषयान्ययौ॥ सैन्यपादरजोवृंदैरंधीकुर्वन्नभःस्थलं॥२०॥
तैलंगस्याधिपोराजाविशालाक्षःप्रकीर्तितः ॥ पुरस्योपवनेरेमेसुंदरीगणसंवृतः ॥२१॥ मृदंगाद्यैश्ववादित्रैर्मधुरध्वनिसंकुलैः ॥ परै
रप्सरसांरागैर्गीयमानोद्युराडिव ॥ २२ ॥ तंप्राहसुंदरीरामाराज्ञीमंदारमालिनी ॥ रजोव्याप्तंनभोवीक्ष्यशुष्यद्बिंबाधरापरा ॥२३॥
मंदारमालिन्युवाच ॥ राजन्नजानासिसदाविहारादहर्निशंकामविशाललोलः ॥ अहंनजानामिकदापिदुःखंमुखालकालिभ्रमरास्त
वेषा ॥ २४ ॥ द्वारावतीशाध्वरनागवल्लिचयंसमुत्थाप्यदिशोजयार्थं॥ विजित्यसर्वान्नृपचेदिपान्ससमागतोसौयदुराजराजः॥२५॥ ॥ ९ ॥
धुंकारशब्दंशृणुदुंदुभीनांचीत्कारफूत्कारयुतंद्विपानां ॥ कोदंडटंकारमयंपराणांकल्पांतसारस्वतनादकारं ॥ २६ ॥ त्वरंबलिंप्रेषयशं

बरारयेप्रधावतीःपश्यनरेंद्रसुंदरीः ॥ च्यूतप्रसूनाःश्रमवारिवर्षिणीर्वनप्रवेशास्फुटकेशमंडनाः ॥ २७ ॥ पत्नीवाक्यंततःश्रुत्वावि
शालाक्षोतिहर्षितः ॥ प्रद्युम्नसंमुखेसोपिबलिंनीत्वासमाययौ ॥२८॥ तेनसंपूजितःसाक्षात्प्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ स्नात्वापंपासरस्ती
र्थंमहाराष्ट्रंततोययौ ॥ २९ ॥ महाराष्ट्राधिपोराज ।विमलोनामवैष्णवः ॥ भक्त्यापरमयाकार्ष्णिंपूजयामाससर्वतः ॥ ३० ॥ तथा
हिकर्णाटपतिःसहस्त्रजित्स्वतःसमानीयबलिंमहात्मने ॥ संपूजयामासशुभार्थंहेतवेश्रीशंबरारिंजगतःप्रभुंपरं ॥ ३१ ॥ प्रद्युम्नो
भगवान्साक्षाद्यादवैःसहमैथिल ॥ करूषान्विषयान्प्रागाज्जेतुंयोगीविदेहजान् ॥ ३२ ॥ महारंगपुरेतत्रवृद्धशर्मामहामतिः ॥ भर्ता
ऽथश्रुतदेवायावसुदेवस्वसुर्नृप ॥३३॥ तस्यपुत्रोदंतवक्रःकृष्णशत्रुःप्रकीर्तितः ॥ शिशुपालइवक्रुद्धोयोद्धुंचक्रेमनःस्वयम् ॥ ३४ ॥
मात्रापित्रावारितोपिदैत्योदैत्याननुव्रतः ॥ यादवान्घातयिष्यामिकोयमित्थंचकारह ॥ ३५ ॥ आदायसगदांगुर्वींलक्षभारविनि
र्मितां ॥ एकाकीप्रययौयोद्धुंप्रद्युम्नबलसंमुखे ॥३६॥ दंतवक्रंकृष्णवर्णकज्जलाद्रिसमप्रभं ॥ ललज्जिव्हंघोररूपंतालवृक्षदशोच्छ्रि
तं ॥ ३७ ॥ किरिटकुंडलधरंहेमवर्मविभूषितं ॥ किंकिणीजालसंयुक्तंचलच्चरणनूपुरम् ॥ ३८ ॥ कंपयंतंभुवंवेगात्पातयंतंगिरीन्द्रु
मान् ॥ घातयंतंस्वगदयाकृतांतमिवदुर्जनान् ॥ ३९ ॥ तंदृष्ट्वायादवाःसर्वेभयंप्रापुर्मृधांगणे ॥ आगतेदंतवक्त्रेचमहान्कोलाहलो
ह्यभूत् ॥ ४० ॥ प्रद्युम्नःप्रेषयामासतस्योपरिमहद्बलं ॥ अष्टादशाक्षौहिणीनांधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ४१ ॥ बाणैःपरश्वधैराजन्छत
घ्नीभिर्भुशुंडिभिः ॥ तंतेडुर्यादवाः सर्वेसर्वतोद्रियथागजाः ॥ ४२ ॥ दंतवक्रःस्वगदयाकरींद्रानुत्कटान्बहून् ॥ पातयामासराजेंद्र
भिन्नकुंभस्थलान्मृधे ॥ ४३ ॥ कांश्चित्पादेषुचोन्नीयकिंकिणीजालनादितान् ॥ सशृंखलान्सनीडांस्तॉल्लोलघंटारणत्स्वरान्॥४४॥
वातस्तूलमिवाकाशेचिक्षेपशतयोजनं ॥ शुंडादंडेषुकांश्चिद्वैगृहीत्वादैत्यपुंगवः ॥ ४५ ॥ भ्रामयित्वागजान्दिक्षुनदतःप्राक्षिपद्रुषा ॥
कांश्चिद्गजान्वंशयोश्चकक्षयोरुभयोरपि ॥ ४६ ॥ पद्भ्यामाक्रम्यशुशुभेदैत्यःकालाग्निरुद्रवत् ॥ रथान्ससूतान्साश्वांश्चसध्वजान्स

महारथान् ॥ विक्षेपगगनेवीरःपद्मानीवप्रभंजनः ॥ ४७ ॥ तुरगांश्चपदातींश्चप्राक्षिपद्गगनेबलात् ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखाराजपु
त्रामहाबलाः ॥ ४८ ॥ सशस्त्रारत्नकेयूरसंयुक्तास्तारकाइव ॥ आकाशात्प्रपतंतस्तेवमंतोरुधिरंमुखात् ॥ ४९ ॥ बलंविलोडया
मासगदयादैत्यपुंगवः ॥ दंष्ट्रयाप्रलयाब्धिंश्रीवराहइवमैथिल ॥ ५० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसं
वादेकौंकणकुटकत्रिगर्तकेरलतैलंगमहाराष्ट्रकर्णाटविजयेकारूषदेशगमनंनामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥
तदाश्रीकृष्णपुत्राणामष्टादशमहारथाः ॥ सक्षतंकारयामासुर्दंतवक्रंमहाबलं ॥ १ ॥ दंतवक्रोतिशुशुभेसक्षतोरक्तधारया ॥ लाक्षये
वयथासौधंप्रहारंनानुचिंतयन् ॥ २ ॥ कृतवर्माचबाणौघैस्तंजघानरणांगणे ॥ युयुधानश्चखड्गेनशक्त्याक्रूरोमहाबलं ॥ ३ ॥ सा
रणस्तंकुठारेणाहनत्तंरोहिणीसुतः ॥ दंतवक्रोपिगदयायुयुधानंतताडह ॥ ४ ॥ करेणकृतवर्माणमक्रूरंस्वांघ्रिणाऽहनत् ॥ सारणं
भुजवेगेनकारूषोरणदुर्मदः ॥ ५ ॥ अक्रूरःकृतवर्माचयुयुधानोथसारणः ॥ निपेतुर्मूर्छिताभूमौमरुतापादपाइव ॥ ६ ॥ ततोगदां
समादायसांबोजांबवतीसुतः ॥ गदोपरिगदांनीत्वागदयातंतताडह ॥ ७ ॥ दंतवक्त्रोगदांत्यक्त्वासांबंजांबवतीसुतम् ॥ गृहीत्वा
पातयामासभुजाभ्यांरणमंडले ॥ ८ ॥ सांबस्तदासमुत्थायगृहीत्वापादयोश्चतं ॥ अपोथयद्भूमिपृष्ठेतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ९ ॥ दं
तवक्रःसमुत्थायसाट्टहासंतदाकरोत्॥ननादतेनब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह॥१०॥पताकाढ्येनदिव्येनसहस्त्रादित्यवर्चसा ॥ सहस्त्रह
ययुक्तेनप्रद्युम्नंधन्विनांवरं ॥ दंतवक्त्रोपितंवीक्ष्यप्राहेदंपरुषंवचः ॥ ११ ॥ दंतवक्त्रउवाच ॥ यूयंचयादवाःसर्वेवृष्णयोह्यंधका
दयः ॥ अल्पसत्त्वाजनास्तुच्छाविद्रुत्वायुद्धभीरवः ॥ १२ ॥ ययातिशापसंभ्रष्टाभ्रष्टराज्यागतत्रपाः ॥ एकोहंबहवोयूयंयुष्माभिश्च
कृतंमृधं ॥ १३ ॥ अधर्मवर्तिभिस्तुच्छैर्धर्मशास्त्रविलोपिभिः ॥ पूर्वंपितातेश्रीकृष्णोनन्दस्यपशुरक्षकः ॥ १४ ॥ गोपालोच्छिष्ट
भोजीचसोद्यैवयादवेश्वरः ॥ हय्यंगवीनदध्याज्यदुग्धतक्रादिकंरसं ॥ १५ ॥ चोरयामासगोपीनांरसिकोरासमंडले ॥ जरासंध

भयात्सोपिसमुद्रंशरणंगतः ॥ १६ ॥ सोद्यैवयदुनाथोभूद्योभीरुःकालसंमुखे ॥ तेनदत्तंस्वल्पराज्यमुग्रसेनःसमेत्यसः ॥ १७ ॥
करिष्यत्यल्पसारार्थैराजसूयंक्रतूत्तमं ॥ दुरत्ययाकालगतिर्जातंचित्रमहोजगत् ॥ अध्यास्तेसिंहशार्दूलंशृगालोह्यतिदुर्बलः॥१८॥
श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥ पुरावैकुंडिनपुरेयदूनांबलमूर्जितं ॥ त्वयादृष्टंनकिंत्वत्रपश्याद्यैवविनिंदक ॥ १९ ॥ युष्मान्संबंधिनोज्ञात्त्वाने
च्छेद्युद्धंकरूषप ॥ बलात्त्वंयुद्धमाकार्षीर्धर्मशास्त्रंत्वयाकृतं ॥ २० ॥ नंदोद्रोणोवसुःसाक्षाज्जातोगोपकुलेपिसः ॥ गोपालायेचगो
लोकेकृष्णरोमसमुद्भवाः ॥ २१ ॥ राधारोमोद्भवागोप्यस्ताश्चसर्वाइहागताः ॥ काश्चित्पुण्यैःकृतैःपूर्वैःप्राप्ताःकृष्णंवरैःपरैः ॥ २२ ॥
परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयं ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेशःपरात्परः ॥ २३ ॥ यस्मिन्सर्वाणितेजांसिविलीयंतेस्व
तेजसि ॥ तंवदंतिपरेसाक्षात्परिपूर्णतमःस्वयं ॥ २४ ॥ उग्रसेनोथराजेंद्रोमरुत्तोनामयःपुरा ॥ श्रीकृष्णस्यवरेणासौयादवेंद्रोब
भूवह ॥ २५ ॥ निरंकुशोमहामूर्खोविनिंदसिमहद्गुणं ॥ सनःप्रार्थयतेकिंचिद्यथासिंहःशिवारुतं ॥ २६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ एवंव
चस्तदाश्रुत्वादंतवक्रोमदोत्कटः ॥ गदांगुर्वींसमादायप्राद्रवत्तद्रथोपरि ॥ २७ ॥ गदयापातयामाससहस्रंघोटकान्नदन् ॥ घोटका
दुद्रुवुःसर्वेदृष्ट्वारूपंभयंकरं ॥ २८ ॥ प्रद्युम्नोपिगदांनीत्वातंतताडदृढंहृदि ॥ तत्प्रहारेणदैत्येंद्रःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ २९ ॥ त
योश्चगदयायुद्धंघोररूपंबभूवह ॥ गदाभ्यांप्रहरंतौद्वौमर्दयंतौपरस्परं ॥ नदंतौसंगरेराजन्गिरौकेसरिणौयथा ॥ ३० ॥ दंतवक्त्रो
भुजाभ्यांतंगृहीत्वाश्रीहरेःसुतं ॥ भूमौनिपातयामाससिंहःसिंहमिवौजसा ॥ ३१ ॥ प्रद्युम्नोपिसमुत्थायगृहीत्वाभुजयोर्बलात् ॥
भ्रामयित्वाभुजाभ्यांतंपातयामासभूतले ॥ ३२ ॥ प्रद्युम्नस्यप्रहारेणसोऽपतद्रुधिरंवमन् ॥ चूर्णितास्थिःखिन्नगात्रोमूर्च्छितोविव्ह
लाकृतिः ॥ ३३ ॥ गिरींद्रइवभूपृष्ठेरजेशक्रायुधाहतः ॥ तत्प्रहारेणवसुधाचचालसजलाभवत् ॥ ३४ ॥ विचेलुर्दिग्गजास्ताराःस
मुद्राश्चचकंपिरे ॥ पातशब्देनराजेंद्रत्रिलोकीबधिरीकृता ॥ ३५ ॥ तदैवकारूषपतिर्महात्माश्रीवृद्धशर्मासुतदेवयाच ॥ राज्ञामहा

रंगपुराद्यदूनांसमाययौसुंदरसंधिकारी ॥ ३६ ॥ दत्त्वाबलिंमैथिलशंबरारयेसुतंगृहीत्वाकृतसंधिरग्रतः ॥ तथायदूनांप्रवरैःप्रपूजि वि. ७
ग. सं. तःपुनर्महारंगपुरंसमाययौ ॥ ३७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेदंतवक्त्रयुद्धेकरूषदेशविजयोना अ. १२
॥११॥ मैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अर्णवंदक्षिणंस्नात्वाप्रद्युम्नोयादवाधिपः ॥ उशीनरांस्ततोजेतुमाजगामबलैःसह
॥ १ ॥ कोटिशःकोटिशोगावोयत्रदेशेचरंतिहि ॥ गोपालमंडलैर्युक्ताव्रजंत्योभव्यमूर्तयः ॥ २ ॥ औशीनराःक्षीरपानागौरवर्णमनो
हराः ॥ हय्यंगवीनमादायतेययुःकार्ष्णिसंमुखे ॥ ३ ॥ तैःपूजितःशंबरारिर्ददौतेभ्योमहाधनं ॥ गजान्रथान्हयान्रत्नवस्त्रभूषादि
हर्षितः ॥ ४ ॥ चंपावतीनामपुरीमणिरत्नसमन्विता ॥ विराजतेयत्रनृपैःसर्पैर्भोगवतीयथा ॥ ५ ॥ चंपावतीपतिर्वीरोनाम्नाहेमां
गदोनृपः ॥ नीत्वाबलिंसमेत्याशुश्रीकार्ष्णिंप्रणनामह ॥६॥ तस्मैतुष्टःशंबरारिर्मालांकिंजल्किनींददौ ॥ सहस्रदलशोभाढ्यंपद्मंदि
व्यंददौपुनः ॥ ७ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःस्वसैन्यपरिवारितः ॥ विदर्भान्प्रययौधन्वीदुंदुभीन्नादयन्मुहुः ॥ ८ ॥ भीष्मकःकुंडिनप
तिरागतंरुक्मिणीसुतं ॥ आनीयपूजयामाससससैन्यंबहुभिर्धनैः ॥ ९ ॥ मातामहंततोनत्वारुक्मिणीनंदनोबली ॥ कुंतदेशांश्चदरदा
न्प्रययौयादवेश्वरः ॥ १० ॥ मलयाचलपाटीरवायुभिःपरिसेवितः ॥ श्रीखंडकेतकीपुष्पगंधाक्तेमलयाचले ॥ ११ ॥ अगस्त्यंमु
निशार्दूलंपीताब्धिंसददर्शह ॥ कृतांजलिपुटःकार्ष्णिर्नमस्कृत्यमहामुनिं ॥ स्थितोभूदुटजेसाक्षादाशीर्भिरभिनंदितः ॥ १२ ॥ श्री
प्रद्युम्नउवाच ॥ दृश्यंपदार्थंतुजगत्सत्यवद्वर्ततेकथं ॥ मुक्तोब्रह्मांशकोभूत्वाबद्ध्यतेयंकथंगुणैः ॥ १३ ॥ एतत्प्रश्नंममब्रूहिनितरां
मुनिसत्तम ॥ त्वंसर्वविद्दिव्यचक्षुःसर्वब्रह्मविदांवरः ॥ १४ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ त्वंसाक्षात्कृष्णचंद्रस्यपरिपूर्णतमस्यच ॥ पुत्रोसि ॥१३॥
पृच्छसेमांवालीलयात्रामिदंवचः ॥ १५ ॥ लोकसंग्रहमेवार्थंकुर्वन्देवोहरिर्यथा ॥ तथानृणांचकल्याणंकुर्वन्विचरसिप्रभो ॥१६ ॥
यथासत्यस्यसूर्यस्यबिंबंवारिषुसत्यवत् ॥ दृश्यतेसत्यवद्दृश्यंप्रधानपरयोस्तथा ॥ १७ ॥ काचेमुखंगुणेसर्पंसैकतेजीवनंयथा ॥

तथायंसन्देहगुणैर्बध्यतेप्रेक्षतास्वयं ॥ १८ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ कथंनबद्ध्यतेदेहीयेनोपायेनतद्वद ॥ वैराग्येणदृढेनापिब्रूहिब्रह्म
विदांवर ॥ १९ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ विवेकंयःसमाश्रित्यभजेद्ब्रह्मसनातनं ॥ मनोमयंजगन्मत्त्वासव्रजेत्परमंपदं ॥ २० ॥ जन्म
मृत्यूशोकमोहौजराबालयुवादयः ॥ अहंमदोव्याधिभयंसुखंशोकःक्षुधारतिः ॥ २१ ॥ आधिर्भयंतस्यराजन्नभवंतिकदाचन ॥
आत्मानिरीहोह्यतनुःसर्वतश्चानहंकृतिः ॥ शुद्धोगुणाश्रयःसाक्षात्परोनिष्कलआत्मदृक् ॥ २२ ॥ ज्ञानात्मकःसदापूर्णोविदितोयो
मुनीश्वरैः ॥तंब्रह्मपरमात्मानंज्ञात्वायंविचरेत्सुखी॥२३॥अस्मिञ्छयानेजागर्तिसर्वेपश्यतियःपुमान् ॥नायंतंवेत्तिपश्यंतंनपश्यंति
कदाचन ॥ २४ ॥ नमोग्निपवनाःकोष्ठकाष्ठप्रोद्धतरेणुभिः ॥ नसज्जंतेगुणैर्ब्रह्मवर्णश्चस्फटिकोयथा ॥ २५ ॥ लक्षणाभिर्ध्वनिव्यं
ग्यैर्ज्ञायतेनकदाचन ॥ कुतस्तुलौकिकैर्वाक्यैस्तस्मैश्रीब्रह्मणेनमः ॥ २६ ॥ केचित्कर्मवदंत्येनंकेचित्कालंतथापरे ॥ कर्तारंयोगम
परेसांख्यंब्रह्मवदंतिकं ॥ २७ ॥ केचित्तंपरमात्मानंवासुदेवंवदंतिके ॥ प्रत्यक्षेनानुमानेननिगमेनात्मसंविदा ॥ २८ ॥ विचार्य
तद्ब्रह्मपरंनिःसंगोविचरेदिह ॥ यथांभसप्रचलतातरवोपिचलाइव ॥२९॥ चक्षुषाभ्राम्यमाणेनदृश्यतेचलतीवभूः ॥ तथागुणानां
भ्रमणैर्भ्रमतामनसायतः ॥ ३० ॥ भ्राम्यमाणःसदाराजन्करेणालातचक्रवत् ॥ करिष्यामिकरोमीतिममेदंतवचाब्रुवन् ॥ त्वमहंच
सुखीदुःखीसदाज्ञानविमोहितः ॥ ३१ ॥ सत्त्वंरजस्तमइतिप्रकृतेर्नात्मनोगुणाः ॥ तैरिदंजगदाव्याप्तमोतप्रोतपटंयथा ॥ ३२ ॥
ऊर्ध्वंगच्छंतिसत्त्वस्थामध्येतिष्ठंतिराजसाः ॥ जघन्यगुणवृत्तिस्थाअधोगच्छंतितामसाः ॥ ३३ ॥ अंधकारेगुणात्कार्ष्णेसर्पबु
द्धिर्भवेद्यथा ॥ आरान्मरीचिकांवारितथेदंमन्यतेजगत् ॥ ३४ ॥ गतागतंसुखंविद्धियथामंडलवर्तिनां ॥ तथानृणांचतद्दुःखंयथा
नरकवासिनां ॥ घनावलिर्देहगुणाअहोरात्रमृतेर्यथा ॥ ३५ ॥ यथासार्थंतथादृश्यंनकिंचित्सर्वदैवहि ॥ पक्षेजातेयथानीडात्पारे
यातेयथोडुपात् ॥ ३६ ॥ ज्ञानेप्राप्तेतथालोकाद्दर्पणात्किंप्रयोजनम् ॥ तथामार्गंनिधायाशुविचरेत्समदृङ्मुनिः ॥ ३७ ॥

यथेंदुरुदपात्रेषुयथाग्निःकाष्ठसंचये ॥ तथैकोभगवान्साक्षात्परमात्माव्यवस्थितः॥३८॥घटेमठेयथाकाशोवर्ततेंतर्बहिर्महान् ॥तथा
 परात्मानिर्लिप्तोदेहिषुस्वकृतेषुच ॥ ३९ ॥ यःकृष्णभक्तःशांतात्माज्ञाननिष्ठोविरागवान् ॥ तंनस्पृशंतिहिगुणाःतानीवबिसिनीदल
॥१२॥ म् ॥ ४० ॥ ज्ञानीसदानंदमयोबालवद्विचरेत्तनुम् ॥ नपश्यतिधृतंवासोमदिरामदमत्तवत् ॥४१॥ सूर्योदयेयथावस्तुगृहेराजन्प्रह
श्यते ॥ दूरीकृत्यतथाज्ञानंसाक्षात्तत्त्वंततोबृहत्॥४२॥यथेंद्रियंपृथग्द्वारैरर्थोबहुगुणाश्रयः ॥ नानेयतेतथाब्रह्मवाचिभिःशास्त्रवर्त्म
भिः ॥ ४३ ॥ परंपदंवदंत्येतत्केचिद्वैवैष्णवंनृप ॥ केचिद्वैव्याप्यवैकुंठंशांतंकेपिततःपरः ॥४४॥ कैवल्यंतद्ब्रह्मकेचित्परमंधामचाव्य
यं ॥ अक्षरंचपरांकाष्ठांगोलोकंप्रकृतेःपरं ॥ ४५ ॥ केचिन्निकुंजंविशदंवदंतीहपुराविदः ॥ ज्ञानवैराग्यभक्तिभ्यःप्राप्नोतीहनचान्य
तः ॥ ४६ ॥ श्रीकृष्णचंद्रस्यहरेःपरस्यकैवल्यनाथस्यपरात्परस्य ॥ व्रजेत्पदंश्रीपुरुषोत्तमस्ययत्प्राप्यभक्तोननिवर्ततेऽथ ॥४७॥
श्रीनारदउवाच ॥ इतिभागवतंज्ञानंश्रुत्वाकार्ष्णिर्महामुनिं ॥ अगस्त्यंपूजयामासभक्त्यानत्वाकृतांजलिः ॥ ४८ ॥ इतिश्रीम
द्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेउशीनरविदर्भकुंतदरददेशविजयेअगस्त्यकार्ष्णिज्ञानप्रस्तावोनामद्वादशोऽध्यायः
॥ १२ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ कृतमालांताम्रपर्णींस्नात्वाश्रीयादवेश्वरः ॥ यदुभिःसैनिकैःसार्द्धंराजन्राजपुरंययौ ॥ १ ॥ शाल्वोरा
जपुराधीशःश्रुत्वामन्मुखतोयदून् ॥ आगातान्सययौशीघ्रंद्विविदोवानराधिपः ॥ २ ॥ द्विविदोह्यतिसंक्रुद्धोवीरोमित्रसहायकृत् ॥
शंबरारिबलंप्रागाच्चालयन्वसुधातलम्॥ ३॥विददारनखैर्दंतैःपताकाध्वजपट्टकान्॥काश्मीरकंबलैर्युक्तान्सामुद्रान्स्वर्णभूषितान्॥४॥
रथानुत्पातयामासगजानारुह्यवेगतः ॥ अश्वान्विद्रावयामासभ्रूभंगैर्वानरस्वनैः ॥ ५ ॥ इत्थंकोलाहलेजातेप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥
आजगामरथेनासौधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ६ ॥ द्विविदस्तद्रथस्याराद्दुच्चक्राममदोत्कटः ॥ छत्रंध्वजंस्वपुच्छेनकंपयन्सहयंरथम् ॥
॥ ७ ॥ प्रद्युम्नःस्वधनुष्कोट्यांधृत्वाकंठेचकर्षह ॥ कपिस्तदातिकुपितोमुष्टिनातंतताडह ॥ ८ ॥ प्रद्युम्नोधनुरादायसज्जंकृत्वावि

घानतः ॥ आकृष्यकर्णपर्यंतंविशिखेनतताडतं ॥ ९ ॥ विशिखोभ्रामयित्वातंगगनेशतयोजनं ॥ प्रहरार्द्धेनराजेंद्रलंकायांसंन्यप।
तयत् ॥ १० ॥ रक्षोभिःसहतद्युद्धंबभूवघटिकाद्वयम् ॥ न्यपातयत्सरक्षांसिप्रद्युम्नोऽथयदूत्तमः ॥ ११ ॥ नादयन्दुंदुभिंराजन्॥वे
जित्यचगृहेबलिं ॥ दक्षिणांमथुरांदृष्ट्वात्रिकूटंचारुरोहह ॥ १२ ॥ प्रोच्चक्रामत्रिकूटात्समैनाकशिखरोपरि ॥ मैनाकात्सिंहलंचैत्य
भारतंचाययौपुनः ॥ १३ ॥ शनैःशनैर्वानरेंद्रोहिमाचलगिरिंगतः ॥ हिमाचलस्यशिखरात्प्राग्ज्योतिषपुरंययौ ॥ १४ ॥ मह्व॥रवे
शाधिपतिंप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ महाक्षेत्रंरामकृष्णंप्रययौसेतुबंधनं ॥ १५ ॥ शतयोजनविस्तीर्णंसमुद्रंमकरालयं ॥ वीक्ष्यका॥र्ष्णि
र्महावीरस्तस्थौवेलांसमेत्यसः ॥ १६ ॥ सांबादीन्ससमाहूयाक्रूराद्यान्यादवान्स्वकान् ॥ सभायामुद्धवंप्राहकार्ष्णिर्यो॥गेश्वरे
श्वरः ॥ १७ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ विभीषणोद्वीपपतिर्महोज्ज्वलोलंकापतिःकौणपवृंदमुख्यः ॥ वदाथकिंभोजवरा॥यमंत्रिन्न
चेद्बलिंयच्छातिमेतदाशु ॥ १८ ॥ उद्धवउवाच ॥ त्वंदेवदेवःपुरुषोत्तमोत्तमःश्रीकृष्णचंद्रःपरमस्त्वमेवहि ॥ त्वंपृच्छसेल॥ोकइवप्र
भोमांमायापितेयोगिवरैर्दुरत्यया ॥ १९ ॥ ब्रह्मादयोयस्यपरानुशासनंवहंतिमूर्ध्नासततंप्रधर्षिताः ॥ सएवसाक्षात्पुरुषो॥सिभूमन्
दासानुदासोऽस्मिवदामिकिंते ॥२०॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तःपश्यतांतेषांप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ पत्रंगृहीत्वाव्यलिखत्संदेशंमैथि
लेश्वर॥२१॥श्रीभोजराजायबलिंप्रयच्छबलान्नचेन्मेवचनंशृणुत्वं ॥ कोदंडमुक्तैर्विशिखैश्चसेतुंबध्वागमिष्यामिससैन्यसंघः॥२२॥
लिखित्वेदंसमादायकोदंडंचंडविक्रमः ॥ बाणेपत्रंसमाधायकर्णांतंततताननह ॥२३॥ प्रस्फुटंस्फोटतेनैवटंकारोभूत्तडित्स्वनः ॥ नना
दतेनब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥२४॥ कोदंडमुक्तोविशिखोद्योतयन्मंडलंदिशां ॥ विभीषणसभामध्येसंपपाततडित्स्वनः ॥२५॥
तदैवराक्षसाःसर्वेप्रोत्थिताश्चकिताइव ॥ सकंचुकानिशस्त्राणिजगृहुर्वेगतःखलाः ॥ २६ ॥ पत्रंबाणात्समाकृष्यपठित्वाऽथविभीष
णः ॥ विस्मितोभूत्सभामध्येराक्षसेंद्रोमहाबलः ॥२७॥ प्राप्तंतदैवसदसिशुक्राचार्यंविभीषणः ॥ पूजयामासपाद्याद्यैर्नत्वाप्राहकृतां

वि. ७

ग. सं. जलिः ॥ २८ ॥ बिभीषणउवाच ॥ भगवन्कस्यबाणोयंभोजराजस्तुकःक्षितौ ॥ किंबलंतस्यमेब्रूहित्वंसाक्षाद्दिव्यदर्शनः ॥ २९ ॥
श्रीशुकउवाच ॥ अत्रैवोदाहरंतीममितिहासंपुरातनं ॥ यस्यश्रवणमात्रेणराजन्पापंप्रशाम्यति ॥ ३० ॥ पुराहिब्रह्मणःपुत्राःसनका अ. १३
॥१३॥ द्यादिवंगताः ॥ विष्णोर्लोकंययुर्दिव्यंचरंतोभुवनत्रयं ॥ ३१ ॥ दिगंबरान्शिशून्मत्वाजयोविजयएवतान् ॥ द्वारपालौरुरुधतुर्वेत्रेणां
तःपुरस्थितौ ॥ ३२ ॥ अशपंस्तौचतेक्रुद्धाःकृष्णदर्शनलालसाः ॥ भूयास्तमसुरौदुष्टौशुद्धौहिजन्मभिस्त्रिभिः ॥ ३३ ॥ एवंशप्तौस्वभ
वनात्पततौभूमिमंडले ॥ जज्ञातेतौदितेःपुत्रौदैत्यदानवपूजितौ ॥ ३४ ॥ हिरण्यकशिपुर्ज्येष्ठोहिरण्याक्षोनुजस्तथा ॥ भगवान्यज्ञवा
राहोभूत्वाक्ष्मामुद्धरन्बलात् ॥ ३५ ॥ जघानमुष्टिनादैत्यंहिरण्याक्षंमहाबलं ॥ हिरण्यकशिपुंसाक्षान्नृसिंहश्चंडविक्रमः ॥ ३६ ॥ ददा
रजठरेतंवैकायाधवसहायकृत् ॥ भ्रातरौतौपुनर्जातौकेशिन्यांविश्रवःसुतौ ॥ ३७ ॥ रावणःकुंभकर्णश्चसर्वलोकैकतापनौ ॥ सायकैराघ
वस्यापिपेततुर्युद्धमंडले ॥ ३८ ॥ राक्षसेंद्रौमहावेगौससैन्यौपश्यतस्तव ॥ तृतीयेस्मिन्भवेजातौक्षत्रियाणांकुलेकिल ॥ ३९ ॥ शि
शुपालोदंतवक्रोवर्तमानौमहाबलौ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयं ॥ ४० ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेशःपरात्प
रः ॥ जातस्तयोर्वधार्थाययदुवंशेहरिःस्वयं ॥ ४१ ॥ यादवेंद्रोभूरिलीलोद्वारकायांविराजते ॥ युधिष्ठिरमहायज्ञेयुद्धेशाल्वस्यमाध
वः ॥ ४२ ॥ शिशुपालंदंतवक्रंहनिष्यतिनसंशयः ॥ तस्यपुत्रःशंबरारिर्दिग्जयार्थंविनिर्गतः ॥ ४३ ॥ विजेष्यतिनृपान्सर्वाञ्जंबुद्वी
पस्थितान्नृपान् ॥ जितेषुसत्सुदेवेषुद्वारकायांयदूत्तमः ॥ उग्रसेनोभोजराजोराजसूयंकरिष्यति ॥ ४४ ॥ तस्यापिकोदंडविनिर्ग
तोबलात्प्रचंडवेगोविशिखस्त्विहागतः ॥ तन्नामचिह्नोतितडित्स्वनोबभौप्रद्योतयन्राक्षसमंडलंदिशां ॥ ४५ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ॥१३॥
श्रीरामभक्तोथविभीषणोसौविज्ञायकृष्णंनृपरामचंद्रं ॥ नीत्वाबलिंकौणपवृंदमुख्यःसमाययौसुंदरशत्रुसेनां ॥ ४६ ॥ तदावतीर्या
शुमहांबरात्स्फुरद्घनद्युतिर्दीर्घवपुर्जयेक्षणः ॥ प्रदक्षिणीकृत्यहरेःसुतंपुनःकृतांजलिःसंमुखआस्थितोभूत् ॥ ४७ ॥ विभीषणउवाच ॥

नमोभगवतेतुभ्यंवासुदेवायवेधसे ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायनमःसंकर्षणायच ॥ ४८ ॥ नमोमत्स्यायकूर्मायवराहायनमोनमः ॥
नमःश्रीरामचंद्रायभार्गवायनमोनमः ॥ ४९ ॥ वामनायनमस्तुभ्यंनृसिंहायनमोनमः ॥ नमोबुद्धायशुद्धायकल्कयेचार्तिहारिणे ॥
॥ ५० ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाश्रीहरेःपुत्रंपूजयामासमानदः ॥ उपचारैःषोडशभिर्भक्त्यापरमयाऽऽर्द्रवाक् ॥५१॥ तस्मैतुष्टः
शंबरारिर्ददौज्ञानंविरक्तिमत् ॥ भक्तिंशांतिकरींसाक्षाद्यांतिदुःप्रेमलक्षणां ॥ ५२ ॥ ब्रह्मदत्तंमहादिव्यंपद्मरागंशिरोमणिं ॥ पौल
स्त्येनपुरादत्तांरत्नमालांस्फुरत्प्रभां ॥ ५३ ॥ चंद्रकांतमणिंतस्मैचंद्रदत्तंददौपुनः ॥ पीतांबरंपरंसाक्षात्प्रद्युम्नःपरमःप्रभुः ॥ ५४ ॥
विभीषणोथप्रद्युम्नंनत्वादत्त्वाबलिंततः ॥ जगामलंकांसगणोराक्षसेंद्रोमहाबलः ॥ ५५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेना
रदबहुलाश्वसंवादेशाल्वमल्लारलंकाविजयोनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ ऋषभाद्रिंततोदृष्ट्वाश्रीरंगा
ख्यंहरेःसुतः ॥ कामःकार्ष्णिःपुरींकांचींनदींप्राचींसरिद्वारां ॥ १ ॥ कावेरींचतदोत्तीर्यसह्याद्रिविषयंययौ ॥ यादवैःसहितःसाक्षा
त्प्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ २ ॥ शिबिरेषुसमायांतंमुक्तकेशंदिगंबरं ॥ अवधूतंप्रधावंतंपुष्टांगंरजसावृतं ॥ ३ ॥ बालास्तमनुधावंत
स्तलशब्दैरितस्ततः ॥ कोलाहलंप्रकुर्वंतोहसंतोमैथिलेश्वर॥४॥तंदृष्ट्वाचोद्धवंप्राहकार्ष्णिर्बुद्धिमतांवरः॥प्रद्युम्नउवाच ॥ कोयंपुष्टव
पुर्वावन्बालोन्मत्तपिशाचवत् ॥ ५ ॥ तिरस्कृतोपिहसतिजनैरानंदवान्महान् ॥ ६ ॥ उद्धवउवाच ॥ अयंपरमहंसाख्योऽवधूतो
वाहरेःकला ॥ सदानंदमयःसाक्षाद्दत्तात्रेयोमहामुनिः ॥ ७ ॥ यस्यप्रसादात्परमांसिद्धिंप्रापुःपरेनृपाः ॥ सहस्रार्जुनमुख्यायेयदुका
याधवादयः ॥ ८ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाशंबरारिर्नत्वासंपूज्यतंमुनिं ॥ संस्थाप्यचासनेदिव्येपप्रच्छेदंयदूत्तमः ॥ ९ ॥
प्रद्युम्नउवाच ॥ भगवन्मेहदिस्थंवैसंदेहंनाशयप्रभो ॥ जगतोब्रह्ममार्गोश्वहेत्वंतंब्रूहितत्वतः ॥ १० ॥ दत्तात्रेयउवाच ॥ दृश्य
तेनवसुर्यावत्तावदुल्काप्रयोजनं ॥ प्राप्तेवशेमहानंदेथोल्कायाःकिंप्रयोजनं ॥ ११ ॥ तावदास्तेजगत्साधोयावत्तत्त्वंनवेद्यते ॥ पर

स्मिन्ब्रह्मणिप्राप्तेजगतःकिंप्रयोजनं ॥ १२ ॥ आस्याबिंबोयथादर्शेपश्यतेनपरंवपुः ॥ प्रधानार्थेतथाजविोज्ञानेनासौपरात्परं ॥
 ॥ १३ ॥ यथासूर्योदयेसर्ववस्तुनेत्रेणदृश्यते ॥ तथाज्ञानोदयेब्रह्मतत्वंजीवेनसर्वतः ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाथतंन
॥१४॥ त्वाप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ वैकुंठाद्रिंद्राविडेषुययौसेनासमन्वितः ॥ १५ ॥ सत्यवाक्धर्मतेत्वज्ञाराजर्षिर्द्राविडेश्वरः ॥ प्रद्युम्नंपूज
यामासभक्त्यापरमयायुतः ॥ १६ ॥ श्रीशैलदर्शनंकृत्वागिरिशालयमद्भुतं ॥ स्कंदंवीक्ष्यततोराजन्ययौपंपासरोवरे ॥ १७ ॥ गो
दावरींभीमरथींगतःश्रीद्वारकेश्वरः ॥ प्रदर्शयन्हरेस्तीर्थंमहेंद्राद्रिंततोययौ ॥ १८ ॥ महेंद्राद्रिंस्थितंरामंभार्गवंक्षात्रियांतकं ॥ नत्वा
प्रदक्षिणीकृत्यतत्रतस्थौहरेःसुतः ॥ १९ ॥ रामस्तस्याशिषंदत्त्वायादवानांबलायवै ॥ चतुरंगायराजेंद्रयोगेनार्हणमाचरत् ॥ २० ॥
भक्तसूपःप्रलेहश्चरुदिकादधिशाकजाः ॥ शिखारिण्यवलेहश्चबलकाचक्षुखेरिणी ॥ २१ ॥ त्रिकोणशर्करायुक्तोपटकोमधुशीर्षकः ॥
फेणिकाचोपरिष्टश्चशतपत्रःसछिद्रकः ॥ २२ ॥ चक्राभचिन्हकाश्चेत्थंसुधाकुंडलिकाःस्मृताः ॥ घृतपूरोवायुपूरस्तथाचंद्रकला
स्मृताः ॥ २३ ॥ दधिस्थलश्चकर्पूरनाडीस्थंखंडमंडलं ॥ गोधूमपरिखाश्चैवसुफलाढ्यास्तथैवच ॥ २४ ॥ दधिरूपोमोदक
श्चशाकसौधानएवच ॥ मंडकापायसंयुक्तंदाधिगोघृतमेव च ॥ २५ ॥ हैयंगवीनमंडूरीकुपिकापर्पटस्तथा ॥ शक्तिकालसिकाचैवसु
वृत्संधायएवहि ॥ २६ ॥ सुफलैश्चसितायुक्तैःफलानिविविधानिच ॥ यथामोहनभोगैश्चलवणंचतथैवच ॥ २७ ॥ कषायोमधुर
स्तिक्तःकटुरम्लस्त्वनेकधा ॥ षट्पंचाशत्तमश्चैवह्येतेभोगाःप्रकीर्तिताः ॥ २८ ॥ एतेषांभार्गवःशैलानकार्षीद्योगमास्थितः ॥ से ॥१४॥
न्येसंभोजितेतत्रहस्तन्यूनानतेभवन् ॥ २९ ॥ वैभवंभार्गवस्यापिदृष्ट्वासर्वेतिविस्मिताः ॥ प्रद्युम्नस्तंनमस्कृत्ययादवैःसहितस्तदा
॥ ३० ॥ सर्वेषांशृण्वतांराजन्पप्रच्छेदंहरेःसुतः ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ भगवन्भवतादत्तंसर्वेभ्योभोजनंपरं ॥ ३१ ॥ समृद्धयःसिद्धय
श्चत्वदंघ्रावास्थिताःप्रभो ॥ सर्वेषांहरिभक्तानांप्रियोभक्तस्तकोहरेः ॥ एतन्मेब्रूहिविप्रेंद्रत्वंपरावरवित्तमः ॥ ३२ ॥ परशुरामउ

वाच ॥ त्वंप्रभोकिंनजानासिलोकवत्पृच्छसेथमां ॥ लोकसंग्रहमेवाराकुर्वन्विचरसिक्षितौ ॥ ३३ ॥ निष्किंचनोहरिपदाब्जपराग
लुब्धःश्रीमत्कथाश्रवणकीर्तनतत्परोयः ॥ तद्रूपसिंधुलहरीविनिमग्नचित्तःश्रीकृष्णचंद्रदयितःकथितःसभक्तः ॥ ३४ ॥ दांतोमहा
नखिलजंगमवत्सलोयंशांतास्तितिक्षुरतिकारुणिकःसुहृत्सत् ॥ लोकंपुनातिनिजपादरजोभिराराच्छ्रीकृष्णचंद्रदयितःकथितःपरेश
॥ ३५ ॥ यःपारमेष्ठ्यमखिलंनमहेंद्रधिष्ण्यंनोसार्वभौममनिशंनरसाधिपत्यं ॥ नोयोगसिद्धिमभितोनपुनर्भवंवावांछत्यलंपरम
पादरजःसभक्तः ॥ ३६ ॥ निष्किंचनाःस्वकृतकर्मफलैर्विरागायत्तत्पदंहरिजनामुनयोमहांतः ॥ भक्ताजुषंतिहरिपादरजःप्रसक्ता
अन्येविदंतिनसुखंकिलनैरपेक्ष्यं ॥ ३७ ॥ भक्तात्प्रियोनविदितःपुरुषोत्तमस्यशंभुर्विधिर्नचरमानचरौहिणेयः ॥ भक्ताननुव्रजति
भक्तनिबद्धचितचूडामणिःसकललोकजनस्यकृष्णः ॥ ३८ ॥ गच्छन्निजंजनमनुप्रपुनातिलोकानावेदयन्हरिजनेस्वरुचिंमहात्मा॥
तस्मादतिवभजतांभगवान्मुकुंदोमुक्तिंददातिनकदापिसुभक्तियोगम् ॥ ३९ ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वायादवेंद्रोनत्वाश्रीभार्गवो
त्तमम् ॥ प्राच्यांदिशिययौराजन्गंगासागरसंगमम् ॥४०॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेद्राविडदेश
विजयोनामचतुर्दशोध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ दिग्जयस्यमिषेणासौभूभारंहारयन्मुहुः ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षादंगदेशं
ततोययौ ॥ १ ॥ अंगेशोंतःपुराधीशोगृहीतोयादवैर्वने ॥ सोपितस्मैबलिंप्रादात्प्रद्युम्नायमहात्मने ॥ २ ॥ उड्डीशडामराधीशो बृ
हद्बाहुर्महाबलः ॥ नददौसबलिंतस्मैप्रद्युम्नायमदोत्कटः ॥ ३ ॥ प्रद्युम्नप्रेषितोवीरःसांबोजांबवतीसुतः ॥ एकाकीप्रययौधन्वीरथे
नादित्यवर्चसा ॥ ४ ॥ छादयामासबाणौघैर्डामरंनगरंनृप ॥ गिरिंतुषारपटलैर्जीमूतइवसर्वतः ॥ ५ ॥ तदातुडामराधीशोधर्षितः
सन्कृतांजलिः ॥ बलिंददौनमस्कृत्यप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ६ ॥ वंगदेशाधिपोवीरोवीरधन्वामदोत्कटः ॥ आययौसंमुखेयोद्धुमक्षौ
हिण्यावृतोबली ॥ ७ ॥ चंद्रभानुर्हरेःपुत्रःप्रद्युम्नस्यप्रपश्यतः ॥ बिभेदतद्बलंबाणैःकुवाक्यैर्मित्रतामिव ॥ ८ ॥ करिणांबाणभिन्ना

नांशिरसोमौक्तिकानिच ॥ प्रस्फुरंतिनिपेतुःकौरात्रौतारागणाइव ॥ ९ ॥ निपेतूरथिनोऽनेकागजाश्वाश्वपदातयः ॥ तद्बाणैश्छिन
शिरसःकूष्मांडशकलाइव ॥ १० ॥ क्षणमात्रेणतत्सैन्यक्षतजानांनदीह्यभूत ॥ मनस्विनांहर्षकरीत्रस्तानांभयकारिणी ॥ ११ ॥
मुंडैःकबंधैर्धावद्भिर्हारकेयूरकुंडलैः ॥ किरीटैःकंकणैःशस्त्रैर्महामारीवभूर्बभौ ॥ १२ ॥ कूष्मांडोन्मादवेतालाभैरवाब्रह्मराक्षसाः ॥
शिरांसिजगृहुर्वेगाद्धरमालार्थहेतवे ॥ १३ ॥ इत्थंनिपातितेसैन्येवीरधन्वासमागतः ॥ चंद्रभानुंतताडाशुगदयावज्रकल्पया ॥
॥ १४ ॥ तद्गदातिप्रहारेणनचचालहरेःसुतः ॥ चंद्रभानुर्गदांनीत्वातंतताडभुजांतरे ॥ १५ ॥ गदाप्रहारव्यथितोमूर्च्छितोधरणी
तले ॥ पपातपादपइवप्रोद्वमन्रुधिरंमुखात् ॥ १६ ॥ लब्धसंज्ञोमुहूर्तेनवंगदेशाधिपोनृपः ॥ प्रययौशरणंसोपिप्रद्युम्नस्यमहात्मनः
॥ १७ ॥ यातेदत्तबलौराजन्नगरंवीरधन्वनि ॥ ब्रह्मपुत्रंसमुत्तीर्यप्रद्युम्नोमितविक्रमः ॥ १८ ॥ आशीमाधिपतिंबिंबंगृहीत्वायादवे
श्वरः ॥ बलिमादाययदुभिःकामरूपंसमाययौ ॥ १९ ॥ कामरूपेश्वरःपुंड्रऐंद्रजालविशारदः ॥ निर्गतःसेनयासार्द्धंयोद्धुंप्रद्युम्नसंमु
खे ॥ २० ॥ आशीमानांयदूनांचघोरंयुद्धंबभूवह ॥ गाणैःकुठारैःपरिघैःशूलैःखड्गर्ष्टिशक्तिभिः ॥ २१ ॥ पुंड्रोविद्याश्चकाराशुपैशा
चोरगराक्षसीः॥ततोगुह्यकगंधर्वाःसर्वतोमैथिलेश्वर ॥२२॥ प्रधावंतोरणेराजन्पिशाचाःपिशिताशनाः॥कोटिशःकोटिशोंगारान्क्षेप
यंतोमुहुर्मुहुः ॥ २३ ॥ क्षणमात्रेणतत्सैन्यंवमंतोगरलंमुखात् ॥ फूत्कारमपिकुर्वंतोदंदशूकाःसमागताः ॥ २४ ॥ खरारूढादंतव
कालल्जिह्वाभयंकराः ॥ चर्वयंतोनरान्युद्धेधावंतोराक्षसास्ततः ॥ २५ ॥ यक्षाश्वसिंहवदनातुरंगवदनान्नृप ॥ छिंधिभिंधीतिग
र्जंतःशूलहस्ताइतस्ततः ॥ २६ ॥ क्षणमात्रेणमेघानांसमूहैश्छादितंनभः ॥ अंधकारोह्यभूद्राजन्रजसावातवेगतः ॥ २७ ॥
भोजवृष्ण्यंधकमधुशूरसेनदशार्हकाः ॥ भयंप्रापुर्महायुद्धेन्यस्तशस्त्रायदूत्तमाः ॥२८॥ कृष्णदत्तंधनुःकार्ष्णिरादायप्रतिकारवित् ॥
सत्वात्मिकांमहाविद्यांबाणैःप्रायुंक्तमैथिल ॥ २९ ॥ बाणैःपिशाचानुरगान्सयक्षान्रक्षांसिगंधर्वघनांधकारान् ॥ बिभेदादिव्यैः ॥१५॥

प्रभवैर्यथाहिनीहारमेघान्किरणैर्विवस्वान् ॥ ३० ॥ बाणैश्चपुंड्रंसरथंसवाहनंतंभ्रामयित्वाघटिकाद्वयंखे ॥ निपातयामासरणेसप
त्नंपद्मंपृथिव्यामिवमारुतःकिल ॥ ३१ ॥ बुद्ध्वरतदातंशरणंसमेत्यप्रधर्षितःसद्यउपायनानि ॥ लक्षैर्हयानामयुतैर्गजानांयुतानिद
त्त्वाप्रणनामकार्ष्णि ॥ ३२ ॥ विपाशांसतदोत्तीर्यसैन्यैःशोणनदंनृप ॥ कैकयानाययौधन्वीप्रद्युम्नोयदुनंदनः ॥ ३३ ॥ कैकयस्या
धिपोराजाधृतकेतुर्महाबलः ॥ वसुदेवस्वसुःसाक्षाच्छ्रुतकीर्तेःपतिर्महान् ॥ ३४ ॥ प्रद्युम्नमर्हयामासधृतकेतुःसयादवं ॥ भक्त्याप
रमयाराजञ्छ्रीकृष्णस्यप्रभाववित ॥ ३५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेकैकयविजयोनामपंचद
शोऽध्यायः ॥१५॥ ॥ नारदउवाच ॥ दुंदुभीन्नादयंस्तस्मात्प्रद्युम्नोयदुनंदनः॥मैथिलानाययौराजस्तवदेशान्सुखावृतान् ॥१॥
स्वर्णसौधैरत्युच्चैःसघटैराजतांपुरीम् ॥ मिथिलांवीक्ष्यतामाराद्धुद्धवंप्राहमाधवः ॥ २ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ कस्यैषानगरीमंत्रिन्दृ
श्यतेसांप्रतंमया ॥ राजतेबहुसौधैश्चपुरीभोगवतीयथा ॥ ३ ॥ उद्धवउवाच ॥ जनकस्यपुरीह्येषामिथिलानाममानद ॥ मिथिलें
द्रोधृतिस्तस्यांमहाभागवतःकविः ॥ ४ ॥ सर्वधर्मभृतांश्रेष्ठःश्रीकृष्णेष्टोहरिप्रियः ॥ बहुलाश्वस्तस्यसुतआबाल्याद्भक्तिकृद्धरेः ॥
॥ ५ ॥ तस्मैस्वंदर्शनंदातुंभगवानागमिष्यति ॥ बहुलाश्वंराजपुत्रंश्रुतदेवंद्विजंतथा ॥ ६ ॥ स्मरत्यलंद्वारकायांश्रीकृष्णोभगवान्
हरिः ॥ जेतुंनशक्योदेवेंद्रैर्मनुजैश्चकुतःप्रभो ॥ ७ ॥ धृतिःपरमयाभक्त्याश्रीकृष्णवशकारकः ॥ नारदउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्
कार्ष्णिरुद्धवेनसमन्वितः ॥ स्वशिष्यमुद्धवंकृत्वाधृतिंद्रष्टुंसमाययौ ॥ ८ ॥ भक्तेरेवपरीक्षांहिकर्तुंतस्यनृपस्यच ॥ ददर्शमिथिलां
कार्ष्णिरुद्धवेनसमन्वितः ॥ ९ ॥ चर्मशस्त्रधृतावीरामालातिलकशोभिताः ॥ जपंतःकृष्णनामानिसर्वेवैयत्रमालया ॥ १० ॥ लि
खितानिचनामानिद्वारिद्वारिहरेर्नृणां ॥ तथाश्रीकृष्णचित्राणिलिखितानिशुभानिच ॥ ११ ॥ कुड्येकुड्येगृहाणांचगदापद्मानिमा
नद ॥ दशावतारचित्राणिशंखचक्राणियत्रवै ॥ १२ ॥ तुलसीमंदिराणीत्थंप्रांगणेचगृहेगृहे ॥ एवंपश्यन्ससौधानिमिथिलायांज

नानूबहून् ॥ १३ ॥ मालातिलकसंयुक्तान्सर्वान्भक्तान्ददर्शह ॥ तिलकैर्द्वादशाख्यैश्चयुक्तैःकुंकुमजैर्वृतान् ॥ १४ ॥ गोपीचंदन

मुद्राभिश्चर्चिताङ्च्छांतविग्रहान् ॥ ऊर्ध्वपुंड्रधरान्विप्रान्हरिमंदिरचित्रितान् ॥ १५ ॥ गदांमुद्रांललाटेचऊर्ध्वंवाहरिनामतः ॥
चक्रंशंखंचकमलंकूर्ममत्स्यंभुजद्वये ॥ १६ ॥ दधतश्चधनुर्बाणंमूर्ध्निश्रीनंदकंहृदि ॥ मुसलंचहलंराजन्नथकार्ष्णिर्ददर्शह ॥ १७ ॥
॥१६॥
कस्यांवीथ्यांभागवतंकेचिच्छृण्वंतिमानवाः ॥ इतिहासंभारतंचहरिवंशंतथापरे ॥ १८ ॥ सनत्कुमारवासिष्ठयाज्ञवल्क्यपराशराः॥
गर्गपौलस्त्यधर्मादिसंहिताःकेपठंतिवै ॥ १९ ॥ ब्राह्मंपाद्मंवैष्णवंचशैवंलैंगंसगारुडम् ॥ नारदीयंभागवतमाग्नेयंस्कंदसंज्ञितम् ॥
॥ २० ॥ भविष्यंब्रह्मवैवर्तंमार्कंडेयंसवामनम् ॥ वाराहमात्स्यकौर्माणिब्रह्मांडाख्यंतथैवच ॥ २१ ॥ वीथ्यांवीथ्यांस्मशृण्वंतिज
नाःसर्वेगृहेगृहे ॥ वाल्मीकिकाव्यंकेचिद्वैश्रीरामचरितामृतम् ॥ २२ ॥ स्मृतीःपठंतिकेचिद्वैकेचिद्वेदत्रयींद्विजाः ॥ केचित्कुर्वंतिय
ज्ञंवैवैष्णवंमंगलायनं ॥ २३ ॥ राधाकृष्णेतिकृष्णेतिकेवदंतिमुहुर्मुहुः ॥ केचिन्नृत्यंतिगायंतिहरिकीर्तनतत्पराः ॥ २४ ॥ मृदंग
तालवादित्रैःकांस्यवीणामनोहरैः ॥ मंदिरेमंदिरेविष्णोःकीर्तनंश्रूयतेजनैः ॥ २५ ॥ नवलक्षणसंयुक्तांभक्तिंयांप्रेमलक्षणां ॥ कुर्वं
तिमैथिलाराजन्मिथिलायांगृहेगृहे ॥ २६ ॥ एवंतुनगरींदृष्ट्वाप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ राजद्वारंसमेत्याशुमैथिलेशंददर्शह ॥ २७ ॥
मैथिलेशसभायांतुवेदव्यासःशुकोमुनिः ॥ याज्ञवल्क्योवसिष्ठश्चगौतमोहंबृहस्पतिः ॥ २८ ॥ अन्येचयमुनयस्तत्रवेदमूर्तिधराइ
व ॥ दृश्यंतेधर्मवक्तारोहरिनिष्ठाइतस्ततः ॥ २९ ॥ मैथिलेंद्रधृतिस्तत्रभक्तिभावनताननः ॥ बलस्यपादुकापूजांकुरुतेविधिवन्नृप
॥ ३० ॥ जपन्मुक्तिकरंनामश्रीकृष्णबलदेवयोः ॥ दृष्ट्वोत्थायनमश्चक्रेसशिष्यंब्रह्मचारिणं ॥ ३१ ॥ तंपूजयित्वाविधिवत्पाद्याद्यै ॥१६॥
मैथिलेश्वरः ॥ कृतांजलिपुटोराजातदग्रेचास्थितोऽभवत ॥३२॥ जनकउवाच ॥ अद्यमेसफलंजन्ममंदिरंविशदीकृतम् ॥ देवर्षि
पितरःसर्वेसंतुष्टाआगतेत्वयि ॥ ३३ ॥ निर्विकल्पाःसमदृशस्त्वादृशाःसाधवःक्षितौ ॥ निःश्रेयसायभगवन्दीनानांविचरंतिहि ॥

॥ ३४ ॥ ब्रह्मचार्युवाच ॥ धन्योसिराजशार्दूलधन्यातेमिथिलापुरी ॥ धन्याःप्रजाश्चतेसर्वाविष्णुभक्तिसमन्विताः ॥ ३५ ॥
जनकउवाच ॥ ममेयंनगरीनास्तिनप्रजानगृहंधनं ॥ कलत्रपुत्रपौत्रादिसर्वंकृष्णस्यचैवहि ॥ ३६ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णो
भगवान्स्वयम् ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेधाम्निराजते ॥ ३७ ॥ वासुदेवःसंकर्षणःप्रद्युम्नःपुरुषःस्वयं ॥ अनिरुद्धस्तथाचैकश्च
तुर्व्यूहोभवत्क्षितौ ॥ ३८ ॥ कायेनमनसावाचाबुद्ध्यावाचेंद्रियैःकृतं ॥ तस्मैसमर्पितंशौक्ल्यंमयाब्रह्मन्महामुने ॥ ३९ ॥ श्री
ब्रह्मचार्युवाच ॥ हेवैदेहमहाभागविष्णुभक्तिमतांवर ॥ त्वद्भक्त्यातोषितःकृष्णस्तवैकत्वंप्रदास्यति ॥ ४० ॥ जनकउवाच ॥ दा
सोहंकृष्णभक्तानांत्वादृशानांमहात्मनां ॥ मुक्तिंनेच्छामिहेब्रह्मन्नेकतांहेतुवर्जितः ॥ ४१ ॥ ब्रह्मचार्युवाच ॥ करोष्यहेतुकींभक्तिं
राजंस्त्वंहेतुवर्जितः ॥ निर्गुणैर्भक्तिभावैश्चप्रमलक्षणसंयुतः ॥ ४२ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षाद्दिग्जयार्थविनिर्गतः ॥ नायातस्तवगे
हेपुसंदेहोमेमहानभूत् ॥ ४३ ॥ जनकउवाच ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षादंतर्यामिहरिःस्वयं ॥ सर्वगःसर्वविच्छश्वदत्रनास्तिचकिं
प्रभो ॥ ४४ ॥ ब्रह्मचार्युवाच ॥ ज्ञानदृष्ट्यापिचेत्कार्ष्णिमन्यसेत्रनिरंतरं ॥ तर्हिदर्शयतंदेवंप्रन्हादइवदिव्यदृक् ॥ ४५ ॥ नारद
उवाच ॥ एतच्छ्रुत्वातदाराजामहाभागवतोधृतिः ॥ अश्रुपूर्णमुखोभूत्वाप्राहगद्गदयागिरा ॥ ४६ ॥ जनकउवाच ॥ यदिमेश्रीहरे
र्भक्तिरनिमित्ताकृताभुवि ॥ तर्हिकार्ष्णिर्हरेःपुत्रःप्रादुर्भूयान्ममाग्रतः ॥ ४७ ॥ यदिश्रीकृष्णभक्तानांदासोहंयदितत्कृपा ॥ सर्वत्रयदितद्भा
वस्तर्हिभूयान्मनोरथः ॥ ४८ ॥ नारदउवाच ॥ प्रादुर्बभूवाशुतदैवकार्ष्णिर्विसृज्यसद्यःकिलवर्णरूपं ॥ पश्यत्सुसर्वेषुजनेषुशिष्यःसगद्ग
दोभूद्धरिभक्तिनिष्ठः ॥ ४९ ॥ घनप्रभंपद्मदलायतेक्षणंप्रलंबबाहुंजगतांमनोहरम् ॥ पीतांबरंनीलगुडालकालिभिःस्वलंकृतंश्रीमुखपद्म
मंडलं ॥ ५० ॥ शीततुबालार्ककिरीटकुंडलंकांच्यंगदस्फूर्जितदिव्यविग्रहं ॥ विलोक्यतंकृष्णसुतंकृतांजलिर्ननामसाष्टांगमलंधृतिर्नृपः
॥ ५१ ॥ जनकउवाच ॥ अहोतिधन्यंममभूरिभाग्यंदत्तंत्वयामेनिजदर्शनंहि ॥ जातोद्यकायाधवतुल्यआराद्हंकृतार्थोस्मिकुलेनभूमन् ॥

॥ ५२ ॥ श्रीप्रद्युम्नउवाच ॥ धन्यस्त्वंनृपशार्दूलभक्तस्त्वंमत्प्रभाववित् ॥ भक्तिभावपरीक्षार्थंप्राप्तोहंतवसांप्रतं ॥ ५३ ॥ अद्यैव
ममसारूप्यंभूयात्तेमैथिलेश्वर ॥ बलमायुर्यशःकीर्तिरिहलोकेभवत्वलं ॥ ५४ ॥ नारदउवाच ॥ तवपित्राचधृतिनापूजितःपश्य
तांसतां ॥ प्रययौशिबिरानराजन्प्रद्युम्नोभक्तवत्सलः ॥ ५५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेजनको
पाख्यानंनामषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ ॥ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथातोमागधाञ्जेतुंप्रद्युम्नोमीनकेतनः ॥ गिरिव्रजंजगामाशु
स्वसैन्यैःपरिवारितः ॥ १ ॥ श्रुत्वागतंहरेःपुत्रंदिग्जयार्थंविशेषतः ॥ जरासंधोमागधेंद्रोमहाकोपंचकारह ॥ २ ॥ जरासंधउ
वाच ॥ तुच्छायेयादवाःसर्वेयुधिविक्लवचेतसः ॥ तेद्यवैजगतींजेतुंनिर्गतागतबुद्धयः ॥ ३ ॥ मथुरांस्वपुरींत्यक्त्वामद्भयान्माधवो
पिहि ॥ समुद्रंशरणंप्रागात्पिताचास्यदुरात्मनः ॥ ४ ॥ प्रवर्षणेरामकृष्णौमयाभस्मीकृतौबलात् ॥ छलाद्द्रुद्रुवतुस्तौद्वौद्वारकायांस
माश्रितौ ॥ ५ ॥ बध्वातौचानयिष्यामिसोग्रसेनौकुशस्थलीं ॥ अयादवींकरिष्यामिपृथ्वींसागरमेखलां ॥ ६ ॥ नारदउवाच ॥
इत्युक्त्वानिर्गतोराजागिरिव्रजपुराद्बहिः ॥ अक्षौहिणीभिर्विंशत्यातिसृभिःसंयुतोबली ॥ ७ ॥ गोमूत्रचयसिंदूरकस्तूरीपत्रभृन्मु
खे ॥ स्रवन्मदैश्चतुर्दंतैरैरावतकुलोद्भवैः ॥ ८ ॥ शुंडादंडस्यफूत्कारैःक्षेपयद्भिस्तरून्बहून् ॥ बभौगजैर्मागधेंद्रोमेघैरिंद्रइवप्रभुः ॥
॥ ९ ॥ रथैश्चदेवधिष्ण्याभैःसध्वजैरश्वनेतृभिः ॥ चामरैर्दोलितैराजंल्लोलचक्रध्वनिद्युतिः ॥ १० ॥ तुरंगमैर्वायुवेगैश्चित्रवर्णैर्म
दोत्कटैः ॥ सौवर्णपट्टहाराद्यैःशिखारश्म्युर्द्धचामरैः ॥ ११ ॥ सकंचुकैर्वीरजनैःखड्गचर्मधनुर्धरैः ॥ विद्याधरसमैःप्रागान्मागधेंद्रोमहा
बलः ॥ १२ ॥ धुंकारैर्दुंदुभीनांचदिशोनेदुर्धनुस्वनैः ॥ चचालवसुधासैन्यैरजोभिश्छादितंनभः ॥ १३ ॥ जरासंधस्यतत्सैन्यंप्रल
याब्धिमिवोल्बणं ॥ विस्मितायादवाःसर्वेबभूवुर्वीक्ष्यमैथिल ॥ १४ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्वीक्ष्यमागधेंद्रबलार्णवं ॥ शंखंदध्मौदक्षि
णाख्यंमाभैष्टेत्यभयंददत् ॥ १५ ॥ ततःसांबोमहाबाहुःप्रद्युम्नस्यप्रपश्यतः ॥ अक्षौहिणीनांदशभिर्युयुधेमागधेनसः ॥ १६ ॥

गजागजैर्युयुधिरेरथिभीरथिनोमृधे ॥ हयाहयैःपत्तयश्चपत्तिभिर्मैथिलेश्वर ॥ १७ ॥ बभूवतुमुलंयुद्धमद्भुतंरोमहर्षणं ॥ मागधानां
यदूनांचसुराणांनिर्जरैर्यथा ॥ १८ ॥ अश्वारूढाःकेपिवीराभल्लहस्ताइतस्ततः ॥ मर्दयंतोगजारूढाःकरिकुंभगतार्चयः ॥ १९ ॥
केचिच्छक्तीस्तडिद्वर्णाग्गृहीत्वाचिक्षिपुर्बलात् ॥ ताःशक्तयस्त्वरीनभित्वादंशितान्धरणींगताः ॥ २० ॥ केचिद्वीरानदंतःकौरथां
गानिचचिक्षिपुः॥चिच्छिदुर्वीरपटलंनीहारंरवयोयथा॥ २१ ॥भिंदिपालैर्मुद्गरैश्चकुठारैरसिपट्टिशैः ॥अच्छूरिकार्ष्टिभिस्तीक्ष्णैर्निस्त्रिंशै
र्युयुधुश्चखे ॥ २२ ॥ तोमरैश्चगदाभिश्चबाणैश्छिन्नानिभूतले ॥ निपेतुर्वीरकरिणामश्वानांचशिरांसिच ॥ २३ ॥ कबंधास्तत्रचो
त्पेतुःपातयंतोहयान्नरान् ॥ खड्गहस्ताःप्रधावंतःसंग्रामेषुभयंकराः ॥ २४ ॥ वीरोपरिगतावीरानिपेतुश्छिन्नबाहवः ॥ हयोपरि
हयाःकेचिद्बाणैःसञ्छिन्नकंधराः ॥ २५ ॥ विद्याधर्यश्चगंधर्व्योवव्रिरेह्यंबरेगतान् ॥ वीरान्पतीन्समिच्छंत्यस्तासांचाभूत्कलिर्महा
न् ॥ २६ ॥ क्षत्रधर्मपराःकेचिद्युद्धदत्तासवोनृप ॥ नचलंतःपदंपृष्ठेसदासंग्रामशालिनः ॥ २७ ॥ जग्मुःपरपदंतेवैभित्वामार्तंडमं
डलं ॥ ननृतुःशिशुमारेवैमंडलेचनटाइव ॥ २८ ॥ एवंसांबमहावीरैर्मर्दितंमागधंबलं ॥ दुद्रावपश्यतांतेषांकृष्णभक्त्यायथाऽशुभं
॥ २९ ॥ केचिद्वैवृक्णवर्माणश्छिन्नचापास्तथापरे ॥ पलायमानाधावंतस्त्यक्तखड्गर्ष्टिपाणयः ॥ ३० ॥ पलायमानंस्वबलंवीक्ष्य
तन्मागधेश्वरः ॥ धनुष्टंकारयन्प्राप्तोमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ ३१ ॥ स्वबलंनोदयामासजरासंधोधनुर्ज्यया ॥ महामात्यःप्रेरयतिह्यं
कुशेनगजंयथा ॥ ३२ ॥ सांबस्तदैवसंप्राप्तोदशभिश्चापनिर्गतैः ॥ बाणैर्विव्याधसमरेमागधेंद्रंमहाबलं ॥ ३३ ॥ धनुर्ज्यामब्धिक
ल्लोलभीमसंघर्षनादिनीं ॥ चिच्छेददशभिर्बाणैःसांबोजांबवतीसुतः ॥ ३४ ॥ धनुरन्यत्समादायजरासंधोमहाबलः ॥ धनुःसांब
स्यचिच्छेदबाणैर्दशभिरग्रतः ॥ ३५ ॥ चतुर्भिश्चतुरोवाहान्द्वाभ्यांकेतुंरथंत्रिभिः ॥ एकेनसारथिंजघ्नेमागधेंद्रोजरासुतः ॥ ३६ ॥
सछिन्नधन्वाविरथोहताश्वोहतसारथिः ॥ पुनरन्यंसमास्थायरथंसांबोमहाबलः ॥ ३७ ॥ गृहीत्वाचापमत्युग्रंसज्जंकृत्वाविधा

 नः ॥ तद्रथंचूर्णयामाससांबोबाणशतैरपि ॥ ३८ ॥ रथंत्यक्त्वाजरासंधोगजमारुह्यवेगतः ॥ बभौगजेमागधेंद्रइंद्रऐरावतेयथा ॥
॥ ३९ ॥ चित्रपत्रविचित्रांगंकालांतकयमोपमं ॥ सांबायनोदयामासमत्तेभंक्रुद्धमानसः ॥ ४० ॥ गृहीत्वासरथंसांबंशुंडादंडेनना
 गराट् ॥ कुर्वंश्चीत्कारविकलश्चिक्षेपनवयोजनं ॥ ४१ ॥ तदाकोलाहलेजातेसांबसेनासुमैथिल ॥ प्रद्युम्नपार्श्वाच्चगदःप्राप्तोभूद्वेगतो
बलं ॥ ४२ ॥ विनाशयन्नंधकारंयथार्कउदयाचलात् ॥ जरासंधस्यापिकजंमुष्टिनावसुदेवजः ॥ ४३ ॥ जघानशक्रोवज्रेणयथाप्रो
द्दंदरीभृतं ॥ गजोमुष्टिप्रहारेणविह्वलोधरणींगतः ॥ ४४ ॥ जगामपंचतांराजंस्तदद्भुतमिवाभवत् ॥ जरासंधःसमुत्थायगदामादा
यवेगतः ॥ ४५ ॥ गदंतताडसहसाजगर्जघनवद्बली ॥ तत्प्रहारेणसगदोनचचालरणांगणात् ॥ ४६ ॥ त्वरंगदांसमादायलक्ष
भारविनिर्मितां ॥ अताडयज्जरासंधंसिंहनादमथाकरोत् ॥ ४७ ॥ तत्प्रहारेणव्यथितोबृहद्रथसुतोबली ॥ जरासंधःसमुत्थायगृ
हीत्वासगदंगदं ॥ ४८ ॥ चिक्षेपरोषतोराजन्नाकाशेशतयोजनं ॥ गदोपिमागधंनीत्वाभ्रामयित्वामहाबलः ॥ ४९ ॥ चिक्षेपगग
नेतंवैय जनानांसहस्रकं ॥ आकाशात्पतितोराजामागधोविंध्यपर्वते ॥ ५० ॥ उत्थाययुयुधेतेनगदेनापिमहाबलः ॥ तदैवसां
बःसंप्राप्तोगृहीत्वामागधेश्वरं ॥ ५१ ॥ भूपृष्ठेपोथयामाससिंहःसिंहमिवौजसा ॥ एकेनमुष्टिनासांबंद्वितीयेनगदंतथा ॥ ५२ ॥
तताडमागधोराजाजगर्जाशुरणांगणे ॥ मुष्टिप्रहारव्यथितौगदःसांबश्चमूर्च्छितौ ॥ ५३ ॥ हाहाकारोमहानासीत्तदैवाशुरणांगणे ॥
रथेनातिपताकेनप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ ५४ ॥ अक्षौहिणीयुतःप्राप्तोमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ जरासंधोगदांनीत्वालक्षभारविनिर्मितां ॥
॥ ५५ ॥ विवेशयदुसेनायामरण्येग्निरिवप्रभुः ॥ रथान्गजान्सवीरांश्चतुरंगान्सैंधवान्बहून् ॥ ५६ ॥ पातयामासराजेंद्रपद्मानीव
महागजः ॥ जरासंधस्ययासेनासापिसर्वासमागता ॥५७॥ जघाननिशितैर्बाणैर्यदुनासर्वतोबलं ॥ प्रद्युम्नोयुयुधेयुद्धेनिर्भयोयादवे
श्वरः ॥ ५८ ॥ निपातयन्नरीन्बाणैर्धनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ तदैवयदुपुर्यास्तुबलदेवःसमागतः ॥ ५९ ॥ प्रादुर्बभूवतत्रापिसर्वेषांप

श्यतांसतां ॥ समाकृष्यहलाग्रेणमागधेंद्रमहाबलं ॥ ६० ॥ मुसलेनाहनत्क्रुद्धोबलदेवोमहाबलः ॥ शतयोजनपर्यंतंरथाश्वगजप
त्तयः ॥ ६१ ॥ पतिताभिन्नशिरसःसर्वेवैनिधनं गताः ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभयस्तदा ॥ ६२ ॥ बलदेवोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रच
क्रिरे ॥ तदाजयजयारावोयदूनांस्वबलेमहान् ॥ ६३ ॥ प्रद्युम्नाद्यास्ततोनेमुःकामपालंगतव्यथाः ॥ इत्थंजित्वामागधेंद्रंबलदेवो
महाबलः ॥ ६४ ॥ प्रययौद्वारकांराजन्भगवान्भक्तवत्सलः ॥ जरासंधसुतोधीमान्सहदेवउपायनं ॥ ६५ ॥ नीत्वापुरःशंबरारे
र्गिरिदुर्गाद्विनिर्गतः ॥ अश्वार्बुदंरथनांच द्विलक्षंहस्तिनांतथा ॥ ६६ ॥ ददौषष्टिसहस्राणिनत्वाकार्ष्णिप्रभाववित् ॥ ६७ ॥ इति
श्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेमागधविजयोनामसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथ
कार्ष्णिर्गयामेत्यफल्गुंस्नात्वाससैनिकः ॥अन्यान्देशांस्ततोजेतुंप्रस्थानमकरोत्पुनः ॥ १ ॥ श्रुत्वाजितंजरासंधंतदातंकान्नृपाःपरे॥
उपायनंददुस्तेवैभयार्ताःशरणंगताः ॥ २ ॥ गौतमींसरयूंपुण्यामनुस्रोतंततोऽगमत् ॥ ततोभागीरथीतीरेकाशीमभिजगामह ॥
॥ ३ ॥ पार्ष्णिग्राहःकाशिराजोगृहीतोमृगयांगतः ॥ सोपितस्मैबलिंप्रादाच्छ्रुत्वातस्यबलंमहत् ॥ ४ ॥ प्रद्युम्नःसैनिकैःसार्द्धंकौश
लान्प्रगतोबली ॥ अयोध्यानिकटेराजन्नंदिग्रामेस्थितोभवत् ॥ ५ ॥ कौशलेंद्रोनग्नजिच्चतुरंगैश्वगजैरथैः ॥ महाधनैःशंबरारिमर्ह
यामासतत्त्ववित् ॥६॥ उत्तरेशोदीपतमोनयपालाधिपोगजः ॥ विशालेशोबर्हिणश्चएतेवैतंबलिंददुः ॥७॥ नैमिषेशोहरेर्भक्तःश्रीकृ
ष्णस्यप्रभाववित् ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वाददौतस्मैबलिंनृपः ॥ ८ ॥ प्रयागंगतवान्कार्ष्णिस्त्रिवेणींपापनाशिनीं ॥ स्नात्वाददौ
महादानंतीर्थराजप्रभाववित् ॥ ९ ॥ गजाविंशतिसाहस्रमश्वानांदशलक्षकं ॥ रथानांचचतुर्लक्षंगवांतत्रदशार्बुदं ॥ १० ॥ हेम
मालासमायुक्तंहेमांबरसमन्वितं ॥ दशभारंसुवर्णानांमुक्तानांलक्षमेवहि ॥ ११ ॥ द्विलक्षंनवरत्नानांवस्त्राणांदशलक्षकं ॥ काश्मी
रकंबलानांचद्विलक्षंनवकंबलं ॥ १२ ॥ ब्राह्मणेभ्योददौकार्ष्णिस्तीर्थराजेहरिप्रिये ॥ कारूषाधिपतिस्तत्रपौंड्रकोनाममैथिल॥१३॥

 कृष्णशत्रुःसोपिकार्ष्णिंपूजयामासशंकितः ॥ प्रद्युम्नंचागतंवीक्ष्यपांचालेकान्यकुब्जके ॥१४॥ भयंप्रापुर्नृपाःसर्वेदुर्गेदुर्गेकृतार्गलाः॥
विचेलुर्यादवात्सर्वेभयार्तादुर्गमाश्रिताः ॥ १५ ॥ बिंबदेशाधिपोराजादीर्घबाहुर्महाबलः ॥ शंबरारेःपरंसंधिंकर्तुंसैन्येसमाययौ ॥
 ॥ १६ ॥ दीर्घबाहुरुवाच ॥ यूयंसर्वेयादवेंद्राआगताजयिनोदिशां ॥ मनोरथंमेकुरुतांभवेयंतुष्टमानसः ॥ १७ ॥ सजलस्यापि
काचस्यपात्रस्यशरवेधतः ॥ नक्षरेद्बिंदुरेकोपिबाणस्तदधितिष्ठति ॥१८॥ नपात्रंशकलीभूतंतन्मध्येहस्तलाघवं ॥ येकुर्वंतिप्रतिज्ञां
मेतेभ्योदास्यामिकन्यकाः ॥१९॥ यूयंसर्वेयादवेंद्राधनुर्वेदविशारदाः ॥ मयाऽपिनारदमुखाच्छ्रुताःपूर्वंमहाबलाः ॥ २० ॥ नारद
उवाच ॥ सर्वेषांविस्मितानांचप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ तथेत्युवाचसदसिबिंदुदेशाधिपंनृप ॥ २१ ॥ दीर्घवंशौसुविस्थाप्यगुणंबध्वा
तदंतरे ॥ गुणेबध्वाकाचकुंभंसजलंपश्यतांसतां ॥ २२ ॥ धनुर्गृहीत्वातद्वीक्ष्यबाणंकार्ष्णिःसमादधे ॥ काचपात्रंशरोभित्वातस्थौ
मध्येर्द्धनिःसृतः ॥ २३ ॥ एकतोमुखपुंखाभ्यांरविरश्मिरिवांबुदे ॥ काचपात्रेबभौबाणस्तदद्भुतमिवाभवत् ॥ २४ ॥ नपात्रंशकली
भूतंत्रिकुशस्यफलंयथा ॥ नचालनंकंपनंचबिंदुस्त्रावोपिनाभवत् ॥ २५ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्बाणंद्वितीयंसंदधेपुनः ॥ सोपिपूर्वंसमुत्सृ
ज्यतत्रतस्थौविदेहराट् ॥२६॥ सांबोपिधनुरादायबाणान्पंचसमाददे ॥ काचपात्रंचतेभित्वातस्थुस्तत्रार्धनिःसृताः ॥२७॥ युयुधा
नोधनुर्नीत्वाबाणमेकंसमाक्षिपत ॥ सर्वेषांपश्यतांतेषांपात्रंचूर्णीबभूवह ॥ २८ ॥ उच्चैर्जहसुःसर्वेयादवाःपरसैनिकाः ॥ त्वंमहा
न्बाणधारीहकार्तवीर्यार्जुनोयथा ॥ २९ ॥ अर्जुनोभरतोरामस्त्रिपुरघ्नोहिवाभवान् ॥ द्रोणोभीष्मोऽथवाकर्णोजामदग्न्यइवाभवत् ॥
॥ ३० ॥ अन्यत्पात्रंसमाधायानिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ अधोगत्वाथतद्दृष्ट्वाबाणंचिक्षेपलाघवात ॥ ३१ ॥ सोपिपात्रतलंभित्वात
स्थौतत्रापिनिःसृतः ॥ तत्पात्राद्धस्तपंचोर्ध्वंबध्वापाषाणमंबरे ॥ ३२ ॥ दीप्तिमान्धनुरादायबाणमेकंसमादधे ॥ सोपिपात्रतलंभि
त्वाबाणमुत्सृज्यचाग्रतः ॥ ३३ ॥ ताडयित्वाचपाषाणंपुनस्तत्रसमाश्रितः ॥ बाणवेगेनतदपिबिंदुस्त्रावोपिनाभवत् ॥३४॥

गतागतेनयावद्वैबिंदुस्त्रावोपिनाभवत् ॥ तदावीराश्चतेसर्वेसाधुसाध्वितिवादिनः ॥ ३५ ॥ भानुर्धनुःसंगृहीत्वावीक्ष्यमीलितलोचनः ॥ आराच्चिक्षेपनाराचंसर्वेषांपश्यदांसतां ॥ ३६ ॥ सोपिपात्रंतदाभित्वापात्रंकृत्वाह्यधोमुखं ॥ पुनरूर्ध्वमुखंकृत्वातस्थौतत्रार्द्धनिःसृतः ॥ ३७ ॥ बाणवेगेनतदपिबिंदुस्त्रावोपिनाभवत् ॥ नपात्रंशकलीभूतंतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ३८ ॥ एवंश्रीकृष्णपुत्रायेअष्टादशमहारथाः ॥ सर्वैतेर्बिभिदुःपात्रंजलस्त्रावोपिनाभवत् ॥ ३९ ॥ बिंदुदेशाधिपोराजादीर्घबाहुःसुविस्मितः ॥ तेभ्योऽदात्कन्यकाःसृष्टाअष्टादशसुलोचनाः ॥४०॥ तेषांविवाहसमयेशंखभेर्यानकादयः ॥ नेदुर्जगुश्चगंधर्वाननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥४१॥ तेषामुपरिदेवारतेजयध्वनिसमाकुलाः ॥ ववृषुःपुष्पवर्षाणिचक्रुःश्लाघांदिविस्थिताः ॥ ४२ ॥ गजान्षष्टिसहस्राणिहयानामर्बुदंतथा ॥ दशलक्षंरथानांचदासीनांलक्षमेवच ॥ ४३ ॥ शिबिकानांचतुर्लक्षंपारिबर्हेददौनृपः ॥ ताःप्राहिणोद्द्वारवतींबभौकार्ष्णिर्यदूत्तमः ॥ ४४ ॥ दीर्घबाहुमनुप्राप्यनिषधान्प्रययौततः ॥ निषधाधिपतिर्वीरसेनजिन्नाममैथिल ॥४५॥ उपायनंददौसोपिप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ तथाहिमद्राधिपतिःश्रीकृष्णेष्टोहरिप्रियः ॥ ४६ ॥ पूजयामाससबलंबृहत्सेनोहरेःसुतं ॥ माथुरान्शूरसेनांश्चमधून्प्रातःससैनिकः ॥ ४७ स्वागतैःपूजितःकार्ष्णिर्मथुरायांययौपुनः ॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यमथुरांसवनांकिल ॥४८॥ गोपान्गोपींयशोदांचनंदराजव्रजेश्वरं ॥ वृषभानूपनंदांश्चनत्वाकार्ष्णिर्बभौनृप ॥४९॥ बलिंचनंदराजायदत्त्वादत्त्वापुनःपुनः ॥ तैःपूजितःकतिदिनैस्थितोभून्नंदगोकुले ॥ ५० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहु० माथुरशूरसेनदेशविजयोनामाष्टादशोध्यायः ॥१८॥ नारदउवाच ॥ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्ध्वजिनीभिःसमन्वितः ॥ नादयन्दुंदुभीन्दीर्घान्दीर्घवेगःकुरून्ययौ ॥ १ ॥ विंशतिर्योजनानांचमर्यादीकृततद्वले ॥ तस्थौतच्छिबिराणांचविस्तारोदशयोजनं ॥ २ ॥ पंचयोजनमाश्रित्यतद्बलेराजपद्धतिः ॥ धनाढ्यानांचवैश्यानामापणानिसहस्रशः ॥ ३॥ तथारत्नपरीक्षाणांवस्त्रव्यापारकारिणां ॥ काचकारावायकाश्चरंगकाराःकुलालकाः ॥ ४ ॥

कंदकारास्तूलकाराःपटकारास्तथैवच ॥ टंककाराश्चित्रकाराःपत्रकाराश्चनापिताः ॥ ५ ॥ पट्टकाराहेतिकाराःपर्णकाराश्चशिल्पिनः॥
लाक्षाकारामालिनश्चरजकास्तैलिनस्तथा ॥ ६ ॥ तांबूलशोधिनस्तत्रचित्रपाषाणकर्मकाः ॥ अन्नभर्जकारास्तत्रकाचभेदिनएवहि

॥ ७ ॥ मुक्तादीनांचरत्नानांसूक्ष्माणांरत्नवेधिनः ॥ एतेकारूजनाःसर्वेदृश्यंतेराजपद्धतौ ॥ ८ ॥ क्वचिद्भानुमतीर्लीलाऐंद्रजाल
विधायकाः ॥ क्वचिन्नटाश्चनृत्यंतेयुद्धंमल्लकयोःक्वचित् ॥ ९ ॥ क्वचित्तुवानरीर्लीलाडमरूवाद्यसंयुताः ॥ गायंतिकुत्रचिद्राजन्सूत
मागधबंदिनः ॥ १० ॥ वारांगनाश्चनृत्यंतिभूषैर्द्वादशभिर्युताः ॥ दिव्यैःषोडशशृंगारैर्हरंत्यप्सरसांमनः ॥ ११ ॥ बन्धूनामपिसे
नानांमहातंकागजाह्वये ॥ चालनंसंभ्रमोपेतंविह्वलैश्चजनैरभूत् ॥ १२ ॥ विदुद्रुवुर्जनाःसर्वेगृहेष्वापातितार्गलाः ॥ कोलाहलो
महानासीद्गेहेगेहेजनेजने ॥ १३ ॥ वीर्य्यशौर्य्यबलोपेताःकौरवाश्चक्रवर्तिनः ॥ आसमुद्राःक्षितीशेंद्राजातास्तदपिशंकिताः॥१४॥
प्रद्युम्नप्रेषितःसाक्षादुद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥ कौरवेंद्रपुरंप्राप्तोधृतराष्ट्रंददर्शह ॥ १५ ॥ मदच्युतामस्यनृपस्यदंतिनांकस्तूरिकाकुंकुमगं
डशालिनां ॥ सिंदूरशुंडाम्पदकर्णताडितैःषडंघ्रिभिर्मंडितमंदिराजिरं ॥ १६ ॥ यंभीष्मकर्णगुरुशल्यकृपैश्चभूरिबाल्हीकधौम्यशकु
नैःसहसंजयेन ॥ दुःशासनेनविदुरेणचलक्ष्मणेनदुर्योधनेनचकृपीसुतसोमदत्तैः ॥ १७ ॥ श्रीयज्ञकेतुसहितैःसहितंनृपेंद्रंलीलात
पत्रसितचामरहेमपीठैः ॥ संसेवितंपरिसमेत्यगजाव्हयेशंनत्वोद्धवःप्रणतआहकृतांजलिस्तं ॥ १८ ॥ उद्धवउवाच ॥ प्रद्युम्नेनप्र
कथितंशृणुराजेंद्रसत्तम ॥ उग्रसेनःक्षितीशेंद्रोयादवेंद्रोमहाबलः ॥ १९ ॥ विजित्यनृपतीन्सर्वान्राजसूयंकरिष्यति ॥ प्रेषितस्ते
नसेनाभिःप्रद्युम्नोरुक्मिणीसुतः ॥ २० ॥ जेतुंमहोद्भटान्वीराञ्जंबूद्वीपस्थितान्नृपान् ॥ चैद्यशाल्वजरासंधदंतवक्रादिभूपतीन् ॥
॥ २१ ॥ विजित्यचागतःकार्ष्णिस्तस्मैयच्छबलिंबहुं ॥ उपायनंचदातव्यंबंधूनामैक्यकाम्यया ॥ २२ ॥ माभूत्कुरूणांवृष्णीनां
कलिर्नोचेद्भविष्यति ॥ तेनोदितंमेकथितंतत्क्षमस्वनृपेश्वर ॥ २३ ॥ दूतस्यहीनदोषस्यत्वयोक्तंयद्ददामितत् ॥ नारदउवाच ॥

तच्छ्रुत्वाकौरवाःसर्वेराजन्संजातमन्यवः ॥ वीर्य्यशौर्य्यमदोन्नद्धाऊचुःप्रस्फुरिताधराः ॥ २४ ॥ कौरवाऊचुः ॥ दुरत्ययाकालग
तिरहोचित्रमिदंजगत् ॥ सिंहोपरिप्रधावंतिशृगालादुर्बलावने ॥ २५ ॥ अस्मत्सकाशात्संबंधाअस्मद्दत्तनृपासनाः ॥ दातॄणांप्रति
कूलास्तुदातॄणांफणिनोयथा ॥ २६ ॥ वृष्णयोभीरवःसर्वेयुधिविक्लवचेतसः ॥ तथैवशासनंकर्तुंप्रवृत्ताहिगतान्हियः ॥ २७ ॥ उग्र
सेनोऽल्पवीर्यश्चजंबूद्वीपस्थितान्नृपान् ॥ विजित्याहोबलिंनीत्वाराजसूयंकरिष्यति ॥२८॥ यत्रभीष्मश्चकर्णश्चद्रोणोदुर्योधनादयः
तत्रत्वंप्रेषितोमंत्रीप्रद्युम्नेनकुबुद्धिना ॥ २९ ॥ तस्माद्यातपुरीमध्येयूयंवैजविनेच्छया ॥ नचेद्यास्यथवःसर्वान्नयामोयमसादनं
॥ ३० ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंश्रीकृष्णविमुखैःकौरवैःपरिभाषितम् ॥ श्रुत्वोद्धवःशंबरारिमेत्यसर्वमुवाचह ॥ ३१ ॥ कौरवोक्तंवचः
श्रुत्वाप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ प्रतिशार्ङ्गंसंगृहीत्वारोषात्प्रस्फुरिताधरः ॥ ३२ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ कौरवान्घातयिष्यामिबंधूनपिम
दोद्धतान् ॥ बाणैस्तीक्ष्णैर्यथायोगीनियमैर्देहजारुजाः ॥ ३३ ॥ यदुनांसैन्यचक्रेषुबलिंयोनप्रदास्यति ॥ कौरवेभ्योपिसपुमान्नपि
तुर्मातुर्नचौरसः ॥ ३४ ॥ नारदउवाच ॥ तदैवयादवाःसर्वेभोजवृष्ण्यंधकादयः ॥ गजाह्वयंययुःसैन्यैराजन्संजातमन्यवः ॥३५॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेकौरवोपाख्यानंनामैकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥
तदैवकौरवाःसर्वेनिर्गतादीप्तमन्यवः ॥ स्वैःस्वैर्बलैःसमायुक्तायोद्धुंप्रद्युम्नसंमुखे ॥ १ ॥ विजयध्वजसंयुक्तारत्नकंबलमंडिताः ॥
गजाःषष्टिसहस्राणिनिर्ययुःस्वर्णशृंखलाः ॥ २ ॥ प्रलयाब्धिमहावर्तसंघर्षध्वनिकारिणाम् ॥ गजाःषष्टिसहस्राणिदुंदुभीनांविनि
र्गताः ॥ ३ ॥ गजागावोबृहद्भल्लालोहकंचुकमंडिताः ॥ शिरस्त्रमौलिसंयुक्ताद्विलक्षाणिविनिर्ययुः ॥ ४ ॥ हेमकंकणकेयूरकिरीटवर
कुंडलाः ॥ गजस्थाश्वद्विलक्षाणिनिर्ययुःस्वर्णकंचुकाः ॥ ५ ॥ पीतकंचुकसंयुक्तास्तिर्यगुष्णीषशालिनः ॥ गजस्थाश्वद्विलक्षाणिसं
ग्रामेलब्धकीर्तयः ॥ ६ ॥ रक्तांबरधराःकेचिद्रक्तभूषणभूषिताः ॥ रक्तकंबलसंयुक्तैर्गजैरुच्चैर्विनिर्गताः ॥ ७ ॥ कृष्णांबरधरानागै

ग. सं. हैरिद्दस्त्रसमावृताः ॥ केचिच्छुक्लांबराःकेचिन्निर्ययुःपाटलांबराः ॥ ८ ॥ रथैश्चदेवधिष्ण्याभैर्मृगेंद्रध्वजशोभितैः ॥ पततपताकैर वि. ७
त्युच्चैर्निर्ययुःकोटिशोनृपाः ॥ ९ ॥ आंगैर्वांगैःसैंधवैश्चचंचलैस्तुरगैर्नृपाः ॥ मनोजवैःस्वर्णभूषैर्निर्ययुःशस्त्रसंवृताः ॥ १० ॥ समं अ. २०
॥२१॥ तान्निर्ययुर्वीरालोहकंचुकमंडिताः ॥ विद्याधरसमाराजन्संकुलायुद्धशालिनः ॥ ११ ॥ जगुर्यशःकौरवाणांसूतमागधबंदिनः ॥ भे
रीमृदंगैःपटहैरानकैर्युद्धनिःस्वनैः ॥ १२ ॥ मृगेंद्रध्वजसंयुक्तैःशुक्लवाहनियोजितैः ॥ व्यजनैर्वज्रदंडैश्चचामरांदोलिराजितैः ॥
॥ १३ ॥ चतुर्योजनमात्रेणचंद्रमंडलचारुणा ॥ छत्रेणमंडितेराजभिर्दत्तेनमनोहरे ॥ १४ ॥ दुर्योधनोबभौसैन्येमहतिस्यंदनेस्थि
तः ॥ तथाऽन्येधार्तराष्ट्राश्चस्यंदनेस्यंदनेस्थिताः ॥ १५ ॥ चतुर्योजनमात्रैश्चछत्रैर्मुक्ताविलंबिभिः ॥ सुरथेनातिभीष्मेणकृपेणगुरु
णासह ॥ १६ ॥ बाल्हीककर्णशल्यैश्चसोमदत्तेनधीमता ॥ अश्वत्थाम्नाचधौम्येनलक्ष्मणेनधनुष्मता ॥ १७ ॥ शकुनिनाचवीरेण
तथादुःशासनेनच ॥ संजयेनतथासाक्षाद्भूरिणायक्षकेतुना ॥ १८ ॥ सुयोधनोनृपोरेजेयथाशक्रोमरुद्गणैः ॥ इंद्रप्रस्थात्पांडुपुत्रैःप्रे
षितंप्रतिमाह्वयं ॥ १९ ॥ तदैवचागतंराजन्कौरवाणांसहायकृत् ॥ अक्षौहिणीभिःषोडशभिःकुरूणांचलतांतदा ॥ २० ॥ चचा
लभूर्दिशोनेदुरजोव्याप्तंनभोऽभवत् ॥ तारकेवबभौसूर्योगजाश्वरथरेणुभिः ॥ २१ ॥ अंधकारोभवद्भूमौदेवाःसर्वेपिशंकिताः ॥ यत्र
तत्रगजानांचचोदनाभिश्चभूरुहाः ॥ २२ ॥ निपेतुस्तुरगैर्वीरैःक्षणंभूखंडमंडलम् ॥ सेनाकुरूणांवृष्णीनांयुयुधुश्चपरस्परम् ॥ २३ ॥
तीक्ष्णैःशस्त्रैर्यथासप्तसमुद्रास्तरलैर्लये ॥ हयाहयेरिभाश्चेभैरथिनोरथिभिःसह ॥ २४ ॥ श्येनैःश्येनाइवक्रव्येपत्तयःपत्तिभिर्मृधे ॥
महामात्यैर्महामात्याःसूताःसूतैर्नृपैर्नृपाः ॥ २५ ॥ युयुधुःक्रोधसंयुक्ताःसिंहैःसिंहाइवौजसा ॥ खड्गैःकुंतैःशक्तिभिश्चभल्लैःपट्टिश ॥२१॥
मुद्गरैः ॥ २६ ॥ गदाभिर्मुसलैश्चक्रैस्तोमरैर्भिंदिपालकैः ॥ शतघ्नीभिर्भुशुंडीभिःकुठारैश्चस्फुरत्प्रभैः ॥ २७ ॥ चिच्छिदुर्बाणपटलैः
शिरांसिक्रोधमूर्च्छिताः ॥ बाणांधकारेसंजातेप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ २८ ॥ दुर्योधनेनयुयुधेधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ अनिरुद्धश्चभीष्म

णदीप्तिमांश्चकृपेणवै ॥ २९ ॥ भानुर्द्रोणेनसांबस्तुबाल्हीकेननृपेश्वरः ॥ मधुःकर्णेनचायुध्यद्बृहद्भानुःशलेनवै ॥ ३० ॥ चित्रभानुर्ह
रेःपुत्रःसोमदत्तेनधीमता ॥ अश्वत्थाम्नावृकश्चैवारुणोधौम्येनमैथिल ॥ ३१ ॥ पुष्करोलक्ष्मणेनाशुदुर्योधनसुतेनवै ॥ वेदबाहुः
कृष्णसुतःशकुनेनमहामृधे ॥ ३२ ॥ दुःशासनेनसमरेश्रुतदेवोहरेःसुतः ॥ तथाहियुयुधेयुद्धेसंजयेनसुनंदनः ॥ ३३ ॥ विदुरेणग
दःसाक्षात्कृतवर्माचभूरिणा ॥ अक्रूरोयुयुधेराजन्नाहवेयक्षकेतुना ॥ ३४ ॥ एवंपरस्परंयुद्धंबभूवतुमुलंमहत् ॥ कार्ष्णिर्विलोकया
मासदुर्योधनबलंमहत् ॥ ३५ ॥ बाणसंघेनवाराहोदंष्ट्रयाचयथार्णवं ॥ बाणसंभिन्नकुंभानांकरिणांप्रपतंतिखात् ॥ ३६ ॥ मुक्ताफ
लानिरेजुःकौरात्रौतारागणाइव ॥ बाणैःसंपातयामासरथिनःसारथीन्रथान् ॥ ३७ ॥ महामृधेमैथिलेंद्रवेगैर्वातोयथातरून् ॥
दुर्योधनस्तदाप्राप्तोधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ३८ ॥ प्रद्युम्नंताडयामाससायकैर्दशभिर्मृधे ॥ तान्प्रचिच्छेदभगवान्प्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥
॥ ३९ ॥ दुर्योधनःपुनस्तस्यकवचेसायकान्दश ॥ निचखानस्वर्णपुंखान्भित्वावर्मतनौगताः ॥ ४० ॥ सहस्त्रैर्बाणपटलैःसहस्त्रा
श्वाञ्जघानह ॥ चिच्छेदबाणशतकैःकोदंडंसगुणंपरं ॥ ४१ ॥ शंबरारेर्महावीरोधृतराष्ट्रसुतोबली ॥ प्रद्युम्नस्तंरथंत्यक्त्वाथान्यमा
रुह्यसत्वरं ॥ ४२ ॥ कृष्णदत्तंधनुर्नीत्वासज्जंकृत्वाविधानतः ॥ एकंबाणंसमाधायकर्णांतंतच्चकर्षह ॥ ४३ ॥ भुजदंडस्यवेगेनत
द्रथेनिचकर्षह ॥ गृहीत्वातद्रथंबाणोभ्रामयित्वाघटीद्वयं ॥ ४४ ॥ आकाशात्पातयामासकमंडलुमिवार्भकः ॥ पतनेनरथःसद्यश्चू
र्णीभूतोबभूवह ॥ ४५ ॥ ससूताश्वहयाःसर्वेपंचतांप्रापुरग्रतः ॥ अन्यंरथंसमास्थायधार्तराष्ट्रोमहाबलः ॥ ४६ ॥ प्रद्युम्नंताडया
मासदशभिःसायकैर्मृधे ॥ तैस्ताडितोहरेःपुत्रोमालाहतइवद्विपः ॥ ४७ ॥ कृष्णदत्तेचकोदंडेतथैकंबाणमादधे ॥ बाणस्तंसरथंनी
त्वायावत्प्रागान्महांबरे ॥ ४८ ॥ तावद्बाणोद्वितीयोपितंगृहीत्वाययौत्वरम् ॥ तावत्तृतीयःसंप्राप्तोनीत्वातंमंदिराजिरे ॥ ४९ ॥ धृ
तराष्ट्रसमीपेचसरथंसाश्वसारथिम् ॥ आकाशात्पातयामासपद्मकोशमिवानिलः ॥५० ॥ बाणस्तंपातयित्वातुरणेकार्ष्णिंसमाययौ

ग. सं. ॥ ५१ ॥ पततेनविशीर्णोऽभूदंगारइवतद्रथः ॥ सुयोधनोमूर्छितोभूदुद्वमन्रुधिरंमुखात् ॥ ५२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजि वि. ७
त्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेकौरवयुद्धवर्णनंनामविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥ नारदउवाच ॥ दुर्योधनेगतेतत्रहाहाकारोमहानभू
॥२२॥ त ॥ तदादेवव्रतोभीष्मोगांगेयःप्रययौत्वरं ॥ १ ॥ यदूनांपश्यतांतेषांधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ भस्मीकर्तुंयदुबलंवनंवह्निरिवज्वलन् ॥ अ. २१
॥ २ ॥ सर्वधर्मभृतांश्रेष्ठोमहाभागवतःकविः॥ वीरयूथाग्रणीर्येनरामोपियुधितोषितः ॥ ३ ॥ शिरस्त्रीमुकुटीगौरःसितश्मश्रुःपि
तामहः ॥ यथाषोडशवर्षीयोयुद्धांतंविचरन्बलात् ॥ ४ ॥ बाणैर्निपातयामासानिरुद्धस्यबलंमहत् ॥ करिणश्छिन्नशिरसोहयास्ते
भिन्नकंधराः ॥ ५ ॥ खड्गहस्ताभिन्नबाणैःपत्तयोपिद्विधाऽभवन् ॥ रथाश्चूर्णीकृतायेनहतसूताश्वनायकाः ॥ ६ ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमु
खाश्छिन्नपादानृपात्मजाः ॥ खड्गहस्तधनुर्हस्ताःपतिताश्छिन्नबाहवः ॥ ७ ॥ केचिद्द्वैछिन्नकवचानिपेतुर्भूमिमंडले ॥ अश्वैर्वीरैरथै
र्नागैःपतितैःस्वर्णभूषितैः ॥ ८ ॥ युद्धमंडलमारेजेवनंवृक्षर्हतैर्यथा ॥ शस्त्रदंताबाणकेशाध्वजवस्त्राकरिस्तना ॥ ९ ॥ रथांगकुश
लाराजन्महामारीवभूर्बभौ ॥ क्षतजस्त्रावसंभूतारथाश्वनरवाहिनी ॥ १० ॥ आपगाभून्महादुर्गानरैर्वैतरणीयथा ॥ कूष्मांडोन्मा
दवेतालानदंतोभैरवंस्वनं ॥ ११ ॥ हरमालार्थमागत्यजगृहुर्नृशिरांसिच ॥ रथेनातिपताकेनानिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ १२ ॥ स्वब
लंपतितंदृष्ट्वाप्रागाद्भीष्मंमृधेमहान् ॥ प्रलयाब्धिमहावर्तभीमसंघर्षनादिनीं ॥ १३ ॥ धनुर्ज्यातस्यचिच्छेदबाणेनैकेनकार्ष्णिजः॥
तुंडयातीक्ष्णयाराजन्गरुडःसर्पिणींयथा ॥ १४ ॥ भीष्मोऽन्यद्धनुरादायसज्जंकृत्वातदात्मवान् ॥ सर्वेषांपश्यतांतत्रब्रह्मास्त्रंसंदधे
मृधे ॥ १५ ॥ ततःप्रादुष्कृतंतेजःप्रचंडंवीक्ष्यमाधवः ॥ स्वबलस्यापिरक्षार्थंब्रह्मास्त्रंसंदधेस्वयं ॥ १६ ॥ द्वादशादित्यसंकाशेयुयु ॥२२॥
धातेपरस्परं ॥ त्रीँल्लोकान्दहतीदीपेनिरुद्धस्तंजहारह ॥ १७ ॥ गांगेयस्यापिकोदंडंतडिद्वर्णंयदूत्तमः ॥ चिच्छेदसायकैःसूर्योनी
हारमिवरश्मिभिः ॥ १८ ॥ भीष्मोगृहीत्वाथगदांलक्षभारमयींदृढां ॥ प्राहिणोदनिरुद्धायसिंहनादंतदाऽकरोत् ॥१९॥ गृहीत्वा

वामहस्तेनगरुत्मानिवपन्नगीं ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षात्प्राहिणोत्स्वगदांहृदि ॥ २० ॥ गदाप्रहारव्यथितोमूर्छितःपतितोरथात् ॥ ब
भौसूर्यौयथाकाशद्गांगेयोमृधमंडले ॥२१॥कृपाचार्योपितत्रैवानिरुद्धायमहात्मने ॥ शक्तिंचिक्षेपसहसारुषाप्रस्फुरिताधरः ॥ २२ ॥
दीप्तिमान्कृष्णपुत्रस्तुपथिचिच्छेदतांनृप ॥ खड्गेनशितधारेणकुवाक्येनेवमित्रतां ॥ २३ ॥ द्रोणाचार्योमहाबाहुर्भानूपरिरुषान्वितः ॥
चिक्षेपपार्वतंचास्त्रंधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ २४ ॥ पतंतःपर्वताव्योम्नश्चूर्णयंतोद्विषद्बलं ॥ तेषांपातेनराजेंद्रहाहाकारोमहानभूत् ॥ २५ ॥
तदाहरेःसुतोभानुर्वायव्यास्त्रंसमाददे ॥ तद्वातेनाद्रयःसर्वेउड्डीताह्यभवन्रणात् ॥ २६ ॥ बाल्हीकस्तुतदाक्रुद्धोवह्न्यस्त्रंसंदधेततः ॥
भस्मीभूतंबलंजातंवह्निनेवमहद्वनं ॥ २७ ॥ पार्जन्यमाददेतत्रसांबोजांबवतीसुतः ॥ तेनशांतिंग तोबह्निर्ज्ञानेनेवत्वहंकृतिः ॥२८॥
कर्णस्ततोमधुंहित्वासांबोपरिरुषान्वितः ॥ जघानबाणविंशत्याजगर्जघनवद्बली ॥ २९ ॥ तद्बाणैःसरथैःसांबोबभ्रामघटिकाद्वयं ॥
क्रोशंपुनःप्रपतितःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥३०॥पुनर्गदांसमादायरथंत्यक्त्वासमेत्यसः ॥ तताडगदयाकर्णंसांबोजांबतीसुतः ॥३१॥
गदाप्रहारव्याथितःपतितोधरणीतले ॥ मूर्च्छांप्रापरणेराजन्कर्णोवीरोमहाबलः ॥ ३२ ॥ सांबोपिस्वधनुर्नीत्वारथमारुह्यवेगतः ॥
शूलंजघानविंशत्यासोमदत्तंचपंचभिः॥३३॥द्रौणिंचदशभिर्बाणैर्धौम्यंषोडशभिस्तथा॥लक्ष्मणंदशभिस्तत्रशकुनिंपंचभिस्तथा ३४।
दुःशासनंचविंशत्याविंशत्यासंजयंपृथक् ॥ भूरिंबाणशतैराजन्यक्षकेतुंशतैःशितैः ॥ ३५ ॥ बाणैर्जघानसमरेजगर्जघनवद्बली ॥
दशभिर्दशभिर्नेतॄनेकैकेनगजान्हयान्॥३६॥पंचभिःपंचभिर्वीरान्बाणैःसांबस्तताडह॥वीक्ष्यजांबवतीसूनोःसांबस्यकरलाघवं ३७।
स्वेपरेसैनिकाःसर्वेविस्मयंपरमंगताः ॥ तदाभीष्मःसमुत्थायगृहीत्वाधनुरुत्तमं ॥ ३८ ॥ चिच्छेददशभिर्बाणैःसांबकोदंडमुत्तमं ॥
भीष्मोमहाबलोवीरोद्रोणाचार्यश्वसायकैः॥३९॥कर्णःसद्योयदुबलंजघ्नुर्ज्ञानंयथागुणाः ॥दुर्योधनःपुनर्योद्धुंरथमारुह्यमानदः॥४०॥
अक्षौहिणीभिर्दशभिर्न्नादयन्नाययौमृधे॥४१॥देवौपुराणौपुरुषौतदाविर्बभूवतुर्मैथिलरामकृष्णौ ॥सुपर्णतालध्वजशालियानौप्रद्योत

यंतौपरितौहिशस्तौ ॥४२॥तदाजयारावसमाकुलाःसुरागंधर्वमुख्याश्वजगुर्मनोहरं॥सुरानकादुंदुभयोविनेदुःश्रीलाजपुष्पैर्ववृषुःसु
 रस्त्रियः॥४३॥तदैवनेमुर्यदवःपरेश्वरौदुर्योधनाद्याःकुरवस्तुसर्वतः॥ निधायशस्त्राणिददुर्बलिंपरंसर्वेप्रसन्नाःकृतहस्तसंपुटाः॥४४॥
 प्रद्युम्नमुख्यान्स्वसुतान्मदोद्धतान्निर्भर्त्स्यर्यवाग्भिःपरमेश्वरोहरिः॥प्रणम्यदेवव्रतमुख्यकौरवान्समेत्यदुर्योधनमूचतुःपरौ॥४५॥
श्रीरामकृष्णावूचतुः ॥ राजन्यदेभिःकिलबालबुद्धिभिस्तत्क्षम्यतांमाभवदुर्मनाःस्वतः ॥ यदातुकिंचित्परुषंप्रकीर्तितंप्रकीर्तितां
नौभवतांनृपेश्वर ॥ ४६ ॥ माभूत्कुरूणांभुवियादवानांकदापिकिंचित्कलिरेवराजन् ॥ संबंधिनोज्ञातयएवसर्वेनिचौलवस्त्रांतरव
त्प्रियार्थाः॥४७॥नारदउवाच॥पूजितौकुरुभिःशश्वद्रामकृष्णौसुरेश्वरौ॥प्रद्युम्नाद्यैःसयदुभीरेजतुर्मैथिलेश्वर ॥४८॥ इतिश्रीमद्गर्गसं
हि०वि०ना०कौ०मे०मेकविंशोध्यायः॥२१॥ ॥नारदउवाच॥दुर्योधनंशांतयित्वासानुजैःकुरुभिःसह॥जन्मतुःपांडवान्द्रष्टुमिंद्र
प्रस्थंयदुत्तमौ ॥ १ ॥ इंद्रप्रस्थात्ततोराजाजातशत्रुर्युधिष्ठिरः॥ भ्रातृभिःस्वजनैःसार्द्धंनेतुंकृष्णंसमाययौ ॥ २ ॥ शंखदुंदुभिनादे
नब्रह्मघोषेणवेणुभिः ॥ पुष्पवर्षंप्रकुर्वद्भिरिंद्रप्रस्थनिवासिभिः॥ रामकृष्णौपरिष्वज्यदोर्भ्यांराजायुधिष्ठिरः ॥ ३ ॥ परमांनिर्वृतिं
लेभेयोगीवानंदसंवृतः॥ प्रद्युम्नाद्याहरिसुताःप्रणेमुःश्रीयुधिष्ठिरं ॥ ४ ॥ युधिष्ठिरोनुजग्राहकराभ्यांतान्कृताशिषः॥ अर्जुनंभीम
सेनंचपरिरभ्यहरिःस्वयं ॥ ५ ॥ पप्रच्छकुशलंतेषांयमाभ्यांचाभिवंदितः॥ परिपूर्णतमौसाक्षाच्छ्रीकृष्णौचस्वयंहरिः ॥ ६ ॥ अ
संख्यब्रह्मांडपतीहरिदासेनपूजितौ ॥ प्रस्थाप्ययदुमुख्यांश्चप्रद्युम्नादीन्ससैनिकान् ॥ ७ ॥ समग्रांजगतींजेतुंचाज्ञांदत्त्वाविधान
तः॥ मिलित्वासानुजंधर्मंसर्वेशौभक्तवत्सलौ ॥ ८ ॥ द्वारकांजग्मतूराजन्गौरश्यामौमनोहरौ ॥ इत्थंश्रीकृष्णचरितंमयातेकथि
तंनृप ॥ ९ ॥ चतुष्पदार्थदंनृणांकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ कुशस्थलींगतेकृष्णेसबलेपुरुषोत्तमे ॥ १० ॥ ततश्च
कारकिंसाक्षात्प्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ अद्भुतंतस्यचरितंश्रवणीयंमनोहरं ॥ ११ ॥ मुक्तानामपिभक्तानांजिज्ञासूनांपुनःकिमु ॥ अ

र्थार्थिनामर्थदंसदार्तानामार्तिनाशनं ॥ १२ ॥ चतुर्विधानांजीवानांसर्वेषांपापनाशनं ॥ कथंदिग्विजयंकृत्वादिग्जयार्थीहरेःसुतः
॥ १३ ॥ आजगामपुनःसैन्यैरेतन्मेवदतत्त्वतः ॥ देवर्षेत्वंब्रह्मसुतोभगवान्सर्वदर्शनः ॥ श्रीकृष्णस्यमनःपूर्वंतस्मैतेहरयेनमः ॥
॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजन्धन्यस्त्वंतत्प्रभवित् ॥ श्रीकृष्णचरितंश्रोतुंपात्रंत्वमसिभूतले ॥ १५ ॥ कृष्णेया
तेजातशत्रूरक्षार्थंस्नेहतोनृप ॥ शत्रुभ्यःशंकितःकार्ष्णिप्रायुङ्क्ताशुकिरीटिनं ॥ १६ ॥ अथकार्ष्णिर्यदुश्रेष्ठःफाल्गुनेनसमंनृप ॥ विक
र्षन्महतींसेनांत्रिगर्तान्प्रययौत्वरं ॥ १७ ॥ त्रिगर्ताधीश्वरोधन्वीसुशर्मातेनशंकितः ॥ उपायनंददौतस्मैप्रद्युम्नायमहात्मने ॥
॥ १८ ॥ विराटेनतथाराज्ञापूजितोयादवेश्वरः ॥ सरस्वतींनदींस्नात्वाकुरुक्षेत्रंददर्शह ॥ १९ ॥ पृथूदकंबिंदुसरस्त्रितंकूपंसुदर्शनं॥
स्नात्वासरस्वतींप्रागाद्दत्वादानान्यनकेशः ॥२० ॥ सारस्वताधिपोराजाकुशांबोनददौबलिं ॥ कौशांबीनगरीमेत्यदुर्योधनवशानुगः
॥ २१ ॥ चारुदेष्णःसुदेष्णश्चचारुदेहश्चवीर्यवान् ॥ सुचारुश्चारुगुप्तश्चभद्रचारुस्तथाऽपरः ॥ २२ ॥ चारुचंद्रोविचारुश्चचारुश्च
दशमस्तथा ॥ रुक्मिणीनंदनाह्येतेप्रद्युम्नेनप्रणोदिताः ॥ २३ ॥ सिंधुदेशहयारूढाःसर्वेषांपश्यतांगताः ॥ कौशांबींनगरीमेत्यरुरु
धुःसर्वतस्तदा ॥ २४ ॥ बाणैःप्रासादशिखराध्वजकुंभादितोलिकाः ॥ चूर्णीभूतानिपेतुःकौलंकाट्टालायथामृगैः ॥ २५ ॥ बाणांध
कारेचकृतेरुक्मिणीनंदनैर्यदा ॥ तदोपायनपाणीःसन्कुशांबोनिर्गतःपुरात् ॥ २६ ॥ कृतांजलिःशंबरारिंदत्त्वानत्वाबलिंबहुं ॥ जु
गोपनगरींराजाभयार्तोभयविव्हलः ॥ २७ ॥ तदैवसौवीरपतिःसुदेवआभीरनाथोपिविचित्रनामा ॥ चित्रांगदःसिंधुपतिर्महौजाः
काश्मीरपोजांगलपःसुमेरुः ॥ २८ ॥ लाक्षेश्वरोधर्मपतिर्बिडौजागांधारमुख्योपिसुयोधनस्य ॥ वशेस्थितास्तेपिभयात्किलैतेदत्त्वा
बलिंनेमुरतीवकार्ष्णिं ॥ २९ ॥ ययौकार्ष्णिर्महाबाहुःस्वसैन्यपरिवारितः ॥ अर्बुदान्म्लेच्छदेशांश्चजेतुंकल्किरिवोद्भटः ॥ ३० ॥
कालस्यापिसुतश्चंडोयवनेंद्रोमहाबलः ॥ कार्ष्णिसमागतंश्रुत्वासंमुखात्कोपपूरितः ॥ ३१ ॥ पितृहंतुःसुतंहत्वायास्याम्यपचितिं

 पितुः ॥ इत्थंविचार्य्यमनसाम्लेच्छानांदशकोटिभिः ॥३२॥ मदच्युतंप्रोन्नदत्तंगजमारुह्यरक्तदृक् ॥ निर्ययौसंमुखेयोद्धुंप्रद्युम्नस्यम
हात्मनः ॥ ३३ ॥ आगतांमहतींसेनांशितबाणप्रवर्षिणीं ॥ चंडप्रणोदितांदृष्ट्वाप्रद्युम्नोवाक्यमब्रवीत् ॥ ३४ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ सेनां
 हत्वापिहश्चंडंशिरस्त्रसाहितंशिरः ॥ आनेष्यतेतंस्वबलेकरिष्यामिध्वजापतिं ॥ ३५ ॥ नारदउवाच ॥ एवंकार्ष्णौवदत्यारात्फाल्गु
नोवानरध्वजः ॥ एकोविवेशगांडीवीधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ३६ ॥ वीरान्रथान्गजानश्वान्समुखस्थान्द्विधाकरोत् ॥ गांडीवमुक्तै
र्विशिखैर्गांडीवीरणदुर्मदः ॥ ३७ ॥ केचिच्छिन्नभुजाःपेतुःशक्तिखड्गर्ष्टिपाणयः ॥ भिन्नपादाभिनन्नखाःकेचिद्वीराःसकंचुकाः ॥ ३८ ॥
दुद्रुवुःकरिणोयुद्धेभिन्नकक्षाश्वसक्षताः ॥ गतघंटाःश्लथन्नीडाःपातयंतःकरैर्गजान् ॥ ३९ ॥ जिष्णुबाणैर्द्विधाभूतैर्गजैरश्वैरणांगणं ॥
बभौक्षेत्रंशंकुलयाकूष्मांडशकलैरिव ॥ ४० ॥ तदैवदुद्रुवुर्म्लेच्छास्त्यक्त्वास्वंस्वंरणांगणं ॥ नभोर्करश्मिसंभिन्नानीहारपटला
इव ॥ ४१ ॥ गजारूढोम्लेच्छपतिःशक्तिंचिक्षेपजिष्णवे ॥ भ्रामयित्वामैथिलेंद्रसिंहनादमथाकरोत् ॥ ४२ ॥ विद्युल्लतामिवा
यांतींबाणैःकृष्णसखोबली ॥ गांडीवमुक्तैराजेंद्रलीलयाशतधाऽच्छिनत् ॥ ४३ ॥ यावच्चंडोमहाम्लेच्छोधनुर्जग्राहरोषतः ॥ ताव
च्चिच्छेदगांडीवीबाणेनैकेनलीलया ॥ ४४ ॥ द्वितीयंधनुरादायसचंडश्चंडविक्रमः ॥ प्रलयाब्धिमहावर्तभीमसंघर्षनादिनीं ॥४५॥
चिच्छेदसिंजनींजिष्णोर्गरुत्मानिवपन्नगीं ॥ बीभत्सुःस्वमसिंनीत्वास्फुरंतंचर्मणासह ॥४६॥ जघानतद्गजंकुंभेशैलमिंद्रोयथापविः ॥
अग्निदत्तेनखड्गेनभिन्नकुंभोगजोनदन् ॥४७॥ जानुभ्यांधरणींस्पृष्ट्वाकश्मलंपरमंययौ ॥ चंडःखड्गंगृहीत्वाथप्राहत्यपांडुनंदनं ॥४८॥
तत्खड्गंचर्मणोन्नीयप्राहिणोत्तंकुरूद्वहः ॥ सशिरस्त्रंशिरस्तस्यदेहाद्भिन्नंबभूवह ॥ ४९ ॥ सज्जंकृत्वाधनुर्जिष्णुर्निधायविशिखेचत
त् ॥ आकृष्यपातयामासप्रद्युम्नस्यबलेमहत् ॥ ५० ॥ तदादुंदुभिनादोभूज्जयारावसमाकुलः ॥ अर्जुनस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रच
क्रिरे ॥ ५१ ॥ तदैवकार्ष्णिःसबलस्यजिष्णुंचकारनाथंविजयध्वजस्य ॥ संवीज्यमानंसितचामराद्यैःकपिध्वजंयादववृंदमुख्यैः ॥

॥ ९२ ॥ वेगवानर्बुदावीशः प्रद्युम्नंशरणंगतः ॥ उपायनंददौभिरुर्नमस्कृत्यकृतांजलिः ॥ ९३ ॥ मौरंगेशोमंदहासोहयानांदशल
क्षकं ॥ दत्त्वाभीरुर्नमश्चक्रेप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ९४ ॥ इत्थंखंडंभारताख्यंजित्वाकार्ष्णिर्यदूत्तमः ॥ हिमाद्रिंदक्षिणीकृत्यप्रागुदीचीं
दिशंययौ ॥ ९५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेदिग्विजयोनामद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ ना
रदउवाच ॥ नदानद्यःसमुद्राश्चरथवीथिंददुर्नृप ॥ धर्षितास्तेजसातस्मैससैन्यायमहात्मने ॥ १ ॥ कैलासगिरिपार्श्वेचवरवरिश्च
मानुषः ॥ बाणस्यशोणितपुरंप्रययौयादवेश्वरः ॥२॥ बाणासुरोऽतिसंक्रुद्धोयदून्वीक्ष्यागतान्पुनः ॥ अक्षौहिणीभिर्द्वादशभिर्युद्धंकर्तुं
मनोदधे ॥ ३ ॥ तदैवसाक्षात्पुरुषःपुराणोमहेश्वरोनंदिवृषस्थितोऽसौ ॥ हिमाद्रिपुत्रीसहितस्त्रिशूलीसमेत्यबाणंनृपमाहदेवः ॥४॥
शिवउवाच ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयं ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेशःपरात्पर ॥ ५ ॥ त्रयोवयंतत्कलाहिब्रह्म
विष्णुशिवादयः ॥ मूर्ध्न्याज्ञांयस्यबिभ्रतित्वादृशानांचकाकथा ॥ ६ ॥ तस्यपौत्रस्त्वयाबद्धोनिरुद्धोयेनतेजसा ॥ छिन्नाभुजानजा
नासिसंग्रामेतंहरिःस्वयं ॥ ७ ॥ तस्मात्तेषांदानवानांपूजनीयाहरेःसुताः ॥ अनिरुद्धःपूजनीयोजामातातेनसंशयः ॥ ८ ॥ नददा
मित्वनुज्ञांतेयुद्धायासुरपुंगव ॥ नचेद्युद्धंकुरुबलाद्वृथादृष्टंमनस्तव ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ शिवप्रबोधितोबाणोनिरुद्धंधन्विनांवरं ॥
समाहूयचसंपूज्यपारिबर्हंददौपुनः ॥ १० ॥ ससैन्यंसादरेणापिप्रद्युम्नंपूज्यबंधुवत ॥ गजायुतंचाश्वकोटिंरथानांपंचलक्षकं ॥११॥
ददौबाणोमहाबाहुःप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ अथकार्ष्णिर्महाराजस्वसैन्यैर्यदुभिःसह ॥१२॥ अलकांप्रययौधन्वीपुरींगुह्यकमंडितां ॥
श्रीनंदालकनंदाभ्यांगंगाभ्यांपरिखीकृता ॥ १३ ॥ रत्नसोपानयुक्ताभ्यांयज्ञिभिःपरिशोभितां ॥ विद्याधरीभिःपरितःकिन्नरीभि
र्मनोहरां ॥ १४ ॥ दिव्याभिर्नागकन्याभिःपुरींभोगवतीमिव ॥ धनदोनददौतस्मैप्रद्युम्नायबलिंनृपः ॥ १५ ॥ हरेःप्रभावविदपि
विष्णोर्मायाबलंत्वहो ॥ लोकपालोऽस्म्यहंनित्यमित्यज्ञानविमोहितः ॥ १६ ॥ नोदितोबलिभिर्यक्षैर्युद्धंकर्तुंमनोदधे ॥ निर्धनोहि

घनंप्राप्यतृणवन्मन्यतेजगत् ॥१७॥ नवानांतुनिधीनांकोपतीनांकिमुवर्णनं ॥ तदैवहेममुकुटोदूतोधनदनोदितः ॥कार्ष्णिमेत्यसभा
मध्येनत्वेदंप्राहमानदः॥१८॥हेममुकुटउवाच॥धनेश्वरोराजराजोलोकपालोऽलकेश्वरः॥तेनयत्कथितंराजञ्छृणुत्वंतद्यदूत्तम॥१९॥
देवराजोयथाशक्रःस्मृतोदिवियथाप्रभुः ॥ तथैकोराजराजोहंकथितोभूतलेमहान् ॥ २० ॥ मनुष्यधर्मोराजेंद्रैःपूजितोहंसदाभु
वि ॥ उग्रसेनेनदातव्यंमह्यंसोपायनंपरं ॥ २१ ॥ पराकृतस्मैनदास्यामियदुराजायभूभृते ॥ नमन्यसेचेत्संग्रामंकरिष्यामिनसं
शयः ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ एवंदूतवचःश्रुत्वाप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ चकारकोपंरक्ताक्षोरुषाप्रस्फुरिताधरः ॥ २३ ॥ प्रद्युम्न
उवाच ॥ वृष्णींद्रंराजराजेंद्रंराजराजोनवेत्तितं ॥ शक्रादीनांतुयःसाक्षान्मुकुटैर्घृष्टपादुकः ॥ २४ ॥ सुधर्मांपारिजातंचतस्माइंद्रो
ददौभयात् ॥ श्यामवर्णान्हयान्पाशीतस्मैदत्त्वाननामह ॥ २५ ॥ अनेनराजराजेनभीरुणानिधयोनव ॥ प्राप्तास्तंहिनजानाति
राजराजोमहाबलं ॥ २६ ॥ वर्ततेतत्सभामध्येपरिपूर्णतमोहरिः ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिःश्रीकृष्णोभगवान्स्वयं ॥ २७ ॥ यस्यैक
मूर्ध्नितिलकंदृश्यतेमंडलंभुवः ॥ उग्रसेनसभामध्येसोपिनित्यंविराजते ॥ २८ ॥ उग्रसेनप्रेषितोहंकुबेरायमहात्मने ॥ नाराचा
नांबलिंदातुंतत्करिष्यामिसांप्रतं ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वागृहीत्वास्वंकोदंडंचंडविक्रमः ॥ चकारभुजदंडाभ्यांटंकारं
वादयन्गुणं ॥ ३० ॥ प्रत्यंचास्फोटनेनैवमंडितोभूत्तडित्स्वनः ॥ ननादतेनब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ ३१ ॥ विचेलुर्दिग्गजा
स्ताराराजन्भूखंडमंडलं ॥ निषंगाच्छरमाकृष्यप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ ३२ ॥ प्रतिशार्ङ्गेस्वधनुषिबाणमेकंसमादधे ॥ द्वादशादित्य
संकाशंद्योतयन्मंडलंदिशां ॥ ३३ ॥ चिच्छेदगुह्यकेशस्यबाणंछत्रंचचामरे ॥ तदाक्रुद्धोराजराजोदृष्ट्वाचित्रमिदंमहत् ॥ ३४ ॥ आ
रुह्यपुष्पकंसैन्यैर्युद्धकामोविनिर्ययौ ॥ घंटानादेनयक्षेणमंत्रिणापार्श्वमौलिना ॥ ३५ ॥ नलकूबरमणिग्रीवौशुशुभातेध्वजाग्रतः ॥
तुरंगवदनाःकेचिन्मृगेंद्रवदनाःपरे ॥ ३६ ॥ शिशुमारमुखाःकेचित्केचिन्नक्रमुखाइव ॥ अर्धपिंगाअर्द्धकृष्णाउर्ध्वकेशामदोत्कटाः ॥

॥ ३७ ॥ वक्रदंतालललज्जिह्वाबृहद्दंष्ट्रामहाबलाः ॥ करालास्याःसकवचाःखड्गचर्मधराःपराः ॥ ३८ ॥ शक्तिहस्ताऋष्टिहस्ताभुशुंडि
परिघायुधाः ॥ धनुर्बाणधरायक्षाःकेचित्परशुपाणयः ॥ ३९ ॥ यक्षाणांहस्तिवाहानांरथिनामश्विनांतथा ॥ विरेजुर्निर्गतानांचमं
डलानिसहस्रशः ॥ ४० ॥ शंखदुंदुभिनादैश्चसूतमागधबंदिभिः ॥ रेजिरेश्रीदवीराःकौमेघाइवतडित्स्वनैः ॥ ४१ ॥ एवंयक्षेषुस
त्तेषुकोटिशोनिर्गतेषुच ॥ दिव्यान्महायोगमयात्सिद्धक्षेत्राद्विदेहराट् ॥ ४२ ॥ आययौतत्सहायार्थंप्रमथानांबलंमहत् ॥ भूताश्च
प्रमथाःकेचित्करालास्यामदोत्कटाः ॥ ४३ ॥ डाकिन्योयातुधानाश्चवेतालाःसविनायकाः ॥ कूश्मांडोन्मादसंयुक्ताःप्रेतामातृगणाः
परे ॥ ४४ ॥ निशाचरपिशाचाश्चब्रह्मराक्षसभैरवाः ॥ नदंतोभैरवंनादंछिंधिभिंधीतिवादिनः ॥ ४५ ॥ इत्थंतुभूतावलयःकोटिश
श्चाययुस्तदा ॥ रोदस्याच्छादितेभूतामेघैःसांवर्तकैरिव ॥ ४६ ॥ मयूरस्थःकार्तिकेयोमूषकस्थोगणेश्वरः ॥ प्रमथैर्गीयमानौतौढ
क्कावादित्रनिःस्वनैः ॥ ४७ ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तौवीरभद्रेणसंयुतौ ॥ इत्थंपुण्यजनानांतुगणानांयदुभिःसह ॥ ४८ ॥ बभूवतुमुलं
युद्धमद्भुतंरोमहर्षणं ॥ रथिनोरथिभिस्तत्रपत्तिभिःसहपत्तयः ॥ ४९ ॥ हयाहयैरिभाश्चेभैर्युयुधुस्तेपरस्परं ॥ रथेभाश्वपदातीनांच
रणैरुत्थितंरजः ॥ ५० ॥ छादयामासराजेंद्रससूर्यंव्योममंडलं ॥ ५१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसं
वादेयक्षदेशप्रयाणंनामत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ शस्त्रांधकारेसंजातेमणिग्रीवोमहाबलः ॥ बिभेदारिबलं
बाणैःकुवाक्यैर्मित्रतामिव ॥ १ ॥ मणिग्रीवस्यबाणौघैर्गजाश्वरथपत्तयः ॥ निपेतुःसक्षताभूमौवृक्षावातहताइव ॥ २ ॥ चंद्रभानु
र्हरेःपुत्रःसत्यभामात्मजोबली ॥ मणिग्रीवस्यकोदंडंपंचबाणैस्तदाऽच्छिनत् ॥३॥ दशभिस्तद्रथंछित्वाजगर्जघनवद्बली ॥ मणिग्री
वोपिचिक्षेपशक्तिंस्वांचंद्रभानवे ॥ ४ ॥ भासयंतींदिशःशश्वन्महोल्कामिवमैथिल ॥ अग्रहीच्चंद्रभानुस्तांवामहस्तेनलीलया ॥५॥
तयाजघानसमरेमणिग्रीवंमहाबलं ॥ पुनर्जगर्जसमरेचंद्रभानुर्महाबलः ॥६ ॥तत्प्रहारेणपतितेमणिग्रीवेप्रमूर्च्छिते ॥ चंद्रभानुंबाण

ग. स. जालैर्नलकूबरनोदिताः ॥ ७ ॥ छादयामासुरसुरावर्षादित्यंयथांबुदाः ॥ दीप्तिमान्कृष्णपुत्रस्तुखड्गमुद्यम्यवेगवान् ॥ ८ ॥ विवे वि. ७
शयक्षसेनासुनीहारेषुयथारविः ॥ तस्यखड्गप्रहारेणकेचिद्यक्षाद्विधाऽभवन् ॥ ९ ॥ केचिद्वैच्छिन्नशिरसश्छिन्नपादांसबाहवः ॥
॥२६॥ भिन्नहस्ताश्छिन्नकर्णाश्छिन्नोष्ठाः पेतुराहवे ॥ १० ॥ तेषांशिरोभिर्बीभत्सैःसकिरीटैःसकुंडलैः ॥ सशिरस्त्रैःस्त्रवद्रक्तैर्महामारीविभू अ. २४
र्बभौ ॥ ११ ॥ शेषाविदुद्रुवुर्यक्षाःसक्षताभयविह्वलाः ॥ हाहाकारस्तदाजातोयक्षसेनासुमैथिल ॥ १२ ॥ धनुष्टंकारयन्प्राप्तोदं
शितोनलकूबरः ॥ रथेनातिपताकेनमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ १३ ॥ पंचभिःकृतवर्माणमर्जुनंदशभिःशरैः ॥ दीप्तिमंतंचविंशत्याततता
डनलकूबरः ॥ १४ ॥ कृतवर्मामहाबाहुर्जघाननलकूबरं ॥ पंचभिर्विशिखैराजन्नादयन्मंडलंदिशां ॥ १५ ॥ तेबाणाःकवचंभित्वा
तनुंभित्वाधरातलं ॥ विविशुःपश्यतांतेषांवाल्मीकेफणिनोयथा ॥ १६ ॥ वीक्ष्यतद्बाणभिन्नांगंमूर्छितंनलकूबरं ॥ अपोवाहरणात्सूतो
हेममालीतिनामभाक् ॥ १७ ॥ घंटानादःपार्श्वमौलिःकुबेरस्यचमंत्रिणौ ॥ जघ्नतुर्बाणपटलैर्यदूनामुद्भटंबलं ॥ १८ ॥ स्वर्णपुंखै
स्तीक्ष्णमुखैर्गृध्रपक्षैर्मनोजवैः ॥ द्योतयद्भिर्दिशःसर्वामार्तंडकिरणैरिव ॥ १९ ॥ ततोऽर्जुनोमहावीरःप्रतिबाणान्समादधे ॥ बाणसं
घर्षजायुद्धेविस्फुलिंगाःसहस्रशः ॥ २० ॥ विरेजुर्नृपखद्योतचंचलालातचक्रवत् ॥ सर्वंतद्बाणपटलंक्षणमात्रेणचाच्छिनत् ॥ २१ ॥
गांडीवमुक्तविशिखैर्गांडीवीरणदुर्मदः ॥ योजनद्वयमात्रेणतद्रथौसध्वजौबलात् ॥ २२ ॥ अर्जुनोबाणपटलैश्चकारशरपंजरे ॥ ह
ताविमावितिज्ञात्वासर्वेपुण्यजनास्त्वरम् ॥ २३ ॥ दुद्रुवुःस्वंरणंत्यक्त्वापरंहाहेतिवादिनः ॥ तदातुभूतावलयःकोटिशश्चाययुर्मृधे ॥
॥ २४ ॥ डाकिन्यःकोटिशोराजंश्चिक्षिपुर्वारणान्मृधे ॥ भक्षयंत्योनरानश्वांश्चर्वयंत्योरथान्पृथक् ॥ २५ ॥ नरेनरेपृथग्भूताधावं ॥२६॥
तोदशभिर्दश ॥ प्रमथाःपातयामासुःखट्वांगेनजनान्मुहुः ॥ २६ ॥ यातुधानाश्चर्वयंतःशिरांसिरणमंडले ॥ वेतालाश्चकपालेनपिबं
तोरुधिरंबहु ॥ २७ ॥ विनायकाश्चनृत्यंतःप्रेतागायंतएवहि ॥ कूश्मांडाश्चतथोन्मादाशिरांसिजगृहुर्मृधे ॥ २८ ॥ शिवस्यमुंडमा

लार्थंवीराणांस्वर्गगामिनां ॥ तथामातृगणाब्रह्मराक्षसाभैरवामृधे ॥ २९ ॥ शिरांसिकंदुकानीवक्षेपयंतोमुहुर्मुहुः ॥ हसंतःप्रहसंत
श्चसाट्टहाससंसमाकुलाः ॥ ३० ॥ पिशाचाविकलास्याश्चकुर्दंतःकेपिकुत्सितं ॥ पिशाचयःक्षतजंतूष्णंपाययंत्यःशिशून्मृधे ॥ ३१ ॥
मारोदीरितिवादिन्योनेत्राण्यपिदद्दामउत ॥ इत्थंगणबलंदृष्ट्वाबलदेवानुजोबली ॥ ३२ ॥ गदोगदांसमादाय जगर्जघनवद्बली ॥
लक्षभारभूतामौर्व्यागदयातद्बलंमहत् ॥ ३३ ॥ पोथयामासहिगदोवज्रेणेंद्रोयथागिरीन् ॥ कूश्मांडोन्मादवेतालाःपिशाचाब्रह्मरा
क्षसाः ॥ ३४ ॥ निपेतुर्मूर्छिताभूमौतद्गदाभिन्नमस्तकाः ॥ डाकिनीभिन्नदंताश्चप्रमथाभिन्नकंधराः ॥ ३५ ॥ यातुधानांश्छिन्नमुखां
श्चकारसमरेगदः ॥ गदयामर्दिताःप्रेताद्रुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥३६॥ वाराहदंष्ट्रयाभग्नालयेदैत्यायथान्नृप ॥ पलायितेभूतगणेवीरभद्रः
समागतः ॥ ३७ ॥ गदंतताडगदयाबलदेवानुजंबली ॥ गदोपरिगदांनीत्वागदःस्वांप्राहिणोद्गदां ॥ ३८ ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंगदा
भ्यांमैथिलेश्वर ॥ विस्फुलिंगान्क्षरंत्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ ३९ ॥ मल्लयुद्धंतयोरासीन्नोदयंतंपरस्परं ॥ भुजैश्चजानुभिःपादैःपा
तयंतोगिरीन्बहून् ॥ ४० ॥ करवीरंसमुत्पाट्यवीरभद्रोगिरिंबलात् ॥ अट्टहासंतदाकुर्वन्गदोपरिसमाक्षिपत् ॥ ४१ ॥ गदोगि
रिंसंगृहीत्वातस्योपरिसमाक्षिपत् ॥ गृहीत्वाथगदंवीरंवीरभद्रोबलाद्बली ॥ ४२ ॥ चिक्षेपचौजसाराजन्नाकाशेलक्षयोजनम् ॥ ग
दोपिपतितोभूमौकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ ४३ ॥ गृहीत्वावीरभद्राख्यंभ्रामयित्वामहाबलः ॥ ओजसाप्राक्षिपच्छीघ्रमाकाशेल
क्षयोजनं ॥ ४४ ॥ वीरभद्रस्तुपतितःकैलासशिखरोपरि ॥ गदाप्रहारव्यथितोमूर्छितोघटिकाद्वयं ॥ ४५ ॥ कार्तिकेयस्तदाप्राप्तः
शक्तिमुद्यम्यवेगवान् ॥ अनिरुद्धायसांबायशक्तिंचिक्षेपसत्वरं ॥ ४६ ॥ अनिरुद्धरथंभित्वासांबंसांबरथंपुनः ॥ गजान्रथान्सह
स्रंचवीरलक्षमृधांगणे ॥ ४७ ॥ भित्वानदंतीस्फूर्जंतीचपलेवदिशोदश ॥ विवेशभूमौफूत्कारंकुर्वतीपन्नगीवसा ॥ ४८ ॥ तदाक्रु
द्धोमहाबाहुःसांबोजांबवतीसुतः ॥ कृत्वाऽथसिंजिनीघोषंनिषंगान्बाणमाददे ॥ ४९ ॥ एकोपिसद्दहिस्तूणाद्दशरूपीबभूवह ॥ चा

पेशतंकर्षणेचसहस्त्रंरूपमादधे ॥ ५० ॥ मोक्षणेलक्षरूपाणिकोटिरूपाणिकोटिषु ॥ अनेकरूपीविशिखःशिखिनंशिखिवाहनं ॥
॥ ५१ ॥ भित्वाबिभेदवीराणांकोटिशःकोटिशोरणे ॥ कार्तिकेयेचभिन्नांगेकिंचिद्व्याकुलमानसे ॥ गणेश्वरस्तदाप्राप्तोमूषकस्थो
॥२७॥ गजाननः ॥ ५२ ॥ गोमूत्रपत्रमृगनाभिविचित्रकुंभंश्रीकुंकुमाकलितसुंदरवक्रतुंडं ॥ सिंदूरपूरितकपोलमनोहराभंकर्पूरधूलिधव
लीकृतकर्णवर्णं ॥ ५३ ॥ व्यालोलकर्णहतमत्तमधुव्रतैस्तैःश्रीगंडजातमदिरामदविह्वलांगैः ॥ संगीततालकुसुमाकरगीतरागैः
संसेवितंगणपतिंकृतभालचंद्रं ॥ ५४ ॥ बालार्कवर्णममलांगदहेमहारग्रैवेयमौलिकिरणैःपरितःस्फुरंतं ॥ आखुस्थमेकदशनंगजभ
व्यमूर्तिःपाशांकुशांबुजकुठारचयंदधानं ॥ ५५ ॥ प्रांशुंचतुर्भुजमतीवमृधेप्रवृत्तंकांश्चित्प्रगृह्यचकरेणधृतांकुशेन ॥ संमर्दयंतमुरु
धारपरश्वधेनश्रीभार्गवेंद्रमिवशस्त्रभृतःसमस्तान् ॥५६॥ वीरेभवाजिरथसंघबलंनिपात्यसांबंप्रगृह्यसरथंप्रधानात्क्षिपंतं ॥ तंवी
क्ष्यविस्मितमनाःसगणोथकार्ष्णिःपुत्रंसुबुद्धिमनिरुद्धमुवाचसम्यक् ॥ ५७ ॥ इतिश्रीमद्ग० वि० यक्षयुद्धवर्णनंनामचतुर्विंशो
ऽध्यायः ॥२४॥ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ श्रीकृष्णस्यकलासाक्षाद्गणेशोयंमहाबलः ॥ जेतुंनशक्योदिविजैर्मनुष्यैस्तुकुतोभुवि ॥१॥
वर्ततेयत्रनिकटेतत्रनास्तिपराजयः ॥ श्रीकृष्णेनवरोदत्तोपुराऽस्मैशंकरालये ॥ २ ॥ यद्ययंवर्ततेचात्रतदानस्याज्जयश्चनः ॥ शत्रुप
क्षगतोऽयंवैश्रीकृष्णस्यवरोर्जितः ॥ ३ ॥ तस्मात्त्वंचंडमार्जारोभूत्वासंयुद्धतोबलात् ॥ विद्रावयमहायुद्धेफूत्कारैश्चदिशोदश ॥
॥ ४ ॥ यावद्बलंविजेष्यामितावद्विद्रावयत्वरं ॥ नारदउवाच ॥ अथानिरुद्धोभगवांश्चंडमार्जाररूपधृक् ॥ ५ ॥ अलक्षितोगणे
शेननज्ञातोविष्णुमायया ॥ फूत्कारमुत्कटंकुर्वन्नुत्सन्पपाताखुसंमुखे ॥ ६ ॥ विदारयन्मुखंराजन्सततंनखरैःपरैः ॥ विशेषेणसहै ॥२७॥
वाखुर्दंष्ट्राशुभयाविह्वलः ॥ ७ ॥ दुद्रावत्वरितंराजन्नकंपितोरणमंडलात् ॥ तमन्वगच्छन्कुपितोमार्जारःस्थूलरूपधृक् ॥ ८ ॥
मूषकंस्वमपोवाहगणेशोपिमुहुर्मुहुः ॥ नाययौस्वंरणंचाखुश्चंडमार्जारपीडितः ॥ ९ ॥ सप्तद्वीपान्सप्तसिंधुन्दिशासुविदिशासुच ॥

धावन्वैसप्तलोकेषुनलेभेशर्ममैथिल ॥ १० ॥ यत्रयत्रगतश्चाखुर्गणेशेनसमन्वितः ॥ तत्रतत्रगतोराजन्मार्जारश्चंडविक्रमः ॥ ११ ॥
एवंसमूषकेयातेगणेशेविदिशोत्तरं ॥ विस्मितेषुसपक्षेषुगणेषुप्रमथेषुच ॥ १२ ॥ पुष्पकस्थःकुबेरोसौमायांचक्रेऽथगौह्यकीं ॥ गृही
त्वास्वधनुर्दिव्यंनमस्कृत्यमहेश्वरं ॥ १३ ॥ समंत्रंकवचंधृत्वाबाणसंघंसमादधे ॥ तदैवच्छादितंव्योममेघैःसांवर्तकैरिव ॥ १४ ॥
तडित्स्वनैर्महाभीमैस्तमोऽभूत्स्तनयित्नुभिः ॥ बिंदवोहस्तिसदृशानिपेतुःसोपलामृधे ॥ १५ ॥ धाराभिरतिघोराभिर्ववृषुर्वारिदा
स्ततः ॥ क्षणेनसिंधवःसर्वेप्लावयंतोधरातलं ॥ १६ ॥ पर्वतैर्जीवसहितैर्दृश्यतेरणमंडले ॥ प्राकृताःप्रलयंमत्वायादवाभयविह्व
लाः ॥ १७ ॥ त्यक्त्वाशस्त्राणितेऽथोचुःश्रीकृष्णेतिमुहुर्मुहुः ॥ ज्ञात्वातांगौह्यकींमायांप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ १८ ॥ सत्वात्मिकां
चस्वांविद्यांसर्वमायोपमर्दिनीं ॥ जप्त्वाकृत्वाकामबीजंबाणमध्येनिधायतत् ॥ १९ ॥ मुखेचप्रणवंधृत्वामुखेश्रीबीजमेवच ॥ आ
कृष्यकर्णपर्यंतंकृष्णंस्मृत्वाचतुर्भुजं ॥ २० ॥ चिक्षेपविशिखंचापाद्दोर्दंडाभ्यांतडित्स्वनात् ॥ कोदंडमुक्तोविशिखोद्योतयन्मंडलंदि
शां ॥ २१ ॥ जघानगौह्यकींमायामंधकारंयथारविः ॥ भयभीतोराजराजोपुष्पकस्थोरणांगणात् ॥ २२ ॥ पलायमानोयक्षैश्चकं
पितःस्वपुरींययौ ॥ प्रद्युम्नस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ २३ ॥ जहसुर्यादवाःसर्वेजयारावसमाकुलाः ॥ तदाऽतिहर्षितोराजन्
राजराजःकृतांजलिः ॥ २४ ॥ बलिंनीत्वाययौशीघ्रंप्रद्युम्नस्यापिसंमुखे ॥ गजेंद्राणांद्विलक्षंचद्विशुंडादंडशालिनां ॥ २५ ॥ दद्रि
श्चतुर्भिर्युक्तानामद्रीन्स्पर्धयतांमदैः ॥ दशलक्षंरथानांचमुक्तातोरणशालिनां ॥ २६ ॥ शताश्वयोजितानांचरौक्माणांसूर्यवर्चसां ॥
दशार्बुदंतथाराजन्हयानांचंद्रवर्चसां ॥ २७ ॥ शिबिकानांचतुर्लक्षंमाणिक्यैरग्रवर्चसां ॥ पंजरस्थायिनांराजञ्छार्दूलानांद्विलक्ष
कं ॥ २८ ॥ चित्रकाणांमृगाणांचगवयानांतथैवच ॥ मृगयासारमेयानांकोटिकोटिर्विदेहराट् ॥ २९ ॥ शुकानांसारिकाणांचकल
कंठप्रवादिनां ॥ हंसानांस्वर्णवर्णानामन्येषांचित्रपक्षिणां ॥ ३० ॥ पंजरस्थायिनांराजँल्लक्षंलक्षंनृपेश्वरः ॥ विमानंविष्णुदत्ताख्यं

ग. सं. मुक्तादामविलंबितं ॥ ३१ ॥ अष्टयोजनमुच्चांगंनवयोजनविस्तृतं ॥ लक्षकुंभध्वजोपेतंनिर्मितंविश्वकर्मणा ॥ ३२ ॥ कामगंस्वर्ण वि. ७
शिखरंसहस्रादित्यसुप्रभं ॥ सहस्रंकुलवृक्षाणांकामधेनुशतंतथा ॥ ३३ ॥ चिंतामणीनांचशतंशतंदिव्याश्मनांतथा ॥ यत्स्पर्शेना
॥१८॥ पिलोहस्तुहेमत्वंयातिमैथिल ॥३४॥ छत्राणांचामराणांचहेमसिंहासनंशतं ॥ तथाहिदिव्यपद्मानांमालांकिंजल्किनींशुभां ॥३५॥ अ. २५
शतंद्रोणंपीयुषस्यफलानिविविधानिच ॥ खचिद्रत्नसुवर्णानांभूषणानांतुवाससां ॥ ३६ ॥ दिव्यानांकंबलानांचकोटिशःपात्रसंच
यं ॥ अमोघानांचशस्त्राणांकोटिसौवर्णशालिनां ॥ ३७ ॥ गजैर्नरैर्भारवाहैःप्रेरितानिधयोनव ॥ दत्त्वाबलिंराजराजःप्रद्युम्नायमहा
त्मने ॥ ३८ ॥ दक्षिणीकृत्यतंनत्वाप्राहेदंहर्षपूरितः ॥ कुबेरउवाच ॥ नमस्तुभ्यंभगवतेपुरुषायमहात्मने ॥ ३९ ॥ अनादयेसर्व
विदेनिर्गुणायमहात्मने ॥ प्रधानपुरुषेशायप्रत्यग्धाम्नेनमोनमः ॥ ४० ॥ स्वयंज्योतिःस्वरूपायश्यामलांगायतेनमः ॥ नमस्तेवा
सुदेवायनमःसंकर्षणायच ॥ ४१ ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायसात्वतांपतयेनमः ॥ मदनायचमारायकंदर्पायनमोनमः ॥ ४२ ॥ दर्पका
यचकामायपंचबाणायतेनमः ॥ अनंगायनमस्तुभ्यंनमस्तेशंबरारये ॥ ४३ ॥ हेमन्मथनमस्तुभ्यंनमस्तेमीनकेतन ॥ मनोभवाय
देवायनमस्तेकुसुमेषवे ॥ ४४ ॥ अनन्यजनमस्तुभ्यंरतिभर्त्रेनमोनमः ॥ नमस्तेपुष्पधनुषेमकरध्वजतेनमः ॥ ४५ ॥ स्मरायप्रभ
वेनित्यंजगद्विजयकारिणे ॥ नमोरुक्मवतीभर्त्रेसुंदरीपतयेनमः ॥ ४६ ॥ इदंकरिष्यामिकरोमिभूमन्ममेदमस्तीतितवेदमाब्रुवन् ॥
अहंसुखीदुःखयुतःसुहृज्जनोलोकोह्यहंकारविमोहितोखिलः ॥ ४७ ॥ प्रधानकालाशयदेहजैर्गुणैःकुर्वन्विकर्माणिजनोनिबद्ध्यते ॥
काचेर्भकंसैकतएवजीवनंगुणेचसर्पंप्रतनोतिसोक्षिभिः ॥ ४८ ॥ कृतंमयाहेलनमद्यमौढ्यतस्त्वन्माययामोहितचेतसाप्रभो ॥ नम ॥२९॥
न्यसेबालकृतंपितेवहिमाभूत्पुनर्मेमतिरीदृशमिनाक् ॥ ४९ ॥ सदाभवेत्त्वच्चरणारविंदयोर्भक्तिपरायांचविदुर्गरीयसीं ॥ ज्ञानंचवैरा
ग्ययुतंशिवास्पदंदेहिप्रशस्तंनिजसाधुसंगमं ॥ ५० ॥ नारदउवाच ॥ प्रद्युम्नस्यशुभंस्तोत्रंप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ संकटेतस्यसततं

सहायःस्याद्धरिःस्वयं ॥ ५१ ॥ इत्युक्तवंतंयक्षेशंप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ तथास्तूक्त्वाददौराजन्पद्मरागशिरोमणिं ॥ ५२ ॥ माभैष्टे
त्यभयंदत्त्वालीलाछत्रंसचामरं ॥ सिंहासनंमणिमयंप्रादाच्छ्रीयादवेश्वरः ॥ ५३ ॥ कार्ष्णिंप्रदक्षिणीकृत्यराजराजोधनेश्वरः ॥ जि
तंश्रुत्वाराजराजंप्रद्युम्नेनमहात्मना ॥ ५४ ॥ नकेपियुयुधुस्तेनराजानश्चबलिंददुः ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्नादयन्दुंदुभीन्बहून् ॥
॥ ५५ ॥ समस्तवाहिनीयुक्तःप्राग्ज्योतिषपुरंययौ ॥ भौमासुरसुतोनीलोधर्षितस्तस्यतेजसा ॥ ५६ ॥ सद्यस्तस्मैबलिंप्रादात्प्रद्यु
म्नायमहात्मने ॥ प्राग्ज्योतिषपुरद्वारिद्विविदोनामवानरः ॥ ५७ ॥ पुराप्रद्युम्नबाणेनताडितोयोमहाबलः ॥ समुत्थायरुषाविष्टो
दशनैर्नखरैःखरैः ॥ ५८ ॥ विदार्यवीरानश्वांश्चभ्रूभंगैःप्रजगर्जह ॥ लांगूलेनरथान्बध्वाप्राक्षिपल्लवणांभसि ॥ ५९ ॥ गृहीत्वास
गजान्दोर्भ्यांविचिक्षेपांबरेबलात् ॥ शत्रुंज्ञात्वाकपिंकार्ष्णिःप्रतिशार्ङ्गेशरंदधे ॥ ६० ॥ नीत्वाशरस्तंसहसाभ्रामयित्वांबरेबलात् ॥
पूर्ववत्पातयामासकिष्किंधायांमहाकपिं ॥ ६१ ॥ पुनरागतवान्बाणःप्रद्युम्नस्येषुधौस्फुरन् ॥ ६२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्व
जित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेयक्षदेशविजयोनामपंचविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथकार्ष्णिःपरान्देशान्दिव्य
द्रुमलताकुलान् ॥ सहस्रपत्रवद्भिश्चसरोभिःशोभितान्ययौ ॥१॥ अक्षौहिणीशतयुतःप्रद्युम्नश्चंडविक्रमः ॥ यक्षैर्दिष्टेनमार्गेणखंडंकिं
पुरुषंययौ॥२॥रंगवल्लीपुरंयत्रहेमकूटगिरेरधः॥तस्यकिंपुरुषाऊचुःशंबरारेश्चशृण्वतः ॥३॥ किंपुरुषाऊचुः॥अहोतिधन्यामथुरापुरी
वराबभूवयस्यांपरमेश्वरोहरिः ॥ अहोतिधन्यंसततंयदोःकुलंजातोहियस्मिन्नखिलांडपालकः॥ ४ ॥धन्यंचतच्छूरसुतस्यमंदिरंगो
लोकनाथेनमनोहरंकृतं ॥ धन्यंपरंमाथुरमंडलंसुरैःसुदुर्लभंयत्रचचारमाधवः ॥ ५ ॥ महावनंधन्यतमंमनोहरंपितुर्गृहाद्यत्रगतो
हरिःशिशुः ॥ चचारकृष्णःशिशुनाबलेनहियशोदयादुग्धमुखःसुलालितः ॥ ६ ॥ वृंदावनंपुण्यतमंपरात्परश्रीकृष्णपादांबुजरेणुरा
जितं ॥ गाःपालयन्यत्रचचारबालोगोपालबालैःसबलःस्वयंहरिः॥७॥ योदानलीलांकिलमानलीलांश्रीरासलीलांव्रजसुंदरीभिः ॥

वृंदावनेयत्रचचारकृष्णोयस्यापिगायंतियशस्त्रिलोकाः ॥ ८ ॥ अहोऽतिधन्यावृषभानुनंदिनीलीलावतीसानिजलोकशालिनी ॥
चचारकृष्णेनकलिंदनंदिनीतटेमिलिंदध्वनिसंकुलेवने ॥९॥ अहोऽतिधन्यास्तिकलिंदनंदिनीश्रीकृष्णवामांससमुद्भवाया ॥ तटे

मिलिंदध्वनिसंकुलेवटेतत्स्पर्शनाद्यातिनरःकृतार्थतां ॥ १० ॥ समुद्भवोयोहरिवक्षसोगिरिर्गोवर्द्धनोनामगिरींद्रराजराट् ॥ विरा
जतेसव्रजमंडलेपरोयद्दर्शनाज्जन्मपुनर्नविद्यते ॥ ११ ॥ अहोऽतिधन्यायदुमंडलीभिर्विराजतेभूमितलेमनोहरा ॥ वैकुंठलीलाधि
कृताकुशस्थलीयथातडिद्भिर्जलदावलिर्दिवि ॥ १२ ॥ यत्रैवसाक्षात्पुरुषःपरेश्वरोधृत्वाचतुर्व्यूहमलंविराजते ॥ यस्तूग्रसेनायददौ
नृपेशतांकृष्णायतस्मैहरयेनमोनमः ॥ १३ ॥ प्रणोदितस्तेननृपेणधीमताजगद्विजेतुंमकरध्वजोमहान् ॥ कृत्वाऽथतद्दर्शनमद्यदु
र्लभंवयंकृतार्थाहिभवेमसर्वतः ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंहरिर्नृपयशोविशदैश्चरित्रैरुद्यत्त्रिलोकममलंविशदीचकार ॥ पूर्णेंदुर
श्मिमिलितैस्तरलैःस्फुरद्भिःप्रोद्यद्भिरुद्रजइवामलसिंधुदुग्धं ॥ १५ ॥ इत्थंयशःस्वममलंनृपशंबरारिःश्रुत्वाऽतिहर्षिततनुःप्रददौध
नानि ॥ केयूरहारनवरत्नमनोहराणितेभ्यःकिरीटमणिकुंडलकंकणानि ॥ १६ ॥ रंगवल्लीपुराधीशःसुबाहुश्चंद्रवंशजः ॥ नत्वाब
लिंददौसोपिप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ १७ ॥ तस्मैप्रसन्नोभगवान्प्रद्युम्नोमीनकेतनः ॥ दत्वाचूडामणिंदिव्यंपप्रच्छेदंमहामनाः ॥
॥ १८ ॥ नारदउवाच ॥ रंगवल्लीपुरस्यापिनामकेनप्रकाशितं ॥ एतद्ब्रूहिसुबाहोमेश्रुतंपूर्वंत्वयाकिल ॥ १९ ॥ सुबाहुरुवाच ॥
देवासुरैःपुराराजन्माथितःक्षीरसागरः ॥ विनिर्गतानिमथनाद्रत्नानिचचतुर्दश ॥ २० ॥ निर्मितंकलशंतस्मात्सुधापूर्णमनोहरं ॥
तंददर्शहरिःसाक्षान्नेत्राभ्यांपुष्करेक्षणः ॥ २१ ॥ तन्नेत्रहर्षबिंदुश्चकलशेनिपपातह ॥ तस्माद्वृक्षःसमुद्भूतस्तुलसीतिप्रकथ्यते ॥
॥ २२ ॥ रंगवल्लीतितन्नामचकारमधुसूदनः ॥ अत्रकिंपुरुषेखंडेहेमकूटगिरेरधः ॥ २३ ॥ तस्याश्चरंगवल्याःकौस्थापनांसचका
रह ॥ रंगवल्लीमहावृक्षःसदाऽत्रैवविराजते ॥ २४ ॥ तन्नाम्नाप्रसिद्धमभूद्रंगवल्लीपुरंत्विदम् ॥ अत्रनित्यंहिहनुमानार्ष्टिषेणेनरागि

णा ॥ २५ ॥ दर्शनार्थंसमायातिमहात्मारामपूजकः ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वाशंबरारीरिंगवल्लींमनोहरां ॥ २६ ॥ दृष्ट्वाप्रदक्षि
णीकृत्यदेशानन्यान्जगामह ॥ हेमकूटतटीभूतंवनंप्राप्तंभयंकरं ॥ २७ ॥ झिल्लीझंकारसंयुक्तंसिंहचित्रकनादितं ॥ वन्यैःकरींद्रैः
संयुक्तंशिवोलूकरुतावृतं ॥ २८ ॥ कीचकाश्वत्थमंदारवटभूर्जसमाकुलं ॥ कृष्णाहरीतकीवल्लीबदिरैःसघनंवनं ॥ २९ ॥ तस्मा
द्विनिर्गतःसर्पोदशयोजनलंबितः ॥ अग्रसद्गजवृंदानिफूत्कारंकारयन्मुहुः ॥ ३० ॥ हाहाकारेतदाजातेसेनायांमैथिलेश्वर ॥ प्रचंड
गरलैर्वातैर्भस्मीभूतेदिशांतरे ॥ ३१ ॥ भानुःसुभानुःस्वर्भानुःप्रभानुर्भानुमांस्तथा ॥ चंद्रभानुर्बृहद्भानुरतिभानुस्तथाऽष्टमः ॥३२॥
श्रीभानुःप्रतिभानुश्चसत्यभामात्मजादश ॥ एतेजग्मुःशरैस्तीक्ष्णैःसर्प्परौद्रंमदोत्कटं ॥ ३३ ॥ बाणैःसंभिन्नसर्वांगःपतितोधरणी
तले ॥ सर्प्परूपंविहायाशुगंधर्वोभूत्स्फुरद्द्युतिः ॥ ३४ ॥ नत्वाश्रीकृष्णपुत्रांस्तान्द्योतयन्मंडलंदिशां ॥ पुष्पैर्वर्षत्सुदेवेषुविमाने
नदिवंययौ ॥ ३५ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ गंधर्वोयंतुकःपूर्वंकेनपापेनसर्पतां ॥ प्राप्तःकथंवदमुनेत्वंपरावरवित्तमः ॥ ३६ ॥ नारद
उवाच ॥ आर्ष्टिषेणस्ययोभ्राताासुमतिर्नामसुंदरः ॥ रामायणंहनुमतापठितुंससमागतः ॥ ३७ ॥ हेमकूटेहनुमतःकुर्वतोरामसेव
नं ॥ प्रातःकालात्समारभ्यघटिकाश्चचतुर्दश ॥ ३८ ॥ सलक्ष्मणंरामचंद्रंध्यायतोजानकीपतिं ॥ फूत्कारैःसर्पवत्तस्यध्यानभंगंच
कारह ॥ ३९ ॥ तदाक्रुद्धोमहावीरोहनुमान्वानरेश्वरः ॥ शापंददौसुमतयेत्वंसर्पोभवदुर्मते ॥ ४० ॥ तदैवतस्यचरणौनत्वाप्राह
कृतांजलिः ॥ हेदेवपाहि पाहीतिदीनंमांशरणंगतं॥४१॥अथप्रसन्नोभगवान्सुमतिंप्राहधर्मवित्॥द्वापरांतेशरैस्तीक्ष्णैर्हरिपुत्रधनुश्च्यु
तैः॥भिन्नदेहःस्वांप्रकृतिंयास्यसित्वंनसंशयः॥४२॥गंधर्वःसुमतिर्नामविमुक्तोभूद्विदेहराट् ॥ सतांशापोपिवरवद्दरोमोक्षार्थदःकिमु
॥४३॥अथकार्ष्णिर्महाबाहुश्चैत्रदेशान्मनोहरान् ॥ वसंतमाधवीवृंदैःशोभितान्सजगामह॥४४॥सहस्रदलपद्मानांषट्पदध्वनिशा
लिनां ॥ पतंतिरेणवोयत्रसरःस्वाबीरचूर्णवत् ॥ ४५ ॥ एलालवंगलतिकाःक्षुण्णाःसैन्यांघ्रिभिःपथि ॥ तेनभृंगावलीरेजेकरिकर्ण

ग. सं. प्रताडिता ॥ ४६ ॥ यत्रवैपुरुषाराजन्नागायुतसमाबले ॥ वलीपलितदौर्गंध्यस्वेदक्लमविवर्जिताः ॥ ४७ ॥ त्रेतायुगसमःकालोव वि ७
र्ततेयत्रनित्यशः ॥ आयुश्चायुतवर्षाणांदिव्यौषधिनदीगुणैः ॥ ४८ ॥ पीयूषतुल्यंतोयंचहेमभूमिर्विराजते ॥ मुक्ताविद्रुमवैडूर्य
॥३०॥ रत्नोत्पत्तिश्चयत्रवै ॥ ४९ ॥ सुंदर्यःप्रमदारामानित्ययौवनभूषिताः ॥ स्फुरंत्युपवनेष्वारात्सौदामिन्योघनेष्विव ॥ ५० ॥ यत्रवै अ. २७
नगरीरम्यावसंततिलकाशुभा ॥ शृंगारतिलकोनामराजायत्रमहाबलः ॥ ५१ ॥ जैत्रान्वीरान्समाहूयगजमारुह्यदंशिनः ॥ यो
द्धुंविनिर्ययौयच्चप्रद्युम्नस्यापिसंमुखे ॥ ५२ ॥ सांबःसुमित्रःपुरुजिच्छतजिच्चसहस्रजित ॥ विजयश्चित्रकेतुश्चवसुमान्द्रविडःक्रतुः॥
॥ ५३ ॥ जांबवत्याःसुताह्येतेचक्रुर्नाराचदुर्दिनं ॥ पलायितेषुचैतेषुबाणैर्भिन्नेषुमैथिल ॥ ५४ ॥ बाणांधकारेसंजातेमहान्कोला
हलोह्यभूत ॥ तदाशृंगारतिलकोगजारूढोमहाबलः ॥ ५५ ॥ एकाकीविचरन्युद्धेवनेवैश्वानरोयथा ॥ तदागदःसमागत्यतद्गजंसु
मदोत्कटं ॥ ५६ ॥ शुंडादंडेसंगृहीत्वापातयामासभूतले ॥ दूरेप्रपतितःशीघ्रंशृंगारतिलकोनृपः ॥ ५७ ॥ सद्योभयातुरोभूत्वायु
द्धेबद्धांजलिःस्वतः ॥ तुरंगाणामर्बुदंचरथानांलक्षमेवच ॥ ५८ ॥ गजानामयुतंराजाप्रद्युम्नायबलिंददौ ॥ इत्थंकिंपुरुषंखंडंजि
त्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ ५९ ॥ नैशाददर्शितैर्मार्गैर्हरिवर्षंततोययौ ॥ ६० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्व
संवादेकिंपुरुषखंडविजयोनामषड्विंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ हरिवर्षंनामखंडंसर्वसंपत्तिसंयुतं ॥ तस्यसीमागि
रिःसाक्षान्निषधोनाममैथिल ॥ १ ॥ वीरकोदंडटंकारघोषैर्व्याप्तावनांतरात ॥ उड्डितास्तुमहागृध्राःक्रोशमात्रवपुर्धराः ॥ २ ॥
तीक्ष्णतुंडाःसगरुतःसर्वेदीर्घायुषोनृप ॥ अग्रसन्सैनिकान्नागान्हयांस्तेपिबुभुक्षिताः ॥ ३ ॥ आकाशेपक्षिभिर्व्याप्तेजातेपक्षप्रभं ॥३०॥
जने ॥ सेनायामंधकारेणहाहाकारोमहानभूत ॥ ४ ॥ तदाकार्ष्णिर्महाबाहुस्तार्क्ष्यमस्त्रंसमाददे ॥ तद्बाणान्निर्गतःसाक्षाद्वैनतेयः
प्रभंजनः ॥ ५ ॥ सेनायामंधकारेणव्याप्तायांपतगेश्वरः ॥ कांश्चित्तुंडप्रहारेणकांश्चित्पक्षैःस्फुरत्प्रभैः ॥ ६ ॥ गृध्रान्कुलंगान्गरुडो

पातयामासभूतले ॥ भग्नदर्पश्छिन्नपक्षाभक्षिताःपक्षिणश्चते ॥ ७ ॥ भयातुरादुद्रुवुस्तेताक्ष्र्येणापिदिशोदश ॥ ततःकार्ष्णिर्महाबा
हुर्दशार्णान्विषयान्ययौ ॥ ८ ॥ दशार्णदेशाधिपतिःशुभांगःसूर्यवंशजः ॥ नागायुतसमोयुद्धेनिष्कौशांबिपुरीपतिः ॥ ९ ॥ वेदव्या
समुखाच्छ्रुत्वाप्रद्युम्नंचंडपौरुषं ॥ दशार्णांतांनदींदीर्घांसमुत्तीर्यसमाययौ ॥ १० ॥ कृतांजलिःशुभांगोसौकिरीटेणनताननः ॥ ददौ
बलिंसुरत्नानांप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ ११ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षात्सर्वगःसर्वदर्शनः ॥ पप्रच्छेदंशुभांगंतंलोकसंग्रहकाम्यया ॥
॥ १२ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ दशार्णोयंकथंदेशःकेननाम्नाबभूवह ॥ एतन्मेब्रूहिहेराजन्निष्कौशांबिपुरीपते ॥ १३ ॥ शुभांगउवाच ॥
हिरण्यकशिपुंहत्वानृसिंहोभगवान्पुरा ॥ प्रह्लादेनत्विहागत्यहरिवर्षेस्थितोऽभवत् ॥ १४ ॥ प्रह्लादंभगवान्प्राहनृसिंहोभक्तवत्स
लः ॥ नृसिंहउवाच ॥ शांतस्यतवभक्तस्यमयापुत्रपिताहतः ॥ तस्मान्नघातयिष्यामिवंशंतेहिमहामते ॥१५॥ शुभांगउवाच ॥ इ
तिप्रवदतोऽक्षिभ्यामानंदजलबिंदवः ॥ पतिताःकौचतैराजन्सरोभून्मंगलायनम् ॥ १६ ॥ तदाप्राप्तवरोराजन्प्रह्लादोहर्षविव्ह
लः ॥ नृसिंहंप्राहधर्मात्मानत्वाभूत्वाकृतांजलिः ॥ १७ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ मातुःपितुर्मयासेवानकृतासात्वतांपते ॥ ऋणात्तयोः
कथंमुच्येवदैतत्परमेश्वर ॥ १८ ॥ नृसिंहउवाच ॥ मन्नेत्रजलसंभूतेतीर्थेवैमंगलायने ॥ स्नानंकुरुमहाभागमुच्यसेदशभिर्ऋणैः ॥
॥ १९ ॥ मातुःपितुश्चभार्यायाःसुतानांगुरुदेवयोः ॥ विप्राणांचप्रपन्नानामृषीणांपितृणामृणं ॥ २० ॥ यःस्नास्यतिमहातीर्थेसर्वहे
लनतत्परः ॥ ऋणैश्चदशभिःसोपिमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ २१ ॥ शुभांगउवाच ॥ दशार्णामोचनेतीर्थेस्नात्वाकायाधवोऽनृणी ॥ भ
त्वाद्यापिसमायातिस्नातुंतन्निषधाद्रिरेः ॥ २२ ॥ दशार्णमोचनेतीर्थेदशार्णोदेशउच्यते ॥ तत्स्रोतःसुसमुद्भूतादशार्णेयंनदीस्मृता॥
॥ २३ ॥ नारदउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्कार्ष्णिःसर्वैःपरिचरैःसह ॥ दशार्णमोचनेतीर्थेदानंस्नानंचकारह ॥ २४ ॥ दशार्णमोच
नस्यापिकथांयःशृणुयान्नृप ॥ ऋणैश्चदशभिःसोपिमुच्यतेमुक्तिभाग्भवेत् ॥ २५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहु

 लाश्वसंवादेदशार्णदेशविजयोनामसप्तविंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःसुमेरोरुत्तरान्कुरून् ॥
ययौशृंगवतःपार्श्वेविचित्रान्वृद्धिसंवृतान् ॥ १ ॥ भद्रांगंगांततःस्नात्वावाराहींनगरींययौ ॥ कुरुखंडाधिपस्तस्यांचक्रवर्तीगुणाकरः॥
 ॥ २ ॥ महासंभृतसंभारोदेवर्षिगणसंवृतः ॥ अश्वमेधंसमारेभेदशमंसगुणाकरः ॥ ३ ॥ तेनोत्सृष्टंहयंश्वेतंश्यामकर्णमनोहरं ॥
तस्यपुत्रोवीरधन्वारक्षितुंनिर्गतोभवत् ॥ ४ ॥ अक्षौहिणीभिर्दशभिर्मंडितश्चंडविक्रमः ॥ विचचारमहावीरोवीक्ष्यमाणस्तुरंगमं ॥
॥ ५ ॥ वीरश्चंद्रश्चसेनश्चचित्रगुर्वेगवान्नृपः ॥ आमःशंकुर्वसुःश्रीमान्कुंतीनाम्नजितेःसुताः ॥ ६ ॥ सर्वतस्तंहयंशुभ्रंगृहीत्वाहर्षपू
रिताः ॥ कस्योत्सृष्टंवदंतस्तेकार्ष्णिसैन्यंसमाययुः ॥ ७ ॥ प्रद्युम्नस्तंद्भालपत्रंपठित्वाविस्मितोभवत् ॥ सर्वेविसिस्मुर्यदवोगृहीत
परमायुधाः ॥ ८ ॥ तदैवसेनासंप्राप्ताविचिन्वंतीहयंनृप ॥ दृष्ट्वारजोयदुबलादूरेतस्थौसुविस्मिताः ॥ ९ ॥ गुणाकरेराजनिचंडवि
क्रमेनदस्यवःस्युःकुरुखंडमंडले ॥ गवांनकालोनहिचक्रवातकःकुतोरजःप्राप्तमहोर्कमंडलं ॥ १० ॥ एवंवदंतीपरवाहिनीस्वतःको
दंडघोषंदरदस्वनंपरं ॥ करींद्रचीत्कारतुरंगहेषणंवादित्रमिश्रंसमुपाशृणोत्ततः ॥ ११ ॥ तदोद्धवःकृष्णसुतप्रणोदितोबलंसमेत्याशु
सवीरधन्विनः ॥ प्रणम्यतंप्राहरथस्थितंनृपंगुणाकरस्यौरसमर्कतेजसं ॥ १२ ॥ उग्रसेनःक्षितीशेंद्रोद्वारकेशोयदूत्तमः ॥ जंबूद्वीप
नृपाञ्जित्वाराजसूयंकरिष्यति ॥ १३ ॥ तेनप्रणोदितोवीरःप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ जित्वातंभारतंखंडंतथाकिंपुरुषंनृपः ॥ १४ ॥
हरिवर्षंततोजित्वाकुरुखंडंसमागतः ॥ प्रदास्यतिबलिंसोपिप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ १५ ॥ अक्षौहिणीदशयुतोधनदेनापिपूजितः ॥
उपायनंत्वयादेयंप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ १६ ॥ तेननीतंयज्ञपशुमाहर्तुंकःक्षमःक्षितौ ॥ श्रीकृष्णचन्द्रोभगवान्सहायस्तस्यविद्यते
॥ १७ ॥ शुभंस्यादाह्वानमानाभ्यांनचेद्युद्धंभविष्यति ॥ वीरधन्वोवाच ॥ गुणाकरोनृपेशोयःशक्रेणापिप्रपूजितः ॥ १८ ॥ नदा
स्यतिबलिंसोपिप्रद्युम्नायमहात्मने ॥ शृंगवत्पर्वतेरम्येवाराहोविद्यतेहरिः ॥ १९ ॥ यस्यसेवांसदाभूमिःकरोतिपरमादरात् ॥

तस्यक्षेत्रेतपस्तेपेध्यात्वादेवंगुणाकरः ॥ २० ॥ वर्षाणामयुतेपूर्णेहरिर्वाराहरूपधृक् ॥ संतुष्टोनृपतिंभक्तंवरंब्रूहीत्युवाचह ॥२१॥
राजोवाचहरिंनत्वारोमांचीप्रेमविह्वलः ॥ भगवंस्त्वामृतेदेवोसुरोन्योपिनरोथवा ॥२२॥ मांजेतानभवेद्भूमावीप्सितोयंवरोमया ॥
तथास्तुचोक्त्वाभगवांस्तत्रैवांतरधीयत ॥ २३ ॥ तस्मात्तस्ययशःशीघ्रंकर्तव्यंमोचनंस्वतः ॥ नचेद्भवद्भिश्चकलिंकरिष्यामिनसं
शयः ॥ २४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तउद्धवस्तस्मात्स्वांसेनामेत्यभूपते ॥ शशंससर्वंयद्वृत्तंयदूनांसदसित्वरं ॥ २५ ॥ श्रुतकर्मा
वृषोवीरःसुबाहुर्भद्रएकलः ॥ शांतिर्दर्शःपूर्णमासःसोमकोवरएवच ॥ २६ ॥ कालिन्दीनंदनाह्येतेप्रद्युम्नस्यप्रपश्यतः ॥ अक्षौहि
णीभिर्दशभिर्वृतायोद्धुंसमागताः ॥ २७ ॥ उत्तरैःकुरुभिःसार्द्धंयदूनांचंडविक्रमैः ॥ बभूवतुमुलंयुद्धमब्धीनामब्धिभिर्यथा ॥२८॥
स्फुरद्भिर्निशितैःशस्त्रैरेजिरेवीरपुंगवाः ॥ क्षणमात्रेणरुधिरप्रभवारौद्ररूपिणी ॥ २९ ॥ नदीबभूवराजेंद्रशतयोजनविस्तृता ॥ विदु
द्रुवुस्तदाशेषाउत्तराःकुरवोजनाः ॥ ३० ॥ शरत्कालेयथाप्राप्तेमेघसंघाइतस्ततः ॥ पूर्णमासोमहावीरःकालिंदीनंदनोबली ॥
॥ ३१ ॥ चूर्णयामासबाणौघैःस्यंदनंवैरिधन्वनः ॥ वीरधन्वापिविरथोधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ ३२ ॥ जघानबाणविंशत्यापूर्णमासं
महाबलं ॥ पूर्णमासःस्वबाणेनमध्यतस्तान्द्विधाऽकरोत् ॥ ३३ ॥ वीरधन्वाऽथचिच्छेदधनुर्ज्यांतस्यनादिनीं ॥ बाणेनैकेनराजें
द्रकुवाक्येनेवमित्रतां ॥ ३४ ॥ लक्षभारमयींगुर्वींगदामादायसत्वरं ॥ जघानवीरधन्वानंपूर्णमासोमहाबलः ॥ ३५ ॥ गदाप्र
हारव्यथितोवीरधन्वामदोत्कटः ॥ परिघेणजघानाशुपूर्णमासंहरेःसुतं ॥ ३६ ॥ पूर्णमासःसमुत्थायपवनंनामपर्वतं ॥ समुत्पा
टचस्थितोभूत्वाहस्ताभ्यांश्रीहरेःसुतः ॥ ३७ ॥ भ्रामयित्वाथचिक्षेपवाराह्यांपुरिवेगतः ॥ ३८ ॥ वीरधन्वाप्रपतितोगुणाकरक्र
तुस्थले ॥ मूर्च्छितोभग्नवेगोऽभूदुद्वमन्रुधिरंमुखात् ॥ ३९ ॥ हाहाकारोमहानासीद्वाराह्यांपुरिवेगतः ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभय
स्तदा ॥ ४० ॥ पूर्णमासोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ यज्ञादुत्थायनृपतिःपुत्रंदृष्ट्वाचमूर्च्छितं ॥ ४१ ॥ गृहीत्वादिव्यको

 दंडंयुद्धंकर्तुमनोदधे ॥ होताधर्मविदांश्रेष्ठोमुनींद्रःसर्ववित्कविः ॥ गंतुमभ्युत्थितंवीक्ष्यवामदेवस्तमब्रवीत् ॥४२॥ वामदेवउवाच ॥
राजंस्त्वंहिनजानासिपरिपूर्णतमंहरिं ॥ सुराणांमहदर्थायजातंयदुकुलेस्वयं ॥ भुवोभारावतारायभक्तानांरक्षणायच ॥ ४३ ॥
 भूत्वायदुकुलेसाक्षाद्द्वारकायांविराजते ॥ तेनकृष्णेनपुत्रोयंप्रद्युम्नोयादवेश्वरः ॥ उग्रसेनमखार्थायजगज्जेतुंप्रणोदितः ॥ ४४ ॥
गुणाकरउवाच ॥ परिपूर्णतमस्यापिश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ लक्षणंवदमेब्रह्मंस्त्वंपरावरवित्तमः ॥ ४५ ॥ वामदेवउवाच ॥
यस्मिन्सर्वाणितेजांसिविलीयंतेस्वतेजसि ॥ तंवदंतिपरंसाक्षात्परिपूर्णतमंहरिम् ॥ ४६ ॥ अंशांशोंशस्तथावेशःकलापूर्णःप्रकथ्य
ते ॥ व्यासाद्यैश्चस्मृतःषष्ठःपरिपूर्णतमःस्वयं ॥ ४७ ॥ परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोनान्यएवहि ॥ एककार्यार्थमागत्यकोटिका
र्यंचकारह ॥ ४८ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वाकृष्णस्यमाहात्म्यंबलिंनीत्वागुणाकरः ॥ वैरंविसृज्यप्रद्युम्नदर्शनार्थंसमाययौ ॥ ४९ ॥
कार्ष्णिंप्रदक्षिणीकृत्यनत्वादत्त्वाबलिंततः ॥ अश्रुपूर्णमुखोभूत्वाप्राहगद्गदयागिरा ॥ ५० ॥ गुणाकरउवाच ॥ अद्यमेसफलंजन्म
कुलंमेद्यदिनेशुभं ॥ अद्यक्रतुक्रियाःसर्वाःसफलास्तवदर्शनात् ॥ ५१ ॥ त्वदंघ्रिभक्तिःपरमार्थलक्षणासदाभवेत्सज्जनसंगमात्प
रा ॥ त्वमेवसाक्षान्निजभक्तवत्सलःपरेशभूमन्परिपाहिपाहि ॥ ५२ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ ज्ञानवैराग्यसंयुक्ताभक्तिस्तेप्रेमलक्षणा ॥ मद्भक्त
संगमोभूयाच्छ्रीःस्याद्भागवतांत्विह ॥ ५३ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाभगवान्कार्ष्णिःप्रसन्नोभक्तवत्सलः ॥ ददौतस्मैनृपतयेहय
मेधतुरंगमं ॥ ५४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेउत्तरकुरुखंडविजयोनामाष्टाविंशोध्यायः ॥ २८ ॥
॥ नारदउवाच ॥ प्रद्युम्नोथमहाबाहुर्जित्वारादुत्तरान्कुरून् ॥ हिरण्मयंनामखंडंजेतुंकार्ष्णिर्जगामह ॥ १ ॥ यत्रसीमागिरीदीर्घः
स्त्रोतोनामस्फुरद्द्युतिः ॥ तत्रकूर्मोहरिःसाक्षादर्यमायस्यदेशकः ॥ २ ॥ पुष्पमालानदीतीरेनाम्नाचित्रवनंमहत् ॥ सपुष्पफलभारा
ढ्यंकंदमूलनिधिःस्वतः ॥ ३ ॥ वानराःसंतितत्रापिवंशजानलनीलयोः ॥ न्यस्ताःश्रीरामचंद्रेणत्रेतायांमैथिलेश्वर ॥ ४ ॥

सैन्यघोषंचतंश्रुत्वायुद्धकामाविनिर्गताः ॥ प्रद्युम्नसैन्येचोत्पेतुर्भ्रूभंगैःक्रोधमूर्च्छिताः ॥ ५ ॥ नखैर्दंतैश्चलांगूलैर्गजानश्वान्नरान्नृ
प ॥ लांगूलैश्चरथान्बध्वाचिक्षिपुश्चांबरेबलात् ॥ ६ ॥ विजयध्वजनाथस्याविजयश्चार्जुनस्यच ॥ रथंबध्वाथलांगूलेकेचिदुत्पेतुरं
बरे ॥ ७ ॥ कपिध्वजध्वजेसाक्षात्कपींद्रोभगवान्प्रभुः ॥ क्रोधाढ्यःफाल्गुनसखःसमग्रंसर्वतोदिशं ॥ ८ ॥ लांगूलेनचतान्बध्वा
पातयामासभूतले ॥ तदाप्रहर्षिताःसर्वेज्ञात्वाश्रीरामकिंकराः ॥ ९ ॥ नेमुस्तंसर्वतोराजन्कृतांजलिपुटाःशनैः ॥ केचिदालिंगनं
चक्रुःकेचिदुत्पेतुराजसा ॥ १० ॥ केचिच्चुचुंबुर्लांगूलंकेचित्पादंचवानराः ॥ तानालिंग्यमहावीरःस्पृष्ट्वासत्पाणिनःपुनः ॥ ११ ॥ द
त्वाशिषंतत्कुशलंपप्रच्छाथांजनीसुतः ॥ नत्वातंवानराःसर्वेजग्मुश्चित्रवनंनृप ॥ १२ ॥ हनुमानर्जुनस्यापिध्वजेह्यंतरधीयत ॥ म
कराख्यात्ततोदेशात्प्रद्युम्नोमीनकेतनः ॥ १३ ॥ ययौवृष्णिवरैःसार्द्धं दुंदुभीन्वादयन्मुहुः ॥ मकरस्यगिरेःपार्श्वेदुंदुभिध्वनिभिस्त
तः ॥ १४ ॥ मधुभक्ष्यामधुकराःकोटिशःप्रोत्थिताःकिल ॥ तैर्दंशितंबलंसर्वंहस्तिचीत्कारसंयुतं ॥ १५ ॥ तदाकार्ष्णिर्महाबाहुः
पवनास्त्रंसमादधे ॥ तद्वाततताडिताराजन्गतास्तेपिदिशोदश ॥ १६ ॥ तत्रदेशेजनाराजन्सर्वेवैमकराजनाः ॥ ततस्तुडिंडिभोदेश
स्तत्रहस्तिमुखाजनाः ॥ १७ ॥ एवंदेशांस्ततःपश्यंस्त्रिशृंगविषयान्गतः ॥ कार्ष्णिर्ददर्शतत्रापिमनुष्याःशृंगधारिणः ॥ १८ ॥ त्रि
शृंगस्यगिरेःपार्श्वेनगरींस्वर्णचर्चिकां ॥ हेमसौधमयींदिव्यांरत्नप्राकारमंडितां ॥ १९ ॥ हिरण्यवर्णैःपुरुषैःस्त्रीजनैश्चतडिद्द्युभिः॥
नागैश्चनागकन्याभिःपुरींभोगवतीमिव ॥ २० ॥ चंद्रकांतानदीतीरेशोभितांमंगलालयां ॥ कार्ष्णिःसमाययौराजन्यथाशक्रोमरा
वतीं ॥ २१ ॥ तत्रराजामहावीरोनाम्नादेवसखोबली ॥ समन्मुखाद्बलंश्रुत्वाबलिंनीत्वाहिरण्मयं ॥ २२ ॥ प्रद्युम्नंपूजयामासभ
क्त्यापरमयापुनः ॥ तंपप्रच्छमहाबाहुःप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ २३ ॥ चंद्रवत्तेकथंशोभासर्वेषांचवदाशुमे ॥ देवसखउवाच ॥ अर्य
म्णापितृपतिनाकूर्मरूपस्यमापतेः ॥ २४ ॥ अंघ्रिप्रक्षालितौतेनवारिणाभून्महानदी ॥ श्वेतपर्वतशृंगाच्चावतरंतीयदूत्तम ॥ २५ ॥

ग. सं. प्रमेधाख्योमनुसुतोगोपालोगुरुणाकृतः ॥ जघानकपिलांरात्रावसितांसिंहशंकया ॥ २६ ॥ वसिष्ठेनतदाशप्तःशूद्रत्वंसमुपागतः ॥ वि. ७
कुष्ठेनपीडिततनुःपर्यटंस्तीर्थमाचरन् ॥ २७ ॥ अस्यांनद्यांयदास्नातोगलत्कुष्ठान्मनोःसुतः ॥ मुक्तोभूच्चंद्रवत्तस्यदेहशोभाबभूव
॥३३॥ ह ॥ २८ ॥ चंद्रकांतानदीचेयंप्रसिद्धाभूद्धिरण्मये ॥ तस्यांमुक्तोयतःस्नात्वागलत्कुष्ठान्मनोःसुतः ॥ २९ ॥ ततःस्नानंचकर्तारोवयं अ. ३०
सर्वेनृपोत्तम ॥ रूपेणचंद्रतुल्याःकौभवामोत्रनसंशयः ॥ ३० ॥ नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वामहाबाहुःप्रद्युम्नोयादवैःसह ॥ चंद्रकां
तांनदींस्नात्वाददौदानान्यनेकशः ॥ ३१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्व०नारदब०हिरण्यखंडविजयोनामैकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥
॥ २९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ एवंहिरण्मयंखंडंजित्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ जगामरम्यकंखंडंदेवलोकमिवस्फुरन् ॥१॥ तस्यसीमागि
रिःसाक्षान्नीलोनामनगाधिराट् ॥ तत्रोत्तरेकालदेशेनगरीभीमनादिनी ॥ २ ॥ कालनेमिसुतस्तत्रकलंकोनामराक्षसः ॥ त्रेतायुगे
रामचंद्राद्भीतोयुद्धात्पलायितः ॥ ३ ॥ लंकापुर्य्याइहागत्यवासकृद्राक्षसैःसह ॥ रक्षसामयुतेनासौयुद्धायकृतनिश्चयः ॥ ४ ॥ ख
रारूढःकृष्णवर्णोयदूनांबलमाययौ ॥ यदूनांराक्षसानांचघोरंयुद्धंबभूवह ॥ ५ ॥ प्रघोषो गात्रवान्सिंहोबलःप्रबलऊर्ध्वगः ॥ सह
ओजोमहाशक्तिरपराजितएवच ॥ ६ ॥ लक्ष्मणानंदनाह्येतेश्रीकृष्णस्यसुताःशुभाः ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्ताबाणैस्तीक्ष्णैःस्फुरत्प्र
भैः ॥ ७ ॥ राक्षसानांबलंजघ्नुर्वायुवेगैर्यथाघनं ॥ बाणौघैश्छिन्नभिन्नांगाराक्षसारणदुर्मदाः ॥ ८ ॥ त्रिशूलानांमुद्गराणांवर्षांचक्रु
र्मदोत्कटाः ॥ कलंकस्तुतदाप्राप्तश्चर्वयन्वारणान्रथान् ॥ ९ ॥ हयान्नरान्सशस्त्रास्त्रान्मुखेचिक्षेपसत्वरं ॥ गजान्पादेषुचोन्नीयस
नीडान्रत्नकंबलान् ॥ १० ॥ घंटानादसमायुक्तान्प्राक्षिपच्चांबरेबलात् ॥ प्रघोषःश्रीहरेःपुत्रःकपींद्रास्त्रंसमादधे ॥ ११ ॥ तद्बाण ॥३३॥
निर्गतःसाक्षाद्वायुपुत्रोमहाबलः ॥ वातस्तूलमिवाकाशेचिक्षेपशतयोजनं ॥ १२ ॥ हनुमंततदाज्ञात्वाकलंकोराक्षसेश्वरः ॥ लक्ष
भारमयींगुर्वींगदांचिक्षेपनादयन् ॥ १३ ॥ उत्पपातकपिर्वेगाद्गदाभूमौपपातह ॥ उत्पतन्वानराधीशोभ्रूभंगंकारयन्मुहुः ॥ १४ ॥

मुष्टिनाघातयित्वातंकिरिटिंतस्यचाददे ॥ कलंकोपितदातस्मैत्रिशूलंस्वंसमाददे ॥ १५ ॥ उत्पतन्सकपिर्वेगात्पृष्ठिदेशंपपातह ॥
हनुमांस्तंतदादोर्भ्यांपातयित्वामहीतले ॥ १६ ॥ वैदूर्यपर्वतंनीत्वातस्योपरिसमाक्षिपत् ॥ गिरिपातेनचूर्णांगोमर्दितःपंचतांययौ
॥ १७ ॥ तदाजयजयारावःशंखध्वनियुतोऽभवत् ॥ हनुमान्भगवान्साक्षात्तत्रैवांतरधीयत ॥ १८ ॥ प्रद्युम्नस्योपरिसुराःपुष्पवर्षं
प्रचक्रिरे ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःस्वसैन्यपरिवारितः ॥ १९ ॥ मनोहरांस्वर्णमयींमानवींनगरींययौ ॥ नैःश्रेयसवनंतत्रकल्पवृक्ष
लतावृतं ॥ २० ॥ हरिचंदनमंदारपारिजातोपशोभितं ॥ संतानामोदसंमिश्रवायुभिःसुरभीकृतं ॥ २१ ॥ केतकीचंपकलताकुट
जैःपरिसेवितं ॥ माधवीनांलताजालैःपुष्पितैःसफलैर्वृतं ॥ २२ ॥ नदद्विहंगालिकुलैर्वैकुंठमिवसुंदरं ॥ योजनानांपंचशतंलंबितं
चारुधिंगिरिं ॥ २३ ॥ अधोधःशोभितंराजञ्छतयोजनविस्तृतं ॥ पुंस्कोलिलैःकोकिलैश्चमयूरैःसारसैःशुकैः ॥ २४ ॥ चक्रवाकै
श्चकोरैश्चहंसैर्दात्यूहकूजितं ॥ सर्वर्तुपुष्पशोभाढ्यमाक्षिपन्नंदनंवनं ॥ २५ ॥ मृगशावारमंतेवैशार्दूलैःसहमैथिल ॥ नकुलाःफणि
भिःसार्द्धंयत्रवैरविवर्जिताः ॥ २६ ॥ अयुतंसरसांयत्रभ्रमरध्वनिसंयुतं ॥ सहस्रपत्रैःकमलैःशतपत्रैःस्फुरत्प्रभैः ॥ २७ ॥ इतस्ततो
वर्तमानमानंदमिवमूर्तिमत् ॥ तद्वनंसुंदरंदृष्ट्वानिर्गतान्नगरीजनान् ॥ २८ ॥ पप्रच्छवांच्छितंसाक्षात्प्रद्युम्नःसर्ववित्कविः ॥ प्रद्युम्न
उवाच ॥ कस्येयंनगरीरम्याकस्येदंवनमद्भुतं ॥ वदताशुसविस्तारंहेलोकाःपुण्यशासनाः ॥ २९ ॥ जनाऊचुः ॥ वैवस्वतोमनुर्ना
मयोह्येवंवर्ततेनृप ॥ मानवेचगिरौरम्येमत्स्यंनारायणंहरिं ॥ ३० ॥ वर्तमानंसदानत्वाकरोतिविपुलंतपः ॥ तस्येयंनगरीरम्यात
स्यनैःश्रेयसंवनं ॥ ३१ ॥ वैकुंठाच्चसमानीताभूमिश्चायंगिरिस्तथा ॥ यूयंसर्वेपिराजानस्तस्यवंशभवाःक्षितौ ॥ सूर्यवंशांतरेराजं
श्चंद्रवंशांतरेहिभोः ॥ ३२ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ क्षत्रियाणांचसर्वेषांवृद्धंतंप्रपितामहं ॥ श्राद्धदेवंमनुंज्ञात्वाविस्मितोऽभूद्धरेःसुतः ॥
॥ ३३ ॥ श्रुत्वावचस्तदासद्योभ्रातृभिर्यदुभिर्वृतः ॥ मानवाद्रिंसमारुह्यश्राद्धदेवंददर्शह ॥ ३४ ॥ शतसूर्यप्रभंकांत्याद्योतयंतंदि

परस्परंमहाराजशृण्वंतंश्री वि. ७
ग. सं. शोदश ॥ महायोगमयंसाक्षाद्राजेंद्रंशांतरूपिणं ॥ ३९ ॥ वेदव्यासशुकाद्यैश्चवसिष्ठधिषणादिभिः ॥ परस्परंमहाराजशृण्वंतंश्री
हरेर्यशः ॥ ३६ ॥ ननामकार्ष्णिर्यदुभिःसहैवतंकृतांजलिस्तत्रसमास्थितोभवत ॥ मनुःसमुत्थायहरेःप्रभावविद्दत्वासनंगद्गदयागि अ. ३१
॥३४॥ राब्रवीत् ॥ ३७ ॥ मनुरुवाच ॥ नमस्तेवासुदेवायनमःसंकर्षणायच ॥ प्रद्युम्नायानिरुद्धायसात्वतांपतयेनमः ॥ ३८ ॥ अनादिरात्मा
पुरुषस्त्वमेवत्वंनिर्गुणोसिप्रकृतेःपरस्त्वं ॥ सदावशीकृत्यबलात्प्रधानंगुणैःसृजस्यत्सिचपासिविश्वं ॥ ३९ ॥ ततोविवेकंसविहायस
वंतोमत्वाखिलंचात्रमनोमयंजगत् ॥ मायापरंनिर्गुणमादिपूरुषंसर्वज्ञमाद्यंपुरुषंसनातनं ॥४०॥ जागर्तियोस्मिञ्छयनंगतेसतिनायं
जनोवेदसतःपरंतं ॥ पश्यंतमाद्यंपुरुषंहियज्जनोनपश्यतिस्वच्छमलंचतंभजे ॥४१॥ यथानभोग्निःपवनोनसज्जतेघटेनकाष्ठेनरजोभि
रावृतैः॥तथाभवान्सर्वगुणैश्चनिर्मलोवर्णैर्यथास्यात्स्फटिकोमहोज्ज्वलः ॥४२॥ व्यंग्येनवालक्षणयाचवाक्पथैरर्थैपदंस्फोटपरायणैः
परं॥नज्ञायतेयद्ध्वनिनोत्तमेनसद्वाच्येनतद्ब्रह्मकुतस्तुलौकिकैः ॥४३॥ वदंतिकेचिद्धुविकर्मकर्तृयत्कालंचकेचित्परयोगमेवतत ॥ केचि
द्विचारंप्रवदंतियच्चतद्ब्रह्मेतिवेदांताविदोवदंति ॥४४॥ यंनस्पृशंतिहिगुणानकालजाज्ञानेंद्रियंचित्तमनोनबुद्धयः ॥ महन्नवेदोवदतीति
तत्परंविशंतिसर्वेऽनलविस्फुलिंगवत ॥४५॥ हिरण्यगर्भंपरमात्मतत्त्वंयद्वासुदेवंप्रवदंतिसंतः॥एवंविधंत्वांपुरुषोत्तमोत्तमंमत्वासदा
हंविचराम्यसंगः॥४६॥नारदउवाच॥मनोर्वाक्यंतदाश्रुत्वाप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ मन्दस्मितोमनुंप्राहगीर्भिःसंमोहयन्निव॥४७॥प्र
द्युम्नउवाच ॥ त्वन्नोगुरुःक्षत्रियाणामादिराजःपितामहः ॥ मत्पूजनीयोवृद्धोसिश्लाघ्योधर्मधुरंधरः ॥ ४८ ॥ वःप्रजाश्चवयंराजन्र
क्ष्याःपाल्याश्चसर्वतः ॥ भवतातप्यतेदिव्यंतपस्तेनजगत्सुखं ॥ ४९ ॥ मृग्यस्त्वत्सदृशःसाधुःपरमात्माहरिःस्वयं ॥ नृणामंतस्त ॥३४॥
मोहारीसाधुरेवनभास्करः॥५०॥नारदउवाच॥इत्युक्त्वाभगवान्कार्ष्णिरनुज्ञाप्यप्रणम्यतं ॥परिक्रम्यमनुंराजन्स्वयंभूमौजगामह
॥५१॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेमानवदेशविजयोनामत्रिंशोऽध्यायः॥३०॥ ॥ नारदउवाच ॥

इत्थंतुरम्यकंखंडंजित्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ सुमेरोःपूर्वदिग्भागेकेतुमालंजगामह ॥ १ ॥ तस्यसीमागिरिःसाक्षान्माल्यवान्नाममैथि
ल ॥ चतुर्नाम्नीयत्रगंगामहापातकनाशिनी ॥ २ ॥ गिरेर्माल्यवतःपार्श्वेपुरीमन्मथशालिनी ॥ रत्नप्राकारसौधैश्चदेवधानविशोभि
ता ॥ ३ ॥ यत्रवैपुरुषाराजन्कामदेवसमप्रभाः ॥ शारदेंदीवरश्यामाःपद्मपत्रनिभेक्षणाः ॥ ४ ॥ पीतांबरधरानार्यःपुष्पहारमनो
हराः ॥ क्रीडंतिकंदुकैर्यत्रकामिन्योनवयौवना ॥ ५ ॥ यद्देहामोदपवनोमत्तालिकुलनादितः ॥ गंधीकरोतिभूमांगंसमंताच्छतयोज
नं ॥ ६ ॥ तत्पुरीवासिनोलोकानिर्गतास्तेबहुश्रुताः ॥ जगुर्यशःश्रीमुरारेःप्रद्युम्नस्यापिशृण्वतः ॥ ७ ॥ केतुमालवासिनऊचुः ॥आ
सीत्तुशेषशयनोजगदार्त्तिहारीसाक्षात्प्रधानपुरुषेश्वरआदिदेवः॥यःप्रार्थितःसुरवरैर्भुवनावनायतस्मैनमोभगवतेपुरुषोत्तमाय॥८॥
जातोगतःपितृगृहात्पितरौविमोक्ष्यनंदालयंशिशुतनुःसतुनंदपत्न्या ॥ संलालितःसघृणयाबहुमंगलश्रीःप्राणप्रहारमकरोत्किलपूत
नायाः ॥ ९ ॥ बालोबभंजशकटंशयनंप्रकुर्वन्दैत्यंनिपात्यमहदद्भुतकंचपृष्ठे ॥ मात्रेप्रदर्श्यनिजरूपमलंकृतोभूद्गर्गेणसंकथितसुंदर
भाग्यलक्ष्मीः ॥ १० ॥ संल्लालितोव्रजजनैर्नवनीतचौरःश्यामोमनोहरवपुर्मृदुलःसबालः ॥ भित्वाजघासदधिपात्रमतीवदघ्नोवृक्षौब
भंजजननीलघुदामबद्धः ॥ ११ ॥ वृंदावनेसविचरन्सहवत्सगोपैर्वत्सासुरंचविनिपात्यकपित्थवृक्षैः ॥ सद्योविगृह्यखरतुंडपुटेचदो
र्भ्यांदैत्यंददारसबकंतृणवत्तटिन्यां ॥ १२ ॥ संधारयंश्चशिशुभिर्बहुवत्ससंघान्वेणुंक्कणन्मदनमोहनवेषभूद्यः ॥ गोपानघासुरमुखेप्र
हिताञ्जुगोपगोगोपवत्सपवपुःसचकारसद्यः ॥ १३॥क्षेत्रज्ञआत्मपुरुषोभगवाननंतःपूर्णःप्रधानपुरुषेश्वरआदिदेवः॥धृत्वावपुःसवि
हरन्व्रजबालकेषुसंमोहयन्विधिमजोविचचारकृष्णः॥१४॥चिक्षेपधेनुकमसौबलिनंबलेनतालेप्रगृह्यसहसाफणिकालियाख्यं ॥ ब
भ्रामवह्निमपिबद्दनुजंप्रलंबंसद्योजघानसबलोदृढमुष्टिनाच॥१५॥संचारयन्व्रजवधूर्मधुरंक्कणन्योवेणुंवनेव्रजवधूनिजगीतकीर्तिः ॥
दिव्यांबराणिसदहारवरांगनानांविप्रांगनाभिरभितःकृतभक्तभोजः ॥१६॥ देवेषुवर्षतिपशून्कृपयारिरक्षुर्गोवर्द्धनंप्रकृतबालइवोच्छि

लींध्रं ॥ बिभ्रद्गिरिंसगजराडिवकंजमेकहस्तेशचीतिवचोभिरतःस्तुतोभूत् ॥१७॥ नंदंजुगोपवरुणात्स्वजनायलोकंदिव्यंपरंचतम वि. ७
ग. सं. सोदिविदर्शयित्वा ॥ श्रीरासमंडलगतोव्रजसुंदरीणांरेमेपुलिंदतटिनीपुलिनेंगगाभिः ॥ १८ ॥ मानंहरन्मदनयौवनमानिनीनामं अ. ३१
॥३५॥ तर्द्धेव्रजवधूनिजगीतकीर्तिः ॥ स्रग्वीमनोहरवपुर्विरहातुराणांसाक्षाद्धरिर्मदनमोहनआविरासीत् ॥ १९ ॥ वृंदावनेशबरराज
वरांगनाभिर्विष्णुर्विभूतिभिरिवोद्युभिरादिदेवः ॥ रेमेस्तुतःसुरवरैःसचरासरंगेकेयूरकुंडलकिरीटविटंकवेषः ॥ २० ॥ नंदंविमोक्ष्य
फणिनेप्रददौचमोक्षंदिव्यंमणिंसचजहारहशंखचूडात् ॥ गोपस्तुतोवृषभरूपधरंह्यरिष्टंभूमौनिपात्यनिजघानकरेणशृंगे ॥ २१ ॥
कंसःपरंभयमवापचतेनकेशीसंप्रेषितःसघनमेघवपुःप्रचंडः ॥ उत्सृज्यतंचतरसापुनरापतंतंश्रीबाहुनामुखगतेनजघानकृष्णः ॥
॥ २२ ॥ योनारदेनबहुवर्णितभाग्यलक्ष्मीर्व्योमासुरोव्यसुरकारिपरेणयेन ॥ अक्रूरवर्णितमहोदयआदिदेवोगोपीजनातिविरहातु
रचित्तचौरः ॥ २३ ॥ श्वाफल्कयेहितकरायानिजंस्वरूपमंतर्दधेजलचयेसचदर्शयित्वा ॥ सम्प्रापतत्रमथुरोपवनंपरेशोगोपालकैश्च
सबलोमथुरांददर्श ॥ २४ ॥ स्वैरंचरन्मधुपुरेरजकंनिकृत्यकृष्णःप्रदायचवरानथवायकाय ॥ मालाकृतंसमनुकंप्यचकारकुब्जामृ
ज्वींधनुश्चसहसानमयन्बभंज ॥ २५ ॥ द्वारिद्विपंचविनिहत्यनरेंद्रमल्लौहत्वाप्रगृह्यविनिपात्यसरंगभूमौ ॥ कंसंहरिस्तुपितरावथ
मोचयित्वाबंधान्नृपंपुरिचकारमहोग्रसेनं ॥ २६ ॥ नंदंप्रसाद्यबहुदानकरोयदुस्तानाहूयतर्प्यसुधनैश्चनिवेदयित्वा ॥ विद्यामधीत्य
सद्दौप्रमृतंह्यपत्यंकृत्वावधंदनुजपंचजनस्यकृष्णः ॥ २७ ॥ गोपीजनान्समनुगृह्यसचोद्धवेनाक्रूरेणहास्तिनपुरेत्वथपांडुपुत्रान् ॥ ॥३५॥
कृष्णोविजित्यबलिनंचजरासुतंचभस्मीचकारमुचुकुंदद्दशात्मकालम् ॥ २८ ॥ निर्मायचाद्भुतपुरंस्थितयेत्रकृष्णोनिन्येचकुंडिनपु
रात्किलभीष्मकन्याम् ॥ पुत्रेणशंबरमरिंनिजघानचादाद्राज्ञेमणिंयुधिविजित्यसऋक्षराजम् ॥ २९ ॥ भामापतिःसचशिरःशतध
न्वनस्तुहत्वाह्युवाहसवितुश्चसुतांपरेशः ॥ आवंत्यराजतनुजांसजहारकृष्णःसत्यांस्वयंवरगृहेवृषभान्दमित्वा ॥ ३० ॥ कैकेयरा

जतनुजांसजहारभद्रांश्रीलिक्ष्मणामखिलभद्रपतेःसुतांच ॥ भौमंविजित्यसबलंयुधिशस्त्रसंघैर्निन्येचषोडशसहस्त्रवरांगनाश्च ॥
॥ ३१ ॥ भामेक्षयासुरतरुंचसभांसुवर्मांशक्रंविजित्यसजहारकलत्रमित्रः ॥ योरुक्मिणंचनिजघानबलेनगोष्ठ्यांबाणस्यबाहुनि
चयंशतधाच्छिनत्सः ॥ ३२ ॥ तेनोग्रसेनकृतवेऽथजगद्विजेतुंसंप्रेषितोनिजसुतःकिलशंबरारिः ॥ योत्रागतोभुविविजित्यनृपान्स
मस्तान्श्रीकेतुमालपतयेचनमोस्तुतस्मै ॥ ३३ ॥ नारदउवाच ॥ प्रसन्नःश्रीहरिःकार्ष्णिःकुंडलेकटकानिच ॥ हीरान्मणीन्गजा
नश्वान्ददौतेभ्योमहामनाः ॥ ३४ ॥ पुरोमन्मथशालिन्याव्यातिसंवत्सरोमहान् ॥ प्रद्युम्नायबलिंप्रादान्नमस्कृत्यप्रजापतिः ॥
॥ ३५ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्दिव्यंकामवनंययौ ॥ जनैरगम्यंगम्यंचप्रजापतिदुहितृभिः ॥ ३६ ॥ सुंदरंमन्मथाक्रीडंवृतंकामा
स्त्रतेजसा ॥ नारीणांयत्रपततिव्यसुर्गर्भोनवत्सरम् ॥ ३७ ॥ तदापरात्कामवनाद्विनिर्गतःश्रीपुष्पधन्वानृपपंचसायकः ॥ पीतांबरः
श्यामतनुर्मनोहरस्ततानकोदंडगुणध्वनिस्मरः ॥ ३८ ॥ यद्बाणतोयादवपुंगवाःस्वतःससैनिकाःसाश्वगजाःपदातिभिः ॥ निपेतुरा
रात्किलकामविह्वलास्तद्बाणवेगस्यनवर्णनंभवेत् ॥ ३९ ॥ अथाशुकार्ष्णिर्जगदीश्वरेश्वरःप्रलीनतांप्रापजलेजलंयथा ॥ सद्योवि
सिस्मुर्यदवःससैनिकाविज्ञायपूर्णंनृपरुक्मिणीसुतम् ॥ ४० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेमन्मथदे
शविजयोनामैकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःकेतुमालंविजित्यसः ॥ भद्राश्वंप्रययौधन्वीखं
डंयोगसमृद्धिमत् ॥ १ ॥ यस्यसीमागिरिःसाक्षाद्राजतेगन्धमादनः ॥ सीतानाम्नीयत्रगंगावहंतीपापनाशिनी ॥ २ ॥ वेदक्षेत्रेम
हातीर्थेसर्वपापप्रमोचने ॥ हयग्रीवोमहाबाहुर्यत्रसंनिहितोहरिः ॥ ३ ॥ भद्रश्रवाधर्मसुतस्तस्यसेवांकरोतिहि ॥ गंगातीरस्यपु
लिनेप्रद्युम्नस्यमहात्मनः ॥ बभूवुःशिबिरव्यूहाहेमांबरमनोहराः ॥ ४ ॥ भद्रश्रवाधर्मसुतोमहात्माभद्राश्वदेशाधिपतिर्महौजाः ॥
प्रदक्षिणीकृत्यननामभक्त्यादत्वाबलिंकृष्णसुतायचाह ॥ ५ ॥ भद्रश्रवाउवाच ॥ त्वंसाक्षाद्भगवान्पूर्णःपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ सा

धूनांरक्षणार्थायजगज्जेतुंविनिर्गतः ॥ ६ ॥ भगवञ्छंबरोनामदैत्यःपूर्वंजितस्त्वया ॥ तस्यभ्रातामहादुष्टःकनीयानुत्कचःस्मृतः ॥
॥ ७ ॥ गोकुलेकृष्णचंद्रेणमारितःशकटस्थितः ॥ तस्यभ्रातामहादुष्टोज्येष्ठोस्तिशकुनिर्बली ॥ ८ ॥ जेतुंयोग्यस्त्वयादेवनान्यैरपि
कदाचन॥प्रद्युम्नउवाच॥कस्यवंशेसमुद्भूतःशकुनिर्नामदैत्यराट् ॥९॥ कस्मिन्पुरेस्थितिस्तस्यबलंकिंवदधर्मज ॥ भद्रश्रवाउवाच ॥
कश्यपस्यमुनेर्दित्यामादिदैत्यौबभूवतुः ॥ १० ॥ हिरण्यकशिपुर्ज्येष्ठोहिरण्याक्षोनुजस्तथा ॥ हिरण्याक्षस्यतस्यापिबभूवुर्नवपुत्र
काः ॥ ११ ॥ शकुनिःशंबरोहृष्टोभूतसंतापनोवृकः ॥ कालनाभोमहानाभोहरिश्मश्रुस्तथोत्कचः ॥ १२ ॥ देवकूटाद्दक्षिणाहिजठ
रस्यगिरेरधः ॥ पुरीचन्द्रावतीनामदैत्यानांदुर्गमंडिता ॥ १३ ॥ शकुनिस्तत्रवसतिभ्रातृभिःषड्भिरावृतः ॥ यदायदाहिमुनिभि
र्यज्ञारंभोभवेदिह ॥ १४ ॥ तदातदाहितेनापिभंगोकारियदूत्तम ॥ यस्माच्चसंतिशक्राद्याउद्विग्नाःसात्वतांपते ॥ १५ ॥ जेतुंयो
ग्यस्त्वयादेवदेवध्रुग्दैत्यपुंगवः ॥ त्वयाजितंजगत्सर्वंभक्तानांशांतिकारणात् ॥ १६ ॥ प्रद्युम्नायनमस्तुभ्यंचतुर्व्यूहायतेनमः ॥
गोविप्रसुरसाधूनांछंदसांपतयेनमः ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ एवंसंप्रार्थितःसाक्षात्प्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ देवायभद्रश्रवसेमाभै
ष्टेत्यभयंददौ ॥ १८ ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुःस्वसैन्यपरिवारितः ॥ पुरींचंद्रावतींगंतुंप्रस्थानमकरोत्तदा ॥ १९ ॥ मन्मुखाच्छकु
निःश्रुत्वाप्रागच्छंतंयदूत्तमम् ॥ दैत्यानांसदसिप्राहशूलमुद्यम्यदैत्यराट् ॥ २० ॥ शकुनिरुवाच ॥ दिष्ट्यादिष्ट्याहिशत्रुर्मेप्रद्यु
म्नोऽत्रसमागतः ॥ जेतुंयोग्योमयादैत्याभ्रातुर्मेय्यस्तिप्राग्रणम् ॥ २१ ॥ भ्रातामेशंबरोनामयेनपूर्वंचमारितः ॥ तस्मात्तंघातयि
ष्यामिप्रद्युम्नंयदुभिःसह ॥ २२ ॥ तस्माद्यातबलंतस्यविध्वस्तंकुरुतासुराः ॥ पश्चात्पुरंदराधीशंघातयिष्यामिनिर्जरान् ॥ २३ ॥
नारदउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्यदैत्योहृष्टोमहाबलः ॥ आययौसंमुखेयोद्धुंदैत्यकोटिसमावृतः ॥ २४ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्सा
क्षाल्लीलामानुषविग्रहः ॥ महत्याःसर्वसेनायागृध्रव्यूहंचकारह ॥ २५ ॥ गृध्रचंचौवर्तमानोनिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ ग्रीवायामर्जुनः

पृष्ठेसांबोजांबवतीसुतः ॥ २६ ॥ पादयोरुभयोराजन्नास्थितौदीप्तिमद्ददौ ॥ कार्ष्णिःसाक्षात्तदुदरेपुच्छेभानुर्हरेःसुतः ॥ २७ ॥ ब
भूवतुमुलंयुद्धंसीतागंगातटेनृप ॥ दैत्यानांयदुभिःसार्द्धमब्धीनामब्धिभिर्यथा ॥ २८ ॥ बाणैस्त्रिशूलैर्मुशलैर्मुद्गरैस्तोमरर्ष्टिभिः ॥ व
वर्षुर्दानवाःसर्वेधाराभिरिववारिदाः ॥ २९ ॥ रुरोधसूर्यंचाकाशंसैन्यपादरजोभृशम् ॥ राजन्सबाणंचयथावारिदाःप्रावृडुद्भवाः ॥
॥ ३० ॥ वृकोहर्षोनिलोगृध्रोवर्द्धनोनादएवच ॥ महाशःपवनोवन्हिःक्षुदिश्चदशमःस्मृतः ॥ ३१ ॥ मित्रविंदात्मजाह्येतेयुयुधुर्दा
नवैःसह ॥ बाणांधकारेसंजातेवृकोनामहरेःसुतः ॥ ३२ ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तोधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ दैत्यान्बिभेदबाणौघैःकुवाक्यै
र्मित्रतामिव ॥ ३३ ॥ गजान्रथान्हयान्वीरान्पातयामासभूतले ॥ निपेतुश्छिन्नकवचाश्छिन्नचापारणांगणे ॥३४॥ वृकबाणैर्भिन्न
पादावृक्षावातहताइव ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखाबाणौघैश्छिन्नबाहवः ॥ ३५ ॥ रेजूरणांगणेराजन्भांडव्यूहाइवाहताः ॥ द्विधाभू
तागजाबाणैःपतितारणमंडले ॥ ३६ ॥ विरेजुश्छुरिकाविद्धाःकूष्मांडशकलाइव ॥ तदैवहृष्टःसंप्राप्तःसिंहारूढोमहाबलः ॥ ३७ ॥
बिभेदकवचंतस्यसिंजिनींदशभिःशरैः ॥ चतुर्भिश्चतुरोवाहान्द्वाभ्यांसूतंध्वजंतथा ॥ ३८ ॥ त्रिभीरथंचबाणानांविंशत्यादनुजाधि
पः ॥ छिन्नधन्वावृकोभूत्वाहताश्वोहतसारथिः ॥ ३९ ॥ अन्यंरथंसमारूढोधनुर्जग्राहरोषतः ॥ तावत्तस्यधनुर्हृष्टश्चिच्छेदसमरे
सुरः ॥ ४० ॥ तदागदांसमादायवृकोयादवपुंगवः ॥ तताडमूर्ध्निपंचास्यंदैत्यंपृष्ठस्थितंपुनः ॥ ४१ ॥ मृगेंद्रःक्रोधसंपूर्णःसमुत्प
त्यरणांगणे ॥ अनेकान्पातयामासनखैर्दंतैःकरैरपि ॥ ४२ ॥ हुंकारंभीषणंकृत्वाललज्जिव्हःस्फुरत्सटः ॥ वृकंसंपातयामासरंभाद्
डंगजोयथा ॥ ४३ ॥ गृहीत्वातुवृकोदोर्भ्यांपातयित्वामहीतले ॥ तस्योपरिनदंस्तस्थौमल्लोमल्लंयथानृप ॥ ४४ ॥ उत्पतंतंपुनः
सिंहंचर्वयंतंतनुंबलात् ॥ तताडमुष्टिनातंवैमित्रविंदात्मजोबली ॥ ४५ ॥ तस्यमुष्टिप्रहारेणकेसरीपंचतांगतः ॥ तदाक्रुद्धोहृष्टदैत्यः
शूलंचिक्षेपसत्त्वरम् ॥ ४६ ॥ शूलंस्फुरन्महोल्काभंचिच्छेदत्वसिनावृकः ॥ तीक्ष्णयातुंडयाराजन्फणिनंगरुडोयथा ॥ ४७ ॥

 हृष्टोपिस्वमसिंनीत्वानादयन्स्वंमहाबलम् ॥ जघानतंवृकंमूर्ध्निकंपयन्वसुधातलं ॥ ४८ ॥ खड्गकोशेततःखड्गमुपधार्यवृकोबली ॥
कंधरेस्वेनखड्गेनतंतताडस्फुरच्छुचम् ॥ ४९ ॥ खड्गछिन्नंशिरस्तस्यदैत्यस्यपतितंभुवि ॥ रेजेकमंडलुमिवसकिरीटंसकुंडलम् ॥५०॥
 हृष्टेमृतेतदादैत्याःशेषाःसर्वेपलायिताः ॥ भयातुरामहाराजययुश्चंद्रावतीपुरीम् ॥ ५१ ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभयस्तदा ॥ श्री
वृकस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ ५२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजितखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेहृष्टदैत्यवधोनामद्वात्रिंशो
ऽध्यायः ॥ ३२ ॥ ७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ हृष्टंनिपतितंश्रुत्वाशकुनिःक्रोधमूर्छितः ॥ भ्रातॄन्संप्रेषयामासदेवानांभयकारकान् ॥
॥ १ ॥ भूतसंतापनोनामगजमारुह्यनिर्गतः ॥ वृकःखरंसमारुह्यकालनाभोऽथसूकरम् ॥ २ ॥ महानाभोमत्तपुष्टंहरिश्मश्रुस्तिमिं
गिलम् ॥ वैजयंतंरथंचैत्रंमयदैत्यविनिर्मितम् ॥ ३ ॥ पंचयोजनविस्तीर्णंसहस्राश्वनियोजितं ॥ मायामयंकामगंचपताकाशतसं
वृतम् ॥ ४ ॥ सहस्रकलशाढ्यंचमुक्तादामविलंबितम् ॥ रत्नभूषणभूषाढ्यंशतचद्रसमोज्ज्वलम् ॥ ५ ॥ सहस्रचक्रसंयुक्तंघटाकार
विभूषणं ॥ आरुह्यशकुनिःपश्चाद्योद्धुकामोविनिर्ययौ ॥ ६ ॥ अक्षौहिणीभिर्द्वादशभिर्दैत्यानांमैथिलेश्वर ॥ धनुःस्वनैर्वीरशब्दैरश्व
हेषारथस्वनैः ॥ ७ ॥ चीत्कारैर्हस्तिनामाशांमंडलंतुजगर्जह ॥ दैत्यसेनाप्रयाणेनचकंपेमंडलंभुवः ॥ ८ ॥ निपेतुर्गिरयोनेकाविचे
लुःसिंधवोनृप ॥ निपातितार्गलादेवैर्बभूवाश्वमरावती ॥९॥ तत्सैन्यंभीषणंदृष्ट्वाप्रद्युम्नोधन्विनांवरः ॥ बलीधैर्यकरःकार्ष्णिःप्राहेदंय
दुपुंगवान् ॥ १० ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ इदंशरीरंभुविपांचभौतिकंफेनोपमंकर्मगुणादिनिर्मितम् ॥ गतागतंकालवशंकदापिहिबुधानशो
चंतियथार्भकैःकृतम् ॥ ११ ॥ गच्छंतिचोर्ध्वंकिलसात्विकाजनामध्येचतिष्ठंतिहिराजसानराः ॥ अधःप्रगच्छंतिहितामसाःपरेमुहुर्मुहु
रस्तेविचरंतिकर्मभिः ॥ १२ ॥ बिभेत्ययंवाकिलसर्वतोयथानेत्रभ्रमेणाचलतीवभूर्वृथा ॥ तथाचसर्वंमनसाकृतंजगत्काचेर्भकंह्यर्भकआवृ
तोयथा ॥ १३ ॥ यथासुखंमंडलवर्तिनांचलंतथारिस्तपातालनिवासिनामपि ॥ तथामराणांक्रतुभिःकृतंस्मरेत्सर्वंत्यजेत्तत्तृणवत्प

रोजनः ॥ १४ ॥ ऋतोर्गुणादेहगुणाःस्वभावाअहर्दिनंयांतियथातथाजनाः ॥ दृश्यंचयद्यन्नहिकिंचिदस्तियथाव्रजेद्गच्छतिपांथ
संगमः ॥ १५ ॥ दृष्टंयथावस्तुयदोल्कयातथापरेगतेकिंह्यभयप्रयोजने ॥ विधायमार्गेविचरेच्छिवस्यपश्यन्हिसर्वत्रहरिंपरेश्वरं ॥
॥ १६ ॥ यथेंदुरेकोजलपात्रवृंदगोयथाग्निरेकोविदितःसमिच्चये ॥ तथापरात्माभगवाननेकवत्सोंतर्बहिःस्यात्सुकृतेषुदेहिषु ॥१७॥
योज्ञाननिष्ठोतिविरागमाश्रितःश्रीकृष्णभक्तःस्वनपेक्षकोपियः ॥ तपोवनंवापिगृहंगृहंवनंस्पृशंतितंतेत्रिगुणानसर्वतः ॥ १८ ॥
ततोयतिस्त्वव्यगमत्परात्परंसुखीसदानंदमयस्तुबालवत् ॥ देहेनपश्यत्युतसर्वकारणंधृतंचवासोमदिरामदांधवत् ॥ १९ ॥ सूर्यो
दयेसर्वतमोविलीयतेप्रदृश्यतेवस्तुगृहेयथाजनैः ॥ ज्ञानोदयेऽज्ञानतमःप्रलीयतेसंभ्राजतेब्रह्मपरंतनौतथा ॥ २० ॥ यथेंद्रियाणां
चपृथक्चवर्त्मभिर्नोन्नीयतेर्थस्त्रिगुणाश्रयःपरः ॥ एकंह्यनंतस्यपरस्यधामतत्तथामुनीनांकिलशास्त्रवर्त्मभिः ॥ २१ ॥ परंपदंकेपि
वदंतिवैष्णवंकेवापिवैकुंठपरंपरेशम् ॥ शांतिंचयत्केपितमःपरंबृहत्कैवल्यमेकेप्रवदंतिधामके ॥ २२ ॥ यदक्षरंकेपिदिशंवदंतिके
गोलोकमाद्यंप्रवदंत्यथापरे ॥ केचिन्निकुंजंनिजलीलयावृतंप्राप्नोतिकृष्णस्यपदंचतन्मुनिः ॥ २३ ॥ नारदउवाच ॥ इतिकार्ष्णेर्व
चःश्रुत्वासर्वेयादवपुंगवाः ॥ शस्त्राणिजगृहुर्हृष्टातज्ज्ञानेधैर्यवर्द्धने ॥ २४ ॥ बभूवतुमुलंयुद्धंदैत्यानांयदुभिःसह ॥ सीतागंगातटे
चाब्धौरक्षसांकपिभिर्यथा ॥ २५ ॥ रथिनोरथिभिस्तत्रपत्तिभिःपत्तयोनृप ॥ अश्ववाहैरश्ववाहायुयुधुश्चगजागजैः ॥ २६ ॥ केचित्क
रींद्राउन्मत्तामहामात्यैःप्रणोदिताः ॥ गिरींद्राइवदृश्यंतेमुक्तानांमेघडंबरैः ॥ २७ ॥ शुंडादंडैश्चफूत्कारैःसचीत्कारैःसशृंखलैः ॥ पातयं
तोरथानश्वान्वीरान्राजन्रणांगणे ॥ २८ ॥ शुंडादंडैःसंगृहीत्वारथान्साश्वान्ससारथीन् ॥ निपात्यभूमावुत्थाप्यचिक्षिपुश्चांबरेब
लात् ॥ २९ ॥ कांश्चिन्ममर्दुःपादाभ्यांसंविदार्यकरैर्द्दढैः ॥ सक्षताश्चगजाराजन्प्रधावंतोरणांगणे ॥ ३० ॥ सपक्षास्तुरगाराजन्नश्व
वाहप्रणोदिताः ॥ उल्लंघयंतोथरथान्गजकुंभांतरेगताः ॥ ३१ ॥ केचिदश्वैर्महावीराःशक्तिहस्तामदोत्कटाः ॥ जघ्नुर्गजस्थान्नृपतीन्मृगें

ग. सं. द्राइवयूथपान् ॥ ३२ ॥ अश्वारूढाःकेपिसेनांसंविदार्यविनिर्गताः ॥ खड्गवेगैःपद्मवनंलीलाभिर्वायवोयथा ॥ ३३ ॥ केचित्पर वि. ७
स्परंसाश्वैरुत्पतंतोरणांगणे ॥ खड्गैर्जघ्नुर्यथाकाव्येचंचुभिःपक्षिणोंबरे ॥ ३४ ॥ केचित्खड्गैःपरशुभिःकेचिच्चक्रैःपदातयः ॥ चिच्छिदु अ. ३३
॥३८॥ निशितैर्भल्लैःफलानीवशिरांसिच ॥ ३५ ॥ संग्रामजिद्बृहत्सेनःशूरःप्रहरणोविजित ॥ जयःसुभद्रोवामश्चसत्यकोश्वयुरेवहि ॥
॥ ३६ ॥ भद्रायाश्चसुताह्येतेश्रीकृष्णस्यौरसाःशुभाः ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तायुयुधुर्दैत्यपुंगवैः ॥ ३७ ॥ भूतसंतापनोनामगजारूढो
महासुरः ॥ यदुसैन्येमहाराजचक्रेनाराचदुर्दिनं ॥ ३८ ॥ बाणांधकारेचकृतेभूतसंतापनेनवै ॥ संग्रामजित्तदाप्राप्तःश्रीकृष्णस्य
सुतोबली ॥ ३९ ॥ विव्याधबाणशतकैर्भूतसंतापनंरणे ॥ प्रलयार्णवसंघोषभीमसंघट्टनादिनीम् ॥ ४० ॥ धनुर्ज्यांतस्यचिच्छेद
भूतसंतापनोबली ॥ संग्रामजिद्धनुश्चान्यद्गृहीत्वास्वंतडित्प्रभं ॥ ४१ ॥ सज्जंकृत्वाविधानेनशतंबाणान्समादधे ॥ तेबाणास्तद्धनु
र्ज्याचकवचंलोहनिर्मितं ॥ ४२ ॥ भित्वाछित्वातनुंतस्यगजंभित्वाऽवनिंगताः ॥ बाणप्रहारव्यथितःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥४३॥
गजंस्वंनोदयामासभूतसंतापनोबली ॥ कालांतकसमंनागंदृष्ट्वासंग्रामजिद्बली ॥ ४४ ॥ गृहीत्वास्वमसिंदिव्यंसंजघानरणांगणे॥
तस्यखड्गप्रहारेणशुंडादंडोद्विधाभवत् ॥ ४५ ॥ चीत्कारमुत्कटंकुर्वन्मदंसंस्रावयन्कटात् ॥ भूतसंतापनंत्यक्त्वाभुवनंकंपयन्
गजः ॥ ४६ ॥ निपातयन्महावीरान्घंटानादैर्नदन्मुहुः ॥ नबलात्स्तंभितोदैत्यैःपुरींचंद्रावतींययौ ॥ ४७ ॥ कोलाहलोमहानासी
द्व्रजन्नेवंगजेच्युते ॥ भूतसंतापनश्चक्रंश्रीकृष्णस्यसुतायवै ॥४८॥ चिक्षेपनिशितंशीघ्रंग्रीष्ममार्तंडवत्स्फुरत् ॥ तदागतंभ्रमद्दृष्ट्वाच
क्रंभद्रात्मजोबली ॥ ४९ ॥ स्वचक्रेणमहाराजलीलयाशतधाच्छिनत् ॥ जठरस्यगिरेःशृंगंसमुत्पाटचमहासुरः ॥५०॥ चिक्षेपकृ ॥३८॥
ष्णपुत्रायनादयन्व्योममंडलं ॥ संग्रामजिच्चतच्छृंगंगृहीत्वाभुजयोर्बलात् ॥ ५१ ॥ तताडतेनराजेंद्रभूतसंतापनंरणे ॥ भूतसंता
पनोदैत्यःसंपूर्णंजठरंगिरिम् ॥ ५२ ॥ गृहीत्वासंगरेतस्थावुद्भटोदैत्यपुंगवः ॥ अनेनघातयिष्यामित्वांरणेप्रवदन्मुखात् ॥ ५३ ॥

देवकूटंसमुत्पाट्यगिरिंचश्रीहरेःसुतः ॥ अनेनघातयिष्यामित्वांरणेप्रवदन्मुखात् ॥ ५४ ॥ तस्थौतत्संमुखोराजंस्तदद्भुतमिवाभवत् ॥ क्षिपंतंपर्वतंदैत्यंभूतसंतापनंनृप: ॥ ५५ ॥ तताडगिरिणास्वेनरणेसंग्रामजिद्वली ॥ जठरोदेवकूटश्चद्वौगिरीदैत्यमस्तके ॥ ॥ ५६ ॥ पतितौभूरिभाराढ्यौवज्रसंघर्षनादिनौ ॥ ५७ ॥ भूतसंतापनस्ताभ्यांपतितःपंचतांगतः ॥ तज्ज्योतिःसंग्रामजितिलीनंजातंविदेहराट् ॥ ५८ ॥ श्रीसंग्रामजितःसैन्येनेदुर्दुंदुभयस्तदा ॥ भद्रात्मजोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ ५९ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहु० भूतसंतापनदैत्यवधोनामत्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३३ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ संग्रामजिन्महायुद्धेभूतसंतापनेमृते ॥ हाहाकारोमहानासीद्दैत्यसेनासुमैथिल ॥ १ ॥ शकुनिर्वृकःकालनाभोमहानाभस्तथैवच ॥ हरिश्मश्रुश्चपंचैतेसंप्राप्तारणमंडले ॥ २ ॥ कार्ष्णिःशकुनिनायुद्धंचक्रेदनिरुद्धोवृकेणवै ॥ कालनाभेनसांबस्तुमहानाभेनदीप्तिमान् ॥ ३ ॥ हरिश्मश्रुसुरेणापिभानुःकृष्णसुतोबली ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तोऽनिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ ४ ॥ बिभेदबाणैर्दैत्यांश्चवज्रेणेंद्रोयथागिरीन् ॥ अनिरुद्धशरैर्दैत्याच्छिन्नपादांसजानवः ॥ ५ ॥ निपेतुर्मूर्च्छिताभूमौवृक्षावातहताइव ॥ अनिरुद्धशरैस्तीक्ष्णैःसंच्छिन्नामेघडंबराः ॥ ॥ ६ ॥ छिन्नकुंभाभिन्नशुंडाःपतितारणमंडले ॥ रुग्णदंताश्छिन्नकक्षाःशैलावज्रहताइव ॥ ७ ॥ द्विधाभूतागजाःपेतुःस्फुरत्काश्मीरकंबलाः ॥ करिणांभिन्नकुंभानांमुक्तारेजुःस्फुरत्प्रभाः ॥ ८ ॥ बाणांधकारेराजेंद्ररात्रौतारागणाइव ॥ प्रधर्षिताःकेपिवीराअनिरुद्धशरान्विताः ॥ ९ ॥ निपेतुर्मूर्छिताभूमौतदद्भुतमिवाभवत् ॥ केचित्कौरथिनःपेतुस्तेषांशून्यारथाःस्थिताः ॥ १० ॥ कपित्थस्यफलानीवहस्तिकोष्ठगतानिच ॥ क्षणमात्रेणराजेंद्रदैत्यानांवाहिनीषुच ॥ ११ ॥ नदीबभूवसंग्रामेभीषणाक्षतजस्रवात् ॥ द्विपग्राहाचोष्ट्रखरकबंधास्यादिकच्छपा ॥ १२ ॥ शिशुमाररथाकेशशैवालाभुजसर्पिणी ॥ करमीनामौलिरत्नहारकुंडलशर्करा ॥ १३ ॥ शस्त्रशर्कांछत्रशंखाचामरध्वजसैकता ॥ रथांगावर्तसंयुक्तासेनाद्वयतटावृता ॥ १४ ॥ शतयोजनविस्तीर्णाबभौवैतरणीयथा ॥

 प्रमथाभैरवाभूतावेतालायोगिनीगणाः ॥१५॥ अट्टहासंप्रकुर्वंतोनृत्यंतोरणमंडले ॥ पिबंतोरुधिरंशश्वत्कपालेननृपेश्वर॥१६॥ हर
स्यमुंडमालार्थंजगृहुस्तेशिरांसिच ॥ सिंहारूढाभद्रकालीडाकिनीशतसंवृता ॥ १७ ॥ भक्षयंतीरणेदैत्यानट्टहासंचकारह ॥ वि
 द्याधर्यस्त्वंबरस्थागंधर्व्योऽप्सरसस्तथा ॥ १८ ॥ क्षात्रधर्मस्थितान्वीरान्वव्रिरेदेवरूपिणः ॥ परस्परंकलिर्भूत्वातासांपत्यर्थमं
बरे ॥ १९ ॥ ममानुरूपोनायंवइतिविव्हलचेतसाम् ॥ केचिद्वीराधर्मपरारणरंगान्नचालिताः ॥ २० ॥ ययुर्विष्णुपदंदि
व्यंभित्वामार्तंडमंडलम् ॥ अनिरुद्धंरिपुंदृष्ट्वाकेचिद्दैत्याःपलायिताः ॥ २१ ॥ केचित्स्वंस्वंरणंत्यक्त्वादुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥तदावृको
महादैत्यःखरारूढोभयंकरः ॥ २२ ॥ आजगामनदन्युद्धेधनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ अनिरुद्धस्यापिचायंसिंजिनीसहितंधनुः ॥ २३ ॥
चिच्छेपदशभिर्बाणैर्वृकोपिरणदुर्मदः ॥ छिन्नधन्वानिरुद्धस्तुद्वितीयंधनुराददे॥२४॥चिच्छेददशभिर्बाणैर्वृकचापंमहाबलः ॥ वृकस्त्रि
शूलमुद्यम्यरुषाप्रस्फुरिताधरः ॥ २५ ॥ ललज्जिव्हःप्रत्युवाचानिरुद्धंधन्विनांवरं ॥ दैत्यउवाच ॥ अद्यैवत्वांहनिष्यामिक्षत्रियं
स्वस्थविक्रमम् ॥ त्वयासेनाहतामेद्यपश्यविक्रममद्भुतम् ॥ २६ ॥ अनिरुद्धउवाच ॥ येवदंतिमुखेनेहतेकुर्वंतिनकिंचन ॥ अद्यै
वत्वांहनिष्यामिपश्यमेविक्रमंपरम् ॥ २७ ॥ नचेत्त्वांघातयिष्यामिशृणुताच्छपथंमम ॥ विप्रगोभ्रूणबालानांहत्यामेस्यात्सदैव
हि ॥ २८ ॥ नारदउवाच ॥ वृकोपिशपथंकृत्वाखरारूढोमहाखलः ॥ जघानतंत्रिशूलेनानिरुद्धंधन्विनांवरं ॥ २९ ॥ तच्छूलंवा
महस्तेनगृहीत्वाकार्ष्णिनंदनः ॥ तताडसहसाराजन्वृकंदैत्यंमहाबलं॥३०॥तदासुरःकोपपूर्णोमुक्त्वाथमहतींगदाम् ॥ चूर्णयामास
सहसाचानिरुद्धरथंबलात ॥ ३१ ॥ प्राद्युम्निःशितधारेणखड्गेनारिभुजद्वयम् ॥ चिच्छेदभिदुरेणाशुशैलपक्षौयथावृषा ॥ ३२ ॥ त
दाभिन्नभुजोदैत्यःपद्भ्यामाकंपयन्भुवम् ॥ ३३ ॥ विस्तीर्णवदनंकृत्वाललज्जिव्हंभयंकरम् ॥ करालदंष्ट्रःप्रपिबन्नाकाशंदैत्यपुं
गवः ॥ ३४ ॥ तिमिंतिमिंगिलइवप्राग्रसत्कार्ष्णिनंदनम् ॥ दैत्योदरेकृष्णपौत्रःश्रीकृष्णस्यानुकंपया ॥ ३५ ॥ नममारमहाराज

कार्ष्णिर्मीनोदरेयथा ॥ वृकोदरेयथाकृष्णोयथागोपाह्वघोदरे ॥ ३६ ॥ बकोदरेयथाकंसोयथावृत्रोदरेवृषा ॥ हाहाकारेतदाजात
यदुसैन्येविदेहराट् ॥ ३७ ॥ गदोगदांसमादायबलदेवानुजोबली ॥ तताडमस्तकेदैत्यंवृकंनाममहाबलं ॥ ३८ ॥ तदाहतशिरा
दैत्योरेजेक्षतजबिंदुभिः ॥ गरिष्ठजलधाराभिर्यथाविंध्याचलोनृप ॥ ३९ ॥ फाल्गुनःस्वमसिंनीत्वातत्पादौचांजसाहरत् ॥ छिन्नां
घ्रिःसपपातोर्व्यांछिन्नपक्षोयथागिरिः ॥ ४० ॥ अनिरुद्धस्तदुदरंभित्त्वाखड्गेननिर्गतः ॥ जहारतच्छिरश्चार्ययथावज्रेणवृत्रहा ॥ ४१ ॥
तदाजयजयारावोयदुसैन्येबभूवह ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभयस्तथा ॥ ४२ ॥ अनिरुद्धोपरिसुराःपुष्पवर्षप्रचक्रिरे ॥ कथितंह्यद्भु
तंचैतत्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ४३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेवृकदैत्यवधोनामचतुस्त्रिंशोऽ
ध्यायः ॥ ३४ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ अहोअत्यद्भुतंयुद्धंमुनेप्राद्युम्निनाकृतम् ॥ वृकेहतेमहादैत्येकिंबभूवरणेपुनः ॥ १ ॥ ना
रदउवाच ॥ वृकदैत्यंहतंवीक्ष्यकालनाभोमहासुरः ॥ क्रोडारूढोरणंप्रागाद्धनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ २ ॥ अक्रूरंबाणविंशत्यागदंचदश
भिःशरैः ॥ अर्जुनंदशभिर्बाणैर्युयुधानंचपंचभिः ॥ ३ ॥ दशभिःकृतवर्माणंकार्ष्णिबाणशतेनवै ॥ अनिरुद्धंचविंशत्यादीप्तिमंतंचपं
चभिः ॥ ४ ॥ सांबंचशतबाणैश्चविव्याधसमरेसुरः ॥ तद्बाणैर्व्याकुलावीराबभूवुर्घटिकाद्वयम् ॥ ५ ॥ हयाश्चपंचतांप्राप्ताश्चूर्णीभू
तारणांगणे ॥ तद्धस्तलाघवंदृष्ट्वाप्रसन्नोरुक्मिणीसुतः ॥ ६ ॥ कालनाभंसाधुपदैःपूजयामाससंगरे ॥ प्रद्युम्नःस्वंधनुर्नीत्वाबाणमे
कंसमादधे ॥ ७ ॥ कोदंडमुक्तोविशिखस्तत्क्रोडंदीर्घरूपिणम् ॥ समुन्नीयभ्रामयित्वास्वर्लोकेलक्षयोजनम् ॥ ८ ॥ आकाशात्पात
यामाससमुद्रेभीमनादिनि ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षाद्द्वितीयंबाणमादधे ॥ ९ ॥ सोपिबाणःसमुन्नीयकालनाभंमहाबलं ॥ भ्रामयन्पा
तयामासचंद्रावत्यांबलात्पुरीं ॥ १० ॥ कालनाभःप्रपतितःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ गृहीत्वाथगदांगुर्वींलक्षभारविनिर्मितां ॥
॥ ११ ॥ रणंप्राप्तोयदुबलंपोथयामासदैत्यराट् ॥ गजान्रथान्हयावीरान्गदयावज्रकल्पया ॥ १२ ॥ पातयामासवेगेनमहावातो

ग.सं. यथातरून् ॥ कांश्चित्कराभ्यांप्रोन्नीयविक्षेपगगनेबलात् ॥ १३ ॥ अंबरात्तेनिपेतुःकौराजन्वर्षोपलाइव ॥ तदागदांसमादायसां वि. ७
बोजांबवतीसुतः ॥ १४ ॥ तताडमूर्ध्निंतंदैत्यंकालनाभंमहासुरम् ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंगदाभ्यांरणमंडले ॥ १५ ॥ विस्फुलिंगान्क्षरं
॥४०॥ त्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ अन्येगदेसमादायतस्थतुःसंगरेचतौ ॥ १६ ॥ कालनाभस्तदाप्राहसांबंजांबवतीसुतं ॥ एकेनापिप्रहारे अ. ३६
णहन्मित्वांनात्रसंशयः ॥ १७ ॥ पूर्वंप्रहारंकुरुमेइतिसांबोवदद्रणे ॥ कालनाभोथगदयासांबमूर्ध्नितताडह ॥ १८ ॥ गदौपरिगदां
नीत्वासांबोजांबवतीसुतः ॥ जघानगदयादैत्यंकालनाभमुरस्थले ॥ १९ ॥ गदयाभिन्नहृदयउद्वमन्रुधिरंमुखात् ॥ व्यसुःपपातभू
पृष्ठेवज्राहतइवाचलः ॥ २० ॥ अभूज्जयजयारावःसाधुवादःसतांनृप ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभयस्तथा ॥ २१ ॥ सांबसेनोपरि
सुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ विद्याधर्यश्चगंधर्वाननृतुश्चजगुर्मुदा ॥ २२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादे
कालनाभदैत्यवधोनामपंचत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ कालनाभेथपतितेमहान्कोलाहलोभवत् ॥ उष्ट्रारूढोम
हानाभोदैत्यःप्राप्तोरणांगणे ॥ १ ॥ मुखादग्निंसमसृजन्मायावीदैत्यपुंगवः ॥ तेनाग्निनाभूमिवृक्षाजज्वलुश्चदिशोदश ॥ २ ॥ वीराणां
कंचुकोष्णीषकटिबंधांगरक्षकाः ॥ प्रजज्वलुर्महाराजमुंजपुष्पप्रतूलवत् ॥ ३ ॥ समुद्रपट्टनभवैःपीतारुणसितासितैः ॥ हरितैश्चित्रव
र्णैश्चसूक्ष्मैःकाश्मीरजैरपि ॥ ४ ॥ हेमरत्नखचिद्भिश्चकंबलैःसहितागजाः ॥ प्रजज्वलुर्मृधेराजन्वृक्षैःशैलाइवाग्निना ॥ ५ ॥ शिखारत्नैश्चा
मरैश्चहारैर्हैमैःपरिच्छदैः ॥ उत्पतंतोहयायुद्धेमृगाइवदवाग्निना ॥ ६ ॥ सैन्यंभयातुरंदृष्ट्वादीप्तिमान्कृष्णनंदनः ॥ मायावह्निप्रशांत्यर्थंप
र्जन्यास्त्रंसमादधे ॥ ७ ॥ बाणाद्विनिर्गतामेघासांवर्तकगणाइव ॥ ववृषुर्जलधाराभिर्नदंतोभैरवंरवम् ॥ ८ ॥ आसारेणमहाराजप्रावृट्कालो ॥४०॥
भवत्क्षितौ ॥ पुंस्कोकिलाःकोकिलाश्चमयूराःसारसादयः ॥ ९ ॥ मंडूकाःप्रजगुर्गीर्भिरिंद्रगोपाश्चरेजिरे ॥ इंद्रचापेनदामिन्यामैथिलेन्द्र
बभौनभः ॥ १० ॥ इत्थंशांतिंगतेवह्नौमहानाभोमहासुरः ॥ प्राहिणोन्निशितंशूलंरुषादीप्तिमतेत्वरम् ॥ ११ ॥ शूलंसर्पमिवायांतंदीप्तिमान्

रोहिणीसुतः ॥ चिच्छेदत्वसिनायुद्धेफणिनंगरुडोयथा ॥ १२ ॥ दशंतंचोद्भटंचोष्ट्रंमहानाभस्यवाहनम् ॥ दीप्तिमान्स्वेनखड्गेनसंज
घानरणांगणे ॥ १३ ॥ द्विधाभूतःपपातोर्व्यांखड्गसंच्छिन्नकंधरः ॥ जगामपंचतामुष्ट्रोमहानाभस्यपश्यतः ॥ १४ ॥ महानाभोमहादै
त्योगजमारुह्यवेगतः ॥ शूलहस्तःपुनःप्रादान्नादयन्व्योममंडलम् ॥ १५ ॥ दीप्तिमानश्वमारुह्यसैंधवंचंचलासितम् ॥ तडित्प्रभेणख
ड्गेनबभौश्रीकृष्णनंदनः ॥ १६ ॥ तुरगंपार्ष्णिघातेनप्रोत्पतन्धरणीतलात ॥ आरूढोगजकुंभांतंगिरिशृंगंयथाहरिः ॥ १७ ॥ खड्गेन
शितधारेणदीप्तिमान्कृष्णनंदनः ॥ महानाभस्यसहसाशिरःकायादपाहरत् ॥ १८ ॥ बाणवर्षंप्रकुर्वंतींसेनांतस्यदुरात्मनः ॥ जघान
दीप्तिमान्सिंहोगजयूथंयथासिना ॥ १९ ॥ केचित्खड्गेनाभिहताःशेषादैत्याःपलायिताः ॥ देवादीप्तिमतोमूर्ध्निपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ २० ॥
जगुःकिन्नरगंधर्वाननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ऋषयोमुनयोदेवास्तुष्टुवुःश्रीहरेःसुतम् ॥ २१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनार
दबहुलाश्वसंवादेमहानाभवधोनामषट्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ महानाभंमृतंश्रुत्वासेनांवीक्ष्यपलायितां ॥ दैत्य
स्तिमिंगिलारूढोहरिश्मश्रुःसमाययौ ॥ १ ॥ हरिश्मश्रुस्तदादैत्योरुषाप्रस्फुरिताधरः ॥ उवाचपरुषंवाक्यंयादवानांचशृण्वताम् ॥ २ ॥
हरिश्मश्रुरुवाच ॥ यूयंसर्वेपिमेशक्त्यामनुष्याःस्वल्पविक्रमाः ॥ शस्त्रैर्जयंतोदीनावैपौरुषंकिंभवाद्दृशे ॥ ३ ॥ भवतांबलवान्कोपिवि
नाशस्त्रंमयासह ॥ करोतिमल्लयुद्धंवैपौरुषंयेनदृश्यते ॥ ४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंदैत्यवचःश्रुत्वादृष्ट्वातत्प्रोद्भटंवपुः ॥ सर्वेबभूवुस्ते
तूष्णींप्रशंसंतःपरस्परम् ॥ ५ ॥ सर्वेषांपश्यतांभानुःसत्यभामात्मजोबली ॥ त्यक्त्वाशस्त्राणिसहसातस्थौकृष्णंस्मरन्रणे ॥ ६ ॥ ति
मिंगिलात्समुत्तीर्यहरिश्मश्रुर्महाबलः ॥ तस्थौतत्संमुखेराजन्भुजमास्फोटयन्नतः ॥ ७ ॥ भुजाभ्यांचभुजौबध्वानोदनांचक्रतुर्बलात्
॥ दंतैर्गजाविववनेप्रहरंतौपरस्परम् ॥ ८ ॥ नोदयामासतंभानुंसदैत्यःशतयोजनम् ॥ भुजाभ्यांराजराजेंद्रसिंहःसिंहमिवौजसा ॥ ९ ॥ ततः
पुनःकृष्णसुतोहरिश्मश्रुंमहासुरं ॥ नोदयामाससहसासहस्रंयोजनंबलात् ॥ १० ॥ कंधरेस्वभुजांकृत्वाकटौचविनिधायतं ॥ भानुंजानौ

ग. सं. संगृहीत्वापातयामासदैत्यराट् ॥ ११ ॥ भानुस्तंपृष्ठदेशेपिसंनिधायभुजौजसा ॥ गृहीत्वाजंघयोर्दैत्यंपातयामासभूतले ॥१२॥ वि. ७
अथतौपुनरुत्थायभुजावास्फोट्यतस्थतुः ॥ त्वरंतौबलिनौराजन्सुपर्णफणिनाविव ॥ १३ ॥ दैत्योभुजौजसानीत्वाभानुंश्रीकृ
॥४१॥ ष्णनंदनं ॥ चिक्षेपधृत्वाचरणावाकाशेलक्षयोजनम् ॥ १४ ॥ आकाशात्पतितोभानुःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ प्रह्लादइवशैलां अ. ३७
गाद्रक्षितःकृपयाहरेः ॥ १५ ॥ हरिश्मश्रुंसंगृहीत्वादीर्घश्मश्रौहरेःसुतः ॥ भ्रामयित्वाथचिक्षेपव्योम्नितंलक्षयोजनं ॥ १६ ॥ आ
काशात्पतितःसोपिकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ मुखेकृत्वास्वकंकूर्चंमुष्टिनातंतताडह ॥ १७ ॥ मुष्टामुष्टिरणंराजन्बभूवघटिकाद्वयम्॥
निष्पिष्टांगोहरिश्मश्रुर्ग्रावाणंभानुमूर्द्धनि ॥ १८ ॥ चिक्षेपचमहावेगाद्रक्ताक्षःक्रोधमूर्च्छितः ॥ भानुर्द्रुमंसंगृहीत्वाप्राक्षिपत्तस्यम
स्तके ॥ १९ ॥ सोपिद्रुमंसंगृहीत्वाप्राहिणोद्भानु मूर्द्धनि ॥ हरिश्मश्रुर्महादैत्योरक्ताक्षःक्रोधमूर्च्छितः ॥ २० ॥ गजंगृहीत्वाशुंडा
यांतेनभानुंतताडह ॥ भानुश्चान्यंगजंनीत्वागृहीत्वातद्गजंकरे ॥ २१ ॥ हरिश्मश्रुंमहादैत्यंगजेनाभ्यहनद्दृढं ॥ चीत्कारमथकुर्वं
तंगजंनीत्वानिपात्यतम् ॥ २२ ॥ तस्यदंतौसमुत्पाट्यताभ्यांभानुंतताडह ॥ भानुमाकाशवागाहकूर्चंमृत्युःकिलास्यच ॥ २३ ॥
वरेणशिवदत्तेनप्रोज्झितोयंमहासुरः ॥ इतिश्रुत्वावचोभानुर्धावन्क्रोधप्रपूरितः ॥२४॥ संगृहीत्वाभुजाभ्यांतंपादयोःप्रणदन्मुहुः ॥
भ्रामयित्वामहाराजसर्वेषांपश्यतांसताम् ॥ २५ ॥ पातयामासभूपृष्ठेकमंडलुमिवार्भकः ॥ मुखात्कूर्चंसमुन्नीयसमुत्पाट्यकरौ
जसा ॥ २६ ॥ तताडमुष्टिनामूर्ध्निहरिश्मश्रुंमहासुरम् ॥ तदामृत्युंगतेदैत्येहरिश्मश्रौनृपेश्वर ॥ २७ ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्नरदुंदुभय
स्तथा ॥ अभूज्जयजयारावोननृतुर्देवनायकाः ॥ २८ ॥ प्रसन्नादिविजाराजन्पुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ इत्थंश्रीकृष्णपुत्राणांविक्रमःपर ॥४१॥
माद्भुतः ॥ २९ ॥ मयातेकथितःपुण्यःकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवा
देहरिश्मश्रुदैत्यवधोनामसप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३७ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ हरिश्मश्वादिकान्भ्रातॄन्मृतान्ज्ञात्वामहासुरः॥

शकुनिःकिंचकाराग्रेवदतन्मुनिसत्तम ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ हरिश्मश्रौहतेराजन्शकुनिःक्रोधमूर्च्छितः ॥ रणांगणेप्राहदैत्यान्
भ्रातृशोकपरिप्लुतः ॥ २ ॥ शकुनिरुवाच ॥ हेपौलोमकालकेयाःसर्वेशृणुतमद्वचः ॥ अहोदैवबलंयेनकिन्नभूयाद्विपर्ययः ॥ ३ ॥
कालनाभेनमेभ्रात्रासमुद्रमथनेयमः ॥ जितःपूर्वंसोपिदैवान्मनुष्यैरिहमारितः ॥ ४ ॥ शंबरःसूर्यजित्साक्षात्कार्ष्णिनाशिशुनाजि
तः ॥ उत्कचःशक्रजेतापिमहाबलमहाबलः ॥ ५ ॥ सोपिबालेनकृष्णेनमारितोनारदाच्छ्रुतम् ॥ समुद्रमथनेपूर्वमसुराणांचपश्य
ताम् ॥ ६ ॥ वह्निर्जितोहियेनापिहृष्टःसोपिनिपातितः ॥ यस्याग्रेवरुणःपूर्वंयुद्धभीतःपलायितः ॥ ७ ॥ भूतसंतापनःसोपिमारित
स्तुच्छविक्रमैः ॥ येनपूर्वंमहाबुद्धेविक्रमैस्तोषितःशिवः ॥ ८ ॥ सवृकोवृष्णिभिस्तुच्छैर्मारितःसंगरेऽत्रवै ॥ महानाभेनमेभ्रात्रादि
विवायुर्विनिर्जितः ॥ ९ ॥ मानुषैर्यादवैरत्रमारितःसोपिसांप्रतम् ॥ हादैवयेनस्वर्लोकेजितःशक्रसुतोबली ॥ १० ॥ निपातितः
सोपिचात्रहरिश्मश्रुश्चमानवैः ॥ तस्माद्यादवींपृथ्वींकरिष्येशपथोमम ॥ ११ ॥ जरासंधेनशाल्वेनदंतवक्रेनधीमता ॥ शिशुपा
लेनमित्रेणयुष्माभिःसहितोह्यहम् ॥ १२ ॥ सुतलाच्चसमाहूतैर्दानवैश्चंडविक्रमैः ॥ देवान्जेतुंगमिष्यामिबाणासुरसमन्वितः ॥
॥ १३ ॥ कार्ष्ण्यादीनुद्भटान्सर्वान्वृष्णीन्जित्वादुरात्मनः ॥ सस्त्रीकानमरान्बध्वाक्षिपेमेरुगुहामुखे ॥ १४ ॥ गोविप्रसुरसाधूंश्च
छंदांसिचतपस्विनः ॥ यज्ञंश्राद्धंतितिक्षूंश्चनानातीर्थकरान्पुनः ॥ १५ ॥ हनिष्यामिनसंदेहश्चरिष्यामिसुखंततः ॥ धन्यःकंसोम
हावीर्योदेवानांविजयीबली ॥ १६ ॥ नविद्यतेभूमितलेमित्रंमेपरमःसुहृत ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाशकुनिर्युद्धेदानवेंद्रोमहाब
लः ॥ १७ ॥ आययौदैत्यःसहसाप्रद्युम्नस्यापिसंमुखे ॥ महाधनुःसमादायलक्षभारसमंदृढम् ॥ १८ ॥ मयेननिर्मितंतज्ज्याटं
कारंसचकारह ॥ धनुष्टंकारशब्देनदिग्गजाबधिरीकृताः ॥ १९ ॥ निपेतुर्गिरयोनेकाविचेलुःसिंधवोनृप ॥ ननादसर्वंब्रह्मांडंचकं
पेमंडलंभुवः ॥ २० ॥ वीरोपरिगतावीराज्याघोषेणातिविह्वलाः ॥ रणाद्विदुद्रुवुर्नागाउत्पतंतोहयामृधे ॥ २१ ॥ एवंपलायिताः

सर्वेह्यकस्माद्भयविह्वलाः ॥ तदागदादयोवीराआजग्मुःस्यंदनेस्थिताः ॥ २२ ॥ धनुष्टंकारयंतस्तेमहाबलपराक्रमाः ॥ शकुनि
र्दशभिर्बाणैर्विव्याधार्जुनमाहवे ॥ २३ ॥ गांडीवीसरथस्तस्माच्चतुष्क्रोशेपपातह ॥ गदंचबाणविंशत्याशकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥ २४ ॥
चिक्षेपसरथंराजन्भ्रामयन्व्योममंडलं ॥ चत्वारिंशच्छरैर्वीरोनिरुद्धंधन्विनांवरम् ॥ २५ ॥ विव्याधसरथंराजन्भ्रामयन्व्योममंडलं ॥
साश्वोरथोनिरुद्धस्यषोडशक्रोशमास्थितः ॥ २६ ॥ सांबंचशितबाणैश्चतताडशकुनिर्मृधे ॥ सांबोपिसरथोराजन्नंबरेसमरांगणात् ॥
॥ २७ ॥ द्वात्रिंशद्योजनंमार्गेनिपपातविदेहराट् ॥ कार्ष्णिंसमागतंदृष्ट्वाशकुनिःक्रोधपूरितः ॥ २८ ॥ सहसाबाणपटलैःसंजघान
रणांगणे ॥ प्रद्युम्नस्यरथोराजन्संभ्रमन्घटिकाद्वयम् ॥ २९ ॥ शतक्रोशेपपातोर्व्यांकमंडलुरिवाहतः ॥ सर्वेविसिस्मुःशकुनेर्बलं
दृष्ट्वाथयादवाः ॥ ३० ॥ जघ्नुर्नानाविधैःशस्त्रैर्दैत्यमद्रिंयथागजाः ॥ गदोर्जुनोनिरुद्धस्तुसांबोजांबवतीसुतः ॥ ३१ ॥ धनुष्टंका
रयंतस्तेपुनर्युद्धंसमागताः ॥ अथकार्ष्णिर्महाबाहुर्वायुवेगरथेस्थितः ॥ ३२ ॥ धनुष्टंकारयन्राजन्प्राप्तोभूद्रणमंडले ॥ प्रलया
र्णवसंघट्टभीमसंघर्षनादिनीम् ॥ ३३ ॥ धनुर्ज्यांशकुनेःकार्ष्णिश्चिच्छेददशभिःशरैः ॥ सहस्रैश्चसहस्राश्वान्रथंचविशिखैःशतैः ॥
॥ ३४ ॥ सारथिंबाणविंशत्यापातयामासभूतले ॥ ततोरथंसमुत्थाप्यहयैरन्यैर्नियोजितं ॥ ३५ ॥ अन्यंसुतंरथेकृत्वारथमा
रुह्यदैत्यराट् ॥ संदधेसिंजिनींराजन्कोदंडेचंडविक्रमे ॥ ३६ ॥ शतंबाणान्समाकृष्यनिषंगात्पृष्ठतोगतान् ॥ चापेनिधायक
र्णांतमाकृष्यप्राहमन्मथम् ॥ ३७ ॥ शकुनिरुवाच ॥ सर्वेषांघातयिष्यामिशत्रुमुख्यंमदोत्कटम् ॥ पश्चात्सेनांहनिष्यामियदूनां
रवरथतेजसाम् ॥ ३८ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ सदावयःकालबलेनदेहिनांप्रयातिछायेवमुखेमुहुर्मुहुः ॥ तथाचदुःखंचसुखंगतागतंघ
नावलिर्वायुबलेनखेयथा ॥ ३९ ॥ कृतांकृषिंसिंचतियांहिसर्वतश्छिनत्तिदात्रेणयथाकृषीवलः ॥ तथाहिकालःस्वकृतांजनावलीं
दुरत्ययःपातिगुणैर्विलुंपति ॥ ४० ॥ इदंकरिष्यामिकरोमिभूयोममेदमस्तीतितदेवमाब्रुवन् ॥ अहंसुखीदुःखयुतःसुहृज्जनोलोक

रत्वहंकारविमोहितोसुरः ॥ ४१ ॥ धन्यस्त्वंराजशार्दूलमुनीन्वाग्भिर्विडंबयन् ॥ स्वभावोदुस्त्यजोनॄणांपृथग्भूतस्त्रिभिर्गुणैः ॥
॥ ४२ ॥ नारदउवाच ॥ एवंब्रुवाणावन्योन्यंप्रद्युम्नशकुनीमृधे ॥ युयुधातेमैथिलेंद्रशक्रवृत्राविवस्थितौ ॥४३॥ इतितौधनुषोर्मुक्ता
न्विशिखान्सूर्यरश्मिवत् ॥ चिच्छेदकार्ष्णिर्बाणेनकुवाक्येनेवमित्रताम् ॥ ४४ ॥ लक्षभारमयींगुर्वींगृहीत्वामहतींगदाम् ॥ ज
घानमूर्ध्निप्रद्युम्नंशकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥४५॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षाद्धृदयावज्रकल्पया ॥ काचपात्रंयथादंडस्तद्गदांशतधाऽकरोत् ॥ ४६॥
अथदैत्योरुषाविष्टस्त्रिशूलंचस्फुरद्रुचा ॥ प्रद्युम्नस्याहनन्मूर्ध्निशब्दमुच्चैःसमुच्चरन् ॥ ४७ ॥ त्रिशूलेनहरेःपुत्रस्त्रिशूलंशतधाऽच्छि
नत् ॥ कुंतंतीक्ष्णंशकुनयेप्राहिणोद्रुक्मिणीसुतः ॥ ४८ ॥ कुंतेनविद्धहृदयःकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ परिघेणहरेःपुत्रंसंतताडरणां
गणे ॥ ४९ ॥ यमदंडंततोनीत्वारुक्मिणीनंदनोबली ॥ चूर्णीचकारदैत्यस्यपरिघंपरमाद्भुतम् ॥ ५० ॥ चचालाश्वांश्चसहसायम
दंडेनवेगतः ॥ सारथिंस्यंदनंदिव्यंपातयामासभूतले ॥ ५१ ॥ सूतेमृत्युंगतेसाश्वेचूर्णीभूतेरथेनृप ॥ परिघेचमहादैत्यःखड्गंजग्रा
हरोषतः ॥ ५२ ॥ प्रद्युम्नोपिमहावीरोयमदंडेनमैथिल ॥ द्विधाचकारतत्खड्गंपन्नगंगरुडोयथा ॥ ५३ ॥ यमदंडेनतंदैत्यंस्कंधेका
र्ष्णिस्तताडह ॥ तस्याघातेनशकुनिःसद्योमूर्च्छामवापह ॥ ५४ ॥ दैत्यसेनांविवेशाशुश्रीकृष्णःक्रोधमूर्च्छितः ॥ निपातयन्म
हावीरान्वनंवैश्वानरोयथा ॥ ५५ ॥ गजांस्तुरंगांश्चरथान्दैत्यांस्तानाततायिनः ॥ पातयामासयमवद्यमदंडेनमाधवः ॥ ५६ ॥
छिन्नपादाश्छिन्नमुखाश्छिन्नांगाश्छिन्नबाहवः ॥ दैतेयादनुजायुद्धेमूर्च्छितानिधनंगताः ॥ ५७ ॥ यमरूपधरंदृष्ट्वाप्रद्युम्नंभीमवि
क्रमं ॥ त्यक्त्वास्वंस्वंरणंकेचिदुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥५८॥ इतिश्रीमद्गर्गसं० विश्व० नारदबहुलाश्वसंवादेशकुनियुद्धवर्णनंनामाष्टत्रिं
शोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ ६७ ॥ नारदउवाच ॥ शकुनिःपुनरुत्थायस्वबलंवीक्ष्यपोथितम् ॥ जग्राहसमहाराजंल्लक्षभारसमंधनुः ॥
॥ १ ॥ निधायबाणंनिशितंकोदंडेचंडविक्रमे ॥ कार्ष्णिंप्राहरणेराजञ्छकुनिर्दैत्यराड्बली ॥ २ ॥ शकुनिरुवाच ॥ कर्मप्रधानंज

 गतीतलेमहत्कर्मैवसाक्षाद्गुरुरीश्वरःप्रभुः ॥ उच्चावचत्वभंवतहिकर्मणातेनैवराजन्विजयःपराजयः ॥३॥ गवांसहस्त्रेषुयथाहिवत्स
कःस्वमातरंविंदतिपश्यतांसताम् ॥ तथाहियेनापिकृतंशुभाशुभंनरेषुतिष्ठत्सुतमेवगच्छति ॥ ४ ॥ ततोविजेष्यामिदृढेनकर्मणा
॥४२॥ रिपुंभवंतंशपथःकृतोमया ॥ सद्यःकुरुत्वंप्रतिकारमेवतद्येनापिनस्याद्भुवितेपराजयः ॥ ५ ॥ प्रद्युम्नउवाच ॥ कर्मप्रधानंयदिमन्य
सेभवान्कालंविनातर्हिफलंनविद्यते ॥ कृतेचपाकेयदिविघ्नताक्वचित्सदाबलिष्ठंसमयंविदुःपरे ॥ ६ ॥ पाकप्रकारेसतिपाकसाध
नंक्वापिकर्तारमृतेनजायते ॥ नदंतिकर्तारमतःपरंपरेनकर्मकालंशृणुदैत्यपुंगव ॥ ७ ॥ योगंविदुःकेपियदाह्ययोगतःकथंभवे
त्कौकिलपाकसाधनम् ॥ सर्वंहिवायोगमृतेवृथाभवेत्कालेतथाकर्मणिकर्तरिस्थिते ॥ ८ ॥ योगंतथाकर्मणिकर्तरिस्थितेकालेविधिः
सांख्यमृतेवृथाभवेत् ॥ पाकप्रकाराद्यविचारकृद्यदानतर्हिपाकस्ययथाप्रसाधनम् ॥ ९ ॥ योगकर्मविधिकारकसंख्यैर्ब्रह्मपूरुषमृतेन
हिकिंचित् ॥ तन्नमामिपरिपूर्णतमांशंयेनविश्वमखिलंविदितंखे ॥ १० ॥ शकुनिरुवाच ॥ हेप्रद्युम्नमहाबाहोत्वंसाक्षाज्ज्ञानशे
वधिः ॥ तवदर्शनमात्रेणनरोयातिकृतार्थताम् ॥ ११ ॥ येत्वत्संगंसमासाद्यवार्तांकुर्वन्तिनित्यशः ॥ तेषांतुमहिमानंहिवक्तुंनालं
नालंचतुर्मुखः ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाशकुनिर्दैत्योमायावीदैत्यराड्बली ॥ शिक्षितंमयदैत्येनरौरवास्त्रंसमादधे ॥
॥ १३ ॥ महोरगादंदशूकावृश्चिकाश्चविषोत्कटाः ॥ कोटिशोनिर्गताराजन्करालारौद्ररूपिणः ॥ १४ ॥ तैर्दंशितंबलंसर्वंफूत्कारै
र्मत्ततांगतम् ॥ वीक्ष्यकार्ष्णिर्महाबुद्धिर्गरुडास्त्रंसमादधे ॥ १५ ॥ कोटिशोगरुडाबाणान्नीलकंठाःकलापिनः ॥ अन्येचपक्षि
णोभीमानिर्गतास्तस्यपश्यतः ॥ १६ ॥ अग्रसन्नुरगान्युद्धेदंदशूकान्सवृश्चिकान् ॥ तीक्ष्णतुंडाबृहत्पक्षाःक्षणात्तेऽदृश्यतांगताः ॥ ॥४३॥
॥ १७ ॥ दैत्योपिराक्षसींमायांगांधर्वींगौह्यकींपुनः ॥ पैशाचींसंदधेराजञ्छकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥ १८ ॥ तद्बाणानिर्गताभूता
स्तथाप्रेताश्चकोटिशः ॥ अंगारान्मुमुचुस्तेवैकरालाःकृष्णरूपिणः ॥ १९ ॥ ज्ञात्वाथतामसींमायांपैशाचींमीनकेतनः ॥ सत्वा

स्त्रंसंदधेबाणेयुद्धाकांक्षीहरेःसुतः ॥ २० ॥ तस्माद्विनिर्गताराजनकोटिशोविष्णुपार्षदाः ॥ जघ्नुःपिशाचींतांमायांपन्नगींगरुडो
यथा ॥ २१ ॥ मायांदैत्योपिमायावींगौह्यकींसंदधेपुनः ॥ संभूताःकोटिशोमेघागर्जंतोभीमरूपिणः ॥ २२ ॥ विष्ठांमूत्रंचरु
धिरंमेदोमज्जास्थिवर्षिणः ॥ ज्ञात्वाऽथगौह्यकींमायांप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ २३ ॥ तन्नाशार्थंमहाराजकौलास्त्रंसंदधेत्विषौ ॥ तद्बा
णाद्यज्ञवाराहोनिर्गतोघर्घरस्वनः ॥ २४ ॥ सटाविधूयवेगेनदंष्ट्रयातीक्ष्णयाघनान् ॥ विदारयन्रणेरेजेवेणून्मत्तगजोयथा ॥
॥ २५ ॥ दैत्योथमायांगांधर्वींचकाररणमंडले ॥ युद्धंनदृश्यतेतद्धेमसौधानिकोटिशः ॥ २६ ॥ वस्त्रालंकारयुक्तानिबभूवुः
पश्यतांसतां ॥ विद्याधर्यश्चगन्धर्वागायंतोनृत्यतत्पराः ॥ २७ ॥ मृदंगतालवादित्रैर्मोहनैरागमिश्रितैः ॥ हावभावकटाक्षैश्च
तोषयंत्योजनान्नृप ॥ २८ ॥ मोहिन्यःसुंदरीरामाःश्यामाःकमललोचनाः ॥ तासांलावण्यरागाभ्यांमोहंयातेषुवृष्णिषु ॥ २९ ॥
गांधर्वींमोहिनींमायांज्ञात्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ संदधेतत्प्रहारार्थंज्ञानास्त्रंरणमंडले ॥ ३० ॥ ज्ञानोदयेतदाजातेमोहनाशोनृपे
श्वर ॥ नाशंगतायांमायायांशकुनिःक्रोधमूर्च्छितः ॥ ३१ ॥ राक्षसींसंदधेमायांमायावींदैत्यपुंगवः ॥ सपक्षैःपर्वतैराजन्क्षणात्त
च्छादितंनभः ॥ ३२ ॥ महांधकारोऽभूत्पृथ्व्यांपरार्द्धंचघनैरिव ॥ दग्धवृक्षशिलास्थीनिकबंधरुधिराणिच ॥ ३३ ॥ गदापरिघ
निस्त्रिंशमुसलादीनिसर्वतः ॥ अंबराद्ववृषुःशैलामेघाइवविदेहराट् ॥ ३४ ॥ रक्षोगणाःशूलहस्ताश्छिंधिभिंधीतिवादिनः ॥ या
तुधानाश्चशतशोभक्षयंतोद्विपान्हयान् ॥ ३५ ॥ सिंहव्याघ्रवराहांश्चदृश्यंतेरणमंडले ॥ मर्दयंतोनखैर्नागांश्चर्वयंतोवपूंषिवै ॥
॥ ३६ ॥ पलायमानंस्वबलंदृष्ट्वाकार्ष्णिर्महाबलः ॥ जेतुंतांराक्षसींमायांनृसिंहास्त्रंसमादधे ॥ ३७ ॥ आविर्भूतोहरिःसाक्षान्नृसिं
होरौद्ररूपधृक् ॥ स्फुरत्सटोललज्जिव्होनखलांगूलभूषितः ॥ चलद्वालोभीषणास्योहुंकारेणातिभीषणः ॥ सिंहनादंचकुर्वन्वैसंस्थि
तोरणमंडले ॥ ३९ ॥ ननादतेनब्रह्मांडंसप्तलोकैर्बिलैःसह ॥ विचेलुर्दिग्गजास्ताराराजद्भूखंडमंडलम् ॥४०॥ गृहीत्वाह्यंबरेशैला

न्सवृक्षान्नखरःखरैः ॥ पातयामासभूपृष्ठेदैत्यानांचप्रपश्यताम् ॥ ४१ ॥ रक्षोगणान्संगृहीत्वापाटयामासवेगतः ॥ यातुधानगणा
न्पद्भ्यांसममर्दहरिर्मृधे ॥ ४२ ॥ सिंहान्व्याघ्रान्वराहांश्चसंविदार्यनखैःखरैः ॥ चिक्षेपगगनेविष्णुस्तत्रैवांतर्दधेपुनः ॥ ४३ ॥ ना
 शंगतायांमायायांराक्षस्यांरुक्मिणीसुतः ॥ शंखंदध्मौविजयदंमौलेंद्रंचरणांगणे ॥४४॥ अभूज्जयजयारावोदुंदुभिध्वनिमिश्रितः ॥
प्रद्युम्नस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ ४५ ॥ स्वमायायांनिर्गतायांशकुनिर्दैत्यपुंगवः ॥ सरथःसैनिकैःसार्द्धंतत्रैवांतर्हितोऽभवत्
॥ ४६ ॥ मायांचकारदैतेर्थीमयदैत्यप्रदर्शिताम् ॥ हस्तिशुंडासमांधारांवर्षंतोतितडित्स्वनाः ॥४७॥ सांवर्त्तकगणामेघाआजग्मुः
पश्यतांसताम् ॥ क्षणात्सर्वेसमुद्रास्तेचंडवातेनवेपिताः ॥ ४८ ॥ क्षुभिताऊर्मिःसघंषार्वर्तैर्ह्लावितभूरुजाः ॥ भूमंडलंसपादितत्प्ला
वितंचात्मभिःसमम् ॥ ४९ ॥ दृष्ट्वाऽथयादवाःसर्वेप्रापुस्तत्रभयंबहु ॥ वदंतोरामकृष्णेतिविस्मृतस्वपराक्रमाः ॥ ५० ॥ क्षणमात्रे
णराजेंद्रतूष्णींभूताःपराजिताः ॥ तदाकार्ष्णिर्महाबाहुःकोदंडेचंडविक्रमे ॥ बाणंनिधायसहसाश्रीकृष्णास्त्रंसमादधे ॥ ५१ ॥ न
वार्ककोटिद्युतिमन्महन्महोवीरंजयन्मैथिलवैदिशोदश ॥ समागतंतत्रकुशस्थलीपुरःस्वयंपरंस्वार्थमिवात्मवांछितम् ॥ ५२ ॥ त
स्मिन्परेतेजसिनूतनांबुदच्छविंसुवर्णांबुजरेणुवाससम् ॥ भृंगावलीकूजितकुंतलावलिंस्त्रजंदधानंनववैजयंतीम् ॥ ५३ ॥ श्रीव
त्सरत्नोत्तमचारुवक्षसंचतुर्भुजंपद्मविशालवीक्षणम् ॥ स्फुरत्किरीटंवरहारनूपुरंलसन्नवार्कद्युतिहेमकुंडलम् ॥ ५४ ॥ विलोक्यदेवं
यदवोतिहर्षिताःपरंप्रणेमुःकृतहस्तसंपुटाः ॥ प्रचक्रिरेमैथिलपुष्पवर्षिणोऽमराजयारावमतीवसर्वतः ॥ ५५ ॥ तदैत्यशकुनेःसज्जं
कोदंडंप्राच्छिनद्रुषा ॥ शार्ङ्गमुक्तेनतच्छार्ङ्गीबाणेनैकेनलीलया ॥ ५६ ॥ सच्छिन्नधन्वाशकुनिस्त्यक्त्वायुद्धंप्रधर्षितः ॥ हेतिसंहति
मानेतुंययौचन्द्रावतींपुरीम् ॥ ५७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीकृष्णागमनंनामैकोनचत्वारिं
शोऽध्यायः ॥ ३९ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ दैत्येगतेथशकुनौभगवान्कमलेक्षणः ॥ कार्ष्ण्यादियादवान्सर्वानाहूयेत्थमुवाचह ॥१॥

॥ श्रीभगवानुवाच ॥ दैत्योयंशकुनिःपूर्वंसुमेरोःपार्श्वउत्तरे ॥ चतुर्युगंवर्जितान्नस्तपसातोषयच्छिवम् ॥ २ ॥ चतुर्युगेव्यतीतेतु
साक्षाद्देवोमहेश्वरः ॥ प्रसन्नोदर्शनंदत्त्वावरंब्रूहीत्युवाचह ॥ ३ ॥ नत्वाऽथशकुनिर्दैत्यःकृतांजलिपुटःशनैः ॥ हृष्टरोमाश्रुपूर्णाक्षःप्रा
हगद्गदयागिरा ॥ ४ ॥ मृतःसन्भूमिसंस्पर्शाद्भूयात्संजीवितःप्रभो ॥ आकाशेमेमृतिर्देवमाभूयाद्धटिकाद्वयम् ॥ ५ ॥ दैत्येनोक्तोह
रःसाक्षाद्दत्त्वातस्मैवरद्वयम् ॥ पंजरस्थंशुकंदत्वाप्राहदैत्यंनताननम् ॥ ६ ॥ जीवकल्पंशुकंचैनंरक्षदैत्यसदानघ ॥ अस्मिन्मृतेच
ज्ञातव्यंनिधनंस्वंत्वयासुर ॥ ७ ॥ इतिदत्त्वावरंतस्मैरुद्रश्चांतरधीयत ॥ तस्मात्तस्यवधोदुर्गेभविष्यतिशुकेमृते ॥ ८ ॥ नारदउ
वाच ॥ इत्युक्त्वावीरसदसिभगवान्देवकीसुतः ॥ सुपर्णंशीघ्रमाहूयप्राहप्रहसिताननः ॥ ९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शृणुतार्क्ष्यमहा
बुद्धेगच्छचंद्रावतींपुरीम् ॥ शतयोजनविस्तीर्णांदैत्यसेनासमाकुलाम् ॥ १० ॥ प्रासादैर्गगनस्पर्शैर्हेमरत्नमनोहरैः ॥ विचित्रोपव
नारामैःशोभितांदैत्यपुंगवैः ॥ ११ ॥ दुर्गेदुर्गेद्वारदेशेरक्षितांदैत्यपुंगवैः ॥ तांद्रष्टुंगरुडोराजन्सूक्ष्मरूपंदधारह ॥ १२ ॥ अलक्षि
तादैत्यवृंदैःपश्यन्प्रासादतोलिकाः ॥ तेषूत्पतन्नुत्पतंश्चशकुनेर्मंदिरेगतः ॥१३॥ प्रेक्षञ्छुकंदैत्यजीवंक्षणंतत्रस्थितोऽभवत् ॥ युद्धा
र्थंदंशितंतत्रशकुनिंदैत्यपुंगवम् ॥ १४ ॥ नानाशस्त्रधरंवीरंक्रोधपूरितमानसम् ॥ गृहीत्वातंपरिकरेप्राहराजन्मदालसा ॥ १५ ॥
मदालसोवाच ॥ राजन्सर्वेपिसुहृदोनुकूलाभ्रातरस्तव ॥ मारिताःसंगरेभर्त्तःप्रोद्भटादैत्यपुंगवाः ॥ १६ ॥ मायाहियोद्धुंयदुभिराग
तोभगवान्हरिः ॥ देहितस्मैबलिंसद्योयेनश्रेयोह्यवाप्स्यसि ॥ १७ ॥ शकुनिरुवाच ॥ हनिष्यामियदून्सैन्यैर्महताभ्रातरोबलात् ॥
मृत्युर्मेनास्तिभूमध्येशिवस्यापिवरेणमे ॥ १८ ॥ उपद्वीपेचंद्रनाम्निपतंगःपर्वतेशुभे ॥ मेजीवरूपीतुशुकोवर्ततेसांप्रतंप्रिये ॥
॥ १९ ॥ शंखचूडेनसर्पेणरक्षितोहर्निशंशुकः ॥ एतत्कोपिनजानातिकथंमृत्युश्चमेभवेत् ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ शुकवार्तांततः
श्रुत्वागरुडोदिव्यवाहनः ॥ उपद्वीपंतुचंद्राख्यंगंतुंतस्मान्मनोदधे ॥ २१ ॥ उत्पतन्गरुडोवेगात्समुद्रस्यतटेगतः ॥ द्वीपंविचिन्वं

ग. सं. श्चंद्राख्यमाकाशेविचरन्खगः ॥ २२ ॥ शतयोजनविस्तीर्णेसमुद्रेभीमनादिनि ॥ पक्षिराट्सिंहलंप्रापलतावृंदमनोहरम् ॥ २३ ॥ वि. ७
तत्रपप्रच्छगरुडःकिंनामास्यजनान्प्रति ॥ सिंहलोयमितिश्रुत्वागरुडःप्रोत्पतन्खगः ॥ २४ ॥ लंकांप्राप्तोमहावेगात्त्रिकूटशिखरेनृ
॥४५॥ प ॥ लंकांप्राप्यततोवेगात्पांचजन्यंजगामह ॥ २५ ॥ पांचजन्याब्धिनिकटेक्षुधितःपक्षिराट्बली ॥ प्रसह्यमीनान्जग्राहतीक्ष्ण अ. ४०
यातुंडयाभृशम् ॥ २६ ॥ तत्रचैकोमहान्नक्रोलंबितोयोजनद्वयम् ॥ पादेगृहीत्वागरुडंविचकर्षजलांतरे ॥ २७ ॥ बलेनगरुडस्त
स्यचकाराकर्षणंतटे ॥ तयोराकर्षणंराजन्मिथोभूद्घटिकाद्वयम् ॥ २८ ॥ प्रचंडवेगोगरुडस्तीक्ष्णयातुंडयाचतम् ॥ तताडपृष्ठेधृष्टां
गंदंडेनयमराड्यथा ॥ २९ ॥ नक्ररूपंविहायाशुसोभूद्विद्याधरोमहान् ॥ नत्वाश्रीगरुडंसाक्षात्प्राहप्रहसिताननः ॥ ३० ॥ विद्या
धरउवाच ॥ अहंविद्याधरःपूर्वंनाम्नावैहेमकुंडलः ॥ आकाशगंगायांस्नातुंगतोदिविजमंडले ॥ ३१ ॥ तत्रस्नानंप्रकुर्वंतंककुत्थंमु
निसत्तमम् ॥ पादेगृहीत्वाहास्येनजलांतर्गतवानहं ॥ ३२ ॥ मांशशापककुत्थोपित्वंनक्रोभवदुर्मते ॥ मयाप्रसादितःशीघ्रंप्रसन्नः
सन्वरंददौ ॥ ३३ ॥ तार्क्ष्यतुंडप्रहारेणनक्रत्वात्त्वंविमुच्यसे ॥ तस्यशापादद्यमुक्तःकृपयातवसुव्रत ॥ ३४ ॥ नारदउवाच ॥
इत्युक्त्वाचगतेस्वर्गेविद्याध्रेहेमकुंडले ॥ उड्डितोगरुडस्तस्मात्पक्षाभ्यांव्योममंडले ॥ ३५ ॥ हरिणाख्यंचोपद्वीपंप्राप्तवान्वेगतः
खगः ॥ अपांतरतमस्तत्रकरोतिविपुलंतपः ॥ ३६ ॥ तस्याश्रमेखगेशस्यपक्षचंद्रंपपातह ॥ तंदृष्ट्वाप्राहगरुडमपांतरतमामुनिः ॥
॥ ३७ ॥ पक्षंनिधायमेमूर्ध्निगच्छपक्षिन्यथासुखम् ॥ पक्षंनीत्वागतस्तार्क्ष्योधृत्वातन्मस्तकेचतम् ॥ ३८ ॥ तत्समानान्पक्षचन्द्रा
ननेकान्सददर्शह ॥ प्राहातिविस्मितंतार्क्ष्यमपांतरतमामुनिः ॥ ३९ ॥ यदायदाहिश्रीकृष्णावतारोभूत्तदातदा ॥ पक्षोपिगरुड ॥४५॥
स्यात्रपतत्येकःसदाखग ॥ ४० ॥ कल्पेकल्पेकृष्णचंद्रावतारोपक्षःपक्षोमूर्ध्निमेसोपिसोपि ॥ आनंत्याद्वाद्यंतवंतंवदंतिपक्षिन्मूर्ध्नानौ
भिकृष्णायतस्मै ॥४१॥ नारदउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाविस्मितस्तार्क्ष्योनत्वातंमुनिपुंगवम् ॥ द्वीपंरमणकंप्रागादुत्पतन्व्योममंडलात् ॥

॥ ४२ ॥ सर्वेभ्योपिबलिंनीत्वाद्वीपमावर्तकंगतः ॥ तत्रदिव्येसुधाकुंडेसुधांपीत्वाविराट्बली ॥ ४३ ॥ शुक्लद्वीपंतुसंप्राप्तोपप्रच्छ द्वीपचंद्रभाक् ॥ मयाप्रणोदितःपक्षीप्रययावुत्तरांदिशम् ॥ ४४ ॥ चन्द्रद्वीपंतुसंप्राप्तःपर्वतेपतगेश्वरः ॥ जलदुर्गंवह्निदुर्गंवैनतेयोद दर्शह ॥ ४५ ॥ जलदुर्गंचंचुपुटेसर्वंकृत्वाविराट्बली ॥ वह्निदुर्गंचतेनापिसांत्वयामासमैथिल ॥ ४६ ॥ दरीमुखेशयानायेदैत्या लक्षंसमुत्थिताः ॥ तैःसार्द्धंसमभूद्युद्धंतार्क्ष्यस्यघटिकाद्वयम् ॥ ४७ ॥ कांश्चित्पादनखैर्युद्धेविददारखगेश्वरः ॥ कांश्चिद्दैत्यान्स्वपक्षा भ्यांपातयामासभूतले ॥ ४८ ॥ कांश्चिच्चंचुपुटेनापिगृहीत्वापक्षिराड्बली ॥ पातयित्वागिरेःपृष्ठेचिक्षेपगगनेबलात् ॥ ४९ ॥ के चिन्मृतास्तथाशेषादुद्रुवुस्तेदिशोदश ॥ इत्थंदैत्यवधंकृत्वादरीमध्येगतःखगः ॥ ५० ॥ चकारपादविक्षेपंशंखचूडोपरिस्फुरत् ॥ शंखचूडोपिगरुडंदृष्ट्वासोतिप्रधर्षितः ॥ ५१ ॥ शुकंजलेपंजरस्थंशीघ्रंत्यक्त्वापलायितः ॥ चंचुदेशेनतंनीत्वाशुकंसद्यःसपंजरम् ॥ ॥ ५२ ॥ प्रोत्पतन्नंबरेराजन्युद्धेगंतुंमनोदधे ॥ पलायितानांदैत्यानांतावत्कोलाहलोमहान् ॥ ५३ ॥ शुकोनीतःशुकोनीतोवदता मंबरेनृप ॥ तच्छब्दोदिक्षुसैन्यानांगतशब्दस्तुशृण्वताम् ॥ ५४ ॥ दिविभूमौसर्वतोपिब्रह्मांडेपिप्रपूरितः ॥ शुकोनीतइतिश्रुत्वाश कुनिःशंकितोऽसुरैः ॥ ५५ ॥ शूलंधृत्वाततःसद्यश्चंद्रावत्यांसमुत्थितः ॥ गरुडेनशुकोनीतःश्रुत्वाकुद्धःसमन्वयात् ॥ ५६ ॥ तच्छू लताडितस्तार्क्ष्योनजहौमुखतःशुकम् ॥ सप्तद्वीपान्सप्तसिंधून्निरीक्षन्सगतःखगः ॥५७॥ तमन्वधावद्दैत्येंद्रोदिक्षुदिक्षुनभोंतरे ॥ भ्रम न्नागांतकोराजन्नाकाशेकोटियोजनम् ॥५८॥ दैत्यस्त्रिशूलक्षतभृन्नजहौमुखतःशुकम् ॥ सपंजरःशुकोराजन्नाकाशेलक्षयोजनम् ॥५९॥ पपातोपलवद्वेगात्सुमेरोर्गिरिमूर्द्धनि ॥ पंजरोगात्खगस्तत्रव्यशीर्णोभूद्व्यसुःशुकः ॥ ६० ॥ गरुडोथमहायुद्धेकृष्णपार्श्वसमागतः ॥ दैत्यःखिन्नमनाराजन्पुरींचंद्रावतींययौ ॥ ६१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेगरुडागमोनामचत्वारिं शोऽध्यायः ॥४०॥ ॥ नारदउवाच ॥ दैत्यान्शेषान्समानीयनानायुद्धधरोबली ॥ उच्चैःश्रवसमाहूयहयंदिव्यंमनोहरम् ॥१॥

ग. सं. धनुष्टंकारयन्वीरः शकुनिः क्रोधमूर्च्छितः ॥ आययौसंमुखेयोद्धुंश्रीकृष्णस्यापिसंमुखे ॥ २ ॥ पुनःप्राप्तंदैत्यसैन्यंशकुनिंयुद्धदुर्मद वि. ७
म ॥ तंवीक्ष्यवृष्णयःसर्वेजगृहुःस्वायुधानिच ॥ ३ ॥ दैत्यानांयदुभिःसार्द्धंघोरंयुद्धंबभूवह ॥ वीरैःसंयुयुधुर्वीराःसिंहाःसिंहैरिवाह
॥४६॥ वे ॥ ४ ॥ सर्वेषामग्रतःप्राप्तःकोदंडंनादयन्मुहुः ॥ शकुनिर्मेघवद्राजन्चक्रेनाराचदुर्दिनम् ॥ ५ ॥ बाणांधकारेसंजातेभगवान्गरु अ. ४१
ध्वजः ॥ शार्ङ्गीशार्ङ्गेणधनुषायथैंद्रेणघनोबभौ ॥ ६ ॥ श्रीकृष्णोभगवान्साक्षाच्छकुनेरसुरस्यच ॥ चिक्षेपबाणपटलंबाणैनैकेनली
लया ॥ ७ ॥ आकृष्यकर्णपर्यंतंकोदंडंशकुनिर्मृधे ॥ तताडदशभिर्बाणैःश्रीकृष्णंहार्दिमैथिल ॥ ८ ॥ प्रलयाब्धिमहावर्तभीमसंघ
र्षनादिनीम् ॥ धनुर्ज्यांशकुनेःशौरिश्चिच्छेददशभिःशरैः ॥ ९ ॥ मायावीशकुनिर्दैत्यःशतरूपीबभूवह ॥ युयोधहरिणायुद्धेसर्वेषांप
श्यतांनृप ॥ १० ॥ सहस्राणिस्वरूपाणिधृत्वासाक्षाद्धरिःस्वयम् ॥ युयुधेतेनदैत्येनतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ११ ॥ मयदैत्येनरचितं
त्रिशूलंज्वलनप्रभम ॥ भ्रामयित्वाथहरयेप्राहिणोद्दैत्यराट्बली ॥ १२ ॥ ततःक्रुद्धोमहाबाहुःपरिपूर्णतमोहरिः ॥ चिच्छेदतंतीक्ष्ण
तुंडंपत्रगंगरुडोयथा ॥ १३ ॥ ततःक्रुद्धोमहाबाहुर्गदांचिक्षेपमूर्द्धनि ॥ हयात्तंपातयामासगदयावज्रकल्पया ॥ १४ ॥ गदाप्रहारव्य
थितःक्षणंमूर्च्छांगतोसुरः ॥ गृहीत्वास्वांगदांयुद्धेयुयुधेमाधवेनवै ॥ १५ ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंगदाभ्यांरणमंडले ॥ अभूच्चटचटारावो
वज्रनिष्पेषवत्किल ॥ १६ ॥ श्रीकृष्णगदयातस्यचूर्णीभूतागदाभुवि ॥ विरेजेंगारवत्तत्रसर्वेषांपश्यतांमृधे ॥ १७ ॥ गिरिदर्योयथा
सिंहौवनेमत्तौगजावुभौ ॥ रणमध्येतथातौद्वौयुयुधातेपरस्परम् ॥ १८ ॥ श्रीकृष्णंनोदयामासशकुनिःशतयोजनम् ॥ हरिस्तंप्रेष
यामाससहस्रंयोजनंभुवि ॥ १९ ॥ गृहीत्वाभुजयोस्तंवैजंघाभ्यांभुवनेश्वरः ॥ पातयामासभूपृष्ठेकमंडलुमिवार्भकः ॥ २० ॥ किंचि ॥४६॥
द्व्यथांगतोदैत्योगृहीत्वाजारुधिंगिरिम् ॥ प्राहिणोच्चदुराचारःशकुनिर्युद्धदुर्मदः ॥ २१ ॥ समागतंगिरिंवीक्ष्यभगवान्कमलेक्षणः ॥ जय
शब्दंप्रकुर्वंतावन्योन्यंताडयन्गिरिम् ॥ २२ ॥ चूर्णयामासतूराजंस्तथाचंद्रावतींपुरीम् ॥ तदादैत्योतिसंक्रुद्धोगृहीत्वाखड्गचर्मणी ॥ २३ ॥

आययौसंमुखेराजञ्छ्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ शार्ङ्गीशार्ङ्गंसंगृहीत्वाथार्द्धचंद्रमुखंशरम् ॥ २४ ॥ संदधेसहसायुद्धेग्रीष्ममार्तंडसन्निभ
म् ॥ शार्ङ्गमुक्तोदिव्यबाणोद्योतयन्मंडलंदिशाम् ॥ २५ ॥ शकुनेर्मस्तकंछित्त्वाभूमिंभित्त्वातलंगतः ॥ व्यसुर्भूत्वातदादैत्यःपतितो
रणमंडले ॥ २६ ॥ भूमिस्पर्शात्सजीवोभूत्क्षणमात्रेणमैथिल ॥ करेणादायमुंडंस्वंस्वकबंधेनिधायसः ॥ २७ ॥ युद्धंकर्तुंसमुत्तस्थौ
तदद्भुतमिवाभवत् ॥ इत्थंकृष्णेननिहतःसप्तवारंमहासुरः ॥ २८ ॥ भूमिस्पर्शात्सजीवोभूद्राहुवत्पुनरुत्थितः ॥ एकाकीयादवकुल
संहारंकर्तुमुद्यतः ॥ २९ ॥ विवेशाशुमहादैत्योवनेवह्निरिवप्रभुः ॥ सतुरंगान्महावीरान्सशस्त्रानुत्कटान्गजान् ॥ ३० ॥ संगृहीत्वा
भुजाभ्यांखंप्राक्षिपल्लक्षयोजनं ॥ कांश्चिद्गजान्मुखेधृत्वास्कंधयोरुभयोरपि ॥ ३१ ॥ कक्षयोरुभयोर्दैत्योबभौकालाग्निरुद्रवत् ॥ प
द्भ्यांकराभ्यांदैत्यस्यत्रासंयातेमहामृधे ॥ ३२ ॥ हाहाकारोमहानासीच्छ्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ तदैवभगवान्साक्षाच्छ्रीकृष्णोवि
श्वरक्षकः ॥ सुदर्शनास्त्रंप्रायुंक्तसाधूनांरक्षणायवै ॥ ३३ ॥ तद्धस्तमुक्तंनिशितंसुदर्शनंलयार्ककोटिद्युतिमज्ज्वलत्प्रभं ॥ जहारसद्यः
शकुनेर्द्दृढंशिरोयथाचवृत्रस्यपविर्महामृधे ॥ ३४ ॥ तावद्गृहीत्वाशकुनिंमहामृधेचिक्षेपसद्योमृतमंबरेबलात् ॥ उत्क्षेपणंभोःकुरुतेषु
भिर्दिवियदूनगिराश्रीपतिरित्युवाच ॥ ३५ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंहरेर्वचःश्रुत्वासर्वेयादवपुंगवाः ॥ अंबरात्प्रपतंतंतेतेडुर्बाणैःस्फु
रत्प्रभैः ॥ ३६ ॥ दैत्योदीप्तिमतोबाणैरंबरेशतयोजनम् ॥ गतःकंदुकवद्राजन्नूर्ध्वंलोकस्यपश्यतः ॥ ३७ ॥ सांबस्यापिसबाणेनसहस्रं
योजनंगतः ॥ पुनस्तमापतंतंखाज्जघानत्विषुणार्जुनः ॥ ३८ ॥ तेनबाणेनदैत्येंद्रोयोजनंचायुतंगतः ॥ अनिरुद्धस्यबाणेनलक्षयोज
नमास्थितः ॥ ३९ ॥ प्रद्युम्नस्यापिबाणेननियुतंयोजनंगतः ॥ पुनस्तमापतंतंखाद्दीक्ष्ययोगेश्वरेश्वरः ॥ ४० ॥ बाणंसमादधेतेनगतःखे
कोटियोजनम् ॥ एवंखेसंस्थितेदैत्येव्यतीतेप्रहरद्वये ॥ ४१ ॥ द्वितीयेनापिबाणेनतंजघानहरिःस्वयं ॥ सबाणस्तंभ्रामयित्वादिक्षुवैकोटि
योजनम् ॥ ४२ ॥ समुद्रेपातयामासवातःपद्ममिवप्रभुः ॥ एवंमृतेतदादैत्येतज्ज्योतिर्निर्गतंस्फुरत् ॥ ४३ ॥ सर्वतोपिभ्रमद्राजन्

 श्रीकृष्णेलीनतांगतम् ॥ तदाजयजयारावोदिविभूमाववर्तत ॥ ४४ ॥ विद्याधर्यश्चगंधर्व्योननृतुःखेसुखान्विताः ॥ जगुःकिन्नर
गंधर्वास्तुंबुरुःसिद्धचारणाः ॥ ४५ ॥ ऋषयोमुनयःसर्वेप्रशशंसुर्हरिंपरम् ॥ ब्रह्मरुद्रेंद्रसूर्याद्याःसर्वेतत्रसमागताः ॥ ४६ ॥ श्रीकृ
 ष्णस्योपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ ४७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजितखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेशकुनिदैत्यवधोनामैकच
त्वारिंशोऽध्यायः ॥४१॥ ॥ नारदउवाच ॥ पलायितेषुशेषेषुदैत्येषुरणमंडलात् ॥ वीणावेणुमृदंगादीन्नादयन्दुंदुभीन्हरिः ॥१॥
गीयमानोयादवेंद्रःसूतमागधबंदिभिः ॥ स्वपुत्रैर्यादवैःसार्द्धंस्वसैन्यपरिवारितः ॥ २ ॥ शंखचक्रगदापद्मशार्ङ्गचापविराजितः ॥
प्रविवेशसुरैःसार्द्धंपुरींचंद्रावतींप्रभुः ॥ ३ ॥ दुःखार्ताभर्तरिमृतेरुदंतीकरुणंबहु ॥ अंकंगृहीत्वाशकुनेःसुतंराज्ञीमदालसा ॥ ४ ॥
श्रीकृष्णचरणेबालंनिधायाशुकृतांजलिः ॥ अश्रुपूर्णमुखींदीनाहरिंनत्वाजगादह ॥ ५ ॥ मदालसोवाच ॥ भारावतारायभुविप्र
भोत्वंजातोयदूनांकुलआदिदेव ॥ ग्रसिष्यसेयानिभवंनिधायगुणैर्नलिप्तोसिनमामितुभ्यम् ॥ ६ ॥ मदात्मजंपालयभीतभीतमसु
ष्यहस्तंकुरुशीर्ष्णिदेव ॥ भर्त्रांकृतंमेकिलतेपराधंक्षमस्वदेवेशजगन्निवास ॥ ७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तोभगवांस्तस्यमूर्ध्निकृत्वा
करद्वयम् ॥ सर्वंचन्द्रावतीराज्यंददौतस्मैमहामुनिः ॥ ८ ॥ दत्वाकल्पांतमायुष्यंभक्तिज्ञानंविरक्तिमत् ॥ शकुनेःशिशवेकृष्णःस्व
मालांप्रददौशुभाम् ॥ ९ ॥ उच्चैःश्रवोहयोरत्नंकामधेनुःसुरद्रुमः ॥ आहतायेशकुनिनापुरायुद्धेपुरंदरात् ॥ १० ॥ पुरंदरायतान्मा
दात्प्रयत्नाच्छ्रीजनार्दनः ॥ गोविप्रसुरसाधूनांछंदसांपालकःस्वयम् ॥११॥ बहुलाश्वउवाच ॥ केमीदैत्याःपूर्वकालेशकुन्याद्यास्म
हाबलाः ॥ देवर्षेमेपरंचित्रंकस्मान्मोक्षमुपागताः ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ ब्रह्मकल्पेपुराराजन्गंधर्वेशःपुरावसुः ॥ आसीत्तस्यशु
भाःपुत्राबभूवुर्नवचौरसाः ॥ १३ ॥ कंदर्पसमलावण्यादिव्यभूषणभूषिताः ॥ नित्यंजगुर्ब्रह्मलोकेगीतवाद्यविशारदाः ॥ १४ ॥
मंदारोमंदरोमंदोमंदहासोमहाबलः ॥ सुदेवःसुधनःसौधःश्रीभानुरितिविश्रुताः ॥ १५ ॥ एकदामोहतःपुत्रींवाग्देवींवीक्ष्यवेधसः॥

जहसुरुतेस्वमनसिपुरावसुसुताश्रये ॥ १६ ॥ सुरज्येष्ठापराधेनगतायोनिंचतामसीम् ॥ वाराहेथहिरण्याक्षपत्न्यांतेजज्ञिरेनव ॥
॥ १७ ॥ शकुनिःशंबरोहृष्टोभूतसंतापनोवृकः ॥ कालनाभोमहानाभोहरिश्मश्रुस्तथोत्कचः ॥ १८ ॥ एकदागृहमायांतमपांतरत
मंमुनिम् ॥ नत्वासंपूज्यविधिवत्पप्रच्छुरिदमादरात ॥ १९ ॥ दैत्याऊचुः ॥ शृणुत्वंस्वमुखाद्ब्रह्मन्कैवल्येशोहरिःस्वयम् ॥ ददा
तिमोक्षंभगवान्भक्तानांभक्तवत्सलः ॥ २० ॥ अस्माभिर्नकृताभक्तिरासुरींयोनिमास्थितैः ॥ दुःसंगनिरतैर्दुष्टैःकथंमोक्षोभवेदिह॥
॥ २१ ॥ उपायंवदनोब्रह्मन्कल्याणस्यपरस्यच ॥ कल्याणार्थेविचरसिदीनानांजगतिप्रभो ॥ २२ ॥ अपांतरतमउवाच ॥ गुणा
नामपृथग्भावैर्येभजंतिहरिंपरम् ॥ तेंतेप्रापुःपरंदैत्यानिर्गुणंमोक्षनायकम् ॥२३॥ ऐक्यंचसौहृदंस्नेहंभयंक्रोधंस्मयंतथा ॥ विधाय
पूर्वंसततंश्रीकृष्णेलीनतांगताः ॥ २४ ॥ पृश्निगर्भस्यसंबंधात्प्रजानांपतयोयथा ॥ कायाधवःसौहृदाच्चस्नेहाच्चसुतपासुनिः॥२५॥
भयाद्धिरण्यकशिपुःक्रोधाद्दश्वपितासुरः ॥ स्मयाच्चश्रुतयःप्रापुर्योगिनांदुर्लभंपरम् ॥ २६ ॥ येनकेनापिभावेनश्रीकृष्णेधारयेन्म
नः ॥ भक्तियोगेनतद्धामयदेभिःप्राप्यतेसुराः ॥ २७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वांतर्हितेराजन्नपांतरतमेमुनौ ॥ चक्रुर्वैरंशकुन्याद्याः
परिपूर्णतमेहरौ ॥ २८ ॥ तेप्रापुर्वैरभावेनश्रीकृष्णंपरमेश्वरं ॥ नचित्रंविद्धिराजेंद्रकीटःपेशस्कृतंयथा ॥ २९ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसं
हितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेशकुनिवधोनामद्विचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४२ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंखंडंतुभद्रा
श्वंजित्वाश्रीयादवेश्वरः ॥ यदुभिःसैनिकैःसार्द्धमिलावृतमथाययौ ॥ १ ॥ विभातियत्रैवगिरींद्रराजोभूपद्मगोलस्यचकर्णिकेव ॥
स्फुरद्द्युतिःस्वर्णमयःसुमेरुःसुरालयोमैथिलरत्नसानुः ॥ २ ॥ तंसर्वतोमंदरमेरुसुंदरौसुपार्श्वएवंकुमुदश्चतुर्थकः ॥ विभातिसैको
गिरिभिर्नगेश्वरश्चतुष्पदार्थैश्चमनोरथाइव ॥३॥ जांबूनदंजंबुभवंहियत्रयतःस्वतःसिद्धिभवंसुवर्णम् ॥ यत्रारुणोदारुयनदीचजा
तायद्दारिपानाद्रुविऽनामयित्वम् ॥ ४ ॥ कदंबजामधुधाराश्चपंचयासांतुपानेननृणांकदापि ॥ शीतोष्णवैवर्ण्यपरिश्रमाद्यादौर्गन्ध्य

भावानभवंतिराजन ॥ ५ ॥ यदुद्भवाःकामदुघानदाश्चरत्नान्नवासःशुभभूषणानि ॥ शय्यासनादीनिफलानियानिदिव्यानितानि
त्वथचार्पयंति ॥ ६॥ एवंचयत्रोर्ध्ववनंप्रसिद्धंसंकर्षणोयत्रविराजतेऽथ ॥ शिवःसदासौरमतेप्रियाभिस्त्रिभासतांयांतिजनास्तुतत्र॥
॥ ७ ॥ हैमांबुजैःशीतवसंतवायुभिःकाश्मीरवृक्षैश्चलवंगजालैः ॥ देवद्रुमामोदमदांधषट्पदैरिलावृतंखंडमतिविरेजे ॥ ८ ॥ पश्य
नृभुवंस्वर्णमयींमनोहरांवैडूर्यरत्नांकुरवृंदचित्रिताम् ॥ इलावृतंपूर्णमलंकृतैःसुरैर्विजित्यखंडंजगृहेबलिंहरिः ॥ ९ ॥ श्रीशोभनो
नामपुराकृतेनजामातृकोभून्मुचुकुंदभूभृतः ॥ एकादशींयःसमुपोष्यभारतेप्राप्तःसदेवैःकिलमंदराचले ॥ १० ॥ अद्यापिराज्यंकु
रुतेकुबेरवद्राज्ञःसुतोसौकिलचन्द्रभागया ॥ नीत्वाबलिंदेववरस्यसंमुखेसमाययौमैथिलसुंदरःपरः ॥ ११ ॥ प्रदक्षिणीकृत्यहरिंय
दूत्तमंपादारविंदेपतितोथशोभनः ॥ भक्त्याप्रणम्याशुबलिंमहात्मनेदत्त्वाययौमैथिलमंदराचलम् ॥ १२ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥
शोभनेचनृपेयातेभगवान्मधुसूदनः ॥ अग्रेचकारकिंदेवोवददेवर्षिसत्तम ॥ १३ ॥ नारदउवाच ॥ सरोवरंपरंदिव्यंतस्मिन्मंदरसा
नुनि ॥ सौवर्णपंकजंवीक्ष्यकिरीटीप्राहमाधवम् ॥ १४ ॥ अर्जुनउवाच ॥ कांचनीभिर्लताभिश्चसौवर्णैःपंकजैर्वृतम् ॥ वदमांदेव
कीपुत्रकस्येदंकुंडमद्भुतम् ॥ १५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ पृथुःपूर्वोराजराजःस्वायंभुवकुलोद्भवः ॥ ततापसतपोदिव्यंतस्येदंकुंडम
द्भुतम् ॥ १६ ॥ अस्यपीत्वाजलंसद्यःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ स्नात्वातद्धामपरमंयातिपार्थनरेतरः ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ अत्रैव
भगवान्साक्षात्तपोभूमिंजगामह ॥ सरूपास्तत्रनृत्यंतिसर्वास्ताह्यष्टसिद्धयः ॥ १८ ॥ तावीक्ष्यचोद्धवःप्राहभगवंतंसनातनम् ॥
उद्धवउवाच ॥ कस्येयंसुतपोभूमिर्मंदराचलसन्निधौ ॥ मूर्तिमत्योविराजंत्यःकाःस्त्रियोवदहेप्रभो ॥ १९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥
स्वायंभुवेनमनुनातपश्चात्रकृतंपुरा ॥ तस्येयंसुतपोभूमिरद्यापिश्रेयसांबहु ॥ २० ॥ सदात्रैवहिवर्ततेनारीरूपाष्टसिद्धयः ॥ अत्र
प्राप्तस्यकस्यापिततस्ताश्चभवंतिहि ॥ २१ ॥ अत्रक्षणेनतपसादेवत्वंयातिमानवः ॥ तपोभूमेश्चमाहात्म्यंवक्तुंनालंचतुर्मुखः ॥ २२ ॥

नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाभगवान्कृष्णःस्वसैन्यपरिवारितः ॥ जगामप्रोत्कटान्देशान्दुंदुभीन्नादयन्मुहुः ॥ २३ ॥ हिरण्यकशिपुर्दै
त्योयत्रतेपेतपःपुरा ॥ यत्रलीलावतीनामवर्ततेकांचनीपुरी ॥ २४ ॥ लीलावतीश्वरःसाक्षाद्वीतिहोत्रोहुताशनः ॥ नित्यंराज्यंप्रकु
रुतेमूर्तिमानभुविसुव्रतः ॥ २५ ॥ सोपिश्रीकृष्णचंद्रायपुरुषायमहात्मने ॥ बलिंदत्वापरांशश्चतस्तुतिंश्चक्रेधनंजयः ॥ २६ ॥ इ
त्थंपश्यन्देवदेवःसर्ववर्षमिलावृतं ॥ जगामवेदनगरंजंबूद्वीपंमनोरमम् ॥ २७ ॥ मूर्तिमान्यत्रनिगमोदृश्यतेसर्वदैवहि ॥ तत्सभा
यांसदावाणीवीणापुस्तकधारिणी ॥ २८ ॥ गायंतीकृष्णचरितंसुभगंमंगलायनम् ॥ उर्वशीपूर्वचित्याद्यानृत्यंत्यप्सरसोनृप॥२९॥
हावभावकटाक्षैश्चतोषयंत्यःश्रुतीश्वरम् ॥ अहंविश्वावसुश्चैवतुंबुरुश्चसुदर्शनः ॥ ३० ॥ तथाचित्ररथोह्येतेवादित्राणिमुहुर्मुहुः ॥
वेणुवीणामृदंगानिमुरुयष्टियुतानिच ॥ ३१ ॥ तालदुंदुभिभिःसार्द्धंवादयंतियथाविधि ॥ ह्रस्वदीर्घप्लुतोदात्तानुदात्तस्वरितानृप ॥
॥ ३२ ॥ सानुनासिकभेदश्चतथानिरनुनासिकः ॥ एतैरष्टादशैर्भेदैर्गीयंतेश्रुतयःपरैः ॥ ३३ ॥ मूर्तिमंतोविराजंतेतत्रवेदपुरेनृप ॥
अष्टौतालाःस्वराःसप्ततथाग्रामत्रयंनृप ॥ ३४ ॥ वदंतिवेदनगरेमूर्तिमंतःसदैवहि ॥ भैरवोमेघमल्लारोदीपकोमालकंसकः ॥ ३५ ॥
श्रीरागश्चापिहिंडोलोरागाःषट्संप्रकीर्तिताः ॥ पंचभिश्चप्रियाभिश्चतनुजैरष्टभिःपृथक् ॥ ३६ ॥ मूर्तिमंतस्तुतेतत्रविचरंतिनरेश्व
र ॥ भैरवोबभ्रुवर्णश्चमालकंसःशुकद्युतिः ॥ ३७ ॥ मयूरद्युतिसंयुक्तोमेघमल्लारएवहि ॥ सुवर्णाभोदीपकश्चश्रीरागोरुणवर्णभृत् ॥
॥ ३८ ॥ हिंडोलोदिव्यहंसाभोराजतेमिथिलेश्वर ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ तालानांचस्वराणांचग्रामाणांमुनिसत्तम ॥ नृत्यानांकति
भेदायेनामभिःसहितान्वद ॥ ३९ ॥ नारदउवाच ॥ रूपकश्चंचरीकश्चतालःपरमठःस्मृतः ॥ विराडकमठश्चैवमल्लकश्चझटिर्जुटा ॥
॥ ४० ॥ निषादर्षभगांधारषड्जमध्यमधैवताः ॥ पंचमश्चेत्यमीराजन्स्वराःसप्तप्रकीर्तिताः ॥ ४१ ॥ माधुर्यमथगांधार्यंध्रौव्यंग्रा
मत्रयंस्मृतम् ॥ रासंचतांडवंनाटचंगांधर्वंकैन्नरंतथा ॥ ४२ ॥ वैद्याधरंगौह्यकंचनृत्यमाकूरसंनृप ॥ हावभावानुभावैश्चदशभिश्चा

ग. सं. ष्टभेदवत् ॥ ४३ ॥ सारंगमयथान्यानिस्वरगम्यंपदंस्मृतम् ॥ एतत्तेकथितंराजन्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ४४ ॥ इतिश्रीमद्गर्ग वि. ७
संहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेवेदनगरवर्णनंनामत्रिचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४३ ॥ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ रागिणी
॥४९॥ नांचनामानिवददेवऋषेमम ॥ तथावैरागपुत्राणांत्वंपरावरवित्तमः ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ कालेनदेशभेदेनक्रिययास्वरमिश्रया ॥ अ. ४४
भेदाबुधैःषट्पंचाशत्कोट्योगीतस्यकीर्तिताः ॥ २ ॥ अंतर्भेदाअनंताहितेषांसंतिनृपेश्वर ॥ विद्ध्येनंरागमानंदंशब्दब्रह्ममयंहरि
म् ॥ ३ ॥ तस्मान्मुख्याश्चभेदाःकौवदिष्यामितवाग्रतः ॥ भैरवीपिंगलाशंकीलीलावत्यगरीतथा ॥ ४ ॥ भैरवस्याऽपिरागस्यरा
गिण्यःपंचकीर्तिताः ॥ महर्षिश्चसमृद्धश्चपिंगलोमागधस्तथा ॥ ५ ॥ बिलावलश्चवैशाखोललितःपंचमस्तथा ॥ भैरवस्याष्टपुत्रा
येगीयंतेचपृथक्पृथक् ॥ ६ ॥ चित्राजयजयावंतीविचित्राकथितापुनः ॥ वृजल्लाष्यैंधकाकारीरागिण्योपिमनोहराः ॥ ७ ॥ मेघम
ल्लाररागस्यकथिताःपंचमैथिल ॥ श्यामकारःसोरटश्चनटोडायनएवच ॥ ८ ॥ केदारोव्रजरंहस्योजलधारस्तथैवच ॥ बिहागश्चे
त्यष्टपुत्राःकथिताःपूर्वसूरिभिः ॥ ९ ॥ मेघमल्लाररागस्यरागिण्यःपंचचस्मृताः ॥ कल्याणःशुभकामश्चगौडकल्याणएवच ॥ १० ॥
कामरूपःकान्हरेतिरामसंजीवनस्तथा ॥ सुखनामामन्दहासःपुत्राश्चाष्टौविदेहराट् ॥ ११ ॥ रागस्यदीपकस्यापिकथितारागपंडि
तैः ॥ गांधारीवेदगांधारीधनाश्रीस्वर्मणिस्तथा ॥ १२ ॥ गुणागरीतिरागिण्यःपंचैतामैथिलेश्वर ॥ मालकंसस्यरागस्यचाष्टपुत्राः
प्रकीर्तिताः ॥ १३ ॥ चंद्रहारोघुंघुटश्चविहारोनंदएवच ॥ वैराटीचैककर्णाटीगौरीगौरावटीतथा ॥ १४ ॥ चतुश्चंद्रकलाचैवरागि
ण्यःपंचविश्रुताः ॥ श्रीरागस्यापिराजेंद्रकथिताःपूर्वसूरिभिः ॥ १५ ॥ सारंगःसागरोगौरोमरुत्पंचशरस्तथा ॥ गोविंदश्चहमीरश्च ॥४९॥
गंभीरश्चतथैवच ॥ १६ ॥ श्रीरागस्यापिराजेंद्रह्यष्टौपुत्रामनोहराः ॥ वसंतीएरजाहेरीतैलंगीसुंदरीतथा ॥ १७ ॥ हिंडोलस्यापिरा
गस्यरागिण्यःपंचविश्रुताः ॥ मंगलश्चवसंतश्चविनोदःकुमुदस्तथा ॥ १८ ॥ एवंचविहितोनामविभासःस्वरमंडलः ॥ पुत्राश्चाष्टौस

माख्यातामैथिलेंद्रविचक्षणैः ॥ १९ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ शब्दब्रह्महरेःसाक्षान्निगमस्यमहात्मनः ॥ रासमंडलइत्येवंहिंडोलस्यपृथ
क्पृथक् ॥ २० ॥ अंगानिवदमेदेवकानिकानिमहीतले ॥ नारदउवाच ॥ मुखंव्याकरणंप्रोक्तंपिंगलःपादउच्यते ॥ २१ ॥ मीमांसशा
स्त्रंहस्तौचज्योतिर्नेत्रंप्रकीर्तितम् ॥ आयुर्वेदःपृष्ठदेशोधनुर्वेदउरःस्थलम् ॥ गांधर्वंरसनंविद्धिमनोवैशेषिकंस्मृतम् ॥ २२ ॥ सांख्यंबु
द्धिरहंकारोन्यायवादःप्रकीर्तितः ॥ वेदांतंतस्यचित्तंहिवेदस्यापिमहात्मनः ॥ २३ ॥ रागरूपमिमंराजन्विहारंविद्धिमैथिल ॥ एतत्ते
कथितंराजन्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ २४ ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ तस्मिन्वेदपुरेरम्येकिंचकारहरिःस्वयम् ॥ एतन्मेवददेवर्षेत्वंसाक्षा
द्दिव्यदर्शनः ॥ २५ ॥ नारदउवाच ॥ आयांतंवेदनगरंश्रीकृष्णंयादवेश्वरम् ॥ निगमोपिबलिंनीत्वासरस्वत्यातयासह ॥ २६ ॥ गंधर्वै
रप्सरोभिश्चग्रामतालैःस्वरैःसह ॥ रागैःसभेदैःसहितःप्रणनामकृतांजलिः ॥ २७ ॥ प्रसन्नोभगवान्साक्षाद्देवदेवोजनार्दनः ॥ वेदंप्राहयदू
नांचसर्वेषांशृण्वतांसताम् ॥ २८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ निगमत्वंवरंब्रूहियतेमनसिवर्तते ॥ दुर्लभंकिंत्रिलोकेषुभक्तानांहर्षितेमयि ॥ २९ ॥
वेदउवाच ॥ यदिदेवप्रसन्नोसिसर्वेयेमेसुपार्षदाः ॥ तेषांदेवनिजंरूपंदर्शयात्रपरेश्वर ॥ ३० ॥ यद्रूपंतेचगोलोकेस्वधाम्निप्रस्फुरद्द्युतौ ॥
वृंदावनेचतद्रासेतस्यदर्शनकांक्षिणः ॥ ३१ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वावेदवचःकृष्णःपरिपूर्णतमःस्वयम् ॥ स्वरूपंदर्शयामासराधयासहितं
परम् ॥ ३२ ॥ तद्रूपंसुंदरंदृष्ट्वासर्वेवैमूर्च्छनांगताः ॥ पूरिताःसात्विकैर्भावैर्विस्मृत्यस्वतनुंसुखम् ॥ ३३ ॥ तदापिहर्षिताःसर्वेवादित्रैर्मधुर
स्वनैः ॥ जगुस्तत्पुरतोराजन्ननृतुःपश्यतांसताम् ॥ ३४ ॥ यथाश्रुतंतथादृष्टंमाधुर्यरूपमद्भुतम् ॥ तथैवचक्रुर्वेदाद्यावर्णनंमैथिले
श्वर ॥ ३५ ॥ वेदउवाच ॥ सज्ज्ञानमात्रंसदसत्परंबृहच्छश्वत्प्रशांतंविभवंसमंमहत् ॥ त्वांब्रह्मवंदेवसुदुर्गमंपरंसदास्वधाम्नापरि
भूतकैतवम् ॥ ३६ ॥ सरस्वत्युवाच ॥ महःपरंत्वांकिलयोगिनोविदुःसविग्रहंतत्रवदंतिसात्वताः ॥ दृष्टंतुयत्तेपदयोर्द्वयंमेक्षेमस्यभूया
न्नहसामधीश्वरम् ॥ ३७ ॥ गंधर्वाऊचुः ॥ श्यामंचगौरंविदितंस्वधाम्नाकृतंत्वयाधामनिजेच्छयाहि ॥ विराजसेनित्यमलंचताभ्यांघनो

 यथामेचकदामनीभ्याम् ॥३८॥ अप्सरसऊचुः ॥ यथातमालःकलधौतवल्ल्याघनोयथाचंचलयाचकास्ति॥नीलोद्रिराजोनिकषा
श्मखन्याश्रीराधयाद्यस्तुतथारमण्या ॥ ३९ ॥ ग्रामाऊचुः ॥ यस्यपदस्यपरागंशंभूरमाकविदेवैः ॥ इच्छतिचेतसिराधातंभ
 जमाधवपादम् ॥ ४० ॥ तालाऊचुः ॥ येनबलिःसद्विहरेत्तद्बलिमेवहरेत॥ तंभजपादंतुहरेश्वेतसिसुप्तेकुहरे ॥४१॥ मानाऊचुः॥
उत्क्षिपंतिबहिर्दुःखंसंतोयच्छरणंगताः ॥ राधामाधवयोर्दिव्यंदधामपदपंकजम् ॥४२॥ स्वराऊचुः ॥ शरद्विकचपंकजश्रियमती
वविद्वेषकांमिलिंदमुनिलेढितंकुलिशकंजचिह्नावृतम् ॥ स्फुरत्कनकनूपुरंदलितभक्ततापत्रयंचलद्द्युतिपदद्वयंहृदिदधामिराधापतेः
॥ ४३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेवेदादिस्तुतिवर्णनंनामचतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४४ ॥ ॥
नारदउवाच ॥ भैरवाद्यारागगणाःपुरःप्राप्ताहरेःप्रभो ॥ रूपानुरूपावयवांतनुंदृष्ट्वातिहर्षिताः ॥ १ ॥ यत्रयत्रचतेषांवैदृष्टिःप्राप्ताह
रेस्तनौ ॥ तत्रस्थिताचनिर्गंतुंलावण्यान्नशशाकह ॥२॥ अहोश्रीकृष्णचन्द्रस्यरूपमत्यद्भुतंहरेः ॥ दृष्ट्वोपवर्णनंतस्यचक्रुस्तेपिपृथ
क्पृथक् ॥ ३ ॥ भैरवउवाच ॥ भजहरिजानुद्वयमितिभजतिसदांकेकमलकराभ्याम् ॥ ४ ॥ मेघमल्लारउवाच ॥ ऊरूविष्णोरंभा
खंडौहेमस्तंभौध्यायेवंद्यौ ॥ ओजःपूर्णौशोभायुक्तौवस्त्रापीतौकृष्णस्योभौ ॥ ५ ॥ दीपकउवाच ॥ सकलसुखकरंकनकरुचिधरंप्र
थितहरिपदंभजतकटितले ॥ ६ ॥ मालकंसउवाच ॥ कटीकेशवद्याहरेररस्तितत्रनृणांनेत्रयोर्दृष्टिमानंहरंति ॥ परंकंपिताधरंमंदग
च्छत्समीरैःसुनम्रेणसासर्वचेतोहरेत्थम् ॥ ७ ॥ श्रीरागउवाच ॥ नाभेःसरःपुष्करकुंडवच्चतल्लसत्त्रिवल्ल्यूर्मिमनोहरंपदम् ॥ रो
मावलिप्रोज्झितकामकाननंभजामिनित्यंहृदिराधिकापतेः ॥ ८ ॥ हिंडोलउवाच ॥ अक्षरपंक्तिःकिंत्वलिपंक्तिःपिप्पलपत्रेमोहन
माला ॥ किंकमलेयच्छामलरेषाकिंह्युदरेरोमावलिरेखा ॥ ९ ॥ भैरवरागिण्यऊचुः ॥ पीतकटिंयतकृष्णहरेरिंद्रधनुर्वद्दीप्तियुतम् ॥
कंचनशिल्पैश्चारुरुचितद्भजन्नृणांदुःखहरम् ॥ १० ॥ भैरवपुत्राऊचुः ॥ चतुःसमुद्राइवविश्वपूरकाआनंददाएवचतुःपदार्थवित् ॥

तेबाहवोलोकवितानदंडवज्जयंतिभूधारणादिग्गजाइव ॥ ११ ॥ मेघमल्लाररागिण्यऊचुः ॥ अरुणबिंबफलद्युतिमंडितंभजहरेरध
रंमधुरंमनः ॥ नवजपादलमल्लद्युतिग्रहंसकलवल्लभभूमिपतेःप्रभोः ॥ १२ ॥ मेघमल्लारपुत्राऊचुः ॥ कर्पूरकेतकसुमौक्तिकहीर
काणांश्रीखंडचंद्रचपलामृतमल्लिकानाम् ॥ तेषांरुचेश्चपरिभावमकारिपूर्वैयादंतपंक्तिरमलास्मरतांपरस्य ॥ १३ ॥ दीपकरागिण्य
ऊचुः ॥ नयनयुगलजातंपातुनोहर्निशंतेमदनशरपरोक्षंसर्वलावण्यदीक्षम् ॥ परिहतसुरवृक्षंकोटिशोलक्षलक्षंनिजजनकृतरक्षंदा
नदक्षंकटाक्षम् ॥ १४ ॥ दीपकपुत्राऊचुः ॥ किंबाहुलिंगयुगलंनवपद्ममध्येदुःखक्षयायवसतांनिशितालियुग्मम् ॥ जैत्रंधनुर्जयति
किंमकरध्वजस्यभ्रूमंडलंकिमिथचंद्रमुखेपरस्य ॥ १५ ॥ मालकंसरागिण्यऊचुः ॥ परिनृत्यतिकर्णमंडलेफणिपत्न्याविवलोलकुं
डले ॥ कमलेमकरंदनिर्भरेभ्रमरालीवसुगंडमंडले ॥ १६॥ मालकंसपुत्राऊचुः ॥ रविरेवखमंडलेकिमुयदुभर्तुस्त्वथवाघनेतडित् ॥
अधितिष्ठतिगंडमंडलंद्युतिखंडंकलधौतकुंडलम् ॥ १७ ॥ श्रीरागिण्यऊचुः ॥ कलिंगयोःखंजनयोःकिलारादापश्यतांयुद्धमभू
दलीनाम् ॥ तेषांगतःकीरउषःप्रफुल्लेचकास्तिपद्मेरुणबिंबलिप्सुः ॥ १८ ॥ रागपुत्राऊचुः ॥ परिकरीकृतपीतपटंहरिंशिखिकिरी
टनतीकृतकंधरम् ॥ लगुडवेणुकरंहलकुंडलंपटुतरंनटवेषधरंभजे ॥ १९ ॥ हिंडोलरागिण्यऊचुः ॥ अतसीकुसुमोपमेयकांतिर्य
मुनाकूलकदम्बमध्यवर्ती ॥ नवगोपवधूविशालशालीवनमालीवितनोतुमंगलानि ॥ २० ॥ हिंडोलपुत्राऊचुः ॥ हरेमत्समःपात
कीनास्तिभूमौतथात्वत्समोनास्तिपापापहारी ॥ इतित्वांचमत्वाजगन्नाथदेवंयथेच्छाभवेत्तेतथामांकुरुत्वम् ॥ २१ ॥ नारदउ
वाच ॥ इतिरागकृतंध्यानंयःशृणोतिपठेत्सदा ॥ तन्नेत्रगोचरोयातिभगवान्भक्तवत्सलः ॥ २२ ॥ इत्थंस्वंदर्शनंदत्वावेदादि
भ्योहरिःस्वयम् ॥ बभूवपश्यतांतेषांशार्ङ्गपाणिश्चतुर्भुजः ॥ २३ ॥ कृत्वातुदर्शनंविष्णोर्गतेदेवगणैःसह ॥ सैन्येसुतंशंबरारिंस्था
पयित्वायदूत्तमम् ॥ २४ ॥ द्वारकांस्वांपुरींगंतुंमनश्चक्रेपरात्परः ॥ २५ ॥ मंजीरघंटाकलकिंकिणीकलंसुकांस्यपात्रध्वनिनारथे

 न ॥ सुग्रीवमुख्यैः सचचंचलाश्वैर्नियोजितैर्मैथिलदारुकेण ॥ २६ ॥ युतेनसद्रत्नमतश्रुतिस्वनैःप्रभंजनैजद्गरुडध्वजेन ॥ विहा
यतंवेदपुरींपरात्मायययौपुरींयादववृंदमंडिताम् ॥ २७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेश्रीकृष्णध्यान
 वर्णनंनामपंचचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४५ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ अथकृष्णेभगवतिपुरींद्वारावतींगते ॥ प्रद्युम्नः सैनिकैः सार्द्धंनदं
कामदुघंययौ ॥ १ ॥ शतयोजनविस्तीर्णागंधर्वाणांमनोहरा ॥ वसंतमालतीनाम्नाहेमरत्नमयीपुरी ॥ २ ॥ लवंगतिलकाजाले
रेलाकाश्मीरदेशकैः ॥ जातीफलादिजाविश्रीश्रीखंडपारिजातकैः ॥ ३ ॥ मत्तालिनादिताभृंगैः शब्दिताचित्रपक्षिभिः ॥ गंधर्वैरा
जिताभव्यैर्नागैर्भोगवतीयथा ॥ ४ ॥ पतंगोनामतत्रैवगंधर्वेशोमहाबलः ॥ करोतिराज्यंसुकृतीशक्रवद्बलपौरुषम् ॥ ५ ॥ श्रुत्वा
प्रद्युम्नमायातंदिग्जयार्थंविनिर्गतम् ॥ गंधर्वैरुद्भटैर्युक्तोयुद्धंकर्तुंमनोदधे ॥ ६ ॥ रथाश्वगजवीरैश्चगंधर्वैर्दशकोटिभिः ॥ पतंगआ
गतोयोद्धुंप्रद्युम्नस्यापिसंमुखे ॥ ७ ॥ गंधर्वैर्यदुभिः सार्द्धंघोरंयुद्धंबभूवह ॥ भल्लैर्गदाभिः परिघैर्मुद्गरैस्तोमरर्ष्टिभिः ॥ ८ ॥ बाणां
धकारेसंजातेपतंगोतिरथोबली ॥ धनुष्टंकारयन्प्राप्तोजगर्जघनवद्बली ॥ ९ ॥ गदोगदांसमादायबलदेवानुजोबली ॥ तद्बलंपो
थयामासवज्रेणेंद्रोयथागिरीन् ॥ १० ॥ गदस्यगदयाकेचिद्गंधर्वाःपतितारणे ॥ रथाश्चूर्णीकृताः सर्वेमातंगाभिन्नमस्तकाः ॥ ११ ॥
अश्वारूढाः केपिवीराःपतितारुणमूर्द्धनि ॥ अधोमुखाऊर्ध्वमुखागंधर्वाश्छिन्नबाहवः ॥ १२ ॥ क्षणमात्रेणतत्सैन्येरुधिराणां
नदीह्यभूत् ॥ प्रमथाहरमालार्थंशिरांसिजगृहुर्मृधे ॥ १३ ॥ सिंहारूढाभद्रकालीडाकिनीशतसंवृता ॥ कपालेनापिरुधिरं
पिबंतीदृश्यतेमृधे ॥ १४ ॥ एवंयुद्धेगदकृतेगन्धर्वाणांपलायताम् ॥ गंधर्वेशस्तदाप्राप्तोहस्तिलक्षबलान्वितः ॥ १५ ॥ गदंतताड
गदयापतंगोहृदिमैथिल ॥ गदोपितंस्वगदयापतंगंहृदिचौजसा ॥ १६ ॥ तयोश्चगदयायुद्धंबभूवघटिकाद्वयम् ॥ विस्फुलिंगान्
क्षरंत्यौद्वेगदेचूर्णीबभूवतुः ॥ १७ ॥ लक्षभारमयींगुर्वींगदामादायसत्वरं ॥ गदंतताडशिरसिपतंगोरणदुर्मदः ॥ १८ ॥ गदाप्रहा

रेणगदः क्षणंमूर्छामवापह ॥ एवंकृतेघोरमृधेपतंगेनमहात्मना ॥ १९ ॥ तदैवद्वारकापुर्य्यास्तेजःसंघट्टमागतम् ॥ ददृशुर्यादवाः
सर्वेकोटिमार्तंडसन्निभम् ॥ २० ॥ तस्मिंस्तेजसिगौरांगोबलदेवोमहाबलः ॥ आविर्बभूवसहसाभगवान्भक्तवत्सलः ॥ २१ ॥
गंधर्वाणांबलंसर्वंसमाकृष्यहलेनवै ॥ तताडमुसलंक्रुद्धोबलोनीलांबरोबली ॥ २२ ॥ रथान्गजांस्तुरंगांश्ववीराःशस्त्रभृतांवराः ॥
निपेतुर्युगपत्सर्वेचूर्णिताश्चोपलाइव ॥ २३ ॥ पतंगोविरथस्तस्माद्भीतिर्भीतःपुरींययौ ॥ पुनर्योद्धुंयादवैश्चसेनाव्यूहंचकारह॥२४॥
शतयोजनविस्तीर्णांगंधर्वाणांमहापुरीम् ॥ वसंतमालतींसर्वामुद्दिदार्यहलेनवै॥२५॥विचकर्षबलःक्रुद्धोनदेकामदुघेनृप ॥ हाहाका
रस्तदैवासीन्नगर्य्यांपतितैर्गृहैः ॥ २६ ॥ तिर्यक्पोतमिवाघूर्णांनगरींवीक्ष्यसत्वरम् ॥ पतंगःसर्वगंधर्वैर्हर्षितःसन्कृतांजलिः ॥
॥ २७ ॥ खचिद्धेमसुवर्णानांमुक्तातोरणशालिनाम् ॥ दशयोजनविस्तीर्णीकृतानांविश्वकर्मणा ॥ २८ ॥ कामगानांपताकाभिर्युता
नांकुंभकोटिभिः ॥ सहस्त्रार्कप्रकाशानांविमानानांद्विलक्षकं ॥ २९ ॥ चतुर्लक्षंगवांचैवतुरंगाणांदशार्बुदम् ॥ एलालवंगकार्श्मीर
जातीफलफलैःसह ॥ ३० ॥ सुधाफलानांदिव्यानांकोटिशोभाजनानिच ॥ नीत्वाबलिंसमादायदत्वानत्त्वाप्रधर्षितः ॥ ३१ ॥
कृतांजलिःप्राहबलंबलभद्रप्रसादवित् ॥ पतंगउवाच ॥ रामराममहावीर्यनजानेतवविक्रमम् ॥ यस्यैकमूर्ध्निंतिलकंदृश्यतेभूमिमं
डलम् ॥ ३२ ॥ देवाधिदेवभगवन्कामपालनमोस्तुते ॥ नमोनंतायशेषायसाक्षाद्रामायतेनमः ॥ ३३ ॥ जयजयाच्युतदेवपरा
त्परस्वयमनंतदिगंतगतश्रुते ॥ सुरमुनींद्रफणींद्रवरायतेमुसलिनेबलिनेहलिनेनमः ॥ ३४ ॥ नारदउवाच ॥ एवंस्तुतःपतंगेनब
लभद्रोमहाबलः ॥ प्रसन्नचेतागंधर्वंमाभैष्टेत्यभयंददौ ॥ ३५ ॥ स्थापयित्वाबलेकार्ष्णिंप्रणतंयादवेश्वरः ॥ यादवैःप्रस्तुतःशीघ्रं
पुरींद्वारावतींययौ ॥ ३६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेवसंतमालतकिर्षणंनामषट्चत्वारिंशोऽध्या
यः ॥ ४६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ प्रद्युम्नोथमहावीरोनादयनजयदुंदुभिं ॥ यदुभिःसैनिकैःसार्द्धमधुधारातटंययौ ॥ १ ॥ सुवर्णा

द्रितटीभूतेवनेवैश्रवसेशुभे ॥ सुवर्णवर्णहंसाढ्येकांचनीलतिकावृते ॥ २ ॥ हेमावतीषुद्रोणीषुदेवदुर्गासुमैथिल ॥ दानवानामर
स्यासुगंगावेत्रवतीषुच ॥ ३ ॥ दानवेभ्यःप्रभीतानांक्वचित्स्वर्गात्पलायिनां ॥ अष्टानांलोकपालानांनिधयोयत्रसंतिहि ॥ ४ ॥ तत्र
शक्रसखोदेवआधिपत्याभिरक्षकः ॥ श्रुत्वागतंचप्रद्युम्नंयुद्धंकर्तुंमनोदधे ॥ ५ ॥ प्रद्युम्नप्रेषितःसाक्षादुद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥ पप्रच्छ
दृष्टमार्गैश्चजनैस्तस्यपुरंययौ ॥ ६ ॥ नत्वादेवंशक्रसखंसभायामुद्धवःप्रभुः ॥ प्रद्युम्नकथितंप्राहविस्तरान्मंत्रिणांवरः ॥ ७ ॥ उद्धव
उवाच ॥ उग्रसेनोयादवेंद्रोद्वारकेशोनृपेश्वरः ॥ जंबूद्वीपनृपाञ्जित्वाराजसूयंकरिष्यति ॥ ८ ॥ तेनप्रणोदितोजेतुंरुक्मिणीनंदनो
बली ॥ जित्वासभारतादीनिखंडानिस्वस्यतेजसा ॥ ९ ॥ अद्यैवेलावृतंप्राप्तोजेतुंकार्ष्णिर्महाबलः ॥ तस्मैयच्छबलिंशीघ्रंकुलकौ
शलहेतवे ॥ १० ॥ नचेत्तयुद्धंहिभवताराजन्सर्वविदांवर ॥ शक्रसखउवाच ॥ शृणुदूतसदादेवैःपूजितोहंनरैःकिमु ॥ सिद्धोहंवैम
हावीरोनागलक्षसमोबले ॥ ११ ॥ अष्टानांलोकपालानामाधिपत्याभिरक्षकः ॥ कुबेरइवकोशाढ्यःपुरंदरइवोद्भटः ॥ १२ ॥ उग्र
सेनेनदातव्यंमह्यंचोपायनंपरम् ॥ पुरातस्मैनदास्यामियदुराजायभूभृते ॥ १३ ॥ उद्धवउवाच ॥ यथातिरस्कृतांप्राप्तःकुबेरोयदुते
जसा ॥ यथाशृंगारतिलकश्चैत्रदेशाधिपोबली ॥ १४ ॥ शुभांगोहरिवर्षेशउत्तरेशोगुणाकरः ॥ यथादैत्यसखोराजालंकेशोराक्षसे
श्वरः ॥ १५ ॥ संवत्सरःकेतुमालःशकुन्याद्यामहासुराः ॥ तथाभूतस्त्वंहिराजन्बलिंतस्मैप्रदास्यसि ॥ १६ ॥ नारदउवाच ॥
इत्युद्धववचःश्रुत्वाक्रुद्धःशक्रसखोबली ॥ उद्धवंप्रत्युवाचाथशृणुभागवतोत्तम ॥ १७ ॥ यावद्बलिंप्रदास्यामितावत्त्वंसंस्थितोभव॥
अन्यथातेगतिर्नास्तिसत्यंसत्यंमहामते ॥ १८ ॥ उद्धवउवाच ॥ वयंतुमंत्रिप्रवराःपूर्णज्ञानप्रदावराः ॥ मच्छिक्षणंनमन्यंतेतेषां
नोमंगलंभवेत् ॥ १९ ॥ नारदउवाच ॥ एवंसदृष्टरोधेनरोधयामासचोद्धवम् ॥ उद्धवंनागतंराजन्यदूनामनुशोचताम् ॥ २० ॥
दिनानिकतिचित्तत्रव्यतीयुस्तमपश्यताम् ॥ मन्मुखात्तदुपाकर्ण्यप्रद्युम्नोभगवान्हरिः ॥ २१ ॥ जेतुंशक्रसखंप्रागात्त्रिपुरंत्र्यंबकोय

था ॥ यदुभिर्भ्रातृभिः सार्द्धं ससैन्यपरिवारितः ॥ २२ ॥ सुवर्णादिगुहाद्वारात्संप्राप्तो मकरध्वजः ॥ वीरकोदंडटंकारैर्दुंदुभिध्वनिमिश्रि
तैः ॥ २३ ॥ अश्वहेषैर्हस्तिनादैर्विनेदुश्च दिशो दश ॥ सैन्यपादरजोभिश्च युयुधे यादवैः सह ॥ २४ ॥ बभूव तुमुलं युद्धं छादितं व्योममं
डलं ॥ वीक्ष्य सर्वे मेरुदेवा भयं प्रापुर्नृपेश्वर ॥ २५ ॥ अथ शक्रसखः क्रुद्धो रथारूढो महाबलः ॥ अक्षौहिणीभिर्दशभिर्युयुधे यादवैः सह ॥
॥ २६ ॥ बभूव तुमुलं युद्धं देवानां यदुभिः सह ॥ प्राकृतप्रलये राजन्नुदधीनां ध्वनिर्यथा ॥ २७ ॥ शस्त्रांधकारे संजाते सारणो रोहिणीसुतः ॥
बलदेवानुजो वीरो दंशितो गजसंस्थितः ॥ २८ ॥ सर्वेषामग्रतः प्राप्तो धनुष्टंकारयन्मुहुः ॥ तद्बलं पोथयामास बाणैः कोदंडनिर्गतैः ॥ २९ ॥
श्रीसारणस्य बाणौघैः केचिद्वीरा द्विधाकृताः ॥ तिर्यग्भूता रथा युद्धे निपेतुः पादपा इव ॥ ३० ॥ गजानां भिन्नकुंभानां मौक्तिकान्यपतंस्तदा ॥
बाणांधकारे संजाते रात्रौ तारागणा इव ॥ ३१ ॥ संछिद्यमानैरश्वैश्च वीरैर्नागैरणांगणं ॥ बभौ भूतगणैर्युक्तं यथा क्रीडमुमापतेः ॥ ३२ ॥
सारणस्य बलं दृष्ट्वा सर्वे देवाः पलायिताः ॥ सच्छिन्नभिन्नकोदंडा अभितः शीर्णकंचुकाः ॥ ३३ ॥ पलायमानं स्वबलं दृष्ट्वा शक्रसखो बली ॥
धनुष्टंकारयन्प्राप्तो जगर्ज घनवद्बलात् ॥ ३४ ॥ अर्जुनं दशभिर्बाणैर्विंशत्या भानुमेव च ॥ सांबं बाणशतैर्युद्धेऽनिरुद्धं च शतैः शरैः ॥ ३५ ॥
द्विशतैश्च गदं वीरं सहस्रैः सारणं तथा ॥ तताड समरे वीरो धन्वी शक्रसखो बली ॥ ३६ ॥ तद्बाणैः सरथा वीरा बभ्रमुर्घटिकाद्वयम् ॥
चक्रवत्कुंभकारस्य तदद्भुतमिवाभवत् ॥ ३७ ॥ हयाश्च पंचतां प्राप्ताः श्लथद्बंधा रथा भ्रमन् ॥ रथिनः खिन्नमनसः सूता मूर्च्छां गता मृधे ॥ ३८ ॥
स चान्यं रथमारुह्य धनुष्टंकारयन्बलात् ॥ धनुः शक्रसखस्यापि चिच्छेद दशभिः शरैः ॥ ३९ ॥ द्वाभ्यां सूतं शतैरश्वान्सहस्रैस्तद्रथं शरैः ॥
चूर्णयामास राजेंद्र सांबो जांबवतीसुतः ॥ ४० ॥ सच्छिन्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः ॥ नागेंद्रं मत्तमारुह्य शूलं जग्राह रोषतः ॥ ४१ ॥
विव्याध सांबं शूलेन हृदि शक्रसखो बली ॥ तेन घातेन सांबोऽपि किंचिद्व्याकुलमानसः ॥ ४२ ॥ योजने पादविक्षेपं कज्जलाद्रिसमप्रभम् ॥
चतुर्योजनमुच्चांगं योजनार्द्धरदद्वयम् ॥ ४३ ॥ महच्चीत्कारं कुर्वंतं त्रिशुंडादंडमंडलैः ॥ शृंखले पातयंतं तं चतुर्योजनविस्तृतैः ॥ ४४ ॥

गजान्वीरान्मर्दयंतंरथानश्वानितस्ततः ॥ दंतैःपादैर्घातयंतंकालांतकयमोपमम् ॥४५॥ आगतंवीक्ष्यनागेंद्रंशत्रुणानोदितंपरम् ॥
विचरंतंमृधाद्भीतायदुसेनाविदुद्रुवुः ॥ ४६ ॥ गदोगदांसमादायबलदेवानुजोबली ॥ जघानतद्गजंकुंभेगदयावज्रकल्पया ॥ ४७॥
तद्घातभिन्नकुंभोहिगजोयुद्धे पपातह ॥ छिन्नपक्षोयथाशैलस्तदद्भुतमिवाभवत् ॥ ४८ ॥ अथशक्रसखोयावद्गदांजग्राहरोषतः ॥
तावत्तताडगदयागदोशक्रसखंहादि ॥ ४९ ॥ तेनघातेनसगजोपतितोमूर्च्छितोभवत ॥ पुनरुत्थायसगदंभुजाभ्यांजगृहेमृधे ॥
॥ ५० ॥ गदशक्रसखौयुद्धेयुयुधातेपरस्परम् ॥ रंगेमल्लाविववनेवन्यौतौवारणाविव ॥ ५१ ॥ भुजाभ्यांतंसमुत्थाप्यबलदेवानुजो
बली ॥ चिक्षेपतत्पुरेवीरंबलात्तंशतयोजनं ॥ ५२ ॥ तदाजयजयारावोयदुसैन्येबभूवह ॥ जयदुंदुभयोनेदुःप्रशशंसुर्मुहुर्जनाः ॥
॥ ५३ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायां विश्वजितखंडेनारदब० शक्रसखयुद्धंनामसप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४७ ॥ ॥ नारदउवाच ॥
स्वपुरेपतितोमूर्च्छांगतःशक्रसखोभृशम् ॥ उत्तस्थौचक्षणंतत्रकिंचिद्व्याकुलमानसः ॥ १ ॥ अथकार्ष्णिपरंब्रह्मज्ञात्वाशक्रसख
स्त्वरन् ॥ स्वसकाशाद्बलंनीत्वायदूनांचबलंययौ ॥ २ ॥ ऐरावतकुलेभाश्चत्रिशुंडादंडदंतिनः ॥ चतुर्दंताःश्वेतवर्णाःसहस्राणि
मदच्युतः ॥ ३ ॥ हेमाद्रिप्रभवानागायोजनद्वयविग्रहाः ॥ कोटिशःपर्वताकाराउन्मत्तादिग्गजाइव ॥ ४ ॥ दिव्यास्यादिव्यगत
यःकोटिशःकोटिशोनृप ॥ शतार्बुदारथादिव्याःशातकौंभमयाः पराः ॥ ५ ॥ अयुतानिविमानानांयोजनद्वयशालिनाम् ॥
नियुतंकामधेनूनांपारिजातसहस्रकम् ॥ ६ ॥ करिदंतखचित्स्तंभहेमरत्नखचित्पदाः ॥ मुक्तास्तडागसंवृद्धागुणयंत्रस्फुर ॥५३॥
त्प्रभाः ॥ ७ ॥ मल्लिकामकरंदार्द्राःशिरीषकुसुमाकुलाः ॥ पयःफेननिभाःशय्याःकोटिशःसोपबर्हणाः ॥ ८ ॥ वितानानिवि
चित्राणिभित्तिवस्त्राणिकोटिशः ॥ आसनानिमृदुस्पर्शाचित्रवर्णानिसर्वशः ॥ ९ ॥ दीर्घाणिचोपबर्हाणिविश्वकर्मकृतानिच ॥
मुक्तास्तबकहेमाद्यैःखचितानिसहस्रशः ॥ १० ॥ सहस्रशोजवनिकाःशिबिकाश्चैवकोटिशः ॥ छत्राणांचामराणांचदिव्यासिं

हासनैःसह ॥ ११ ॥ व्यजनानांतथाकोटिराज्यश्रीभूषणानिच ॥ पीयूषाणांद्रोणकोटीसुधर्माचसभातथा ॥ १२ ॥ एवंचसर्व
तोभद्रपद्मानीतिसहस्रकं ॥ हीरकाणांचहरितांमुक्तानांचतथैवहि ॥ १३ ॥ गोमेदानांकोटिभारानीलकानांतथैवच ॥ आदित्यचं
द्रकांतीनांवैडूर्याणांसहस्रशः ॥ १४ ॥ स्यमंतकमणीनांचकोटिभाराःसमागताः ॥ तथावैपद्मरागाणांभारांविद्धयर्बुदंनृप ॥ १५ ॥
जांबूनदसुवर्णानांहाटकानांतथैवच ॥ सुवर्णाद्रिसुवर्णानांकोटिभाराश्चकोटिशः ॥ १६ ॥ राज्यंनवनिधीन्सर्वान्देवानांमैथिलेश्व
र ॥ अष्टानांलोकपालानामाधिपत्याधिरक्षकः ॥ १७ ॥ नीत्वोद्धवंशक्रसखोदत्त्वैवंबलिमद्भुतम् ॥ कौशल्यहेतवेकार्ष्णिप्र
णामकृतांजलिः ॥ १८ ॥ तस्मैतुष्टःशंबरारिःप्रददौरत्नमालिकाम् ॥ संस्थाप्यराज्येतंराजन्नेषाहिप्रकृतिःसताम् ॥ १९ ॥ इत्थं
शक्रसखंजित्वाप्रद्युम्नायबलिंददौ ॥ शिबिराणांसमूहोभूदरुणोदानदीमनु ॥ २० ॥ महाधनखचिद्भिश्चवितानैःशतयोजनम् ॥
पतत्पताकैर्दिव्याभैर्भून्यस्तविजयध्वजैः ॥ २१ ॥ विरेजेशिबिरव्यूहोलहरीभिःपयोदधिः ॥ आकाशादागतंतत्रगजारूढंपुरंदर
म् ॥ २२ ॥ ससैन्यंसहसाराजन्दुंदुभिध्वनिसंयुतम् ॥ संवीक्ष्यवेगतोवीराजगृहुःशस्त्रसंहतिम् ॥ २३ ॥ पुनरिंद्रंचतंज्ञात्वाबभू
वुर्हर्षितानृपाः ॥ श्रीप्रद्युम्नंसभामध्येकथयन्मघवातदा ॥ २४ ॥ शृणुराजन्महाबाहोत्वंपरावरवित्तमः ॥ लीलावतीनामपुरीशुभा
हेमाद्रिसानुषु ॥ २५ ॥ विद्याधरेशःसुकृतीतत्रराज्यंकरोतिहि ॥ तत्कन्यासुंदरीनामाशतचन्द्रनिभाशुभा ॥ २६ ॥ आगता
देवताःसर्वास्तस्याराजन्स्वयंवरे ॥ लोकपालास्तथासर्वेसंप्राप्तादिव्यविग्रहाः ॥ २७ ॥ यंदृष्ट्वामूर्च्छिताहंस्यांसमेभर्ताभविष्यति
॥ गिरेत्येवंप्रजल्पंतीसुंदरंवरमिच्छती ॥ २८ ॥ तत्रापिगच्छसहसाभ्रातृभिःसहकौतुके ॥ स्वयंवरंपश्यवरंदेवलोकैश्चमंडितम् ॥
॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाभगवान्कार्ष्णिर्यादवैर्भ्रातृभिःसह ॥ पुरंदरेणसहसापुरींलीलावतींययौ ॥ ३० ॥ विशालाजिर
संयुक्तेखचिद्रत्नमनोहरे ॥ चंदनागुरुकस्तूरीकुंकुमद्रवचर्चिते ॥ ३१ ॥ मुक्तायुक्तैस्तोरणैश्चवितानैःसुमहाधनैः ॥ जांबूनदासनैःसा

क्षादिंद्रलोकइवापरे ॥३२॥ तस्मिन्स्वयंवरेतस्थौप्रद्युम्नोदिव्यआसने ॥ गिरिशृंगेयथाशृंगंसर्वेषांपश्यतांनृप॥३३॥ब्रजेशामुनयस्त
त्रदेवारुद्रगणास्तथा ॥ मरुतोरवयश्चैववसवोह्यग्नयोश्विनौ ॥ ३४ ॥ यमोथवरुणःसोमोधनदःशक्रएवहि ॥ सिद्धाविद्याधराश्चैव
गंधर्वाःकिन्नरास्तथा ॥ ३५ ॥ अन्येतमागताःसर्वेरत्नाभरणभूषिताः ॥ जहुर्वैवाहिकीमाशांप्रद्युम्नंवीक्ष्यमैथिल ॥ ३६ ॥ सासुं
दरीतत्रसुरत्नमालयारतिंचरंभांक्षिपतीवनिर्गता ॥ वाणींरमांरूपवतींपुलोमजांविडंबयंतीवबभौवरांगना ॥ ३७ ॥ यांवीक्ष्यसर्वे
षुसदःसुसर्वतोमोहंप्रयातेषुतथैवमैथिल ॥ श्रीःसर्वलोकस्यचपश्यतोवरंविचिन्वतीसाचपलेवचांबुदम् ॥ ३८ ॥ दिव्यांबरंपद्म
दलायतेक्षणंप्रद्युम्नवीरंनरलोकसुंदरम् ॥ समेत्यमूर्च्छांसमवापसुंदरीविद्याधरीसापुनरापसंज्ञाम् ॥ ३९ ॥ समुत्थितासात्वतहर्ष
विह्वलातस्थौसुमालांविनिधायतद्गले ॥ विद्याधरेशःसुकृतीचसुंदरींसुतांददौमैथिलशंबरारये ॥ ४० ॥ नदत्सुतूर्य्येषुतदेवनिर्जरा
नसेहिरेवीक्ष्यविवाहमंगलम् ॥ तंसर्वतःसंरुरुधुःस्वयंवरंप्रचंडमेघाइवभास्करंपरं ॥ ४१ ॥ क्रोधावृतांस्तानमरान्धनुर्धरान्मदोद्ध
तान्वीक्ष्यहरेःस्वयंवरम् ॥ श्रीकृष्णदत्तंसशरंधनुःस्वयंवरंगृहीत्वायदुभिर्जगर्जह ॥ ४२ ॥ तच्चापमुक्तैर्विशिखैःस्फुरत्प्रभैश्छित्वा
युधामैथिलशीर्णकंचुकाः ॥ विदुद्रुवुस्तेचदिशोदशामरानीहारमेघाइवसूर्यरश्मिभिः ॥ ४३ ॥ प्रद्युम्नोभगवान्साक्षादित्थं
जित्वास्वयंवरम् ॥ विजित्येलावृतंखंडंभारतंगंतुमुद्यतः ॥ ४४ ॥ भ्रातृभिर्यदुभिःसैन्यैःसर्वमंत्रिजनैःसह ॥ आययौ
भारतंखंडंनादयनजयदुंदुभीन् ॥ ४५ ॥ पश्यन्देशाननेकांश्चजंबूद्वीपजयोबली ॥ आनर्तान्द्वारकान्देशान्प्राप्तोभूत्सहरेःसुतः ॥
॥ ४६ प्रद्युम्नप्रेषितःसाक्षादुद्धवोबुद्धिसत्तमः ॥ प्रणनामोग्रसेनंतंसभायांश्रीहरिंबली ॥ ४७ ॥ वर्षेवर्षेपियज्जातंजंबुद्वीपजयंतथा
॥ तत्सर्वंहियथायोग्यंकथयामासचोद्धवः ॥ ४८ ॥ श्रीकृष्णबलदेवाभ्यांसर्वैर्वृद्धजनैःसह ॥ प्रद्युम्नंतंसमानेतुमुग्रसेनोविनिर्गतः
॥ ४९ गीतवादित्रघोषेणब्रह्मघोषेणभूयसा ॥ मुक्तावर्षैर्लाजपुष्पैःपाठारावैःसुमंगलैः ॥ ५० ॥ वारणेंद्रंपुरस्कृत्यसौवर्णैःकलशै

नृप ॥ गंधर्वैर्वारमुख्याभिःशंखदुंदुभिवेणुभिः ॥ ५१ ॥ गंधाक्षतैर्हैमपात्रैःपुष्पधूपैर्यवांकुरैः ॥ उग्रसेनःशंबरारेःसंमुखंचाजगा
मह ॥ ५२ ॥ खड्गंनीत्वोग्रसेनस्यपुरोधृत्वाकृतांजलिः ॥ ननामकार्ष्णिर्यदुभिर्भ्रातृभिःसहमैथिल ॥ ५३ ॥ श्रीकृष्णंसबलंनं
त्वासर्वान्वृद्धान्प्रणम्यच ॥ गर्गाचार्यंननामाशुप्रद्युम्नोमीनकेतनः ॥ ५४ ॥ संश्लाघ्याभ्यर्च्यविधिवद्ब्राह्मणैर्वेदसूक्तिभिः ॥ आरो
प्यवारणेकार्ष्णिमुग्रसेनःपुरींययौ ॥ ५५ ॥ मंगलंद्वारकायांचसर्वत्राभूद्गृहेगृहे ॥ इत्थंनृपस्तेकथितंकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि॥५६॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेप्रद्युम्नद्वारकागमनंनामाष्टचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४८ ॥ नारदउवाच ॥
अथोग्रसेनोनृपतिःसर्वधर्मभृतांवरः ॥ श्रीकृष्णेनसहायेनक्रतुराजंचकारह ॥ १ ॥ गर्गाद्यदूकुलाचार्यान्मुहूर्तंबोधययत्नतः ॥
बंधुभ्यःप्रददौराजन्सुहृदोपिनिमंत्रयन् ॥२॥ भक्त्यापरमयाहूताऋषयोमुनयोद्विजाः ॥ आजग्मुर्द्वारकांसर्वेपुत्रशिष्यैःसमावृताः
॥ ३ ॥ वेदव्यासःशुकःसाक्षान्मैत्रेयोऽथपराशरः ॥ पैलस्सुमंतुर्दुर्वासावैशंपायनइत्यपि ॥ ४ ॥ जैमिनिर्भार्गवोरामोदत्तात्रेयो
सितोमुनिः ॥ अंगिरावामदेवोत्रिर्वसिष्ठःकण्वएवच ॥ ५ ॥ विश्वामित्रःशतानंदोभारद्वाजोथगौतमः ॥ कपिलःसनकाद्याश्चवि
भांडश्चपतंजलिः ॥ ६ ॥ द्रोणःकृपःप्राड्विपाकःशांडिल्योमुनिसत्तमः ॥ अन्येचमुनयोराजन्सशिष्याश्चसमागताः ॥ ७ ॥ ब्रह्मा
शिवोजंभभेदीदेवारुद्रगणास्तथा ॥ आदित्यामरुतःसर्वेवसवोह्यग्नयोऽश्विनौ ॥८॥ यमोथवरुणःसोमोधनदोगणनायकः ॥ सि
द्धाविद्याधराश्चैवगंधर्वाःकिन्नरादयः ॥ ९ ॥ गंधर्वाप्सरसःसर्वाविद्याधर्य्यःसमागताः ॥ वेतालादानवादैत्याःप्रह्लादोबलिना
सह ॥ १० ॥ रक्षोभिर्भीषणैःसार्द्धंलंकाधीशोबिभीषणः ॥ सर्वैश्चवानरैःसार्द्धंहनूमान्वायुनंदनः ॥ ११ ॥ ऋक्षैश्चदंष्ट्रिभिःसार्द्धं
जांबवानृक्षराड्बली ॥ सर्वैश्चपक्षिभिःसार्द्धंगरुडःपक्षिराड्बली ॥ १२ ॥ सर्वैःसरीसृपैःसार्द्धंवासुकिर्नागराड्बली ॥ गोरू
पधारिणीपृथ्वीसर्वाभिःकामधेनुभिः ॥ १३ ॥ सर्वैःशैलैर्मूर्तिमद्भिःसुमेरुश्चहिमाचलः ॥ गुल्मवृक्षलताभिश्चवटःसाक्षात्प्रयाग

ग. सं. राट् ॥ १४ ॥ महानदीभिःसहिताश्रीगंगायमुनानदी ॥ पारावाराःसप्ततथारत्नोपायनसंयुताः ॥ १५ ॥ आजग्मुरुग्रसेनस्य वि.७
राजसूयस्यचाध्वरे ॥ सप्तपुर्यस्त्रयोग्रामानवारिण्यानवोखलाः ॥ १६ ॥ चतुर्दशैवगुह्यानिविख्यातानिमहीतले ॥ तीर्थराजः
॥५५॥ प्रयागश्चपुष्करंबद्रिकाश्रमः ॥ १७ ॥ सिद्धाश्रमोविनशनंकुंडैःसर्वैःसरोवरैः ॥ वनानिदंडकादीनिसर्वैश्चोपवनैःसह ॥१८॥ क्षेत्रैः अ०५०
समग्रैर्विमलैरेतेतत्रसमाययुः ॥ श्रीमद्गोवर्द्धनोनामगिरिराजोव्रजाद्धरिं ॥ १९ ॥ वृंदावनव्रजवनैःसरःकुंडैःसमाययौ ॥ कीर्ति
र्यशोमतिःसाक्षाद्गोपीभिर्गोपिकेश्वरी ॥ २० ॥ श्रीराधाशिबिकारूढासखीसंघैश्चकोटिभिः ॥ शतयूथश्चगोपीनांद्वारकांप्रययौ
मुदा ॥ २१ ॥ तासांवासोयत्रयत्रगोपीभूमिश्चसाऽभवत् ॥ तदंगरागसंजातंगोपीचंदनमेवहि ॥ २२ ॥ गोपीचंदनलिप्तांगोन
रोनारायणोभवेत् ॥ चतुर्वर्णास्तथासर्वेआजग्मुस्तस्यचाध्वरे ॥ २३ ॥ धृतराष्ट्रोबुद्धिचक्षुःसाक्षाद्दुर्योधनःकलिः ॥ शाल्वो
भीष्मश्चकर्णश्चकुंतीपुत्रोयुधिष्ठिरः ॥ २४ ॥ भीमोर्जुनोथनकुलःसहदेवस्तथापरे ॥ दमघोषोवृद्धशर्माजयसेनोमहान्नृपः ॥ २५ ॥
धृष्टकेतुर्भीष्मकश्चनाग्नजित्कोशलेश्वरः ॥ बृहत्सेनोधृतिःसाक्षान्मैथिलेशःपितामहः ॥ २६ ॥ अन्येपितत्रराजानःसुहृत्संबंधि
बांधवाः ॥ सहस्त्रीभिस्तथापौत्रैःपुत्रैराजग्मुरध्वरम् ॥ २७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेस्वज
ननिमंत्रणंनामैकोनपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ नारदउवाच ॥ अर्थसिद्धेरित्रद्वारेरैवताद्रिसमुद्रयोः ॥ मध्येपिंडारकेक्षेत्रेय
ज्ञारंभोबभूवह ॥ १ ॥ पंचयोजनविस्तीर्णःकुंडोभूद्यस्यचाध्वरे ॥ योजनंब्रह्मकुंडस्तुगव्यूतिःपंचकुंडकः ॥ २ ॥ मेखलागर्त्तवि
स्तारवेदीभिर्निर्मिताःशुभाः ॥ सहस्त्रहस्तमुच्चांगोयज्ञस्तंभोबभौमहान् ॥ ३ ॥ पंचयोजनविस्तीर्णःसौवर्णोयज्ञमंडपः ॥ ॥५५॥
वितानतोरणेरेजेकदलीखंडमंडितः ॥ ४ ॥ भोजवृष्ण्यंधकमधुशूरसेनदशार्हकैः ॥ देवैश्चसहितोराजाबभौशक्रइवाध्वरे ॥ ५ ॥
यज्ञावतारःश्रीकृष्णःपरिपूर्णतमोऽध्वरे ॥ बभौपुत्रैश्चपौत्रैश्चपरमात्मेवभूतिभिः ॥ ६ ॥ महासंभृतसंभारेराजसूयेध्वरेवरे ॥ गर्गा

ग. स. चार्यंगुरुंकृत्वायदुराजोहिदीक्षितः ॥ ७ ॥ होतारोदशलक्षाणिदशलक्षाणिदीक्षिताः ॥ अध्वर्य्यर्वःपंचलक्षमुद्गातारस्तथाऽपरे ॥ वि. ७
॥ ८ ॥ हस्तिशुंडासमाधाराभुक्त्वाज्यस्यहुताशनः ॥ अजीर्णंप्रापतद्यज्ञेचित्रंविविधमैथिल ॥ ९ ॥ केपिजीवास्त्रिलोक्यांतुनबभू
॥५६॥ वुर्बुभुक्षिताः ॥ सर्वेदेवास्तुसोमेनह्यजीर्णत्वमुपागताः ॥ १० ॥ रुचिमत्याधर्मपत्न्योग्रसेनोयदुराड्बली ॥ अध्वरावभृथस्नानंतीर्थे अ० ५०
पिंडारकेकरोत् ॥ ११ ॥ व्यासाद्यैर्मुनिभिःस्नातोविधिवद्वेदसूक्तिभिः ॥ यथादक्षिणयायज्ञोरुचिमत्याबभौनृप ॥ १२ ॥ देवदुंदुभयोनेदुर्न
रदुंदुभयस्तदा ॥ उग्रसेनोपरिसुराःपुष्पवर्षंप्रचक्रिरे ॥ १३ ॥ गजानांहेमभाराणांनियुतानिचतुर्दश ॥ शतार्बुदंहयानांतुयज्ञांतेद
क्षिणापराम् ॥ १४ ॥ कोटिशोनवरत्नानांमहाहारांबरैःसह ॥ गर्गाचार्यायमुनयेगृहोपस्करसंयुताम् ॥ १५ ॥ उग्रसेनोददौराजा
यादवेंद्रोमहामनाः ॥ गजानांतत्रसाहस्रंहयानामयुतंतथा ॥ १६ ॥ विंशद्भारंसुवर्णानांब्राह्मणेब्राह्मणेददौ ॥ मरुतस्यमहायज्ञेत्य
क्तपात्रायथाद्विजाः ॥ १७ ॥ तथोग्रसेनस्यक्रतौसंतुष्टाहर्षितागताः ॥ संतुष्टादेवताःसर्वाःप्राप्तभागादिवंगताः ॥ १८ ॥ भूरिद्रव्याबंदि
नश्चजयारावागृहंगताः ॥ रक्षोदैत्यावानराश्चदंष्ट्रिणःपक्षिणस्तथा ॥ १९ ॥ नागाःसंतुष्टमनसःसर्वेस्वंस्वंगृहंययुः ॥ गावःशैलावृ
क्षसंघानद्यस्तीर्थाश्चसिंधवः ॥ २० ॥ संतुष्टाःप्राप्तभागायेतेसर्वेस्वंगृहंययुः ॥ राजानोयेसमाहूताःपारिबर्हेणभूयसा ॥ २१ ॥
पूजितादानमानाभ्यांतेपिस्वंस्वंगृहंगताः ॥ नंदाद्यागोपमुख्यायेश्रीकृष्णेनप्रपूजिताः ॥ २२ ॥ हर्षिताःप्रेमदानाभ्यांतेपिसर्वेव्रजं
ययुः ॥ एतत्तेकथितंराजन्महायज्ञस्यमंडलम् ॥ २३ ॥ यत्रश्रीकृष्णचंद्रोस्तितत्रकिंसफलंनहि ॥ येशृण्वंतिकथामेतांपठंतिसततं
नराः ॥ २४ ॥ धर्मश्चार्थश्चकामश्चमोक्षस्तेषांप्रजायते ॥ २५ ॥ पूर्णःपरेशःपरमेश्वरःप्रभुःपुनातुवोयःपुरुषःपुराणः ॥ शृण्वंतियेत
स्यकथांविचित्रांकुर्वंतितीर्थंस्वकुलंनरास्ते ॥ २६ ॥ छलेनयज्ञस्यहरिःपरेश्वरोभारंविदेहेशभुवोवतारयत ॥ योभूच्चतुर्व्यूहधरोय ॥५६॥
दोःकुलेतस्मैनमोऽनंतगुणायभूभृते ॥ २७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविश्वजित्खंडेनारदबहुलाश्वसंवादेउग्रसेनमहोदयेराजसूय
यज्ञोत्सववर्णनंनामपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥ श्रीगोपालकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ इति विश्वजित्खण्डम् ॥

इति गर्गसंहितायां सप्तमं विश्वजित्खंडं समाप्तं

अथ गर्गसंहितायां अष्टमं बलभद्रखंडं प्रारभ्यते

ग. सं. श्रीगणेशायनमः ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ श्रुतंतवमुखाद्ब्रह्मन्मंगलंपरमाद्भुतम् ॥ सुधाखंडात्परंमिष्टंखंडंविश्वजितंपरं ॥ १ ॥ पारि ब. ८
पूर्णतमस्यापिश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ षोडशस्त्रीसहस्त्राणांपुत्रादशदशाभवन् ॥ २ ॥ तेषांपुत्राश्चपौत्राश्चबभूवुःकोटिशोनुनं ॥ अ. १
॥ १ ॥ रजांसिभूमेर्गणयेन्नकाविश्वेद्धरेःकुलं ॥ ३ ॥ रेवत्यांबलदेवस्यरामस्यापिमहात्मनः ॥ पुत्रोदयःकथंनुस्यादेतन्मेब्रूहितत्त्वतः ॥ ४ ॥
श्रीनारदउवाच ॥ बाढमुक्तंभगवतःसंकर्षणस्याच्युताग्रजस्यबलभद्रस्यरामस्यकामपालस्यकथांसर्वथातवाग्रेकथयिष्यामि॥५॥
अथकदाचित्प्राड्विपाकोनाममुनींद्रोयोगींद्रोदुर्योधनगुरुर्गजाह्वयंनामपुरमाजगाम ॥ ६ ॥ सुयोधनेनसंपूजितःपरमादरेणसोपचा
रेणमहार्हसिंहासनेस्थितोभूत् ॥ ७ ॥ तंप्रदक्षिणीकृत्यप्रणिपत्यकृतांजलिःपुरःस्थितोमनःसंदेहंस्मृत्वाधार्तराष्ट्रइतिहोवाच ॥८॥
संकर्षणःसाक्षाद्धलभद्रःकिंकारणात्कस्माल्लोकात्केनप्रार्थितोभूलोकानाजगामयेनेदंपुरंतिर्यग्भूतमभवत्तस्यममगुरोर्गदाशिक्षाकर
स्याहोतत्प्रभावंनितरांवदतात् ॥ ९ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ युवराजकुरूद्वहयदुवरस्यप्रभावंशृणुयच्छ्रवणेपापहानिःपरंभूयात् ॥
॥ १० ॥ अस्मिन्द्वापरांतेनृपव्याजदैत्यानीककोटिभिर्भूरिभराक्रांताभूर्गौर्भूत्वास्वयंभुवंशरणंजगाम ॥ ११ ॥ तदुपचर्यसुरश्रे
ष्ठःसर्वसुरगणैःसमृडोवैकुंठनाथंपुरस्कृत्यश्रीवामनवामपादांगुष्ठनखनिर्भिन्नोर्ध्वांडकटाहविवरमार्गेणबहिर्निर्गत्यकोटिशोंडनिचयं
ब्रह्मद्रवेसंप्रेक्षन्विरजातीरंप्राप्तवान् ॥ १२ ॥ अथाग्रेऽसंख्यकोटिमार्तंडज्योतिषांमंडलमवेक्ष्यधातानत्वाध्यात्वातत्रानंतंसह
स्त्रवदनंसंकर्षणंगुणलक्षणलक्षितंदेवैःसहददर्श ॥ १३ ॥ तद्भोगकुंडलीभूतोत्संगेवृंदारण्यकालिंदीगोवर्द्धनाद्रिकुंजनिकुंजल ॥ १ ॥
तातरुपुंजगोपालगोपीगोकुलसंकुलंललितंगोलोकंसर्वलोकनमस्कृतंसमेत्यतत्रनिजकुंजेनिजाज्ञांनीत्वांतःप्राप्यसाक्षात्परिपूर्णतमं
स्वयंश्रीकृष्णचंद्रमसंख्यब्रह्मांडपतिंश्रीराधापतिंश्यामलच्छविंपीतांबरवनमालावंशीधरंक्कणत्कनकनूपुरकिंकिणीकटकांगदहार
स्फुरत्कौस्तुभांगुलीयकैःसर्वतःपरिस्फुरत्कोटिबालमार्तंडमंडलंकिरीटकुंडलमंडितगंडस्थलमलकालिभिर्विभ्राजमानमुखारविंदं

मस्कृत्यविधिः सर्वैः सर्वं भूभारवृत्तांतंकथयांबभूव ॥ १४ ॥ तेषांविज्ञप्तिंविज्ञायभूमिभारहरणार्थंभगवान्स्वजनान्सर्वदेवान्य
थातथमाज्ञांदत्वाऽनंतंसहस्रवदनमितिहोवाच ॥ १५ ॥ अंगपुरस्त्वमपिवसुदेवस्यदेवक्यांभूत्वारोहिण्युदरादाविर्भवपश्चाद्देव
क्याःपुत्रतामहंप्राप्स्यामि ॥ १६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांबलभद्रखंडेदुर्योधनप्राड्विपाकसंवादेबलदेवावतारकारणंनामप्रथमोऽ
ध्यायः ॥ १ ॥ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ इत्युक्तःसहस्रवदनोगंतुमभ्युदितःस्वसभायांस्थितोऽभूत ॥ तदैवसिद्धचारणगन्धर्वाः
सर्वतस्तंनतकंधराबभूवुः ॥ १ ॥ अथसुगतिःसारथिर्दिव्यंरथंतालांकंसाश्वंसमानीयसम्मुखंस्थितोऽभूत ॥ २ ॥ परसैन्यविदार
णंमुसलंदैत्यदमनंहलंतत्तूर्णंपुरस्तादुपतस्थतुःब्रह्ममयंनामवर्मचोपतस्थे ॥ ३ ॥ अथतत्रश्रीबलभद्रसभायांसर्वेषांपश्यतांरमावै
कुंठात्समागतःपाणिनिपतंजलिभिर्मुनिभिःस्तूयमानःसहस्रफणमौलिविराजमानःसिद्धचारणचामरसंसेव्यमानःशेषस्तमनंतंसंक
र्षणंस्तुत्वातद्विग्रहेसंलीनोभूत ॥ ४ ॥ अथाजितवैकुंठात्समागतोजैकपादहिर्बुध्न्यबहुरूपमहदादिभिःसंवेष्टितोघोरैःप्रेतविनाय
कैःसंवेष्टितःशेषः सहस्रवदनःसमागत्यससभायामनंतंस्तुत्वातस्मिन्संलीनोभूत् ॥ ५ ॥ अथश्वेतद्वीपात्समागतःकुमुदकुमु
दाक्षादिभिःपार्षदप्रवरैःसंसेव्यमानःसहस्रफणमौलिविराजमानः सिताचलाभोनीलांबरोनीलकुंतलाभोमिमाभःसर्वेषांपश्यतांअ
नंतविग्रहेसोपिसंलीनोभूत् ॥ ६ ॥ अथतदैवेलावृतखंडात्समागतस्त्रीगणार्बुदसहस्रैर्भवानीनाथैःसमावृतःशेषःसहस्रवदनमौलि
मंडलमंडितःप्रस्फुरत्किरीटकटकांगदःसभामेत्यानंतविग्रहेसंप्रलीनोभूत ॥ ७ ॥ अथपातालस्याधस्ताद्द्वात्रिंशद्योजनसहस्रांत
रात्समागतोभगवतस्तामसीकला साक्षात्सहस्रवदनकिरीटमार्तंडमंडलमंडितोवेदव्यासपराशरसनकसनंदनसनातनसनत्कुमार
नारदसांख्यायनपुलस्त्यबृहस्पतिमैत्रेयादिमहर्षिभिःसंशोभितोवासुकिमहाशंखश्वेतधनंजयधृतराष्ट्रकुहककालियतक्षककंबलाश्व
तरदेवदत्तादिभिर्नागेंद्रैश्चामरपाणिभिःसंसेव्यमानोमृगमदागरुकुंकुमचंदनपंकावलिप्यमानाभिर्नागकन्याभिःसिद्धचारणगंधर्ववि

ग. सं. द्याधरगणेरुपगीयमानोहाटकेश्वरत्रिपुरबलकालकेयकलिनिवातकवचैरनुयायिभिःपुरःसरैरुद्रैकादशव्यूहैर्नाभिकामधेनुवरुणैःप ब. ८
श्चात्प्रयायिभिर्वीणावेणुमृदंगतालदुंदुभिध्वनिशब्दायमानःफणींद्रोनागेंद्रइवतूर्णगतिर्विराजतेयस्यैकफणेचेदंक्षितिमंडलंसिद्धार्थ अ. २
॥ २ ॥ इवलक्ष्यतेसोऽप्याबत्यमहानंतविग्रहेसंलीनोभूत् ॥ ८ ॥ तच्चित्रंदृष्ट्वातत्सभापार्षदाःसर्वेतंपरिपूर्णतमंज्ञात्वाऽव[illegible]ताविस्मिताबभू
वुः ॥ ९ ॥ अथानंतवदनोमहानंतःसंकर्षणोभगवान्पार्षदान्सिद्धानुवाच ॥ १० ॥ अहंभूमिभारहरणार्थंभुविगमिष्यामितस्मा
द्यूयंयादवेषुभविष्यथ ॥ ११ ॥ भोःप्रबलोद्भटसुमतेसारथेभवतात्रैवस्थीयतांशोकंमाकुरुतात् यदायुद्धार्थीत्वत्स्मरणंकरिष्यामित
दात्वंदिव्यंतालांकंरथंनीत्वामत्समीपमागमिष्यसि ॥ १२ ॥ हेहलमुसलेयदायदायुवयोःस्मरणंकरिष्यामितदातदामत्पुरआवि
र्भूतेभवतं ॥ १३ ॥ भोवर्मंत्वमपिचाविर्भव हेमुनयःपाणिन्यादयोहेव्यासादयोहेकुमुदादयोहेकोटिशोरुद्राहेभवानीनाथहेएकादश
रुद्राहेगंधर्वाहेवासुक्यादिनागेंद्राहेनिवातकवचाहेवरुणहेकामधेनोभूम्यांभरतखंडेयदुकुलेऽवतरंतंमायूयंसर्वेसर्वदाएत्यममदर्शनं
कुरुत ॥ १४ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ इत्याज्ञप्ताःसर्वेस्वंस्वंधामसमाजग्मुःतेषुगतेषुनागकन्यायूथांभगवाननन्तःप्राहयुष्माकम
भिप्रायोमयाज्ञातस्तपसागोपालानांगृहेषुजन्मानिप्राप्यमद्दर्शनंकुरुत ॥ १५ ॥ कदाचित्कलिंदनंदिनीकूलेविहारमाधुर्य्यमूलेयु
ष्माभिःसहरासमंडलंकरिष्यामियुष्माकंमनोरथःसफलोभविष्यति ॥ १६ ॥ अथनिवातकवचानांराजाकलिःस्वामिपादकृतमस्त
कांजलिःप्रदत्तपुष्पावलिःश्रीभगवंतंप्रत्युवाच ॥ १७॥ अहंकिंकरिष्यामिमय्याज्ञांकुरुभगवन्यत्रत्वंगमिष्यसितत्राप्यहंगमिष्या
मिहवावत्त्वद्वियोगेनमहान्खेदोभविष्यतिसहैवमांनयत्वंभक्तवत्सलोसि ॥१८॥ एवंसंप्रार्थितोभगवाननंतःकलिंराजानंस्वभक्तंप्र ॥ २ ॥
सन्नःप्रत्युवाचसुखेनत्वंमत्सहैवागच्छभरतखंडेकौरवेंद्राणांकुलेधृतराष्ट्रस्यपुत्रोभूत्वादुर्योधनोनामचक्रवर्तीभविष्यसित्वत्सहायम
हंकरिष्यामिगदाशिक्षांदास्यामि॥१९॥इत्युक्तःकलिस्तंनमस्कृत्यस्वधामगतवान्सैषकलिस्त्वमेवजातोऽसिविष्णुमाययास्वात्म।

नंनस्मरसि॥२०॥ इतिश्रीमद्ग० बलभद्रखंडेप्राड्विपाकदुर्योधनसंवादेसंकर्षणगमनमंत्रोनामद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ प्राड्विपाकउ
वाच ॥ अथागताकोटिशरच्चंद्रमंडलप्रतीकाशानागलक्ष्मीर्महारथस्थासखीकोटिमंडलमंडितासंकर्षणंमहानंतंभर्तारंसभायांप्राह
॥ १ ॥ अहमपित्वयासहैवभगवन्भुवमागमिष्यामित्वद्वियोगातुराप्राणान्नधारयामि ॥ २ ॥ इतिबाष्पकंठींप्रियांसंप्रेक्ष्यभगवा
ननंतःसर्वजगत्कारणकारणःसर्वभक्तदुःखनिवारणोमहेंद्रवारणइवभोगवारणइतिहोवाच ॥ ३ ॥ रंभोरुत्वंरेवतीविग्रहेसंलीना
भूत्वाभूलोकंभजतान्माशोकंकुरातात् ॥ ४ ॥ तच्छ्रुत्वानागलक्ष्मीःप्रत्युवाचरेवतीकाकस्यसुताक्ववर्तमानानितरांवदैवत्तच्छ्रुत्वा
भगवाननंतःसस्मितःस्वप्रियांप्रत्युवाच ॥ ५ ॥ आदिसर्गेकश्यपस्यकद्रूसुतोह्यहंजातःश्रीकृष्णाज्ञयात्वखंडंभूखंडमंडलंगजराडि
वचैकफणेकमंडलुमिवधृत्वासर्वतोधस्ताद्विराजमानोहंबभूव ॥ ६ ॥ अथमयिस्थितेचक्षुषःपुत्रोऽतिबलश्चाक्षुषोनाममनुःसप्तद्वीप
भूखंडमंडलेषुमंडलपतिभिर्घृष्टपादपुंडरीकःपुरंदरादिभिर्लंघितचंडशासनःप्रचंडदोर्दंडाविखंडितारिदोर्दंडःसर्वगुणमंडितः सम्राड्ब
भूव ॥ ७ ॥ तस्यमनोःसुद्युम्नाद्याःपुत्राबभूवुः तस्ययज्ञकुंडसमुद्भवाकन्याज्योतिष्मतीजाता ॥ ८ ॥ एकदास्नेहाच्चाक्षुषःपुत्रींपप्र
च्छकीदृशंवरमिच्छसीतिवद सातदोवाचयःसर्वेषांबलवान्समेवरोभूयात् ॥ ९ ॥ तच्छ्रुत्वाराजाशक्रंबलवंतंज्ञात्वातमाजुहावतदै
वसद्यःसमागतंवज्रिणंपुरःस्थितंसादरेणासनंदत्त्वामनुःप्राह ॥ १० ॥ त्वत्तःकोपिबलवान्वर्ततेनवातत्सत्यंवदनचेत्स्मृतिःनहिस
त्यात्परोधर्मइतिहोवाचभूरियं ॥ सर्वंसोढुमलंमन्येऋतेलीकपरंनरं ॥ ११ ॥ इंद्रउवाच ॥ अहंबलवान्नास्मिमत्तोबलवान्वायुर
गितयेन सहायेन कार्यकारोमीत्युक्त्वागतेशक्रेराजावायुमाजुहावाहचत्वत्तःकोपिबलवान्वर्ततेसत्यंवदतात् ॥१२॥ वायुरुवाच ॥
मत्तोबलवंतःपर्वताःसंतिमद्वेगेननोड्डीयमानाइत्युक्त्वागतेवायौराजापर्वतानाजुहावाहचभवद्भ्यःकोपिकोबलवान्वर्ततेतत्सत्यंव
त ॥ १३ ॥ पर्वताःप्राहुरस्मद्धारणाद्भूखंडंबलवद्वर्ततेयत्रवयंस्थिताःस्मःपर्वतेषुगतेषुभूखंडमंडलंसमाहूयराजाप्राहत्वत्तःकोपिब

लवानूवर्ततेनवासत्यंवद॥ १४॥तच्छ्रुत्वाभूखंडउवाच ॥ मत्तोबलवान्संकर्षणोभगवानूवर्ततेसोयंसदानंतोनंतगुणार्णवआदिदेवो
वासुदेवःसहस्रवदनोनागेंद्रइवभव्यवपुःकैलासइवशुक्लप्रकाशःकोटिसूर्यप्रतिभासःकोटिकंदर्पदर्पहारिलावण्येनविभ्राजमानःकम
लपत्राक्षःकमलकर्णिकादिव्यविमलमालानिर्मलपरिमलपरिलोभितमधुकरनिकरसंगीयमानःसिद्धचारणगंधर्वविद्याधरवरगणैरु
पगीयमानःसुरासुरोरगमुनिगणैःसंध्यायमानःसर्वोपरिविराजमानआस्ते ॥१५॥ यस्यैकस्मिन्मूर्ध्निसागिरिसरित्समुद्रवनजत्रिकोटि
मंडितंभूखंडमंडलमहंदृश्येयन्नामानुकीर्तनात्त्रिलोक्यांत्रैलोक्यघात्यपिकैवल्यंप्राप्नोति ॥१६॥ एवंप्रभावोभगवान्सर्वतोबलवान्स
र्वकारणकारणःसर्वेश्वरोदुरंतवीर्योमूलेरसायाःस्थितस्तस्मात्परःकोपिनास्ति॥१७॥महानंतउवाच ॥ इत्युक्त्वागतेभूखंडेचाक्षुषः
कन्याज्योतिष्मतीमममाधुर्यप्रभावंविज्ञायपित्राज्ञांगृहीत्वाविंध्याचलेमत्प्राप्त्यर्थंवर्षाणांलक्षाणिब्रह्मंतपस्तेपे॥ १८ ॥ ग्रीष्मेपंचा
ग्नितप्तावर्षासुसर्वासारधारिणीशिशिरआकंठमग्नाशीतोदकेभूत्वास्थंडिलशायिनिबभूव ॥१९॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांबलभद्रखं
डेज्योतिष्मत्युपाख्यानंनामतृतीयोध्यायः॥३॥ ॥ श्रीमहानंतउवाच ॥ अथज्योतिष्मतींशतचंद्रप्रतीकाशांनवयौवनांसुंदरींतप
स्विनींवीक्ष्यशक्रयमधनदाग्निवरुणसोमसूर्यमंगलबुधबृहस्पतिशुक्रशनयः सर्वेतद्रूपोद्दीपितकामसंमोहितचित्तास्तदाश्रममेत्यतामू
चुः ॥ १ ॥ हेसुंदरिरंभोरुधन्यासिकस्यार्थंतपःकरोषितेवयस्तपोयोग्यंनास्तिमनोभिप्रायंस्वकमस्माकंवदेतितच्छ्रुत्वाजोतिष्मत्यु
वाचभगवाननंतःसहस्रवदनोममभर्ताभूयादेतदर्थंतपस्तापामीतितद्वचःश्रुत्वासर्वेजहसुःप्रथक्पृथक्तेषांपूर्वमिंद्रइदमाह ॥ २ ॥
इंद्रउवाच ॥ सर्पराजंवरंकर्तुंकिंवृथातपसेशुभे ॥ देवराजंवरयमांस्वतःप्राप्तंशतक्रतुं ॥ ३ ॥ यमउवाच ॥ यमराजंवरयमांदंडनेता ॥ ३ ॥
रमाजगत् ॥ सर्वोत्तमात्वंमत्पत्नीपितृलोकेभविष्यसि ॥ ४ ॥ धनदउवाच ॥ राजराजंहिमांविद्धिनिधीशंहेवरांगने ॥ त्वंभजाशु
विशालाक्षित्यजसंकर्षणेरतिं ॥ ५ ॥ अग्निरुवाच ॥ सर्वदेवमुखंविद्धिसर्वयज्ञप्रतिष्ठितं ॥ भजमांत्वंविशालाक्षिविहायान्यत्रवास

नां ॥ ६ ॥ वरुणउवाच ॥ लोकपालंवरयमांपाशिनंयादसांपतिं ॥ सप्तानांहिसमुद्राणांवैभवंपश्यभामिनि ॥ ७ ॥ सूर्यउवाच ॥
जगच्चक्षुःसदाहंवैचंडांशुश्चाक्षुषात्मजे ॥ विहायपातालगतिंवरमांस्वर्गभूषणं ॥ ॥ सोमउवाच ॥ द्विजराजश्चौषधीशोनक्षत्रेशः
सुधाकरः ॥ कामिनीवल्लदोहंवैभजमांगजगामिनि ॥ ८ ॥ मंगलउवाच ॥ इयंमहीहिमेमातापितासाक्षादुरुक्रमः ॥ मंगलंभजमां
भद्रेभूत्वाभूरिभवार्थिनी ॥ ९ ॥ बुधउवाच ॥ बुधोहंबुद्धिमान्वीरःकामिनीरसवर्द्धनः ॥ विसृज्यसर्वनाकेशान्नरमस्वत्वंमयासह ॥
॥ १० ॥ बृहस्पतिरुवाच ॥ गीष्पतिर्धिषणोहंवैसुराचार्योबृहस्पतिः ॥ साक्षाद्देवगुरुर्लोकेभजमांमन्यसेशुभे ॥ ११ ॥ शुक्रउवा
च ॥ साक्षाद्दैत्यगुरुःकाव्योभार्गवोहंमहामते ॥ स्वश्रेयस्तुविचार्य्यैवंभवमद्भामिनीभृशं ॥ १२ ॥ शनिरुवाच ॥ सर्वेषांबलवान्
भद्रेअहंदेवोपरिस्थितः ॥ त्यजशोकंवरयमांलोकमस्मकरंदृशा ॥ १३ ॥ महानंतउवाच ॥ अथज्योतिष्मतीतेषांवचांसिश्रुत्वारु
णनेत्रास्फुरदधराचलभ्रूभंगाप्रोद्यद्रोषाग्निप्रकर्षोच्छलच्छटामांपरंसस्मारपरंक्रोधंचचकार ॥ १४ ॥ तेनसखंडंमहीमंडलंब्रह्मांड
मपिपरंचाब्रह्मलोकानदहमेजत्सर्वतोमहद्भयंबभूव ॥ १५ ॥ तदैवशक्राद्याःशापभयभीताःप्रकंपिताःकृतबलिपाणयःपादपद्मेपरि
तोनिपेतुःपाहिपाहीतिजगुस्तैरित्थंशांतापिज्योतिष्मतीपृथक्पृथक्कृतान्शशाप ॥ १६ ॥ ज्योतिष्मत्युवाच ॥ छलयितुमिहमां
समागतस्त्वंभवखलपंगुरधःसमीक्षणश्च ॥ कृशतनुरतिकृष्णकुत्सिताशोभोभवसहसासितमाषतैलभक्षी ॥ १७ ॥ हेशुक्रअक्ष्णा
भवकाणआशुस्त्रीसंज्ञकस्त्वंभवगीष्पतेत्र ॥ हेसौम्यतेवारदिनंहिशून्यंवदंतिगच्छंतिनकेकदाचित ॥ १८ ॥ हेमंगलत्वंभववान
राननोनिशाकरत्वंभवराजयक्ष्मवान ॥ त्वंभग्नदंतोभवभोदिवाकरपाशिन्नरुचिस्तेभवताज्जलंधरी ॥ १९ ॥ त्वंसर्वभक्षोभवतादुष
र्बुधमनुष्यधर्मेनहतपुष्पकोभव ॥ वैवस्वतत्वंबहुमानभंगोभवाशुयुद्धेप्रबलेनरक्षसा ॥ २० ॥ मांहर्तुमागत्यसुराधमस्थितःक्रो
शिनिंदांपरमात्मनोगिरा ॥ तवप्रियांकोपिनृपोहरिष्यतिकरिष्यतिस्वर्गसुखंगतेत्वयि ॥ २१ ॥ पाशेनबद्धंयुधिनिर्जितंत्वांबलाद्द्र

ग. सं. हीत्वाखलुकोपिराक्षसः ॥ लंकापुरीमेत्यदिवस्पतेर्वैकारागृहेंवेकिलकारयिष्यति ॥ २२ ॥ श्रीमहानंतउवाच ॥ अथहवावतया ब. ८
सप्तानांदेवानांमध्येकुपितःशक्रोपितांशशापकोपकारिणिसंकर्षणंवरमपिप्राप्यात्रजन्मनिह्यन्यत्रवाकदाचित्तवपुत्रोत्सवोमाभूत् ॥
॥ ४ ॥ एवमुक्त्वाशक्रोपितत्तेजसाधर्षितःसर्वदेवगणैःसहस्वर्गंजगामपुनःसातपस्तेपे ॥ २३ ॥ अथतत्तपोदृष्ट्वाब्रह्माब्रह्मविद्भिर्ब्राह्मणैर्ब्रा अ. ४
ह्मयादिभिःसंवृतःसर्वजगत्कारणभूतःस्वभवनाद्धंसयानेनागतवान् ॥ २४ ॥ अंबरेस्थित्वातामाहहेज्योतिष्मतिचाक्षुषात्मजेत्वत्त
पःसफलंजातंतेनसिद्धासिपरमहंप्रसन्नोस्मिवरंब्रूहीति ॥ २५ ॥ तच्छ्रुत्वाकंठजलाद्विनिर्गत्यब्रह्माणंप्रणिपत्यस्तुत्वाकृतांजलिरि
त्यब्रवीत् हेभगवन्यदिप्रसन्नोसिकिलहेसंकर्षणोभगवान्सहस्रवदनोममवरोभूयादितिश्रुत्वाहवावविबुधर्षभःप्रत्युवाच ॥२६॥
हेपुत्रितवमनोरथोदुर्लभोस्तितथापिपूर्णंकरिष्याम्यद्यैववैवस्वतमन्वंतरःप्राप्तोस्तिह्यस्यत्रिनवचतुर्युगविकल्पितेकालेसतितत्रवरः
संकर्षणोभगवान्भविष्यति ॥ २७ ॥ तच्छ्रुत्वाज्योतिष्मतीब्रह्माणमाहदेवदेवभगवान्महान्कालोवर्ततेमममनोरथःशीघ्रंभू
यात्त्वंसर्वकार्यंकर्तुंसमर्थःनचेत्तुभ्यंशापंदास्यामियथादेवेभ्योदत्तः ॥ २८ ॥ इतिप्रोक्तोब्रह्माशापभीतःक्षणंविचार्यपुनराहहेराज
पुत्रित्वमानर्तपतेरेवतस्यकुशस्थल्यांपुत्रीभवतस्मिन्जन्मनित्रिनवचतुर्युगविकल्पितःकालःकेनचित्कारणेनक्षणवद्भविष्यति इतित
स्यैवरंदत्वाब्रह्मातत्रैवांतरधीयत ॥ २९ ॥ अथसाप्यानर्तेषुकुशस्थलीपुरेरेवतस्यभार्यायांजन्मलेभेतत्रज्योतिष्मतीरेवतीनामरू
पौदार्य्यगुणमंडितानवशरत्कंजनेत्राविवाहयोग्याबभूव ॥ ३० ॥ तांरेवतःस्नेहेनांतःपुरेसभार्यउवाचकीदृशंवरमिच्छसीतिवदश्रु
त्वासातदोवाचसर्वेषांबलवान्समेवरोभूयात् ॥ ३१ ॥ इतिश्रुत्वाराजारेवतःसभार्योपिसुतांनीत्वादिव्यंरथमारुह्यबलवंतंवरंदी ॥ ४ ॥
र्घायुषंपरिप्रष्टुंलोकानुल्लंघ्यब्रह्मलोकंगतवान् ॥ ३२ ॥ तत्रक्षणमास्थितोभूत्तेनक्षणेनभूलोकेऽद्यैवत्रिनवचतुर्युगविकल्पितःकालो
जातःसाद्यैवब्रह्मलोकेवर्ततेरंभोरुतस्यांत्वंसंलीनाभूत्वाऽऽवेशावतारिणीद्वारकांप्राप्यरमस्व ॥ ३३ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ इत्थंतद्वा

स्वयंश्रुत्वानागलक्ष्मीः संकर्षणंभर्तारमनुज्ञाप्यब्रह्मलोकमेत्यरेवतीविग्रहेस्वावेशंचकार ॥ ३४ ॥ अथसंकर्षणोभगवान्भूरिभूमि
भारहरणार्थंलोकनमस्कृताद्गोलोकधामसकाशादवततारेदंबलभद्रस्यभगवतआगमनंमयातेकथितं सर्वदुरितापहरणंमंगलायनं
युवराजकौरवेंद्रकिंभूयःश्रोतुमिच्छसीति ॥ ३५ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीबलभद्रखंडेज्योतिष्मत्युपाख्यानेरेवत्युपाख्यानंनाम
मचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ दुर्योधनउवाच ॥ मुनींद्राहोअहंधन्योस्मिपुरासंकर्षणस्यभक्तोस्मित्वयास्मारितोभगवतोवासुदेव
स्यसप्रभावम्माहात्म्यंपरमाद्भुतंश्रुतमत्रावतारौभूत्वाभूम्यांरामकृष्णौपितुःपुरात्कथंव्रजेगतवंतौ व्रजवासिभिर्नज्ञातौगुप्तौकथमभू
तांचतदुच्यतां ॥ १ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ अथैकदामथुरायांयदुपुर्यामुग्रसेनाग्रजोदेवकोदेवकींसुतांवसुदेवायददावथवरवध्वोः
प्रयाणकालेकंसउग्रसेनात्मजस्तयोःस्यंदनंनोदयामास ॥ २ ॥ तदैवदेववाणीकंसमाहरेयांवहसेऽस्याश्चाष्टमोगर्भोहित्वांहनिष्य
तीतिश्रुत्वासमहासुरःकालनेमिसुतःकंसःखड्गपाणिर्भगिनींहंतुंप्रवृत्तः ॥ ३ ॥ तदैववसुदेवस्तंबोधयित्वाप्राहैनांमामारयास्याः
पुत्रान्समर्पयिष्येयतस्तेभयंजातंममापि ॥ इतिश्रुत्वातद्वाक्यसारवित्कंसस्तौकारागारेकारयित्वानिश्चलोप्यभवत् ॥ ४ ॥ अथ
देवक्याःप्रथमंजातंपुत्रंकंसायवसुदेवःप्रददौतंसत्यवादिनंज्ञात्वाकंसोऽर्भकंनजघान ॥ ५ ॥ अंकानांवामतोगतिस्तथादेवानांतस्मा
दयंवाशत्रुःसर्वेयादवादेवाःसंतितद्वधमिच्छंतीतिनारदवाक्यात्पुनर्जातंजातमपिनिर्जघान ॥ ६ ॥ अथकंसभयात्पलायितानां
यदूनांमहान्कष्टोबभूव अथसप्तमोगर्भोदेवक्याभगवाननंतोह्यभवत् तत्तेजःश्रीकृष्णाज्ञयायोगमायादेवक्युदरात्संनिकृष्यवसु
देवस्यभार्यायांकंसभयाद्गोकुलस्थितायांरोहिण्यामर्पयितुमाजगाम ॥ ७ ॥ तत्रैतेश्लोकाः ॥ देवक्याःसप्तमेगर्भेहर्षशोकविवर्द्धने ॥
व्रजंप्रणीतेरोहिण्यामनंतेयोगमायया ॥ अहोगर्भःक्वविगतइत्यूचुर्माथुराजनाः ॥ ८ ॥ अथव्रजेपंचदिनेषुभाद्रेस्वातौचषष्ठ्यां
चसितेबुधेच ॥ उच्चैर्ग्रहैःपंचभिरावृतेचलग्नेतुलाख्येदिनमध्यदेशे ॥ ९ ॥ सुरेषुवर्षत्सुचपुष्पवर्षंघनेषुमुंचत्सुचवारिबिंदून् ॥

ग. सं. बभूवदेवोवसुदेवपत्न्यांविभासयन्नंदगृहंस्वभासा ॥ १० ॥ नंदोपिकुर्वच्छिशुजातकर्मददौद्विजेभ्योनियुतंगवांच ॥ गोपान्समाहू ब. ८
यसुगायकानांरावैर्महामंगलमाततान ॥ ११ ॥ अथाष्टमोदेवक्याःपरिपूर्णतमोभगवान्श्रीकृष्णचन्द्रोवततारतदैवतदाज्ञयानि अ. ६
॥ ५ ॥ शीथेतंप्रेंखेनिधायनंदपत्न्यांजातायांयोगनिद्रायां संसुप्तेजगतिसतियमुनामुत्तीर्यमहावनमेत्ययशोदाशयनेसुतंनिधायतांसुतामा
दायपुनर्वसुदेवोगृहानाययौ ॥ १२ ॥ अथकारागारेबालध्वनिंश्रुत्वाशत्रुभीतःकंसःसमागत्यजातमात्रांकन्यांगृहीत्वाशिलापृष्ठे
पातयामास ॥ १३ ॥ तदैवतद्धस्तात्समुत्पत्यांबरेयोगनिद्राभूत्वासिद्धचारणगंधर्वविद्याधरमुनिगणैः स्तूयमानाकंसमिदमाह
हेखलतवपूर्वशत्रुर्यत्रक्वाजातोवृथादेवकीवसुदेवौदीनौदुनोषीत्युक्त्वासाविंध्याचलंजगाम ॥ १४ ॥ इत्युक्तोविस्मितःकंसोदे
वकींवसुदेवंचविमुच्यपूतनादीन्दैत्यान्त्समाहूयचानिर्दशान्निर्दशान्बालान्हंतुमाज्ञांचकारतेपितथाचक्रुः ॥ १५ ॥ अथनंदोपिपु
त्रोत्सवंश्रुत्वामहोत्सवंचकारैवंकंसभयमिषेणव्रजंप्राप्तौरामकृष्णौस्वमाययालक्षितौव्रजवासिनांकृपांकर्तुंजातमात्रावद्भुतांबाललली
लांचक्रतुःकौरवेंद्रभूयःश्रोतुमिच्छसिकिं ॥ १६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांबलभद्रखंडेश्रीबलभद्रश्रीकृष्णजन्मोत्सवोनामपं
चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ दुर्योधनउवाच ॥ मुनींद्ररामोनंतोऽनंतलीलःश्रीकृष्णोपिचभूम्यांभूत्वाराजतस्यसंक्षेपेणचरित्रंवदव्र
जेकिंमथुरायांकिंद्वारकायांकिमत्रकिमन्यत्रकिंचकार ॥ १ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ अथहवावश्रीकृष्णोजातमात्रोऽद्भुतांलीलांपूतना
मोक्षशकटासुरतृणावर्तवधयुतांविश्वरूपदर्शनदधिचौर्य्यब्रह्मांडदर्शनयमलार्जुनद्रुमखंडभंगादिसंयुक्तांदुर्वाससोमायादर्शनवैभ
वांश्रीमद्गर्गाचार्यवर्णितराधाकृष्णनामौदार्य्यमाहात्म्ययुक्तांसुरज्येष्टकारितवृषभानुवरनंदिनीविवाहरासमंडलकथामंडितांचकार ॥ ५ ॥
॥२॥ततःश्रीवृंदावनागमनेसतिवत्सासुरबकासुराद्य सुराणांवधंकृत्वागोपालैःसहगोचारणेवृंदावनादिवनेषुविचचार॥ ३ ॥अथता
लवनेधेनुकासुरंखरस्वनंस्त्रपद्भ्यांताडयंतंभुजदंडाभ्यांगृहीत्वामहाबलोबलदेवस्तालवृक्षेतंपातयित्वापुनरापतंतंतंभूपृष्ठेपोथया

माससमूर्च्छितोभग्नमस्तकः सद्यस्तन्मुष्टिप्रहारेणनिधनंजगाम ॥४॥ अथश्रीकृष्णः कालियदमनदावाग्निपानादीनिचरित्राणिकृत्वा
श्रीराधाप्रेमप्रकाशप्रीतिपरीक्षणवृंदावनविहारदानमानलीलाहावयुक्तांशंखचूडवधादिशिवासुर्य्युपाख्यानकथांकथनीयांलीलांच
कार॥५॥अथैकदागिरिराजपूजनेकृतेभग्नबलिरिंद्रः सांवर्तमेघमंडलैर्व्रजमंडलेववर्षतदाभगवान्भयातुरंव्रजंवीक्ष्यमाभैष्टेत्यभयंद
त्वाएककरेणगिरिराजंसमुत्पाटयोच्छिलींध्रंबालइवदधारहवावसप्तवर्षीयः सप्ताहंसुस्थिरंस्थितः॥६॥अथेंद्रः सर्वदेवगणैर्भयभीतः
श्रीकृष्णचन्द्रश्रीमत्पादारविंदद्वयंप्रणम्यकिरीटेननतः स्तुत्वातदभिषेकंकृत्वामहेंद्रराट्सुरभिसुरमुनिभिः सार्द्धंस्वर्गंजगाम ॥७॥तद
द्भुतंगोवर्द्धनोद्धारणंदृष्ट्वागोपाविसिस्म्युः स्तेभ्यमुक्तारोहणादिवैभवंसंदर्शयामासुः ॥८॥ अथश्रुतिरूपर्षिरूपामैथिलाकौशलाऽयो
ध्यापुरवासिनीयज्ञसितापुलिंदकारमावैकुंठश्वेतद्वीपोर्ध्ववैकुंठाजितपदश्रीलोकाचलवासिनीसखीदिव्यादिव्यात्रिगुणवृत्तिभूमिगो
पीजनदेवश्रीजालंधरीबर्हिष्मतीपुरंध्रीअप्सरः सुतलवासिनीनागेंद्रकन्यादिभिर्गोपीयूथैः पृथक्पृथक्श्रीकृष्णोव्रजमंडलेरासमंडलं
चकार ॥ ९ ॥ एकदागाश्चारयन्सबलः श्रीकृष्णोगोपालबालैर्भांडीरेबाललीलांवाह्यवाहकलक्षणांकृतवान्तत्रप्रलंबोगोपरूपीदैत्यो
विहारेविहारविजयंरामंस्वपृष्ठेनिधायोवाह ॥ १० ॥ अथहवावमथुरांगंतुमुद्यतंगिरींद्रस्यसदृशदेहंतमुद्वीक्ष्यपृष्ठगतोबलदेवोमहा
बलोरुषामुष्टिनाशिरसिमहाद्रिंयथाद्रिभित्तताडतेनसद्योविशीर्णमस्तकोवज्रहतोगिरिरिवसदैत्योभूम्यांनिपपात ॥११॥ एकादाग्री
ष्मेमुंजारण्यगतासुगोषुगोपालेषुचसत्सुसद्यः संभूतोदावाग्निः प्रलयाग्निरिववववृधेततः कृष्णरामेतिवदतः पाहिपाहीतिगोपालान्शर
णंगतान्वीक्ष्यलोचनानिनिमीलयताशुमाभैष्टेत्युक्त्वातमग्निमपिबत् ॥ १२ ॥ अथहवावभांडीराद्यमुनातीरेगोपालगोगणंनीत्वा
प्रातोऽभूत्तत्राशोकवनेयज्ञपत्न्यानीतंभोजनंकृतवान ॥ १३ ॥ अथचैकदाव्रजेनंदराजेवरुणग्रस्तेवरुणस्यमानभंगंकृत्वानंदा
दिभ्योगोपेभ्योपिसर्वलोकनमस्कृतंवैकुंठंदर्शयामास ॥ १४ ॥ अथांबिकावनेश्रीकृष्णः सरस्वतीतीरेनंदंग्रसंतंसुदर्शनंसर्पांकि

ग. सं. लाखिललोकपालवंदितेनश्रीमच्चरणारविंदेनस्पृष्टाःसर्पदेहात्तंमोचयामास ॥ १५ ॥ अथसबलःश्रीकृष्णोनिलायनक्रीडायांचोर ब. ८
रूपंव्योमासुरंकंससखंभुजदंडाभ्यांगृहीत्वादशदिशासुभ्रामयनभूपृष्ठेपोथयामास ॥ १६ ॥ तथारिष्टासुरंकंसप्रणोदितंवृषरूपंशृं अ. ७
॥ ६ ॥ गयोः समुद्धृत्यपातयामासअथनारदमुखाच्छ्रुतश्रीकृष्णकथनेकंसेनप्रणोदितंकेशिनंश्रीकृष्णोतन्मुखस्वभुजप्रवेशेनसंममर्देत्थम
नेकालीलाःसहसाव्रजमंडलेबलेनकारयामास ॥ १७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीबलभद्रखंडेप्राड्विपाकदुर्योधनसंवादेराम
कृष्णव्रजलीलावर्णनंनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ अथमथुरायांरामकृष्णौयानिचरित्राणिकृतवंतौता
निसंक्षेपेणयुवराजशृणुतात ॥ अथकालनेमिसुतेनकंसेनप्रयुक्तोऽक्रूरोरामकृष्णौसमानेतुंव्रजमंडलमागतवान् ॥ १ ॥ तत्रगंतु
मभ्युदितंनंदराजसूनुंवीक्ष्यगोपीगणाविरहातुराबभूवुःपृथक्पृथक्कृतानाश्वास्यभगवान्रथमारुह्यसबलोऽक्रूरेणयदुपुरींगच्छन्मार्गेय
मुनाजलेषुश्वाफल्कायस्वधामदर्शयामास ॥ २ ॥ अथपूर्वाह्णेमथुरोपवनेस्थित्वाऽपराह्णेमथुरापुरींसर्वतोददर्श ॥ अथरामकृष्णौ
देवौपुराणौपुरुषौलीलयानरवरवेषधरौदिदृक्षवःपौराश्चपुरंध्र्यःकर्माणित्यक्त्वाभ्यधावन्नापगाउदधिमिवतौकोटिकंदर्पदर्पहरंसौंदर्यं
स्वंसंदर्शयंतौचेतोहरंतौविचेरतुःस्म ॥ ३ ॥ अथभगवान्राजमार्गेतद्याचितवस्त्राण्यदास्यंतंरजकंरंगकारंकराग्रेणसर्वेषांपश्य
तांनिर्जघानतथावस्त्रवेषंकुर्वतेवायकायस्वसारूप्यंप्रादात् ॥ ४ ॥ ततःसैरंध्रींकुब्जांत्रिवक्रांचंदनादानमिषेणर्ज्वींत्रिलोकसुंदरीं
कृत्वाततोवैश्यजनान्समाभाष्यमथुरार्भकैःसहितोधनुःस्थलेविवेश ॥ अथहेमचित्रंसप्ततालकंसहस्रशःपुरुषैर्नेतुमशक्यंबृहद्भारं
चाष्टधातुमयलक्षभारसमंयज्ञमंडपधृतंकंसायभार्गवेणदत्तंसाक्षाच्छेषमिवकुंडलीभूतंकोदंडंवैष्णवंवीक्ष्यप्रसह्याददे ॥ ५ ॥ तदैवप ॥ ६ ॥
श्यतांलोकानांसज्यंकृत्वालीलयाकृष्यकर्णपर्यंतंदोर्दंडाभ्यांयथेक्षुदंडंवेतंडःशुंडादंडेनकोदंडंमध्यतोबभंज ॥ ६ ॥ भज्यमानधनुषष्टं
कारेणसप्तलोकाबिलैःसहसर्वंब्रह्मांडंननादततस्तारादिग्गजाश्चविचेलुःसर्वंभूखंडमंडलंस्थालीवघटिकाद्वयमात्रंप्रचकंपे ॥ ७ ॥

अथापराह्णेरंगभूमिद्वारिद्विपंकुवलयापीडंसमेत्यक्षणंबाललीलयायुद्धंकृत्वाशुंडादंडेसंगृहीत्वात्वितस्ततोभ्रामयित्वाबालकःकमंड
लुमिवभूपृष्ठेतंपातयामास ॥ ८ ॥ तमित्थंनिहत्यरंगभूमौकंससभायांजनितायांयथाभावंदर्शनंदत्वामल्लयुद्धंकृत्वाचाणूरमु
ष्टिककूटशलतोशलकान्कंसस्याग्रेसर्वेषांपश्यतांभूपृष्ठेरामकृष्णौपातयामासतुः ॥ ९ ॥ अथतत्कर्मवीक्ष्यदुर्वचनानिविकत्थ
मानस्यकंसस्यमधुसूदनःसहसोत्पत्यमंचंमहोन्नतंसमारुरोह ॥ १० ॥ ततःसत्वरंमृत्युमिवागतंवीक्ष्यमंचादुत्थायतंनिर्भर्त्स
यन्नुन्मनाद्रुतंकंसःखड्गचर्मणीजगृहेहरिःसहसाचर्मासिसंयुक्तंकंसंसविषंफणींद्रमिवतुंडाविभागाभ्यांविराडिवदोर्दंडाभ्यांबलात्सम
ग्रहीत् ॥ ११ ॥ यथाताक्ष्र्यतुंडात्फणीवकंसोभुजबंधाद्बलाद्विनिर्गत्यपतत्खड्गचर्मापुनरुद्यतोभूत्पुनर्मंचेबलिनौवेगान्मर्दयंतौ
शैलेसिंहाविवशुशुभाते ॥ १२ ॥ ततोबलादुत्पतंतंकंसंशतहस्तमंबरेकृष्णउत्पतन्श्येनंश्येनइवतंसमग्रहीत्पुनर्गच्छंतंदैत्य
पुंगवंप्रचंडभुजदंडाभ्यांगृहीतत्रैलोक्याधारइतस्ततोभ्रामयित्वामहांबरान्मंचोपरिपातयामास॥१३॥ ततस्तडित्पाताद्द्रुमखंडइव
भग्नदंडोमंचोबभूवसवज्रांगःपतितोपिकिंचिद्व्याकुलःसहसोत्थायमहात्मनापुनर्युयुधेपुनस्तंभुजदंडाभ्यांभगवान्गृहीत्वामंचेक्षि
प्त्वाहृदयमारुह्यतन्मौलिंगृहीत्वासद्यःकेशेषुगृह्यमंचाद्रंगोपरिपातयित्वाशैलाद्गंडशिलामिवतस्योपरिष्टात्सनातनःसर्वाधारोऽनंत
विक्रमोवेगात्स्वयंनिपपाततयोर्निपातेननिम्नीभूतंभूखंडमंडलंस्थालीवदंडत्रयंसहसाचकंपे ॥ १४ ॥ अथसंपरेतंभोजराजंयदुर
जोभूमिगतंनागेंद्रंमृगेंद्रइवसर्वेषांपश्यतांविचकर्षतदैवभूभुजांहाहाकारआसीदहोवैरभावेनयंभजन्कंसोपितस्यसारूप्यंभृंगिणः
कीटकइवजगाम ॥ १५ ॥ ततःकंसंमृतंसहसावीक्ष्यसमागतान्तस्यानुजान्खड्गचर्मधरान्दृष्ट्वाबलभद्रोमुद्गरंनीत्वासर्वतोभि
जघानतदादेवदुंदुभयोनेदुर्जयध्वनिश्चाभूद्देवाःपुष्पैर्ववृषुर्विद्याधर्योननृतुर्विद्याधरगंधर्वकिन्नराजगुः ॥ १६ ॥ अथसर्वानाश्वास्य
पितरौविमोक्ष्योग्रसेनायराज्यंदत्वोपवीतंप्राप्यसंदीपनाद्विद्याअधीत्यतस्मैमृतंसुतंदक्षिणांदत्वाशंखंहत्वामथुरामेत्यवसन्व्रजशां

ग. सं. त्यैचोद्धवंप्रेषयित्वापुनः स्वयंव्रजंगत्वाराधायैगोपीभ्योदर्शनंदत्वारासमध्येकृभुमोक्षंकृत्वापुनर्मथुरायांमाथुरेशोरराज ॥ रामोपि ब. ८
॥७॥ कोलवधंकृत्वातस्यांविरराजेतितयोर्मथुरायांसहस्त्रशःपवित्राणिविचित्राणिचरित्राणिबभूवुः ॥ १७ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्री
बलभद्रखंडेमथुरालीलावर्णनंनामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ अथयुवराजधार्तराष्ट्रतयोर्द्वारकालीलांसंक्षेपे अ. ८
णशृणुतात ॥ ततःकंसस्यपारोक्ष्यंसौहृदंकुर्वंतंसमागतंजरासंधंजित्वाद्वारकाख्यं समुद्रेदुर्गंनिर्मायतत्रैकरात्रेणज्ञातीन्समाधायमु
चुकुंदद्दशाकालंघातयित्वापुनश्चरामकृष्णौ प्रवर्षणाद्रिमेत्यतस्माद्वारकायांजग्मतुः ॥ १ ॥ अथब्रह्मलोकात्समागतोरैवतोसुतांर
त्नयुतांविधिवद्बलशालिनेबलभद्रायदत्वातपःकर्तुंबदर्याख्यंगतवान् ॥ २ ॥ अथश्रीकृष्णःशत्रूणांपश्यतांकुंडिनपुराद्रुक्मिणींज
हारतथाजांबवतींसत्यभामांकालिंदींमित्रविंदांनाग्निजितींभद्रांलक्ष्मणांचभौमंहत्वाषोडशसहस्त्रंशतंचराजकन्याउवाह ॥ ३ ॥
राजन्भीष्मककन्यायांरुक्मिण्यांश्रीकृष्णस्यपुत्रःप्रथमंकामदेवावतारःपितृसमसुंदरआसीत् तस्मादनिरुद्धःसुरज्येष्ठावतारोभूत् ॥
॥ ४ ॥ अथैकदोग्रसेनोराजसूयाध्वरेनागवल्लींगृहीत्वादिग्विजयार्थीनिर्गतःप्रद्युम्नोयादवैर्भ्रातृभिः सहजंबुद्वीपेनवखंडविजयं
कुर्वन्नकामदुघनदसमीपेवसंतमालतीपुराधीशेनपतंगेनगंधर्वराजेनयुयुधे ॥ ५ ॥ तत्रगदायुद्धेगदामादायगदोबलदेवानुजोगदा
घरंस्वगदयापतंगंतताडसोपितंहृदिचौजसाजघानेत्थंतयोर्गदायुद्धंघटिकाद्वयंबभूवपतंगगदाप्रहारेणगदोयुद्धेक्षणंमूर्च्छांजगाम ॥
॥ ६ ॥ तदाहाहाकारेजातेकोटिमार्तंडसन्निभोबलभद्रआविर्भूत्वागंधर्वाणांसर्वंबलंहलाग्रेण समाकृष्यतदुपरिक्लिष्टमुशलताडनं
चकारतेनयुगपत्सर्वंसैन्यंसभटद्विपरथंचूर्णीबभूव ॥ ७ ॥ अथपतंगोपिविरथोभयभीतस्तस्मात्पुरींगत्वापुनर्योद्धुंयादवैःसेनाव्यू ॥७॥
हंचकारतच्छ्रुत्वाक्रुद्धोबलभद्रोगंधर्वाणांमहापुरींशतयोजनविस्तीर्णांवसंतमालतींनाम्नींसर्वांहलेनसंविदार्यसहसाकामदुघेनसंक
र्षणोविचकर्ष ॥ ८ ॥ अथाहवावपतितैर्गृहैर्हाहाकारेजातेतिर्यक्पोतमिवाघूर्णांसमस्तांनगरींवीक्ष्यगंधर्वैर्गंधर्वेशः पतंगःकृतांज

लिर्धर्षितोविश्वकर्मकृतानांविमानानांद्विलक्षंगजानांचतुर्लक्षंचाश्वशतार्बुदंच दिव्यानांरत्नानांभारंदशशतार्बुदंच बलिंनीत्वाबल
शालिनेबलायदत्वाप्रदक्षिणीकृत्यप्रणनाम॥९॥ अथतथासांबमोक्षार्थंबलभद्रइहागतोभवतांपश्यतांपुरमिदंहलाग्रेणसंविदार्यश्री
गंगांसाक्षात्संकर्षणोविचत्कर्ष तथैवनागकन्याभिर्गोपीभिर्निर्मितेरासमंडलेकालिंदींहलाग्रेणविचकर्ष ॥ १० ॥ अथैकदाद्विविदो
नामवानरःसुग्रीवसचिवोभौमसखोनारदेनप्रेरितोहरिंयोद्धुकामोऽवतरद्रैवतकाचलमेत्यबलेनघटिकाचतुष्टयंयुयुधे द्रुमदंडशिला
मुष्टिभिर्विनिघ्नंतंतंबलभद्रोमुसलेनमूर्ध्नि निर्जघान पुनर्नमृतंमुष्टिनाघातयित्वापलायंतंभुजदंडाभ्यांगृहीत्वारैवतकाचलपृष्ठेपात
यित्वाच्युताग्रजोदृढेनमुष्टिनाहृदितंतताडतत्पतनेनसटंकःशैलेंद्रःकमंडलुरिवचकंपे ॥ ११ ॥ अथहवावराजन्नद्यभवतांपांडवैः
सहयुद्धोद्यमंश्रुत्वातीर्थाभिषेकव्याजेनब्राह्मणैर्नागरैः साहितः पुराद्विनिर्गतोद्वारकांप्रदक्षिणीकृत्यसिद्धाश्रमप्रभासयोः स्नात्वाप
श्चिमायांदिशिसरस्वतीप्रतिस्रोतःसैंधवारण्यजंबूमार्गोत्पलावर्तार्बुदहेमवंतसिंधूनुपस्पृश्य पृथक्बिंदुसरस्त्रितकूपसुदर्शनात्रितौश
नसाग्नेयवायवसौदासगुहतीर्थश्राद्धदेवादीनितीर्थानि स्नात्वोत्तरस्यांदिशिकैलासकरवीरमहायोगगणेशकौबेरप्राग्ज्योतिषरंगव
ल्लीसीतारामक्षेत्रचैत्रदेशवसंततिलकादशार्णभद्राकूर्मतीर्थपुष्पमालाचित्रवनचंद्रकांतानैःश्रेयसमनुपर्वतचक्षुःकामशालिनीकामव
नवेदक्षेत्रसीतापृथुतीर्थतपोभूमिलीलावतीवेदनगरगांधर्वशक्रभीमरथीश्रीजाह्नवीकालिंदीहरिद्वारकुरुक्षेत्रमथुरापुष्करेषुस्नात्वापु
नस्तस्माच्छांभलं सौकरंप्राप्यचान्यानिकुर्वन्तीर्थानिसाक्षात्संकर्षणोनैमिषारण्यंजगाम ॥ १२ ॥ तंसमागतंवीक्ष्यशौनका
दयोमुनयःसमुत्थायववंदिरेचार्चयन् ॥ १३ ॥ तत्रवेदव्यासशिष्यंरोमहर्षणमप्रत्युत्थायिनंवीक्ष्यकरस्थेनकुशाग्रेणतंजघानेतित
दाहाहेतिवादिनोमुनीन्वीक्ष्यलोकपावनोपिलोकसंग्रहार्थं द्वादशमासान्तीर्थस्नानेविशुद्धयेमनोदधे ॥ १४ ॥ तत्रेल्वलसुतोबल्व
लोनामदैत्यउपावृत्तेपर्वणिपांसुवर्षणप्रचंडेनवायुनापूयशोणितविण्मूत्रसुरामांसदुर्गन्धेनसमागतःखेदृष्टोभूत अथललज्जिह्वं

ग. सं. ञ्रांगंभिन्नकज्जलांजनचयकृष्णंतप्तताम्रश्मश्रुभयंकरंब्रह्मशांतयेहलाग्रेणसमाकृष्यगगनान्मुसलेनमूर्ध्निबलभद्रस्तंतताडतत्ताडने ब. ८
नाकाशात्सोपिकमंडलुरिवव्यसुःपपात ॥ १५ ॥ अथप्रसन्नामुनयोपिरामंसंस्तुत्याऽवितथाशिषः प्रयुज्यवृत्रघ्नंविबुधाइवाभ्य
षिंचन् तैरभ्यनुज्ञातः सरयूकौशिकीमानससरोवरगंडकीगौतमीषुस्नात्वाऽयोध्यानंदिग्रामबर्हिष्मतीब्रह्मावर्तादीन्युपस्पृश्यती अ. ९
॥ ८ ॥ र्थराजंप्रयागंजगामतत्रायुतगजदानंचकार ॥ १६ ॥ ततश्चित्रकूटविंध्याचलकाशीविपाशाशोणमिथिलागयादिषुस्नात्वागंगा
सागरसंगमंजगामतत्रसुवर्णशृंगांबरसंयुक्तं पृथक्सुवर्णैरत्नभारसहितंगवांकोटिशतंब्राह्मणेभ्यःप्रादात् ततःक्रमशोदक्षिणस्यांदि
शिमहेन्द्राद्रिसप्तगोदावरिवेणीपंपाभीमरथीस्कंदक्षेत्रश्रीशैलवेंकटकांचीकावेरीश्रीरंगर्षभाद्रिसामुद्रसेतुकृतमालाताम्रपर्णी मलया
चलकुलाचलदक्षिणसिंधुफलगुणपंचाप्सरोगोकर्णशूर्पारकतापीपयोष्णीनिर्विंध्यादंडकरेवामाहिष्मत्यवंतिकादीनितीर्थानिसाक्षा
त्संकर्षणः करिष्यतिस्मततस्त्वत्सहायार्थीविशसनेचागामिष्यति॥१७॥इदंबलभद्रचरित्रंपवित्रंसर्वपापाभिहरणंतीर्थयात्रावर्णनंनि
तरांमयावर्णितंसर्वमंगलकरणंकौरवेंद्रकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि॥१८॥इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीबलभद्रखंडेप्राड्विपाकदुर्योधनसंवादे
द्वारकालीलावर्णनंनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ दुर्योधनउवाच ॥ मुनिशार्दूलभगवन्भगवान्बलभद्रोनागकन्याभिर्गोपीभिःकदा
कालिंदीकूलेविजहार ॥ १ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ एकदाद्वारकानगराद्धितालांकंरथमास्थायसुरान्दिदृक्षुःपरमुत्कंठोनंदराजगोकुलं
गोगोपालगोपीगणसंकुलःसंकर्षणआगतश्चिरोत्कंठाभ्यांनंदराजयशोदाभ्यांपरिषिक्तो गोपीगोपालगोभिर्मिलित्वातत्रद्वौमासौवा
संतिकौचावात्सीत् ॥२॥ अथचयानागकन्याःपूर्वोक्तास्तागोपकन्याभूत्वाबलभद्रप्राप्त्यर्थंगर्गाचार्याद्बलभद्रपंचांगंगृहीत्वातेनैवासि ॥ ८ ॥
द्धाबभूवुःताभिर्बलदेवएकदाप्रसन्नःकालिंदीकूलेरासमंडलंसमारेभेतदैवचैत्रपूर्णिमायांपूर्णचंद्रोरुणवर्णःसंपूर्णवनंरंजयन्विरेजे॥३॥
शीतलामंदयानाःकमलमकरंदरेणुवृंदसंवृताःसर्वतोवायवःपरिवव्रुः कलिंदगिरिनंदिनीचललहरीभिरानंददायिनीपुलिनंविमलंह्या

चितंचकारतथाचकुंजप्रांगणनिकुंजपुंजैः स्फुरल्ललितपल्लवपुष्पपरागैर्मयूरकोकिलपुंस्कोकिलकूजितैर्मधुपमधुरध्वनिभिर्व्रजभूमिर्वि
भ्राजमानाबभूव ॥ ४ ॥ तत्रक्कणद्धंटिकनूपुरःस्फुरन्मणिमयकटककटिसूत्रकेयूरहारकिरीटकुंडलयोरुपरिकमलपत्रैर्नीलांबरोविमल
कमलपत्राक्षोयक्षीभिर्यक्षराडिवगोपीभिर्गोपराड्रासमंडलेरेजे ॥५॥अथवरुणप्रेषितावारुणीदेवीपुष्पभारगंधिलोभिमिलिंदना।दित
वृक्षकोटरेभ्यःपतंतीसर्वतोवनंसुरभिंचकारतत्पानमदविव्हलःकमलविशालताम्राक्षोमकरध्वजावेशचलद्भ्रुय्यगभंगोविहारखेदप्र
स्वेदांबुकणैर्गलद्वंडस्थलपत्रभंगोगजेंद्रगतिर्गजेंद्रशुंडाद्वंडसमदोर्दंडमंडितोगजीभिर्गजराजेंद्रइवोन्मत्तःसिंहासन्यस्तहलेशोमुसल
पाणिःकोटींदुपूर्णमंडलसंकाशःप्रोद्गमद्रत्नमंजीरप्रचलनूपुरप्रक्कणत्कनककिंकिणीभिःकंकणस्फुरत्ताटंकपुरटहारश्रीकंठांगुलीयशिरो
मणिभिःप्रविडंबिनिकृतसर्पिणीश्यामवेणीकुंतलललितगंडस्थलपत्रावालिभिःसुंदरीभिर्भगवान्भुवनेश्वरोविभ्राजमानोविरराजअ
थचरेमे ॥ ६ ॥ अथहवावकालिंदीकूलकांतारपर्यटनविहारपरिश्रमोद्यत्स्वेदबिंदुव्याप्तमुखारविंदःस्नानार्थंजलक्रीडार्थंयमुनां
दूरात्सआजुहावततस्त्वनागतांतटिर्नीहलाग्रेणकुपितोविचकर्षइतिहोवाच ॥ ७ ॥ अद्यमामवज्ञायनायासिमयाहूतापिमुसले
नत्वांकामचारिणींशतधानेष्यएवंनिर्भर्त्सितासाभूरिभीतायमुनाचकितातत्पादयोःपतितोवाच ॥ ८ ॥ रामरामसंकर्षणबलभ
द्रमहाबाहोतवपरंविक्रमंनजानेयस्यैकस्मिन्मूर्ध्निसर्षपवत्सर्वंभूरिभूखंडमंडलंदृश्यतेतस्यतवपरमनुभावमजानंतींप्रपन्नांमांमोक्तुंयो
ग्योसित्वंभक्तवत्सलोसि ॥ ९ ॥ इत्येत्वंयाचितोबलभद्रोयमुनांततोव्यमुंचत्पुनःकरेणुभिःकरीवगोपीभिर्गोपराड्जलेविज
गाहपुनर्जलाद्विनिर्गत्यतदस्थायबलभद्रायसहसायमुनाचोपायनंनीलांबराणिहेमरत्नमयभूषणानिदिव्यानिचददौहवावत।नि
गोपीयूथायपृथक्पृथक्विभज्यस्वयंनीलांबरेवसित्वाकांचनींमालांनवरत्नमयींधृत्वामहेंद्रोवारणेंद्रइवबलभद्रोविरेजे ॥ १० ॥
इत्थंकौरवेंद्रयादवेंद्रस्यरमतःसर्वावासंतिकीर्निशाव्यतीताबभूवुःभगवतोबलभद्रस्यहास्तिनापुरमिववर्यिसूचयतीवह्यद्यापिचकृ

ष्टवर्त्मनायमुनावहतिइमांरामस्यरासकथांयःशृणोतिश्रावयतिचससर्वपापपटलंछित्वातस्यपरस्परमानंदपदंप्रतियातिकिंभूयःश्रो
तुमिच्छसि॥११॥इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीबलभद्रखंडेप्राड्विपाकदुर्यो०रासक्रीडावर्णनंनामनवमोऽध्यायः॥९॥ ॥ दुर्योधनउ
॥९॥ वाच ॥ भगवन्गर्गाचार्येणगोपीयूथायकथंदत्तंबलभद्रपंचांगंतत्कृपयावदतात्त्वंसर्वज्ञोसि ॥ १ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ कौरवेंद्र अ. १०
एकदागर्गाचार्यःकलिंदनंदिनींस्नातुंगर्गाचलाद्व्रजमंडलंचाजगामतत्रैकांतेमरुल्लीलैजल्ललितलतातरुपल्लवपुष्पगंधमत्तमिलिंदपुंजे
कालिंदीकूलकलितनिकुंजेश्रीरामकृष्णध्यानतत्परंगर्गाचार्यंप्रणम्यनागेंद्रकन्याःस्मइतिजातिस्मरागोपकन्याःश्रीमद्बलभद्रप्राप्त्य
र्थंसेवनंपप्रच्छुस्तासांपरमांभक्तिंवीक्ष्यपद्धतिपटलस्तोत्रकवचसहस्रनामानिगोपीयूथायसमप्रददौकिंभूयस्त्वंतद्ग्रहणंकर्तुमिच्छसि
वदतात् ॥ २ ॥ दुर्योधनउवाच ॥ रामस्यपद्धतिंब्रूहियययासिद्धिंव्रजाम्यहम् ॥ त्वंभक्तवत्सलोब्रह्मन्गुरुदेवनमोस्तुते ॥ ३ ॥
प्राड्विपाकउवाच ॥ राममार्गस्यनियमंशृणुपार्थिवसत्तम ॥ येनप्रसन्नोभवतिबलभद्रोमहाप्रभुः ॥ ४ ॥ सहस्रवदनोदेवोभगवान्
भुवनेश्वरः॥नदानैर्नचतीर्थैश्चभक्त्यालभ्यस्त्वनन्यया ॥ ५ ॥ सत्संगमेत्याशुशिक्षेद्भक्तिंवैश्रीहरेर्गुरोः ॥ ससिद्धःकथितोजातंयस्य
वैप्रेमलक्षणं ॥ ६ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायरामकृष्णेतिचब्रुवन् ॥ नत्वागुरुंभुवंचैवततोभूम्यांपदंन्यसेत् ॥ ७ ॥ वार्य्युपस्पृश्यरहसि
स्थितोभूत्वाकुशासने ॥ हस्तावुत्संगआदायस्वनासाग्रनिरीक्षणः ॥८॥ ध्यायेत्परंहरिंदेवंबलभद्रंसनातनम् ॥ गौरंनीलांबरंहृद्यंव
नमालाविभूषितं ॥ ९ ॥ एवंध्यानपरोनित्यंप्रीत्यर्थंहलिनःप्रभोः ॥ त्रिकालसंध्याकृच्छुद्धोमौनीक्रोधविवर्जितः ॥ १० ॥ अका
मीगतलोभश्चनिर्मोहःसत्यवाग्भवेत् ॥ द्विवारंजलपानार्थीएकभक्तोजितेंद्रियः ॥११॥ क्षौमाम्बरोभूमिशायीभूत्वापायसभोजनः
॥ एवंनिर्जितषड्वर्गोभवेदेकाग्रमानसः ॥ १२ ॥ तस्यप्रसन्नोभवतिसदासंकर्षणोहरिः ॥ परिपूर्णतमःसाक्षात्सर्वकारणकारणः ॥ ॥९॥
॥ १३ ॥ इत्थंश्रीबलभद्रस्यकथितापद्धतिर्मया ॥ कौरवेंद्रमहाबाहोकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ १४ ॥ दुर्योधनउवाच ॥ मुनींद्रदेव

देवस्यपटलंब्रूहिमेप्रभोः ॥ येनसेवांकरिष्यामितत्पदांबुजयोःसदा ॥ १५ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ बलस्यपटलंगुह्यंविद्धिसिद्धिप्र
दायकम् ॥ एकांतेब्रह्मणादत्तंनारदायमहात्मने ॥ १६ ॥ प्रणवंपूर्वमुद्धृत्यकामबीजंततःपरं ॥ कालिंदीभेदनपदंसंकर्षणमतःपरं ॥
॥ १७ ॥ चतुर्थ्यंतंद्वयंकृत्वास्वाहापश्चाद्विधायच ॥ मंत्रराजमिमंराजन्ब्रह्मोक्तंषोडशाक्षरं ॥ १८ ॥ जपेल्लक्षंव्रतीभूत्वासहस्रा
णिचषोडश ॥ इहामुत्रपरांसिद्धिंसंप्राप्नोतिनसंशयः ॥ १९ ॥ अथजप्तस्यमंत्रस्यमहापूजांसमाचरेत् ॥ द्वात्रिंशत्पत्रसंयुक्तंकर्णि
काकेसरोज्ज्वलं ॥ २० ॥ भव्यंकंजंपंचवर्णैर्लिखित्वास्थंडिलेशुभे ॥ तस्योपरिन्यसेद्राजन्हेमासिंहासनंशुभं ॥ २१ ॥ तस्मिन्
श्रीबलदेवस्यपरामर्चांप्रपूजयेत् ॥ ॐनमोभगवतेपुरुषोत्तमायवासुदेवायसंकर्षणायसहस्रवदनायमहानंतायस्वाहा अनेनमंत्रे
णशिखाबंधनंकृत्वासर्वतस्तंप्रणम्यतत्संमुखोभूत्वास्वयंनतोभवेत् ॐजयजयानंतबलभद्रकामपालतालांककालिंदीभंजनआवि
राविर्भूयममसंमुखोभवेति ॥ अनेनमंत्रेणावाहनंकुर्यात् ॥ ॐनमस्तेस्तुसीरपाणेहलमुसलधररौहिणेयनीलांबररामरेवतीरमणन
मस्तेस्तु ॥ अनेनमंत्रेणासनपाद्यार्घ्यस्नानमधुपर्कधूपदीपयज्ञोपवीतनैवेद्यवस्त्रभूषणगंधपुष्पाक्षतपुष्पांजलिनीराजनादीनुपचा
रान्प्रकल्पयेत् ॥ ॐविष्णवेमधुसूदनायवामनायत्रिविक्रमायश्रीधरायहृषीकेशायपद्मनाभायदामोदरायसंकर्षणायवासुदेवायप्र
द्युम्नायानिरुद्धायाधोक्षजायपुरुषोत्तमायश्रीकृष्णायनमः इतिपादगुल्फजानूरुकट्युदरपार्श्वपृष्ठिभुजास्कंधरनेत्रशिरांसिपृथक्पृथ
क्पूजयामीतिमंत्रेणसर्वांगपूजांकुर्यात् ॥ अथशंखचक्रगदापद्मासिधनुर्बाणहलमुसलकौस्तुभवनमालाश्रीवत्सपीतांबरनीलांबर
वंशीवेत्रगरुडांकतालांकरथदारुकसुमतिकुमुदकुमुदाक्षश्रीदामादीन्प्रणवपूर्वेणचतुर्थ्यंतेननमःसंयुक्तेननाममंत्रेणपृथक्संपूज्य ॥
तथाविष्वक्सेनवेदव्यासदुर्गाविनायकदिक्पालग्रहादीन्कमलेसर्वतःस्वेस्वेस्थानेसंपूजयेत् ॥ पुनःपरिसमूहनादिस्थालीपाकवि
धानेनवैश्वानरंसंपूज्यपूर्वोक्तेनमूलमंत्रेणपंचविंशतिसहस्राण्याहुतीर्जुहुयात् ॥ तथाष्टौसहस्राणिद्वादशाक्षरेणतथाष्टौसहस्राणि व

 तुर्व्यूहमंत्रेणाहुतीर्जुहुयात् ॥ ततोग्निंप्रदक्षिणीकृत्यनमस्कृत्याचार्यंमहार्हवस्त्रसुवर्णाभरणतात्रपात्रसवत्सगोसुवर्णदक्षिणाभिः
संपूज्यतथाब्राह्मणान्भोजनाद्यैःसंपूज्यनगरजनेभ्योभोजनंदत्वाचार्यान्प्रणमेत ॥ इत्थंबलस्यपटलानुसारेणयोनुस्मरतिइहामुत्र
 सिद्धिसमृद्धिभिःसंवृतोभवति ॥ श्रीरामपटलंगुह्यंमयातेह्यनुवर्णितं ॥ सर्वसिद्धिप्रदंराजन्किंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ २२ ॥ इति
श्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीबलद्रखंडेपद्धतिपटलवर्णनंनामदशमोध्यायः ॥१०॥ ॥ दुर्योधनउवाच ॥ स्तोत्रंश्रीबलदेवस्यप्राड्विपाकम
हामुने ॥ वदमांकृपयासाक्षात्सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ १ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ स्तवराजंतुरामस्यवेदव्यासकृतंशुभं ॥ सर्वसिद्धिप्र
दंराजञ्छृणुकैवल्यदंनृणां ॥ २ ॥ देवादिदेवभगवन्कामपालनमोस्तुते ॥ नमोनंतायशेषायसाक्षाद्रामायतेनमः ॥ ३ ॥ धराधरा
यपूर्णायस्वधाम्नेसीरपाणये ॥ सहस्रशिरसेनित्यंनमःसंकर्षणायते ॥ ४ ॥ रेवतीरमणत्वंवैबलदेवाच्युताग्रज ॥ हलायुधप्रलंब
घ्नपाहिमांपुरुषोत्तम ॥ ५ ॥ बलायबलभद्रायतालांकायनमोनमः ॥ नीलांबरायगौरायरौहिणेयायतेनमः ॥ ६ ॥ धेनुकारिर्मुष्टि
कारिःकूटारिर्बल्वलांतकः ॥ रुक्म्यरिःकूपकर्णारिःकुंभांडारिस्त्वमेवहि ॥ ७ ॥ कालिंदीभेदनोसित्वंहस्तिनापुरकर्षकः ॥ द्विविदा
रिर्यादवेंद्रोव्रजमंडलमंडनः ॥८॥ कंसभ्रातृप्रहंतासितीर्थयात्राकरःप्रभुः ॥ दुर्योधनगुरुःसाक्षात्पाहिपाहिप्रभोत्वतः ॥ ९ ॥ जयज
याच्युतदेवपरात्परस्वयमनंतदिगंतगतश्रुत ॥ सुरमुनींद्रफणींद्रवरायतेमुसलिनेबलिनेहलिनेनमः ॥१०॥ यःपठेत्सततंस्तवनंनरः
सतुहरेःपरमंपदमाव्रजेत ॥ जगतिसर्वबलंत्वरिमर्दनंभवतितस्यधनंस्वजनंधनं ॥११॥ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांबलभद्रखंडेब
लभद्रस्तवराजवर्णनंनामैकादशोध्यायः ॥ ११ ॥ दुर्योधनउवाच ॥ गोपीभ्यःकवचंदत्तंगर्गाचार्येणधीमता ॥ सर्वरक्षाकरंदिव्यंदे
हिमह्यंमहामुने ॥ १ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ स्नात्वाजलेक्षौमधरःकुशासनःपवित्रपाणिःकृतमंत्रमार्जनः ॥ स्मृत्वाथनत्वाबलमच्यु
ताग्रजंसंधारयेद्वर्मसमाहितोभवेत् ॥ २ ॥ गोलोकधामाधिपतिःपरेश्वरःपरेषुमांपातुपवित्रकीर्तनः ॥ भूमंडलंसर्षपवद्विलक्ष्यते

यन्मूर्ध्निमांपातुसभूमिमंडले ॥ ३ ॥ सेनासुमांरक्षतुसीरपाणिर्युद्धेसदारक्षतुमांहलीच ॥ दुर्गेषुचाव्यान्मुसलीसदामांवनेषुसंकर्ष
णआदिदेवः ॥ ४ ॥ कलिंदजावेगहरोजलेषुनीलांबरोरक्षतुमांसदाग्नौ ॥ वायौचरामोऽवतुखेबलश्चमहार्णवेनंतवपुःसदामां॥५॥
श्रीवासुदेवोवतुपर्वतेषुसहस्रशीर्षाचमहाविवादे ॥ रोगेषुमांरक्षतुरौहिणेयोमांकामपालोवतुवाविपत्सु ॥ ६ ॥ कामात्सदारक्षतुधे
नुकारिःक्रोधात्सदामांद्विविदप्रहारी ॥ लोभात्सदारक्षतुबल्वलारिर्मोहात्सदामांकिलमागधारिः ॥ ७ ॥ प्रातःसदारक्षतुवृष्णिधु
र्यःप्राह्णेसदामांमथुरापुरेंद्रः ॥ मध्यंदिनेगोपसखःप्रपातुस्वराट्पराह्णेऽवतुमांसदैव ॥८॥ सायंफणींद्रोवतुमांसदैवपरात्परोरक्षतुमां
प्रदोषे ॥ पूर्णेनिशीथेचदुरंतवीर्यःप्रत्यूषकालेऽवतुमांसदैव ॥ ९ ॥ विदिक्षुमांरक्षतुरेवतीपतिर्दिक्षुप्रलंबारिरधोयदूद्वहः ॥ ऊर्ध्वंस
दामांबलभद्रआरात्तथासमंताद्बलदेवएवहि ॥ १० ॥ अंतःसदाऽव्यात्पुरुषोत्तमोबहिर्नागेंद्रलीलोऽवतुमांमहाबलः ॥ सदांतरा
त्माचवसन्हरिःस्वयंप्रपातुपूर्णःपरमेश्वरोमहान् ॥ ११ ॥ देवासुराणांभयनाशनंचहुताशनंपापचयेंधनानाम् ॥ विनाशनंविघ्नघट
स्यविद्धिसिद्धासनंवर्मवरंबलस्य ॥ १२ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीबलभद्रखंडेस्तोत्रकवचवर्णनंनामद्वादशोध्यायः ॥ १२ ॥
दुर्योधनउवाच ॥ बलभद्रस्यदेवस्यप्राड्विपाकमहामुने ॥ नाम्नांसहस्रंमेब्रूहिगुह्यंदेवगणैरपि ॥ १ ॥ प्राड्विपाकउवाच ॥ साधुसाधु
महाराजसाधुतेविमलंयशः ॥ यत्पृच्छसेपरमिदंगर्गोक्तंदेवदुर्लभं ॥ २ ॥ नाम्नांसहस्रंदिव्यानांवक्ष्यामितवचाग्रतः ॥ गर्गाचार्ये
णगोपीभ्योदत्तंकृष्णातटेशुभे ॥ ३ ॥ ॐअस्यश्रीबलभद्रसहस्रनामस्तोत्रमंत्रस्यगर्गाचार्यऋषिः अनुष्टुप्छंदः संकर्षणःपरमात्मा
देवता बलभद्रइतिबीजं रेवतीतिशक्तिः अनंतइतिकीलकं बलभद्रप्रीत्यर्थेजपेविनियोगः ॥ अथध्यानं ॥स्फुरदमलकिरीटंकिंकिणी
कंकणार्हंचलदलककपोलंकुंडलश्रीमुखाब्जं ॥ तुहिनगिरिमनोज्ञंनीलमेघांबराढ्यंहलमुसलविशालंकामपालंसमीडे ॥ ४ ॥ ॐब
लभद्रोरामभद्रोरामःसंकर्षणोऽच्युतः ॥ रेवतीरमणोदेवःकामपालोहलायुधः ॥ ५ ॥ नीलांबरःश्वेतवर्णोबलदेवोच्युताग्रजः ॥

सीरपाणिःपद्मपाणिर्लगुडीवेणुवादनः ॥ ब. ८
ग. सं. प्रलंबघ्नोमहावीरोरौहिणेयःप्रतापवान् ॥ ६ ॥ तालांकोमुसलीहालीहरिर्यदुवरोबली ॥
॥ ७ ॥ कालिंदीभेदनोवीरोबलःप्रबलऊर्ध्वगः ॥ वासुदेवकलानंतःसहस्रवदनःस्वराट् ॥ ८ ॥ वसुर्वसुमतीभर्तावासुदेवोत्रसूत्त अ. १३
मः ॥ यदूत्तमोयादवेंद्रोमाधवोवृष्णिवल्लभः ॥ ९ ॥ द्वारकेशोमाथुरेशोदानीमानीमहामनाः ॥ पूर्णःपुराणःपुरुषःपरेशःपरमेश्वरः ॥
॥११॥ परिपूर्णतमःसाक्षात्परमःपुरुषोत्तमः ॥ अनंतःशाश्वतःशेषोभगवान्प्रकृतेःपरः ॥ ११ ॥ जीवात्मापरमात्माचह्यंतरा
॥ १० ॥ परिपूर्णतमःसाक्षात्परमःपुरुषोत्तमः ॥ अनंतःशाश्वतःशेषोभगवान्प्रकृतेःपरः ॥ ११ ॥ जीवात्मापरमात्माचह्यंतरा
त्माध्रुवोऽव्ययः ॥ चतुर्व्यूहश्चतुर्वेदश्चतुर्मूर्तिश्चतुष्पदः ॥ १२ ॥ प्रधानंप्रकृतिःसाक्षीसंघातःसंघवान्सखी ॥ महामनाबुद्धिस
त्त्वश्चेतोहंकारआवृतः ॥ १३ ॥ इंद्रियेशोदेवतात्माज्ञानंकर्मचशर्मच ॥ अद्वितीयोद्वितीयश्चनिराकारोनिरंजनः ॥ १४ ॥
विराट्सम्राट्महौघश्चधारःस्थास्नुश्चरिष्णुमान् ॥ फणींद्रःफणिराजश्चसहस्रफणमंडितः ॥ १५ ॥ फणीश्वरःफणीस्फूर्तिः
फूत्कारीचीत्करःप्रभुः ॥ मणिहारोमणिधरोवितलीसुतलीतली ॥ १६ ॥ अतलीसुतलेशश्चपातालश्चतलातलः ॥ रसा
तलोभोगितलःस्फुरद्दंतोमहातलः ॥ १७ ॥ वासुकिःशंखचूडाभोदेवदत्तोधनंजयः ॥ कंबलाश्वोवेगतरोधृतराष्ट्रोमहाभुजः ॥
॥ १८ ॥ वारुणीमदमत्तांगोमदघूर्णितलोचनः ॥ पद्माक्षःपद्ममालीचवनमालीमधुश्रवाः ॥ १९ ॥ कोटिकंदर्पलावण्योनागक
न्यासमर्चितः ॥ नूपुरीकटिसूत्रीचकटकीकनकांगदी ॥ २० ॥ मुकुटीकुंडलीदंडीशिखंडीखंडमंडली ॥ कलिःकलिप्रियःकालोनि
वातकवचेश्वरः ॥२१॥ संहारकृद्रुद्रवपुःकालाग्निःप्रलयोलयः ॥ महाहिःपाणिनिःशास्त्रभाष्यकारःपतंजलिः ॥२२॥ कात्यायनीपक्कि ॥११॥
माभूस्फोटायनउरंगमः ॥ २३ ॥ वैकुंठोयाज्ञिकोयज्ञोवामनोहरिणोहरिः ॥ २४ ॥ कृष्णोविष्णुर्महाविष्णुःप्रभविष्णुर्विशेषवित् ॥
हंसोयोगेश्वरःकूर्मोवाराहोनारदोमुनिः ॥ २५ ॥ सनकःकपिलोमत्स्यःकमठोदेवमंगलः ॥ दत्तात्रेयःपृथुर्वृद्धऋषभोभार्गवोत्तमः ॥
॥ २६ ॥ धन्वंतरिर्नृसिंहश्चकल्किर्नारायणोनरः ॥ रामचंद्रोराघवेंद्रःकोशलेंद्रोरघूद्वहः ॥ २७ ॥ काकुत्स्थःकरुणासिंधूराजेंद्रःसर्व

लक्ष्मणः ॥ शूरोदाशरथिस्त्राताकौशल्यानंदवर्द्धनः ॥ सौमित्रिर्भरतोधन्वीशत्रुघ्नःशत्रुतापनः ॥ निषंगीकवचीखड्गीशरीज्याहतकोष्ठ
कः ॥ २९ ॥ बद्धगोधांगुलित्राणःशंभुकोदंडभंजनः ॥ यज्ञत्रातायज्ञभर्तामारीचवधकारकः ॥ ३० ॥ असुरारिस्ताटकारिर्विभी
षणसहायकृत् ॥ पितृवाक्यकरोहर्षीविराधारिर्वनेचरः ॥ ३१ ॥ मुनिर्मुनिप्रियश्चित्रकूटारण्यनिवासकृत् ॥ कबंधहादंडकेशोरा
मोराजीवलोचनः ॥ ३२ ॥ मतंगवनसंचारीनेतापंचवटीपतिः ॥ सुग्रीवःसुग्रीवसखोहनुमत्प्रीतमानसः ॥३३॥ सेतुबंधोरावणारि
र्लंकादहनतत्परः ॥ रावण्यरिःपुष्पकस्थोजानकीविरहातुरः ॥ ३४ ॥ अयोध्याधिपतिःश्रीमाँल्लवणारिःसुरार्चितः ॥ सूर्यवंशी
चंद्रवंशीवंशीवाद्यविशारदः ॥ ३५ ॥ गोपतिर्गोपवृंदेशोगोपोगोपीशतावृतः ॥ गोकुलेशोगोपपुत्रोगोपालोगोगणाश्रयः ॥ ३६ ॥ पूतनारि
र्बकारिश्चतृणावर्तनिपातकः ॥ अघारिर्धेनुकारिश्चप्रलंबारिर्व्रजेश्वरः ॥ ३७ ॥ अरिष्टहाकेशिशत्रुर्व्योमासुरविनाशकृत् ॥ अग्निपानो
दुग्धपानोवृंदावनलताश्रितः ॥ ३८ ॥ यशोमतीसुतोभव्योरोहिणीललितःशिशुः ॥ रासमंडलमध्यस्थोरासमंडलमंडनः ॥ ३९ ॥
गोपिकाशतयूथार्थीशंखचूडवधोद्यतः ॥ गोवर्द्धनसमुद्धर्ताशक्राजिद्व्रजरक्षकः ॥ ४० ॥ वृषभानुवरोनंदआनंदोनंदवर्धनः ॥ नंद
राजसुतःश्रीशःकंसारिःकालियांतकः ॥ ४१ ॥ रजकारिर्मुष्टिकारिःकंसकोदंडभंजनः ॥ चाणूरारिःकूटहंताशलारिस्तोशलांतकः ॥
॥ ४२ ॥ कंसभ्रातृनिहंताचमल्लयुद्धप्रवर्तकः ॥ गजहंताकंसहंताकालहंताकलंकहा ॥ ४३ ॥ मागधारिर्यवनहापांडुपुत्रसहायकृत् ॥ चतु
र्भुजःश्यामलांगःसौम्यश्चौपगविप्रियः ॥ ४४ ॥ युद्धभृदुद्धवसखामंत्रीमंत्रविशारदः ॥ वीरहावीरमथनःशंखचक्रगदाधरः ॥ ४५ ॥
रेवतीचित्तहर्ताचरेवतीहर्षवर्द्धनः ॥ रेवतीप्राणनाथश्चरेवतीप्रियकारकः ॥ ४६ ॥ ज्योतिर्ज्योतिष्मतीभर्तारैवताद्रिविहारकृत् ॥
धृतिनाथोधनाध्यक्षोदानाध्यक्षोधनेश्वरः ॥ ४७ ॥ मैथिलार्चितपादाब्जोमानदोभक्तवत्सलः ॥ दुर्योधनगुरुर्गुर्वीगदाशिक्षाकरः
क्षमी ॥ ४८ मुरारिर्मदनोमंदोनिरुद्धोधन्विनांवरः ॥ कल्पवृक्षःकल्पवृक्षीकल्पवृक्षवनप्रभुः ॥ ४९ ॥ स्यमंतकमणिर्मान्योगांडी

ग. सं. वीकौरवेश्वरः ॥ कुभांडखंडनकरःकूपकर्णप्रहारकृत् ॥ ५० ॥ सेव्योरैवतजामातामधुमाधवसेवितः ॥ बलिष्टपुष्टसर्वांगोहृष्टःपुष्टः ब. ८
प्रहर्षितः ॥ ५१ वाराणसीगतःक्रुद्धःसर्वःपौंड्रकघातकः ॥ सुनंदीशिखरीशिल्पीद्विविदांगनिषूदनः ॥ ५२ ॥ हस्तिनापुरसंकर्षीर
॥१२॥ थीकौरवपूजितः ॥ विश्वकर्माविश्वधर्मादेवशर्मादयानिधिः ॥ ५३ ॥ महाराजच्छत्रधरोमहाराजोपलक्षणः ॥ सिद्धगीतःसिद्धक अ. १३
थःशुक्लचामरवीजितः ॥ ५४ ॥ ताराक्षःकीरनासश्चबिंबोष्ठःसुस्मितच्छविः ॥ करींद्रकरदोर्दंडःप्रचंडोमेघमंडलः ॥ ५५ ॥ कपाट
वक्षाःपीनांसःपद्मपादस्फुरद्द्युतिः ॥ महाविभूतिर्भूतेशोबंधमोक्षीसमीक्षणः ॥ ५६ ॥ चैद्यशत्रुःशत्रुसंधोदंतवक्रनिषूदकः ॥ अजा
तशत्रुःपापघ्नोहरिदाससहायकृत् ॥ ५७ ॥ शालबाहुःशाल्वहंतातीर्थयायीजनेश्वरः ॥ नैमिषारण्ययात्रार्थीगोमतीतीरवासकृत् ॥
॥ ५८ ॥ गंडकीस्नानवान्स्रग्वीवैजयंतीविराजितः ॥ अम्लानपंकजधरोविपाशीशोणसंप्लुतः ॥ ५९ ॥ प्रयागतीर्थराजश्चसप्त
पूःसेतुबंधनः ॥ गयाशिरश्चधनदःपौलस्त्यःपुलहाश्रमः ॥ ६० ॥ गंगासागरसंगार्थीसप्तगोदावरीपतिः ॥ वेणीभीमरथीगोदा
ताम्रपर्णीवटोदका ॥ ६१ ॥ कृतमालामहापुण्याकावेरीचपयस्विनी ॥ प्रतीचीसुप्रभावेणीत्रिवेणीसरयूपमा ॥ ६२ ॥ कृष्णापंपा
नर्मदाचगंगाभागीरथीनदी ॥ सिद्धाश्रमःप्रभासश्चबिन्दुर्बिन्दुसरोवरः ॥ ६३ ॥ पुष्करःसैंधवोजंबूनरनारायणाश्रमः ॥ कुरुक्षेत्र
पतीरामोजामदग्न्योमहामुनिः ॥६४॥ इल्वलात्मजहंताचसुदामासौख्यदायकः ॥ विश्वजिद्विश्वनाथश्चत्रिलोकविजयीजयी॥६५॥
वसंतमालतीकर्षीगदोगद्योगदाग्रजः ॥ गुणार्णवोगुणनिधिर्गुणपात्रीगुणाकरः ॥ ६६ ॥ रंगवल्लीजलाकारोनिर्गुणःसगुणोबृहत् ॥
दृष्टःश्रुतोभवद्भूतोभविष्यच्चाल्पविग्रहः ॥ ६७ ॥ अनादिरादिरानंदःप्रत्यग्धामानिरंतरः ॥ गुणातीतःसमःसाम्यःसमदृक्निर्विक
ल्पकः ॥ ६८ ॥ गूढाव्यूढोगुणोगौणोगुणाभासोगुणावृतः ॥ नित्योक्षरोनिर्विकारोक्षरोजस्रसुखोऽमृतः ॥ ६९ ॥ सर्वगःसर्ववित्सा ॥१२॥
र्थःसमबुद्धिःसमप्रभः ॥ अक्लेद्योच्छेद्यआपूर्णोशोष्योदाह्योनिवर्तकः ॥ ७० ॥ ब्रह्मब्रह्मधरोब्रह्माज्ञापकोव्यापकःकविः ॥ अध्य

णिकःस्मृतिकरोवैद्योविद्याविशारदः ॥ ९२ ॥ अलंकारोलक्षणार्थोऽव्यंग्यविद्धनवद्ध्वनिः ॥ वाक्यस्फोटःपदस्फोटःस्फोटवृत्तिश्च
सार्थवित् ॥ ९३ ॥ शृंगारउज्ज्वलःस्वच्छोऽद्भुतोहास्योभयानकः ॥ अश्वत्थोयवभोजीचयवक्रीतोयवाशनः ॥९४॥ प्रह्लादरक्ष
कःस्निग्धऐलवंशविवर्द्धनः ॥ गताधिरंबरीषांगोविगाधिर्गाधिनांवरः ॥ ९५ ॥ नानामणिसमाकीर्णोनानारत्नविभूषणः ॥ नानापु
ष्पधरःपुष्पीपुष्पधन्वाप्रपुष्पितः ॥ ९६ ॥ नानाचंदनगंधाढ्योनानापुष्परसार्चितः ॥ नानावर्णमयोवर्णोनानावस्त्रधरःसदा॥९७॥
नानापद्मकरःकौशीनानाकौशेयवेषधृक् ॥ रत्नकंबलधारीचधौतवस्त्रसमावृतः ॥ ९८ ॥ उत्तरीयधरःपर्णोघनकंचुकसंघवान् ॥
पीतोष्णीषःसितोष्णीषोरक्तोष्णीषोदिगंबरः ॥ ९९ ॥ दिव्यांगोदिव्यरचनोदिव्यलोकविलोकितः ॥ सर्वोपमोनिरुपमोगोलोकां
कीकृतांगणः ॥ १०० ॥ कृतस्वोत्संगगोलोकःकुंडलीभूतआस्थितः ॥ माथुरोमाथुरादर्शीचलत्खंजनलोचनः ॥ १ ॥ दधिहर्तादु
ग्धहरोनवनीतसिताशनः ॥ तक्रभुक्तक्रहारीचदधिचौर्यकृतश्रमः ॥ २ ॥ प्रभावतीबद्धकरोदामीदामोदरोदमी ॥ सिकताभूमि
चारीचबालकेलिर्व्रजार्भकः ॥ ३ ॥ धूलिधूसरसर्वांगःकाकपक्षधरःसुधीः ॥ मुक्तकेशोवत्सवृंदःकालिंदीकूलवीक्षणः ॥ ४ ॥ जल
कोलाहलीकूलीपंकप्रांगणलेपकः ॥ श्रीवृंदावनसंचारीवंशीवटतटस्थितः ॥ ५ ॥ महावननिवासीचलोहार्गलवनाधिपः ॥ साधुः
प्रियतमःसाध्यःसाध्वीशोगतसाध्वसः ॥ ६ ॥ रंगनाथोविठ्ठलेशोमुक्तिनाथोघनाशकः ॥ सुकीर्तिःसुयशाःस्फीतोयशस्वीरंगरंज
नः ॥ ७ ॥ रागषट्कोरागपुत्रोरागिणीरमणोत्सुकः ॥ दीपकोमेघमल्लारःश्रीरागोमालकंसकः ॥ ८ ॥ हिन्दोलोभैरवाख्यश्चस्वरजा
तिस्मरोमृदुः ॥ तालोमानप्रमाणश्चस्वरगम्यःकलाक्षरः ॥ ९ ॥ शमीश्यामीशतानंदःशतयामःशतक्रतुः ॥ जागरःसुप्तआसुप्तःसु ॥१३॥
षुप्तःस्वप्नऊर्वरः ॥ १० ॥ ऊर्जःस्फूर्जोनिर्जरश्चविज्वरोज्वरवर्जितः ॥ ज्वरजिज्ज्वरकर्ताचज्वरयुक्त्रिज्वरोज्वरः ॥ ११ ॥ जांबवा
न्जंबुकाशंकीजंबूद्वीपोद्विपारिहा ॥ शाल्मलिःशाल्मलिद्वीपःप्लक्षःप्लक्षवनेश्वरः ॥ १२ ॥ कुशधारीकुशःकौशीकौशिकःकुशविग्रहः॥

त्मकोधिभूतश्चाधिदैवःस्वाश्रयाश्रयः ॥ ७१ ॥ महावायुर्महावीरश्चेष्टारूपतनुस्थितः ॥ प्रेरकोबोधकोबोधीत्रयोविंशतिकोगणः ॥
॥ ७२ ॥ अंशांशश्चनरावेशोवतारोभूपरिस्थितः ॥ महर्जनस्तपःसत्यंभूर्भुवःस्वरितित्रिधा ॥ ७३ ॥ नैमित्तिकःप्राकृतिकआत्यं
तिकमलोलयः ॥ सर्गोविसर्गःसर्गादिर्निरोधोरोधऊतिमान् ॥ ७४ ॥ मन्वंतरावतारश्चमनुर्मनुसुतोनघः ॥ स्वयंभूःशांभवःशंकुः
स्वायंभुवसहायकृत् ॥ ७५ ॥ सुरालयोदेवगिरिर्मेरुर्हेमार्चितोगिरिः ॥ गिरिशोगणनाथश्चगौरीशोगिरिगह्वरः ॥ ७६ ॥ विंध्य
स्त्रिकूटोमैनाकःसुवेलःपारिभद्रकः ॥ पतंगःशिशिरःकंकोजारुधिःशैलसत्तमः ॥ ७७ ॥ कालंजरोबृहत्सानुर्दरीभृन्नंदिकेश्वरः ॥ सं
तानस्तरुराजश्चमंदारःपारिजातकः ॥ ७८ ॥ जयंतकृज्जयंतांगोजयंतीदिग्जयाकुलः ॥ वृत्रहादेवलोकश्चशशीकुमुदबांधवः ॥
॥ ७९ ॥ नक्षत्रेशःसुधासिंधुर्मृगःपुष्यःपुनर्वसुः ॥ हस्तोभिजिच्चश्रवणोवैधृतिर्भास्करोदयः ॥ ८० ॥ ऐंद्रःसाध्यःशुभःशुक्लोव्य
तीपातोध्रुवःसितः ॥ शिशुमारोदेवमयोब्रह्मलोकोविलक्षणः ॥ ८१ ॥ रामोवैकुंठनाथश्चव्यापीवैकुंठनायकः ॥ श्वेतद्वीपोजितप
दोलोकालोकाचलाश्रितः ॥ ८२ ॥ भूमिवैकुंठदेवश्चकोटिब्रह्मांडकारकः ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेशोगवांपतिः ॥ ८३ ॥
गोलोकधामधिषणोगोपिकाकंठभूषणः ॥ श्रीधरःश्रीधरोलीलाधरोगिरिधरोधरी ॥ ८४ ॥ कुंतधारीत्रिशूलीचबीभत्सीघर्घरस्व
नः ॥ शूलसूच्यर्पितगजोगजचर्मधरोगजी ॥ ८५ ॥ अंत्रमालीमुंडमालीव्यालीदंडकमंडलुः ॥ वेतालभृद्भूतसंघःकूश्मांडगणसं
वृतः ॥ ८६ ॥ प्रमथेशःपशुपतिर्मृडानीशोमृडोवृषः ॥ कृतांतकालसंघारिःकूटःकल्पांतभैरवः ॥ ८७ ॥ षडाननोवीरभद्रोदक्षयज्ञ
विघातकः ॥ खर्परासीविषाशीचशक्तिहस्तःशिवार्थदः ॥ ८८ ॥ पिनाकटंकारकरश्चलज्झंकारनूपुरः ॥ पंडितस्तर्कविद्वान्वैवेदपाठी
श्रुतीश्वरः ॥ ८९ ॥ वेदांतकृत्सांख्यशास्त्रीमिमांसीकणनामभाक् ॥ काणादिर्गौतमोवादीवादोनैयायिकोनयः ॥ ९० ॥ वैशेषिको
धर्मशास्त्रीसर्वशास्त्रार्थतत्त्ववित् ॥ वैयाकरणकृच्छंदोवैय्यासःप्राकृतिर्वचः ॥ ९१ ॥ पाराशरीसंहितावित्काव्यकृन्नाटकप्रदः ॥ पौरा

कुशस्थलीपतिःकाशीनाथोभैरवशासनः ॥ १३ ॥ दाशार्हःसात्वतोवृष्णिर्भोजोंधकनिवासकृत ॥ अंधकोदुंदुभिर्द्योतःप्रद्योतःसा
त्वतांपतिः ॥ १४ ॥ शूरसेनोनुविषयोभोजवृष्ण्यंधकेश्वरः ॥ आहुकःसर्वनीतिज्ञउग्रसेनोमहोग्रवाक् ॥ १५ ॥ उग्रसेनप्रियः
प्रार्थ्यप्रार्थ्योयदुसभापतिः ॥ सुधर्माधिपतिःसत्वंवृष्णिचक्रावृतोभिषक् ॥ १६ ॥ सभाशीलःसभादीपःसभाग्निश्चसभारविः ॥ स
भाचंद्रःसभामासःसदोदेवःसभापतिः ॥ १७ ॥ प्रजार्थदःप्रजाभर्ताप्रजापालनतत्परः॥ द्वारकादुर्गसंचारीद्वारकाग्रहविग्रहः॥१८॥
द्वारकादुःखसंहर्ताद्वारकाजनमंगलः ॥ जगन्माताजगत्राताजगद्भर्ताजगत्पिता ॥ १९ ॥ जगद्बंधुर्जगद्भ्राताजगन्मित्रोजगत्सखः ॥
ब्रह्मण्यदेवोब्रह्मण्योब्रह्मपादरजोदधत ॥ २० ॥ ब्रह्मपादरजःस्पर्शीब्रह्मपादनिषेवकः ॥ विप्रांघ्रिजलपूतांगोविप्रसेवापरायणः ॥
॥ २१ ॥ विप्रमुख्योविप्रहितोविप्रगीतमहाकथः ॥ विप्रपादजलार्द्रांगोविप्रपादोदकप्रियः ॥ २२ ॥ विप्रभक्तोविप्रगुरुर्विप्रोविप्र
पदानुगः ॥ अक्षौहिणीवृतोयोद्धाप्रतिमापंचसंयुतः ॥ २३ ॥ चतुरोंगिराःपद्मवर्तीसामंतोद्धृतपादुकः ॥ गजकोटिप्रयायीचरथको
टिजयध्वजः ॥ २४ ॥ महारथश्चातिरथोजैत्रंस्यंदनमास्थितः ॥ नारायणास्त्रीब्रह्मास्त्रीरणश्लाघीरणोद्भटः ॥ २५ ॥ मदोत्कटोयु
द्धवीरोदेवासुरभयंकरः ॥ करिकर्णमरुत्प्रेजत्कुंतलव्याप्तकुंडलः ॥ २६ ॥ अग्रगोवीरसंमर्दोमर्दलोरणदुर्मदः ॥ भटःप्रतिभटःप्रो
च्योबाणवर्षीषुतोयदः ॥ २७ ॥ खड्गखंडितसर्वांगःषोडशाब्दःषडक्षरः ॥ वीरघोषःक्लिष्टवपुर्वज्रांगोवज्रभेदनः ॥ २८ ॥ रुग्णव
ज्रोभग्नदंडःशत्रुनिर्भर्त्सनोद्यतः ॥ अट्टहासःपट्टधरःपट्टराज्ञीपतिःपटुः ॥ २९ ॥ कलःपटहवादित्रोहुंकारोगर्जितस्वनः ॥ साधुर्भ
क्तपराधीनःस्वतंत्रःसाधुभूषणः ॥ ३० ॥ अश्वतंत्रःसाधुमयःसाधुग्रस्तमनामनाक् ॥ साधुप्रियःसाधुधनःसाधुज्ञातिःसुधाघनः
॥ ३१ ॥ साधुचारीसाधुचित्तःसाधुवासीशुभास्पदः ॥ इतिनाम्नांसहस्रंतुबलभद्रस्यकीर्तितम् ॥ ३२ ॥ सर्वसिद्धिप्रदंनृणां
चतुर्वर्गफलप्रदं ॥ शतवारंपठेद्यस्तुसविद्यावान्भवेदिह ॥ ३३ ॥ इंदिरांचविभूतिंचाभिजनंरूपमेवच ॥ बलमोजश्चपठना

त्सर्वंप्राप्नोतिमानवः ॥ ३४ ॥ गंगाकूलेथकालिंदीकूलेदेवालयेतथा ॥ सहस्रावर्तपाठेनबलात्सिद्धिःप्रजायते ॥ ३५ ॥ पुत्रार्थी
लभतेपुत्रंधनार्थीलभतेधनं ॥ बंधात्प्रमुच्यतेबद्धोरोगीरोगान्निवर्तते ॥ ३६ ॥ अयुतावर्तपाठेचपुरश्चर्याविधानतः ॥ होमतर्पण
गोदानविप्रार्चनकृतोद्यमात् ॥ ३७ ॥ पटलंपद्धतिंस्तोत्रंकवचंतुविधायच ॥ महामंडलभर्तास्यान्मंडितोमंडलेश्वरैः ॥ ३८ ॥ म
त्तेभकर्णप्रहितामदगंधेनविह्वला ॥ अलंकरोतितद्द्वारंभ्रमद्भृंगावलीभृशं ॥ ३९ ॥ निष्कारणःपठेद्यस्तुप्रीत्यर्थंरेवतीपतेः ॥
नाम्नांसहस्रंराजेंद्रसजीवन्मुक्तउच्यते ॥ ४० ॥ सदावसेत्तस्यगृहेबलभद्रोच्युताग्रजः ॥ महापातक्यपिजनःपठेन्नामसहस्रकं ॥
॥ ४१ ॥ छित्वामेरुसमंपापंभुक्त्वासर्वसुखंत्विह ॥ परात्परंमहाराजगोलोकंधामयातिहि ॥ ४२ ॥ नारदउवाच ॥ गद्येइति
श्रुत्वाच्युताग्रजस्यबलदेवस्यपंचांगंधृतिमान्धार्तराष्ट्रःसपर्ययासहितयापरयाभक्त्याप्राड्विपाकंपूजयामासतमनुज्ञाप्याशिषंदत्त्वा
प्राड्विपाकोमुनींद्रोगजाह्वयात्स्वाश्रमंजगाम ॥ ४३ ॥ भगवतोनंतस्यबलभद्रस्यपरब्रह्मणःकथांयःशृणुतेश्रावयतेतयानंदमयो
भवति ॥ ४४ ॥ इदंमयातेकथितंनृपेंद्रसर्वार्थदंश्रीबलभद्रखंडं ॥ शृणोतियोधामहरेःसयातिविशोकमानंदमखंडरूपं ॥ १४५ ॥
इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीबलभद्रखंडेप्राड्विपाकदुर्योधनसंवादेबलभद्रसहस्रनामवर्णनंनामत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ ॥

॥ इति बलभद्रखंडं समाप्तम् ॥ ८ ॥ ॥

इति गर्गसंहितायां अष्टमं बलभद्रखंडं समाप्तम्

अथ गर्गसंहितायां नवमं विज्ञानखंडं प्रारभ्यते

ग. सं. श्रीगणेशायनमः ॥ बहुलाश्वउवाच ॥ हरेःश्रीकृष्णचंद्रस्य भक्तिमार्गस्तुयःपरः ॥ तंवदाशुमुनेमह्यंयेनभक्तोभवाम्यहं ॥ १ ॥ वि. ९
नारदउवाच ॥ भक्तिमार्गंवदिष्यामिवेदव्यासमुखाच्छ्रुतं ॥ येनप्रसन्नोभवतिभगवान्भक्तवत्सलः ॥ २ ॥ शंखंविजित्य अ. १
॥ १ ॥ कृष्णेनभुजदंडबलोद्धृतं ॥ द्वारावत्यांसभादिव्यासुधर्मानाममैथिल ॥ ३ ॥ यत्रमंडपदेशस्यवैडूर्यस्तंभपंक्तयः ॥ राजंतेकोटिशो
राजन्विश्वकर्मविनिर्मिताः ॥ ४ ॥ पद्मरागखचिद्भूमौश्रेण्योवैविद्रुमाचिताः ॥ यत्रचित्रवितानानिभ्राजंतेमौक्तिकालिभिः ॥ ५ ॥
सिंहासनानिकुडयानिकालमेघतडिद्द्युभिः ॥ जांबूनदसुवर्णानांस्फुरत्कुंडलकोटिभिः ॥ ६ ॥ बालार्करत्नकेयूरकांचीकंकणनूपुरैः॥
शतचंद्रप्रतीकाशाःस्फुरत्कुंडलमंडिताः ॥ ७ ॥ गायंतियत्रगंधर्व्योविद्याधर्योमुदान्विताः ॥ नृत्यंत्यःकलवादित्रैःस्पर्द्धावत्यःपर
स्परं ॥ ८ ॥ यस्याश्चतुर्षुकोणेषुदेववृक्षैर्मनोरमैः ॥ नंदनंसर्वतोभद्रंध्रौव्यंचैत्ररथंवनं ॥ ९ ॥ लक्षाणियत्रराजेंद्रसरांसिविमला
निच ॥ सहस्त्रदलपद्मानिभ्रमरैःसंकुलानिच ॥ १० ॥ दशयोजनविस्तीर्णापंचयोजनमूर्द्धगा ॥ एतादृशीसुधर्मास्तेपताकध्वज
मंडिता ॥ ११ ॥ यत्रप्रविष्टःपुरुषआत्मानंमन्यतेपरं ॥ यत्सिंहासनमासाद्यशक्रोहमितिमन्यते ॥ १२ ॥ यद्यत्त्रैलोक्यचातुर्यंत
स्यदेहेप्रवर्तते ॥ यावत्तिष्ठेत्तत्रतावदूर्मिषट्कंनचैवहि ॥ १३ ॥ यावंतश्चजनास्तत्रप्रविशंतिनरोत्तम ॥ स्वप्रभावेणसहसातावती
साप्रकाशते ॥ १४ ॥ षट्पंचाशत्कोटिसंख्यायादवायत्रसानुगाः ॥ तच्चत्वरस्यैकदेशेदृश्यंतेतेचमैथिल ॥ १५ ॥ परिपूर्णतमः
साक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्स्वयं॥ यत्रास्तेतस्यराजेंद्रवर्णनंकःकरोतिहि ॥ १६ ॥ अथतस्यांसुधर्मायांयदुकोटिसमावृतः ॥ उग्र
सेनोगीयमानःसूतमागधबंदिभिः ॥ १७ ॥ आकाशादागतःसाक्षाद्वेदव्यासोमहामुनिः ॥ पाराशर्योघनश्यामस्तडित्पिंगजटा ॥ १ ॥
धरः ॥ १८ ॥ तंदृष्ट्वासहसोत्थाययदुराजःकृतांजलिः ॥ नत्वासनंसोपचारंदत्वातत्संमुखोभवत् ॥ १९ ॥ उग्रसेनउवाच ॥
अद्यमेसफलंजन्मसफलंगेहमद्यमे ॥ अद्यमेसफलोधर्मोब्रह्मंस्त्वय्यागतेसति ॥ २० ॥ सदानंदेषुकुशलंकृष्णेनेष्टंभवत्सुहि ॥

वदमेकुशलंदेवयेनस्वस्थोभवाम्यहम् ॥ २१ ॥ यत्रयत्रव्रजंतस्तेत्वादृशाःसाधवःप्रभो ॥ तत्रतत्रभवेत्सिद्धिर्लौकिकीपारलौकिकी
॥ २२ ॥ यत्रक्षणंस्थिताःसंतस्तत्रसाक्षात्स्वयंहरिः ॥ किमुलोकगुणाब्रह्मन्पाराशर्यमहामुने ॥ २३ ॥ मयातुपुण्यंयज्ञोवा
किंकृतंपूर्वजन्मनि ॥ येनवैद्वारकाराज्यंप्राप्तोहंमुनिपुंगव ॥२४॥ भवादृशाविप्रमुख्यागृहमायांतिनित्यशः ॥ तस्मात्परंहिसुकृतंजा
नेस्वस्यनसंशयः ॥२५॥ व्यासउवाच ॥ धन्योसिराजशार्दूलधन्यातेविमलामतिः ॥ परंकृतंत्वयाराजन्सकृतंपूर्वजन्मनि ॥२६॥
पुरात्वंमरुतोराजन्कृत्वायज्ञंजगज्जितं ॥ निष्कारणोभूर्मनसाप्रसन्नोभूद्धरिस्तदा ॥ २७ ॥ अनिमित्तेनभावेनप्राप्तंचेदंपरंतव ॥
परिपूर्णतमःसाक्षाच्छ्रीकृष्णोभगवान्हरिः ॥ २८ ॥ असंख्यब्रह्मांडपतिर्गोलोकेशःपरात्परः ॥ सोयंभक्त्यावशीभूतःस्ववशस्तव
मंदिरे ॥ २९ ॥ अहोभोजपतेमुक्तिंददातिभजतांहरिः ॥ नकर्हिचिद्भक्तियोगंदुर्लभंविद्धितंनृप ॥ ३० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहिता
यांविज्ञानखंडेनारदबहुलाश्वसंवादेव्यासागमनंनामप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ उग्रसेनउवाच ॥ धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मितववर्ण
ननिर्वृतः ॥ हृदुद्भूतंचसंदेहंदूरीकर्तुंभवान्क्षमः ॥ १ ॥ कर्मणांसनिमित्तानांकागतिःकिंचलक्षणं ॥ कतिभेदाहितेषांवैवदब्रह्मन्
यथातथा ॥ २ ॥ व्यासउवाच ॥ गुणैःसर्वाणिकर्माणिसनिमित्तानिसंतिहि ॥ तान्येवचानिमित्तानिराजन्त्यक्तफलानिहि ॥
॥ ३ ॥ सनिमित्तंचयत्कर्मबंधनंविद्धियादव ॥ अनिमित्तंचयत्कर्ममोक्षदंपरमंशुभम् ॥ ४ ॥ सत्वंरजस्तमइतिगुणाःप्रकृतिसं
भवाः ॥ तैर्व्याप्तंहिजगत्सर्वंसर्वार्थमिवविष्णुना ॥ ५ ॥ सत्वेप्रलीनाःस्वर्यांतिनरलोकंरजोलयाः ॥ तमोलयास्तुनरकंयांति
कृष्णंहिनिर्गुणाः ॥ ६ ॥ पंचाग्नितप्ताःप्रतपन्येराजन्व्रजवासिनः ॥ लोकंसप्तऋषीणांतुयेयांतिगतकल्मषाः ॥ ७ ॥ संन्या
साश्रमकर्तारस्त्रिदंडधृतपाणयः ॥ जितेंद्रियमनोधर्माःसत्यलोकंव्रजंतिहि ॥ ८ ॥ अष्टांगयोगयोगींद्रानिर्मलाऊर्ध्वरेतसः ॥
जनलोकंमहर्लोकंयांतितेनात्रसंशयः ॥ ९ ॥ यज्ञकर्ताशक्रलोकेवसतेशाश्वतीःसमाः ॥ दानीचांद्रमसंलोकंव्रतीसौरंव्रजत्यलं ॥

ग. सं. ॥ १० ॥ तीर्थयायीचाग्निलोकंसत्यसंधश्चवारुणं ॥ वैष्णवाश्चापिवैकुंठंशैवाःशैवंव्रजंतिहि ॥ ११ ॥ पितॄन्यजंतियेनित्यंसुखैश्च वि. ९
संप्रजेप्सवः ॥ दक्षिणेनपथाऽर्यम्णापितृलोकंव्रजंतिते ॥ १२ ॥ स्वर्लोकंवैतथास्मार्ताःपंचपूजनसंयुताः ॥ प्रजापतियजोयांतिद अ. २
॥ २ ॥ क्षादींश्चप्रजापतीन् ॥ १३ ॥ भूतानियांतिभूतेज्यायक्षान्यक्षयजस्तथा ॥ येयस्यभक्तास्तल्लोकान्यांतिराजन्नसंशयः ॥ १४ ॥
तथापापरताराजन्दुःसंगवशवर्तिनः ॥ यमलोकंचतेयांतिनिरयैर्दारुणैर्वृतम् ॥ १५ ॥ पुनरावर्तिनोलोकाःसर्वेचाब्रह्मलोकतः ॥
पुनरावर्तिनोलोकान्विद्धिराजन्महामते ॥ १६ ॥ कर्मणांसनिमित्तानांमार्गएषगतागतः ॥ तावत्प्रमोदतेस्वर्गेयावत्पुण्यंसमाप्य
ते ॥ १७ ॥ क्षीणपुण्यःपतत्यर्वागनिच्छन्कालचालितः ॥ यादवेंद्रमहाबाहोतस्मात्कर्मफलंत्यजेत् ॥ १८ ॥ भक्तोनिष्कारणो
भूत्वाज्ञानवैराग्यसंयुतः ॥ प्रेमलक्षणयावाचाहरिभक्तजनप्रियः ॥ १९ ॥ भजेच्छ्रीकृष्णपादाब्जमभयंहंससेवितं ॥ योमृत्युःसर्व
लोकानांबलात्संहारकारकः ॥ २० ॥ सयत्रभगवद्धाम्निगतःसन्मृत्युमाप्नुयात् ॥ २१ ॥ उग्रसेनउवाच ॥ सर्वेलोकाहिभगवन्पु
नरावर्तिनःस्मृताः ॥ तेभ्योजातंचवैराग्यंमनसोमेनसंशयः ॥ २२ ॥ श्रीकृष्णधामपरमंयतोनावर्ततेगतः ॥ तल्लोकंवदमेब्रह्मन्क
चास्तेसर्वतःपरं ॥ २३ ॥ श्रीव्यासउवाच ॥ ब्रह्मांडेभ्योबहिर्धामश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥यद्गतानिवर्तंतेतद्धोलोकंविदुःपरं॥२४॥
ब्रह्मांडोयंजविसंघःपंचाशत्कोटियोजनैः ॥ विस्तृतःपरतोद्वाभ्यांशतकोटिविलंघितः ॥ २५ ॥ यदंतरगतोराजन्नलक्ष्यतेपरमाणु
वत् ॥ तदंतरगताश्चान्येकोटिशोह्यंडराशयः ॥ २६ ॥ नतद्भासयतेसूर्योनशशांकोनपावकः ॥ कामक्रोधश्चलोभश्चनमोहोयत्रया
तिच ॥ २७ ॥ नयत्रशोकोनजरानमृत्युर्नार्तिरेवच ॥ नप्रधानंनकालश्चविशंतेचगुणाःकुतः ॥ २८ ॥ शब्दब्रह्माप्यनिर्वाच्यंत ॥ २ ॥
द्वर्णयितुमक्षमः ॥ श्रीकृष्णतेजःसंभूतास्तत्रसंतिचपार्षदाः ॥ २९ ॥ अकिंचनाश्चयेदांताःशांतावैसमचेतसः ॥ श्रीकृष्णचंद्रपा
दाब्जमकरंदरसालयाः ॥ ३० ॥ प्रेमलक्षणयाभक्त्यासदानिष्कारणाःपराः ॥ लोकानुल्लंघ्यतद्धामयांतिराजन्नसंशयः ॥ ३१ ॥

इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीविज्ञानखंडेश्रीव्यासोग्रसेनसंवादेलोकगतिनिरूपणंनामद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ उग्रसेनउवा
च ॥ श्रुतंतवमुखाद्ब्रह्मन्नृगुणकर्मगतिर्मया ॥ पुनरावर्तिनोलोकास्तथासंतिविनिश्चिताः ॥ १ ॥ निष्कारणाद्धरेःसाक्षात्सेवनाद्धा
ममुत्तमम् ॥ लभतेदुर्लभंदिव्यंभक्तानांतच्छ्रुतंमया ॥ २ ॥ भक्तियोगःकतिविधोवदमेवदतांवर ॥ येनप्रसन्नोभवतिभगवान्भक्त
वत्सलः ॥ ३ ॥ श्रीव्यासउवाच ॥ द्वारावतीशधन्योसिश्रीकृष्णेष्टोहरिप्रियः ॥ पृच्छसेभक्तियोगंत्वंधन्यातेविमलामतिः ॥ ४ ॥
यंश्रुत्वानिर्मलोभूयाद्विश्वघात्यपिपातकी ॥ तंभक्तियोगंविशदंतुभ्यंवक्ष्यामियादव ॥ ५ ॥ भक्तियोगोद्विधाराजन्सगुणश्चैवनि
र्गुणः ॥ सगुणःस्याद्बहुविधोनिर्गुणश्चैकलक्षणः ॥ ६ ॥ सगुणःस्याद्बहुविधोगुणमार्गेणदेहिनां ॥ तैर्गुणैस्त्रिविधाभक्ताभवन्तिशृणु
तान्पृथक् ॥ ७ ॥ हिंसांदंभंचमात्सर्य्यंचाभिसंधायभिन्नदृक् ॥ कुर्याद्भावंहरौक्रोधीतामसःपरिकीर्तितः ॥ ८ ॥ यशऐश्वर्यविष
यानभिसंधाययत्नतः ॥ अर्चयेद्योहरिंराजन्राजसःपरिकीर्तितः ॥ ९ ॥ उद्दिश्यकर्मनिर्हारमपृथग्भावएवहि ॥ मोक्षार्थंभजते
विष्णुंसभक्तःसात्त्विकःस्मृतः ॥ १० ॥ जिज्ञासुरार्तोज्ञानीचतथार्थार्थीमहामते ॥ चतुर्विधाजनाविष्णुंभजंतेकृतमंगलाः ॥ ११ ॥
एवंबहुवि[illegible]ापिभक्तियोगेनमाधवं ॥ भजंतिसनिमित्तास्तेजनाःसुकृतिनःपरे ॥ १२ ॥ लक्षणंभक्तियोगस्यनिर्गुणस्यतथाशृणु ॥
तद्गुणश्रुति[illegible]त्रेणश्रीकृष्णेपुरुषोत्तमे ॥ १३ ॥ परिपूर्णतमेसाक्षात्सर्वकारणकारणे ॥ मनोगतिरविच्छिन्नाखंडिताहैतुकीचया ॥
॥ १४ ॥ यथाब्धावंभसागंगासाभक्तिर्निर्गुणास्मृता ॥ निर्गुणानांचभक्तानांलक्षणंशृणुमानद ॥ १५ ॥ सार्वभौमंपारमेष्ठ्यंचंशक्र
धिष्ण्यंतथैवच ॥ रसाधिपत्यंयोगर्द्धिंनवांच्छंतिहरेर्जनाः ॥१६॥ हरिणादीयमानंवासालोक्यंयादवेश्वर ॥ नगृह्णंतिकदाचित्तेस
त्संगानंदनिर्वृताः ॥ १७ ॥ सामीप्यंतेनवांच्छंतिभगवद्विरहातुराः ॥ सन्निकृष्टेनतत्प्रेमयथादूरतरेभवेत् ॥ १८ ॥ सारूप्यंदीय
मानंवासमानत्वाभिमानिनः ॥ नैरपेक्ष्यान्नवांच्छंतिभक्तास्तत्सेवनोत्सुकाः ॥ १९ ॥ एकत्वंचापिकैवल्यंनवांच्छंतिकदाचन ॥ ए

 वंचेत्तर्हिदासत्वंकस्वामित्वंपरस्यच ॥ २० ॥ निरपेक्षाश्चयेशांतानिर्वैराःसमदर्शिनः ॥ आकैवल्याल्लोकपदग्रहणंकरणंविदुः ॥
॥ २१ ॥ नैरपेक्ष्यंमहानंदंनिरपेक्षाजनाहरेः ॥ जानंतिहियथानासापुष्पामोदंनचक्षुषी ॥ २२ ॥ सकामाश्चतदानंदंजानंतिहिकि
 थंचन ॥ रसकर्तातथाहस्तोरसस्वादंनवेत्तिहि ॥ २३ ॥ तस्माद्राजन्भक्तियोगंविद्धिचात्यंतिकंपदं ॥ भक्तानांनिरपेक्षाणांपद्धतिं
कथयामिते ॥ २४ ॥ स्मरणंकीर्तनंविष्णोःश्रवणंपादसेवनं ॥ अर्चनंवंदनंदास्यंसख्यमात्मनिवेदनं ॥ २५ ॥ कुर्वंतिसततंराजन्
भक्तिंयेप्रेमलक्षणां ॥ तेभक्तादुर्लभाभूमौभगवद्भावभावनाः ॥ २६ ॥ कुर्वंतोमहतोपेक्षांदयांहीनेषुसर्वतः ॥ समानेषुतथामैत्रींसर्व
भूतदयापराः ॥ २७ ॥ कृष्णपादाब्जमधुपाःकृष्णदर्शनलालसाः ॥ कृष्णंस्मरंतिप्राणेशंयथाप्रोषितभर्तृकाः ॥ २८ ॥ श्रीकृष्ण
स्मरणाद्येषांरोमहर्षःप्रजायते ॥ आनंदाश्रुकलाश्चैववैवर्ण्यंतुक्वचिद्भवेत् ॥ २९ ॥ श्रीकृष्णगोविंदहरेब्रुवंतःश्लक्ष्णयागिरा ॥ अ
हर्निशंहरौलग्नास्तेहिभागवतोत्तमाः ॥ ३० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीविज्ञानखंडेश्रीवेदव्यासोग्रसेनसंवादेनिर्गुणभक्तियोग
वर्णनंनामतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ श्रीव्यासउवाच ॥ खेवायौसलिलेवह्नौमह्यांज्योतिर्गणेषुच ॥ श्रीकृष्णदेवंपश्यंतोहर्षि
ताश्चपुनःपुनः ॥ १ ॥ श्रीकृष्णोराधिकानाथःकोटिकंदर्पमोहनः ॥ तन्नेत्रगोचरोयातिब्रुवंश्छ्रीनंदनंदनः ॥ २ ॥ सदानंदंचतेदृष्ट्वा
प्रहसंतिप्रहर्षिताः ॥ क्वचिद्वदंतिधावंतिनंदंतिचक्वचित्तथा ॥ ३ ॥ क्वचिद्गायंतिनृत्यंतिक्वचित्तूष्णींभवंतिच ॥ कृष्णचंद्रस्वरूपा
रतेकृतार्थावैष्णवोत्तमाः ॥ ४ ॥ तेषांदर्शनमात्रेणनरोयातिकृतार्थतां ॥ नकालोनयमस्तेषांदंडंदातुंनचक्षमः ॥ ५ ॥ गदाकौमोद
कीवामेदक्षिणेचसुदर्शनं ॥ अग्रेशार्ङ्गधनुःपश्चात्पांचजन्योघनस्वनः ॥ ६ ॥ नंदकश्चमहाखड्गःशतचंद्रेषवःशिताः ॥ एतान्यायुध
मुख्यानितांश्चरक्षंत्यहर्निशं ॥ ७ ॥ तथोपरिमहापद्मंछायांकर्तुंपुनःपुनः ॥ गरुडाःपक्षवातेनश्रमहर्तासतामपि ॥ ८ ॥ यत्रयत्र
गताःसंतरतत्रतत्रवयंहारिः ॥ तीर्थीकुर्वन्भूमिभागंश्रीमत्पादाब्जरेणुभिः ॥ ९ ॥ क्षणंयत्रस्थिताःसंतस्तत्रतीर्थानिसंतिहि ॥

तत्रकोपिमृतःपापीयातिविष्णोःपरंपदम् ॥ १० ॥ दूरात्संप्रेक्ष्यकृष्णेष्टानाधयोव्याधयस्तथा ॥ भूतप्रेतपिशाचाश्चपलायंतेदिशो
दश ॥ ११ ॥ नद्योनदाःपर्वताश्चसमुद्राश्चतथापरे ॥ मार्गंददुश्चसाधुभ्योनपेक्षेभ्यःसमंततः ॥ १२ ॥ साधूनांज्ञाननिष्ठानांविर
क्तानांमहात्मनां ॥ अजातशत्रूणांतेषांदुर्लभंपुण्यवर्जितैः ॥ १३ ॥ यस्मिन्कुलेकृष्णभक्तोजायतेब्रह्मलक्षणं ॥ तत्कुलंविमलंवि
द्धिमलीमसमपिस्वतः ॥ १४ ॥ राजन्श्रीकृष्णभक्तस्तुपितॄन्दशकुलोद्भवान् ॥ प्रियापक्षेपिदशचमातृपक्षेतथादश ॥ १५ ॥ पुरु
षानुद्धरेद्राजन्निरयात्पापबंधनात ॥ साधुसंबंधिनश्चान्येभृत्यादासाःसुहृज्जनाः ॥ १६ ॥ शत्रवोभारवाहाश्चतद्गृहेपक्षिणस्तथा ॥
पिपीलिकाश्चमशकास्तथाकीटपतंगकाः ॥ १७ ॥ अब्रह्मण्येकृष्णसारेसौवीरेकीटकेतथा ॥ म्लेच्छदेशेपिदेवेशभक्तोलोकान्पुना
तिहि ॥ १८ ॥ सांख्ययोगंविनाराजंस्तीर्थधर्ममखैर्विना ॥ साधुसंसर्गिनस्तेपिप्रयांतिहरिमंदिरे ॥ १९ ॥ इत्थंश्रीकृष्णभक्तानां
माहात्म्यंकथितंमया ॥ चतुःपदार्थदंनॄणांकिंभूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ २० ॥ उग्रसेनउवाच ॥ परिपूर्णतमेसाक्षाच्छ्रीकृष्णेपरमात्म
नि ॥ दंतवक्रस्यदुष्टस्यज्योतिर्लीनंबभूवह ॥ २१ ॥ अहोमहदिदंचित्रंसायुज्यंमहतामपि ॥ योग्यस्याद्विप्रमुख्येंद्रकथंचान्येनश
त्रुणा ॥ २२ ॥ श्रीव्यासउवाच ॥ ममाहमितिवैषम्यंभूतानांत्रिगुणात्मनां ॥ क्रोधाद्यैर्वर्ततेराजन्नहरौपरमात्मनि ॥ २३ ॥ हरौ
केनापिभावेनमनोलग्नंकरोतियः ॥ यातितद्रूपतायांतिभृंगिणःकीटकोयथा ॥ २४ ॥ स्नेहंकामंभयंक्रोधमैक्यंसौहृदमेवच ॥ कृत्वा
तन्मयतांयांतिसांख्ययोगंविनाजनाः ॥ २५ ॥ स्नेहान्नंदयशोदाद्यावसुदेवादयोऽपरे ॥ कामाद्गोप्योहरिंप्राप्तानतुब्रह्मतयान्नृप ॥
॥ २६ ॥ तद्रूपगुणमाधुर्यभावसँल्लग्नमानसाः ॥ भयात्कंसस्तवसुतस्तत्सायुज्यंजगामह ॥ २७ ॥ क्रोधादयंदंतवक्रःशिशुपाला
दयोऽपरे ॥ ऐक्याच्चयादवायूयंसौहृदाच्चवयंतथा ॥ २८ ॥ तस्मात्केनाप्युपायेनमनःकृष्णेनिवेशयेत ॥ अहर्निशंहिस्मरणंभवे
च्छत्रोर्नकर्हिचित ॥ २९ ॥ शत्रुभावंहरौतस्मात्कुर्वंतिदनुजादयः ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविज्ञानखंडेश्रीव्यासोग्रसेनसंवादेभ

क्माहात्म्यंनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीवेदव्यासउवाच ॥ वत्साघधेनुकबकीबककेशिकालारिष्टप्रलंबकपिबल्वलशंख
शालाः ॥ वैरेणयंकिमुतभक्तियुतानरेंद्रप्रापुःपरंप्रकृतिपूरुषयोःपुमांसं ॥ १ ॥ पूर्वासुरावतिबलौमधुकैटभाख्यौस्वर्णाक्षहेमकशिपू
चतथापरौच ॥ वैरंविधायनृपरावणकुंभकर्णौविष्णोःकिलापतुरलंपरमंपदंहि ॥ २ ॥ केकेनविष्णुपदमागतवंतआदौप्रह्लादबाण
बलियक्षविभीषणाद्याः ॥ सत्संगसंगनिरताबहुमानपात्रश्रीमत्पदाब्जमकरंदरजोविलुब्धाः ॥ ३ ॥ देवर्षिगीष्पतिवसिष्ठपराश
राद्याःसांख्यायनासितशुकाःसनकादयश्च ॥ निष्कारणाभुविचरंत्यरविंदनेत्रपादारविंदमकरंदमिलिंदमुख्याः ॥ ४ ॥ यत्युत्कलां
गभरतार्जुनमैथिलाश्वगाधिप्रियव्रतयदुप्रमुखांबरीषाः ॥ निष्कारणाःपरमहंसवराश्चरंतिश्रीकृष्णचंद्रचरितामृतपानमत्ताः ॥ ५ ॥
मंदोदरीचशबरीचपतंगशिष्यास्तारातथात्रिवनितानिपुणात्वहल्या ॥ कुंतीतथाद्रुपदराजसुतासुभक्ताएताःपरंपरमहंससमाःप्रसि
द्धाः ॥ ६ ॥ सुग्रीववालिसुतवातसुतर्क्षराजनागारिगृध्रवरकाकभुशुंडिमुख्याः ॥ कुब्जादिवायकसुदामगुहादयोन्येतत्संगमेत्यह
रिभक्तवराबभूवुः ॥ ७ ॥ कृष्णंनरोधयतिधर्मतपोनयोगःसांख्यंनयज्ञउततीर्थयमव्रतानि ॥ छंदांसिपूर्तनियमावथदक्षिणाचनेष्टं
नदानमथभक्तिमृतेनकश्चित् ॥ ८ ॥ यज्ञव्रताध्ययनतीर्थतपोनियोगैरिष्टस्वधर्मनियमादिकसांख्ययोगैः ॥ यत्प्राप्यतेतदखिलं
भवतीहभक्त्याभक्तेःपदंहिकर्हिचिन्नभवेत्किलैभिः ॥ ९ ॥ उद्धारिणीयमपुरस्यचविश्वरूपादुत्तारिणीभवमहार्णववारिवेगात् ॥ सं
हारिणीविषयसंचितकर्मणांचसत्कारिणीहरिपदस्यपरात्परस्य ॥ १० ॥ श्रीकृष्णदर्शनरसोत्सुकभावराजदुद्यद्वसंतपरमोत्सवपं
चमीयं ॥ दिव्यालतातिफलपल्लवभारनम्रासंराजतेहिसततंकुसुमाकरस्य ॥ ११ ॥ संमोहकालघनमध्यतडित्स्फुरंतीशास्त्रार्थ
दर्शवचसांपददीपिकेयं ॥ दीपावलिर्विजयतेजयकार्तिकस्यजेतुंगुणान्विजयिनोदशमीजयस्य ॥ १२ ॥ सांख्यंचयोगइतिपार्श्वे
गतेहिदंडेकीलानिचात्रशतशोगुणभावभेदाः ॥ अस्याःक्रमानवकथाश्रवणादयश्चश्रेणीयमस्तिसरलाभगवत्पदस्य ॥ १३ ॥

इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांश्रीविज्ञानखंडेव्यासोग्रसेनसंवादेभक्त्युत्कर्षवर्णनंनामपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ उग्रसेनउवाच ॥
कर्मगृहोगृहस्थोयंश्रीकृष्णस्यमहात्मनः ॥ सेवांवैकेनविधिनाकुर्यात्तद्ब्रूहिमेमुने ॥ १ ॥ भक्त्यंकुरोयस्यनास्तिवास्तितस्यनवर्द्ध
ते ॥ तस्यकेनप्रकारेणप्रसन्नःस्याद्धरिःस्वयम् ॥ २ ॥ श्रीव्यासउवाच ॥ यदिभक्त्यंकुरोनस्यात्सत्संगेनचजायते ॥ बलाद्विवर्द्ध
तेतस्मात्सतांसंगंसमाचरेत ॥ ३ ॥ कृष्णसेवाविधिंतुभ्यंवक्ष्यामिसुलभंपरं ॥ ययागृहस्थोयंशीघ्रंश्रीकृष्णंप्राप्नुयान्नृप ॥ ४ ॥
आचार्य्यंकुलसंभूतंश्रीकृष्णध्यानतत्परं ॥ एतादृशंगुरुंकृत्वासिद्धोभवतिमानवः ॥ ५ ॥ गुरोःसेवाविधिंशिक्षेच्छ्रीकृष्णस्यमहा
त्मनः ॥ ६ ॥ विष्णुदीक्षाविहीनस्यसर्वंभवतिनिष्फलं ॥ निर्गुरोर्दर्शनंकृत्वाहतपुण्योभवेन्नरः ॥ ७ ॥ उत्तराभिमुखंशश्वत्कारये
द्धरिमंदिरं ॥ तत्रसिंहासनंप्रोच्चंसपीठंकुंभमंडितं ॥ ८ ॥ सच्चिदानंदनामस्यात्सोपानत्रयभूषितं ॥ महार्हवस्त्रैराच्छन्नंतत्रतुल्यास
नंमृदु ॥ ९ ॥ पार्श्वोपवर्हणयुतंस्फुरद्धेमांबरावृतं ॥ नानाचित्रयुतैःकुड्यैरंतःपटसमन्वितैः ॥ १० ॥ सर्वतोमंडलैस्तद्वत्तोरणैःसम
लंकृतं ॥ गवाक्षवारियंत्राढ्यंचतुःशालसुजालकैः ॥ ११ ॥ राजतप्रांगणोदेशःसभामंडपमंडितः ॥ तत्रप्रांगणमध्येतुतुलसीमंदि
रंशुभं ॥ १२ ॥ मंदिरस्यबहिर्द्वारिकारयेद्दीपिकाद्वयम् ॥ तथावैकृत्रिमंराजन्सिंहद्वयमधिष्ठितम् ॥ १३ ॥ सुवर्णशिखरस्याधश्चक्रं
चशिखरोपरि ॥ द्वारेपिहरिनामानिप्रालेख्यानिशुभानिच ॥ १४ ॥ शंखपद्मगदाशार्ङ्गमालेख्यंभित्तिपार्श्वयोः ॥ इषुधीचतथाबा
णःसव्येदक्षिणएवच ॥ १५ ॥ तथामंदिरपृष्ठेवैशतचंद्रंचनंदकम् ॥ हलंचमुसलंचैवलेखनीयंप्रयत्नतः ॥ १६ ॥ सिंहासनस्यपृ
ष्ठेतुगोप्योगावस्तथैवच ॥ गोपालास्तत्रसोपानेकपाटेविजयोजयः ॥ १७ ॥ देहल्यांकल्पवृक्षश्चस्तंभेषुचलतांशुभां ॥ यत्रतत्र
चकुड्येषुश्रीगंगापापहारिणी ॥ १८ ॥ वृंदावनंगोवर्द्धनंयमुनापुलिनानिच ॥ तथावैचीरहरणमालेख्यंरासमंडलं ॥ १९ ॥
चित्रकूटःपंचवटीलेखनीयंप्रयत्नतः ॥ रामरावणयोर्युद्धंजानकीहरणंविना ॥ २० ॥ दशावतारचित्राणिनरनारायणाश्रमः ॥

सप्तपुर्य्यस्त्रयोग्रामानवारण्यंनवोपराः ॥ २१ ॥ एवंलिखित्वाचित्राणिमंदिरंकारयेद्बुधः ॥ वंशीभावोद्युतकरंवक्रीभूतांघ्रिदक्षि
णम् ॥ २२ ॥ किशोराकृतिकृष्णस्यरूपंसेव्यतमंस्मृतं ॥ तत्प्रतिष्ठांविधायाशुगुरुहस्तेनमंदिरे ॥ २३ ॥ भक्तःपरमयाभक्त्यास्था
पयेत्तत्परोभवेत् ॥ तत्प्रसादेचरसनांघ्राणंचतुलसीदले ॥ न्यसेत्कर्णौतत्कथायामेवंसेवापरोभवेत् ॥ २४ ॥ अहर्निशंकृष्णसेवांयः
करोतिचभाववित् ॥ तंप्रेमलक्षणंभक्तंविदुर्भागवतोत्तमाः ॥ २५ ॥ अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ राजन्श्रीकृष्णसेवा
याःकलांनार्हंतिषोडशीं ॥ २६ ॥ श्रीकृष्णदेशिकस्यापियःकुर्याद्दर्शनंनरः ॥ कोटिजन्मकृतैःपापैर्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ २७ ॥
देहांतेतंसमानेतुंश्यामसुंदरविग्रहाः ॥ रथंनीत्वाप्रधावंतिगोलोकात्कृष्णपार्षदाः ॥ २८ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविज्ञानखंडे
व्यासोग्रसेनसंवादेहरिमंदिरप्रतिष्ठावर्णनंनामषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ श्रीवेदव्यासउवाच ॥ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायकशिपोश्चमुदा
नृप ॥ गुरोर्नामचगोविंदनामानिप्रवदन्मुहुः ॥ १ ॥ भूमिंनत्वान्यसेत्पादंजलंस्पृष्ट्वाहरेर्जनः ॥ उपविश्यासनेशीघ्रंसकामंयोयथा
सुखं ॥ २ ॥ हस्तावुत्संगआदायश्वासजित्प्राणमास्थितः ॥ ज्ञानमुद्राधरंशांतंश्रीगुरुंस्वस्तिकासनं ॥ ३ ॥ ध्यात्वाकृष्णंपरंध्या
येद्भक्तएकाग्रमानसः ॥ किशोरंश्यामलंहृद्यंवंशीवेत्रविभूषितं ॥ ४ ॥ एवंकृत्वाहरेध्यानंपुनर्गच्छेद्बहिःस्थलं ॥ तच्छौचंशृणुरा
जेंद्रगृहस्थस्ययथातथं ॥ ५ ॥ अश्वक्रांतेतिमंत्रेणमृत्स्नयाचजलेनच ॥ एकालिंगेगुदेतिस्रस्तथावामकरेदश ॥ ६ ॥ उभयोर्ह
स्तयोःसप्ततिस्रस्तिस्रःपदेपदे ॥ एतद्विद्विगुणंप्रोक्तंब्रह्मचारिवनस्थयोः ॥ ७ ॥ एतच्चतुर्गुणंप्रोक्तंयतीनांहरिसेविनां ॥ तदर्धंरो
गिपांथानांस्त्रीशूद्राणांतदर्धकं ॥ ८ ॥ शौचकर्मविहीनस्यसकलानिष्फलाःक्रियाः ॥ मुखशुद्धिविहीनस्यमंत्रानफलदाःस्मृताः ॥
॥ ९ ॥ आयुर्बलंयशोवर्चःप्रजाःपशुवसूनिच ॥ ब्रह्मप्रज्ञांचमेधांचत्वन्नोदेहिवनस्पते ॥ १० ॥ इतिमंत्रंसमुच्चार्यकुर्याद्वैदंतधा
वनम् ॥ हरितहयमंत्रेणसूर्यंनत्वाकृतांजलिः ॥ ११ ॥ प्रणमेद्धरिभक्तांश्चप्रल्हादादीन्समाहितः ॥ तुलसीमृत्तिकांनीत्वाततः

स्नानंसमाचरेत् ॥ १२ ॥ पठितव्यंप्रयत्नेनश्रीगंगायमुनाष्टकं ॥ अयोध्यामथुरामायाकाशीकांचीअवंतिका ॥ १३ ॥ पुरी
द्वारावतीचैवसप्तैतामोक्षदायिकाः ॥ शालिग्रामोमहायोगेशंभलोहरिमंदिरे ॥ १४ ॥ नंदिग्रामःकौशलेतुत्रयोग्रामाःप्रकीर्ति
ताः ॥ दंडकंसैंधवारण्यंजंबुमार्गंचपुष्कलं ॥ १५ ॥ उत्पलावर्तमारण्यंनैमिषंकुरुजांगलं ॥ अर्बुदंहेमवंतंचनवारण्यानिवै
विदुः ॥ १६ ॥ एतानितीर्थनामानिसमुच्चार्यःपुनःपुनः ॥ इत्थंस्नात्वाततोबिभ्रंदंबरंक्षौममुत्तमम् ॥ १७ ॥ द्वादशांस्तिल
कान्बिभ्रदष्टमुद्राधरःपरः ॥ कृतसंध्यःशुचिर्मौनीगत्वाश्रीकृष्णमंदिरं ॥ १८ ॥ घंटावाद्यंजयारावंतलशब्दंविधायच ॥
उत्तिष्ठोत्तिष्ठगोविंदयोगनिद्रांविहायच ॥ १९ ॥ उक्त्वापीमांस्मृतिंराजन्भक्तउत्थापयेद्धरिं ॥ मंगलार्तिंसमादायभ्रामयंस्त
न्मुखोपरि ॥ २० ॥ निवेद्यबहुपक्वान्नंनत्वानत्वापुनःपुनः ॥ ततःस्नानंकारयित्वादेशकालप्रभाववित् ॥ २१ ॥ शृंगारंभाववि
त्कृत्वावस्त्रभूषणमंगलैः ॥ आर्तिक्यंतुततःकृत्वाभोग्यान्नंचविधायच ॥ २२ ॥ ततोधृत्वामहाभोगंनानारसमयंपरं ॥ महाभोगा
र्तिकंकृत्वाकारयेच्छयनंहरेः ॥ २३ ॥ ततःप्रसादंपरमंतुलसीगंधमिश्रितं ॥ भुंजीतयोहरेर्नित्यंसकृतार्थोनसंशयः ॥ २४ ॥ रा
जभोगार्तिकंकृत्वाकारयेच्छयनंहरेः ॥ शंखनादेनविधिवद्भोगंधृत्वायथाविधि ॥ २५ ॥ ततःसंध्यार्तिकंकृत्वादुग्धादीन्विनिवेद्य
च ॥ ततःप्रदोषसमयेपुनरार्तिकमाचरेत् ॥ २६ ॥ धृत्वाभोगंपरंमिष्टंकारयेच्छयनंहरेः ॥ राजसीचैवराजेंद्रराजसेवेयमस्तिवै ॥
॥ २७ ॥ सर्वैश्रीकृष्णचंद्रस्यसेवासंलग्नमानसः ॥ तारयित्वाकुलशतंयातिचात्यंतिकंपदं ॥ २८ ॥ जन्माष्टमीचकृष्णस्यश्रीराम
नवमीतथा ॥ राधाष्टम्यन्नकूटंचद्वादशीवामनस्यच ॥ २९ ॥ चतुर्दशीनृसिंहस्यतथानंतचतुर्दशी ॥ एषुकालेषुकृष्णस्यमहापूजां
समाचरेत् ॥ ३० ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविज्ञानखंडेव्यासोग्रसेनसंवादेराजसेवावर्णनंनामसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ व्या
सउवाच ॥ अथस्नात्वाचकृत्वाचनित्यनैमित्तिकींक्रियां ॥ पंचवर्णसमायुक्तंशुद्धेस्थंडिलमंडले ॥ १ ॥ द्वात्रिंशद्दलसंयुक्तकर्णिकाके

स्तरोज्ज्वलं ॥ विधायकमलंदिव्यंविधिवद्वेदसूक्तिभिः ॥ २ ॥ कर्णिकायांन्यसेद्राजन्हरेःसिंहासनंशुभं ॥ तत्रराधारमांस्थाप्यभूदे
वींविरजांतथा ॥ ३ ॥ तन्मध्येस्थापयेत्साक्षाच्छ्रीकृष्णंपुरुषोत्तमं ॥ तथाष्टदलमध्येतुराधिकाष्टसखीःशुभाः ॥ ४ ॥ ततोष्टदल
मध्येतुश्रीकृष्णस्यतथासखीन् ॥ तथाषोडशपर्णेषुसखीनांचद्वयंद्वयं ॥ ५ ॥ कमलस्यचपार्श्वेषुशंखंचक्रंगदांतथा ॥ पद्मंचनंदकं
शार्ङ्गंबाणांश्चमुसलंहलं ॥ ६ ॥ कौस्तुभंवनमालांचश्रीवत्संनीलमंबरं ॥ पीतांबरंतथावंशींवेत्रंचस्थापयेद्बुधः ॥ ७ ॥ ततःपार्श्वे
षुतालांकंगरुडांकंरथंतथा ॥ सुमतिंदारुकंसूतंगरुडंकुमुदंतथा ॥ ८ ॥ चंडंचैवप्रचंडंचबलंचैवमहाबलं ॥ कुमुदाक्षंबलंचैवस्थाप
येद्यत्नतःसुधीः ॥ ९ ॥ तथादिक्षुचदिक्पालान्संस्थाप्यचपृथक्पृथक् ॥ विष्वक्सेनंशिवंमां चविधिंदुर्गांविनायकं ॥ १० ॥ नव
ग्रहांश्चवरुणंतथाषोडशमातृकाः ॥ तत्पद्माग्रेवीतिहोत्रंस्थंडिलेस्थापयेद्बुधः ॥ ११ ॥ आवाहनमासनंचपाद्यमर्घ्यंविशेषतः ॥
स्नानंचमधुपर्कंचधूपंदीपंतथैवच ॥ १२ ॥ यज्ञोपवीतंवस्त्रंचभूषणंगंधमेवच ॥ पुष्पंतथाक्षतांश्चैवनैवेद्यंचमनोहरं ॥ १३ ॥ आ
चमनंप्रदातव्यंतांबूलंदक्षिणांतथा ॥ प्रदक्षिणांप्रार्थनांचतथानीराजनंस्मृतं ॥ १४ ॥ नमस्कारंततःकुर्यात्कर्मणाचपृथक्पृथक् ॥
आवाहनेतुपुष्पाणिआसनेतुकुशद्वयं ॥ १५ ॥ पाद्येश्यामांचदूर्वांचविष्णुक्रांतांतथैवच ॥ सौगंधिकानिपुष्पाणिअर्घ्येयोग्यानिया
दव ॥ १६ ॥ चंदनोशीरकर्पूरकुंकुमागुरुमिश्रितं ॥ एतादृशंजलंयोग्यंस्नानेराजन्महामते ॥ १७ ॥ मधुपर्केह्यामलकमरविंदंतथा
मतं ॥ धूपेगंधाष्टकंदेयंदीपेकर्पूरमेवच ॥ १८ ॥ यज्ञोपवीतंपीतंचवस्त्रेपीतांबरंमतं ॥ भूषणेचैवसौवर्णंगंधेकुंकुमचंदने ॥ १९ ॥
तुलसीमंजरीपुष्पेऽक्षतेषुस्युस्तुतंडुलाः ॥ नैवेद्येतुरसाःषट्चभोगानानाविधामताः ॥ २० ॥ जलेगंगाजलंयोग्यंयमुनाजलमेव
च ॥ जातीफलंचकंकोलमंतेआचमनेनृप ॥ २१ ॥ तांबूलेचोषणंत्वेलादक्षिणायांतुहाटकं ॥ प्रदक्षिणायांभ्रमणंघृतंनीराजनेगवां ॥ ६ ॥
॥ २२ ॥ प्रार्थनायांहरेर्भक्तिःप्रेमलक्षणसंयुता ॥ नमस्कारेमहाराजसाष्टांगनतविग्रहः ॥ २३ ॥ द्वादशाक्षरमंत्रेणशिखांबध्वाशु

चिःपुमान् ॥ उपचारान्पुरस्कृत्यश्रीमुखेसंमुखोभवेत् ॥ २४ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविज्ञानखंडेव्यासोग्रसेनसंवादेमहापूजा
विधिवर्णनंनामाष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ श्रीव्यासउवाच ॥ उपचारस्यमंत्राणिवेदोक्तानिशुभानिच ॥ तुभ्यंवक्ष्यामिराजेंद्रशृ
णुष्वैकाग्रमानसः ॥ १ ॥ अथावाहनं ॥ गोलोकधामाधिपतेरमापतेगोविंददामोदरदीनवत्सल ॥ राधापतेमाधवसात्वतांपतेसिं
हासनेस्मिन्ममसंमुखेभव ॥ २ ॥ अथासनं ॥ श्रीपद्मरागस्फुरदूर्ध्वपृष्ठंमहार्हवैडूर्यखचितपदाब्जं ॥ वैकुंठवैकुंठपतेगृहाणपीतंत
डिद्धाटककुंभखंडं ॥ ३ ॥ अथपाद्यं ॥ परंस्थितंनिर्मलरौक्मपात्रेसमाहृतंबिंदुसरोवराद्धि ॥ योगेशवेदेशजगन्निवासगृहाणपाद्यं
प्रणमामिपादौ ॥ ४ ॥ अथस्नानं ॥ काश्मीरपाटीरविमिश्रितेनसुमल्लिकोशीरवताजलेन ॥ स्नानंकुरुत्वंयदुनाथदेवगोविंदगोपा
लकतीर्थपाद ॥ ५ ॥ अथमधुपर्कस्नानं ॥ मध्याह्नचंद्रार्कभवंमलापहंसितांगसंपर्कमनोहरंपरं ॥ गृहाणविष्णोमधुपर्कमेनंसंदृश्य
पीतांबरसात्वतांपते ॥ ६ ॥ अथवस्त्रं ॥ विभोसर्वतःप्रस्फुरत्प्रोज्ज्वलंचस्फुरद्रश्मिशून्यंपरंदुर्लभंच ॥ स्वतोनिर्मितंपद्मकिंजल्क
वर्णंगृहणांबरंदेवपीतांबराख्यं ॥ ७ ॥ अथयज्ञोपवीतं ॥ सुवर्णाभमापीतवर्णंसुमंत्रैःपरंप्रोक्षितंवेदविन्निर्मितंच ॥ शुभंपंचकार्येषु
नैमित्तिकेषुप्रभोयज्ञयज्ञोपवीतंगृहाण ॥ ८ ॥ अथभूषणम् ॥ कनकरत्नमयंमयनिर्मितंमदनरुक्कदनंसदनंरुचां ॥ उषसिपूषसुव
र्णविभूषणंसकललोकविभूषणगृह्यतां ॥ ९ ॥ अथगंधम् ॥ संध्येंदुशोभंबहुमंगलंश्रीकाश्मीरपाटीरकपंकपृक्तम् ॥ स्वमंडनंगन्ध
चयंगृहाणसमस्तभूमंडलभारहारिन् ॥ १० ॥ अथाक्षतान् ॥ ब्रह्मावर्तेब्रह्मणापूर्वमुप्तानब्राह्मैस्तोयैःसिंचितान्विष्णुनाच ॥
रुद्रेणाराद्रक्षितात्राक्षसेभ्यःसाक्षाद्भूमन्नक्षतांस्त्वंगृहाण ॥ ११ ॥ अथपुष्पाणि ॥ मंदारकंजातकपारिजातकल्पद्रुमश्रीहरिचंद
नानाम् ॥ गृहाणपुष्पाणिहरेतुलस्यामिश्राणिसाक्षान्नवमंजरीभिः ॥ १२ ॥ अथधूपम् ॥ लवंगपाटीरजचूर्णमिश्रंमनुष्यदेवा
सुरसौख्यदंच ॥ सद्यःसुगंधीकृतहर्म्यदेशंद्वारावतीभूपगृहाणधूपम् ॥ १३ ॥ अथदीपम् ॥ तमोहारिणंज्ञानमूर्तिंमनोज्ञं

ग. सं. लसद्वर्तिकर्पूरपूरंगवाज्यं ॥ जगन्नाथदेवप्रभोविश्वदीपस्फुरज्जोतिषंदीपमुख्यंगृहाण ॥ १४ ॥ अथनैवेद्यं ॥ रसैःशरैर्भेदविधिव्य वि. ९
वस्थितंरसैरसान्यंचयशोमतीकृतं ॥ गृहाणनैवेद्यमिदंसुरोचिकंगव्यामृतंसुंदरनंदनंदन ॥ १५ ॥ अथजलं ॥ गंगोत्तरीवेगबला
॥ ७ ॥ त्समुद्भूतंसुवर्णपात्रेणहिमांशुशीतलं ॥ सुनिर्मलाभंह्यमृतोपमंजलंगृहाणराधावरभक्तवत्सल ॥ १६ ॥ अथाचमनं ॥ राधापते अ. ९
श्रीविरजापतेप्रभोश्रियःपतेसर्वपतेचभूपते ॥ कंकोलजातीफलपुष्पवासितंपरंगृहाणाचमनंदयानिधे ॥ १७ ॥ अथतांबूलम् ॥
जातीफलैलासुलवंगनागवल्लीदलैःपूगफलैश्चसंयुतं ॥ मुक्तासुधाखादिरसारयुक्तंगृहाणतांबूलमिदंरमेश ॥ १८ ॥ अथदक्षिणा ॥
नाकपालवसुपालमौलिभिर्वंदितांघ्रियुगुलप्रभोहरे ॥ दक्षिणांपरिगृहाणमाधवलोकदक्षवरदक्षिणायते ॥ १९ ॥ अथनीराजनं ॥
प्रस्फुरत्परमदीप्तिमंगलंगोवृताक्तनवपंचवर्तिकं ॥ आर्तिकंपरिगृहाणचार्त्तिहन्पुण्यकीर्तिविशदीकृतावने ॥ २० ॥ अथनम
स्कारः ॥ नमोस्त्वनंतायसहस्रमूर्तयेसहस्रपादाक्षिशिरोरुबाहवे ॥ सहस्रनाम्नेपुरुषायशाश्वतेसहस्रकोटीयुगधारिणेनमः॥२१॥
अथप्रदक्षिणा ॥ समस्ततीर्थयज्ञदानपूर्तकादिजंफलं ॥ लभेत्परस्यशाश्वतंकरोतियःप्रदक्षिणाः ॥२२॥ अथप्रार्थना ॥ हरेमत्स
मःपातकीनास्तिभूमौतथात्वत्समोनास्तिपापापहारी ॥ इतित्वंचमत्वाजगन्नाथदेवयथेच्छाभवेत्तेतथामांकुरुत्वं ॥ २३ ॥ अथ
स्तुतिः ॥ संज्ञानमात्रंसदसत्परंमहच्छश्वत्प्रशांतंविभवंसमंमहत् ॥ त्वांब्रह्मवंदेहिसुदुर्गमंपरंसदात्वधाम्नापरिभूतकैतवम् ॥
॥ २४ ॥ एवंसंपूज्यदेवेशमेभिर्मंत्रैर्महामते ॥ प्रणम्यविष्णुंसर्वांगपूजांकुर्यात्प्रयत्नतः ॥ २५ ॥ ॐनमोनारायणायपुरुषायमहा
त्मने ॥ विशुद्धसत्वधीस्थायमहाहंसायधीमहि॥२६॥इतिमंत्रेणप्राणायामंकृत्वा ॥ ॐविष्णवेमधुसूदनायवामनायत्रिविक्रमायश्री ॥ ७ ॥
धरायहृषीकेशायपद्मनाभायदामोदरायसंकर्षणायवासुदेवायप्रद्युम्नायअनिरुद्धायअधोक्षजायपुरुषोत्तमायश्रीकृष्णायनमः॥इति
पादगुल्फजानूरुकट्युदरपृष्ठभुजाकंधरकर्णनासिकाधरनेत्रशिरस्सुपृथक्पृथक्पूजयामीतिसर्वांगपूजांकुर्यात् ॥ तथासखीसखंशंख

चक्रगदापद्मासिधनुर्बाणहलमुसलादीन्तथाकौस्तुभवनमालाश्रीवत्सपीतांबरनीलांबरवंशीवेत्रादीन्तथातालांकगरुडांकरथदा
रुकसुमतिसारथिगरुडकुमुदनंदसुनंदचंडमहाबलकुमुदाक्षादीन् ॥ प्रणवपूर्वेणचतुर्थ्यंतेननमःसंयुक्तेननाम्नातथाविष्वक्सेन
शिवविधिदुर्गाविनायकदिक्पालवरुणनवग्रहमातृकादीन्मंत्रैःपूजयेत ॥ ॐनमोवासुदेवायनमःसंकर्षणायच ॥ प्रद्युम्नाया
निरुद्धायसात्वतांपतयेनमः ॥ २७ ॥ इतिमंत्रेणशतमाहुतीर्जुहुयात् ॥ देवंप्रदक्षिणीकृत्यमहाभोगंनिधायच ॥ प्रणमेद्दंडवद्भू
मौमंत्रमेतमुदीरयेत ॥ २८ ॥ ध्येयंसदापरिभवघ्नमभीष्टदोहंतीर्थास्पदंशिवविरिंचिनुतंशरण्यम् ॥ भृत्यार्तिहन्प्रणतपालभवाब्धि
पोतंवंदेमहापुरुषतेचरणारविंदम् ॥ २९ ॥ इतिनत्वाहरिंराजन्पुनर्नीराजनंहरेः ॥ कारयेद्विधिवद्भक्तोहरिभक्तजनैःसह ॥ ३० ॥
घटीवाद्यरणद्घंटाकांस्यवीणादिकीचकैः ॥ करतालमृदंगाद्यैःकीर्तनंकारयेद्बुधः ॥ ३१ ॥ नृत्यंतिश्रीहरेरग्रेभक्तावैप्रेमविह्वलाः ॥
जयध्वनिसमायुक्ताःसत्कथागानतत्पराः ॥ ३२ ॥ पुनःप्रभुंनमस्कृत्यमंदिरेतपनोज्ज्वले ॥ शयनंकारयेत्सम्यक्श्रीकृष्णस्यमहा
त्मनः ॥ ३३ ॥ एवंकरोतिश्रीकृष्णसेवांयोलग्नमानसः ॥ प्रणमंतिचतंराजन्देवताःस्वर्गसंभवाः ॥ ३४ ॥ सोपिराजेंद्रनाकेपिपदं
धृत्वाहरेर्जनः ॥ अंतेयातिपरंधामगोलोकंयोगिदुर्लभं ॥ ३५ ॥ इतिश्रीकृष्णसेवायाविधानंवर्णितंमया ॥ चतुःपदार्थदंनृणांकिं
भूयःश्रोतुमिच्छसि ॥ ३६ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविज्ञानखंडेव्यासोग्रसेनसंवादेनवमोऽध्यायः॥९॥ ॥उग्रसेनउवाच ॥
सिद्धोस्म्यनुगृहीतोस्मित्वयाश्रीकृष्णरूपिणा ॥ श्रीकृष्णपद्धतिःसाक्षाच्छ्रुतावैविधिवन्मया ॥१॥ अहोलोकामहामूढालोभमोह
मदान्विताः ॥ नाप्नुवंतिहिवैराग्यंभजंतिनहरिंक्वचित् ॥ २ ॥ भगवन्नस्यजगतोमोहकारणमद्भुतं ॥ कथंजातंवदविभोकथमेतन्निव
र्तते ॥ ३ ॥व्यासउवाच ॥ यथांभसिप्राप्तमदोविधोःखतस्तत्प्रेक्षतेकेवलमेववेगतः ॥ तथाहिबिंबःपरमस्यमाययाममेत्यहंभागवते
प्रवर्तते॥४॥प्रधानकालाशयदेहजैर्गुणैःकुर्वन्विकर्माणिजनोनिबद्ध्यते॥काचेभकंसैकतएवजीवनंगुणेचसर्पंप्रतनोतिसोक्षिभिः॥५॥

ग. सं. राजन्जगन्मोहमयंरजोमयंतमोमयंसत्वमयंतथाक्वचित् ॥मनोविलासंविकृतंचविभ्रमंविद्ध्याधिदंलोलमलातचक्रवत्॥ ६॥इदंक वि. ९
रिष्यामिकरोम्यभूवंममेदमस्तीतिचवेदमाब्रुवन्॥ अहंसुखीदुःखयुतःसुहृज्जनोलोकस्त्वहंकारविमोहितोमतः॥ ७॥उग्रसेनउवाच ॥ अ. १०
॥ ८ ॥ वदमेकृपयाब्रह्मल्लक्षणपरमात्मनः ॥ कतिधाकवयःकृष्णंवदंतिजयवर्त्मनि ॥ ८ ॥ सनातनस्यात्रनमृत्युजन्मननिशोकमोहौनज
रायुवादयः ॥ अहंमदोव्याधियुतोभयंसुखंशुचोक्षुधेच्छानरतिर्नचाधयः ॥ ९ ॥ आत्मानिरीहोह्यतनुःससर्वगोनाहंकृतिःशुद्धब
लोगुणाश्रयः ॥ स्वयंपरोनिष्फलआत्ममंगलोज्ञानात्मकोयोविदितोमुनीश्वरैः ॥ १० ॥ जागर्तियोस्मिञ्छयनंगतेसतिनायंजनो
वेदसवेदतंहितं ॥ पश्यंतमाद्यंपुरुषंहियंजनोनपश्यतिस्वक्षमलंचतंभजे॥ ११ ॥यथानभोग्निःपवनोनसज्जतेघटेनकाष्ठेनरजोभिरावृ
तः ॥ तथापुमान्सर्वगुणैश्चनिर्मलोवर्णैर्यथास्यात्स्फटिकोमदोज्ज्वलः ॥ १२ ॥ व्यंगेनवालक्षणयाचवाक्पथैरर्थैःपदस्फोटपराय
णैःपरं॥नज्ञायतेतद्ध्वनिनोत्तमेनसद्वाच्यंततोब्रह्मकुतस्तुलौकिकैः ॥१ ३॥ वदंतिकेचिद्ध्रुविकर्मकर्तृयत्कालंचकेचित्परमेवशोभनम् ॥
केचिद्विचारंप्रवदन्तियच्चतद्ब्रह्मेतिवेदांतविदोवदंतिहि ॥ १४ ॥ यंनस्पृशंतीहगुणानकालजामायेंद्रियंचित्तमनोनबुद्धयः ॥ मह
न्नवेदोवदतीतितत्परंविशंतिसर्वेनलविस्फुलिंगवत् ॥ १५ ॥ हिरण्यगर्भःपरमात्मतत्वंयद्वासुदेवंप्रवदंतिसंतः ॥ विचार्य्यतद्देवव
रस्वरूपंविसृज्यमोहंविचरेदसंगः ॥ १६ ॥ यथेंदुरेकोजलपात्रवृंदगोयथाग्निरेकोविदितःसमिच्चये ॥ तथापरात्माभगवाननेक
विदंतर्बहिःस्यात्स्वकृतेषुदेहिषु ॥ १७ ॥ सूर्योदयोनैशतमोविलीयतेप्रदृश्यतेवस्तुगृहेयथाजनैः ॥ ज्ञानोदयेज्ञानतमःप्रलीयते
संप्राप्यतेब्रह्मपरंतनौतथा ॥ १८ ॥ यथेंद्रियाणांचपृथक्प्रवृत्तिभिर्नानेर्यतेर्थोतिगुणाश्रयःपरः ॥ एकंह्यनंतस्यपरस्यधामतत्त ॥ ८ ॥
थामुनीनांकिलशास्त्रधर्मभिः ॥ १९ ॥ साक्षाद्धरिर्यःपुरुषोत्तमोत्तमःश्रीकृष्णचंद्रोनिजभक्तवत्सलः ॥ कैवल्यनाथोनृगमुज्जहार
तंपूर्णस्वयंब्रह्मपरंनमाम्यहम् ॥ २० ॥ श्रीनारदउवाच ॥ इत्युक्त्वातमनुज्ञाप्यभगवान्बादरायणः ॥ पश्यतांयादवानांचतत्रै

वांतरधीयत ॥ २१ ॥ इदंमयातेकथितंहरिभक्तिविवर्द्धनं ॥ विज्ञानखंडंविशदंश्रोतृणांमोक्षदंस्मृतं ॥ २२ ॥ गर्गाचार्येणकथि
तानाम्नेयंगर्गसंहिता ॥ सर्वदोषहरापुण्याचतुर्वर्गफलप्रदा ॥ २३ ॥ गोलोकवृंदावनयोर्गिरीश्वरमाधुर्ययोः श्रीमथुरापुरस्यच ॥
द्वारावतीविश्वजितोर्हलायुधविज्ञानयोःखंडचयाःपृथङ्नव ॥ २४ ॥ श्रीकृष्णमूर्तिःपरमैरसैर्यथायथाचभूमिर्भरतादिभिर्भृशं ॥
तथाहिशश्वन्मुनिगर्गसंहिताविभातिखंडैर्नवभिर्नृपेश्वर ॥ २५ ॥ यथाहिरत्नैर्नवभिर्विराजतेदेवांगुलौतप्तसुवर्णमुद्रिका ॥ तथा
चतुर्वर्गफलप्रदेविधौसर्गैर्विसर्गैर्मुनिगर्गसंहिता ॥ २६ ॥ नरेंद्रशश्वन्मुनिसंहितांयेशृण्वंतिभक्तयाहिजनाःपुनीताः ॥ इहैवसौ
ख्यंपरमाप्नुवंतस्ततस्तुगोलोकपुरंप्रयांति ॥ २७ ॥ कृत्वाथपीतांबरवंदनंत्विमांशृणोतिवंध्याबहुलालसाभृशं ॥ ह्रस्वेनकालेनगृ
हांगणेशिशून्संचारयंतीविचरत्यहर्निशं ॥ २८ ॥ रोगीपुमान्रोगगणात्प्रमुच्यतेभीतोभयाद्बंधगतश्चबंधनात् ॥ श्रुत्वाकथांनि
र्धनएतिवैभवंमूर्खोभवेत्पंडितएवसत्वरं ॥ २९ ॥ यःकार्तिकेमासिनृपःश्रियायुतःशृणोतिशश्वन्मुनिगर्गसंहितां ॥ सचक्रवर्तीभवि
तानसंशयोनरेंद्रहस्तोद्धृतचारुपादुकः ॥ ३० ॥ मनोजवैःसिंधुतुरंगमैर्नवैर्द्विपैश्चविंध्याचलसंभवैःपरैः ॥ वैतालिकोद्गीतयशामही
तलेनिषेवितोवारवधूजनैःसह ॥ ३१ ॥ सुवर्णशृंगांबरताम्रपृष्ठंसभूषणंरौप्यखुरंसवत्सं ॥ ददातिखंडंप्रतिगोद्वयंयःप्राप्नोतिसर्वं
हिमनोरथंसः ॥ ३२ ॥ निष्कारणोसौशृणुतेविदेहराट्सर्वामिमांवैमुनिगर्गसंहितां ॥ हृत्पुंडरीकेवसतेस्यसर्वदाश्रीकृष्णचंद्रोनिज
भक्तवत्सलः ॥ ३३ ॥ श्रीगर्गउवाच ॥ इत्युक्त्वातमनुज्ञाप्यनारदोदेवदर्शनः ॥ सर्वेषांपश्यतांब्रह्मन्नंबरंगतवान्मुनिः ॥ ३४ ॥
बहुलाश्वोमहाराजःश्रीकृष्णेलग्नमानसः ॥ सर्वतस्तुकृतार्थोभूच्छ्रुत्वेमांसंहितांहरेः ॥ ३५ ॥ तवप्रश्नोपरिब्रह्मन्कथितासंहिताम
या ॥ श्रुतावापाठिताकैश्चित्कोटियज्ञफलप्रदा ॥ ३६ ॥ श्रीशौनकउवाच ॥ धन्योहंचकृतार्थोहंत्वत्संगेनमहामुने ॥ प्राप्नोमिप
रमांभक्तिंश्रीकृष्णप्रेमवर्द्धिनीं ॥ ३७ ॥ विशदहृदिमुनीनांमानसेराजहंसःसकलसुखविराजन्नादमाधुर्यवंशः ॥ जगतिविकलदं

शः शूरवंशावतंसः करबलहतकंसः पातुवःसत्प्रशंसः ॥ ३८ ॥ इत्युक्त्वातान्मुनीन्सर्वान्गर्गाचार्योमहामुनिः ॥ अनुज्ञाप्यप्रसन्ना
त्मागंतुमभ्युद्यतोभवत् ॥ ३९ ॥ नवसर्गविसर्गाढ्यांस्वर्गभृद्गर्गसंहितां ॥ चतुर्वर्गप्रदामुक्त्वागर्गोगर्गाचलंययौ ॥ ४० ॥ शर
 द्विकचपंकजश्रियमतीवविद्वेषकंमिलिंदमुनिलेढितंकुलिशकंजचिह्नावृतम् ॥ स्फुरत्कनकनूपुरंदलितभक्ततापत्रयंचलद्द्युतिपदद्वयं
हृदिदधामिराधापतेः ॥ ४१ ॥ इतिश्रीमद्गर्गसंहितायांविज्ञानखंडेश्रीनारदबहुलाश्वसंवादांतर्गतव्यासोग्रसेनसंवादेपरमब्रह्मनि
रूपणंनामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ छ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ इतिविज्ञानखंडंसमाप्तम् ॥ ॥ छ ॥
॥ इति विज्ञानखंडं समाप्तम् ॥

श्रीलघुशिवपुराण-भाषाटीका.

इस ग्रंथके रचयिता महात्मा श्रीवेदव्यासजीने अपनी " लघ्वीगुर्वर्थगह्वरा " अर्थात् अल्पाक्षरा अर्थबहुला वाणीके असाधारण वैदग्ध्यसे इस छोटेसे ग्रंथमें चतुर्विंशति सहस्र संख्यात्मक " महाशिवपुराण " के समस्तविषयोंका समदृष्टिरूपसे निरूपण करके " गागरमें सागर " के दृश्यका पूर्ण परिचय दिया है. यद्यपि उसका यावत् विवरण लिखनेके लिये हमारी लेखनी सर्वथा असमर्थ है. तथापि दृष्टिगोचर होनेपर अनुभवी महाशय स्वयं अनुभव कर लेंगे. किंतु संस्कृत मूलमात्र होनेके कारण सर्वसाधारणको इसके लाभोंसे वंचित रहना पड़ताथा. अत एव संसारतापसंतप्त सर्व जनसमूहको इस वसुधातलवर्ति सुधासागरकी सुगमतया संप्राप्ति होनेके लिये सुमेरपुरनिवासी–श्रीपं०–मथुराप्रसादशर्माने इसपर सुजनमनोरंजनी टीकाकी लावण्यमयी रचना कर सरल सोपानमार्गके मनोहर दृश्यको यथावत् प्रस्तुत किया है. इस प्रकारकी परमोपयुक्त भाषाटीकायुक्त इस पुस्तको हमने सुमेरपुरनिवासी शास्त्री रघुवंशशर्मासे समूल शोधन कराके सुपुष्ट सचिक्कण कागजपर सुवाच्य शीशाक्षरोंमें छापकर विक्रयार्थ प्रस्तुत किया है. परंतु हम अपनेको कृतकार्य तभी मानेंगे, जब कि हमारे अनुग्राहक ग्राहकगण इसको ग्रहणकर इसके अवलोकनद्वारा ऐहिक व आमुष्मिक सुखोंका सम्यक्तया सम्पादन करेंगे. यद्यपि ऐसे अमूल्य ग्रंथका मूल्य जो कुछ होय, किंतु थोड़ाही है. तथापि धनी निर्धनी सबहीको इसका अनुपम लाभ होनेके लिये बहुत कम अर्थात् केवल १ रु. ट. ख. ६ आ. रक्खाहै.

पुस्तक मिलनेका ठिकाना.

हरिप्रसाद भगीरथजीका-

पुस्तकालय–कालकादेवीरोड़ रामवाड़ी, मुम्बई.

हनुमानदास ब्रजवल्लभजीका पुस्तकालय

ठि० चौक–कानपूर.

॥ इति श्रीमद्गर्गसंहिता समाप्ता ॥